

تصویر ابو عبد الرحمن الکردي

منشی القران الثقافی

www.ahlamoonline.com

شیخرو پەخشانی سواره

لێکردنەوە و شیکردنەوەی
پەرھەمەگانی سواره ئیبلخانی زازە

کۆکردنەوە و ناساندن
سەجەمەد پەرزەتەر

هەولێر ٢٠١١

شیخرو پەخشانی

سواره

لێكدانهوه و شیکردنهوهی
به‌رهه‌مه‌کانی سواره ئیلخانی زاده

کۆکردنه‌وه‌و ناملامکردنی
محمد محمد به‌هرمهر

هه‌ولێر: ٢٠١١

- * ناوی کتیب: شعر و پەخشانی سواره
- لیتکدانمە و شیکردنمەوی پەرەمەمەکانی سواره
- * کۆکردنەو و نامادەکردنی: محەممەد پەرەمەو
- * پلاوکراوەی ئەکادیمیای کوردی، ژمارە (١٢٧)
- * بێت چنێن: سواره فتوووحی
- * نەخشەسازی: رزگار محسن
- * بەرگ: عوسمان پیرداود
- * سەرپەرشتیاری چاپ: د.عوسمان دەشتی
- * تیراژ: ٥٠٠ دانە
- * چاپخانەی حاجی هاشم - هەولێر
- * لە بەریتۆمەرایی گشتی کتیبخانە گشتییەکان ژمارەی سپاردنی (٧٥٥) سالی (٢٠١١)ی
- پێدراوە.

۵	پیشہ کی
۹	کوڑتہی ژبانی سوارہ
۱۱	سوارہ و پدخشان کی کوڑی / محمد محمد پدھرہ ویر
۳۹	سوارہ / عزیز کہ پدخسروہی
۴۵	ناورپک و سوارہ / ح . پدفرین
۴۹	سوارہ لہ پد تیشکی نوو سراوہ کانی دا / محمد شریفی
۶۳	دہ سال دوی کاک سوارہ / سہ لادہ دین موہتہ دی
۷۵	چاوخشان دینک بہ سدر شیعی ... / باوکی تارا
۸۵	پدخنہ لہ سدر پدخنہ شیعی ... (۱) / مارف ناغایی
۹۳	پدخنہ لہ سدر پدخنہ شیعی ... (۲) / مارف ناغایی
۱۰۱	وہلامی پدخنہ / عدلی رقبوار
۱۰۹	پدھرہ شار / سہ لادہ دین عمرہ بی (ناشتی)
۱۱۹	ژبانامہی سوارہ / عومر تیلخانی
۱۳۱	سوارہ بوت نییہ! / جلال ملہ کشا
۱۳۵	کین گوتوویہ "سوارہ پوتہ"؟ / عومر تیلخانی
۱۴۳	لیکدانہوی خدوہ پدردینہ (۱) / مارف ناغایی
۱۵۵	لیکدانہوی خدوہ پدردینہ (۲) / مارف ناغایی
۱۶۵	سوارہ / محمد محمد باقی
۱۷۳	ہتندیک تیپینی لہ سدر لیکدانہوی ... محمد قازی
۱۸۱	وہلامی پدخنہ / مارف ناغایی
۱۸۵	درہوشانہوی سوارہ / شہمال
۱۸۹	دو صمیمی / صلاح الدین عربی (آشتی)
۱۹۵	کوا شہنگہ سوار؟ / سہ لادہ دین عمرہ بی (ناشتی)
۲۰۱	پاش پیشہ کی / سہ لادہ دین عمرہ بی (ناشتی)
۲۰۵	سوارہ و دوو جار مدرگ / عومر تیلخانی
۲۰۷	کوا شہنگہ سوار / منسور حامیدی
۲۱۵	سوارہ و سن سہرنج / عہدو الخالق یمعقووی

۲۲۳	کتابتیک له گفتوگودا / سلاحددين موتهدي
۲۵۷	سپيهری "سواره" هيتشتا... / سلاحددين موتهدي
۲۷۹	خوتندنهويهکی تازهی سلاحددين موتهدي لهسهر...
۳۱۹	شپهری سواره، گوزمی دووهم / رههبر مهحمودزاده
۳۴۹	وتوويز له گهل فاتيح شپهخولشسلامی
۳۶۱	له نهفسانهی «نېما» وه تا «خموهبردينه»ی... / مراد نهغزهمی
۳۷۳	له نتيوان ههلهوپهلهدا / جهعفر حوسين پور (هتدی)
۳۷۷	کورته وه لامپک و روونکردنهويهک / نهحمده شريفي
۳۷۹	روونکردنهويهی روونکردنهويهک / علي خزوی
۳۸۵	ناسق و وهبرهيتانهويهک / محمدهد بهرهوهر
۳۸۹	وينهکانی سواره
۳۹۳	سهرچاوهکان

پیشه‌کی

کاک سواره به روانه نووسراوه‌کانی زۆر نین، به‌لام به‌پیتی روانگی خواهن رایان نه‌ونده‌ی که هه‌پیتی و کهوتۆته دست خه‌لک، به وه‌زن سووک و به قیسمه‌ت گرانه. له لایه‌کی دیکه‌شه‌وه، نه‌و رهمز و پاز و وچه‌وانده جوانانه‌ی که له نووسراوه‌کانی‌دا به‌یانی کردوون و ده‌وله‌مه‌ندی و ده‌سه‌لاتی زمان و نه‌هه‌یه‌ساتی کۆمه‌لگای کوردواری پێ درخستوون. سرنجی هه‌موو لایه‌کی بۆ لای خۆی راکێشاه. هه‌موو نه‌و تایه‌مه‌ندیانه وایان کردوه که «سواره» وه‌ک تاقه‌سواری نه‌و مه‌یدانه ناو و ناویانگ ده‌رکا و نووسراوه‌کانی به‌نه سه‌رچاوه‌ی لیکۆلینه‌وه‌ی خۆینه‌کارانی گه‌رمه‌ین و کوێستان. هه‌ر بۆیه تاکو ئێستا چه‌ندین خۆینه‌کار له‌م دیو و له‌و دیو، «تیزه‌ی خۆینه‌دی بالایی خۆیان، له‌سه‌ر نووسراوه‌کانی سواره نووسیوه و زۆر به‌ گرینگ لێهان وه‌رگیراوه.

«کتیبه‌ی سواره و په‌خشانی کوردی»، لیکدانه‌وه‌یه‌کی کورته له‌سه‌ر «تاپۆ و بوومه‌لێل»ی کاک سواره و کۆکراوه‌ی به‌شیک له‌و نووسراوه‌یه که له‌سه‌ر به‌رهمه‌ه‌کانی سواره نووسراون و پێکه‌وه له‌ توتی کتیبیکدا به‌ چاپم گه‌یا‌ندوون.

له‌نیۆ نووسراوه‌کانی سواردا شیعرێ «خه‌وه‌به‌ردینه» زیاتر له‌ هه‌موویان ناویانگی ده‌کردوه و تاکو ئێستا چه‌ند که‌شیک نه‌و شیعه‌ریان مانا کردۆته‌وه، به‌لام له‌به‌ر نه‌وه‌ی نه‌و لیکدانه‌وانه به‌ ته‌واوی مه‌به‌ستی شیعرێ «خه‌وه‌به‌ردینه» یان نه‌پێکاوه. زۆر له‌مه‌تره‌ خۆینه‌رانی به‌ نه‌ه‌گی کورد به‌ ناواتی نه‌وه‌ بوون یه‌کیک هه‌پێ و خه‌وه‌به‌ردینه مانا به‌کاته‌وه و خۆینه‌رانی خۆشه‌ویست له‌و چاوه‌روانییه‌ پێنێته‌ ده‌ر، نه‌و که‌سه‌ش ده‌لێن کاک سه‌لاحه‌ددین موه‌ته‌دی نامۆزای شاعیره. هه‌رچه‌ند کاک سه‌لاحه‌ددین جارێک له‌ چاوپێکه‌وتنێکی ته‌له‌ویزیۆنیدا به‌ ناوی «کتیبیک له‌ گفتوگۆدا» له‌سه‌ر خه‌وه‌به‌ردینه قسه‌ی کرد، به‌لام له‌به‌ر ده‌رفه‌تی کورتی به‌رنامه‌که نه‌یتوانی هه‌موو ئامانجه‌کانی خه‌وه‌به‌ردینه لێک داته‌وه و خۆینه‌ران پازی بکا.

کاک سه‌لاح زۆر جار به‌لێنی نه‌وه‌ی داوه له‌ وه‌خت و کاتی پتووستدا قسه‌ له‌سه‌ر خه‌وه‌به‌ردینه بکا. دیاره‌ کات و ساته‌که هاتۆته‌ دی و نه‌وه‌تا جاریکی دیکه له‌ که‌ش و هه‌وایه‌کی نازاد و دۆستانه‌دا، به‌ شینه‌یی و به‌ شیوازیکی پتکۆپتکتر و تێروته‌سه‌لتر، له‌گه‌ڵ پێشه‌کییه‌کی میژوویی سه‌به‌رته به‌و هه‌لومه‌رجه‌ی «خه‌وه‌به‌ردینه»ی تیدا خولقاوه، هه‌روه‌ها درکانه‌نی به‌رێک بابه‌تی تازه‌تر، وه‌ک شیعرێ «کچی به‌یان» - که‌ بۆ کێ کوتراره - ... به‌ تێروانییه‌کی شیوا و زانستیانه «خه‌وه‌به‌ردینه»ی خستۆته‌ به‌ر باس و لیکۆلینه‌وه.

هەر وهک کوتم کاک سواره نووسراوهکانی زۆر نین و نهوهندهش که نووسیونی به تهواری نهکهوتونه دست خه لک و به ناتهواری و پچر پچر لیره و لهوی باسی دهکری. وهک شیعی «سوره قهلا، دایکی بهلا، شیعی «دیواری چین» که کاک سه لاه بهو چه شنه باسی نهوه رۆکه که دی دهکا:

«سهردهمیکه زهمانه شت زۆر دهروختین، دیواری چین سه ردهمی رووخانیستی.» به داخه وه کاک سه لاه هیچ روونکردنه وهیک له سه ره هاتی نهو شیعه به دهمته وه نادا و به سه ریدا تینه دهه ری. نهوه ندهی من ناگادار بم، نهوه هوه له ن جاره که شیعی «دیواری چین» وهک شیعی سواره باسی له دهکری، هه له بهت باسی دیواری چین له شیعی «شهنگه سواره» یش دا هاتوه و ده له ن:

رووخان کوشکی له پۆلا

دیواری چین و پهیکه ری بوله ههول

به داخه وه شوینه وار و به ره همی زۆریه شاعیران و نووسه رانی کورد له بهر نه بوونی نازادی یا ون بوون یا تینه داچوون، که سواره ش به ده ره له وان نیسه و له کاتی خۆیدا نووسراوهکانی نه پارێزراون و نیستا به شک و گومانه وه باسیان له دهکری. جینگای خۆیه تی نه وه ش بۆ میژوو به لیم: سواره دۆستی وای هه به وه که نووسراوهکانی وهک دایکی چاک بۆ له نامیز گرتوه و له فه وتان رزگاری کردوون، به لام ناکو نیستا نیشانی هیچ که سی نه داون.

سالی ۱۳۸۸ی هه تاوی کتێبیک به ناوی «خه وه ردینه - سه رجه می شیعه کوردیه کانی سواره تیلخانی زاده» ناماده کردنی «نه فشین به هاری زه» چاپ بوو. نووسه ره له لاپه ره ۹ی پێشه کی کتێبه که دا بۆچوونی خۆی ده به ریوه و ده له ن: «یه که له دۆستان ناغای «مه م» له جهنگه ی قسه وه باستی که له سه ره شیعی سواره بوو و باسم له وه ده کرد که ده مه وی شیعه رکانی کۆ که مه وه و نه که ره کرا له چاپی ده م، فه ره مووی: «من بۆخۆم دۆستی نزیککی سواره به وم و ده ستنووسیک له شیعه رکانی سواره م له لایه که بۆ خۆی خۆنده وه توه و نه من پاکنووسم کردوه، پێت خۆش به ن ده تده من و بۆ خۆشم هه ره چیم به ن به کری، درێخی نا که م». ناغای «به هاری زه» له درێزه ی قسه کانی دا ده له ن: «نه ره براده ره ده فته ریکی دامن که بۆخۆی له که له سواره دا خۆنده بوو یانه وه و هه له کانیان راست کرد بۆ وه و له به ن جیدا سواره بۆخۆی چه نه وشه ره رسته ی گۆر به بوو» کارم به وه نیسه که ناغای «به هاری زه» چۆنی که لک له ده ستنووسه ی کاک سواره وه رگرتوه و چۆن خۆی له شیعه فارسییه کانی سواره به راده وه؟ نه مه مه به ستی من نییه.

نه مه جبا با به زانی ناغای «مه م» که به قه ولی خۆی دۆستی نزیککی سواره به وه و

دهستووسی شیعره‌کانی سواره‌ی له لایه، له‌هرچی رایگرتوه و بۆ تاکو نیستا نه و گه‌نجینه نه‌ده‌بیهی ده‌سته‌کی شار‌دۆته‌وه؟ یانی ده‌ستایه‌تی ناغای «مهم» له‌گه‌ل کاک سواره، هه‌ر بۆ نه‌وی به‌وه که ده‌ستووسی شیعره‌کانی بۆ به‌شار‌ته‌وه؟ هیچ شک له‌وه‌دا نییه که ناغای «مهم» به‌شیک له‌نووسراوه‌کانی کاک سواره‌ی له‌لا‌به‌وه و له‌م باره‌وه پێوه‌ندی له‌گه‌ل گیراوه، به‌لام به‌داخه‌وه وه‌لامی بۆ زۆره‌یان ته‌نیا نه‌وه به‌وه که: «له‌لام نه‌ماون». بێن گومان ناغای «مهم» به‌کێک به‌وه له‌و پرووناکیهره‌ نیشتمانیهره‌رانه‌ی سه‌رده‌می سواره و ده‌بێ ناگاداری رۆژنامه‌و بلا‌و‌کراوه‌کانی کوردیش به‌و‌بێ، به‌تایه‌ت له‌سه‌ر نه‌و نووسراوانه‌ی که له‌سه‌ر که‌سایه‌تی و به‌ره‌می نه‌ده‌بیهی سواره‌ نووسراون. ده‌سته‌کانی سواره تاکو نیستا به‌ده‌یان وتارو مه‌قاله‌یان له‌سه‌ر سواره بلا‌و‌ته‌وه و هه‌ر به‌که‌ی لایه‌ن‌کیان شی کردۆته‌وه، به‌لام ناغای «مهم» نه‌ک هیچ لایه‌ن‌یکی شار‌اوه‌ی سواره‌ی شی نه‌کردۆته‌وه، به‌لکو ده‌ستی به‌سه‌ر ده‌ستووسه‌که‌شیدا گرتوه‌.

نیستاش نه‌چوه‌و به‌جێ، هیوادارم ناغای «مهم» دوا‌ی ناشکر‌ا‌کردنی ده‌ستووسه‌کانی سواره که له‌لای خۆی پاراستوونی - یا به‌ل‌ئێ‌ ئێ‌ زیندانی کردوون - نه‌رکی پرووناکیهری خۆی به‌جێ به‌نی و هه‌رچی زووتر به‌یان‌که‌یه‌نیته‌ ده‌ستی خوێنه‌ران و به‌یسته‌ هۆی دا‌کو‌وانی نه‌و شه‌ره‌قه‌له‌مانه‌ی که له‌سه‌ر هیندیک له‌شیعره‌کانی سواره گومان‌یان دروست کردوه، چون‌که له‌زۆری نه‌و کۆبو‌ونه‌وه و به‌زانه‌ی که سه‌باره‌ت به‌سواره به‌پێوه‌ ده‌چن، هه‌روه‌ها له‌نووسراوه‌ و کتێباندا دێن هه‌ر جاره‌ی به‌ری‌نگ به‌شهریک‌ی سواره ده‌گرن و ده‌لێن هێ سواره نییه‌.

ده‌بێ ناهه‌ژه‌ به‌و خاله‌ش به‌که‌م که به‌شیک‌ی به‌رچاو له‌و وتارانه‌ی نێوناخی نه‌و کتێبه‌ کران، پێشتر له‌کتێبی «سواره و په‌خشانی کوردی»دا به‌لام کراوه‌وه.

محمد محمد پهره‌وه‌ر

گورته‌ی ژياني سواره

کاک سواره، سالی ۱۳۱۶ی هه‌تاوی له گوندی تورجانی بۆکان له دایک بوو. خوێندنی سه‌ره‌تایی له مه‌کته‌م‌بخانه‌ی تاييه‌ت له لای ماموستا شتيخ نه‌حمه‌د که‌س نه‌زانی له گوندی قه‌مه‌رگه‌يز ده‌ست پي‌ي‌کرد. سن کلاسی هه‌وه‌لی ناوه‌ندی له بۆکان خوێند، بۆ ته‌واو‌کردنی ناوه‌ندی ده‌چي‌ته‌ ته‌م‌ري‌ز. سالی ۱۳۴۱ی هه‌تاوی ديپلۆمی له ده‌بي‌رستانى «لوقمان»ی ته‌م‌ري‌ز وه‌رگرت. هه‌ر نه‌و سا‌له له تاقی‌کردنه‌وه‌ی زانستگه‌ی تاران وه‌رگي‌را و له کۆلیجی حقوقي به‌شی قه‌زایی ده‌ستی کرد به خوێندن.

سواره، سالی ۱۳۴۳ی هه‌تاوی بۆ ماوه‌ی شه‌ش مانگ له به‌ندیخانه‌ی "قزلقه‌لا"ی تاران که‌وته ژي‌ر بي‌ته‌رحمانه‌ترین نه‌شکه‌لجی و نازاری ساواک، به‌لام پالهماوانانه خۆی راگرت و شيعره مه‌شه‌هوره‌که‌ی "سووره‌قه‌لا"، دایکی به‌لا"ی هه‌ر له‌و زیندانه‌دا هۆنیه‌وه.

سواره، دواى نه‌وه‌ی له زیندان هاته‌ دهر، خوێندنی زانستگای دري‌ژه پي‌يدا و سالی ۱۳۴۷ی هه‌تاوی خوێندنه‌که‌ی ته‌واو کرد. سالی ۱۳۴۶ی هه‌تاوی له به‌شی کوردی را‌دي‌بۆی تاران ده‌ستی به کار کرد و بوو به کاربه‌ده‌ستی ده‌وله‌ت.

سالی ۱۳۵۴ی هه‌تاوی به هۆی ته‌سادوقي ماشين له تاران، له نه‌خۆشخانه‌ی "ميساقييه" کۆچى دوايى کرد و ته‌رمه‌که‌ی هيترايه‌وه گۆپستانی به‌نه‌ماله‌که‌ی له گوندی "حه‌ماميان"ی بۆکان.

سواره و په‌خشانى كوردى

محمد محمد بهرهور

نووسين له سەر بهرهمه‌كانى كاك سواره پتيوستى به له‌خۆ راديتن و شاره‌زاييه‌كى زۆر له سەر رابردوى نهم نووسهره ههيه، به‌لام من پتيم وايه ههر كەس له قه‌ده‌ر يرشت و تواناي خۆى ده‌كرئ را و بۆچوونى. هه‌له‌به‌ت به‌پتتى به‌لنگه. ده‌ربهرئ.

من نامه‌وى باسى نه‌وه به‌كم كه كاك سواره له پهلوى هونه‌رى شيعر و شاعيريدا، چ ده‌ورو شتيازيكى بووه و تا چ راده‌يه‌ك لهم به‌واره‌دا سه‌ركه‌وتوو بووه، يان چ ئالوگۆرتىكى به سەر قوتناخه‌كانى شيعردا هيتاوه. نه‌وه نه‌ركى تووتنه‌رانه. تاكو نتيستا به ده‌يان كەس لهم مه‌يدانه‌دا قه‌له‌مه‌يان كه‌وتۆته گه‌ر و بيسر و بۆچوونى خۆيان سه‌باره‌ت به‌م شاعيره مه‌زنه ده‌ربهره و ليتكه‌انه‌وه‌كانيان له زۆربه‌ى گۆڤار و جه‌وته‌نامه و وه‌رزنامه‌كاندا به‌لاو بوونه‌وه.

هه‌ر وه‌ك ده‌زانن، كاك سواره ته‌نيا شاعير نه‌بوو، له نووسيني په‌خشانيشدا ليه‌وشاوه‌يى و شاره‌زايى خۆى سه‌لماندوه. نه‌و به قه‌له‌مه سحرنايه‌كه‌ى به‌شتىكه‌ى به‌رجاوى لهم مه‌يدانه‌ش پر داوه و به‌يه‌خداربوونى په‌خشانى كوردى كه له لايهن به‌ره‌ى مامۆستايان: هه‌زار، هه‌تمن، قه‌زنجى، شوگۆر مسته‌فا و... به هه‌ند ده‌گيرئ و گه‌شه ده‌كا، سواره به‌ره‌وى زياترى پتده‌دا و ده‌پتته هه‌رى سه‌ره‌له‌دانىكى نوئى له په‌خشان و نه‌ده‌پاتى كوردى. كه وابوو به‌بئى ليتكه‌انه‌وه و شپكه‌رنه‌وه‌ى ناستى تاپۆ و به‌ومه‌ليت، هه‌له‌سه‌نگاندنى په‌خشانى كوردى، هه‌له‌سه‌نگاندنىكى ناته‌واوه.

به‌ته‌كانى كتيبى تاپۆ و به‌ومه‌ليت، دووه‌مين شوتنه‌وارى پرپايه‌خ و گرنگى كاك سواره‌يه كه كاتى خۆى له رادپۆ به‌لاو ده‌بوونه‌وه و كۆى پتر له شتست به‌رنامه‌يه و هه‌ر به‌رنامه‌يه‌ك لايه‌نيتى ژيانى كۆمه‌لگاي كورده‌وارى. به ناحه‌ز و جوانه‌وه. شى ده‌كاته‌وه و به‌رزى و ده‌وله‌مه‌ندى په‌خشانى كوردى، به شتويه‌كى جوان و سرنج‌اكيش ده‌خاته‌وه. به‌ته‌كانى "تاپۆ و به‌ومه‌ليت" سالى ١٣٥١ سه‌ره‌تا له رادپۆ تاران و له پاشان له رادپۆ كرماشان و مه‌هاهاد به‌لاو ده‌بنه‌وه، ليه‌ردا پتيوسته‌ نامه‌زه به‌و خاله به‌كم كه نه‌و سه‌رده‌مى كتيب و نووسراوه‌ى كوردى زۆر كه‌م بوون و نه‌وه‌ى هه‌شپون ته‌نيا ژمارتيكى كه‌م له رووناكيران، نه‌و‌يش به زه‌حه‌مت و به نه‌پتتى وه‌گيران ده‌كه‌وت و ده‌يانخوتنه‌وه.

كاتتيك كاك سواره، له رادپۆ ته‌له‌ويزيۆن به‌و به‌كاربه‌ده‌ستى ده‌وله‌ت، تاكمييك له رووناكيران پتتى هه‌له‌به‌زبنه‌وه، له‌به‌ر نه‌وه‌ى نهم ناوه‌نده له ژيتر چاوه‌دري توندى ده‌وله‌تدا

هيو، بۆ كهسايه تى سياسى، به تاييه ت كمشىكى وهك سواره جىگاي گومان و پرسىار هيو، ناخر كاك سواره، به پىتى راپردوى سياسى، دزى نهم چه شنه دام و دهزگايانه هيو و له زىندانى قزلقه لادا په كىك هيو لهو به ندىيه هوترانه ي كه وهك "قاره مان" و نه بهز ناوبانگى دهركرد و قه لاي خوزاگرى هاويه ندىيه گاني پتهوتر كرد و وړى زىندانىيه گاني برده سهر.

كاك سواره، په كىك هيو لهو كهسايه تىيه سياسىيانه ي، كهسايه تى به نه ده بيات كرده هاو راپردوى خوى له بىر نه برده وه. هه لومه رچى قوسته وه و نووسىنى بهرنامه گاني تاپز و هومهللى كه لاله كردن و له بلشنگزى دوژمن بۆ بهرزه وندى و قازانجى نه ده بى نه ته وه كه ي نه وه بى كه لك ورده گرئ و بىروپرواي سياسى خوى. ههر وهك له نوسراوه گانيى دا دىنه بهرچاو. كرده نپوناخنى نهم بهرنامه نه.

كاك سواره، بۆ گىپرانى سياسه ت و نىشتمانى بهرستى له بىيانوو ده گهرئ و به ههر شتوپهك و له ههر شوپىك دهرفه تى بۆ دهه رخوا، ههستى نىشتمانى بهرره ي خوى ده رده بىرو ناوتى تام و چىژى بهرنامه كه ي ده كرده. له بهرنامه په كدا، شىهرىكى نىوه چلى ياساغى شاعىرىكى كه له كه ي ده كاته دهسپىكى بهرنامه كه و ده لئى:

"پۆله من بهرم له تو زياتره..."، دياره نهمه له كاتىكا ده لئى كه له نىترانى نهو سه رده مه دا كه م كهس له خوى راده ي له م بواره بدوئ. كه له به صو به ند هيو: "به لام كاك سواره، هه ل و دهرفه ت ده قوژىته وه و له درتزه ي بهرنامه كه يدا باسى:

تفهنگ، سهنگه ر، شوپش، بىرىنى گولله، سهروك و شهيد دهكا و به نىوه چلى چه ند نىوه شىهرى نىشتمانى دىكه له بهرنامه كه يدا دهگونجىتن:

"دارى نازادى به خوئى ناو نه درئ قه ت بهر ناگرئ، له دهورى دهست و تفهنگ كه رىم كه وژى خه بات له خاستى هه لمه تى ته رت چ ناگرئ بهرگه، پتى ناوئ بۆ شه هيدى و دهمن شىوئن و گرئ".

نهم تاپوزه، ته واو سياسى و نىشتمانىيه و لهو هه لومه رچه ناسكه دا شوپىكى گرىنگى له سه ر كه شانموى ههستى نه ته وايه تى گونگر و خوئنه ر داناوه. سواره، له م بهرنامه كورتانه ي كه له رادپۆ بهلاو ده بو نه وه، دهرد و زام و مه ينه ت و نيشى هاوبه شى كۆمه لگاي، سنورى دهستكردى دوژمنى لاسار و داگىر كه رى نه ته وى كوردى وهلا دنا و زو لم و زۆرى نهم دوژمه سوتند خوزانه ي كوردستانى له ههر به شىكى نهم خاكه پىروژه له قاو ده دا. له بهرنامه په كى تر دا سووتانى گوندىكى كوردستانى عىراق به دهستى خوئى پژاننى به عسى داگىر كه ر ده كاته تاهلۆپهك و سرنجى خوئنه ران راده كىشنى، ههستى نه ته وايه تى ده بووژىتن ته وهو ده لئى:

تەگەر ھەستى بىرلەشتى، ھەممىگە كۆرسەتە، ھەممىگە كۆرسەتە، ھەممىگە كۆرسەتە.

بەم شىۋە، ھەستى ھادىدەگەزى و بىرلەشتى كورد بۆ ھادىدەدى و يارمەتيدانى گەلى كوردى ئاۋارەى نەم دىو، زىندو رادەگىزى. گەلى كورد لە ھەر شىۋىتىگە بىر، بىر و ھادىشتى يەكەن و دابەشكردىيان ناپىتە ھۆى لىكەدەپانان.

كاك سوارە، ناشقە و جۋانى پەرسە، بەلام بەپىتى نووسراۋەكانى زىاتر لە ھەممۇ شىۋىتىك ناشقى زىد و نىشىتمانى خۆيەتى. پاونان و لە بەندىخانە بوۋنەكەى بەلگەى ھاشاھەلنەگەرن بۆ نەم مەبەستە.

سوارە خولقەنەرتىكى بالادەست و پروناكسىرتىكى شارەزاي زمان و كولتورى كۆمەلگەى كوردەۋارىيە. نەم تابلۇيانەى كە لە تاپۆ و بومەلىلدا خولقاندوونى پەنگە لە نەسر و پەخشانى كوردىدا كەم وىتە بىر و قافلىسەلارى نەم مەيدانەيە. بە يەكەمە سىرنج دەدەينە تابلۇى تەۋىن:

“ۋا ديارە كاتى گەلى ئادەمىزادىيان خۆش نەكرد، ئاۋى نەۋىنيان لى پۆزاند يا كەلى ئادەمىزادىيان بە ئاگرى نەۋىن ھەلگەرسەند.

نەۋىنى ئىنسان، تەنبا پەرووسكەپكى يەزدانەيە كە مەزى ئىباتە لاي سەرتىرى پارەگەى لىرىشتەى خۇدولە، نەۋىن ھەۋىنى ھەست و ھەناسە و ھەۋىنى ئىنسانە.

نەۋىن پەردەرتە لەۋە كە تەنبا لە ئىگەى ھەزلى كارىيا، يا لە شۆر و شۆلى بە پەك گەپشتى پىۋىتىك و ئافرىتىكا پەگۈچىن.”

كاك سوارە، بۆ بەكارھىتەنى وشە و رەستەى جۋان و پەرسەنى كوردى، پىم وايە يەكەتكە لە ماسۆستە كوردى زانانەى كە بە دەگەمەن جىگەيان پە دەپىتەۋە. لە نووسراۋەكانىدا زالىۋونى بە سەر زمان و فۆلكلورى كوردىدا زۆر بەرچاۋە و پەسەنايەتى و پەۋانى و بەپىتىر بوۋنى نووسراۋەكانى بۆ خۆيەنەر ناشان.

قەلەمى سوارە، ھەر ۋەك چۆن نەۋىنى پىر پازاۋەتەۋە، ھەر بەم شىۋە لە بەستىنى خەم و پەۋارە و دەرد و نىشىشىدا، دەگەۋىتە گەپ و بە ھىتەنى كوردتەرىن رەستەى كورت و كوردانە، جۋانتەرىن پەخشەنەكان دەخولقەنەنى و بە خۆيەنەۋەيان، ھىتەدى دىكە زالىۋونى كاك سوارەت بە سەر زمانى كوردىدا بۆ دەردەكەۋى و كاتى پەروشى و نازارەكانى پۆزگار دەۋرىان تەنى، خۆيەنەۋەى نەم نووسراۋە بەھىز و بەپىزانەى كاك سوارە وات لى دەكا كە شان دەپەر پارى گەرن و كەند و كۆسەپى ژيان بەدى و بە شۆيەن پىگەچارەيەكەۋە بى. بىزانىن سوارە خەم و نازارەكان چۆن دەناسىن:

“بەلام دەركى ئادەمىزاد شىۋەى گەۋىتىكى پەچۈركى ھەيە و ھەزار دەريا خەم نەبا...

نهگمر ئادهمیزاد جادووی لهبهرچوونهوهی نهبوايه، چۆن نهپترانی له ژور باری خهسا خۆی رابگرئ؟

پتیم وایه، سواره، بهو قهلهمه جادووی نواندوه و به چارپیتکهوتنی نهم هونهره بهرزهی هونهرمهاند، که وا لهم چهند دێرهدا خولقاندوونی، خهم و پهراوهی رابردوو - نهگمر له بیریش مابن - فهرامۆشی دهکا و له ناخهوه نافهرین دهتیرئ بۆ نهم قهلهمه بههتیز و جوانهمرگه.

کاک سواره، پتر دادهنئ بۆ نهو مروقانهی که له پیتناو سهربهستی گهلهکهپاندا گیانیان دهبهخشن و دهبنه هۆی شهکاوهیی نالای نهتهوهکهپان. نهو شانازییان پیتوه دهکا و به ههوتنی سههریزی گهلیان دادهنئ و به شههیدی سههریزیان ناودێر دهکا.

له زۆریه و لاتان، شههید، ههوتنی شانازی و پهمرزی سههرکهوتنه. سواره، له رستهیهکدا جوانترین تابلۆ بۆ شههیدی نهتهوهکهی دهخولقینئ:

"گمشای خاوتنی شههیدیک له ناو سهنگهرا کهوتیوو و به خوتنی پاکی بهردی مهتهر پتر نهخشاپوو." رهنکه تابلۆی وا سرنجراکتیش و جوان و پرنیوهروک به بیرى کهم کهمدا هاتبئ.

کاک سواره، کوپه عهشیرهت بوو، تیکهلاوی لهگهڵ خهڵک زۆر بوو، رهنکه ههر نهو باههته بووپیتته هۆی نهوهی که دهرد و نیش و زامی نهم گهله چهوساوه زیاتر ههست پیتیکا و ههر زمانی نهوان بکاته ههوتنی پهخشانی دهولهمهندی نهدهبی کوردهواری و لهو پتیهوه بهشکوژی بکا.

سواره، له ههر شتییک ددهوتئ دهلتی به سههر خۆی هاتوه و رهنکه پهمرزی سههرکهوتنی کاک سواره ههر لهمهدا بن. له «تاپۆیهک» دا له خهمی کیشتیک ددهوتئ که دایکی له ههرشیتیکی فهرۆکهی دوژمهندا له خوتنی خۆی دهگهوزئ، نهم دینه نه دلتهزتنه بهم شیهوه دهردهپئ:

"دایکی دوو جار پهمرگی سههری کردۆته بهر، چارپیک که نهبوو به بهوک و نههات بۆ کوژی رهنگاوهرنگی بهخت و نهوین، نهو چارهی له زمان دایکیمهوه بهستبوو، بهلام جاری دووههم خۆی دیهوی که دایکی جلی سههری کرده بهر و بهو به بهوگی مردن."

رهنکه تاکو نیتستا به قهلهمی کهم کهم، تابلۆی ناوا جوان بۆ مردنی دایک، نهخشابن. نهم نهو سراهیه به وهزن سووک و به قیسمت گرانه، نهو راستیهمان بۆ دهردهخا که سواره، له لایهکهوه پتر دادهنئ بۆ دایک و لهو لا ترده نهوهمان وه بیر دینیتتهوه که بهرهی ژنانیش چهشنی پیساوان له گۆزهپانی شههر و له سههر خاکی نیشتمان، خوتنیان دهرۆئ و سههرۆی دوژمن دهسهلمین. ههروهها به هاوهشیهی نافرهتان گۆزهپانی خهبات بهرلاوتر دهپئ و ههستی شۆرشگری پهره دهگری.

کاک سواره، لای وایه (تینسان له ههموو ههلو مەرجه کدا مافی ژبانی ههیه و به درێژایی میژوو ژباوه و ههمهر تۆفان و پا و بۆژان و سهخت و سهوما وهستاوه.

بۆ پاراستی مافی ژبان، کهند و کۆسهی پهمترسی و ههوارز و نشیوی زۆرت له ههرن، به دوا له پهرونی تروشی مالتوهرانی و دهرمهدهیت دهکا، بهلام پهوهوهی میژوو و انا وهستی، ماندوو نههونی گهرکه و دۆز نهوهی پهگاچاره).

کاک سواره، بۆ راڤه ی پروده واکانی نیخۆ و دهرهوه پروونا کبیرتکی شارهزایه و له ژبان ده کۆلتهوه و دهلی:

"تۆ نهزانی تهنها یهک جار بهزین، تهنها یهک جار ترسان، کۆتیک تهخاته گهردنت که ههرگیز له دهستی پرگار نابێ. بیه نهکه یهوه سێ پهگا ههیه:

یه کهم سهرگهوتن و په به ههموو دهشت و دۆلی چها سه رهبره کانت نه راگهندن:

ئهی عهق بهختکارانی پششوو، من سه رکه وتووم، من پۆلهی ههلالی نیوه بهوم. داری خهرو خۆشی و ناژادی بهری ههنا، دادگهری سه رکه وت!

دوو ههم، کۆلنه دنان و مردن، که خۆی چهشتیکی توه له سه رکه وتن.

سه تههم، بهزین و سه رهشۆری."

کاک سواره، سالی ۱۹۷۵، واته سالی نسکۆی شۆرش کوردستانی باشوور، له لایهک له دهر و مهینه تی گهلی کورد ددوێ و له لایهکی تهره دهندهیی داگیرکه ران دهسلهتین. نهو دهره ق بهم گهله بهشخواره هوار دهکا و به پهخشانیکی تهواو سیاسی و کۆمه لایهتی، نه رکی نهشتمان پهروهی و پروونا کبیرانهی خۆی له کهش وهه وایه کی نه گونجاودا، به باشتیرین شیشه گه لاله دهکا. سنووره دهسکرده کان دهسپهتهوه و ئهم لایقه ومانه و بازرد بوونهش به نیشانه یهک له زیندوو بهونی گهلی کورد دهزانی و له نوو سراوه یه کدا له ژیر سه رده تری بهی! بهی! ده نووسن:

"خهوه تی سهباتی مانگه شمو به سه ر دهشتی به نهنگا هه لدراره، هه زاران خهوه تی شهینکی به چووک لهم په ی دهشت هوه تا نه وه مر نه تگوت مۆلی وشتری ماندوون و بۆ پشمو دنان یخ دراوان. له ژیر ههر خهوه ته تیکا چه ند نادهمه زارد ئه ئین و له دلی ههر کاسماندا په نگاوی به ره وه مر یهک شه به ئ له دا، شه پۆلی رقی، تۆله. له ره هه یج سنووریک بۆ جها وازی نه ماوه توه، ته نانه ت گه رهک و کۆلان و مال، دهری هاو بهش، هه مو یانی کردوه به یهک گیان، ته نانه ت به یهک لهش."

کاک سواره، غه واره و باز ره بهونی گهلی کورد به دهسکه وتیکی ژباړی دهزانی، بۆ نیهاتی نهم بۆ چوونه درێژه به پهخشانه کی ددا و ده نووسن:

"خوای گه وره هۆزیکى لىمىژینه و خانەدان، هەموو پیاوی مەردى مەبدان، هەموو ژنى پاکداوێن، سەرچاوى ئەوین و ژيان، هەموو هەستیار و دەروونچولن، لىجەرلوه، لە مال و زوى تارلوه، ئەکرى بگوترى بىچاره يا ناوى بێنن ئاوارە؟"

شەر دياردهیهكى ناخۆش و مالىژرانکەرە، بەلام ئەو داگیرکەرانی که شەر به سەر گهلانى چهوساوه بەتایبەت به سەر گهلى کوردی نه‌به‌زدا داده‌پێتن، چونکه به بیانوی شەر نەویه‌ری بێ‌به‌زه‌یییان دەر‌حق به مال و منالی خۆیه‌ختکارانی ڕێگای نازادی نەجام د‌دا و د‌ستیان له هیچ چه‌شنه ج‌نايه‌تێک نه‌گير‌اوه‌ته‌وه. بۆ ئەو‌ی و‌ری ڕووناک‌بیران و خه‌باتکاران به‌رووخستین، به‌لام و‌ری پۆل‌اینی ڕێ‌روانی ڕێگای نازادی و سه‌رچاوى پ‌شتیوانی له بێ‌نه‌اتووی گه‌لى کورد، نه‌خشه و پ‌یلاى دوژمنی له هەموو کاتێک‌دا کردۆته ب‌لقى سه‌ر‌ناو و باسکی به هێزی ڕۆله‌کانی به‌هێزتر کردووه.

کاک سواره، د‌زایه‌تى خۆی هه‌م‌به‌ر شەر له چه‌ند د‌یرێک‌دا و له زمان دا‌ی‌کێکی کورد، به‌م شێوه ڕاده‌گه‌یه‌نێ:

"دەنگی لای لایه‌ی دا‌یک د‌ێته به‌ر گوێم و ئە‌ڕۆم بۆ گه‌شتێک له ج‌یهانی جوانی شه‌هر و مۆسیقا‌دا. شه‌ڕۆلی نه‌رمی ده‌نگی به‌سۆز نه‌م‌با و نه‌م‌گه‌یه‌نێته ج‌یگه‌یه‌ک که نه‌تر شەر نه‌ین‌ا کۆلاره‌ی ڤه‌رکه گه‌رووی کوباری چ‌ا و که‌له‌شتری به‌یانی ئا‌وایی نه‌به‌ستن."

کاک سواره ڕۆلی هونه‌رمه‌ند له‌نێو کۆمه‌لگادا ده‌خاته به‌ر باس و لێکۆلینه‌وه، زۆر شاره‌زایانه بۆچوونی خۆی به‌رامبه‌ر به‌م چینه د‌ه‌ره‌ڕی و به نه‌سرتکی ڕه‌وان و ج‌وان شی ده‌کاته‌وه، به لێزگی وشه شیرنه‌کانی نه‌سری کۆمه‌لی کورد‌واری د‌ه‌راز‌نینه‌وه و له تاپۆیه‌کا سرنجی خۆینه‌رانی به‌نامه‌ک‌ی بۆ په‌خشانی د‌وله‌مه‌ندی کۆمه‌له‌ک‌ی ڕاده‌کێشن:

"باسی هونه‌رش هه‌ر یه‌ک باسه، هه‌ر باسی ج‌وانی و شکۆیه، به‌لام هه‌ر ک‌س به چه‌شن به تانه‌پۆی هونه‌را نه‌چن و له روانگی تایبه‌تى خۆیه‌وه نه‌روانسته سەر ج‌یهانی ب‌ژۆین و هه‌میشه به‌هاری هونه‌ر. ئە‌له‌ی هونه‌ر کۆشکێکی به‌رزه به هه‌زار په‌نج‌ه‌روه که هه‌ر کام له‌و په‌نج‌ه‌رانه به‌رهو ج‌یهانیکی ج‌یا‌واز نه‌ک‌ری‌ته‌وه. ج‌یهانیکی به ج‌د‌نگه‌لتیکی کاتی پ‌ایزه‌وه که گه‌له‌پ‌زان ڕوی تێن کردووه و به لو‌وری هه‌ر ک‌زه‌په‌یه‌ک گه‌له‌یه‌ک به سه‌م‌ای مه‌رگه‌وه به‌رهو زوى شۆڕ نه‌پێته‌وه."

مه‌رگ بۆ هه‌موو به‌رون‌ه‌ریک، ته‌نانه‌ت گ‌یا و گ‌ژیش ناخۆشه، به‌لام کاک سواره به که‌لک وه‌رگرتن له وشه‌ی "سه‌ما" که تایبه‌ته بۆ شادی و زه‌ما‌و‌ند، وه‌رنی گه‌ل‌ای وه‌رنی پ‌ایزی، که به‌رهو نه‌مان هه‌نگاو ده‌ن، له ب‌یر ده‌باته‌وه و به وشه‌ی "سه‌ما" که له پ‌یش مه‌رگ، مه‌رگ له ب‌یر مه‌ژن نه‌باته‌وه.

سواره، شاعیر و خەلکی ناسایی دەخاته بەر نیگایەکی وردبێنانەوه و دەنوسێ:

"شاعیر لەگەڵ خەلکی ناسایی تەنیا جیاوازی لەوێدا نییه که جادووگەری بە دەسلاتی هەرقەس و تارە و ئەتوانێ بە تەردەستی و پەسپەزی گەوهەری وشە بەژێتێشەوه، بەلەکو گەورەترین جیاوازی ئەمەیه که شاعیر بە هەستی تێژ و چاری وردبێنەوه زووتر هەست بە مەبەستی ژبان ئەکا و ئەزانێ کام کۆسپ و قوژت و گریژ دێتە سەر ڕیگا. شاعیر نابێتە شاعیر تا لە پێش هەموو شتێکا نەبێتە کۆمەڵناس، نەبێتە نوێتگی ناوای سەپەینتی کۆمەڵو مەکوێ زانباری دوێتی کۆمەڵ..."

کاک سواره وەک کۆمەڵناسێکی شارەزا و خاوەن برۆا، لەم چەند رێستە کورتەدا دنیایەکی تێبینی بەنرخ و گرینگ دەخاته پوو. ئەو ئەرکی شاعیر زۆر بە گرینگ دەزانێ و لای وایە شاعیر دەبێت خاوەنی ئەم تایبەتە دنییانە بێت که ناماژەیی پێشکەردون، سەرەنجام ئەم رێستە جوانو بەنرخەش پێشکەش بە بارەگای هونەر دەکا:

"هونەرەند ئەندازباری کۆشکی ناوای بەیانی گەلە."

مەسەلەیی چینیانەتی، قەسە و باسێکی دوورودریژی لە سەرە و نیستاش نەبراوێتەوه و ڕەنگە بەم زووانەش تۆبەر نەبێت.

کاک سواره، که لە چینیانەتی دەرۆی، وا هەست پێدەکەری که ئەو کۆری ڕەعیەتە و زۆلم و زۆری دەورانی دەرەبەگایەتی چێژتووە و بە لەش و گیان هەستی پێشکەردووە. بۆ دەرپەڕینی ئەم هەستە، کۆرتەچێژکێکی کوردی بە زمانێکی پەتی و ڕەسەن، که دەرەدەلی دایکێکی دێهاتییه بۆ کۆرەکی. بەلام پڕ نیوهرۆک و دلەزێن دەکا تە دیاری بۆ گۆتگرانی بەرنامەکی و داپرانی خۆی لە خووخەدی دەرەبەگایەتی. دایکی کۆرە پوورە پێڕۆزە و تاپۆکە ناوی "چاوهروانی"یە، بە یەکەوه سرنج دەدەینە بەشتیک لە چێژکەکه:

"بەلێ مێرزا، ئاغا کردیە سەرمان که بچن بۆ دێی ئەرەیری ئەم کێو و لەوێ هێلکە و مەشیک بکەن بۆ مێوانەکانی ئاغا. نەخۆش بوو. لەشی وەک بێرشکەیی سەر سێتێل لە چەقوچۆدا بوو. ددانی ددانی ئەدەگرت: پێش ئەو گزیری ئاغا بێتە سەرمان بە چەند لێفەیی گەرم داهێوشتەبوو. تەندووڕەکەشم بۆ نێل دابوو. نازانی ئەو ڕۆژە چ تۆف و سەرمایەک بوو. ئفت هەلاویشتبا لە حەوا دەبێست. گزیری ئاغا هات و کوتی، ئەبێت زوو برۆا و زوو بگەرێتەوه. من کوتم، نەخۆشە و چەقوچۆتیی، ناتوانی بچن. گزیری ئاغا کوتی، چارە نییه، لەرمانی ئاغا، مێوانی هەیه. من لەبەری پارامەوه، داوێم بادا، بە سەر دەست و پێیدا کەوتم، وەری نەگرت. بەم حالەوه هەستا ڕۆشت. لاڵاییم گاتن، پووزەوانەکانی دەرپوون، کالەیی شەڕی لە پێدا بوو. کاتێ گەشتە سەر ئەم پرەدی بەرمالی خۆمان نێتر لەبەر چاویم گوم بوو."

کړه به باوه نه پهنه و نه یو به دیوارکی سې و به چاری پواری نه گرت. نو روزه ده زمستاني به سړا هاتوه و من چاوم لم ناسقه به کې نه گه پتموه. دلنهام نه گه پتموه. نو منی خوش دعوی. دایکې پسر و لېلومواری غوی خوش دعوی. پوره پورز پتدنگ بو و من گریانم پت پچوک بو.

دواړین دتړی کاک سواره له بهرامسهر تم دایکه بې نهوا و دل برینداردا نه مه بو. "بلقی لم کوشکانهش، روزهک غوره تاو نه توی؟".

به پتی تم نو سړاویه، کاک سواره، سهره رای سونه ت شکینی، دوی چینا په تیش بووه و ده تانین بیتړین، هاندر و ریتونینکی چاک بووه لم بواردا. دیاره هیچ شستیک به بې زحمهت و تیکوشان ناگاته نه غچام.

کاک سواره، له تا پزیدکی دیکدا له سر کار و جولانوه پت دادگرې و ده لې: "تنها یک شته که همیشه تازه‌یه، کار، کار که جگه له شان مانا په کی تری نیمه. ژبانی پت کار وک روزه بې بهان، وک قسه پدی پت ته غه زول، وک هم همیشه له جیگایه ک مانوه و هاپه".

هر چند تم دپنه بهروالته ناساییه و لموانه به روزه چندن جار له گه لی پرو به پرو بینموه، که چی هستی پت ناکمین و تنها نهوانی دور دپروان تم جیباوازیه هست پتدکن. پت گومان سواره، په کتیکه له و که سانه و هه لکوتی سهرده می خزیته و به گوتی بارودخی کومه لایته، سیاسی، نابوری و فخرهنگی نو سهرده می نویسه.

تمز دیارده کی شارسناییه و نو سهرانی به ناوبانگی وک: چیتخوف، ناناتول فرانس، نارت بوخوالد، عزیز نسین، لم مهیدانه دا قه لمیان که وتوته کم و به نویسی ته نری سیاسی و کومه لایته، زولم و زورداری زالمان و ملهورانیان له قار داوه. زور مه بست له دلی کومه له هن که به ناشکرا ناگوچین دهر بپرتن، به لام له قالبی ته نزا تا راده په ک دهرده خرتن و کومه له وریانده گرن، دنگزی لی دکه ویتسه و زور زو جیتی خوی ده کاتمه، به لام جیتی داخه که له نیتو کومه لگای کورده وایدا تمز شویتیکې بهر ته سکی بز ترخان کراوه و نو سهرانان بز تم ناسقه کم دپروان. کاک سواره، له بهرنامه په کی تا پز و بووه لیتدا، به کورتی ناماره به تمز و چه شنه کانی ده ک:

"تمز، به چه شنه نویسنتیک ته کورتی که لمودا مه بست کی کومه لایته، به شتوپه کی گالته چیهانه دهرده خرتن. له راستیدا نویسی جیدی و ناسایی له گه شتوی تمز هر په ک باری کومه لایته بهان هیه، به لام له شتوی ته نزا له قشمری و کمپ و گالته کملک وهر نه گسرت بز نهوی له تالایی دهر پتی راسته قینه کم کاتمه. تمز چه شن و جوری زوره و

ده تواتین تمنزی کۆمه لایه تی و سیاسی ناو بهرین.

تمنزنووس له ههموو شتیک بۆ نواندنی مهبهستی خۆی کەلک و مرده گرێ. له زمانی پهله و مرهوه، له زمانی پرسوتنیل و قارهمانی ئهوتقوه که له ناو ئوستوووه و ئهفسانه کانا ههمن قسه نهکا.

سواره، ههر وەک له زانستهکانی دیکه دا شارهزا و خاوهرن بهیر و رایه، لای وایه تمنزیش زانستیکه و که شه پێدانی بۆ کۆمه لگای کورد پێوسته. بهیه که وه سرنج ده دینه تمنزیکێ کوردی به ناوی:

"له گورگی برسپهوه پێشکەش بۆ بهرانی دا بهستی بهرێزا"

"پێش ههموو شتیک له خۆدای مەزنی ئه پار ههوه که ژبانی درقێت بهکاته نسپ. بێن گومان لهم مانگه موباره که دا زمانم بهرێزووه و له گزناه نهوهنده دوورم که با بهره گورهم له رشتی خۆتی کورێ یه عقوب دوور بوو." گورگ چاک بوخۆشی له گهڵ بهرانی دهکا و دهلی:

"بهراست کاک بهرانی چۆنی؟ چاکێ شوکر؟ پێم بهی بزاتم خهوت چۆنه؟ دویشمو باش خهوتی، یام گۆله بۆزی خۆین تالی ئێسک گرانی ههر به دهویری گه له خانه که تاندا ههلسوورا و چهپه ی هات. ئهم خۆشترین کردن و کلکه مسووته ی سه گیشم به لاهه زۆر شووره بهیه که بۆ پارووه ناتیک ئهیکا. جا نه گهر ئیمه به یه که وه باش بهرایهین ئاده میزاد چۆن ئهیتوانی ئهم چهرمه سه بهیمان به سه ر بهتی؟"

بهروانه گاجووت بهم ههموو زلهیه به نۆحه یهکی جووتیار وەک مێو و رۆژ له سه ر خهتی جووت نه گه رتیموه. کاتیکیش له گه رهیان کرد، ده بهتی ئهکهن، نهکا دهم بۆ دهنگه که نهتیک بهرێ که به رهنجی شان و پهی ئه هاتوته بهرهم. دلی بهمه خۆشه که یه کهم گیانداریکه یارمه تی خهتی ئاده میزادی داهه. تکایه له زمانی منهوه بهم گایه بهی نه بهستوووه که ئاده میزاد له ناو خۆیان ئهلی: "جووت بهندی باش ئه و که سه یه که گای لاوازی و سه گی قهلموا" نه گهر مانای ئهم قسه بهشی لی پرسی ههر له زمان منهوه بهی بهی که گا ئه ی زۆر کار بهکا. بهووه و بهیار و چه رگن و جاره فریزه ده بهتی، تا ئه و لاوازی و سفره ی ئاده میزاد بهرێتیموه، سه گیش که جگه له پاسه وانی کاریکێ له دس نایه ئه ی تیرۆ تهسل بێ تا بهتوانی قازانج و سوودی ئاده میزاد بهشتر بهاریزی. ئه مه بهی دهلی: "گار به نانه زگی".

کاک سواره، لهم ته زه دا، مه ته ل و کایه ی منالانه و زۆلم و زۆری ئاده میزادی له گیانداران، به روانینیکی تیرینانه وه بهیر خۆنه ر هینا وه ته وه:

"دایه ممه له به گورگی، گورگ ددانی تهره، تبه ی گورگ مه رگه" بهی گورگ ددانی تهره، به لام بهم ددانه تهرانه وه نهو ی ئاده میزادی نهو سنی تیر نه خۆر، خۆ نه خۆر نهیه، گورگ

گۆشتخۆره، بهلام ئادهميزاد گۆشت نهخوا، گۆ و گيا نهخوا، ميوه نهخوا... تو هيچ درندهك
نهئاسي كه قهسايي دانايت؟

كاك سواره، له زۆري تاپۆكانيدا، باستيكي كۆمهلايه تي دينتيته گۆزێ و دورد و
مهينه تي كۆمه لگاي كوردواري، راسته وخۆ يان له سهر بنه ماي پرووداوتيكي كۆمهلايه تي
دهكات به رنامه يكي سهر به خۆ و سرنجراكتيش. سواره پرووداودكان نهونده به جواني ريك دهخا
وا دهزاني پرووداوتيكه و به سهر خۆي هاتوو. له هه مان كاتيشا چاره سهری گرفته كان بۆ
خۆينه ر ديارى دهكا.

"ئسكه ندر شاخي ههيه" چيرۆكيكي سهر به خۆيه و له ودا باسي پياوتيكي ته مهن سي
سالي ريكوتيكت و مات ومه لول و خه ميار دهكا. له سهره تاوه باسي رواله تي پياوده كه دهكا،
له پاشان له زمان كا بر اكوه باسي خه م دهكا و دهنوس:

كوتم: "باسي خه م نهكي. لات وا نويه نه گه ر به درگه تي خه مبه كه ت له سهر سووك به؟"
كوتی: "نه زيله ي ئسكه ندر و شاخه تي. "كوتم: "نه مبه سستوه" كوتی: "تەلێن
ئسكه ندر شاخي ههيو. هه ر سهر تاشيكت سهر ي نه تاشي به م رازي نه زاتي: به لام هه مويان
به ده ستووري ئسكه ندر نه كوژان. تا يه كتيك له و سهر تاشانه كه خه م سهر ي ئسكه ندر
هيو به ره لا كرا. سهر تاش به نه يتي نه ژيا و نه شينه تواني رازي ئسكه ندر به درگه تي، تا
تووشی نه خۆشی هات. هه كهمان به مان كوت، تو رازيكت هه يه و له دلتا بوته گري. نه گه ر
رازه كه ده رخي رزگار نه ي. سهر تاش ناچار چوه قامه شه لا تي كه موه و له يو چهند جار له ژي
له ووه كوتی: "ئسكه ندر شاخي ههيه."

ها، نه م دهنگه ي كرد به گه رووي زه ل و قامه شه كانا. هه ر كات "ها" نه هات يا هه ر كات
زه لتيكي نه و قامه شه لا نه نه كرا به به لوقه و به لوقه ژهن فووي پها نه كرد، نه م دهنگه له گه رووي
قامه شه كان هه لده ستا: "ئسكه ندر شاخي ههيه!"

نه م نه زيله پره له مبه ست و وشه و رسته ي جوان، كه هه ر كام له وانه پتيوستي به
ليكه دانه و به يكي تير و ته سه ل هه يه، به لام زۆر به كورتی ناماژيه ك به مبه ستي نه زيله كه
ده كه م.

له م نه زيله دا، نه وده مان بۆ ده رده كه وي، گه ر ئادهميزاد نه تواني به نازادي بهير به كاته وه،
تووشی نه م چه شنه نازارانه و هه زاران گهروگرفت و كه ند و كۆسي تر ده ي، هه روه ها له
هه مسو به واره كاني ژياندا دوا ده كه وي. چونكه ئادهميزاد به نازادي له دايك بووه و ده ي
نازادانه ش بهير به كاته وه. بنه ماي هه مسو پيشكه وتنيك نازاديه، نازادي به واره و به ستي نه بۆ
پيشكه وتني بهري نابه وري، سياسي، كۆمهلايه تي و گه شه كردني هونه ر به هه مسو
چه شنه كانيه وه.

کاک سواره، په کټکه له وروڼا کبیرانه یی که به تولاوی ناگاداره له سهر شپوهی ژيانی دانیشتوانی ناوایی. کونړ و کټوونو نه وکان، گپروگرغتی روزه، چونییه تی دیوه خانی ناغا، فقهیری و دسکور تی و بې نه نوایی قهره کان، گزیری و زور شتی تر به زمانیکی شیرین و پدی ده گټر پتموه و له دیوه خانی "ناغا" وه دست پیده کا:

"شویان شوریهی گردبوو به قسمی پروپوچ. هندی کټوویان که بهیانی راوی قل و سراوی و پوز خوشه و هندیک لایه نگر ی راوی کمر و تشک بوون. سهری شمو هندی له رمشایسه کان یا له سمرمای ماله که یان رایان گردبوو یا له بزلای ختزانان لمر نه کپنی که لول و لپته کردنی زمهری زستان و کټووی مناله که یان، له مالا تاراندوونی و پرویان گردبوو دیوه خانی ناغا یا گزیر دنگی دابوون بهیانی بهی سهریانی ناغا پالن و هاتوون بلین و وروهره یان نیسه یا بهار پتموه که بهیانی نه چن بوشار و مناله که یان نه بهن بوشو در مانگا."

به خوتند نه و دی نهم چند دپه. له لایه ک لایه نگر ی کاک سواره مان بوشو در ده که وئ له چینی هزار و له لایه کیش له قوادانی زولم و زوری چینی در ده بهگ که به راستی ژیانان له کټو منلگای کورده واری گردبوو ژان و کس نه دیو ویرا له بهرام به ریاندای بلن لهل. بوشیا وازی نهم دوو چینه سرنج بدنه دیمنی زستان و خولقینه ری کاک سواره:

"پاش ماوه بهک دئ دامر کا بوو. دنگی لووری گورگ و وروی سهگ تټکل لووری پای ساری زستان بهو که بهی له کټو لانه کان راته پټچا و نه پکر به گمر دلول و چال و قولی تټک نه کرده، سمرما وهگ گمانی مردوی سهر گمر دلان خشکی نه کرد بوش که لټن و قولی ناو ماله کانی ناوایی، بهلام له دیوه خانی ناغا کلپه ی سټبه به قهلا شکاری وشک، لمشی پیاوی خا و نه کرده و مرگتی خموکی خوشی پتوه بوو."

له شونیکی ترا دنووسن: "نه گمر جووتیار بوشوی بهچتن و بوشوی بهرو پتموه، در ده بهگ کوا کوشکی چند قاتی بوشو نه پتموه؟"

کاک سواره، سهر به به مزی قهلا ی همرمانی گل دزانی و همر جاردی به شپوه بهک ده بکاته نیتر ناخنی تایوکانی و جوانترین نهر و بهخشان کور دییان بوشو در ازیتنیه و نه دهبیاتی دوله مهندي کور دییان بوشو در دوله مهندي تر ده کا.

هر وها توره مزی گله که ی له بهرام بهر چهکی مالویران که ری دوژمندا و هه بهر دټن و بهکژ جهلا ده که یدا ده باتوه.

مه بهستی له کاره. له لایه ک ورد و هتیز و بهر نانه و له لایه کیش درنده یی دوژمنی بوشو در دکاتوه. له تایو که کدا به ناوی شریکه دنووسن:

"سڀ ٻڌو ته سوڍي نيسرالميلي شهر لٿرلو، ٺهري ناگر له همرو ٻڙيڪ به تهنتر
 ٻو. وهڪ ٻڌتسه يڪ ته به ريتته پووش و پلاش ٺهيتهنيموه و نه هاته پتشمه. نه تڪوت
 ماري سوڍي سوڍو و گهرماي هاوڻ وروڙانڊويه تي، لوڙي مدرگ ٻي وچان نه هات،
 گهروڙي تهنوي ٽوپ و رشاش خوتني گمهي لاهه کاني قوم قوم نه طوردهو، به لام سوکڻايي
 نه دهات، لمو سمنگهه دا ته مني ٿڌا بروم. دوو لمشي ٻي گيان درڙو ٻيون. يه گيان دستي
 گريهيو به زاسي سمرسپنه يوه و به دمرد و تيشموه گياني دهرچوڙيو. ٺهوي ترهان ته تازه
 موڙي پيش و سمنلي ٻڙو گريهيو، به دم بزه يه گهوه همناسي دوايي هملڪت شاهو."
 هه سوو کس پئي وايه ته دوو لايهني شهر. ٻڙو لٿيڪ دورن و هيچ هاويه شيڪيان له
 نيتواندا نيهه، به لام ڪاڪ سواره، لم تشبيهه جواندا، ڌڙي ٺم ٻڙچونه به شتيوه يه کي
 عالمانه به يان ده ڪا:

"مردن وهڪ دهرلٿي ٺڌ، سڀاي ٽيمه و ٺهواني داڀوشي. مردن تهنيا شتيڪ ٻو ته له
 نهوالمنا جياوازي نهيو. همدووک لاهان لٿي نه ترسايڻ و همدووک لاهمان ٻوي نه چوڻ،
 له ٻيهر بيمر گريهيو ته گهر وهڪ له سهر مردن پتڪها توڙين و ٻرومان ٻو ته يهڪ، ٻڙيان وها
 ٻوايهين، ٽيسسته ٺم لاهه دوڙمنه ته له سمنگهري منا ڪوڙيو و ٺم هوالهي من ته
 ورده يهڪ لٿر يوهر گياني دهرچو، زيندو ٻيون و ٽيسسته له جياتي شهر و ڪوشتار، من باسي
 توڙم ٻڙ ٺم لاهه ته ڪر ته ٺڪرا ڌوست ٻي و دوڙمن نهين و ٺهويش ٻي گومان باسٿي ههيو
 ته ٻڙ مني بگهري تسموه سهارت به دا يڪي چاوڊرواني، سهاروت به نه گاي سل و روهه کي
 چاوڙي ڪا و ماڙي."

نا لٿر دا ٻومان دهرده ڪوي ته ڪاڪ سواره، شري ٻي گريهيو يه کي ناحهزه. هه چهند
 داگير ڪمران، نه ته وهه کاني به شخوراو به دهسپيڪي شهر دهزانن، به لام ٺوه دوڙمني نه ته وهه کاني
 چه وسا وڻ ته ٻڙ ماني خويان و شاردنه وي راستيهه کان گيره شتوتني ده ڪن و شهر ساز
 ده ڪن.

ڪاڪ سواره، ٻڙ ناگاداري ڪوڙمن له هڙڪاره کاني شهر. له گمل شهر ڪه ريتي پيرا نه ڪه وڙته
 ناخواتن و بهم شتيوه مه به سته ته دهخاته بهر توڙينهوه و ده نوڙس:

"همو ڪس خيريڪي ڌڙينهوي ٺم ٻرسياره يه، ته ٻڙ شهر ته ڪا؟ ٻڙجي ته ڪوڙي؟
 به لام هيچ ڪس دهر ناخا. شهر ڪه ريتي ٻيهر له بهر خويوه نه لٿي:

"شهر ٻڙ نازلدي، مردن ٻڙيان" له نه لجاها نه لٿي: "به لام له شهر ناخوشتتر نه يه ته
 ته مسلم ٻيون و سهرشو ڪردغان ٻي ناخوش نهين."

به راستي ٺم هه مروه تشبيهه جوانانه هه يه ڪي پيرا وڙتن ته نه ڪري سمدان لاهه يه يان

له سر بنورسئ و جوانی و هونری شارواهیان بخړتیه بهرچاو.

کاک سواره، په ډاگه یاندنی نهم مههسته نهوه مان بڼوون دکاته وه، که پتوښته شه رکهری نیتر سهنگه ریش، نهوه تینگا که شه یانی چی و له بهر چی به شه چی. پتښکه وتووی هه موو گلیک پتوهندی راسته وخوی هه به له گمل ناستی تینگه یشتووی جه ماهوره که ی. نهوه ش نهرکی ډووناکبیرانه، لیره دایه بزمان دهرده که ی که ډووناکبیر نهرکی قورس و گسنگی له سهر شانه و دهرکی بهری نه خوینده وار دهباته سهر و کڅمه لگای یی به خته وهر دهکا، ډووناکبیری نهوتو دهبیته هوی سهرکه وتووی و پرکاروونی که له که ی و ناوی بڼو همیشه زیندوویه.

پتم وایه کاک سواره، له بهر دایه چهی شکاندوه و سه بهر دت به نهرکی خوی که مته رخه می نه کردوه و له هه مان کانا خه لکیش به سهرچاوه یکی له بن نه هانووی پشتیوانی ډووناکبیر ده زانی و پتی وایه پتوهندی و به کگرتی نهم دوو تویره دهبیته هوی به خته ودری ژیانی مرؤف.

کاک سواره، ډووناکبیری کی دل فره وانه و هونرمه ندی کورد و غهیره کوردی لا بهر تیره. له تاپیره کا، باسی نهم هونرمه ندانه دهکا و دهلی کت نه توانی بلتی "پتتهوژن" و "باخ" و "فردهوسی" و "علی پره شانی" و "پرو علی سینا" و "تقدیسون" مردوون!! له پاشان دپته سهر ژیانی هونرمه ند و په خشانیکي جوان و هونرمه ندانه به "هونرمه ندان" نهرخان دهکا به ناوی گوزان و سبخری به بیان:

"هونرمه ند دوو ژیانی هه به. ژیانیک لهو کاته ده که زیندوه و وهک خه لکی تر هه ناسه نه کپتن، نه بزوئی و له ناو کڅمه لا دپت و ده پت. به کورتی ژیانیک که ژیانی لسه و ژیانی لسه سنووریکي هه به و پاش نهوه که پشته سنوور نه پتوه و بهر وادته سهرکی به سهر دپت، به لام لیره ده هونرمه ند و هه موو نهو که سانه که به چمنن کاریان کردو ته سهر کڅمه ل و شوتنولری باشمان له پاش به چت ماهو، له خه لکی ناسایی و عاده تی جه نه نهوه. مدرک تمنا دستي تالانی نه گاته لمشان و گیانیان له دسدری می مردن بهر تیره. ژیانی پاش مردنی لسه ژیانیکي هه تا هه تاییه و هونرمه ند تا کڅمه ل هه به و تا شوتنولری جوان و پاش پتزی هه به، نه یی."

هه لپتم ناتوانم پتم که هه موو لایه نه به هتیز و پتزه کانی تاپتو برومه لپتم باس کردوه، به لام به قولی کاک سواره، که له باسی گوزاندا ده پتیز: "ناتوانم به لپتن به دین که هه موو جوانه به کانی شیمیری گوزانان باس کردوه. مولانا جه لاهه ددینی رومی، شاعهری هره گهوری فارس لیره ده نه گاته فریامان و به جوانترین شپوه دسکور تیمان نه شارپتوه. مولانا نه یی:

آب دریا گر کتی در کوزه‌ای   چند گنجد قسمت یک روزه‌ای
 آب دریا را گر نتوان چشمید   هم به قدر تشنگی باید چشمید
 به‌لام نه‌گهرچی ناتوانی هم‌مو ناوی دریا هه‌ل‌م‌زین، لانی کم به نه‌ند‌ل‌زی تین‌وی‌دی
 نه‌بین به‌خ‌ن‌ه‌ه.

کاک سواره، مریدی گۆزانه و پیز و حورمه‌تیکی تاییه‌تی بۆ‌داده‌تی و پینج به‌رنامه‌ی
 له‌س‌ر نه‌م شاعیره مه‌زنه نووسیوه و به وردی باسی کردوه و لیرده‌دا تنیا به هیتانه‌وی
 چهند وینه و غورمه‌یک له بۆ‌چو‌نه‌کانی له‌س‌ر مامۆستا گۆزان نه‌م باسه کوتایی پین‌دینم.
 "گۆزان جگه له ده‌سه‌لاتی هه‌ره زۆر و هه‌ستی ناسکی له شه‌ردا خاوه‌نی پله‌وپا‌یه‌کی
 تاییه‌ته که له شاعیرانی تری جیا نه‌کاته‌وه. گۆزان ده‌سه‌ت‌ک‌ر و دامه‌زق‌نه‌ری شه‌ویه‌کی
 نو‌قیه که پاش خ‌ق‌ی بو‌ته ر‌م‌ازی شاعیران و نه‌توان‌ین ب‌ل‌ت‌ین قافله‌سالاری کاروانی شه‌ری
 نو‌قی کوردی مامۆستا "گۆزان"، به‌لام کاتێ گۆزان بوو به ر‌ه‌س‌ل‌ری نه‌و ر‌ه‌گایه، ر‌ه‌گای
 شو‌نی پ‌ش که‌سه‌کی تری به سه‌روه دیار نه‌بوو."

کاک سواره، تنیا شاعیر و نه‌دیپ نییه و له سه‌ر "زمان"یش خاوه‌ن را و شاره‌زایه و له
 به‌رنامه‌یه‌کی تاپۆ و بوومه‌ل‌ل‌دا به تیروته‌سه‌لی باسی زاراوه‌کانی زمانی کوردی ده‌کا و
 جیاوازی نه‌م زاراوه‌، له ناوچه جۆربه‌جۆرده‌کان شی ده‌کاته‌وه و ده‌نووس‌تی:
 "کورد، چوار زاراوه‌ی گه‌وره‌ی هه‌یه. کرمانجی ژوو‌رو، کرمانجی خوا‌رو، گۆزانی،
 کرماشانی.

۱. کرمانجی ژوو‌رو، زاراوه‌ی کورده‌کانی تورکه‌ه و نه‌رمه‌ن‌ستانی شو‌وره‌ی و کورده‌کانی
 سو‌وری‌یه، شمالي کوردستانی عێراق و کورده‌کانی غه‌ری زری‌یهی به‌جو‌کی ر‌ه‌زاییه و
 کورده‌کانی قو‌وجان و کورده‌کانی ده‌ما‌وه‌ندیش به کرمانجی ژوو‌رو نه‌د‌ین.

۲. کرمانجی خوا‌رو، زاراوه‌ی کورده‌کانی جنو‌وبی کوردستانی عێراق و کورده‌کانی غه‌رب و
 شمالي غه‌ری ئه‌ران، هه‌له‌ته له غه‌رب، کرماشان و ده‌وره‌ری لێ جیا نه‌یه‌ته‌وه که
 نه‌وان خ‌ق‌یان نه‌گه‌ونه سه‌ر زاراوه‌یه‌کی تر به ناوی کرماشانی و له "شمالي غه‌رب"یش
 ده‌وره‌شتی ر‌ه‌زایی‌یه‌ی لێ جیا نه‌یه‌ته‌وه که نه‌وان‌ش کو‌مان به زاراوه‌ی کرمانجی
 ژوو‌رو، یا شمالي قسه نه‌ک‌ن.

۳. کرماشانی، که خه‌ل‌کی کرماشان و سه‌ره‌پ‌ل زهاو و قه‌سری شه‌رین و ئیلات و خه‌لاتی
 ده‌وره‌شتی نه‌و شارانه به‌م زاراوه قسه نه‌ک‌ن.

۴. گۆزانی، نه‌م زاراوه زۆر له فارسی کو‌ن نزیکه و گۆزانی به سه‌را نه‌هاتوه. له‌به‌ر نه‌مه
 هه‌ندێ نه‌ل‌ین که ر‌ه‌نگه نه‌و زاراوه کوردی نه‌ین. نه‌مه هه‌له‌یه‌کی گه‌وره‌یه و گۆزانی پین

گومان کوردیهه، بهلام کوردیههکی کۆن و نزیك له کوردی مادی. تۆلیق وههیی له بهشکردنهکهی خۆیا ناوێکی له زارلوی گۆزانی نهبردوو و بۆ من دهرکوئوه که چۆن لێکۆلەر و کوردناسێکی وهک وههیی بهم بێن دهرهستهیه به سهر ئهم مههمستهدا تهههیه؟

زارلوی گۆزانی به زارلوی "هورامی"یش نهناسرێ، واته زۆر کهم لههاتی زارلوی گۆزانی نهلێن زارلوی هورامی. له کاتێکا هورامی لکێکه له گۆزانی، بهلام لههر نهمه له نهزان و عهترافا نمو کهسانه که به گۆزانی نهدوین، زیاتریان لکی هورامین. ئهم ناوانانه هاو بووه. کهمهاتهتی وهک: سهنامه سووری و پۆشهپانی و زهنگه نهش ههر له سهر هورامی ناو نهبرین، ههلهت نهمه له باری زانستی زمانناسی و تهنانهت کومهلناسی کوردیشهوه ههلهیه، بهشێکی زۆر له "سهامهسووری"یهکان ئهسته له نهفغانستان نهژین و به گۆزانی نهدوین.

ههر وهک دهزانن کاک سواره به گهنجی واته له تهمهنی ۳۸ سالیدا مالاوایی له هونه و نهدهبیات کرد و مهرگ مهودای نهدا زیاتر لهوه گهنجی نهدهبیات گهشه پێدا. بهراستی خهسارێکی گهوره وه نهدهبیاتی کوردی کهوت و کهلێنتیکی پر نهبۆدی له دواي خۆی بهجێ هێشت. لهم سهردهمهدا، سن نهدیپ و شاعیری گهنجی زانکۆدیتوو واته، سواره، چاره و عهلی حهسهنیانی رێبازیکی نوێیان گهلاله کردوو و وهک سن کوچکه و بناغهدارێزی نهم رێبازه ناسراون. بهداخهوه به مهرگی کاک سواره، نهم شیتوازه، نهگهیشه ههوارگی ناوالت.

خوتندهواری گهنجی شارهزای وهک سواره، لهم سهردهمهدا زۆر کمه بوون، بهلام سواره. له ماوهیهکی کورتدا، بهم شیتوه نووسینه و به قهلهمی سیهراوی خۆی له ههمرو بوارێکدا لێکۆلینهوهی نهجهم دا و بیر و فامی هۆگرانی وێژهی کوردی بۆ مشهورخۆری له سهر دابونهرتی گهلهکهی تیز کرد و بوو به قافلهسالار لهم رێگایهدا.

کاک سواره، له سهر شیعری کوردی لێکۆلینهوهیهکی تیروتهسهلی ههیه، بهلام تهنیا ناماژه به دابهشکردنهکهی دهکهین که پیتی وایه شیعری کوردی لهم چوار فزیم و قابله پێک هاتوه:

۱. شیعری وتاری یا بهیت ۲. شیعری ههچایی ۳. شیعری عهرووزی ۴. شیعری نوێ.

سواره «تاپۆ»یهکی تایبهتی دلوو به بهیت و له سهر ئهم گههجهنه سهربههۆزه دهنوسێ: «شیعری وتاری» یا «بهیت» به لای منهوه گههجهتکی ههژا و سامانێکی گهورهی زوق و چێشکهی هۆزهکهسهانه. ههر له بهر نهمهیه که «پاسهل نهکتهن» و «خاچاتوو نههروان» شاعیری نهمهنی نهلێن: «فۆلکلۆری کوردی نهوهنده پر و بهرز و خهترومهنده که هۆزهکانی

تری هاوستی کوردیش که لکیان لښ و درگرتوه و کورتونه ته ژور تمسیره وه.
 نم کوردنا سانه راست نه کمن، بۆ غوونه بهیتی "خهج و سیامند" که "هوانس شهرآز"
 شاعیری نمرمندی کردویه به شهر، تمنانت نمونده ناوهرۆکی بهیته کهی به خۆمالی
 زانیه که سیامه ندی کردوه به نمرمندی و بهم چهشته بهره به کی له لۆکلۆزی کوردی کردوه
 به نسیمی هۆزی نمرمندی.

بهیت شاگارتکی گهوری کوردیه و زۆرتر باسی رو داوه مێروویه کانی کورد نهکا و
 تا کو ئیستا پشتاو پشت هاتوه و سینهی پر له گه لگی بهیته ژوان، نم گه لجه سه ره مۆهیا
 له لهواتان پاراستوه و گرنگی نم بهیتانه زیاتر له کاتی لیکۆلینه وه دا درده کهوئ.

کاک سواره، یه کی که لهو روونا کهیرانی که سه بهارت به گرنگی بهیت به تیرۆته سه لی
 داوه و شی کردونه وه، تمنانت بهیروای زانایانی لاوه کیشی به شایه هیتانه وه:
 وێنه ناستکی گهوری شوهرۆی، بهیت له بهرزیا نهخاته پال شانامه ی قهره دوسی و به
 په کتیک له سێ شوته ماری گهوری خۆره لاتی ناو نهیا.

ده توانم بستم که تاپۆ و بوومه لیل ده کړی وهک سه رچاوه یه کی نه دهی که لکی لښ
 وه ریکړی، چونکه زۆریه یه باسه نه ده بهیته کانی له خۆی گرتوه و لیکۆلینه وهی له سه ره نهیام
 داو.

کاک سواره، له چهند "تاپۆ" یه کدا باسی وه زنی "عه رۆزی" و "وه زنی بهیتی" دهخاته
 بهر باس و لیکۆلینه وه، تا قمتیک له گوته کرانی بهرنامه کهی، پتیا وایه سواره دزی شتویه
 عه رۆزی به نم شاعیره به ناویانگانه وهک: نالی، خانی، پتکس، بهر متهرد، وهایی، به
 غوونه دژنه وه: که "هۆج نهیمه لاهان وایه شاعیری کوردی نهیم به گه رته وه سه ره شاعیری بهیتی
 که شتویه کی سه ره تاییه و ناتوانی واته ی قوولی شاعیرانه له خۆیا جی به کاته وه؟".

کاک سواره، له ولامدا بهم شتیه بهیرونی خۆی درده بهیرو و ده نووسن:
 "عه رۆزان نه کهین که نهیم به هیچ باری دزی شتویه عه رۆزی نه، ته نهیا نهوه نهیم که
 تاییه تیه کانی نهو شتیه و چیشی په یه اهرونی له وێهی کوردیا نه کهین و نه لتهین که شتویه
 عه رۆزی له پتسا نهیوه و کاتی هاته ناو وێهی کوردیه وه که زیاتر له ههزار سال بهو له
 وێهی هاوستی کانی کوردا چته گهر بهو. له راستهیا داخواز و نیازی کو مصل نهیوه که نهو
 وێهیه ی کرد به باو. به لکو پته داوستی که مایه تیه کی نه شراف و نارسته ژکرات وهک
 ده ره کی زل و چینه کانی تری هه ساوه و ته رۆته سه ل بهو که نیازی به وێهیه کی دوور له
 ته گه یشتی چه ساوه گان بهو بۆ خه له تاندهان و گه ژکردهان. نهیم نهیتر وهک بۆ روونا که
 که "بهیت" هی خه لک بهو و خه لک لتهی ته شه گه یشت، به گوئ لښ بهونی نه گریا یا

هفته‌گدنی، یا هان نه‌درا و نه‌بزووت؛ له کاتیکا که به شیمیری مینیاتوری و پر پتچ و رازلوی
 عمروزی که باسی واته‌یه‌کی به‌زتر له وزی دمسکوتی فاسی نموانی نه‌کرد همر ته‌قه‌ی
 سریان نه‌هات و زاریان تاگ نه‌بو وهک و تردیکی جادوکارانه بییستن. شاعیری عمروزی
 نه‌هگوت:

بۆ له سهر چنشمه‌یی چنشم نه‌چکن له‌تره‌یی خوتن
 وشه‌کان هه‌موو فارسین، جگه له "بۆ" و "له" که دوو "قه‌بد"ی بچوون.
 کاک سواره، له درێزه‌ی باسه‌که‌یدا دهنووسن:

"شاعیران ناچار بوون سهر و گوتی وشه‌هشکته‌ن و له قالیی دارپترلوی عمروزا جینگای
 بکه‌نمه‌وه. له‌هر ته‌مه‌یه‌که نه‌لێن "در تنگای قافیه خورشید خر شود" نه‌گولهن نه‌مه‌ش که
 نه‌لێن "هجومز للشاعر ما لایحوز لغیره" همر له بهر ناچاربوونی شاعیرین له په‌یره‌ی کردنی
 عمروز، که وه‌ها به‌و کورد پتچ و تره‌ی هتوی به‌خاته چوارچێوه‌یه‌کی داتاشرلوی دمستی گه‌لتیکی
 تروه، که زۆر قه‌سک و ته‌نگ و به‌ستهره. تایا کس هه‌یه که قه‌دی وه‌ک موو و به‌ژنی وه‌ک
 چنار و چاوی وه‌ک نه‌ستهره و به‌زانگی وه‌ک شیمیر و به‌زی وه‌ک کمولان و زولفی وه‌ک زلفی
 ین جوان ین؟ ناخۆ نه‌گه‌ر ئافره‌تیک به‌م شکل و سه‌روسه‌ما‌یه‌وه به‌ته‌ه‌ونی که‌ستیک لێی
 ناترسن؟

"حاجی قادر" له شه‌زه‌لێکا نه‌لێن:

پتچ هتۆشه‌ شه‌زه‌ل فه‌رشێ قوودوومی عوکه‌لا ین
 نه‌ک به‌تسو له‌هر گه‌ن جووه‌لا له‌لز و مه‌عانی

کاک سواره ده‌لێن:

"له‌گه‌ل نه‌مه‌شا که "حاجی" به‌لامه‌وه به‌رزیه، ناچارم به‌رسم "جووه‌لا کته‌ن؟ ئه‌و که‌سانه‌ی
 که دهره‌گ رێگای خوتندنی لێن به‌ستوون؟ ئه‌و که‌سانه‌ی که تێناگه‌ن له‌م هه‌موو پتچ و
 قه‌مه‌چه‌ که شاعیران نه‌یده‌ن به‌ شه‌ره‌کانیان... ناخۆ نه‌مانه جووه‌لان؟! تایا دانه‌ری به‌یتی
 "سه‌یده‌ولن" که شان له شانی "توتیللۆ" و "هامیلت" نه‌دا جابه‌له‌؟".

کاک سواره، له سهر شه‌زه‌لێکی حاجی قادر که باسی ده‌هان و میان ده‌کا دهنووسن:
 "ده‌هان" و "میه‌ان" کوردی نه‌ن و ئافره‌تیک که "ده‌هان" و "میه‌ان"ی دیار نه‌ین، یه‌ک له‌هر
 به‌چووکی و یه‌ک له‌هر باریکی، جوانه‌یه‌که‌ی له کوێدایه؟ به لای منه‌وه نه‌مه‌ نه‌خۆشیه...
 "ناخۆ" یه‌که و تره‌ی کوردی گرتویه و نه‌ین تێه‌کۆشه‌ن له‌وه رزگاری که‌ین. گۆزلان نه‌لێن: نه‌ی قژ
 زه‌رد، نه‌ی به‌ژن و بالا که‌له‌گه‌ت.

زۆر ساکار و زۆر جولن و نزیک له لێکه‌دانموی زۆریه و قه‌سی رێژانه‌ی خه‌لک.

کاک سواره زیاتر له سهر باسی عمرور ددروا و له نووسر لویه کی ترا دهلن: ټین گومان
 بیستو تانه که نه لټن فلاکه شاعیر یا فیساره هونه رمند خاوه نی مه کته ټیکي تایه ته و
 پټگا و شونځیکي تایه تی خوی له هونه را دوزیوه تموه. دوزینه موی پټگا و شونځی تایه ت
 پانی چی؟ مده گره هونه ر بژ نواندنې جوانی و دمرخستنی دژوری نیمه؟ هموو هونه رمند لټیک
 نه ټن کاری نیمه ټن و هرکس نیمه کاری هو، هونه رمند و له گمل هونه رمند نی ترا نیمه.
 به لټن وهایه، هونه رمند پردټک هه لټه به ستن له نټولن کومل و راسته قهغه دا و نه موی نیم
 دووانه به یدک موه پدیوند بدا و به یدکیان بگه یمنن. واته کاری نیمه به که کومل ټیگه یمنن
 که راسته قهغه ددوروشستی چیمه؟ ژبان به چ پارتکا کمو توه؟ به لام ناخه هموو
 نمدان زیارتک وهک یدک پرد دروست نه کهن؟ که وهما هو نمرابه پرده کانی تهاوی جیهان
 یدک چمنن هوا ټمن. که چی نیمه نه ټمینن که پردټک له ناسن و بتونه و نو ټیر له کور و
 قسه، سټه مهان له دار و پردووه، یدک ټک راسته، یدک کمو نیمه، یدک زور له روپاره که
 به رزتره و یدک ټک نیمه. هر گام له مانه بژ ناما ټک لهر چاو گیرلن. جټگای وا هیه
 ها توچی زور به سهر نیمه، هاری کورسی به سهر ناپوا. نه گره له دار و پردووش ټن،
 قهغی نیمه. یدک ټک له ناو شاره و جگه لهر می که پرده، مه کوی خه لکه و جټگای کشتی
 نټوارانه، نه ټن جوان ټن، با دراویکی زوریش بژ رازاندن موی بدری. یدک ټک کمو نیمه،
 چونکه نمدان زیاره که به کوی لټک دانه موی پقی و نمری خاکه که، وای باش زانه که
 کموانی دروست بکا و زوری بژ نه ټت. شاعیرش وهایه. هر گام چمنن نمدی. گاهن
 به حماسه، کات به وشمی نمری دلدارانه، دمن به رازاندن موی تم به ست و ژبان،
 نه نامت گاهن به توانیج و تموس! هموو نیم کارانش بزه نه کا خه لک ټیگه یمنن. له
 رستیا شتوی هونه رمی هونه رمند بژ کور کور دنه موی نټولن خه لک و راسته قهغه.

نه لټن حافظ خاوه نی شتویه کی تایه ته، هه روه ها سمدی، شکسټر، هومټر،
 لهردهوسی، گزلن، لټیو تار دژ داوټچی، موتزارت، پیکاسو و زور هونه رمند نی تر. نوانه که
 پالمان داوه به لورتکی به رزی ناو و نه شانموه له هونه را لاساییکه موی خه لکی تر
 نه بوون. له تهاوی شمیری شاعیرانی کور دیا بگه پقی، زورتر له چنده شاعیرت دص
 ناکمو که لاسایی کسمان نه گرد ټتموه و خه لک کمو ټټته شون شتوی نټولن. نیمه له
 شمیری کور دیا چنده شتوی دیار و تایه تهمان هیه. شتوی به یتی، شتوی هیجایی،
 شتوی عمرورزی، شتوی نوی. لهو ناوه دا نه نیا شتوی عمرورزی به که پانکران و
 ناماد بوون به هوی که لانی تر وه که پستو ته دستی نیمو نه گره مالی خه لک خور نه ټن،
 ناتوانن به خور مالی به دینه قه لیم. که وهما ټن هر له پایوه به لای منموه شاعیری

عمروزی شاعیر نیسه، چونکه جگه لهوه که کموتوته شونډ شتووی شاعیریکی تر، شاعیره‌کمی پتشیوش کورد نه‌بووه. کورد نه‌بووه یانی چی؟ یانی له باری ژبان و خم و خوتی و میترو و خو و ره‌وش و خواست و ریستی کورد نه‌شاره‌زا بووه. هم‌چې‌شنه شاعیری عمروزی ه‌ر‌گیز نه‌پتوانه‌وه پر‌دیک ه‌لې‌مستی له نېوان کۆمهل و راسته‌قېنه‌دا. چونکه راسته‌قېنه‌ی ولاټی س‌ر‌سه‌وی کورد و نابوری تاییه‌تی نهم ولاټه نه‌وه نیسه که شاعیری عمروزی باسی نه‌کا، من نه‌لېم به هیچ باریک به شتووی عمروزی ناکړی باسی راسته‌قېنه‌ی ژبانی کوردواری پکړی، نه‌پتېن که شاعیری وهک پیر‌میترد و نالی نهم کاره‌یان کردووه و باشیش س‌ر‌که‌وتوون، به‌لام شتووی نوی باشتی نه‌کا، ه‌ر‌لو‌تره، د‌ست و پتی شاعیر به کۆت و زلمییری "مفاعلاتن و مفتعلن" ناه‌ستن.

ه‌ر‌ وهک له پیشا رام‌گه‌یاند، کاک سواره، تاپز و بوومه‌لنلی له س‌ر‌وبه‌ندیک‌دا نو‌سیوه که کم‌کس ده‌وترا له‌م براره‌ بدا، له بهر نه‌وی نهم به‌رنامه‌یه له نیران بلاو ده‌بووه، ه‌لومه‌رجی نمو کاته ده‌رفه‌تی نه‌ودی پت نه‌داوه که به ته‌س‌لی باسی شاعیرانی م‌رنی کوردی نیران، وهک ماموتسا ه‌یمن و ه‌زار بکا و به که‌لیان بناسینن. سواره له درټوی باسه‌که‌یدا ناوا به وردی ده‌دوی:

"نه‌گ‌ر دزین‌ه‌وی پ‌گ‌ای تایب‌ت نیشانه‌ی گ‌ه‌ره‌یی و س‌ره‌خ‌وی شاعیرین، بز گ‌ل‌یش وه‌ایه. واته نه‌گ‌ر نه‌تو‌ه‌یه‌ک‌یش پ‌گ‌ا و ش‌ون‌ی و‌تر‌یی تاییه‌تی خ‌وی ه‌ه‌وه و د‌ستی بز هاوس‌ج‌کانی درټ نه‌کرد تا و‌تره و ه‌رنه‌ریان لټ به‌خ‌ولز‌ت‌ه‌وه، نهم گ‌ه‌له له و‌تره‌دا س‌ره‌خ‌و و م‌زنه.

قس‌ه‌ی دوا‌یم نه‌مه‌یه که د‌لم نس‌وتن له س‌ر‌کانه‌او‌یک‌ی خ‌ور‌شان که له ژ‌ر نو‌ری به‌فری کۆن د‌یته خ‌ول‌روه دان‌یشم و به‌رد‌هم ده‌شت‌کی خ‌م‌ل‌ه‌وی به ش‌م‌ست پ‌ر و ش‌ه‌و‌ز و ش‌ل‌تره بین و دا‌وت‌ی چ‌مای نمو به‌رم وهک ن‌ق‌بو‌ک تار‌لی سو‌وری داری ن‌ر‌خ‌م‌وانی به س‌ه‌ردا دا‌ین و من له‌م حال‌ه‌دا ناچار بم به‌ر له ده‌شت‌کی قاق‌ری ره‌ل‌ن ب‌که‌مه‌وه که "قه‌یس" ه‌شتی ته‌دا و‌ت‌ل بو. نه‌وه من و نه‌وش ناز‌ن‌م!"

تاپز و بوومه‌لنل، له ما‌ه‌یه‌کی کورت دا له نیو روونا‌ک‌بیرانا لایه‌نگ‌ری به‌یدا کرد و بوو به‌م‌یدانی ره‌خته و نالو‌گ‌زی به‌ر و را د‌ر‌پ‌رین. کو‌ی‌گ‌ر‌یک نهم پ‌ر‌سیاره ناراسته‌ی نو‌سه‌ری به‌رنامه‌ی تاپز نه‌کا و نه‌و‌سن:

"ج‌به‌هان و که‌ون له گ‌زاند‌ایه به‌تایب‌ت به‌پتی گ‌زوانی ج‌به‌هان خواست و ریستی ناده‌یزاد‌یش نه‌گ‌زوت و کاروباری کۆمه‌لایه‌تی و نه‌وی وا پتی نه‌کو‌ترن ژان‌ه‌اری کۆم‌هل و کۆمه‌لناسی له‌گ‌ل چ‌ه‌رخ و خ‌ولی ج‌به‌هانا نه‌گ‌زوت. واته نه‌و شته که ته‌صرق باوه و کۆم‌هل

نهایی پشی هدیه، بهیانی کۆن نهم و له پهری نیاز و پێدایستهکانی گهه و کۆمهه نههریته کهناوه و شتهکی تازه جهنگای نههریتهوه. نهم گۆرانه وهنهم ههر له هونرا بهته پش، بهلکو له ههمو بارو لاتهکی ژبانی نهساننشا هوی نهوین. دوتن کارای فهیلمسوف و فهنیزکان کاتن ههستی کرد که له گهرماوهدا سهنگایی ههمو شت کم نههتهوه، به لهشی پروت له گهرماوه که هاته دهر و سههرخۆشانه نهراي: "دۆزهوه... دۆزهوه" پاش نمو زانایهکی تر له دهر دهره سهوێگا دانهبشتهوه، سهوێکی گههشتهوه له لقی دهره که بهوه و کهوته سههر کۆشی. بهیری کردوه له لکی دهره کهوه تا سههرزوی فهزایهکی بهتاله و له دهره که بههره سههروتریش بهتاله و جگه له ههوا ههچی تری تهدا نهیه. که وههیه بهچ نمو سهوه به فهزای ژورو ناچن و نهکهوته سههر زوی؟ به بههر کردنوه بهی دهرکهوت که نهم کتسههتیک لهم زوویهدا ههین وا ههر شتهیک له بهرزایهیه کهوه بهری دههوه نهکهوته سههر زوی و لهو پرارهوه که "نهوژۆن" نهم رازهی دۆزهوه بهاسای کتسههیری گشتی واته قانونی جازهیدی عهومی پهیدا بهوه. نمو پرارهوه به نادهمزاد ژور به بهیهخ بهون و پێدایهستی نادهمزاد بهوه که سههر لهم رازه دهوین. بهلام نهمو مهالهکی بهی ناوهندی نهم کهشفه زانستهیه گرینگانه نهزانن، که وههیه ههمو شت له گۆراندایه و ههمو شت پاش ماوهیهک کۆن نهم و جهنگای هوی تهدا به شتهکی نوێ. نهی لههر چی بهسی کۆن و نوێ له شههردا نابهتهوه؟ بهچ بهم شهویه که شهوی باوی پرارهگری تههمیه تهلین شهوی نوێ؟ جا چ نهقلاشی بهن، چ پهیکهسازای، چ وهوه؟ ناخو بهشتر نهیه نهم شهیری کۆن و نوێ بههرتهوه، وه که له زانستگا بهراوهوه؟

"له زانستا تالپكاري هه وړتني بنهړه تپه و همو وشت له سر نو ېناغه داته مه زړي. واته زانا ناچاره نېسه زانسته په كوټه كاني لوبوړي يې و به پتي نولې بېجوړلېتوه. په كم كسي كه پرد و نېستې دژبنېموه، ېناغې دانا بې دژبنېموې ناگر و ناگر يو به ېناغه په كې بې ژور شتي زانستي كه نېمړې هېه. به لوم ېناغې هونم له سر عاتفه داته مه زړي و نېمژانې كه عاتفه ي همو كس چمتېك نېه."

نه گهر شاعریک بتوانن له قالبی عمروزیشا واته و مذهبوومنتکی نه مریس دهری،
شهره کی نوځه و کوڼی قالب نابخته کوڼی شهره کی.

کاک سواره، شاره زای زوری زانسته کانه و یدکتیک له زانستانه. شانزگهریبه.
هرچهند نم مه سله لهو سدره مه دا کمتر باسی لږ کراوه، بهلام سواره به لیکدانه و یدکی
وردبینانه بایه ځی شانزگهری و پښتو ویستی نم هونه رمان بز شی ده کاته و له کتل زانستی
نهری له بهر یدکیان راډه نی.

پښینه ی تاتار و شانزگهریان که چوڼ و له که یموه له نیو کومه لا پیدا بووه و به کوی
که پښتووه و له نیو کومه لی کوردا نم هونه نهری له چ پله یدکدایه. بز شی ده کاته و:
"شانزگهری له کتل نویسنی نومایشنامه جیواو زیمان له باری و هانه و هه به، واته پښتو
که نویسن و خدمت هه ی، شانزگهری و نه شاندانی مه پښتکی کومه لایه تی یا ناپنی به
چدشنتکی نریک له تاتاری نهری هه یوه و نم نه شاندانه ده گهر پښتووه بز هوی هونری
جادوکارانه که کومان دایکی هموو هونریکی نهری بووه و هر پښتکی هونری که بیگری
له ناکامی پدرو گرتی نو شتو جادوکار واته هوی هونری پښتوودا پیدا بووه. تنانته
په یکه و دروست کړن و نارښتکتی و تاتاری نهری."

کاک سواره، پتی وایه ناده میزادی بهروو، که شکلی درنده یا ماری له قور و به
وینه کی سدره تایی دروست کردووه، نهمه په یکه ساز کردن بووه. بز تاتار و شانزگهریش
به م پر سواره دست پښه کا:

"ته پرسین تاتار چیه؟ ناخ تمنا بز تلمه ننون و سدرگر مگردن پیدا بووه و به هر یدکی
کومه لایه تی نیبه و به ناوی پښتو ویستیکی ژبان هوی نه واندووه؟ ولام نهمه به تاتار یانی
نواند نهمی نو راسته کهنه کومه لایه تمهانه که نامبازی ژبانی مریک و به چشنتکی
هونرومندان واته به هیزی عاتیل و به هوی جوړه و قسه و حاله تمه و به کملک و درگرتن
له وینسازي بز تمه به تن که داستانی روډاوه تاتاریه کی تدا هه لکه و توه.

تاتار بز ناده میزادی بهروو، شنتکی خبریککری تلمه ننونی نه بووه، به لکو پښتکی
پښتو ویستی ژبانی نو بووه، که وها بوو به هر یدکی کومه لایه تی هه یوه. ناده میزاد نه گهر
ویستی هوی ساز بکا له کتل درومنتکا شهر بکا له پشا بز نو کاوه تمرینی کردووه.

تاقم له خپله که بوون به دوژمن و تاقمکتی تر ویستو یانه نو دوژمنانه که بهروالده
کړلون به دوژمن، بشکتی و له ناویان به ری. نهمه هوی پوته مایه په ک بز شانزگهری یی نووه
په پښتک "نومایشنامه" له کارا یی.

له سدره تای سده ی ششمی پښت له دایکپوونی عیسا دا، نومایشنامه ی نو سړاو له ناو

یۆتاینه کانا پهیدا بوه. له سه‌ره‌تاوه تر لایدی تاینی به چه‌شنی سرووت، هر وهک له ئێترانی کۆتا سروودی ناگر "فایشی نه‌هر له‌م‌م‌زدا" هه‌بوه. له یۆتانی سه‌ده‌ی شهمی پێش له‌دایکبوونا ده‌ستی پێک‌رد. بۆ نمونه سروودی که بۆ رۆزگرتنی خوای شەراب دیونه‌سوس له جەژنه ناینه‌سه‌کانا، سروودی قسورانی کردنی تاسک، نه‌مانه هه‌مسو له‌و سرووده تر لایکه ناینه‌مان... "تی به‌س" گه‌وره‌ترین تر لایدی نووسی تاینی ناوه‌ر له‌ستی سه‌ده‌ی شهمی به‌ر له مه‌لاد که ئالوگۆرچکی له‌و چه‌شنه نومایشنامه ناینه‌مانه‌دا پێکه‌تتا و دیالوگی هه‌تا ناو سرووده‌کانه‌وه.

کاک سواره. له پاشان ده‌لی:

"ناخۆ نهم چه‌شنه شانۆگه‌ریه زۆر له به‌یته کوردیه‌کان ناچن که هه‌ندێک‌ها‌ن به‌ قسه و په‌خشان بوو و پێک‌ها‌ن به‌ شیع‌ر و هه‌له‌به‌ست؟ به‌یته‌خو‌ل له‌ کاتی خۆت‌ده‌وه‌ی په‌خشانه‌که‌دا هه‌ولی نه‌دا به‌ری گوێگر ناماده‌ بکا بۆ په‌رده‌یه‌کی تر له به‌یته نومایشنامه‌که و نه‌مه‌جاره ده‌ستی نه‌کرد به‌ خۆت‌ده‌وه‌ی به‌شه هه‌له‌به‌سته‌که."

کاک سواره. نهم غۆنه‌ی له‌به‌ر با‌یخ‌دار بوونی به‌یته کوردیه‌کان هه‌تاوه و پیتی وایه‌ شان له‌ شانی نومایشنامه‌کانی سه‌ره‌تای سه‌ده‌ی شهمی پێش له‌دایک‌بوونی عیسا ده‌ده‌ن و له ناخ‌ریدا ده‌نووسی:

"به‌داخه‌وه له‌ ناو کوردا تا نهم دوا‌یه‌مانه نومایشنامه نه‌نو‌س‌راوه، به‌لام شانۆگه‌ری هه‌بوه، زۆر‌تری یاریه‌که‌انی کورده‌ستان که به‌گه‌ل نه‌ک‌رتن، چه‌شنه نومایشنامه‌یه‌کن. په‌که‌ت له‌وانه "مه‌رمه‌رۆن" که نومایشنامه‌یه‌کی گۆمه‌دیه‌ی و بۆ رهنه‌گرتن و قه‌شه‌مه‌ری کردن به‌ زۆر‌دار ساز نه‌ک‌رێ. هه‌ی نه‌مه‌ که بۆچ له‌ ناو کوردا نومایشنامه نه‌نو‌س‌راوه ئاشک‌رایه و له‌توانی ناوی."

کاک سواره. تا‌پۆ و به‌وه‌له‌تلی کردۆته هه‌مه‌بانه‌به‌زینه و هه‌مسو به‌به‌تینکی تیدا‌جی کردۆته‌وه، وه‌ک نه‌ده‌بیات، شیع‌ر و شاعیری، هه‌ن‌مه‌ندایه‌تی، ته‌نز، زا‌وا‌وه‌کانی زمانی کوردی، مه‌سه‌له‌ی چینه‌یه‌تی، ژبانی نیتو کۆمه‌لی کورده‌واری، سیاسه‌ت، نه‌وین و جوانییه‌کانی، به‌یت، شانۆ و نومایشنامه و... له‌ تا‌پۆیه‌که‌دا به‌ ناوی "راسه‌په‌ری هه‌ن‌مه‌ر" به‌ تیره‌وته‌س‌لی له‌ سه‌ر نه‌و به‌سه‌ ده‌نووسی:

"زۆر که‌س له‌ خۆی نه‌په‌رسن که ئایا هه‌ن‌مه‌ر وێنه‌ی ژانسه‌ت، پێته‌وه‌ستی ژبانی ئاده‌مه‌زاده، یام نه، ئایا هه‌ن‌مه‌ر له‌ کۆمه‌ل‌چ نه‌خش‌ت‌کی به‌ ده‌سته و راسه‌په‌ری چه‌یه؟ ناخۆ هه‌ن‌مه‌ر بۆ ئاده‌مه‌زاد له‌و شتانه‌یه‌ که نه‌گه‌ر نه‌یه‌ن ژبان نه‌گه‌یه‌نی به‌ مه‌ر‌ژایه‌تی؟ له‌ زۆر که‌سه‌مان به‌سته‌وه‌ که بۆ نمونه "هه‌ن‌مه‌ری شاعیری" به‌ی‌ها‌یه‌خ نه‌ده‌نه‌ قه‌لم و

تەنانت تاقىتىكىش ھەن كە شىعەر و شاعىرى بە راگر و گىنخېتەر و خىكىتەرى كۆمەل ئەزان، ئەوانە بىن ئەو ھەر بەكەنەو كە ھونەر و زانست دوو لەمەدووانەى كۆشى مەشك و ئاۋەزى ئادەمىزادەن، لائى لايەنگرى زانست نەگىن و ئەلەن زۆر خوو بە ھونەر گىرتن و زۆر پەرزانە سەر ھونەر پىگاي پەرو پەش چوونى زانست نەگىن، لە كاتەنكا نەگەر مەژووى خەباتى ئادەمىزادە ھەولە پەيدا بوونى كۆمەلى "كلان" ئەو تا ئەمەز بزانن ھەرگىز پەروايان وەھا نەبە كە ھەبە."

كاك سوارە، لە دەرەزى نەم باسەدا چەند غونەبەك دەخاتە پەرجاۋى خوتەنەر: "ئادەمىزاد جىاۋازى ھەرە گەورەى لەگەل گىئادەرى ترا ئەو ھەبە كە بەدەبەتەرى ھونەرە، ھونەر ھەمەشە لە دەرەزى مەژووى ژيانى ئادەمىزاد چرايەك پەرو بۆ رۆشەنكردنەوى پەرى پەش زانست، ھونەر پەرىكە لە واقەمەو ھەلەستەروە بۆ ھەقىقەت، تەنانت ئاين و ئوستورەى "ماۋراتلەبەھە" پەرىمەى پەزەدانى و خولقەنەرى ھونەرن."

كاك سوارە، نەفسانەكانى باۋى ناو كۆمەلى كوردەوارىش بە پەرىمە و داھاتىكى زەوقى ئادەمىزاد دەزانى كە لە راستەقىنە بىن بەرە نىبە. "قالىچەى بالدەر"، "چەكەمەى خۆش ئاۋۆ"، "دراكوفان" (dracovan)، "گلاۋى سەخىرى جىن"، "ھەلەپىن و تەنورەى دىۋ"، "چەرخ و فەلەكى پەرىژن"، ھەموو نۆتەرى ھەلەپەى بىن و چانى ھونەرن بۆ دۆزىنەوى پىگاي زالبوون بە سەر فەزا و ئاسمانا و دەرچوون لە كىشەر و پىتەندى خاك، بەتايىبەت "چەرخ و فەلەكى پەرىژن" تەولو بارى سەنعات و زانستى تىتيا پەھىزە، نىستە وا باشە لە ھەر كام لە سى وشەى "چەرخ" و "فەلەك" و "پەرىژن" ورد بىنەو، تا دەرگەمەى كە نىستەارە و نىماژ و سەمبول سازى ج كارىكى كردوۋە.

چەرخ لە مەژە بە نىشانەى پزەوتن و ھەرەكە نىستەارەبەكە بۆ زانستى مەكانىكى و فەزىكى چەرخى چالاۋ كە بە كوردە پىنى ئەلەن كۆل و بىر، ھەلەبەت كۆل بە تەنبا بە كەرەسەى پەرزەتەننىش ئەلەن، چەرخى چالاۋ رەنگە يەكەم دەزگايەكى سەنعاتى بويى كە بە شەر كەردوۋە بە خزمەتكارى خۆى، تەنانت نىستەش لە ھونەرى نەقاشىيا لە سەبەكى "تەمپەرىتەننىسم" ەو تا شىتە نۆتەكان "چەرخ" بە نىستەارە و سەمبول دانراۋە بۆ سەنعات، كە وا بو "چەرخ" واتە و مەفھومىكى نىستەارەبەبە بۆ زانستى مەكانىكى، "فەلەك" واتە ئاسمان نەو فەزا بەرىنەبە كە ئادەمىزادى سەرزەۋى نەلەكىننى بە ئىستىرە گەشەكانەو و بىرى ھەستىارانەى بەشەر ھان ئەدا بۆ پەشكەنن و سەردەرەتەن و زانستى كورتە و وزى فەزىنى بىرە خەبالبى زۆر و بەربلاۋە، بىر نەكەتەو كە چەند سەبەر نەبوو پەتوانىيا بە چەرخىك واتە كەرەسەبەكى مەكانىكى بە سەر نەم رەبازە بىن گىرەى وگۆلەى فەلەكەدا بال بەگىتەو.

شاعیرتکی نیرانی نهلن:

"شهندهستم که هر کوکب جهانی است جداگانه زمین و آسمانی است"

کاک سواره، له درېژدی پاسبه که یداد دهنووسن:

"بهلام بزاین "پیرمژن" لہم کاره سانه دا نه خشی چیه؟ پیرمژن رهمزی ناده میزادینکی پر تاقیکاری و سارد و گهرم چیشته ووه و نه م ناده میزاده نه شتی که ریتواری سه فہرینکی پر مه ترسی بین.

هقره کی تریش که پیرمژن بۆ نهم گمشتی فہزایه لہمہر چاو گیرلوه که پیرمژن له نابوری کۆمه؟ پتکه پتہری ہمرهم و داهاتیک نیمہ و نه گہریش له نار بچی و بین سہروشون ہروا زیانتیک له کۆمہل ناکموی، ہمر نه و ناواتہ یہ کہ له پتشا ہونہر نوپتہری ہوو تہستہ لہم چہرخمدا کہ تہمہ تہا نهمین له چمشتی ناواتیکي نهمسانہیی دہرچوو و ہوتہ کاریکي زانستی. فہزا بہ ہمموو رهمز و رازتکیموہ کمووتہ ہمر تہشکی زانستی، ہلن ہمر وک له ہدولہوہ کوتان زانستی و ہونہر دوو لہمدوانہی تیکوشتانی گیان و ناومزی نادمیزان و نہوک ہونہر ہمر تہنہا رتکای ہمر و پتہش چوونی زانستی ناگرتی، بہ لکونہو رتکایہ کہ بہ تہم و مژو توژ و خوژ داپوشراوہ روون تہکاتموہ."

له ولاتی تہسمہ بہ تایہت لہ نیتو کۆمہلی کوردہواریسا، مالمویرانی، دہرہ دہری، ہہنیویاری، داپونہریتی ناحہز و کزن، دہنگزی جہماوہر له سہر پروودای ہچووک لہ نیتو ناوایی، زۆریہی شوینہکانی بہ یکہ گہ یشتنی خہلک دہگرتہوہ. خودا نەکا یہ کیتک شتینکی لہ بقہ و مہن، وک قہیلی کہوای سپی پتہروی دہنووسن و ہیندہی تر ہارگرانی ددخاتہ نہستوی. زۆر پروودا ہن کہ بہروالہت ناسایین، بہلام ہونہرمہندی شارہزای نیتو کۆمہل، لہم پروودا دہ سادانہش کەلک و ہر دہگرتی.

کاک سواره، یہ کیتک لہو کہ سانہ یہ کہ سہرہ پای شارہزاییہ کی زۆر له سہر ژیانی کۆمہلگاکی خوی، خولقینہرینکی لیتوہشاوہ و پرووناکیہرینکی زالہ بہ سہر وشہی رہسہن و فۆلکلوری کوردیدا، کۆمہلی کوردہواری، یہ کیتک لہو کہ لانہی کہ بۆ چارہرہشی و لیتوہوماوی قافلہ سالارہ. ہدروک ماموستا ہمژار دہلن:

مہروانہ کەساس و لیتوہہ ہارم، نہ کەمہم
ہہرزم لہ ہمژاریسا، چہای سہر بہ تہمہ
ہمر کەس لہ سہر تیکموہ خوداپتہداوہ
من خواوہنی شہشدانگی کوژ و دہرد و خہمہ

کاک سواره، به قه‌لمه سیحراوییه‌ک‌هی، بز به‌یانی ژبانی کز مه‌لگاک‌هی له نه‌زیله و نیسونه‌یتکه و نه‌فسانه‌ش که‌لک و ده‌ده‌گرئ و به‌زمانیکی پوخت و پاراو و ره‌سمن له تا‌پویه‌کدا باسی که‌سیک ده‌کا به‌ ناوی "گه‌وره شتت". گه‌ور بز شتت بووه و خه‌لک چۆنی باس ده‌کمن، جیتگای سرنجبه و با بزاین هونه‌رمه‌ند بم قه‌لمه‌ جوانه‌ی خۆی چ هونه‌رتیکی پیتشکه‌ش به‌ باره‌گای هونه‌ر کردووه:

"گه‌ور نافرته‌تیک‌ی شتت و سه‌رگه‌دان بوو، گه‌س نه‌په‌دزانی سن وه‌زی دیکه‌ بز کوئ نه‌چن و چۆن نه‌ی، له‌ کانی ژنان، له‌ سه‌ر خه‌رمه‌نان، له‌ مرگه‌وت و حوچه‌ی له‌قته‌یان، له‌ هه‌موو شوێنیک باسی گه‌وره‌ شته‌یان ده‌کرد. نه‌وانی وا ته‌مه‌نیان زۆر تر بوو نه‌پانکوت گه‌ور ته‌مه‌نی له‌ سی ته‌ناپه‌رن، زۆر هه‌ستمه‌ بوو که‌سن رواله‌تی ته‌کشکاو‌ی گه‌ور به‌ین و به‌وا بم قه‌یه‌ بکا.

... نه‌تکوت به‌ نووکی گه‌سنی پلا‌گه‌ر، چه‌مه‌نی سه‌ره‌سوزی ته‌وێل و گۆنای هه‌زار کوو‌زی خوار و چه‌وتی تن کرلوه، به‌تا‌یه‌ت نه‌گای بێ گه‌ان و بێ ده‌یه‌ستی که‌ نه‌ته‌زانی ته‌وس و ته‌وایی سه‌ر ته‌دا‌یه‌ یا رقی و ته‌و‌یه‌یی. هه‌رگه‌ز نه‌بوو که‌ تو‌گه‌وه‌ر به‌یانی و ته‌روسکه‌ی بێ ته‌ن و ته‌زته‌یه‌ری زه‌رده‌مه‌یه‌ک له‌ سه‌ر له‌تری نه‌بن، به‌لام نه‌و زه‌رده‌یه‌ زوو هه‌تانه‌ی وشک و چۆلی به‌چن نه‌هه‌شت و نه‌پۆه‌ به‌ په‌یکه‌ری خه‌م و ده‌رد. هه‌موو مه‌ترووی ژبانی ناده‌میزاد، هه‌موو سه‌رکه‌وت و ته‌شکانه‌یک له‌ په‌ک کاتی کو‌رتا نه‌وه‌نده‌ مه‌لی نه‌گای تو له‌ چاو ته‌وه‌ هه‌له‌تر و به‌گاته‌ سه‌ر وشکا‌و‌زی رو‌خساری نه‌و، وه‌ک به‌روسکه‌ی شه‌و‌یکی به‌ هه‌روێ به‌هار، پۆشن نه‌بوو و نه‌گو‌راوه‌."

داستانی گه‌ور، هه‌ر به‌وه‌نده‌ نا‌په‌یته‌وه‌، دپاره‌ به‌رداشی زه‌مان وه‌ سه‌ری په‌ریوه‌ و ته‌وشی نه‌م رۆژه‌ ره‌شی کردووه‌. بز نه‌نجامی نه‌م رووداوه‌ گوئ ده‌دینه‌ ته‌و‌و‌زی کاک سواره، له‌گه‌ل گه‌ور.

"کێش‌تیک‌ی به‌هه‌یز کێشامی و له‌ پال ده‌ستیا دا‌یمه‌زاند‌م، بێ نه‌وه‌ رووی وه‌ریگه‌تر و بزانی من کێم، کو‌تی:

"تۆش له‌ ته‌نیا‌یی وه‌ره‌ز بووی؟"

هیچ ده‌نگم نه‌کرد، درێژه‌ی دا:

"به‌لێ ناده‌میزاد زۆریه‌یان ته‌نیان، له‌گه‌ل نه‌مه‌شا که‌ به‌رواله‌ت هه‌زار هه‌ژال و خه‌م و که‌سوکاریان هه‌یه‌."

لام سه‌ر به‌و که‌ نافرته‌تیک‌ی شتت نه‌م قه‌ساره‌ بکا، به‌ نه‌سپایی و به‌ چه‌شنی که‌ نه‌یسه‌مه‌یته‌وه‌ په‌رسیم:

”توش تهنای؟“

به تهرهوه روانی بوم و دیتم که له نریکموه نهکری جاری جوانیهکی نماو له زهوی پر له خال و خهوشی دهموچاویا بهدی کدی.

کوئی:

”نمو سالمش هر نهم ورزه بوو که نمو ریشت و من تهنای کهموه.“

به دوو دلپیهوه پرسم:

”نمو کنی بوو؟“

دیار بوو بیرهوهری تالی هاتوته خروش و سهرپژ نهکا. کهمپک چاری به دور و پشیتیا گتړا و کاتی دلنیا بوو کهمن به دور و پشتمانوه نییه، کوئی:

”کوئی کهم، کوئی نازار و غوشه و ستم!“

دمنگی نهکوت له ژور چالپکی بپنهنهوه دپته دهر، کپ و خهمای بوو. له سهر

کسهکی ریشت:

”باوکم دولههمند بوو، زیاتر له دیروخانی ناغا بوو، بهاریکی سهوزی خهپالاری که یهکم بههاری کهنجی من بوو، فمقن مارف هاته ناواییه کهمان و هتندی بپنهنهوه که من و نمو دلنیا دا به یک. هارین هات و گهرمای نوینی نتمش له گمل گهرمای هدا هر هات و زورتر بوو، بهلام باوکم ناماده نهبوو من بدا به فمقیهک که به واتهی نمو نهپدهزانی کوئی کتیه و له کویره هاتوه. لایهکم نوین بوو که بانگی نهکردم بز بههشتی خهپالاری همیشه بههار، نمو لای ترم باوکم بوو که له بهر چاوم بهسو به روانهتکی دژو و هرهشهی لپ نهکردم که ههنگاو نهنیم بز لای نمو گولزار و بههاره که ناوی نوین بوو. کوتم که من گهنج بووم، کهنجیکی تازهسال و نهمهزانی لهم ناوهدا چی بهکم.

با سهرت نههتیمه نیش، من پاش دوو سال بهووم به دایکی کوپک که له گمل فمقن مارف نهکوت سوتیکن و کرلون به دوو کوتموه، بهلام فمقن مارف هر نهوهنده متری من بوو، پاشان ریشت و منی تهنای بهجن هتشت. کاتی کویرهکم بهوو به هشت ساله، له پر نهخوش کمو، من پاره نهبوو که بههمنه لای دوکتور، باوکهم لپم بهرقدا کهوتبوو و ماموی نمو ده ساله قسهی له گمل نهگردبووم، تنانمت نمو ریشت که چومه لای دلولم کرد پارهیهکم بهداتی، به توانجهوه کوئی نهم کوره باوکی هیه، بز داوا له فمقن ناکهی پاری دوکتور و دهرمانی بز بدا؟ پارانوه و گریانی من دلی وهک بهدی باوکمی نهم نهکرد، کاتی گهراموه، گوشهجرگم، ستمای چاوم له جیگا کهیا...”

وا دیار بوو نایهوی لعمه زیاتر قسه بکا، چونکه بهدنگ بوو و چاری بهیه کوستانی

نمویه ری. پروپاره که تاوی به سر کشاپوو و له پتکه نینى توالجماوى ئافره تى تىكى کوپ مردوو
نه چوو.

کاک سواره قسه ی زۆر پین بوو بۆ نه تهوه که ی، به لام مهرگ مۆله تی نه دا. به قهولى خۆی
که ده لى:

به قسه خو شه مه ترسى مردن
تاله نمو ههستى به مسردن کردن
مهرگه دى و دوا به هه موو شت دینى
هه موو ئاوانى له دل دهستى نى

به داخموه نهم که نجه به توانا و خاوهن شپوه نو تیه تا و یری مهرگ وه بهر خۆی دا،
مالئاوا یی له گهل و هونه ر کرد و شتوازه که ی بۆ نه که یشته هه وارگه ی ئاوات.

عمزیز که پخوسره وی

له تاریکی و شهوه زهنگی سامناک و پر مهترسیدا، که نالی زالی شو وهک گه لای داری خه زله ور چه موله کتولی و چاره ریشی له خه لکی ولاته که مان نابوو، نه ستیره به کی پر تریفه له ناسمانی هونهر و نه ده بیاتی کورده واریدا نه نگوت. شاعیر یکی خاوه نه هست که وهک نه ستیره به که تیشکی جوانی خوی پهردهی شهوه زهنگی هه لدری و له زه نویری زتر ناژنی سای زرین گانه وهی شو به خوب زه زه مهی هه لهری. شیهره جوانه کانی که گهرمتر له پرشنگی تازی به هاری و به تینتر له روانینی به تاووتینی زاوا و ناسکتر له پرومتهی بووکی شمشالی ره شمالي دۆلی هه لدری و له بورجی خاپووری میترووی نه ده بدا، که به راستی وهکو تاوینهی جیهاننوما، نیشاندهی تهواوی خۆشی و تالی رابردووی گه له که مانه، په چهی قورسی نیسیانی له سهر نه دهب دۆستان لادا، شنه ی نهرمه لاوینی دهم پای خسته نیتو کۆری نه دیبان و نه دهب دۆستان و لهشی نه حه ساوهی پتیوارانی له یتگی دور و پر سه خلتهی بپسانده و گه رانه وهی نه ده بیی کورده واریدا حه ساندوه.

نهو نه ستیره گه شه، شۆره سواری مهیدانی نه ده بی کورد، کاک سواره تیلخانی زاده کوپی نه حه دناغا، کوپی حاجی بایز ناغای کوپی حاجی تیلخانییه که له سالی ۱۳۱۶ ی هه تاویدا له گوندی "تورجان" ی سهر به ناوچهی بۆکان هاته سهر دنیا.

کاک سواره خوتندنی سهره تایی له بۆکان دهست پیکرد، له کاتی مێرمندا لیدا زۆر بزۆز و وریا بوو، به لام به داخه وه له ته مهنی ۱۳. ۱۴ سالی دا چه رخی چهوت و چه پگهردی رۆژگار له گه لی هاته کایه وه و هه ولین نه یاری خۆی له ناستی دهری، نه خۆشی شه پله (فه له ج) پای پره تیزی که له کاتی راو له چروچیا کانی ولاته کهیدا یارمه تیده ریکی باش بوو، له هیز و تهوژم کهوت. ماوهی دوو سال له ژیر چاوه دیری دوکتوریکی نه لمانی له دهرمانگای بۆکان بوو.

شهوق و عه لاقه ی به زانست و فیزیوون به راده به ک بوو، که لهو ماوه به دا له قهره کوژ له لای ماموستا مه لا محهمده نه مینی نه شعهری کوپی حاجی مه لا ده رسی ده خوتند. دوا بهش گه راوه شاری بۆکان و له قوتابخانه ی شاری بۆکان و له قوتابخانه ی ناوهندی (دهیستان) وهکو قوتابییه کی (مستمع آزاد) وه رگیرا و تا پۆلی پینجه می ناوهندی لهو ی خوتندی. چونکو لهو کاته دا له بۆکان که شاره دییه ک بوو یتگی خوتندنی زیاتر نه بوو، به ناچار له

باویشی گهرمی خاوخیزانی دور کوه‌توه و ناواره و په‌پوهی تاران بوو. شاری به‌گرمه و دووکل و پر له هازه و هاره‌ی ژبانی ماشینی و خه‌لکی بی‌هش له نه‌شه و شه. کاک سواره که له به‌رتاوی گهرمی به‌رده‌واری عمشیرت گوش کرابوو و تنیا به جامی ناوی کانیاوی دپییه‌کی کولی دلی پرزۆخی داده‌میرکا و بۆنویه‌رامهی سه‌رسه‌کۆی کاکلی ناوپرژاوی نیشتمانی جوانی، پت له بۆندارتین عه‌تره‌کانی هه‌ندهران خۆشتر بوو، به هه‌ر کوچه و شه‌قامیکی تاراند که به شه‌له‌شه‌ل راده‌برد، شه‌پۆلی خدم و خه‌فت به‌رو دلی ده‌هات. هه‌موو نه‌و تاییه‌قه‌ندییه جزراوجۆزانه‌ی ژبان وه‌کو په‌رده‌ی سینه‌ما له لاپه‌ره‌ی خه‌یالدا نه‌خشیان ده‌هست و پله‌ی به‌رزیان ده‌دا به ناسه‌واری بی‌خه‌وش و گه‌ردی و په‌نگی سوور و شینیان ده‌دا به شیعر و عاتیفه‌ی گمشی. شوینی نه‌م کار تیکردنه‌ش له شیعره به‌رزه‌کانیدا به‌تاییه‌تی له: "شار"، "خه‌وه‌بهردینه" و "کچی به‌یان‌دا" به راشکاوی به‌رچار ده‌کهن.

کاک سواره له به‌ر ده‌ست کورتی و نه‌بوونی بابی له تاران ده‌چپته مالی حاجی ره‌حمان ناغای مامی و خۆتندنی نیوه‌ندی و زانستگا له به‌شی «حقوقی قه‌زایی» دا درێژه پێده‌دا. هه‌میشه‌ش ژبانه‌کی ساکاری بوو و به ده‌ست نیشی لاقیه‌وه نالاندوویه.

«سواره‌ی له‌ش به‌هار له بزوتنه‌وه سیاسیه‌کانی خۆتندکارانی زانستگادا به‌شداری ده‌کرد و هه‌ر به‌و بۆنه‌وه له لایه‌ن پۆشی پاشایه‌تی نه‌و سه‌رده‌مه‌وه گیرا و بۆ ماوه‌ی دوو سال له زندانی «قزلقه‌لا» زندانی کرا. به‌و حاله‌شه‌وه زۆریان جه‌زه‌به و نازار دا، به‌لام به شاهیدی هه‌والانی زندانی، خۆپاگیریه‌کی زۆری له خۆ نیشان دا و ته‌نانه‌ت وه‌ی به زندانبه‌ه‌کانی دیکه‌ش ده‌دا.

دوای نه‌وه‌ش که دوو سال له تاریکه‌تاراوگه‌که‌دا زه‌مانی ته‌ریکی تیپه‌راند، به هیوا بوو به‌گرمیتن هه‌وری به‌هاری و گشت به‌ندییه‌کان له زندانی به‌ردینی غارا رده‌ا بن، داخه‌گه‌م به چاوی خۆی نه‌یدی که چۆن هه‌وری په‌شۆشی به‌گرمه و ناله‌ نیازی هه‌زاران گه‌زیه‌ی به‌ نازی وه‌دی هینا و ناوپه‌ژینی کولی دلی پرزۆخی پۆله‌ کوژراوانی گه‌سته‌ستۆی خۆی. پاش به‌سه‌رچوونی ده‌ره‌ی ته‌ریکی، درێژه‌ی به‌خۆتندن دا و لیسانسی حقوقی قه‌زایی وه‌رگرت. هه‌ر چه‌ند ده‌ستوانی ده‌فته‌ری وه‌کاله‌ت دا‌ه‌تی که کاریکی په‌رده‌هات بوو، پاخۆ له دادگۆسته‌ری دا‌به‌ه‌زری، به‌لام له به‌ر نه‌وه‌ی هه‌ستی به‌وه ده‌کرد که له په‌وتی هیچ کام له کارانه‌دا ناتوانی ده‌ره‌تیکی گه‌له‌ چه‌ساره‌کی ده‌رمان بکا و له لای ته‌روه‌ شوقیکی زۆری له سه‌ر شیعر و نه‌ده‌ب و فۆلکلۆری نه‌ته‌وايه‌تی گه‌له‌که‌ی بوو، هه‌ر که پێشنیاری دامه‌زران له ده‌زگای پادیتی پیکرا قه‌به‌بوولی کرد و سه‌ره‌رای نه‌وه‌ی نیوه‌رۆکی به‌رنامه‌ رادیویییه‌کانی به

دل نمبون، له بهشی شیعر و نه دهېدا دهستی په کار کړد. کاک سواره بهرنامه یې کی رادیو یی به ناوی "تاپو و بوومه لیل" دهنووسی و هر خوشی بهرپوهی دېږد. لهو بهرنامه دا وهلامی شاعیران و نووسه رانی لاو و تازه کار و نه ناسراوی کوردی ددهاوه. بډ باشتړ کړدنی بهرهمه کانیان رپتوننی ده کړد. جگه له مانهش ته دهب و فولکلوری کوردی لهو بهرنامه دا شی ده کړدوه و له سهریان ددهاوه. شاعیر و نووسه ره کورده کانی نهو سهرده مه چ له نیران و چ له دهره وی ولات که لکیتیکی زوریان لڼ وهرده کړت. دهنگیکی زور گیرای بوو، زور به جوانی و رتکوبیتیکی شیعره کانی ده خوتند نه وه و بهرنامه کانی بهرپوه دېږد، هر بهرپوهش سهرنجی گوتیگرانی بهرنامه که ی بډ لای خوی راده کیشتا.

کاک سواره هر له تافی لاوتیتیه وه، لهو کاته وه که له کوتابه خانې ناوه ندی دهرسی ده خوتند، شیعرې ده گوت، نهو کاتهش که خوتندکاری زانستگا بوو، ههرده ها سهرده میتک که له زیندانی تاغوتدا بوو و دواي نازاد بوونی له زیندانش شیعرې داناه، که شیعره کانی دواپی به هوی بهرهره وور چوونی پلهی زانست و نه زموونی کومه لایه تی له باری نیوره وکوه، هه تا دهات قوولتر و پر مانا تر دهبون و نیشاندهری هه سترکړدنی شاعیر به دهر د ژان و نازاری کومه دل بوو. له هونه ری شاعیریدا ریپازی گورانی گرتوته پیتش. شیعرې خه بیامیشی وهرگیتراوه ته سهر کوردی.

کاک سواره که زوری ته معنی کورتی ۳۸ ساله ی خوی بډ خزمهت به زمان و نه دهبی کوردی ترخان کړد بوو، سالی ۱۳۵۴ ی هه تاوی له نه خوشخانه میساقیبه ی تاران به نه خوشی سهره تان مرد و داخ و که سهرتیکی زوری بډ نه دهب دؤستان و هونه ره روه رانی کورد به جی هیشت.

تهرمی پیروزی له ناوچه ی بؤکان به خاک سپیتردا، سهد بریا مایا و سروهی به هاری نازادی گه له که معانی به چاوی خوی دیبا.

جگه له کومه له شریتی بهرنامه ی... تاپو و بوومه لیل، نه م نه سهرانه شی لڼ به جی ماون:

۱. خوه بهردینه

۲. قه ل و هه لڼ: وهرگیتراوی "عقاب" که شیعرې "پوشکین" و دوکتور "په ریز ناتیل خانله ری" کړدوویه په فارسی.

۳. بانگه وازی په غچه ره.

۴. تو دهریامی.

۵. کچی په پان.

۶. شار.

۷. دیمه‌نی به‌فر و زستان.

۸. مردوو، وه‌رگترای شیعرى پیترووس دووریان شاعیری همرمه‌نی له فارس‌بییه‌ود بۆ کوردی.

۹. هه‌واره.

۱۰. خیتلی درۆ.

۱۱. چهند په‌خشانی وه‌ک: داستانی چه‌کوش وه‌شینى پۆله‌کوژراو ۲۰۰ لاپه‌ره.

. داستانی لاس و خه‌زال ۲۰۰ لاپه‌ره.

. داستانی نافرته ۱۰۰ لاپه‌ره.

. لێکۆڵینه‌وه له سه‌ر به‌یتی براییۆک و سه‌یده‌وان که هه‌وادارم هه‌مه‌و نه‌و ناسه‌وارانه کۆ

بکۆینه‌وه و له چاپ بدرێن، که خه‌زمه‌تێکی زۆر به‌رزه به‌ نه‌ده‌بیات و که‌له‌پوری نه‌ته‌وه‌که‌مان.

شار

گۆلم!

دلم پره له دهره و کۆل،

نه‌لێم به‌ژم له شاره‌که‌ت.

نه‌لێم به‌ جامی ناوی گانه‌یاری دیمه‌که‌م،

عیلاجی که‌م کۆلی دلی پر، له دهری نه‌ته‌زلاره‌که‌ت.

وه‌رزه‌ بوو گیانی من، له شار و هاره‌هاری نه‌و،

له رۆژی چلکێنی نه‌خۆش و تارویه‌ی شه‌و،

نه‌لێم به‌ژم له شاره‌که‌ت،

له شاری چاو له‌به‌ر چرای نه‌تۆن شه‌واره‌که‌ت،

به‌ژمه‌ دێ، که مانگه‌شه‌و به‌ژته ناو به‌ژم،

چلۆن به‌ژم له شاره‌که‌ت،

که پر به‌ دلی گزه‌م؟

له شاره‌که‌ت، که ره‌مزی ناسن و مناره‌یه

مه‌لی نه‌وین غه‌واره‌یه.

نه‌لێتی له ده‌وری ده‌ست و به‌تم،

نه‌وه‌ی که ته‌ل و تان و دابه‌له،

که‌له‌په‌یه،

له شاره کمت کهمه ندی دووکه له
 که دښته دمر له مالی دمرکه موند،
 وه تیشکی یو گوناوی غوره تاو نه خاته بهند.
 له همر شفقام و کووچه پیک شه پوری شهنه دتی بهرمو دلم،
 دوستی گهرمی ناشنا نیبه که نه یگوشم،
 دوستی چتو بهیمه.

له شاره کمت زه لیله شتر، گولم
 باوی پتویه،
 به همر نیگاپدک و په تاپدکا
 نعلتم برځم له شاره کمت، گولم
 نعلتم برځم له شاره کمت،
 گولم، همرمی زړنگوزل
 چلون نه بهتته چاره گول
 له شاری تو، له بانی عمرشه قوندهری درلو
 شاره کمت.

ناسکه جوانه کمه!
 تمسکه به نمون و به خفقت همرلو.
 کن له شاری قاتلی همرلو،
 گوئ نه داته نایه تی په راوی دل؟
 منن که گوشتی تاوی گهرمی بهر دواړه کی عمیره تم،
 به دواړه تهرمی کووچه تنگه کانی شاره کمت،
 راندهاتووه لمشم.

بناری پریمهاری دتی
 په نگی سور و شین نه دا
 له شعر و عاتیفه ی گشم
 نعلتم برځم له شاره کمت گولم،
 نعلتم
 برځم
 له شاره کمت

ح. بهرین

گوزاري "سروه" ماوه يک له موهو پر دهرگای له سهر شاعیريکي بلیمه و به هر مه ندي وک "سواره نیلخانی" کرده، منیش به جی خویم زانی هه ول بدم به کورتی هندیک سیمه و لایه نی شیعری نوی نیم شاعیر نه مره به خوتنه ری "سروه" بناسینم.

کاتی ده چینه سهر باسه که بهر له هه موو شت نیم پرسپاره سهر قوت ده کاته وه: شیعری نوی "سواره" له چ ناستیکدایه و تا چند توانیوه تی دهستی نو تکرده وه بز گهر دنی بهری شیعری کوردی بهری؟

به پروای من بز نه وهی ناسانتر له گهل "سواره" ی شاعیر ناشنا بین، پتیوسته ناوړيکی کورت له شیعری نوی کوردی بدهینه وه.

له نیوه یه که می سده دی بیسته مده، له کوردستانی عتراق شیعری کوردی شه پولي بزوتنه وه یکی نو خوازی تی کهوت. سهره نجام "گوزان" ی نه مر به هوی لیته اتوی و توانایی بی سنووی خوی جله وی نهو بزوتنه وه یی گرت دهست و رهگ و ریشه ی شیعری نوی له باخی شیعری کوردیدا چه سپاند، بهم کرده وه میژوویی یی گوزان زمینه بز گه شه مند و بهر گرتی شیعری سهر ددم خوش بو که دوی جهنگی جیهانی دووه میش زور چرزی نوی و تازدغونچه ی تر چاویان پشکووت، شاعیرانی وک ع.ح. ب کامه ران موکری، دیلان، جهمال شاریان تری، هر یه که لای خویه وه بهری به نو تکرده وهی شیعری کوردی ددها. له گهل نه وهش هیچ کام لهو شاعیرانه، پرستی نه وهی نه بو لهو رپیازه گشتیه درچن که "گوزان" دهقی پیوه گرتیوو. نیم کتسه به تا چند سال پاش مردنی "گوزان" ی نه مر مایه وه، پاشان به پیتی پیداو یستیه کانی ژبان شیعری نوی شتیه سهر دمی خوی وهرگرت و بهر و پیش ههنگای گرت بهر، بهلام له کوردستانی نیران هر چند ههژار و هینم وک دوو شاعیری گه وره و بهر مه مند، له دوی جهنگی جیهانی دووه مده، بهشاری نو تکرده وهی شاعران کرد، له گهل نه وهشدا نهوانیش پرستی نه ویهان نه بو لهو دهقی رپیازه درچن که خوی پیوه گیرایوو. که چی هر دوی مردنی "گوزان" لهم ناوچه یه دا شیعری نوی بهر و بیر و بزچوونیکي تر ههنگای هه لگرت که "سواره نیلخانی" به راهر و پیشه وای نهو دهستپیکردنه دناسری و دیار و ناشکرایه نه که رچی به مردنی نهو شاعیره جوانه مره که نیتر نهو گر و بلنسه که رم و بهتینه وک گهرووی نهمان هه لیلووشیپن کپ و خاموش بوو، وک بلتی نیم جزوه بهر و

پرسته هدر له "سواره" وه و د شایسته وه و به جوانه مەرگ بوونی نو چرا وه کوژینه ی لیکرا.
 همر چند من نالیم نم چرایه بو همیشه کوژاوه، به لام نه ونه ده هیه حالی حازر کپ
 ده بینرئ و ههنگاو یک بهرچاو ناکه وئ درېزه بهو رڼگا سمخته بدا.

نه گهر د سبهرداری نم باسه کورته بین و بگه رڼینه وه بهر وه مالی خنجیلاته و جوانی
 شیعی "سواره" له گوښی رڼیک شیعه رکانیدا به تاییه تی: خوه بهر دینه، کچی به یان، ختلی
 درؤ، هه لؤ و بانگه وازی په نجه رده، ده بینن که دنگ و پهنکی تاییه تی "سواره" یان پیته به.
 نو جوزه تاقیکردنه وه و روضن بیری و شاره زایی بهی له شیعه رانه دا به راشکاو پر شنگ
 داوئ، ناوردانه و بهی تازه و بیر کردنه و بهی نوییه سه بهارت به ژیان و لیکدانه و بهی خمی
 سهردم، پیم وایه شاعیر رڼیک و هک سواره توانویه تی به ته وای بناغه و بنچینه و بهی رڼیکو
 په وانی، دواي "گوزان" بو شیعی نویی سهردم دابین بکا، ته وای نو دق و خوه و همرس
 پم بردوه که شیعی کوردی تا نو دم عاده تی پیته گرتیو. "سواره" بهر له همر و کس
 په ی بهو نه رکه میژو و پییه بردوه و به کرده و سه لاندویه تی که شیعه کاتی نه وای هاتوه
 رو و به رووی رو و داوه کانی سهردم پیته وه، هه لبت نم بهر نامه روون و ناشکرایه "سواره" ی
 نه مر له چه شنه تاقیکردنه وه و شاره زایی و بوچوونیک تازه به ته وه، سمرچاوه و گرتوه. له
 پیتاو پاراو کردنی درد و نازاری خه لکدا، لیره دا نه گهر له شیعی "کچی به یان" ورد بینمه
 هه ست ده کین بهر پرسی شیعه له ناستی رو و داوه کانی ژیان، بهر پرسیاری شاعیر بهر امیر
 نه رکی شیعه به خو ده گری. به راده یک نم بهر پییه قول ده کرتی وه که دوتی و نه مری و
 به یانی به کتر ته و او ده کهن، به در ژایی رابردو به بهرینی نیستا، به قولی داهاتو و دا نم
 که شینیه ی شاعیر ده کیشی و پهل داوئ:

پیم نه لته: شو کره، چیاچه

راسته گیانه گم

رڼگامان دووره، سمخته، قافره

خوشه وسته گم

له په نجه ری نه و تاکی بو و مدله ته وه

چاوی من له ده نی کچی به یانی به

له حد نجه ری زما نه وه

گویم له زمزمه ی زو لالی خیزه و و ده کانی کانی به

له روانگی پتکه یشتووی و تیکه یشتووی شاعیریه تی "سواره" وه نه نجاسی

لیکدانه و بهی خمی ناشکرا و نه نی، مرؤف بهو ده گا که بهر پرسی ده و ده داری نیستای ژیان و

سەردەمی ئىستا لە سووچى پرسىيارىكەو سەردە تاتىكى لە گەل نەبووندا دەکا . بۆ ئەو نامىزە
ساردوسپە لە ناستى گەورەى بۆنى ئەم سەردەمە جەنجالەدا والای کردووہ :

تۆ بۆنى ئەو خەو ھەستانى بىن ؟

پانە ئەو قافلە ھەستانى بىن ؟

دەبينىن "خەو ھەردىنە" ئەو ئەنجامى دەرک پىتکردنەىە کە شاعىر فەلسەفەى ژيانى بىن
يەکلایى کردۆتەوہ ، تىپىدا سروسشت و ژيانى کۆمەلایەتى دوو شتى لە يەكچىوون . لەو
بزوتنەوہ نەسەرۆتەدا وەك دوو كەنارى دەريایەك كە بپانەوہى بۆ نىپە ، ئەم شىعەرە
شاكارىكى نەمردووى شىعەرى كوردیپە .

لام وایە ، شاعىرەتى "سوارە" ئەوئەندە گوپوتىنى ناسكى بىرى لە "خەو ھەردىنە" دا ماندوو
کردووہ ، بۆ كۆلکردنى ئەو رووداوہ گەورەىەى ژيان لە پىتتاو پەراندنەوہى لە گەرداوى
نەزانىپەوہ بۆ سەر خاكى تىگەشتن ، ھەر ئەوئەوہ چەشەيەكى فەلسەفەى داوہتى و لەم
سەردەمە جەنجالەدا لىكەانەوہ تەنھا خەمى "خەو ھەردىنە" يە وەك ئەوہى ژيان بە كۆتايى
تارىكەپەوہ ھەلۆلسرابىن :

ئەزائىم ئەوانەى كە پاراوى ناوێن بۆلەن

ئەزائىم لە پىگا مەترسى

گەلێ ژەنگ و ژارن

بەلام كاكە

ئەو گشتە

عەقلى خەسارن

لە ناو ئەو ھەموو تاوہ

ھەر چاوەيەك ھاوى ھەنگاوى ،

خۆشە

بە تەنھا ئەوہ شارەزای كۆسپ و كەنداللى رەتە

ھەوێل مەنزىلى زەبە ناوانى پەرزى زەبە

ئەزائىم لە ھەللىرە ھاتى بە ھەزى

لە ئەسكۆند و چالاپە ھەلدان و گۆزى

پەرزى شەنى سەر شانى دەريایە ژىنى كەرتزى

ئەزائىم لە بىن ناگەوێ

پەتە ، پەتلاوى تاسەى پەياسەى لە بىن بىن

نهوستان نهوستان به دهستی
 که خارلوی نیش و سولوی سوئی
 له هر شوقین راماره، داماره کاری کرلوه
 نهزانی نهی
 هر بری و پاژوی تا بری
 تا بختی
 ههناوی به ههنگاره
 نهسروته، کوله‌که‌ی پلاهی ناوه

شاعیریکی که وری دهک "سواره نیلخانی" هر به وهنده مه‌یسره ناب، به‌لکو به
 نویتیدی نهوی له دهرفه‌تی تردا بتوانم زۆر مه‌سه‌له‌ی شیعری به‌رزی نه‌م شاعیره جوانه‌مه‌رگه
 نه‌مه به وردی باس بکه‌م.

ته‌به‌نی:

سه‌بارده به وهی "سواره نیلخانی‌زاده" به‌جێیه یا "سواره‌ی نیلخانی" من یتیم رایه
 "نیلخانی" دروسته. زۆر له‌و نووسهر و شاعیرانه‌ی کوردستانی ئێران که من دیومن و
 ناشانییم پێیان بووه، "نیلخانی" به‌راست ده‌زانن نازانم بئه‌ماله‌ی شاعیر خۆیان پریان به
 کامیانه. روونکردنه‌وی نه‌مه‌ش زۆر پێویسته له‌ مه‌سه‌له‌ی نه‌ده‌بدا و هر وا شتیکی
 سه‌ری پێی نییه.

سواره له بهر تیشکی نووسراوه کانیدا

نعمت محمد شریفی

بۆ ناسینی هه‌رچی باشتري سواره و بیروباوه‌ری ده‌بی ناوړیک و سه‌ر ده‌ورانی ژیا‌نی و چاخ‌تکی که تیی‌دا ژیاوه بده‌ینه‌وه.

سواره له سالی ۱۳۱۶ی هه‌تاوی له دایک بووه، له و سه‌رده‌مه‌دا له موکریان بی‌ری کوردا‌یه‌تی تازه بل‌تیه‌ی سه‌ندبوو، هه‌ست و بی‌ری کوردا‌یه‌تی به ه‌زی شتیره‌کانی حاجی قادر ک‌زی، خانی و مه‌لای گه‌ره‌ی ک‌یه له موکریاندا چ‌رای خ‌تیبو‌نی کوردی داگیرساندبوو و ته‌نانه‌ت هیندی که‌س بی‌سو‌نه پ‌تیره‌وی نه‌م بی‌روباوه‌ره و له‌سه‌ر نه‌م ته‌شک و چه‌شه‌ خه‌ریکی شه‌ردانا‌ن بو‌ون که ناله‌ه‌لگری نه‌م ق‌وناغه و نه‌م بی‌ر و ق‌وتا‌ه‌خانه‌یه له موکریاندا ده‌توان‌ین خاله‌مین به‌رزنجی، سه‌ید کامیل نی‌مامی، هه‌ژار، ه‌یمن، هه‌باس حه‌قیقی و... دی بزانی‌ن. ج‌و‌لا‌ته‌وه‌ی کورد له تو‌رکیه و به‌تاییه‌تی له ع‌ت‌راق کار‌ت‌کی گ‌ری‌نگیان ک‌رده‌بووه سه‌ر ک‌رده‌کانی ن‌یران و نه‌وان‌یش وه ج‌و‌ج‌و‌ول که‌وتی‌و‌ون.

پ‌ت‌که‌هات‌نی ح‌یز‌بی ب‌و‌ر‌ژوا‌می‌لی هی‌وا له ک‌ور‌ده‌ستان‌ی ع‌ت‌راق به سه‌ر‌و‌ک‌ایه‌تی ره‌ف‌یق ح‌ی‌لم‌ی و په‌یوه‌ند‌گ‌رت‌نی نه‌م ح‌یز‌یه له‌گ‌ه‌ل رو‌ونا‌ک‌بی‌رانی موکریان نه‌ه‌نده‌ی دی‌که ناو‌ری بی‌ری کوردا‌یه‌تی له ناوچه‌که‌دا خو‌ش ک‌رد و بوو به ه‌زی وه‌ی که "ک‌ومه‌له‌ی ژیا‌نه‌وه‌ی ک‌ور‌ده‌ستان ژ.ک" له چ‌ینی ه‌ور‌ده‌ب‌و‌ر‌ژوا‌ی می‌ل‌لی ک‌ورد له موکریان پ‌ت‌که‌بی، خ‌وال‌ت‌خ‌و‌ش‌بوو مه‌لا حه‌سه‌ن ق‌ز‌ل‌ج‌ی ده‌ی‌گ‌ت‌راوه که پ‌ت‌ش پ‌ت‌که‌هات‌نی ژ.ک له مه‌ها‌باد‌دا دوو تا‌قی تر هه‌بو‌ون و له سه‌ر شانی نه‌م دوو ده‌سته‌یه ح‌یز‌ت‌یک به ناوی "ح‌یز‌بی نازاد‌ی‌خوا‌زی ک‌ور‌ده‌ستان" پ‌ت‌که‌هات و کات‌نی سو‌یا‌ی س‌و‌ق‌ییه‌ت له سالی ۱۳۲۰ه‌ا ته ک‌ور‌ده‌ستان‌ه‌وه و نه‌م ح‌یز‌یه له به‌یا‌نامه‌یه‌که‌دا په‌شتی‌وان‌یی له‌م هاته‌ن ک‌رد و پا‌شان نه‌ندا‌مان‌ی نه‌م ح‌یز‌یه‌ش ت‌ت‌که‌ل ک‌ومه‌له‌ی ژ.ک بو‌ون. هات‌نی سو‌یا‌ی س‌و‌ق‌ییه‌ت ب‌و‌ ک‌ور‌ده‌ستان به‌تاییه‌تی ناوچه‌ی موکریان گ‌ری‌نگیه‌کی ز‌و‌ری هه‌بوو که ه‌یشتا له‌م به‌ریه‌وه تو‌ت‌ر‌کار‌یه‌کی نه‌وت‌و نه‌ک‌راوه.

سو‌یا‌ی س‌و‌ق‌ییه‌ت بی‌روباوه‌ری په‌کسانی و کم‌ونیستی له موکریاندا به‌لاو ک‌رد‌وته‌وه، بووه به ه‌زی وه‌ی که ه‌ور‌ده‌ب‌و‌ر‌ژوا‌ی تازه‌پ‌ت‌که‌یشت‌و‌ی ک‌ورد وه‌خ‌و ک‌م‌و‌ی و ده‌ست بداته ج‌و‌ج‌و‌ول و بی‌ری کوردا‌یه‌ت‌ش وه‌ک چه‌ک‌ت‌یک به‌گ‌رت‌ته ده‌ست، به‌لام سه‌ره‌پ‌ای وه‌ی که بی‌ری کوردا‌یه‌تی له ژ‌ت‌ر ت‌یش‌کی باوه‌ری کم‌ونیستی‌دا ژیا‌بو‌وه، وه ج‌و‌ج‌و‌ول که‌وتی‌بوو، ه‌ور‌ده‌ب‌و‌ر‌ژوا‌ی ک‌ورد نه‌یده‌وت‌را ر‌اس‌ته‌وه‌خ‌و پ‌ال وه باوه‌ری کم‌ونیزم بدا و ته‌نانه‌ت ز‌و‌ر جا‌ر‌یش حاشای ل‌ی ده‌ک‌رد، له

گۆفاری نیشتمان ئۆزگانی ژ.ک دا، پتیره ویکردن لهم بیر و حاشاکردن لهم وشه به جوانی دهرده کهوئ، پتم وایه نهریش چهند هژی سهره کی هه بووه، که له لایه کهوه موکریان له و کاته دا له ژیر بارودۆخی دهره به گایه تیدا بوو و نه ده کرا حیزب و کۆمه له یه که له و زروفه تاییه تیه دا نه یاری چینی دهره به گ و فیژدالی بی و ته نانه ت ژ.ک له گۆفاری نیشتمان و نامیلکه گانی که له «لاجان» بلای دهرده کهوئ له ناغاواته کان ده کرد. له لایه کی دیکهوه شتیخ و مه لا وه ک چینیکی سهره کی خاوه ن ده سلات له موکریاندا ده وریان ده گیترا، به ره وه وندی وان له که له باوه ری یه کسان و کمونیستیدا و به تاییه ت وشه ی کمونیستدا ههر گیز رتک نه ده کهوت و ناویان به جۆکه یه کدا نه ده رقی. له و کاته دا شتیخ به ده گهن و مه لا به تاییه تی، به ته نیا چینی خوینده وار و پروناکبیری کوردستان به گشتی و موکریان به تاییه ت ده زمیتردان. نه وان ههر ته نیا پیای نایینی نه بوون بۆ کۆمه لگای کورده واری، به لکوله سه ده یه که به ره وه نه وان ریه رایه تی زۆری ههره زۆری جوولانه وه گانی کوردستانیش بوون و زۆر جار دژی حاکمه گانی تاران و پاشاکانی تورک رایه یون و سهرۆکایه تی گوندی و دیه اتیبیان وه سه ستۆ گرتبوو، خاوه نی ده سلاتیکی سهره کی بوون و ته نانه ت پاش و پتیش ههر دوو شه ری نیوگه لان سهرۆکایه تی جوولانه وه ی بیر کوردا یه تی ههر له سه ر شانی شتیخ و مه لاگانی کوردستان بوو. وه ک گوتم شتیخ و مه لا نه ک ههر ته نیا پیای نایینی بوون به لکو چینی خوینده واریش بوون و زۆری ههره زۆری شاعیره گانی کوردستان و به تاییه ت موکریانیش ههر لهم چین و توژه هه لکه و تیبوون و ته نانه ت به شتیکی سهره کی پتیه کته ران و لایه نگرانی ژ.ک.یش وه ک خودالته خۆشبوو عه ده ولره حمان زه یحی، مه لا قادر موده یسی، هه ژار، هتمن، خاله مین، مام هه به سی حه قیقی، سه یید کامیل، حاجی ره حمان نیلخانی و... هه موویان بیان راسته وخۆ مه لا بوون یان له قوتابخانه ی مه لایه تیدا گورراهوون و شاگردی نه م مه کته به بوون. جا لهم ره وه وه ژ.ک. که نالا هه لگری بیر کوردا یه تی له موکریاندا بوو له لایه کهوه پتی خوش بوو که پتیه وی له باوه ری کمونیزم بکا و له لایه کی تره وه له به ره نه و دوو هه ز سهره کییه ی که باسمان کرد راسته وخۆ نه یده ویزا توخنی کهوئ، یان لانیکه م له به یجمی زاهیر و ناشکرادا لایه نگری لئ بکا، به لام له هه مسو ژماره گانی گۆفاری نیشتماندا و تاری جۆزه جۆزی سه بهاره ت به سۆقییه ت و سهرۆکانی کمونیزمدا تیدایه و کاته ئینسان ده یخوینته وه لایه نگری نه م کۆمه له یی له سۆقییه ت بۆ دهرده کهوئ، به لام راسته وخۆش حاشا له کمونیزم و نه م قوتابخانه به ده کا.

کاته ئ.ک. هه لده وه شتیته وه به گشتی ده بال حیزبی دیموکراتا نوقم ده بی و گۆفاری کوردستان ئۆزگانی کۆمیته ی ناوه ندی "حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران" بلای ده بیته وه.

پېم وايه هر له بهر نه دوو هژ سهره كېښه واته "د دره به گايه تي و دمه لاتي پياواني نايي" كوفاري كوردستانيش سهره پاي لايه ننگري له سوقييت و چاپكردني وپته لپني له ژماره ي په كمي خويديا، ناوړي راسته وخو خوي له قهره قوتابخانه كمنيزم بدا، به لام بيري كوردايه تي ورك دروشمكي سهره كي دهپته تيشوري نم حيزه و له پنگايه شدا خه بات دهكاو هژ هوه لپن جار له ميژوي كوردستاندا كوفاري كوردستان و دوله تي ميللي كورد له موكريان دا پت ك دپن، سهره كايه تي كوفاري و دوله تي ميللي كورد له سهر شاني چيني دره به گ و پياواني نايي و هورده هژوي موكرiane و گوندي و چيني ره لجه بري شار و دي له دوريان هالون و پت كهپته راني هيزي پيشه مرگه و ورده كار به دهستي تري دوله تي ميللي كورد و كوفاري كوردستان.

بلاو كراوه كاني حيزب باوړ و بيري كوردايه تي گشه پتده دهن و بارودخي نيران و كوردستان زرووفت ك دره خستني كه له موكرياندا مده رسه و قوتابخانه له سهر شيوه نوې پهره ي پتده دي و كور و كچ پرو ده كه نه قوتابخانه و خوندواري كه هتا دوتني پاولان و نينه سارن ماني كوي دره به گ و پياواني نايي بو دكه وپته كوشي هم سو چين و توژه كاني كوفه لگاي موكريان و نه مجاره ته نانه ت كچيش هقي هديه بخوتني و له كور چي نه ميني.

شاگرداني نم قوتانغه بيرو باوړيكي تيژ تري كوردايه تيبان هديه و سهره پاي لايه ننگري له بيره، ژيړخاني فكري شيان پتويسته. نم به رديه و تازه پتگه پيوانه راسته وخو خو له قهره كمنيزم ده دهن.

له دوراني حكومه تي ميللي دوكتوري محمده موسه ديقتا، نم چين و بهر تازه پتگه يشتوانه ي كورد كه له موكرياندا به لايه ننگري حيزي توده ي نيران دهناسران، به لام له راستيدا نم نه نو نوييه ي كورد له لايه كهوه لايه ننگرييان له بيري كمنيزم دكرد و له لايه كي ديكهوه هژگري بيرو باوړي كوردايه تي بوون، به لام هپشتا سهره كايه تي كلاسيكي حيزي ديموكرات راسته وخو نه يدموړا خو له قهره كمنيزم بدا، هر نه وديه كه له دوراني حكومه تي ميللي دوكتوري موسه ديقتا كه نازادي هديه و بالي نه شكاه، حيزي ديموكرات به سهره كايه تي نوييه و دهپته هارپيماني حيزي توده ي نيران و كادركاني كارناز موده تر دپن، به چه شني راسته وخو له جوولانه ودي جوتياراني چومي مه جيديخان كه دزي دره به گايه تي راپه رپون لايه ننگري دكا و سهره كايه تي نم جوولانه وديه و نه ستوي خوي دگرې.

بدلي نه و جار كاك سواره يديكته له شاگردان و پهره ودي نم زرووف و قوتانغه يه و كهوتوته ژيړ بار و تيشكي كوردايه تيبه كي نويخوازان و ناسيوناليسنه، نه گهر چي له

بنه‌ساله‌یه‌کی دهره‌به‌گدا چاو ده‌کاته‌وه، به‌لام تیکه‌ل هژدووی وردم‌ه‌وژوای پرووناکییری کورد له ژیر تیشکی کوردایه‌تی ناسیونالیستانه ده‌ی و پاشان نهم بیر و نه‌ندیشه‌یه له تموای ناسار و شوتنه‌واره‌کانیدا خوی دهنوتن.

هر له‌م پت‌بازده‌یه که شیخ‌ری جولن و پاراوی "دووی پت‌بهندان" دادنه‌تی و له‌م پارچه هژن‌راوده‌ا کاک سواره په‌سند و ستایه‌شی بییری کوردایه‌تی ناسیونالیستی کورد و پت‌شه‌وا قازی محم‌هد و کۆماری کوردستان و ده‌وله‌تی میلیبی کورد ده‌کا.

پاش پرووخانی حکومه‌تی میلی دوکتور موسه‌دیق ئالوگ‌پت‌کی گرینگ به‌ سەر بارود‌خ‌ی ئێران و کوردستاندا دئ و نهم ئالوگ‌ژه. موکریانیش ده‌گریته‌وه و هه‌موو چه‌شنه جوولانه‌وه‌یه‌کی سیاسی و رامیاری له‌ سه‌راسه‌ری ولاتدا قه‌ده‌غه ده‌کړئ و جموجولی سیاسی له‌ نه‌یتیدا په‌ره ده‌ستیتن و بۆ به‌رگری له‌م په‌ره‌سهندنی بارود‌خ‌ی رامیاری به‌ له‌ ولاتدا، ساواک، پۆلیسی تایبه‌تی رژیم، پت‌کده‌ی و به‌قه‌ولی خویان له‌ ترسی نفووزی شوهر‌وی له‌ ئێراندا، نه‌مریکا راسته‌وخ‌و ده‌ست له‌ کاروباری ئێران وه‌رده‌دا و له‌م بارده‌و نامریکاییه‌کان به‌ عه‌ناوینی جۆربه‌جۆر به‌ کوردستانیشدا بلاو ده‌بنه‌وه، به‌لام سه‌ره‌رای نهم زه‌ه‌روژده‌نگی رژیم، جموجولی سیاسی له‌ کوردستاندا و به‌تایبه‌تی له‌ موکریاندا له‌ نارادایه‌ و حیزبی دیموکرات وه‌ک ته‌نیا پت‌ک‌خ‌راوی سیاسی له‌ کوردستاندا به‌ به‌ره‌یه‌کی نو‌ت‌خواز له‌ لاوانی کورد دینه مه‌یدانی خه‌باته‌وه.

لاوان و گه‌نجانی کورد سه‌ر له‌ زانستگاکانی تاران و ته‌وریز ده‌ردپتن و له‌ زانستگه‌کاندا به‌ وه‌زعتی که‌ به‌ریلاوتر و زانستی تر له‌گه‌ل بیروباوه‌ری قوتابخانه‌ی سۆسیالیزم و کمونیزم ناشنا ده‌بن، نه‌وان ئیدی که‌مه‌تر گوئ ده‌دنه سه‌رکردایه‌تی کلاسیکی کورد و چه‌ند کۆر و کۆمه‌لی مارکسییه‌انه ده‌گورین، به‌لام سه‌ره‌رای نه‌ومش نیستا حیزبی دیموکرات به‌ باوه‌ری ناسیونالیستانه‌یه‌وه وه‌ک ئالا‌ه‌لگری بییری کوردایه‌تی له‌ نارادایه‌.

له‌ کوردستانی عێراق پاش پرووخانی رژیمی شایه‌تی و هاتنه‌ گۆزی کۆماری عێراق و گه‌رانه‌وه‌ی سه‌رکرده‌ی کورد، مه‌لا مسته‌فا بارزانی، جارتیکی تر شه‌ر بۆ به‌دسته‌هێنانی مافی کورد ده‌ست پت‌ده‌کاته‌وه. زۆریه‌ی کادره‌کانی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێرانیش له‌م خه‌باته‌ چه‌ک‌دارانه‌دا به‌شداری ده‌کهن و رژیمی ئێران خوی له‌ جوولانه‌وه‌ی کورد هه‌له‌ده‌قوتیتن و یارمه‌تیی پرووکارانه‌ی جوولانه‌وه‌ ده‌دا، کادر و نه‌ندامانی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران ده‌که‌ونه به‌ر مه‌ترسییه‌وه، دووبه‌ره‌کی له‌ نیوان سه‌رکردایه‌تی پت‌کده‌ی و قۆلی لایه‌نی چه‌پیان ده‌گه‌ریته‌وه کوردستانی ئێران و نزیکه‌ی دوو سالان له‌ کمر و چه‌پاکانی کوردستان و به‌تایبه‌تی موکریاندا ده‌ژین و ده‌ست ده‌دنه شه‌ری پارتیزانی. سواره‌ش وه‌ک پرووناکییری

کورده پهبندی لهگه‌لیان هه‌یه و له نووسراوه‌کانیدا یادی ئهو قاره‌مانانه ده‌کا و ته‌نانه‌ت له شیعری «تۆ ده‌ریامی» زۆر به توندوتیژی په‌لاماریش ده‌کاته سه‌ر حیزبی به‌عسی عیتراق و له چیرۆکی «خاله‌ی پێسوار» دا پێژ له‌و پارتیزانانه ده‌گرێ و له نه‌هه‌نیندا په‌لامار ده‌باته سه‌ر نه‌مریکا و رژیی ئێران و ساویلکه خۆماليه‌یه‌کانی کوردستان. ئهم جموجوله‌ش سه‌ره‌نجام به چهندین هۆه‌ تووشی نوشه‌ت ده‌بن، به‌لام ده‌بیته هۆی ده‌ستاره‌دیککی گرینگ بۆ پێسوارانی رێگای خه‌بات.

ئێران به‌ په‌له به‌ره‌و قوتابخه‌ سه‌رمایه‌داری کۆمپرا‌دۆر ده‌رواته پێشه‌وه و نوێنگه‌کانی ئهم سیستیمه له موکریاندا خۆ ده‌نوێن و فه‌رهه‌نگی بێ-سه‌روه‌ری رۆژنا‌وا به‌سه‌ر هه‌موو کاروباری ولاته‌دا ژاله‌ ده‌بن، سه‌ره‌ری ئه‌ودش قوتابه‌خانه و مه‌درسه و زانسته‌گه ژماره‌یان زۆر ده‌بن و کۆمه‌لیکی هه‌راوتر له لاوان و گه‌نجانی کورد خۆ ده‌کوته‌ فێرگه جۆربه‌جۆره‌کانی خوێندن به‌ چه‌شنی که ژماره‌ی خوێندکاران له پله‌ی به‌رزدا له ئه‌ژماره‌یه‌ده‌ر ده‌بن، له کاتی‌کا له ده‌ورانی حکومه‌تی میملی کورده‌ستاندا گۆیا ته‌نیا یه‌ک نه‌فه‌ر لیسانسی هه‌بووه، به‌لام سواره‌و هه‌زاران سواره‌ی دی خوێندنی به‌رز ته‌واو ده‌کهن و بیروباوه‌ری زانستی فێر ده‌بن و کۆز و کۆمه‌لی سۆسیالستانه و مارکسیانه پێک‌دێن که یاشان زۆربه‌ی ئهم کۆز و کۆمه‌لانه له «کۆمه‌له‌ی شۆرشگه‌تری زه‌حمه‌ت‌کشانی کورده‌ستانی ئێران» دا یه‌ک ده‌گرن، به‌لام سواره کورده‌وی ئهم کۆز و کۆمه‌لانه نابینی و له ۱۳۵۴/۱۰/۲۴ دا چاره‌ له سه‌ر یه‌ک داده‌نی و به وه‌زعه‌یکی گومان‌ناوییه‌وه ده‌مرێ.

ئهمه به‌ کورتی بارودۆخی ئێران و کورده‌ستان بوو که سواره‌ی تێدا ژیا‌بوو و لهم بارودۆخه ئیلهام و که‌لکی وه‌رگرتی‌بوو بۆ شیعهر و نووسراوه‌کانی، ئه‌ها ته‌وه‌ی که هه‌تا ئێستا سه‌باره‌ت به‌ سواره له رۆژنامه و گۆفاره‌کانی کورده‌ستان و ده‌روه‌دا نووسراون و به‌لاو کراونه‌وه هه‌ر ته‌نیا سواره‌یان وه‌ک شاعیریکی کورد ناساندوه، له حالی‌کا نه‌ سواره هه‌ر ته‌نیا شاعیریکی باش و پێشه‌وه بوو به‌لکو نووسه‌ریکی خامه‌ره‌نگین و بێ‌هاوتاش بووه که ده‌رد و په‌نجی کۆمه‌ل و کۆمه‌لگای خۆی به‌ هاشی ناسیوه و لهم ده‌رد و په‌نجانه له شوێنه‌واره‌کانیدا داوه: «نه‌گه‌ر هه‌موو خه‌لکی ولاته‌که‌م تیروته‌سه‌ل و دلخۆش بن هیچ خه‌مم نییه»^(۱) ئێره‌دایه که بیروباوه‌ری به‌ری سواره سه‌باره‌ت به‌ کۆمه‌لگای وه‌ده‌ر ده‌که‌وی و خه‌می خۆی نییه و خه‌می هه‌زاران و په‌نجده‌هانی ولاته‌که‌یه‌تی: «دێشه‌وه بیه‌رم که پیریزۆتیک له‌و په‌ری ولاته‌ خه‌مباره، یا لاوتیک له‌ گۆشه‌یه‌کی ترا زولمی لێ ده‌کرێ میتشکم داغ ده‌بن»^(۲) ئهمه له کاتی‌که‌دا که ولاتی ئێران به‌ گه‌شتی و کورده‌ستان به‌تایبه‌تی به‌ ولاتانی سه‌رمایه‌دارییه‌وه لکاوه و شا له زورنای «بسی تهن بزرگ» ده‌دا، به‌لام راستیه‌که‌ی شتیکی تهر.

هزارى، بىن كارى، بىن ناننى و .... بهشى زۆرىهه ههه زۆرى چىن و تووژەكانى ئىترانه و تاقىمىك له ههموو مافىكى ئىران بهرخوردارن. سواره ده فكرى تهم تاقىمىك نىيه. خهم بۆ زۆرىهه ههه زۆرى كۆمهلى كۆمهلىگى ئىران دهخوا كه بۆ ناننى شموئى موحتاجن و نهگهر نانىان ههيه دۆيان نىيه و نهگهر دۆيان ههيه نانىان نىيه و بهويهرى دىسۆزىميه دهخهمى گهلو كۆمهلانى هاوولانىدايه و به گۆر بوق و كهرهناى شايه تىدا دهچىشموه: "به كۆلاننىكا تىشه پهرم و نهمدى نهخوش و دهردهدار كهوتون بۆ پارىههكى كهم. بهشى نهونده كه ناننىكى بىن بكرن دهستانى گرتوتوه، لعمش نهله رۆژ"⁽³⁾ سواره نهوهى له كاتىكا به چروچاوى پۆشى شايه تىدا كوتاهه كه بهداخوه زۆر كهم له شاعيران و نووسهران به بهژن و بالاي تهمن بزرگ ياندا ههلههگوت و له پىك و ماپىكيان ددا كه له ئىتراند برسىيه تى و بىن كارى فەواتوه. بهلام سواره نهوژراوه و به بىرىكى جوانهوه دهروانىته كۆمهلىگهه و ههموو شتىكى ههر بۆ خەلك و كۆمهلانى خەلك دهوئ.

دیووی دیسان دوستی له دژایه تی له گدل پژیم هه لنه گرت و پتیشانده وه و له نووسراوه کانیدا به تاشکرا و نههیتی، تم دژایه تییه دهرده پری و لایه نگری له کۆمه لانی خه لک دهکا و "ههر شتی بز کۆمه لی ناده میسزاد باش بی" (۷۱) نو به "جوانی" دهزانی و مرۆقی خوش دهوی و ههمو شتیکی جوان و باشی بز کۆمه ل دهوی و کۆمه لیش به لای "منه وه بهو که مایه تییه نالین که سوودیکیان ههیه و جیا له سوودی گشتی هونه ریکیان ههیه به پیچه وانیه هونه ری کۆمه ل چینی پتیکه پته ر واته نو که سانه ی که زۆریه و هه میسه پرویان له ژبانی مرۆقاپه تی و بهر زکرده وه ی پله واپایه ی ژبانی نینسانیه ، به لیکدان وه ی من کۆمه ل به وان نه گو تر ی . نووان خه میان وه ک ته موسر ی سهر چیا و شادییان چه شنی پتیکه نینی هه وه ل زهره ی خزه راته وه ، نووان که هونه ریان نیتسک سووکه و له دلی نزیکه و غوین شیرینه (۸۱).

لایه نگری له چینی هژار و په نجده له زۆریه ی شوپنه واره کانی سواره دا خه دهنوتی و لایه نگرییان لی ده کر ی و به هونه ره جوانه کانیان هه لده لئ ، نه وه ش له سه رده میتکدایه که سواره پارێزگاری له مافی ئه م چینه دهکا که له کوردستاندا که متهر کهس ده پویرا توخنی شتی ودها کهو ی ، به لام سواره "کۆمه ل له سه ر پتگیای راسته و ههرچی له نینو کۆمه له وه ههستی و باسو خواس و ویستی کۆمه ل بکا جوانه ته وه ی به هه له ده چن تاکه و کۆمه ل که م وا ههیه پتگیای چهوت بگریته بهر" (۹۱) دهزانی ، نه وه ی به هه له ده چن تاکه و بی گومان ئه م "تاکه ش" نو کات زۆر کهسی ده گه رته و له سه ره وه ی هه سووان شا بهو که خوی به ده مرهستی ده مرهستان دهزانی و کۆمه ل و چینی پتیکه پته ری کۆمه لی ههر به مرۆقیش حیساب نه ده کرد .

سواره پتیکاچاره به خه بات و بهر بهر ه کانی دهزانی و پتینوتی کۆمه ل دهکا "تیمه ته گهر مل بز زۆردار داده نوینین مره وین و ژبانی بی سه رهستی وه ک له شی پتیکیان وایه" (۱۰۰) کۆمه ل ده بی بز سه رهستی و نازادی خه بات بکا و تیکۆش و که له و تۆوی دوو بهر دهکی وه لانی و خۆیان بینه خاوه ن ماف و ههقی ره وای خۆیان وه دست بیتن "ده کر ی باشته ر بی ، به لام نه ک ههر کهس له بهر خۆیه وه ، به لکو ههمو به یه که وه ، نه گهر ده کهس ده ست بگرن به دهستی یه که وه ، با هیچ کامیان مه له ش نه زانن ده ترانن له چۆمیتیک به پره وه ، چۆمه که رایان نادا ، چونکه نیتر ناترسن و به یه کتر پشت ته ستورین" (۱۱۱) بز سه رهستی و ژبانی باشته ر ده بی درۆمن له نینو به چن "درومنی نیتسه له نینو هه ناوی خۆساندا درۆی . درۆمنی تیمه ترس و خۆپارتزییه ، نه بی حه ول به ده ی ، له پتیشدا درۆمنی نینو دلی خۆمان بکوژین" (۱۲۱) . کاتی ئه م نه تۆ ده بی به تیمه و خۆپارتزی وه لانی کۆمه ل دیته سه ر پتگیای راست و به خه بات ده توانی مافی ره وای خوی به ده ست بیتن "ته مرۆ رۆژیکه که ده بی به گیان و دلی تیکۆشین ، ولات له م که مته یارانه و چه قه لانه پاک که پنه وه" (۱۳۱) چه قه ل و که مته یاریک که سواره لیبیان

دهدوی چینی دده لاتداری نیران له دوروی شادابه و کومه لیکي که "همموتان پۆله کوژراو
 برا سه ريراو و مال سوتاون". خه لک و گهلانی نیران و هانیان دده که دهی خهبات و
 بهر بهر کانی بکن چونکه "سالهایه... ولاتی نیمه داگیر کراوه، بیتگانه به سرمانا زال
 بووه، سالهایه که بزدهک نه هاتوته سمر لیرمان، هممیشه ترساوین ددهسته ددهسته برزینه بهر
 تیغی سهرپر و خوینی نالی لاوه کامان پڑاوه" (۱۶) و زیندانه کانی دورانی شایه تی نیران
 شاهیدیکی باشن بۆ قسه کانی سواره و هزاران نیرانی و کوردیان تیدا کۆت و زنجیر کرا و به
 سدان کهسیان تیدا شهید کرا. به تایبه تی پاش تیکچوونی کۆماری کوردستان و پروخانی
 حکومه تی میلی دوکتور موسه دیق و تیکشکانی جوولانه وی ساله کانی ۴۷ - ۱۳۴۶ ی
 کوردستان به هزاران کورد گیران و کهوتنه بهر نه شکنجه و نازار و له سیداره دران و
 تیرباران کران. نیستاش خوینی لاوانی کورد و سه رۆک کۆمار قازی محهمد و هاوالانی له
 چوارچرای مه هاباد هر ده هاتئی و خوین له جۆگه کانی بپ دادگای جهلدیاند به گۆلاوه، به لام
 سه ره پای نهو هممو خوین پڑان و که لله پڑانه کووری خهبات هر ده گالتینی و مرۆفی کورد
 "نیمه شه پتان زۆر دیوه بریندار و کورژاوتان زۆر چاو پیکه وتووه، هر گیسز وره تان
 بهر نه داوه" (۱۷) و بپ وره بهردان دهی تا که پیشتن به نامانجی کورد خهبات بکری و نابپ له
 مردن بترسن "مردن نهو نییه که گیان له لهش بچیتنه دهر، نهو مردنه که ههستی پیاوه تی و
 تۆله نه میتنی" (۱۸). گهل له سهر تۆله سه ندنه وی خوینی سووری شه هیدانه و به کردهوش
 گهلانی نیران نه مه یان نیشان دا و به گژ حکومه تی سه ره رۆی په هله ویدا چوونه و ته سلیم
 نه بوون "گهل ته سلیم نه بووه، چاوه پروانی دهستیکی نالاوه لگه" (۱۹) و نهو ددهسته دهستی
 پۆلایی کریکاران و جووتیارانه که نه ترستین چینی کومه لگای نیران و کوردستان.
 "دهستیکی که نالای شۆرش و خهباتیش هه لگرتی نابپ بترسن و له مهرگ باکی هه بی،
 فیدای پتگای نازادی هه رگیز نامری، نه گهر نه مهرۆ پرواله تی له پیش چاومان لاچووه له نیو
 دلماندا نمری" (۲۰) و شه هیدانی پتگای نیشتمان هه رگیز نامرن و "مهرگ له بهرامهر وستی
 پیاوانه وه پهست دهی، مهرگ هی نهو که سانه یه که هیوای ژانیان نامیتنی و مل بۆ مردن
 که چ ده کن" (۲۱). سواره ی شۆره سواری قوتا به خانه ی بیری کوردایه تی موکریان له سهر نه م
 باوه ره پاکه به که "نه گهر شه رف نه ما، گیان به کاری چی دی، نه گهر په کیه تی نه ما، نه گهر
 بیری پاراستنی دۆست نه ما، باشتره گیانیش نه میتنی" (۲۲) سواره به گژ ساویلکه ی
 بهر کوردی کومه لدا ده چیتنه که هممو کاروباریک ته نیا به قهزا و قهدهری ناسمان دهزانن
 و له بهرامهر ته نگ و چه لمه و چه وسانه وه و ماف خورا ویدا دهست له سهر نه مژو داده نیتن و
 روو له ناسمان ده کن و ده یانه وی به پارانه وه و لالانه وه به لای چه سینهر و ولات داگیر کهر

له بهین بهرن "نەوان لایان وایه نەم دەردە نەبێ هەر دەبێ، بەرگتکی نەبەدییە و بە بهزنی وان
 ١٢١) له گەل ناکرێ".

سواره نەمجار پێگای راست نیشان دەدا که راستییەکی نوێیە که "تێمە لەسەرمانە
 دەسم و شۆنەواری باشی کۆن بهێزێن و نەم داب و دەستوروانە که بە کاری نەمڕۆ نایەن
 لەبەین بهرین" ١٢٢) چونکه لەسەر نەم باوەرە جوانەیه که "راسپیری ئادەمیزاد ڕووخاندنی باری
 نالهباری ژیاڵە و دامەزراندنی بناغەیی جوانییە" ١٢٣) و دامەزراندنی بناغەیی جوانیش بێن
 خەبات و بهرەمەکانی له گەل دێوێزمەیی داگیرکەر و چەوسپنەر بەدی نایە و نەرکی خەباتیش
 لەسەر شانی هەموو چین و توێژەکانی کۆمەڵە، "نیستنا ولاتی تێمە بۆنی خوێن داگیرتووه، له
 هەموو لایەک لورودی چەقل و کەمتیار بهرز بۆتەوه" ١٢٤).

ئینجا زۆر به وردبینییەکی تایبەتییهوه، بارووخێ سەڵەکانی ژیاڵی شی دێکاتەوه و
 وەزعی کۆمەڵگای نێران و کوردستان دێنێتە بهرچاو "بیر بکەنەوه له هەموو نێراندا
 بنەسەلەیک هەیه کۆری نەکوژابن، یان تالان نەکرا بن و مالی نەسووتابن!!" ١٢٥) و لەم
 پێنازەشدا پێگای چارە بۆ سەرکەوتن دەستیان دەکا و خەبات دژی حکومەتی سەر به
 ئیمپریالیزمی ئامریکا دەزانن "هەر تەنیا پیاوی شەڕکەر بەس نییه پیاوی ژیر و به ناوێزیش
 پێویستە" ١٢٦) و دەیهوێ چەک و قەلەم وێک خا و شانبەشانی یەک دژی چەوسپنەر خەبات و
 بهرەمەکانی بکەن و "پاکی به سەر پێسیدا سەرنەکەوێ، جا یا به دەستی من یا پاش مردنی
 من به دەستی کەسیکی تر که هاوالتی منە" ١٢٧) و نەگەرچی "له شەڕکردن بێزارم، شەڕ
 بەلەیهکی رهشی مێژووی ئادەمیزاده،" ١٢٨) بەلام سەرەرای وەش "تا دووژمن هەیه، تا کەسێک
 بهیدا نەبێ تیار و ڕوینا بن" ١٢٩) و بۆ گەلی کورد هێوایهکی گه‌وره‌ی به جوولانه‌وه‌که‌ی هه‌یه
 که نو کات و سەردەم له کوردستانی عێراقدا به سەرۆکایەتی بارزانی نەم له گۆڕێدا بوو
 "هێوام به دواوژی شۆڕشی چیا زۆر به‌تینه" ١٣٠) و بۆ سەرکەوتنی نەم شۆڕشه و هەموو
 خەبات و شۆڕشێک رێتوتنی ده‌کا و دەستێک به تەنێ تەقەیی نایە و تەنیا کۆمەڵانی گوندی و
 چەوساوی شار ناتوانن ناله‌لگەری سەرکەوتنی خەبات بن به‌لک‌و "تەبێ خۆتێندەوار پێنوس
 بنێتە لاوه و دەست بداتە شمشیر" ١٣١) و چەک و له مه‌یدانی خه‌بات و به‌رهمه‌کانی
 چه‌کدارانه‌دا بیه‌سه‌لمێن بهو که‌سانه‌ی لایان وایه خۆتێندەوار و زانست له‌گەل نازییه‌تی
 نایه‌تەوه، نیشان به‌ن به‌ه‌له‌ چوون، زانا و وێژوان راسته که لاشه‌رن، به‌لام کاتی شەڕ
 به‌رده‌رگای پێگرتن به‌گیان و دل به‌شەڕ دێن، چونکه نەوان به‌پێچه‌وه‌انی که‌سێک که به
 شەڕکردن خوری گرتووه، نەزانن بۆچ به‌شەڕ دێن و چ نەپاریژن" ١٣٢) و چینی خۆتێندەوار و

رووناکبیری کۆمەڵ باش ئەو دەزانن کە "ژیان لە نێو کشتیبا نییە، لە دەرەوەیە" (۳۳) و هاو دەنگ لە گەڵ رەنجبەرانی و چەوساوەکانی کۆمەڵ دژی رژیم و حکومەتی سەرەڕۆ و دژی میلی و کەلەئێ دەربەگایدەتی و پێشویشتی نارەسەن رادەبەرن، رووناکبیر لەسەر شانیتێی کە بۆ چینی چەوساوێ روون کاتەو "ئەو کارەئێ نیشە دەیکەین شەگەتیی بۆ نیشە و بەهرە و داهاشیش بۆ ناغا و ناغای ناغایە" (۳۴) لێرەدا سوارە هەر تەنیا بە گۆر حکومەتی مەلھوێ شایەتیدا ناچیتەو بەلکو ملە لە گەڵ ناغاکەئێ حکومەتی شا واتە نامریکا و ھەموو ولاتانی سەرمايەداری چەوسنەر و داگیرکەر دەکا "لە بێرت چۆنەو ناغا زەلەش حەساب کە، رەنگە تۆ ھەرگیز روالەتیت نەدیی، ئەو لە نیشەو زۆر دوورە، چەند دەریمان نیتوانە" (۳۵).

بە توندی بە گۆر فەرھەنگی روالەت گۆڕلوی بابردوی رۆژئاوایەو دەچن، فەرھەنگێکی بێ سەرەوبەرەئێ کە لە لایەن رژیمی شاوہ پڕۆیاگەندەئێ بۆ دەرکێ بۆ وەئێ کۆمەڵانی خەلک فریو دەن و دە خەوہ کەرۆشکەیان کەن. "ئەو تۆفانە کە لە پشت دەریاوہ دێ باری نەگەت ھەلنەپۆشێ و لە گۆلزاری شارا ھەموو گۆلێکی قەتل و عام کردوہ، نەم تۆفانە کە لەوێرێ چەند دەریاوہ دێ چی نەھێت؟ نەگەت، دۆ، گۆلی کاغەزی - تریا...؟ بەلام چی دەبا؟ گۆلی گەشی پیاوہتی و ئەوینی بەراستی" (۳۶) بۆ بەریەرەکانی لە گەڵ نەم تۆفانە فەرھەنگیە نارەسەنە کە بەتایبەت لە شارا دەست نەرزێت و بیروباوہر و فکر لە پێشە دەردێت، کۆمەڵانی خەلک و چەوساوہکان و خۆبندەوارانی بۆ خەبات ھان دەدا و بە رووناکبیری شار دەلێ کە "دەست لە شارا نەرزێ، وەک خەنجەرێکی دەبان کە ھەمیشە لە کالان دا بێ" (۳۷) و خەبات و بەریەرەکانیش ھەر تەنیا بە قەسە ناھێ و کردوہی پێویستە و شۆڕشگێڕ ناھێ لە ھەرگ بەترسێ "زیندووی ترسەنۆک پۆشێ سەد جارێ دەمرێ" (۳۸)، دیارە نەم راستیش دەردەخا کە نادەمیزاد ھەر نەبێ بێرێ چ لەسەر کەل بێ و چ لە نێو ناوایی، چ لە پال مەل و مەنالییا، کە وایە، وا باشتەر پیاو وەک گۆرگ بە شۆن خەشپەوچەدا بچن. نەک وەک کەو سەری بکاتە ژێر بەفرەو بۆ ئەوێ ھیچ نەبێت" (۳۹) و لە کەژ و چیاکان و کۆری خەباتدا نیشان بەدەن کە رۆلێ راستەقینەئێ کۆمەڵ و خەبات و رەنگی سوورن "وەک ھەلۆی بەرزەفری چیا، دلم دەخوازێ پال بگرم و ھەرد و ھەور و ئەو بەچن بەتێلم و ئەو سەرەو گالە بە دێوہزەئێ مەرگ بکەم و بێتیم دیت، دیت ئەئێ مەرگ تەنانت تۆش بەزان" (۴۰) بەم چەشنە، سوارە بەراستی لە ژبانی کورتیدا گالەئێ بە مەرگ کرد و ژبانی بە "قۆناغێکی کەمخایەن و کورت لە نێوان دوو نەبوونی دێژ و بێبەستتە" (۴۱) زانی وەک ھەلۆی بەرزەفری چیا کەم ژیا، بەلام جوان ژیا، ژبانی کەمخایەنی سوارە لە باری ئەوین و دلداریشەو خۆی عەلەمیتکی ھەبەو داستانیکی دوورودرێژە. سەرھەزێ ئەو ھەموو بیروباوہر کوردانەئێ کە ھەبەو، کە

و دك شم بۆ كورد داپسا و له كوردابه تيبيا داسرگا، به لان له ژيانى كهمى و تاييه تى خويدا
تووشى به تووشى نوميئىكى كوردانه و كچه كوردىك نه هات. كچىكى نازهرى دلى ههستاند
و بووه دابكى باهكى كورى و زورىش تيكوشا روقبى نازهرى بكاته پروناكى كوردى،
به لام گيا "له سهر پنجى خوى دهرى" و به پيچه وانى نهوه تهقه لايهكى به سووده و كاتى زىد
و گوندى خوى به چى هيشت و بۆ خويندن رووى كرده تاران يان به گوتهى خوى "په روهردى
چيا و كهژم، بۆ ماوهى ههشت سال هاته شار تا خويندن زانستگه تهواو كه، له شار
كهوتبووه شوين نوميئىكى و دك كاهاى راوچى به تورهه چهنده ماسى گرت منيش هه
نهوهندهم به چنگ هينا"^(٤٢) له تاراندا گيرزدهى زولفى نهگرجه خاويكى، چارهش نيسك
سووكى له بهردلان و له دهستان خوشى فارس دهبن و يهك دل نا سهد دل ناشقى دهبن،
عيشق تيك كه بو به هوى لومه و تانوتى دۆستان و ناشايانى، به لام چ بكا، شاعيره و
ناشق بووه. نهوينا خودايى سواره پياده و نهوينا كچى روو هه لالدروى تارانى سواره
قدت به يهك نهگهين و له عيشقه ده سهر نهكهوت و شوينى نه ناكاميه به زورى
نووسراوه كانى نه دهرانه عاشقيه تيبه ده چاوه دهكهون "تهوينا روالهت گوزاوى شار و
دووكه و ههلمى بهيان و نيواره و دك شهراى مهرگ شاريان داووشيهو، تاراندى"^(٤٣) و
"و دك كهسيك بيهوئى له گولاويكى ليخندا ماسى نالووالا بهگري، من له نيو ليلالوى شارد
كهوتبووه شوين نوميئىكى كهش"^(٤٤) و پنى وايه "لام وابو كه نهوينا و دك دهسهلات وايه
كه بهگري به زور به دهسته بهننى"^(٤٥) نه مجاره راسته قينه قبول دهكا "تهمن نهويندارم، به لام
نهويندارىكى تيشكاو"^(٤٦) و "گولى ههستى جولان له نيو شوژه كاتا نارو، نهوينا
به راستيش له نيو دلچكا كه سهرى ههيه و هزار سهودا په روهردى نابن"^(٤٧) به لام
سهرهراى تيشكاوى و به پيچه وانى واقعيهت و راسته قينه، سواره بهم نهوينا وهفادار ما
له گهل خوى برديه ژير خاكهوه. زورى به خوش بوو، رۆژىك له رۆژان له گهل نه دلبهره
چاره شهى بهگريتهوه كوردستان و له سهرگ و مهزراى گوندى قهره گوتز و كوچه و
شه قامه كانى شارى بۆكان و مه هابادا بيگيرى و قسهى نهويندارانه به گوتيا به پيچينى،
به لام ديره زمهى مهرگ موله تى نه دا به زيندوى سهر نه دك كارى بكا خق مهرگيش ناتوانى
تاسه بشارتنى.

سواره رهمه تى زورى به خوش بوو پاش كوتايى هاتنى خويندن بهگريتهوه بۆ
يه كيتك له شاره كانى كوردستان و خزمهت به هاوولان نى بكا، به لام كاته و به دهرس
خويندنهوه گيرابوو كه نه متوانى بهگريتهوه بۆ ولات و ديسان له گهل به هارى سهوز و ههواى
پاك و ناسمانى په شنگدار و به ترووسكهى لادى تيكه له بهوه... دلم پارچه يهك بوو له

بهیانی پر زه رده خه نهی ناواییسه بچو که که مان که له باوه شی چیا به کی به رزا نارامی گرتیوو^(۴۸) سواره بهم ناواته می گویی و پاش مردنی له ۱۳۵۴/۱۰/۲۴ له بیسارستانی میساقییه تاران، نهمه که می گه راه شاری بۆکان و له گه له پتشیوانییه کی مه زنی کۆمه لانی خه لک له گۆرستانی گوندی «همه مامییان» ته سلیم به خاک کرا.

سواره تا کاتی مابوو، زۆر کهم شیعر و نووسراوه کانی له گۆفتار و رۆژنامه کاندایا بلاقرا بیهوه، نهوه نهی نهم بزانم له گۆفتار و رۆژنامه نه دا شوته نواری سواره بلاقرا ونه وه:

۱) چه ندین پارچه هه له بهستی له گۆفتاری کوردستاندا که له تاران دهرده چوو چاپ کراون.

۲) کورته چیرۆکی که به فارسی به ناوی «آهو - ناسک» له رۆژنامه ی «خاک و خون» دا که له تاران دهرده چوو بلاقرا بیهوه.

۳) هه له بهستی بانگه وازی په نجهره ی به کوردی و فارسی له گۆفتاری «خوشه» که له لایه ن شاعیری پایه به رزی نیران «نهمه ده شاملی» وه دهرده کرا، چاپ کراوه.

۴) شیعر «هه لۆ هه به رزه» می سامۆستا هه ژاری وه رگیترا بیهوه سه ر زمانه ی فارسی و نه ویش هه له گۆفتاری «خوشه» دا به نازناوی «پ - نه هورا» به چاپ گه باند.

۵) شیعر «تۆ ده ریم می» له ژماره «۱» می گۆفتاری دیاری لاولن، که له لایه ن په کبه ته ی لاوانی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیترقه وه دهرده کرا چاپ بیهوه.

۶) وتاریکی سه به رته به شاعیری که هه رمه نه ی نووسیبوو به ربار بوو «ته لک خاچا توویان» بیکاته نهمه نه ی و له گۆفتار و رۆژنامه کانی نهمه نهیدا چاپ کری. نازانم چی به سه ر هات، به لام نوسخه کورده بیه که می نهم وتاره له لای من هیه.

پاش مه رگی سواره، نووسراوه و شیعره کانی رهنگی که تریان دایه و زۆر تر چاپ کران، به لان پتیم وایه هه تا ئیستا داستان و چیرۆکه کانی هه چ کامیان چاپ نه بوون و هیوامه هه سوویان کۆکرتیه وه و خه روه مه ندیکی کورده له چاپیان بدا و رۆحی سواره یان پین شاد و کتیبخانه ی کوردییان پین به یووژیتیه وه.

۱ - چیرۆکی چاپ نه کراوی «نافرته»

۲ - هه ر نه و سه رچاوه به

۳ - چیرۆکی نافرته

۴ - هه ر نه و سه رچاوه به

۵ - چیرۆکی چاپ نه کراوی «لاس و خه زال»

۶ - هه ر نه و سه رچاوه به

۷ - لاس و خه زال

۸. چیرۆکی چاپ نه‌کراوی "سه‌یده‌وان"

۹. هه‌ر نه‌و سه‌رچاوه‌یه

۱۰. چیرۆکی چاپ نه‌کراوی "چه‌کوش وه‌شینی رۆژه‌ کوژراو"

۱۱. چیرۆکی چاپ نه‌کراوی "خاله‌ی رێبوار"

۱۲. چه‌کوش وه‌شینی رۆژه‌ کوژراو

۱۳. هه‌ر نه‌و سه‌رچاوه‌یه

۱۴. هه‌ر نه‌و سه‌رچاوه‌یه

۱۵. لاس و خه‌زالی

۱۶. چه‌کوش وه‌شینی رۆژه‌ کوژراو

۱۷. هه‌ر نه‌و چیرۆکه

۱۸. هه‌ر نه‌و سه‌رچاوه‌یه

۱۹. هه‌ر نه‌و چیرۆکه

۲۰. لاس و خه‌زالی

۲۱. خاله‌ی رێبوار

۲۲. نافرته‌

۲۳. چه‌کوش وه‌شینی رۆژه‌ کوژراو

۲۴ و ۲۵ و ۲۶. چه‌کوش وه‌شینی رۆژه‌ کوژراو

۲۷. هه‌ر نه‌و چیرۆکه

۲۸. لاس و خه‌زالی

۲۹. هه‌ر نه‌و چیرۆکه

۳۰. چه‌کوش وه‌شینی رۆژه‌ کوژراو

۳۱. لاس و خه‌زالی

۳۲ و ۳۳. لاس و خه‌زالی

۳۴ و ۳۵. خاله‌ی رێبوار

۳۶. زولاته‌ترین پێکه‌نین

۳۷. زولاته‌ترین پێکه‌نین

۳۸. لاس و خه‌زالی

۳۹. خاله‌ی رێبوار

۴۰. لاس و خه‌زالی

۴۱. خالہی رتھوار

۴۲ و ۴۳ و ۴۴. زولائترین پتیکہ نین

۴۵. لاس و خہ زال

۴۶ و ۴۷ و ۴۸. زولائترین پتیکہ نین

ده سال دواى كاك سواره

سه لاهمدين موهندى

له ژماره ي يكمى "ماموستاى كورد" دا وټراى بلاو كړندهوى شيعرى "هه لوى بهرزه فر" به لټن درابوو كه له ژماره دوهمه دا ليك دانهوه و ليدو اتيك له باره "سواره نيلخاني زاده" وه پيشكه شى خوينه ران بگرئ و داواش له من كرابوو كه نهو نركه بگره نهستو و به لټنه كه بينمه دى.

من زږم داوا لى كراوه و له ميټه به تمام له سر سواره بنوسم: چهند سال لهوه پيش، له گوټقارى "نوسه رى كورد" دا كه له كوردستاني نازاد كراو ددره چو له سر داواى نوسه رانى شوټ شگير، شيعرى "خوه بهردينه" م له كمل پشه كيپه كى كورت، كه ميانكي سهرقالي وهكو من له سووكه سه فريكي سهر پيدا له دستى دئ. بلاو كړدوه. كورته باسنيك هو له سر نه دهى شوټ شگيرانه و شيعرى نوټى كوردى له كوردستاني نيران و گردي رانى له كمل خباتى سياسى و چينايه تى و سهر نجام شوقن و شوقنواوى سواره لهو گونم و گورپنه گرنگه دا.

زږ جاريش له كور و كورونه و دكاندا له سهرى دولوم و هر جار گوټه يه كيم به پتى توانا لى شى كړدوټوه، بهلام به داخوه هر گيز دهرغه تيكي وام دهست نه كه وتوه كه ماوه يه كى باش به نارامى و ناسووده يى دانېشم و خوم به تهواوى ترخان كم بؤ و ديه تيانى نهو ناروزوه پيروزه خوټه ويستم.....

گيرسانهوه و حه سانهوش ته نيا خهونى خوش و خه يالى خاوى سر پر سه ودايه او نيستاش "ماموستاى كورد" هرهوك "نوسه رى كورد" ماليان ناوا. ناهلټن چيدى به تمامى "كومه ليكي نازاد و كاتيكي نارام" كار كه وه دوا خدم و ناچارم دهكا بهر كوليك. هر چهند به كه موكوپى و كالو كړچيش بن. پيشكه شى خوينه رى خويندواوى تامه زوى بكم.

له سواره دوان بؤ من، وه بوورټنه وى بېر و بؤنى ته منى سى و چهند سال به يه كه وه بوونى بهر دهوامه كه له يه كمين ساله كاني ژيانمانهوه له نټو يه ك به ماله دا دستى پيكر و به كورچى بن واده سواره له سهره تاي سالى ١٩٧٦ (رټبه ندانى ١٣٥٤) دا دواى پيښات.

له خوشاردنهوه و هه لات هه لاتى مندا لانه را هه تا خوشاردنهوه و هه لات هه لاتى سياست و كوردايه تى. له هووكى جوانى كوردستان^(١) را هه تا شارى به گرمه و دووكمل^(٢) له به چوكه وه دانېشتى سر بهرې قوتاخانه له خدمت ماموستاى پياوچاكى چاويلكه شكاوى دلستوز و

تونده ته‌بیات‌را هه‌تا سه‌ر کورسی و پشت میزی دارگوژی فیرگی حقوق له زانکۆی تاران: چه‌ند جار و چه‌ند سال په‌که‌وتن و تیهه‌ل‌چوونه‌وه، پێشسه‌رگایه‌تی من و گیرانی نه‌و، گیرانی من و که‌ر مانه‌وه‌ی نه‌و له به‌شی کوردی را‌دیۆی تاران و به‌ناچار له تو‌تی سه‌د په‌رده‌ی رهمز و را‌زدا پێدا‌هه‌ل‌کوتن به‌ نازادی و به‌راه‌ری و به‌خته‌وه‌ری نینسان!

تا دوا دیدارم له‌گه‌ڵ له‌شی ساره‌وه‌به‌ویدا له‌ سه‌ردووش‌وخانه‌ی تاران و به‌یه‌که‌وه هاته‌وه‌مان بۆ کورده‌ستانی تازیه‌بار و کۆبوونه‌وه‌ی بێ‌وتنه‌ی جه‌ماوه‌ر و وتاری سیاسی و شیع‌ر و شیعار و... سه‌رله‌نوێ گیرانه‌وه‌ی من هه‌ر له‌ نێو مه‌جلیسی پرسه و سه‌ره‌خوشیدا له مه‌هابادی مه‌زن!

من و مه‌جنوون له مه‌کتبه‌خانه‌یی عه‌شقا دهرس خوێن بووین نه‌من خه‌تی که‌لام کرد له‌وه‌له‌یلا به‌جێ ما نه‌وا!

سه‌رتاسه‌ری ژبانی سواره تراژیدی و کێشه‌یه‌کی بێ‌پسانه‌وه بوو که له‌شی به‌یمار و ده‌رده‌داری له‌ دژی نیش و ئازار و گیانی نا‌تارام و بێ‌قه‌راری له‌ دژی کۆت و په‌یوه‌ندی سیاسه‌ت و نه‌خلاق‌ی سه‌رده‌م ده‌ستیان دا‌بوویه و سه‌ره‌نجام هه‌ر تک "پاله‌وانه‌که‌"ش تێکشکان!

سواره له‌ دژی قه‌ره‌گوێز له‌ بیه‌ست کیلۆمه‌تری جنووبی شاری بۆکان له‌ سالی ۱۹۳۷- ۱۳۱۶ له‌ دا‌په‌ک بووه. هه‌ر منداڵ بوو که عیسه‌مه‌ت خا‌نی دا‌په‌کی له‌ سه‌ر منداڵ چو، نه‌حمه‌د نا‌غای باوکیشی که جاران دوه‌له‌مه‌ند و ده‌ست رۆشینه‌و بوو له‌ سه‌ره‌تای هه‌ره‌زه‌کاری سواره‌دا و زۆر پێش ده‌وره‌ی ئیسه‌لاحاتی نه‌رزی زه‌مانی شا، زۆریه‌ی مه‌که‌کانی له‌ ده‌ست بووه و دێیه‌که‌ی خۆی قه‌ره‌گوێزی به‌جێ هێشت و مالی هاته بۆکان.

هه‌ر له‌و سه‌روه‌به‌نده و له‌ سه‌ره‌تای هاوینی سالی ۱۳۵۴ / ۱۹۷۵ دا سواره‌ی چالاکی، لاوچاکی، نازی، زیه‌کی ده‌نگ‌خۆشی خه‌ت‌خۆش، تووشی نازاریکی نه‌ناسراوی کو‌توپر هات و چریکه‌یه‌ک له‌ پشت و پانی راستی وه‌ستا و سه‌ره‌رای ران و ده‌ردپه‌ک که به‌ هیچ دوا و ده‌رمانی‌ک سوکنا‌یی نه‌ده‌هات سن سالی ربه‌ق - نیوه‌ی له‌شی له‌ گه‌چدا - له‌سه‌ر جێ که‌وت.

هه‌زار کو‌ته‌نی: نه‌وه چه‌رخ‌ی به‌ هه‌موو ژینی‌دا!

سواره که له‌ کۆپی دیوه‌خانی ناو‌دان به‌ شه‌وچه‌ری شیع‌ر و شه‌ده‌یی کور‌دیدا تۆشه‌ی ته‌سه‌لی هه‌ل‌گرته‌بو، شه‌رامی که‌م ده‌وامی عومری لا‌ویش^(۳) ده‌ماری دلداری بزواند‌بوو، سن سالی سه‌ر ته‌ختی خه‌سته‌خانه‌ی لێ بوو به‌ لانکه‌ی سه‌ره‌تای گروگالی شاعیری.

سواره نه‌و جاره‌ش کفنی ده‌ری و له‌ یه‌که‌مین هه‌واره‌ی شیع‌ره‌وه گۆچان به‌ ده‌ست که‌وته‌وه رێ به‌ره‌و دنیا‌یه‌کی نوێ.

مهیلی راو و سواری و سَ باز و مهله جیتی خوی دا به عیشقی خوتندن و خوتندنه و شیعرو سیاست! بهلام به وهفاتر و بهردوامتر، گهرم و گوتتر و گورچ و برتر له گشت، سوزی دلدارای و هستی جوانپه رستی بوو که به ساغی و نهخوشی، به گنجی و گهراوهیی له زبندانو له مهیدان هرگیز وازی له سواره نههینا و قهتی بهجن نههینت!

دوای سَن سال نهخوشی تازه کهوته وه ردهت و دک متدلان داره داره ددکرد و هیشتا برینی نهوینی "کچی کرمانجی دهباتی"^(۴) سارپژ نه بیژود که کهوته داوی دلداریه کی نوئی و نه مجار به دندووک پیوه بوو!

کیزه نازدیه کی مال له بۆکان لیتی بوو به دۆست و دزدگیران و بۆی بوو به راوکهی شیعرو غهزل دانان. راوکهی رۆژانه و ژوانی شهوانه سهرمراي تانه و لۆمه ی که سوکار و دۆست و ناشنا گرتی له گهردنی جووته ی گراوان توند کرد و سهره نجام سواره به دهسته نگی و قهرز و قوله نیوه به دزی و نیوه به ناشکرا ژنی هینا! (۱۹۶۲). ههر چهند دلی هه و سباز و ههرز و کار و سهری سه و دایی و سهره رۆی سواره به وهش دانه کهوت و تا ته رای و تینی تیندا ما مهیلی جوانی و جه مالی ننا، بهلام روقیا - که سواره بیتهووده ههولی ددها ناوی کوردی "رووناکی" به سهردا بهری - به راستی وهفای عاشقنه ی برده سهر و چارده سال دهسته نگی و سهرسه نگی سواره ی قهبول کرد و تا دوا هه ناسه ی ژبان ددهستی لی بهرنه دا. به تاییه ت که کورپ تاقانه که یان "باهک" له ۱۹۶۸ بوو به هه وینی نهوینی دژوار و پر کاره ساتیان.

نمو کچه فارسهش که سواره نازناوی "پ.ناهوورا"ی له ناوی نهووده وه رگرتبوو، له چهند ساله ی ناخری ژبانیدا جار جار له رۆژنامه و گوژاره کاند به نه ناسراوی شیعرو و نوو سراودی - زۆرت به فارسی - پی بلاو ده کردوده، ههرگیز بۆی نه بوو به هاوسه رتیکی رهسمی، نه نانه ت بۆی نه بوو به دلدارتیکی هه تا سهر و وهک پهری نیتو شیعره کانی سواره له شهقه ی شهابالی داو لهو سهری دنیا، له سهرزه مینی نهفسانه ی سهرمایه - ناصریکا - نهشته وه و بوو به دوانالای گهرووی ژینی کورتی سواره.

سواره له ۱۹۶۱ بوو به نه ندام له "یهکیه تی خوتندکارانی کورد له زانستگاکانی نیران" دا که سَن سال پیشتر پتکهاتبوو، نهک ته نیا قوتابیان به لکو جه ماوهرتیکی زۆری له تیکتو شهران و نهیستمانپه روه رانی کورد له خوی کوژ کردبوو و چالاکی و خه باتیتیکی سیاسی و بهرین و پتکیویتیکی له سهرتاسه ری کوردستان و شاره گه وره کانی نیراندا به پیوه ددهرد. سواره له ۱۹۶۲ له تاقیکردنه وه ی گشتی زانکۆی تاراندا به شداری کرد و سهرکهوت و له فترکه ی حقوق / قانون و ده رگیرا.

له شهوی پیش نهو رۆزی سالی ۱۹۶۴ (سهرته ی ۱۳۴۳) په لامارتیکی گه وره ی گرتن و

راوانان له لایمن ده‌زگای پۆلیسی سیا شا - ساواک - پرووی کرده جهماره‌ری گه‌لی کو‌رد و روونا‌کبیرانه‌وه. سواره‌ش که‌وته به‌ندیخانه‌ی قزل‌قه‌لعه‌ی تاران یا وه‌ک خو‌ی له شع‌رتکدا ده‌لی: "سو‌ورقه‌لا! لان‌کی به‌لا! که پ‌ت‌ش سازبو‌ونی" زیندانی نه‌وین "گرتو‌وخانه‌ی سیا‌سی ن‌یران بو‌و.

له به‌رام‌بهر هه‌ر‌مه‌ش و جه‌زبه‌ی "قزل‌قه‌لعه" دا که ناوبان‌گی ره‌شی د‌لی سو‌وری ده‌له‌رزاند، سو‌اره به‌ خو‌راگری و به‌رگری ناوبان‌گی ده‌ر‌کرد. پ‌ت‌ش که‌وته به‌ندیخانه‌وه هه‌ر تک جو‌انه‌مه‌رگ "سو‌اره ت‌یلخانی‌زاده" و "سم‌ایل شه‌ریف‌زاده" له‌گه‌ل چه‌ند ت‌یک‌و‌شه‌ری‌کی دی‌که با‌لی چه‌پ و شو‌رش‌گه‌تری به‌که‌مه‌تی خو‌یند‌کارانیان پ‌ت‌که‌ه‌ت‌نا و ده‌ستیان کرد به‌ خو‌یند‌نه‌وه و لی‌ت‌کو‌لینه‌وه له سه‌ر مه‌ژوو، نه‌ده‌ب، کو‌مه‌ل‌ناسی و سو‌سیالیزم.

به‌ دو‌ای ها‌تنه‌ ده‌ری سو‌اره و ها‌ور‌ت‌یکانی له‌ زیندان و گه‌ره‌انه‌وی هه‌ند‌ت‌یک له‌و ت‌یک‌و‌شه‌ره‌انی له‌ ته‌ج‌ره‌به‌ی شو‌رش‌ی چه‌ک‌دارانه له‌ کو‌ردستانی ع‌ت‌را‌قه‌ده‌شاری‌یان کرد‌بو‌و، ب‌و کو‌ردستانی ن‌یران و گ‌ی‌ته‌ره‌وه و تو‌ی‌ژینه‌وی نه‌نجام و نه‌زم‌سو‌نه‌کانی نه‌و شو‌رش‌ه و ده‌رخ‌ست‌نی ه‌و‌یه‌کانی نا‌ته‌باب‌ی و نا‌ته‌وا‌وی، هه‌ر وه‌ها له‌گه‌ل پ‌ت‌که‌یه‌شت‌نی نه‌سل‌ت‌یکی نو‌ئ له‌ لا‌وان‌ی کو‌رد‌ی که‌ تازه پ‌ت‌یان ده‌نا زان‌کو‌کانه‌وه و دا‌وا‌کاری زان‌ینی زو‌تر و بز‌و‌وته‌وه‌ی به‌ره‌ته‌ی تر بو‌ون، هه‌ره‌که‌ت‌یکی سیا‌سی ف‌یک‌ری - ه‌ونه‌ری نو‌ئ له‌ ن‌ی‌وه‌ره‌است‌ی شه‌سته‌گانه‌وه له‌ ن‌ی‌و روونا‌کب‌یرانی کو‌ردستانی ن‌یراندا پ‌ت‌که‌ها‌ت و به‌ره‌ی سه‌ند که‌ به‌ خ‌ی‌رای‌ی شه‌وه‌ی سیا‌سی - ته‌ش‌کی‌لات‌ی به‌خ‌و‌یه‌وه گ‌رت و کو‌مه‌ته‌یه‌کی سیا‌سی ب‌و سه‌ر‌کرد‌ایه‌تی بز‌و‌وته‌وه‌که به‌ نه‌ه‌تی پ‌ت‌که‌ها‌ت.

نه‌و کو‌مه‌ته‌یه که‌ سو‌اره‌ش ت‌ی‌یدا به‌ش‌دار بو‌و له‌ سا‌لی ۱۹۶۷-۱۳۴۶ له‌گه‌ل "کو‌مه‌ته‌ی ن‌ی‌ن‌قلاب‌ی" که له‌ لایمن شو‌رش‌گه‌ترانی شه‌ه‌ید "سو‌له‌ی‌مان مو‌ع‌ینی"، "سم‌ایل شه‌ریف‌زاده"، "مه‌لا نا‌واره" و چه‌ند ت‌یک‌و‌شه‌ری‌کی پ‌ت‌که‌ه‌وت‌ن‌خوا‌زی دی‌که پا‌ش ج‌یا‌بو‌نه‌وه له‌ سه‌ر‌کرد‌ایه‌تی ک‌لا‌سی‌کی ح‌یز‌بی د‌یم‌وک‌رات‌ی کو‌ردستانی ن‌یران پ‌ت‌که‌ها‌تب‌وو، به‌ی‌وه‌ندی گ‌رت و په‌ی‌مان‌ی به‌ست. نه‌و به‌گ‌رت‌نه‌وه‌یه که‌ خه‌ها‌تی چه‌ک‌داری له‌گه‌ل چالا‌کی سیا‌سی و ف‌یک‌ری ت‌یکه‌ل کرد، بو‌و به‌ سه‌ره‌ت‌ای گ‌و‌ران‌ت‌یکی گه‌وره و گر‌ینگ ب‌و دو‌ار‌ژ‌ی بز‌و‌وته‌وه‌ی ر‌ز‌گار‌ی‌خوا‌زانه‌ی گه‌لی کو‌رد له‌ کو‌ردستانی ن‌یران چ له‌ نا‌و و چ له‌ ن‌ی‌وه‌ر‌ژ‌ک‌دا.

ج‌گه له‌ دو‌و سا‌ل شه‌ری پ‌ت‌شه‌مه‌ر‌گانه به‌ب‌ن یار‌مه‌تی ب‌ی‌گانه و ته‌ن‌یا به‌ پشت‌ی‌وان‌ی جهماره‌ری زده‌حه‌ت‌ک‌ت‌شی کو‌ردستانی ن‌یران - له‌ کات‌یک‌دا سه‌ن‌وره‌کان‌یان ل‌ن دا‌خ‌را‌بو‌ون، ج‌گه له‌وه‌ی هه‌زاران که‌سه به‌پ‌تی فه‌رم‌انی "دا‌د‌گای زه‌مان‌ی جه‌نگ" و له‌ سه‌ر نه‌مه‌ری ژه‌نه‌ره‌ال نو‌وه‌ی‌سی - فه‌رم‌انه‌ی گارد‌ی شاه‌ه‌نشاهی، حا‌ک‌می عه‌س‌که‌ری و قه‌ساب‌ی کو‌ردستان - له

جەلالداخانی "جەلەدیان" کەوتنە بەر پەلاماری پرسیار و پشکنین و نەشکەنجە و سێدارە و تیسەرەباران، بەلام بە ورەبەری و یەکگرتویی و بەرهەنگاری بەکۆمەڵ دلی دۆلەتی داگیرکەریان لەرزاند و لاپەرەیهکی پر لە شانازییان لە مێژووی کورد و کوردستان نەخشاند، جگە لەوێ کە نەو جەرگەتە سیاسی - نێزامییە کوردستان بوو بە چەشکێن و لە سالی داهاتوو ۱۹۹۹، ۱۳۴۸ لە مەڵبەندی شیمالی ئێران لە سیاهکەل دووپات کرایەوه و سەرانشەری ولاتی تەکاندا.

جگە لەوانە، لەو چەند سالەدا بە دەیان پارچە هەلبەستنی نوێ، چیسۆکی کورت، شانۆگری، وێنەگری و لێکۆڵینەوهی زانستەکانی سیاسی و کۆمەڵایەتی و نەدەبی لە لایەن ڕووناکبیرانی شۆڕشگێڕەوه بە نەینی پلاو کرایەوه، کە لە سەرانشەری کوردستان لە نێو خۆتێندەواراندا دەست بە دەست دەگەرا و ڕوونووس دەکرا.

سوارە وەک شاعیر و نووسەر و ڕەخنەگر لەو بزووتنەوهەدا دەورێکی بەرز و بەرچاوی هەبوو. هەموو ئەو ڕووداو و کارەساتانە لە سەر دەمی کەدا دەهاتنە سەر شانۆی کۆمەڵ کە ئالوگۆڕێکی گرینگ لە ولاتی ئێراندا لە ئارادا بوو:

ڕەفرۆمە سیاسییەکی حکومەتی شا لە سەرەتای شەستەکاندا و بەتایبەت "تەسلاتی نەزری" و "مافی ئافەرەتان" بوو بە هۆی ئەوە کە "دەرەبەگایەتی" وەک شەربێکیکی بێ کەلک و بارگران و ئەوەزەل و دواکەوتە لە سەرکردایەتییه چەندقۆڵییە کۆنەکی کۆمەڵی ئێران وەلا بەندری و پێگە تەخت بکری بۆ ڕۆژوازی تازە پێداکەوتووی چاوپۆت و بەهەلبەستی پەشت نەستور و چاوسووری سەرمایەداری جیهانی کە لە سەر شان و باهووی هێزی کاری هەرزانی میلیۆنەها ژن و پیاوی هەزار و بێ زەویوزار، لە گوند و لە شار، عەرەبانەیی سوودخۆری و زێدەخواری بێ سنووری خۆی بە خێرای لێخوێ و بەرهو سەپاندن و چەسپاندنی دەسلاتی ئاقانەیی ڕۆژوازی باژوێ.

بەرەهەمی سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتی ئەم ئالوگۆڕە لە گەلیک مەیدان و مەجالدا خۆی نواند: خۆتێندەنگا و زانکۆکان ژمارەیهکی زیاتریان خۆتێندەکار وەرگرت، فابریکە و کارخانە پەریان سەند. خانووبەرە دروستکردن، ڕیگاوبان کێشان، فڕۆکەخانە و بەندەرگا بنیات نران، لە سەر چۆم و زتی گەوره بەند هەلبەستن و بنکەیی بەریلاو و مەزنی سوپایی و سەربازخانە دامەزراندن هەزاران هەزار کرێکاری تازەیی بە خۆیهوه خەریک کرد.

لە نێوان دوو چینی سەرەکی، یانی دۆلەتمەندانی خاوەن سەرمایە و دەسلەلات و کرێکارانی والادەستی هەزاردا، تووتێکی مام ناوەندی فرە ژمارەیی هەمەپێشەیی دەم هەراشی سەرزێو پێشکەات کە وەک ئازین بوو نێو هەموو کۆن و کەلهبەرێکی کۆمەڵی نوێ و تانویزی

تەونی تازەى سىستىمى سەرمایەدارى پىتكەۋە لكاند.

لە جەننەگى نەزمىيەنى وشىيەرى سىياسى - چىنايەتى كىرىكاران و نەبۇنى رىتكىراۋەى سەرمەخۇى كىرىكارىدا و لە بەرامبەر تەمەككارى و پارەپەستى بۇرۇۋازى دەسلەتدار و ملهپۇرى و دىكتاتورىيەتى دەزگای سىياسى بەرپەۋەردا، وردەبۇرۇۋازى كە تازە باى ھالى خۇى دەدا و سەرى لە سىياسەت و سەروەرى دەخۇرا، بۇ ماۋەى دوو دىپە بوو بە شۇرەسوارى مەيدانى خەبات و نۆتەرى رادىكالىسىمى شۇرەشگىتەرە! لە ژۇر تەنسىرى نەو وەزەە گىشتىيەدا كوردستانىش تەكانىكى تازەى خوارە:

بە درىژايى دىپەى شەست بىر كوردنەۋە لە رىبازى نۆى سەر تا پاى سىياسەت و شىعر و ھونەرى كوردى خستبۇە ژۇر پىرسارىكى رەخنەگرانە و چاۋپىدەاخشاندەۋەيكە سەرلەنۆى. ھەر ۋەك خەپاتى سىياسى و تىكۇشان بۇ رىزگارى مېللى نېۋەروكى چىنايەتى و كۆمەلايەتى پەيدا كورد و شىۋە و رەۋت و سەركردايەتى و چوارچىۋەى سىياسى و تەنزمى كۆن كەۋتە بەر پلارى رەخنە و پەلامارى رەۋخاندن، لە ھۋارى ھونەر و نەدەب و شىعرىشدا كەلەپۇورى كۆن لە سەر شاھالى شەپۇلى واقىيىياتى تازەى كۆمەلايەتى، گورجانە بەردو گۇزان و گەشە رۆيشت و "شىعرى نۆى" بەتايىبەت لەگەل "سوارە نىلخانىزادە" و فاتىح شىخولنىسلامى دا كەپشتە لووتەكى ھەرە بەرزى خۇى. گۇزىنى كۆن و گورزانى نۆى لەگەل دەسپىكرانى دىپەى شەستدا دەستى پىتكرد و شاعىرە گەنجەكانى نەو سەردەمە لە لايەكەۋە چاۋيان لە گشت رابوردوۋى شىعر و نەدەبى كوردى، بەلام بەتايىبەت لەۋ گەنجىنە بەرنەخەى كلاسزمى نۆى ۋە بوو كە بە درىژايى بىست سال ۱۹۲۰ - ۱۹۴۰ زەبروزەنگى دىكتاتورى و سەردەپاى زماننامان و كوردى قەدەغەكرانى ددورى سەلتەنەتى رەزاشا پەھلەۋى و بە ھەۋل و ھىمەتى نەدىيى زانا و شاعىرى نىشتەمانپەرۋەر ھەسەنى سەيف «سەيفولقوزات» ۋە رچەى بۇ شكا و بە ھۇى شاعىرانى مەزن و مەشھورى نەم مەكتەبە «ھىزار» و «ھىمەن» لە گشت كوردستانى گەۋرەدا نۆتەرى كرا و لە لايەن ھەموو نەو شاعىرانەى لە سەردەتاي دەسپىكرانى شەرى جىھانى دووھەم لەگەل دامەزران و گەشە كوردنى كۆمەلەى رۇك دا سەريان ھەلدا ۋەك «خالەمىن»، سەيد كامىل»، «ھەقىقىتى» و باقى بۇرۇنى ددورى جومھۇرى كوردستانەۋە پەپروى كرا.

نەو مەكتەبەى ددكرى بە "مەكتەبى موكريان" لە مېژوۋى نەدەبى كوردىدا ناو بېرى، ھەر چەند بەپىتى پاراستنى ۋەزنى غەرووزى و رىعايەتى كىش و قافىە و دارشتنى شىعر لە قالبى دوو نىۋەبەپىتى ھاۋتادا ھەر لە سەر شىۋەى كلاسكى شىعرى كوردى دەرۆيشت، بەلام چ لە نىۋەروەك و نامانجەكانى كوتن و چ لە شىۋازى بەيان و ھەلپۇاردنى وشەدا خۇى لە مەكتەبى

"کلاسیکی کۆن" جیا کردوه:

رۆمانتیزم و خدیالافی عاشقانه و سۆزی سۆفییانه بۆ دلداری نادیار و نهانسان و
لۆزانده جیتی خۆی دا به ناتورالیزم و جوانی تهبیعهتی کوردستان درخست، ناههنگی بهزم و
پهزمی کوردواری گهترانهوه و به نازادی و سهربهخۆیی گهلی کوردا ههلهکۆتن، له واقعییهتی
ودعوی کۆمهلهیهتی نیوخۆز دوان و خهلهک هاندان بۆ گۆترانی نهو وهزعه ئال و دژواری که
تینیدا دهژیان که زۆر جار به هۆی تینکهلبیون لهگهله خهباتی جهماودر مایه و جهوههری
پهالیزمی تیندا بهدی دهکرا.

هر وهک نهدیسانی زانای کوردناس و کوردینۆسی گههری و دکو قازی کاکه حهمدی
قزلجی، حاجی پهحمان ناغای موتهدی، مهلا نهمحمد قهلائی، عهبدوپهحمان زهبحی و
حهسن قزلجی پهتسوری نهو پهچه و ناوداری نهو نیوه و پهلهی ههلهکهوتوری نهو دهورن له
میترووی نهدهی کوردیدا.

شاعیر و نووسهرانی "کلاسیزمی نوینی موکریان" له باتی ناخینهوهی نووسراودکانیان به
وشهیی عهدهی و فارسی یا وشهسازی و داتاشینی لۆغهتی تازهی کوردی، دهستیان کرد به
کهلهک وهگرتن و بهکارهێنانی وشهیی کوردی پهتی و پهسن. چونکه زۆریه ی زۆریشیان یا
پستهوخۆ خهلهکی دهتات بهون یا هر لهو سههچاوهده ناویان دهخواردوه و لهگهله کاری
پهژانه و بهرهههیتانی کشتوکال و نارهلداری و ژبانی خیتلانی دا به تهواوی تینکهلا و بهون،
زۆر شاردزاییانه توانیان له دهبرای بیپایانی وشه و تهعبیر و مهتهله و نامرزی کار و ژبانی
کۆمهلهی لادبی کوردهواریدا به مهیلی خۆیان گهنج و گهوههری بهنرخ درخهن و هونهر و
نهسههری خۆیانی بی پهرازیتهوه و دهولهههندی کهن. سواره له میراتی نهه مهکتهبه، گهلهیکی
بههره پینگهپشت و چ به هۆی پینداچوونهوه و سهردهرچوون له نهدهیی کلاسیکی کوردی و چ
به هۆی موحیتی ژبانی خۆیهوه لهگهله وشهیی پهتی و پاکی کوردیدا شارهزایی و راهاتوویی
پهگجارجار زۆر بوو، بۆ کهلهک و درگرتن لهو دهسهلاتهشی تا بلتی بهتوانا بوو.

بێ گومان شاردزایی له نهدهیی کلاسیک بۆ هر شاعیریک شههرتی پهتوبسته، بهلام
گۆپهینی پهچهی کۆن و دامهزراندنی پهتازی نوێ پهتوبستی به ناگاداری و دهستپهتیهکه پشتن به
گهلهیک سههچاوهی دیکه ههیه و شاعیرانی گهنجی کوردستانی نهران بۆ گهپشتن و نیهشتهوه
له سهه بانی ههواری تازهی شیعری کوردی به دوو بال ددفرین:

یهکه مهیان شیعری نویتی فارسی بوو که نهویش له بیست سالهی حکومهتهی پهزاشادا له
لایهن "تیسما یوشیج" باوکی شیعری نویتی فارسییهوه به نارامی و نهسهپایی و له سایه
ناشایی لهگهله نهدهیی پهژانواویی و بهتایبهت زانیینی زمانی فهرهنسییهوه بناغهیی بۆ

دامه زراو له سهره تاي چله كان و پروخاني ديكتاتورۍ په زاشادا له گډل پهره سندن و ناشكرا
 پروني خهباتي سياسي، په هه موو نهران ناساندر و په ختيرايي له سهرانسهرۍ جاميهرۍ
 خوتندهوار و پرووناكبيردا - سهره پاي به رهره كاني و پهن چه قاندي سهرسه ختانهۍ شيعري
 كلاسيكي فارسي - په فراواني پيرپوي كرا و سهره نجام په هزي شاعيره گه وره كاني نم
 چهره خي نهران وهك "ته حمده شاملو"، "م. نوميد"، "سپاووش كه سرايي"، "نادر نادرپور"،
 "فروغ فخرخزاد" و... په يكه جاري له ميترووي تولاني و رهنگيني شيعر و نده يي
 فارسيدا سه قامگير بوو.

دووه ميان شيعري نوتۍ كوردۍ بوو كه له سهره تاي شهسته كاندا و له لايه ن پتيره
 شيعري نوتۍ كوردۍ گوزان و په هزي "ته هه شت و يادگار" و "فرميتسك و هونه رتوه" كه
 خويان له سهره تاي په نجساكاندا چاپ و بلاو كرابوونه وه، به نسلي نوتۍ شاعبراني
 كوردستاني نهران ناستندران و ته نسيريكي گه ليك گه وري كرده سهر شتوه و رواله نتي
 شيعري نوتۍ و به تايه ت له بهرامهر شيعري نوتۍ فارسيدا ناي ته رازووي بو شاعيره گه نجه
 نوخوازه كان راست كرده وه.

راډهۍ پز و خوشه ويستي گوزان له و ژماره تايه تپيهۍ رږژنامهۍ كوردستان دهره كه وي
 كه به بو نتي بيستي خه به ري مهرگي نهو نه ستيره گه شهۍ ناسماني نه ده يي كورديمه و دهرچوو.
 له كاتيكد ا له كوردستاني عتراق په رددۍ پيلانيكي پتيدنكي په سهر نار و كاري گوزاندا
 ده كيشرا، له كوردستاني نهران سهر تاپاي ژماره يه كي نهو رږژنامه يه - كه له تاران له لايه ن
 ده زگاي و ده له توه دهره چوو به هزي تيكوشان و ته نسيري نه ديپ و شاعير و نوو سهره
 پيشكه وخوازه كانه وه ته رخان كرابوو بو لاواندنه وه و پتيداهه لكوتني گوزان و ليتوان و
 ليتكولينه وي په رهمه كاني. له و ژماره يه دا بو ستايشي گوزان چوار پارچه هه لېمستي به رز له
 لايه ن ماموستا هين، سواره، فاتيح و عه لي حسه نيانيپه وه چاپ و بلاو كرايموه.

سواره له پيشدا شيعري به شتوهۍ كلاسيك و له سهر وه زني عهروزي ده گوت،
 كاتيكيش ده سني دايه تيكشكاندنۍ كيش و قافيهۍ كوز و شتوهۍ نوتۍ ده ست پتيرد،
 هرگيز وازي له شتوه كلاسيكه كه نه هيتا و هر كاتيكي پتي خوش بايه و له هر شونتيك
 پتي و ابايه كه كيش و قافيهۍ قديمي په كارها توتوره، خزي لي نه ده بوارد.

سواره له شيعر كوتنيشدا هر وهك باقبي كاره كاني ژباني كه م تاقت و به په له بوو،
 زوو وهر دز ده بوو، زوو وازي دينا و زور جار شيعريكي به نيوه چلي ده شتوه و هرگيز
 نه ده گمراوه سهرۍ، نه وه شي كه ته واد كرده يه پتيدا نه ده چوزه و هه له ي راست نه ده كرده و
 هر په رهنووس و شپرزهي ده ستاو ده ست بلاو ده بوزه و خزي هرگيز پاكنووس و كزي

نده کړنده وه!

تهنیا شیعری "خه وه بډینه" هلاوآرده و هلبژارده بوو!
چهند پژه هه موو کاتی خوی بز ته رخان کړد، پژه ی ریکه سخته که ی زووتر باس لږ
کړدېو، ده یزانی چ ده لږی و چونی ده لږی. خوی بز خولغاندنې شاکاره که ی ناماده کړدېو.
سهره ی نودش کاتیک گه پشته ته واکړدنې نمو به ندی که ده لږی:

به لام دلمی چمرگم

له گمل هر بهاری

که داته چله کن سموزه لانی

له خاگنه خه ونی گرانا،

له دلم، خم و دلمی نمو ددره سموزه:

که ددری گرانی

هموو رڼوالی

ونه سموزه

چهند رڼوتک به یینی که وت و چی تازه ی لږ زیاد نه بوو، زور کهس له هاوړپیان و
نه دیان دترسان به ددری باقیی به رهمه کانی به چی و به نیوه چلی و جوانه مهرگی بمینیتته وه،
به لام نمو جاره یان سواره خوی مه یلی له سهر بوو، ناره زووی ده کړد ته و او ی کا و کړدی!
لیدوان و لیکدانه وه ی "خه وه بډینه" پتویستی به نوو سراویده کی سهره خه یه، به لام
دژواری و چه توونی شیعره که ده گه پته وه بز دوو هو ی له په ک جیا:

په کیان شاردنه وه ی نیوه پژه کومه لایه تی و زانستی و فلسفه یی که یه تی له ژیر چه تری
دیو جامه ی رهنکاره نگدا له ترسی چاوی پیسی دیوه زمه ی سانسور و ساواک، دووه میان
ناره زووی شاعیر بز خولغاندنې شاکارنکی شیعری که هه موو دهسلاتی هونه ری و شاره زایی
خوی له سهر وشه و ته عبیری کوودی تیدا دهرخا. بن گومان له هر دووک مه به سستیشدا
سهرکه وتوو بووه.

خه وه بډینه ناوینه په کی بالانوینه که به زمانی شیعر و له قالبی ته مسیلدا، کاکله و
پوخته ی پژوون و هله سه نگاندن و رهنه و پتشیار و تیبینی نه سلې نوئی پروونا کبیرانی
کورستانی نیران له نیوه راستی شسته کانددا دهنوتی، ریاوه جیاواز و هیزه جزواو جزوه کانی
کومه ل - نه ک به شپوه یه کی ستاتیک و راوستاو، به لکو له کاتی کړدوه و جه نکه ی
بزووتنه وه یاندا - دپنښته بهر باری ناقیم کړدنه وه و ناساندن، تنیگه یشتن و پتگه یشتنیان یا
هله و لادانیان، وه ک چاره نووس نه نجاسمیکي دیالکتیکي، به سروشتی چینایه تی و

په‌وشتی کز مه‌لایه‌تیپانه‌وه گری‌ د‌دا، به‌لام وه‌نه‌بی‌ نی‌وه‌رژکه کز مه‌لایه‌تیپه‌که یا فره‌به‌ونی وشه و ته‌عبیری کوردی ر‌سه‌ن ته‌نیا لایه‌نی په‌سند کراوی خه‌وه‌به‌ردینه بن، به‌ل‌کر پ‌یش هه‌موو ش‌تیک ج‌ه‌وه‌ری زه‌وق و چ‌یژه‌ی هونه‌ری یانی سه‌لیقه‌ی شاعیرانه، وه‌سفی ب‌ن و‌ینه له ته‌بی‌سه‌ت، نواندن و و‌ینواندن (ته‌سویر و ته‌ش‌بی‌ه)، باریک پ‌ینی و ورده‌کاری هونه‌رمه‌ندان، ت‌یکه‌ل‌کردنی ژیرانه‌ی سنووری واقعی‌ت و نه‌فسانه، رامانی فه‌یله‌سو‌فانه و سه‌ره‌نجام نه‌و د‌یمه‌نه‌ نایاب و ره‌نگینه‌ی سه‌ر لی‌واری د‌یار و نه‌د‌یار که د‌یداریان ن‌یسان له نی‌وان سه‌رخ‌و‌شی و سه‌رگ‌ن‌ژ‌ه‌دا را‌ده‌گری‌، گ‌شت نه‌و ش‌تانه‌ن که خه‌وه‌به‌ردینه‌یان کرد‌وته ناسراوترین مه‌تنی ش‌ی‌ع‌ری نوی‌ی کوردی له کوردستانی ن‌یران. هه‌موو نه‌و که‌سانه‌ی خه‌وه‌به‌ردینه د‌ه‌خ‌و‌ینه‌وه‌ ره‌نگه له هه‌موو ن‌یشاره و ک‌ینایه و پ‌از و نه‌تیپه‌کانی نه‌گه‌ن یا هه‌موو وه‌کو یه‌کی ب‌ن نه‌چ‌ن، به‌لام ب‌ن گومان هه‌موویان له جوانی و په‌وانی و پ‌ازاودی‌یه‌که‌ی زه‌وق و له‌زه‌تی خ‌ویان وه‌رده‌گرن.

خه‌وه‌به‌ردینه‌ش وه‌ک ز‌ۆ‌به‌ی ش‌ی‌ع‌ره نوی‌یه‌کانی سواره هه‌ر چه‌ند ته‌رت‌یب و ش‌ی‌وه‌ی له می‌ژینه‌ی ش‌ی‌ع‌ری کوردییان ش‌ی‌وان‌د‌وه‌ و ره‌نگ و ر‌واله‌ت‌یک‌ی تازه و تاییه‌تیپان هه‌یه، به‌لام وازیان له وه‌زن نه‌ه‌ت‌ناه‌وه و هه‌موو له‌ت‌یک یا هه‌موو به‌ش‌یک له ش‌ی‌ع‌ره‌که سه‌ره‌پ‌ای ک‌وز‌تی و در‌ژی‌ی، یانی سه‌ره‌پ‌ای ژماره‌ی ته‌ق‌تی‌یه‌کان، سه‌رجه‌م له یه‌ک وه‌زنی د‌یار‌یک‌راو په‌پ‌ه‌روی ده‌که‌ن یا ج‌اری وایه چه‌ند به‌گه‌ به‌که‌وه و چه‌ند به‌گه‌یه‌کی د‌یک‌ه‌ش به‌یه‌که‌وه وه‌ز‌ت‌یک‌ی ته‌ق‌تی‌یه‌یان هه‌یه. به‌لام ج‌گه له و‌ینه، سواره له‌و ناخ‌ریانه‌دا که‌وت‌ی‌وه سه‌ر نه‌و با‌وه‌ره‌که با‌ش‌ترین وه‌زنی ته‌بی‌عی ب‌ن ش‌ی‌ع‌ری کوردی نه‌و هه‌وایه‌یه که به‌پ‌ته ک‌ونه‌کانی له سه‌ر دان‌را‌وه و به‌ته‌ما بو‌و نه‌س‌پی خ‌و‌ش‌به‌زی ته‌بی‌عی شاعیرانه‌ی به‌ره‌و نا‌ق‌یک‌کرد‌نه‌وه‌یه‌کی نوی‌ی با‌ژو‌ی، به‌لام ه‌یش‌تا له‌و نه‌زم‌و‌ونه تاز‌ده‌دا چه‌ند هه‌نگاو‌یک‌ی سه‌ره‌تای‌ی زی‌ات‌ر هه‌ل‌نه‌ه‌ت‌نا‌ب‌ۆ‌وه که ب‌زو‌وته‌وه چه‌ک‌دار ی‌یه ش‌ۆ‌ر‌ش‌گ‌ن‌ه‌که‌ی ۶۸ - ۶۷ ت‌یک‌ش‌کا. هه‌زاران ت‌یک‌ۆ‌شه‌ری ک‌ورد له به‌ندی‌خانه‌ی ج‌ه‌لد‌یان و له‌ژ‌یر فه‌ره‌مانی داد‌گ‌ای "زه‌مانی ج‌ه‌نگ"‌دا به‌ن‌ی‌ع‌دام یا ز‌ین‌دان یا ش‌اره‌ده‌ر سه‌ح‌کو‌وم گ‌ران یان لانی‌که‌م ب‌ن ما‌وه‌یه‌ک که‌وته‌نه به‌ر نه‌ش‌که‌ن‌ج‌ه و ج‌ه‌زه‌به‌ی ک‌ومی‌سته‌ی پ‌رسیارو پ‌ش‌ک‌نب‌نی نه‌و ن‌ۆ‌رد‌وو‌گا خ‌و‌تا‌وی‌یه و سه‌دان که‌ش‌ش ت‌وان‌ییان خ‌ۆ ده‌ریاز ک‌ه‌ن و له سنووری ده‌س‌کرد ت‌ی‌پ‌ه‌ن و به‌گه‌نه ک‌وردستانی ع‌ت‌را‌ق، ژماره‌یه‌کی زی‌ات‌ر‌یش له ش‌اره گ‌ه‌وره‌کانی ن‌یران‌دا خ‌ویان ش‌ارد‌وه‌و یا هه‌ر نا‌ویان نه‌ها‌ته گ‌ۆ‌ری و له سه‌ر ج‌ینی خ‌ویان ک‌رو‌مات مان‌ه‌وه. سواره له‌و ده‌سته‌ی د‌وایی بو‌و.

هه‌ر چه‌ند پارچه هه‌ل‌به‌سته‌ی "ک‌چی به‌یان"یان وه‌ک خ‌ۆ‌ی پ‌تی ده‌گ‌وت "حه‌ن‌ج‌ه‌ره‌ی زه‌مان"ی له سه‌ره‌تای سه‌رده‌می ج‌ه‌لد‌یان‌دا گ‌وت - ۱۹۶۸ - و ب‌ن ت‌یک‌ۆ‌شه‌رانی نه‌و به‌ندی‌خانه

کراون و نهو نووسراوانه‌ی له‌سه‌ر شیعر و ژبانی نهو بلالو به‌ونه‌تموه و نهو شیعرانه‌ی له
گۆفاری هه‌یوای سه‌ر وه‌ نه‌نیستیته‌ی کوردی پاریس و ژماره‌ی یه‌که‌می گۆفاری مامۆستای
کوردی ستۆکهۆلمدا چاپ کراون و هه‌یج کامیان به‌یه‌له‌مویه‌له‌ نه‌ی و به‌تکیان هه‌ر شیعر
سواره‌ش نه‌ی، قسه‌م زۆره‌، ناخۆ له‌ فرسه‌تیکێ ترا به‌ختیار نه‌بم که به‌یانلێم؟!

---

١. شاری بۆکان وه‌کو بووکان جوانه‌! هه‌ژار، به‌ره‌و موکریان.
٢. نه‌شته‌جێی شاری به‌گره‌ و دووکه‌لا سواره‌، خێلێ درۆ (مه‌به‌ست تارانە)
٣. نۆیه‌ری شه‌ڕینی داری غه‌رامی که‌م ده‌وامی عومری لاویم! گۆزان، شیوه‌نی گولاله‌.
٤. هه‌زاران فۆرم و پۆزی خانمه‌کانی له‌نده‌ن و پاریس
فیدای ده‌سه‌رۆکه‌یی هه‌وری کچی کرمانجی دێهانی

(خاله‌مه‌ین)

چاو خشانديک به سهر شيعري "شاري سواره

باوکی تارا

ساوه يه کی زور بوو که ناوبانگی نهم هونراوه يه ی کاک سواردم بیستبوو. له هدر که س باسی نهم هونراوه يه ی کاک سواردم ده پرسی، به تامر جیتر تکی تاییه تی و زوره و بوی باس ده کردم و لیتی ددوا.

بهم بونه یوه تا پویه کی گه لیک مهن و دیمه نیتکی زور جوان و رازاوه له باری نهم هونراوه یوه له بیرمدا نه خشی هستبوو، تا کو سهره نجام نهم کاره ی کاک سواردم دی و پاش ورده و نه و ده یه کی زور هاتمه سهر نه و پروایه که نهم هونراوه يه ی کاک سواره بخه م بهر باس و لیکولینه و به پیتوانه یه کی باوهر پیکراوی جیگیر بییتوم.

ههر چنده هیندیک شت ههر که جی که وتن بۆ نه و که سانه ی که بابه ته که یا وه کو مه سه له که یان بۆ جی که وتوه و دک باوهر پیک ددر دین، له ههر کۆر و کۆمه لیکدا دوان له باره یانه و ده پیتته هوی نه و ی که ده مه ته قه و گفتوگۆ یه کی پهره نستین ده ست بپکا. نه و ی که باسی نه و باوهر جیگیر بوو ده کا له هیندیک کاتدا ده درتته بهر گولله ی تاوانباری و بوختان بۆ هه لیه ستن.

نه وانه ی که باوهر پان به پیتوانه ی زانستی هه یه و باوهر کانیان جامخانه نیجه و له وه ناترمن که پیتوانه ی زانستی وه که بهرد بیشکیتنی و له نیوی بهر ی، بپ گومان گوئ ناده نه تیرو تانه و له گۆره پانی دوان و لیکولینه و پیتواندا، پیتوانه زانستییه کان به خزمهت ده گرن. جا ههر له بهر نه مه رخنه به هویه کی سهره کی و کاریگر ده زانن و به چاوی ورده و ده دروانه رخنه و وه کۆله کی راگری کاره کانیان باوهر پان پیتیه تی، پیتسه و ی که به هیچ جۆری بیروای تاییه تی و غهره ز و مه سه له که سییه کان تیکه لاو بکمن.

جا ههر چنده که هه لیه ستی «شاری سواره وه ک باوهر پیک جیگیر بوو که چاک و پاک و پوخته یه و الیه ردا ده یخه ی نه بهر تیشکی لیکولینه و، به و هیسوایه ی که لیکولینه و ده یه کی پاک بپ و دوور له ههر جۆره توور یه یه ک مه سه له یه کی که سی بپ و له لایه ن نگرانییه و نه کړته نیشانه ی تیرو تانه ی نازانسته!

هه لیه ستی شاری کاک سواره تیرو تانه یی گشتی و همسو لایه نه یه، بۆ ژبانی کۆمه لایه تی و کۆمه لگای شار و لادئ. له روانگه و بۆ جوونی تاییه تی شاعیره و. جا با بزاین سواره چۆن دروانیته ژبانی کۆمه لایه تی و کۆمه لگای شار و لادئ:

هۆنەر بىم جۆرە دەست پىتدەكا و دەلتى:

گولما دلم پرە لە دەرد و كول

نەلتىم پرۆم لە شارەكەت

هۆنەر توورەپە لەو شار و كۆمەلگابەى كە گولەكەى تىپىدا دەزى و بەو چوارچىوەزىيانەى كە ياردەكەى ھەلبژاردوودە رازى نىيە! بەس كە وا ھوو هۆنەر نە لە يارەكە توورەپە و نە لەوێ كە چاودەروانى ياردەكەپەت، ژيانى شار و چوارچىوەى شارنشىنى نەوى توورە كردوود. لە كاتىكدا كە لە بەيتى دووھەمى ھەلبەستەكە يا بەپىنجەوانەى نەم رايەى خۆى، توورەپەيەكەى ددخاتە پال شتىكى دېكە، نە شار و چوارچىوەى شارنشىنى.

جا با براينى نەم هۆنانە چىن كە هۆنەرى توورە كردوود و يا لە ھەمەتەو هۆنەر بۆچى يارەكەى خۆى لە چىنەك ھەلبژاردوود كە بۆچوونەكانىيان بە ھىچ جۆرىك يەك ناگرىتەو! هۆنەر دەلتى:

نەلتىم بە جامى ناوى كانىاوى دىيەكەم

علاجى كەم كۆلى دلى پرەم

لە دەردى نەنتىزارەكەت

ھەستىار لە سەردەناى هۆنراو كەيدا دەرى ددخا كە دلى پرە و كەوتۆتە كەفوكول و توورەپەى لە شار! بەلام لە دىرى پىنجەمى هۆنراو كەدا ھۆى توورەپەيەكەى ددخاتە پال شتىكى دېكە كە برىتيە لە چاودەروانى ياردەكەى.

بۆ چارەسەر كردنى نەم چاودەروانى و توورەپەيە تەنيا دەرمانىك كە دەپىنى برىتيە لە جامى ناوى كانىاوى دىيەكەى.

ھەرچەند كە سەردەناى هۆنراو كە لەگەل دىرى پىنجەمىدا لە نىتوورەكەو يەك ناگرەوود و بۆ رارى هۆنەر ھەر يەكەى ھۆيەكى جىاواز ديارى ددكەن.

نەم جۆرە هۆنراو پە زۆرتەر بە شىوێ كلاسىكە و نىشانەى كەم ھىزى هۆنەر لە شىوێ داپشتنى هۆنراو پە نوتەدا. كۆمەلەك بەيتى سەربەخۆ لە هۆنراو پەدا زۆرتەر بە دەردى ھەزەل و هۆنەرانى كلاسىك دىن تا شىوێ نوێ.

سەردەپاى نەمە، نایا جامى ناوى كانىاوى دىيەكەى بەراستى چارەسەرى دەردى نەو ددكا؟ نایا گولەكەى نامادىپە لەگەل نەوودا بارگەى بۆ ھەوارىكى تريتىك بنى و لە دىدا بىستە ھۆى نارامى و دامرکاندەنەو كەفوكولى دلى هۆنەر؟

ھەستىار دىسان ھۆى ماندووپەت و توورەپەوونى خۆى لە چاودەروانى بۆ گولەكەى لادەباو ددپگوتىتەو بۆ شار و شىوێ تازەى شارنشىنى و دەلتى:

وهره ز پور گیانی من له شار و هارهارې نډو

له رږځې چلکني نه خوښ و تاوويایو نډو

هونډر تورپډيه له جموجوړلي شار و دنگه دنگ و هرا و هاواري نيتو شار. ناپا ددکرې
له شوقينک مرؤف هېښ و جوولانډه و ههول و خهبات و تیکوښان نېمې بؤ دږتږدان به
ژيان و دابنکردني پتويستيه کاني رږځانې و که رسه و شتومه کي داهاتو؟

ناپا هونډر نازانې که يه کيک له پتويستيه کاني ژيان له هره کړي يې، جوولانډه و
هاوړه بؤ دابنکردني ژيان؟

بې گومان نډه چاک ددزانې. پهس که وا پور بډی لڼم کاره سهره تاييښه مرؤف که
پتويستين ههنگاه بؤ دابنکردني ژيان تورپډيه؟

جا له بهر رږځنايې تورپډيه کي هونډر، نيمه تنيا دتوانېن وا بېر بکهينه و که هونډر
له ژيانې شار و جموجوړلي و شتودي ژيانې که به هڅې پيشکهوتني مه کينه و که رسه ي
به رهمه مينانډه گډاوه و بهر و نالوړي زړتر چووه و چين و توږه کږمه لايه تيه کاني له يهک
جيا کردوونه و سنوړي نيوان همزار و دوله مهندي دپاري کردووه و به هيلکيتشان به
نيوان نډم چينانډا دژايه تي نيوانيانې دپارتر و رږځنسر کردوته و، له شکرې زړداري و
چوسانډه شاري کردوته مه لېندي هيز و تواناي خڅي بؤ دښيني همزاران و چه وساوکان و
دديانډوئ له شار قه لغاني دروست بکهن تا وډکو بهرگري دمستي تاواني سامانداراني
پتېکه و به هڅې که رسه و مه کينه پيشکهوتو چه کي زړداري و قه لاي چه وسانډه
پروخځين تورپډيه؟

به لڼ هونډر لڼم دڅخې شار تورپډيه و ترسي له تعينه ودي نډم کارساته يه. چونکه خڅي
له ليووتکه ي خڅيه زلزانين و له دپوانې له نيتو خڅو ژيانا دڅي و ددترسي که زرياني نډم
تعينه ودي نډميش رمالڼي. جا له بهر نډه هونډر دهگه پتېته و سهر بازنې ته سکي بېري
کڅني خڅي و چاوي بېرپوته گاجووت و يهره قې دي بؤ بهرگريکردن له تعينه ودي دژايه تي
شار.

هونډر بېزار و تورپډيه له شمو و رږځي شار، بؤ؟ چونکه رږځي چلکني و شوي نه خوښ و
به تاو و ياوډ!

هونډر پووني نه کردوته و که بډی رږځي شار چلکني؟ ناپا شار خڅي له خڅيدا رږځ
چلکني ددکا يا کاردانډه ودي ناسايي و سروشتي نډم هه مسو ههول و خه باته يه بؤ ژيان و
دژايه تي و زړانبازي چينه کانه که سهرمايه داران و چه وسپنه ران به هه مسو توانيانډه
که و تونډه هارښ و شکانې له شي چينه همزاره کان و شاريان به ناکاري دژ به مرؤفايه تي خڅيان

چلکن کردووه؟ نمه له لایه کهوه، له لایه کی ترهوه مه گهر خهباتی همزاران و کۆله وارلن بۆ بهدسته پیتانی مافی رها و سه رتایی خویان دژ به چه وسینه ران ده کړی ناوی چلکی لڼ بنړی؟

بۆچی هژنر لهم زۆرانبا زیسه تووړه یه و نهمه ی کردۆته به هانه بۆ نه وهی خوی له شار ده ربا بڼ و را بکا؟

نایا چاکتر نه بوو هژنر هه لوتیستی خوی بهرام بهر بهم زۆرانبا زیسه دا به راشکاوی روون کاتهوه. هه رچنده که به را کردنی له شار و به جیه پیتانی گۆرهبانی خهبات، هه لوتیستی دووربوون له گهل و همزاران ی خوی روون کردۆتهوه. جا هژنر ورده ورده دیته خواریه و به دریزی هوپه کانی تووړه بوونی خوی دهرده بړی. هه رچنده که به روشنی ده ریان نا بړی، به لام ناچار ده بڼ که ده ستیان بۆ دریز بکا و له تم و توژدا ده ریانخا.

به دواي نم هژ دهره پینه دا ده لڼ:

نملتم بړم له شاره کمت

له شاری چاو لهمر چرای نیتون شمواره کمت

بړمه دڼ که مانگمشو

بړته ناو بړم

مرؤف له سه رهاوه که سه پری نم به شعی هژنراوه که ده کا، هه ستیکی زۆر ناسکی رۆمانتیکانه به سه ریدا زال ده بڼ و وشعی جوان و ناسک و گوندی ناوهدان له بهر چاوی ده که ونه سما. به لام کاتیک به وردی دهر و انتته هژنراوه که و له گهل واقیعه دا بهر لوردی ده کاو ده که ویتته هه تلده کردنی، بڼ گومان به پینچه واندی بۆ جوونی هژنره وه ده بڼ بڼ که نه چاو له چرای نیتون ده که ویتته شمواره و نه چاوی شه ویش بهم چرایه شهواره ده بڼ. نه گهر مه بهستی هژنر نه وه یه که رواله تی رازاوهی شار سه ریوشتیکه له سه ر زام و چلکه کانی همزاري و چینایه تی، بڼ گومان تاریکی شو، ناتوانی تیشکی چرایه ون بکا و واقیعه له وه زۆر به هیزتره. هه رچنده که مه بهستی هژنر نه وه نییه و له دپری دواي هه لبه سته که پدا مه بهستی سه رکه کی خوی دهرده بړی. ده بڼ نه وش بلیتم که نم ویتنه ی هه لبه سنییه هم هه لیه و هم لاوازه.

به دواي نهمه دا ده بڼ بلیتم که گونده کاغان نه وه نده ناوهدان و گه شه کردوو نڼ که مانگمشو ی بړته نیتو بزه ی جووتیاری ماندوو نه ویش به تاییه ت له سه رده پیتکا که هژنر نم هه لبه سته ی وتوو!

بۆكەسەن كە ژيانى لادىيى بە ھەموو لايەنەكانىيەو نەوئ و دوور بىق لە نازار و دەرد و چەرمەسەرى، ژيانى دى و بەدەستەيتەننى پارووە نانتيك كە بە دوامەوتوتوتەرتەن كەرسەى سەرەتايى وە دەست دى نەبىنى و سەروشتى جوان و دەست لىتەندراوى دىيى بوئ، ئەم وتەبەى ھۆنەر، ئايەتى دلە.

نەى خۆ ھۆنەر بۆخۆى كورى دىيە و بەپىتى قەسەى خۆى دەردەكانى دى چاك دەناسى، پەس چۆنە كە وا رۆمانتيكانە يەخە بۆ خىر و چاكەى دى دادەدەئ و خۆى بۆ دى دەكىشى و دەبەھەوئ كۆلەكەى و گولانى تر بەرەو دى بەریتەو، ناخر بۆچى؟ لەبەر چى؟ ھۆيەكانى ئەم كارەى ھۆنەر ھەر ئەوانەيە كە لەمەوبەر دياريمان كردن.

جا ئەوسا ھۆنەر روو دەكاتە كۆلەكەى و دەلتى:

چەلۆن بۆم لە شارەكەت كە مەن دىي كۆم

نازانم كۆزە چىيە بە لای ھۆنەرەو؟ نایا ئەو ھەموو زولم و زۆر و جياوازىيە چىنايەتییەى سەردەمییەتى كە لە كۆمەلگاكەيدا دەبىيى؟

نەگەر نەوہە كە نابى لىي پاكە و دەبى لە بەرامبەريدا رابووستى و چارەسەرييەكى بۆ بەدۆزیتەو، نەگەر ئەو نەيە و سىماي سەلگەرەكان و دەستفروشەكانى قەراغ شەقامەكان و قاقچوقلى رووتى مەندالانى شارەكە وەك كۆزە لەبەر چاوى ھۆنەر خۆى دەنوئىن بىق گومان دەبى بزانى كە ئەو بەرھەمى جۆرە دەسەلاتداریيەكە لەو دەمەدا بە سەر كۆمەلگاكەيدا زالە و چۆزى نابووریيەكى ناھەرابەر و چەوسانەوہى چىنايەتییە. بۆ كۆئ دەروا؟ خۆ ھەموو شۆتەكانى تری ئەم ولاتە ھەروەك يەك وایە و ھىچ جياوازىيەك لە نۆوانياندا نىيە، بەلكو بەپىچەوانەو لە دیدا چەندىن بەرابەر خراپتر دەبىيى و لە ھەر دوو جۆريدا نەركى سەر شانى ھۆنەر راكردن لە راستەقىيە نىيە بەلكو راوەستان و خەبات و چارەسەركردنە.

دىسان ھۆنەر دیتە سەر ديارىكردنى ھۆيەكانى راكردنى خۆى و دەلتى كە لە شاردە مەلى نەوين غەوارەيە.

مەگەر فەرھەنگى شار دوورە لە خۆشەويستى و ھەست و نەستى مرۆفایەتى؟

مرۆفەكانى شار دلایان مردووە و ھىچ جۆرە ھەست و نەستىكيان لە دلدا نەماوە؟

نایا ھەموو چىن و توێژەكانى دانىشتووى شار وەك يەك لە يەك پوانگەو دەروانە نەوين و خۆشەويستى؟ بىق گومان نەخىترا ناخر بۆچى ھۆنەر سنوورى ديارىكراوى نىوان چىيەكانى شارى ناوہە لاوہ و بىق جىيا كردنەوہيان لە يەك، ھەموويانى وەك گىلۆلەيەكى نالۆز لە يەك ئالاندووە و شك لەوہدا نىيە كە خاوەن كارخانە و كرتىكار وەك يەك و لە يەك پوانگەو ناپوانە نەوين و خۆشەويستى و ھەستى مرۆفایەتى، چونكە دوو پوانگەى

جیوازهده دهرهوانه هه موو شتیپک. نو وهک که رهسه و کالای دهبینی و دهیهوی بیخاته
خزمهت کهرانی سه. مسایه خویهوه و نه م بیتزار و تووره له سه رمایه داری و سوودی
ناجوامیترانه بردن بۆ رووخانی ههول ددها. پس بۆچی هۆنهر به دارپک که وتوته گیانی شار و
شارنشین و فهرهنگی شار و هه موویان وهک یهک دارکاری دهکا؟ بئ گومان نه مهش دوو
هۆی سه رهکی ههیه:

یه کهم نهوهی که هۆنهر به چاوکی تیژ و زانستانهوه ناروانیته کۆمه لگای شار و ژیانی
شارنشین و به بوهندهکانی نیوانیان ناناست و تینیان ناگا. دهلیی به نهقهست خۆیان لئ
دوور دهخاتهوه.

هۆنهر توورهیه له هه موو نیشانهکانی شار و شارنشین. که رهسه و مهکینه و هۆیهکانی
گه شه کردنی شار و شارنشین به دوژمنی خۆی دهزانن و له هه ره کوپیه کدا بۆی بلوئ به
گۆچانی توورهیه وردیان دهکا و له نیویان دهبا و له هه رکۆدا که بۆی نهلوا و دهزانن قۆل و
زهنجیر و نهویان به ستۆتهوه وهک نیره که دهلی:

نهلی له دهوری دهست و بهتم

نهمی که تهل و تان و راپهله

که له پچهیه

جا نهوسا روو دهکاته یارهکی و بۆ نهوهی قسهیهکی کردبئ. دووکه لی ماله دهوله مه نه
که رۆژ دهخاته بهندهوه. به هۆیهکی تر دادهنن بۆ راکردن له شار و دهیکاته مایه توورهیه
خۆی.

کاک سواره لیرهشدا هه روهک شوینهکانی تری هۆنراوهکی روونی نه کردۆتهوه که بۆ له
دووکه له توورهیه؟ نایا له بهر نهوهیه که نهو دووکه له بهرهمی رهنجی ههزارانه یا وهکو نازاری
خۆی ددها ههوا ی پاکی شار چلکن دهکا و نایهلی قۆل له نیو قۆلی دلدارهکی له شاره
پیا سه بکا؟

نهوسا له لووتکهی خۆینی و دوور په ریزییهوه که بۆخۆی هه لیبژاردوه. دهست دهکا به
گه لیه کردن: له شارهکی تۆدا باوی شیر نییه و پتوی باویه تی!

کاک سواره لیرهدا رهنگه مه بهستی نهوه بئ که خۆی وهک هۆنهریک دیار نییه و پیز و
نرخه خۆی نادریتی. به بهروای من دهباوه کاک سواره قهقهه سی تهسکی دوور په ریزی و
خۆینی بشکیتی و به نهعهده دلی پتوی و لاش خۆزان بتهر دکیتی. ههتا شیر بوونی خۆی
به سه له متهتی.

هۆنهر نه مه دهکاته هۆیهک بۆ راکردنی خۆی! کاک سواره دهباوه بهیزانیی که نهوه

بوخوبه تی که دهبن قوئی لی هه لمانی و بچینه نیو که له وه و پیزی گهل بگری و له نیویدا
بسوخته وه تا جیگای تایه تی خوی بکاته وه له نیو که لدا، نهک که خه لکی بیتی و بلین
فرموو قوریان، تو سه رکرده و سه وهرمان به!

نه ی نه رکی سه شانی نه و چیه له و شارددا؟ مه گهر خوی نییه که له دهست تاوو یاری
پوژی چلکنی شار هاوار ددکا و به گاسنی تووریدی خوی هه لده کولی! به لام چ هه لکولی!؟
هه لکولی نه تنیا بو راکرن و ددریا زبونی له شار.

هونه به هه موو توانا و گیانییه وه له شار و شارنیشینی بیتاره و هه شتیک که بونی
شاری لی بی به خرابی دهزانی و دک مه له وانی کونده له دهست به ره بو هه له داوانی
دیه تی.

له سرنج و روانین تووریده و به نه خۆش و تای دهزانی و بیزارانه هاواری توورده بونی
خوی له ناستی بهرز ددکاته وه و لینی دوور ددکه ویتسه وه بی نه ودی روشنی کاته وه که هوی نه م
هه موو گرفتارییه چیه که وا له شارددا روو دددا؟

خوتنه دیته سه نه و باوه رده که هونه له شتیدی تازه شارنیشینی و گه شه کردنی
که ره سه و مه کینه و خانوسازی و هویه کانی به ره مه مهنتان و نابوری شار تووریده و هیچ
گومان له وه دا نییه که نه مانه خویان راسته وخو کار دکه نه سه سه ره ههنگ و جۆری
بهر کردنه ودی خه لک. چونکه هونه ره ههست به و نالگوته به نه ریه ددکا و دهزانی که چین و
توتیه کان له خواره و دی کۆمه لگا له سیته ری نه واند که شه ددکهن و به ره و له نیویردنی تانویزی
کۆمه لگای دهر به گاهه تی و نیستکباری دپوژن. هه ره به ره نه و له نیان تووریده و به دوژمنی
خوی و به له نیوهری پیری کۆن و بچووی دپخوای خویانی دهزانی.

هه ره به ره نه هه موو خراپه یه کی ژیا نی کۆمه لایه تی نه داته پالیا ن و لیبیا ن هه لده و له
هه مان کاتدا ددرده که وئی که تووریدییه که ی هونه ره له شار به شتیک ددکه ریتسه وه بو نه ودی که
نرخه نه و نازانی و مه وادی نادری که دهست له نیو دهستی یاره که ی له شه قامه کاندایه گه ره پو
هونه وادی ناسک به نه نیتسه وه به لام باوه ری یه که م زۆرتی جیگای به وایه چونکه هونه ره به هیچ
جۆری دهری ناخا.

بوچی شار هه ریمی زۆنگ و زه له و نه و هه موو کاره سات و رووداوه دلته زینانه ی شار له
کوته هاتوون.

پهس له سه ره تای هونه و ده که یدا تووریدی خوی له شار دداته پال نه ودی که چاوه پروانی
یاره که به تی و نه مه تاوانی شاره، له هیندیک شرتنی دیکه دا شار به دوژمنی نه وین و
ناشایی دهزانی بی نه ودی که پرونی کاته وه بو؟

هۆنەر شار به هەرمی زۆنگ و زەل دەزانێ و باوەری وایه که هەرگیز نابێتە جارە گۆل.
 نایا بەراستی کاک سواره نەیزانیوه که هەر پێکهاتن و خولقان و گۆرانکارییهکی
 کۆمه‌لایه‌تی و رامیاری و... هتد به چەندین هۆه به‌ستراوه‌تموه؟ نایا نه‌وه‌ی نه‌زانیوه که
 گۆران و گه‌شه‌کردن راسته‌وخۆ به‌سراوه به هۆیه‌کانی نابووری و کۆمه‌لایه‌تی و...؟
 نه‌گه‌ر زانیویه‌تی چۆن وا به راشکاوی شار به هەرمی زۆنگ و زەل داده‌نت و باوەری
 وایه که هیچ کات ناگۆڕێ و به‌ره‌و چاکبوون و گه‌شه‌کردن ناڕوا.

کاک سواره له بازنه‌ی ته‌سکی خۆپینین و ویستی دێخوازی و بیسروباوه‌ی و نه‌زیله
 کۆنه‌کانی خویدا گیرێ کردوه که نه‌م بازنه ته‌سکه‌ی بۆ ناشکێ و بێ ره‌چاوکردنی هۆیه‌کان و
 قۆناغه‌کانی گه‌شه‌کردنی کۆمه‌لایه‌تی، زۆر توند و وشک بێ له سەر باوه‌ری هه‌له‌ی خۆی
 داده‌گرێ و ده‌لت:

گۆل هەرمی زۆنگ و زەل

چلۆن نه‌بێتە جارە گۆل؟

چلۆن شار بۆته هەرمی زۆنگ و زەل و نابێتە جارە گۆل و گۆرانی به سەردا نایه؟ بۆچی
 دێ نێرکسه‌جاره و به‌روبوێ به‌هاری و نه‌وین و ناشانی ده‌به‌خشن؟

نه‌گه‌ر له شار هەرمی زۆنگ و زه‌له بێ گومان دێش هه‌روایه. چونکه‌کاروباری نابووری و
 په‌یوه‌ندییه کۆمه‌لایه‌تییه‌کانی شار بازنه‌یه‌کی به‌سراوی خه‌ی نییه که ته‌نیا له چوارچێوه‌ی خۆیدا
 به‌خولێت‌وه و بێ گومان لادێش ده‌خاته ژێر سێبه‌ر و ده‌سه‌لاتی زāl و توانایی خۆیه‌وه.

جا نه‌وه‌دم کاک سواره هاوار ده‌کا که له شاری قاتلی هه‌زار کێ گۆی ده‌داته نایه‌تی
 په‌راوی دل! جێگای خۆیه‌تی که پرسیار بکه‌ین، نه‌و نایه‌تی په‌راوی دل چیه‌؟ نه‌گه‌ر باسی
 زولف و بسک و ره‌نگ و رووی ته‌نیا گۆله‌که‌ی هۆنه‌ره، به‌راستی کاک سواره راستی وتوه،
 له شاری قاتلی هه‌زار کس گۆی ناداته نه‌و نایه‌ته چونکه‌خه‌می نان گه‌وره‌ترین خه‌می ژیا‌نی
 مرۆفی هه‌زاره و له‌و شاره هه‌زارکۆه‌دا ده‌بێ نایه‌تی دل به‌سته بۆ زامه‌ چلکه‌نه‌کانی هه‌زاران و
 برسێیه‌کان به‌لێ و په‌نجه له سەر کێم و ده‌ردی دانێ وه‌ک پزیشکیکی پسه‌ژ چاره‌سه‌ری به‌کا.
 وه‌ک هۆنه‌ری ده‌لت:

ئاخۆ که‌ی بێ سۆزی ده‌روون به‌ خاتری پارویه‌ نان

نه‌سووتێت و به‌ کورووژی نه‌گرێ ئاسمان

به‌لێ له‌و شاره‌دا نایه‌تی دل نه‌وه‌یه و خه‌لکی شار باوه‌شی به‌ ده‌که‌نه‌وه و له نامێزی
 ده‌گرن!

نوسا هۆنەر كۆتايى به هۆنراوه كەى دىنى و دەلى، من كه پەروردهى ههوارى به سفا و
 رهنگىنى كۆتستان و گوندم، ناتوانم له شارەكهى تۆدا بژيم، دهگه پتەوه تاوه كو بنارى پر
 به هارى كۆتستان رهنگى شين و سوور بدا له لەشى هۆنراوه و ههستى! بۆ دواجار په پامى
 خۆى لهو ههسوو هاواره دهردەبرى و دهیگه یهنتى كه نهو گوندى تەنيا له بهر خاترى به هارى
 دهست لینه دراو دهوى، نهك بۆ نهوى كه نهوى بكاته مهلبه ندى گۆرانكارى و گهشه سەندن و
 ناوه دانكر د نهوه. بى نازار و دوور له گرفتارى له سەر سهوزە گىاي به هارى و له گهڵ دهنكى
 كهو و بولبولدا هۆنراوى ناسك و پۆمانتيكانه بۆخۆى و دلداره كەى بهۆنیتەوه. دهى بلىم
 كاك سواره لێرەدا به راستى له گهڵ خۆى راست دهكا و بى پرده قسهى دلى خۆى دهكا!
 له كۆتاييدا دهى نهوه بلىم كه نهم هۆنراوى كاك سوارەم تەنيا له رووى نيوه رۆك و
 په پام و مه بهسته وه خستۆته بهر لىكۆلینه وه. چونكه گرینگترین بهش و ههوتنى هەر
 هۆنراوه يەك په پام و مه بهستى نهو هۆنراوه يە.

هەرچه نده كه له بارهى زمان و روالهت و په سهنبوونى وشه كانى به وه بى كه موكوورى
 نيه. بۆ نمونه نه گهر سه يركى نهم به شى هۆنراوه كه به وردى بكهين، ده بىن كه ده له ننگى و
 به تهواوى مانا نابه خستى و وشه يەك كه ههلبێژ دراوه لاواز و بى دهسه لاته له گه ياندنى
 مانادا، وهك دهلى:

به هەر نهگایەك و په تايەكا
 نه لیم بۆم له شارەكەت، گولم

تا نێره كه دهلى:

له شارى تۆ له هانى عهشه قۆندهرى دراو
 ديار نيه كه قۆندهرى دراو له سەر عهشه يا وهكو هينى خاوهن دراو.
 هەر وهه له بارهى په سهن نهبوونى وشه وه ده تانين سه يركى نهم وشانهى خوا وه
 بكهين: نينبێزار، گونا، عهش، قۆندەر، عیلاج و... هتد.
 له كۆتاييدا پتیهسته بلىم كه هۆنراوه كەى كاك سواره له جیگای خۆیدا جوانه و خاوهن
 هیندیك تايه قه ندى چاكى خۆيه تى.

مارف ناغايي

دگير نه‌وه: كيژتيك شوو به پياويك دكا و پاش ماوه‌يك چاره‌نوس هه‌ليانده‌گرتي و له ولايتيكي ديكه دديانگيرسيښته‌وه. سال دين و ده‌چن هه‌تا رोजتيك كابر ايه‌كي خه‌لكي گوندي ژنه‌كه راستي نه‌و ژنه دئي و پاش تو خوش و من خوشيكي زور، باسي مال و حالي باب و براكاني لي دپرسن و پياو‌كه له ولامد ا هه‌لده‌داتن و ده‌لن مزگنيتم ده‌يه "خريژي هرات بووه به كوڅا، ژنه ده‌ست به شين و گريان دكا و دايد‌داته باراني فرميسكان. خه‌لكه‌كي دوروبه‌ر پتيان سه‌ير ده‌بن و ده‌لتن نه‌و كابر ايه مزگنيتم ده‌داتن نه‌تو ده‌گري؟ ژنه ده‌لن نيوه نازانن من له چي ده‌نال، دياره گوندي نيتمه كه‌سي تي‌دا نه‌ماوه كه "خريژي" بوته كوڅا! نيستاش كه من ده‌مه‌وي ولا‌مي په‌څخه‌ي به‌ريژ "باوكي تارا" بنووسمه‌وه په‌نگه زور كه‌س گرياني به‌م حاله بن. به‌لام من هه‌ر ده‌بنووسم به‌لكو هه‌ر نه‌بن نم فرميسكانه شتيكيان لي ساغ بيته‌وه.

له س‌رو‌ي ژماره ۵۵ لاهه‌ري ۱۴ هه‌تا ۱۹ دا و تاريك هلاو پوته‌وه لمژير سهرديري چاو‌خشانديك به سهر شيعري "شار"ي سواره‌دا كه په‌څخه‌ي له‌م شيعري كاك سواره نيلىخاني زاده گرت‌وه. نه‌وه يه‌كيك له ناو‌ته‌كاني خوښنده‌واراني كورده كه رोजتيك شيعره‌كاني كاك سواره به‌خريته ريز تيشكي هه‌لسه‌نگانده‌وه و من پيتم و ايه نه‌گه‌ر نه‌و په‌څخه‌يه توانيبيتي بيته سهره‌تايه‌ك يو نه‌و كاره جينگاي ريز و بايه‌خه.

قه‌رار نيبه هه‌موو ناسمه‌واره‌كاني كاك سواره به چاوي به‌ستراوده قه‌بوول به‌كين، به‌لام نه‌گه‌ر په‌څخه‌شي لي دگيري ده‌بن په‌څخه‌كه به‌هيز بن و هه‌ول به‌ري به چاويكي وردينانه‌وه به‌همه‌كاني هه‌لسه‌نگيترن. من پيتم و ايه "باوكي تارا" له نووسيني نه‌و په‌څخه‌يه‌دا په‌له‌ي كروود و باش له واتاي شيعره‌كه ورد نه‌بوته‌وه و نه‌و شه‌رحه‌ي كه نه‌و له شيعره‌كه‌ي داوه‌ت‌وه بوته شتيكي سهره‌خو كه فري به شيعره‌كه‌وه نه‌ماوه. يو نه‌وي بي‌به‌لگه قسم نه‌كردبن دتر به دتر ده‌گل په‌څخه‌گر به سهر شيعره‌كه‌دا ده‌چمه‌وه و به‌رواي په‌څخه‌گر و هه‌روه‌ها روونكرده‌وي خوم پتسكه‌ش ده‌كم، به‌و هيوايه‌ي كه زانايه‌كيش قه‌له‌م به‌گريته ددست و

کاک سواره به سرنجدلان به شورش سهرکه وتووی چین که له گوندوه بهردو شار چوو و به نایبته که نیزامه کمشى فتودالی بووه له نیرانیشتدا له سمر نعو بهروایه بویین که دهین له گوندوه بهردو شار دست به جوولانهوه و خهبات بکری نه لیه ته لیتردها بن نهوهی شیهرکه م شى کردیتتهوه مژکی سیاسیبوونم پیتهو چمسیاند، بهلام له درژیى باسه کهدا نهو مهسه لهیه به وردی روون دهکرتتهوه. لیتردها تهنیا ویستم خوینتر ناگادار بکه م که ویتدهچن کاکلی مانای شیهرکه نهوه یین. له همر حالدا نهگهر نعو مانایش بدا پیتهوندییه که همر پتهو و قایمه و له هیچ کوئی نهپساوه تهوه.

پاشان رخنهگر دنووسن:

(هۆنر بۆجی یارهکەى خۆى له چینیەک هەلبژاردووە که بۆچوونەکانیان به هیچ جۆرتیک بەک ناگرێتەوه)

تۆ بۆلێتی رخنهگر چ تاریفتیکی بۆ "نهوین" ههین. کهى نهوین سنووری ناسیهوه. مهگر نهویندار له پێشدا دهچن له کۆمهڵدا پرس و جۆی بنه ماله و چین و بهیروا و... یارهکەى دهکاو پاشان نهگهر له هیچ بارێکهوه جیاوازییان نهبوو عاشقی دهین؟

کتی دهتوانن گازنده له شتیخی سهنعان بکا که بۆ کچی کافر له نیسلام ودرکهرا؟ "مهم سهو داسهری زینیک دهین که تهنیا به خهون دیویه، فه رهاه عاشقی شیرینیک دهین که هیتدی نهرز و ناسمان که نندوکۆسهی له پتگادایه. سیامه ندی پرووته له خه جیکی هه لدهگرئ که جودا له جیاوازی چینه یه تی زۆر و دهسه لات و بنه ماله یه کی جهوت برایی دهکا به دوژمنی خۆی، خه ج پاش سیامه ند ژبانى بێ مانا دهزانن و خۆی دهکۆژئ ...

کام یهک لهو نهوینانه چوارچێوه یان بۆ دیاری کراوه. نهو نهوینه ی رخنهگر باسی لێ دهکا همر نهو نهوینه یه که شاعیر له درژیى شیهرکه یدا گله یی لێ دهکا.

رخنهگر دنووسن: (نهم جۆره هۆنراوه یه زۆرتر به شتیه ی کلاسیکه و نیشانه ی که مه یزی هۆنره له شتیه ی دارشینی هۆنراوه ی نوێدا. کۆمه لێک به یته ی سه ره خۆ له هۆنراوه یه کدا زۆرتر به دهردی غه زمل و هۆنهرانی کلاسیک دێن تا شتیه ی نوێ).

به لام هیچ کام له دته رکانی نهم پیتنج دته ری رخنهگر باسی لێ کردوه نه تهنیا زیادی نین به لکو همر کامیان کۆله که یه کی به هه یزێن که نهگهر وه لاهجن مانای شیهرکه ناته واه دهین. رخنهگر پته ی وایه مته حودری عه موودی نهو کۆیله یه که دهین مانا که یان پتیکه وه پته وندی بدا کزه. له حالته کدا نهگهر لته ی ورد به نهوه ده یینین همر دته ری درژیى مه نسقی دته ری پیتش خۆیه ته ی که پیتشر باسمان لێ کرد و نامه وئ دوپاته ی بکه مه وه.

پاشان رخنهگر ده لئ: (ناپا گوله که ی ناماده یه له گه ل نه ودا بارگه ی بۆ هه وارێکی تر

تیک بنی و له دیدا بپشته هۆی نارامی، که فوکولی دلی هۆنەر؟

شاعیر داوایه کی وای له یاره کی نه کردوه. نهو که دهلی دهردی نینتزارت چاره دهکم، مه بهستی نهو به که نه گهر پروانه گوند تنیا دهچن، دهلی "ته لیم پرۆم له شاره کهت" نالی "دهره پیکه وه پرۆین" دیاره له حاله تی دووهه میشدا بۆ چاره سهر کردنی نینتزاری یاره که دهچته گوند.

وهز بوو گیانی من له شار و هارهاری نهو له رۆژی چلکنی نهخۆش و تاووی شو

۱. دهخه گر دهنوسن: (هۆنەر له ژبانی شار و جموجوولی و شینوی ژبانی که به هۆی پیشکه وتنی مه کینه و که ره سهی به ره مه هه پستانه وه گۆناره و... سنووری نیوان ههزار و دهوله مهنی دیاری کردوه و... ههزاران و چهوساوه کان دهیانه وی له شار قه لغانی دروست بکهن و به هۆی که ره سه و مه کینه ی پیشکه وتوو چه کی زۆرداری و قه لای چهوسانه وه پرووختن، توو به؟)

دهخه گر لهو شوینه و چه ند شویتیکی دیکه له چوارچیه ی هه لسه نگاندن و دهخه گرتن ههوارزتر چوو و دهستی کردوه به قسه بۆ هه لسه ستن و بوختان کردن که نهو کاره دهگه ل قسه کی خۆی که له پیشه کی دهخه که دا دهیلی:

(هاقه سه ر نه م پروایه که نه م هۆناره به ی کاک سواره به خمه بهر باس و لیکۆلینه وه و به پتوانه به کی باو به پیکراوی جیگیر بپیتۆم) یه ک ناگریته وه.

له کوتی نه م شیعهرده واده ده که وهی که سواره دژی تیکۆشانی ههزاران و لایه نگری دهوله مهن و زۆرداران. بۆ مه گهر دهخه گر له دهری شیعهر که دا چاوی به و چه ند دهر نه که وتوو:

له شاره کهت که مهنی دوو که له

که دته دهر له مالی دهوله مهن

وه تیشکی بنگونه ی خۆره تاو نه خاته به ند

لیزه دا کاک سواره کامه چین به تاوانیار ده زانی؟ دیاره که نهو که سه ی له ناست تیشکی بنگونه ی خۆره تاو ده ستیته وه به پروای شاعیر چیه؟ به لام گریان سواره له هه موو خه لک توو به بوو و وه ره زبی خۆی سه بهارت به هه زاره کانیش دهر پری و کوتی من دژی نهو شینوه ژبانیه ی نیوهم. نهو ده میش تنیا نه رکی خۆی به چن که یاندوو. مه گهر شاعیر نهو که سه نییه که به چاویکی ناوه لا دهر وانیته کۆمه ل و له هه ر شویتیک چه وتی بپینی وه دهنگ دی و هاوار ده کا. شاعیر تیک که له گه ل ره وتی ناسایی ژبان پروا و به لیتی بۆ بلی شاعیر نییه. شیعهر

به پیچەوانە ی ڕەوتی ڕەویار مەلە دەکا. شاعیر هیندیک جار بۆ ئەوێ خەلک وشیار بکاتەو
 شیعەر دەکاتە زەرەییەکی توند و لە سەری چینیکی خەلکی ڕادەکێشێ. لەو ڕینگایەدا ڕەنگە
 زۆر بێتروحمانە دەگەل خەلک بچووێتێتەو، بەلام دەگەل خۆی سادقانه جوولاهەتەو. شاعیر
 دەبێ چوێ لە دەرووندایە هەلگیرێتێتە سەر کاغەز و هاوار لە گەر ویدا نەخکێتێ. سوارە نەو
 ددەم که لە شار وەرەز بزوێ دەبێ بە هەموو توانای خۆی شار و شارستانییهت لەبەر فەرھەنگی
 بێگیان و پەر لە درۆودەلەسە ی بکوێن بێنێ من وەرەز بووم لەو شاردی که ڕۆژەکەشی نەخۆشە.
 ئەو نە تەنیا بۆ شاعیر عەیب نییە بەلکو بەجێگەیانندی نەرکە. کاتیک فایق بێکەس لە
 کورد توورە دەبێ و ئەو توورەییە ددچێتە قالبی شیعەرەو ئاوا دەلێ:

میللەتێکن بۆ ئەمانی یەگستری هەر هەول ئەدەن

داخەکەم ورد و درشتی شێت و شەیدای ئانەم

"لەپەڕی ١٥ ی دیوانی فایق بێکەس"

ڕەنگە ڕەخنەگر فایق بێکەس بە دژی هەزار و ڕووت و ڕەبەنی کورد و دۆزمنی میللەتی
 کورد داوێ، بەلام بە پیچەوانە، ئەو شیعەرە لەو پەڕی کورددۆستی و کوردپەروریدا نووسراوە.
 شاعیر خەلک وریا دەکاتەو و لەو کارەدا زۆر بێتروحمە.

تەنانەت ڕوحمی بە خوشیدا نایە چونکەتەوای کورد دەکوێن لە حالتێکدا خۆشی کوردو
 جگە لەوێش ترسی لە دەروونیدا نییە که ئەو شیعەری چۆن بۆ لێک ددەدەنەو، بەلام بێکەس
 هەموو ددەم لە سەر ئەو ڕەوایە نامێنێتەو و دیسان لە هەلومەرجێکی تاییبەتیدا ڕوو دەکاتەو
 میللەتی کورد و دەلێ:

شەجاعت پێشەیی کوردە، مەعاریف ڕەسمی پێشویە

کەرەم نەلێتە بەعەیس بۆ ژبانی میللەتی کوردە

دەلم خۆزین پێژ و سەر گێژ، دوو چاوم پەر لە ئەسەرنە

عیلاجی دەردی "بێکەس" هەر ژبانی میللەتی کوردە

"دیوانی فایق بێکەس لەپەڕی ٢٣"

چ مەنتقیک ئەو دوو خالە ڕووچیەلێک دداتەو جگە لە مەنتقی شیعەری. ئەو میللەتە
 بیس و نۆکەر و شەیدای ئانەمە بۆ نێستا بوو بە "شەجاعت پێشە"؟

ڕەخنەگر بەر لە وێ که بەم توند و تێڕییە هەلکوێتێتە سەر شیعەرەکی کاک سوارە دەبۆیە
 هەول بدا سەبکی ئەم شیعەرە بناسێ و بەم پێوانەو هەلێسەنگێتێ. شیعەری "شار" یەکیک لە

جوانترین شیعره‌کافی رۆمانتیکی کوردییه. ئەو قسە یەش وەنەیی من پێی گەشتەم. لە سێرۆی ژمارە ۷ لایەری ۷۴دا کاک "قەرھاد پێسرال" دەلێ: "بە رای من بەرزترین و ناسکترین شیعرێ رۆمانتیکی کوردی ئەم شیعرە "شار"ی سوارە. هەر وەها کاک حەمەسەعید حەسەن لە وتووێژێکدا کە بەم زوانە سێرۆ بەلاری دەکاتەو دەلێ: "ئەو شیعرە سوارە "شارە" بەلاترین نمونەی شیعرێ رۆمانسی کوردییه."

ئێستا کە سەبکی ئەم شیعرە روون بۆرە دەین بزانین تاییەقەندییەکانی سەبکی رۆمانتیک چین و لە چ دەورانیک و چۆن پێک هاتوون. رەخنەگر پێویستە بزانێ کە "شاقێریان"، "ویکتۆر ھۆگۆ"، "لامارتین" و شاعیران و ژانایانی گەورە دنیا لە دواي سەدەی ھەژدەھەمەو بەو سەبکەیان نووسێو. یەکیەک لە تاییەقەندییەکانی ھونەرەندانی ئەو سەبکە ئەوەیە کە ئەوینداری سروشت و گوند و ژبانی پاک و دوور لە فرۆفیتلن، بەلام ئەم ھونەرەندانی تەنیا بە جوانی و خوشی ھەلنالتین و لە پەنا ویتەکاندا مانای دیکەش دەگەینن. شار لە ھالێکدا کە دەری ھەستی شاعیریکی لە شار بێژراوی، ئەوینداری گوندە، بە شێوەیەکی دیکەش مانا لێدەدرێتەو. سوارە کەستێکە کە خەلک فێر دەکا دژی چارەنووسی ناسایی خۆیان ھەستەو و ئیزن نەدن زۆردارانێ پاشایەتی تیشکی تاو نەخۆش بکەن. سوارە بێر لە ڕیگای چارەدەکاتەو و وەک ئولێۆت دەلێ: "تێنمە بێر لە کلێل دەکەینەو، ھەر کەس لە زیندانی خۆیدا بێر لە کلێل دەکاتەو" سرزمین ایران، قسمت پنجم: آنچه رعد گفت."

دیسان دەگەرێمەو سەر قسە ی رەخنەگر کە دەلێ شاعیر پێشکەوتی مەکیە و شاری پێن خۆش نییە.

لێرەدا ھاسی شیعرێ سوارە لە سەر پێشکەوتی مەکیە نییە. ئەوەی کە شاعیر لە بەراھەیدا راوستاوە ئەوەیە کە نابێ ھەست و عاتیفە ی مرۆڤایەتی و ھاری ژبان و پاک و سەداقەت دە پەنا پێشکەوتی مەکیەدا لێدا بکێن. شاعیر، مەرھەندیس نییە کە ھاس لە مەکیە بکا. گەورەترین گراوی ئەو خەلکە و تەنیا فکر و خەیاڵی ئەو گراوییە کە بە ناوی "گولم" بانگی دەکا.

وتمان ئەو شیعرە ھاس لە پێشکەوتی مەکیە ناکا و دژایەتی دەگەڵ ئەو نییە، بەلام چونکە رەخنەگر بەو ھاریدا لێکی داوەتەو و سوارە لە شیعرێ شاردا وەک کەستێک بە خۆنەر ناساندووە کە پێشکەوتی مەکیە و جیاپوونەوی ھێلی نیولان ھزار و دۆلە مەندانی پێن ناخۆشە. دەمەوی لێرەدا ئەو پگەینەم کە نەگەر بمانەوی ئەو ھاری پێوەندی پەدیدەکانەو بۆ یەک بچین، ئەو شیعرە لە خزمەت پێشکەوتی مەکیەشدا یە، بۆ؟ شاعیر کۆمەڵ ھان دەدا لە

باری سیاسیه وه نالوگۆزێک له حالهتی شاردا پێکبێت و گازنده له باری نهستای شار دهکا. کاتێک ئهو ناواتانهی شاعیر وهی بین و نالوگۆز که پێکبێ، دیاره له ولاندا نازادیهکی زۆرتر دهبن و خهڵک به دلیکی شاد و دوور له بهند و تیقل و کهلهپچه و گزه و فروفهل خهریکی فیهربوونی پرشته جوړلوجۆزهکانی ئهدهبی و زانستی دهبن، زیاتر له شارستانیهت حالی دهبن و ئهوه پێشهکی ههمان پێشکهوتیکه که پرهنهگر ناشیره ی پێکردبوو یانی ئهو ژوانه ی شاعیر داوای دهکا پێشکهوتی مهکینه و شارستانیهتیهی تێدایه. شتیکی دیکه ی که دهباو به پرهنهگر سه رنجی پێدا باری سیاسی ئهو سه ردهمه به که شاعیر شیهه ده ی تێدا نووسیه: ئهو شیهه له زهمانیکدا نووسراوه که زمانی شاعیر، بۆ گه یان دنی مه دهست زمانی سه مه بول، ئوستوره و نهستاره بووه. سواره به زمانی نهستاره مێژوو تۆمار دهکا و به راستی که ئه وه راسته ترین مێژویه که که نووسراوه ته وه. لهو شیهه دا به زمانی ته شیه و نهستاره و ره مز و نه ما زۆر قسه ی نازادیه خوازانه نووسراو که شیهه که به رزتر ده که نه وه و به ره به ره ناشیره یان پێشه که یین. پرهنه گر نه ده بن به سه ره ئه و به ره ی شیهه که دا با ز به دا:

تعلیم پر روم له شاره کت

له شاري چاو له بهر چرای نیتون شمواره گوت

ہر قومہ دی کہ مانگہ شہر

ہزیتہ ناو ہزوم.

په خنګر دهلۍ: (ننګر مېستې هونګر نه وي په که رواله تي رازوهي شار سر پوښتيکه له سر زام و چلکه کاني همزاري و چينايه تي، بې گومان تاريخي شو. ناتواني تيشکي چرايه ون بکا و واقيعه لوه زور به هيتره ... به دواي نه مېدا دېني بلېم که گونده کاغان نه ونه نده ناوه دان و گه شه کردو نين که مانگه شه وي بېرته نېو بزي جو تيارې ماندو...)

من ده‌بڼ ديسان دوو‌هاتي پكهموه كه بڼ‌نوهي پټوانين نو شيعره لنيك بده‌پنوه ده‌بڼ
 بچينه‌نيو روحي شاعيره‌وه، ده‌بڼ بزائين مه‌بست له چراي نيټوون و مانگه‌شوه له‌وه
 هه‌لسه‌نگاندنه‌دا چيپه و شاعير چي دوهي؟

لیتردها چرای نیتون به مهزهرتک دانراوه که نویتهری تیشکیکی هه لئه له نیتنره. نهو نوور و تیشکه پاکه نییه که شاعیر مههستهیه تی - شاعیر به دوا ی پاکیدا دهگه پئ و بۆ نووریک ی خاوین و گمش و سروشتی چاو دهگه پئ، به لام چرای نیتون نهو نییه، به پیتیچه وانه چاو شهواره دهکا و پهنگی واقعی له بهر چاو ون دهکا، نووره گهشی نووریک ی دستکرده، نهو نووره له جیاتی نووری واقعی له شاردا به خه لک ناستنراوه و خه لکش پیتیان جوانه و

فریریان خوار دووه. شاعیر دیسان ده پوئی بچیته وه گوند. پۆ نهو کاره دهکا؟ شاعیر له سهردهمی مندالییه وه، به نووری خاوینی مانگه شهو دلی کراوه ته وه. نهو ناشقی گونده، چونکه نیستا فروفیل به سهر ژبانی خه لکیدا زال نه بووه. له ویدا ههست به نازادی دهکا و به پاکی، دیسان مه سه له که دیته وه سهر باری ره مز و نیستعاره. له شاردا خه ریکن به چرای نیشون چاوی خه لک شهواره بکهن، به لام له گونده کاندای خه لک نووریکی واقعی دۆزیده ته وه. نهو له گونددا کاتیک به بهشی زۆری ناواته کانی دهکا بزه ی دی و مانگه شهو ده زیته نیو بزه ی. ره خه گر ده لێ نه م وینه یه "هم هه له یه و هم لاواز" به لام هه رهک باسمان کرد هیچ لاوازی و هه له یه کی تیدا نییه و ره خه گریش به لگه یه کی پۆ سه لماندنی قسه که ی نه هینا بۆه.

په‌څخه‌له سهر په‌څخه‌ی شیعری "شاری سواره نیلخانی زاده

(۲)

مارف تاغایی

چلتن بریم له شاره‌کټ

که پر به‌دل دوی گزم

په‌څخه‌گر ده‌لن: (نازانم گزه چپیه به لای هوته‌ره‌وه؟ نایا نهو هم‌سو زولم و زور و
جیاوازیه‌چینایه‌تیبه‌ی سهرده‌میبه‌تی که له کومه‌لگا‌که‌یدا ده‌یی‌نی؟ نه‌گهر نه‌ویه که نابین
لینې را‌کا و ده‌بن له بهرام‌به‌ریدا را‌پوه‌ستی).

نه‌خیر گزه نه‌وه نیبه که په‌څخه‌گر نووسیویه. گزه نهو فروغ‌تله‌یه که له شاردا شاعیر چاوی
پتکه‌وت‌نوه: نهو بارو‌دو‌څه‌یه که شاعیری هینا‌وته سهر نهو به‌روایه که ده‌بن لهو قوناغ‌ه‌دا
شوتنیکې دیکه بز دامه‌زاندنی ریسته‌کانی هه‌ل‌تیرن، شوتنیک که پاکې و سه‌داق‌ه‌تی لن
بیارن. نهو شیعره وشیار‌کرده‌وی تیندایه، به‌لام را‌کردن له هیچ کویدا باسی لن نه‌کراوه.
پاشان په‌څخه‌گر ده‌لن: (گزه "چپیه‌که شاعیر باسی لن ده‌کا و بز به‌ره‌و دی ده‌روا؟"
سیمای سوال‌که‌ره‌کان و ده‌ست‌فروشه‌کانی قه‌راغ شه‌قامه‌کان و قاچ‌پووتی مندالانی شاره‌که
وده‌ک گزه خ‌ز ده‌نوتن).

سواره نه‌گهر قاچ‌وقولی پروتی هم‌ارانې پښ گزه پښ له شاره‌وه به‌ره‌و گوند نه‌ده‌پو‌شت.
مه‌گهر قاچ‌وقولی پروت و هم‌ارنې له شاردا زور‌تره یا له گوندنیکې ولانې کورده‌واریدا؟ نهو
قسه‌یه‌ی په‌څخه‌گر له شیعره‌که‌دا پشته‌توانه‌یکې نیبه.

له شاره‌کټ مه‌لی نه‌وین غه‌واره‌یه

په‌څخه‌گر ده‌لن: "مه‌گهر فخره‌نگی شار دووره له خ‌ز شه‌ویستی و هست‌ونه‌ستی
مرؤفایه‌تی؟"

دده‌وې له ولای نهو قسه‌یه‌ی به‌پرتز باوکی تارا‌دا ناشیره به‌و مه‌سه‌له‌یه به‌کم که
نه‌وین و خ‌ز شه‌ویستی و د‌وستایه‌تی و دو‌زمانه‌تی و... هم‌مووی نه‌وانه نیسپښ. هر که‌س
به‌یټی دابونه‌ریت و نا‌کار و کرده‌وی خ‌وی و کومه‌له‌که‌ی فیری نهو ول‌زه پر مانا‌پانه ده‌بن
(وته‌ل‌به‌ت هیندنیک که‌س لهو سنورانه‌دا نامینیت‌ه‌وه که باسیتکی جیایه). سواره له
گوند‌ه‌کانی کورده‌ستاندا گه‌وره بووه. له ولاتیدا که نهو ژباوه نه‌وین له شیرې دایک پاک و

خاویشر بووه. فروغیتل له نارادا نه بووه. کبړ له سمر خوښه ویستی کور و به پتېچه وانه گیانیان بهخت کړدووه، بهلام نیتستا به سمر ژيانیکدا که وتووه که له ویدا نهوین نهو مانایه ی نهماوه. پتېشکه وتی شارستانیهت خبریکه نهوین له نېو چه رخی ماشنه کانیدا له توبهت بکا. مدلی نهوین ناتوانی به نازادی بغړی و غهواره ده کړی و نهوانه شاعیر توپره ده کمن. نه گهر قه رار بې له شارستانیهت قسه بکه بن سوئید زور له ولاتی نېمه له باری سنده ته وه پتېشکه وتووتره. بهلام کاتیک «به پژو ناگره یی» که په کتیک لهو شاعیرانه په که ماوه ی چندین سال له نیراندا زیاده ده چیتته ولاتی سوئید پاش ماوه ی سال ونیویک نهو شپهره دهنووسی:

"دلن پیاان"

له وشکه سمرمای ثم نامتیبیدا

لېره کافان

به گوزانیه ک گرم ده که پنده

شو که دېت و غور و ددر دهن

له پتخلمی یاد کافانا گرموله دهن

که پتستی شومش به دستی غور

توپر هلددری

چاوه کافان لیک دهنهوه:

لېره ژبان

د دفتر لکی درای بهر رشمه بایه

(Stockholm ۱۱،۹۰)

شاعیر ژبانی ولاتیکي به وړالته پتېشکه وتووی وهک سوئید به د دفتر لکی درای بهر رشمه بایه لیک دده اته وه، بهلام نېمه حه قمان نیبه رخنه ی نهوه ی لې به گرن که بوا ده لې. رخنه گری به پتیز دهن هول بدا شاعیره کان فېری راستی و پاکي ده گمل هستی شاعیرانه بیان بکا. شاعیر له حزه بیک له زه مان تو مار دهکا و دهن لهو تو مار کړنده دا درو ده گمل خوی نه کا.

سواره که له شاردا له ساله کانی رهشی ژباندا ده لې مدلی نهوین غهواره یه نهوه لهو په ری راستیدا قسه ی کوتووه. هیچ شاعیر لکی گموره ده گمل هستی خوی درو نه کړدووه. نهو نهوینی خوی در دهری و پتیزاریه که شی راده گیه نې بې نهوه ی ترسی هه بې. سواره ی شاعیر نازاده که له نهوین بدوی و بې پاکانه به خه لکی شار بلې که نېوه مدلی نهوینتان غهواره کړدووه و لهو حاله توو په بیبه دا نهوه ش به شپهره که وه زیاد بکا:

نەلتی لە دەوری دەست و پەتم

نەوی که تێل و تان و رایەلە

کە لەبەچە

لە نێو کۆمەڵەکی ناوھا شاعیر هەست دەکا خۆی زیندانی کردوو و هاوار دەکا نەو
کە لەبەچە و تێل و تان و رایەلە بێستێن و بە شوێن نەوینی واقیعیدا بن. تەسلیمی رەوتی
ناسایی ژيان و چارەنووس مەبن و خۆتان رزگار بکەن. ئەگەر نێمە شاعیر بە پێشڕەوی کۆمەڵ
بزانین دەبینین کە لە راستیدا کۆمەڵیش هەروا کەوتۆتە بەندی رایەل و کە لەبەچە.

دەستی گەرمی ناشا نەبە کە ئەبگوشم

دەستی چۆریە

لە شارەکت زەلیلە شێر، گۆلم

باری پلەبە

نێتر لێرەدا سوارە بە ناشکرای بە خەلک دەلتی کە نێو نەوێندە لە هەستی من دور
کەوتوونەو کە هەست دەکەم دەستەکانیشتان گەرموگوریان تێدا نەماوە و بێ گیان بوونە و
وەک شتیکی دارنیان لێ هاتوو، خۆتی رەگەکانتان ویشک بووە و نیستای من ئەگەر هەر
ناوا بچێتەو دەمووی برۆم. پاشان گازندە لە باری سیاسی بە شێوەیەکی ناشکرا دێتە گۆڕی،
لێرەدا لە نێوان خۆنەر و شاعیردا پەردەبەکی نەوتۆ نامێت. نەو هاوارە بە خەلک دەلتی کە
لە شارەکاندا شیر زەلیلە. نێتر مانا لەوێ روونتر نایە. کاتێک لە زەمانی دەسلاتی
پاشایەتیدا بێستێن "هاوی پلەبە" هیچ قەسەبەک لە پەنا پەردەدا نامێت. نەو دەم
رووناکیبەرەکان لە گۆشە زینداندا بوون و هەرچی نازا و شیرانە دەژیا یا ناواری شاخ و کێو
بوون یا لە دەروەوی ولات نیشته جێ بوون یا لە نێو بەندیخانەکانی رژیمی پاشایەتیدا بوون.
سوارە بۆ دەیهوێ لە شار کە "هاوی پلەبە" برۆ و بچێتە گوند؟

ئەگەر پەختەگەر هەوێ دایە بۆ ناسینی زەمانی نووسینی نەو شیعەرە دەیزانی کە لەو
سەروەندیدا لە گوندەکانی کوردستان هێندیک لە رووناکیبەر نازادێخوازەکانی کوورد لە
دژایەتی دەگەڵ رژیمی چەپەلی پاشایەتی هەستا بوونە سەر بێ و سوارە خۆی وەک پەکتیک لە
نەوان دەزانی. نەوێ کە شاعیر دەیهوێ بۆ گوند یانی نەو شوێنە کە شیرەکانی لە نامیزی
خۆی گرتوو بگەڕێتەو، بەلام پەختەگەر دەلتی: (کاک سوارە لێرەدا رەنگە مەبەستی نەو بێ
کە خۆی وەک هۆنەریک دیار نییە و پێژ و نرخی خۆی نادریتی).

کاک سوارە لە هیچ بەک لە بەرھەمەکانیدا "من" تاکە کەسی بەکار نەهێناوە. نەو لە
هەموو بەرھەمەکانیدا بە زمانی رەمز و نیستعارە دەگەڵ خەلک دەدوێ. نەو جار سوارە

دهیږي بچيته دئ. بڼه مگر له باري نه ده پيښه خه لکي دئ که ښتوبونه نه و راډيږي که له شيعري کاک سواره حالي بن و بايه خي بڼه دلبتن. نه ده ښمه لټي حالي نابن و ناتوانين پټيزي پټيوستي بڼه دلبتن مه خوازه خه لکي دئ! که واپه پوچون دتوانين بلتين سواره لهبر نه ده هله دهات که بايه خي نه ده پيښه که ي نه زانراوه. نه مگر ږځنه گر زياتر له سهېکي کاک سواره ورد بڼه ددکه ووت که نه و شاعيره له خدمت هه سستی پاکی خوځيدايه و بڼه چه پله ليدان و نافه رښي خه لک شيعر نانوسن. سواره له و شاعيرانه يه که ددې ږځنه گر بېته پردی نيوان نه و خه لک و بڼه خوشي نه و راستييه ده زانئ.

پاشان ږځنه گر دلتي: (نرکي سرشاني شاعير چيپه که نايه وئ خه لک وشيار هکاته وږ له لايان بچيته تښه و) هه وروها دريځي پيښه و ددلي: (سواره بېزارانه هاواري توږه بڼوښي خوي له ناستي شار بهر ز ددکاته و و لټي دوور ددکه وپيښه و. بن نه و ږوښي کاته و که هڅي نه و هه موو گرفتارييه چيپه که واپه شارد و ږو ددډن؟)، به لام ديسان ږځنه گر باش له شيعره که ورد نه بڼه و ددنا هينده کم لوتف نه ده بڼو. مگر وشيار گردنه وې خه لک چيپه؟ نايه گري پوچکه ي گرفتاري له و زياتر باسي لټ ددکري. سواره زور به ږوښي و ناشکرايي ده لټي "ته لټم ږوږم له شارد که ت" چونکه: لټره تپشکي خږوږتار له بهندي دوو که لټي ددوله مه نندايه، گز و فر و فليل له و په پري خوځيدايه، خه لک به چري نيشون فريو ددځون، قوږده وې پوول و پاره هتا عمرش بهر ز کراوږته و، له هه موو کولانيک شه پوږي شين دئ و شير له بهند دايه و ږوي ددسه لاتي به ده سته و...

نایا له و زياتر خه لک پټوښي ده کري. نه مگر ښمه ددلتين شيعر نابن دروشمي په تي بن، مه به ست نه وږي که سواره ش نابن بلتي "بڼي زوردار و بڼي کرتکار" له حالیکدا هر نه و قسانه له قالبی شيعردا و تراون. ږځنه گر چاوږدرواني دروشمه له شاعير، به لام شاعير نيزن ده ده تا وپنه شيعريه کاني قسه ي دلي بگه ي نن و خوښه ريش ليکي بداته و.

ږځنه گر دنووسن: "وا ددده که وئ که توږه پيښه که هڅه له شار به شيکي ددکه پښه و بڼه نه وې که نرځي نه و نازان و مه وږي نادرئ که دست له نيو ددستی ياره که ي له شه قامه کاند! بگه وئ و هڅوږي ناسک به وښته ده!"

له ترواري شيعره که دا سواره به شتوبه کي له نه وږي دواوه که هيچ پڼگي نه وښي نيوان کوم و کچ نادا، نه ناهت که س له و شيعردا پښه لاگوښي کيږيکي و بهر چاو ناکه وئ و ددتوانن نه و کولدي سواره کيږيکي واقعي نه بڼي، به لام ږځنه گر نه تنيا به دلنباييپه و ددلي ياره که ي کيږد و واقعيپه به لکو زور نه و لاتريش دروا و ددلي سواره له داخي نه وې ده چيپته دئ که نايه لن کيږد خوښه ويسته که ي دست له نيو ددستی بڼي و پيښه و له شار

بگه‌پژین. به پروای ره‌خنه‌گر سواره لهو پاره‌وه له گوند نازادتره و له‌وی ده‌توانن ده‌ست له نیو ده‌ستی کچی‌کی کورد نئ و که‌سیش نه‌لن پستی چاوت برۆیه. سواره نهو گوله‌ی وه‌ک مه‌زه‌ری خه‌لک هه‌له‌پژاردوه و که‌سیتکه که خۆی به گیان و دل عاشقی بووه و خۆشی ده‌وی، به‌لام هه‌موو نه‌وینیک تایبته به کیژ نییه.

لیردا ره‌خنه‌گر ده‌بویه سه‌رنجی دا‌بن که نهو گوله‌ کیری‌کی ناسایی و یا هه‌ر کیژ نییه. لهو شیعه‌ردا خه‌لک له گوله‌که‌یدا خۆ ده‌نوینن و گوله‌که‌ی له خه‌لکدا. نهو دوه‌ لیک نا‌کرتنه‌وه. دهردی سواره دهردی‌کی فهردی و تاکه‌که‌سی نییه به‌لکو دهردی‌کی گشتییه و لیک‌کردنه‌وی نه‌م دوه‌ سه‌ر له خۆنه‌ر ده‌شتوینن. ته‌مانته "من" یش له شیعه‌ری سواره‌دا "من" یکی جیا و هه‌له‌پرا له کۆمه‌ل نییه و "من" یکی کۆمه‌لایه‌تییه.

نهو شیعه‌ری کاک سواره باسی دل‌داری نه‌توان کیژ و کوپیک نییه. به‌لکو خۆشه‌ویستی نه‌توان شاعیری‌ک و میله‌تی‌که ده‌نا لانی‌که‌م له شو‌تینیکدا به یاره‌که‌ی ده‌گوت وه‌ره با برۆین و پشت له خه‌لکی‌کی ناوا بکه‌ین و به ژبانی خۆمان رابه‌گه‌ین.

نه‌گه‌ر نه‌وینی کاک سواره هه‌ر کیژی‌ک بویه نه‌وه زۆر به ناسانی چاره‌سه‌ر ده‌کرا، به‌لام نهو له کۆمه‌ل تووره‌یه و ده‌لن:

گولم، هه‌رمی زۆنگ و زه‌ل

چلۆن نه‌بیته چاره‌گول

له شاری تۆ، له پانی عه‌رشه قۆنده‌ری درلو

نهو مانه‌یه ده‌گه‌رتنه‌وه سه‌ر نهو به‌یروپایه‌ی که له سه‌ره‌تادا وتمان ره‌نگه‌ بناخه‌ی شیعه‌ره‌که‌ی له سه‌ر دامه‌زرابن. شاعیر پتی وایه له نه‌زامتی‌کی ناوادا شار ناتوانن به‌بیته چاره‌گول مه‌گه‌ر نه‌وه‌ی که جموجۆله‌که له گونده‌وه ده‌ست پت‌یکا.

من به‌وه ده‌لیم هاواریک بۆ وشیا‌ری و بیداری، من به‌وه ده‌لیم گازنده‌یه‌کی دلسۆزانه و هه‌سته‌انه‌یه‌کی دل‌پزانه، به‌لام ره‌خنه‌گر پتی وایه کاک سواره پروای به ئالوگۆز نییه. نه‌گه‌ر پروای به ئالوگۆز نه‌بویه هاواریشی بۆ نه‌ده‌کرد. نه‌گه‌ر پروای به پیشکه‌وتی کۆمه‌ل و به ده‌ریا که‌یشتان نه‌بویه "خه‌وه‌به‌ردینه‌ی" که ده‌رسی پیشکه‌وته نه‌ده‌نووسی:

کئ له شاری قاتلی هه‌ول

گوئ نه‌داته نایه‌تی په‌راوی دل؟

منی که گۆشی تاوی گه‌رمی په‌رده‌وله‌که‌ی عه‌شه‌ره‌تم

به داره‌ته‌رمی کوچه‌ ته‌نگه‌کانی شاره‌کته

را‌ته‌هاتوه له‌شم^(۱)

په څه گره دلې: (نو نایه تی په راوی دل چیه؟ نه گره باسی زولف و بسک و په نگ و
رووی ته نیا کوله که ی هژنره، په راستی کاک سواره راستی وتووه، له شاری قاتلی همزار
کس گوئ نادانه نو نایه ته)

من نازانم کاک سواره له کوئ باسی زولف و بسکی کردووه هه تا نایه تی په راوی دلی
نو شتانه بن. نیمه دهین له سر شیعری کاک سواره قسه بکهین یا له سر خدیالی خومان؟
په څه گره بوخوی کانالیکي بز نو شیعره کیشاوه و له هر شوتنیک له چوارچیتوی بیري
خویدا نه ماوه په څه ی لڼ گرتووه.

کاک سواره له پخشانې "زولترین پتیکه نینی جیهان" دا نه لې: "شار، گیان و په وانی
نه خوښه. نهمسپهک له سهری داوه گیت و وړه". ... "توفانیک له پشت دهریاوه دئ و باری
نه گهت هه لته ریژئ له گولزاري شارا همموو گولتیکي قه تل عام کردووه ... نم توفانه لهوی پری
چند دهریاوه دئ. چی نه هینې؟

نه گهت، درؤ، گولت کاعهزی، تریا، وه چی نه با گولت گهش و پیساوه تی و نموینی
په راستی."

نیستا په نگه بز په څه گره دهرکه وتبې که سواره دزی مه کینه نیبه و له بهر دلداریش له
شار هه لته یه! به لکو. ...

په څه گره له کوتایی وتاره که یدا دهنوسی هر چند ته نیا له رووی نیسره وکوه نم
شیعره ی شی کردو ته وه، به لام (له باره ی زمان و روالهت و په سه نیوونی وشه کانیه وه بی
که موکووری نیبه. بز غوونه نه گره سهیریکی نم به شعی هژنراوه که په وردی بکهین، ده بینین
که ده لنگن و به تهاوی مانا نابه خشن و وشه بهک که هه لته ریژدراوه لاواز و بی دسه لاته له
که یاندنی مانادا، وهک ده لې:

په هر نیگایهک و په تایهکا

نلیم برؤم له شاره گهت، گولم

په پروای من لیره دا په تا دوو مانای هیه که هیچیان هه له نین. یه که میان: له سهره تا دا
شاعیر باسی شاری نه خوښ و تاو و یاو دهکا و لیره ش که دپه وئ ده گهل یاره که ی بدوئ به
هر روانینیک که په تایهک ده بینت جارتیک مه سه له ی ریژشتن له دلیدا زیندو و ده بینته وه
"په تا" چه شنه نه خوښیه که. یا په نگه شیعره که ناوا بووین: "په هر نیگایهک و په تایه که"
یانی هر روانینیکي نیته نه خوښیه کی تیدایه.

گوايه "په تا" مانای به دزی روانین و ورد روانینش ددها که بهو شتیره یه کاک سواره
ده توانئ نو مانایه شی له بهر چاو بووین و له هر حالیکدا مانا ددها.

دیسان رەخنەگر نمو دێرە بۆ وێنە دینیتەوه:

له شاری تۆ له بانێ عەرشه قۆندهری دراو

و دهلتی: "دیار نییه قۆندهری دراو له سەر عەرشه یا وهکو هینی خاوهن دراو"

نیتر که نهوه دیار نهبن هەر هیچ شتیک دیار نابن. سواره وهک شاعیرێک ههقی ههیه بۆ نهشیا گیان قایل بن. قسهیان دهگهڵ بکا و به بۆچوونی خۆی کهسایهتییان بداتن. پوول و پاره له لای شاعیر کهسایهتیهکی باشی نییه. بۆ رەخنەگرتن له کۆمهڵ دهیهوێ لهوه بدوێ که له شارهکه تاندا پاره له مرۆفی واقعی زۆر بهرێز و حورمهتتیره و بۆ نهوهی مهههسته که ی بگهیهنێ دهلتی ئیوه نه تنیا خودی پاره ی (که بهلای شاعیرهوه زۆر بن نرخه) بهلکو کوش و قۆندهری ئهم پارهیمستان تا بانێ عەرش بهرز کردۆتهوه و بایهخستان بۆ دانانده. ئهم تهشبههه هیچ لازاییهکی تیندا نییه. رەخنەگر پیتی وایه دهبن سواره مهههستی کهوشی "خاوهن دراو" بهوین، بهلام دیسان دینیهوه سەر ئهم مهسهلهیه که له رەخنەگر بپرسین نهتۆ ئهم خواوهنت له کوێ بۆ "دراو"ی کاک سواره دینیهوه! یا ئهگر مهههستی نهوهیه که بهلتی "قۆندهری دراو" مهههستی سوارهیه، نهوهش که شتیک پوونه سواره له شاری ئاوا له سەر ئهم بهروایه نابن که کهوشی شر و دژی ههزاران ئهم بایههخی پێدراوه. جگه لهوهش "ههراو" قافیهکی "دراو" نهک "دراو".

پاشان رەخنەگر دهلتی: (له بهاری رهمان نهبوونی وشهوه دهتوانین سهیرتکی ئهم وشانهی خواوهه بکهین: نینتزار، گونا، عهوش، قۆندهره، عیلاج...)

بهکارهتنانی ئهم وشانه له زمانی کوردیدا ههله نییه و نیتر عیلاج و گوناوه نینتزار نهوهنده کوتراوه که ههموو کوردیک به کاریان دینن. تهناوت خودی رەخنەگر لهم وتارهدا وشه ناوای بهکار هتیاون و منیش له ولامیدا دهلتیم له بهاری رهمان نهبوونی وشه دهتوانین سهیرتکی ئهم وشانهی خۆت بکهین! قهقهس - واقع - رهفتار - گوشتوگۆ - مهسهله و... بهلام من پتم وایه ئهم له کاتی نووسینی وتارهکهیدا ههه پیتی وابوه ئهم وشانهش کوردین چونکه له مندالییهوه قسهی پێکردوون و بۆی ناشان و نه عهیه و نه ههله.

١. له دێری سیههم ههتا پێنجهمی ئهم کۆلهشهری سهردهوا به بهروای من شاعیر یهکتیک له جوانترین وێنهکانی شیعری نۆی کوردی خولقاندوه، بهلام چونکه رەخنەکانی باوکی تارا تنیا له نێوهرۆکی شیعرهکهیه و نهوهی دووپات کردۆتهوه منیش له سهروهتاوه باسی "لایه نهکانی دیکه" ئهم شیعهرم نهکردوه، بهلام هیوادارم رۆژیک ئهم کارهش بکری و له بههت زمان و ههست و وهزن و تایبهقه ندیههکانی دیکه ئهم شیعهرهش به وردی قسه بکری ههتا گهرهیی ئهم

شاعر و شاعیره زیاتر و ډېروو بڼا. لږه دا تنیا ناشنېره په پدک شت ده کم و نه ویش نه وده په که شیعری شار له حالت کېدا که له سمر شتووی نوی داپژراوه ووزنی عدروزه و له سمر ووزنی "مفاعیلن، مفاعیلن" و هه تا کوتایی شیعره که نه و وزنه پاریزراوه که نه و گموره یی سواره لهو باه ته و ده گه یه نن که نه یو بستووه پتو وندي نیتولن شیعری کلاسیک و شیعری نوی په شتو ویدک به چرته و ده که خوښم و شاعره کان تووشی سه رلته شتولوی بکا. داپشتنی شیعری نوی له سمر ووزنی عمرووز کاری کم که سانه.

پیشه‌کی

کوا قهره‌تازدین، چه‌کۆ و عه‌رفه‌تۆ له‌ کۆتین

هه‌ینه هانام وه‌ک هه‌لینگه‌کی چنگ به‌خه‌وتن

"هه‌یم"

له‌ ولاتی ئه‌یمه نه‌دیپان به‌ گشتی و شاعیران به‌ تایبه‌تی له‌ ره‌خنه‌گرتن در‌دۆنگن. پێشینه‌مان کۆتووایه‌: "پیاو نه‌گه‌ر زاری به‌ شیرێ سووتا فو له‌ دۆش ده‌کا!" به‌داخه‌وه له‌ نێو ئه‌یمه‌شدا ره‌خنه نه‌و شیره‌ کۆلیه‌وه‌یه که‌ نووسه‌ر و شاعیران له‌ دۆش ده‌ترسێن. نامووی پاکانه‌ بۆ به‌رهممی کۆ و لاوازی نه‌و شاعیر و نووسه‌ره‌ به‌ به‌هرا نه‌ به‌کام که‌ له‌ مه‌وێش گه‌ژداخ کراون و له‌ داها تووشدا ده‌کرتن. نه‌قد یا ره‌خنه‌ی باش، شاعیر و نووسه‌ر نه‌غیار ده‌کا ته‌وه‌ و راه‌ی چاوه‌دێری خوێنه‌ران ده‌باته‌ سه‌ر. یاسای سه‌روشتی - گۆلجێر - (انتخاب اصلح) ده‌بێته‌ هۆی وه‌ستانی له‌ و لاوازه‌کان و پێشکه‌وتنی پێتۆل و زۆر زانه‌کان.

نێتر به‌رخۆ له‌ی چلهمی نێو تێتری سه‌ر پشته‌ی که‌ری شوانان، ره‌نگه‌ به‌گه‌ نه‌ هه‌واری هه‌زاره‌ هه‌زاری نه‌ ده‌بیاتی گه‌لان. به‌لام به‌رگه‌ی ته‌زووی سه‌رمای شه‌وانی کۆیستان ناگرن و شه‌که‌ هه‌ز الان به‌ بۆنه‌ی هه‌ز الان تێروته‌ سه‌ل ناها! نه‌دی بۆ شاعیر و نووسه‌ری ئه‌یمه له‌ ره‌خنه‌ی تۆقیون؟ چون به‌ داخه‌وه لێره له‌ پێشدا کۆلیان ده‌که‌ن دوا به‌ قه‌باله‌ یان ده‌خوێننه‌وه! جا حه‌قه‌بانه‌ فو له‌ دۆی نه‌قدی باش به‌کەن و که‌ولیان نه‌ده‌نه‌ به‌ر ده‌ست "قه‌باله‌ وه‌خوێنان" نه‌وه‌ تا شک ده‌بم هه‌ن سواری له‌ نه‌سه‌پی داده‌به‌زێن، کموڵی له‌ حاجه‌ت ده‌خه‌ن و قه‌باله‌ که‌شیان پێ ناخوێندێته‌وه!

هاوکی تارا کێتیه‌؟ له‌ چ ته‌مه‌ نیکدايه‌؟ جگه‌ له‌ ره‌خنه‌ نووسین چ چالاکییه‌کی دیکه‌ی هه‌یه‌؟ و مه‌به‌ستی له‌ ره‌خنه‌ نووسین چیه‌؟

جوابی نه‌و په‌رسیارگه‌ له‌ به‌ به‌روای من بۆ هه‌موو خوێنه‌رانی ده‌سته‌گۆلی نه‌مجاره‌ی هاوکی تارا پێترسته‌. له‌ چاوخشاندنێک به‌ سه‌ر شیعری شاری سواری (سه‌روێ ۵۵) نه‌و براده‌ره‌ کارێکی کهدوه‌ سه‌رمسا به‌ هه‌تیو، با به‌ دوازی شه‌ری ناکا. کاسم بۆ ره‌خنه‌ کردن! له‌ جامخانه‌ی! شیعری شارد! پاچی هه‌لگرتوه‌ و خشت به‌ خشت ده‌یه‌یتیتته‌وه‌ خوار و وه‌ک

باری بروکتی به چاومانی داده‌دا، به‌لام نوو به‌بروکه له پیکیش دده‌ا و له مایه‌پیکیش!
 ره‌خه ددگری و له په‌نادا هه‌ر چه‌شنه ره‌خنه‌یک له سه‌ر نووسراوه‌کی خۆی به تیروتنای
 نازانستانه! له قه‌لعم دده‌ا. به به‌روی کاکم نه‌وانی باوه‌ریان به پتیوانی زانستی هه‌یه به
 چاوی ورده‌وه ده‌پواننه ره‌خه و به هیچ جزوی به‌رورای تایبه‌تی و شه‌ره‌ز و مه‌سه‌له
 که‌سییه‌کان تیکه‌لا و ره‌خه ناکن. قسه له سه‌ر وه‌یه ره‌خنه‌ی باوکی تارا نه‌ زۆر زانستانه‌یه و
 نه‌ به‌ن شه‌ره‌ز. هیوادارم به‌پتوه‌به‌رانی سه‌روه نوو مافه‌ی بۆ بیت‌حورمه‌تی به سواره داویانه به
 باوکی تارا بۆ روونکردنه‌وی هتندیک راستی و پیتشیتل نه‌کرانی حق بیدن به منیش. جا
 له شه‌ش لاپه‌ری سه‌روی هتر گرت باقیه‌کی بۆ خۆیان وه‌کیل بن...

“لاسه‌ش‌تۆتیک به‌وم غه‌نیه‌می دو‌زمان
 نه‌سته نه‌نگواوم به‌ ته‌ری چل‌کنان”
 “هتمن”

“چاوخساندیتیک به سه‌ر شیعه‌ری «شار» ی سواره” سه‌ردتیری ره‌خنه‌یه‌کی دو‌روودرتزه، له
 سه‌ر نه‌و شیعه‌ره، له نووسینی “باوکی تارا” ناوتیک. ره‌خنه‌ی باوکی تارا شه‌ش لاپه‌ری
 سه‌روی 55 داگیر کردوه تا پیمان به‌تن سواره (به به‌روی وی) له‌گه‌ل شارستانیه‌ت
 دژایه‌تی هه‌به‌وه و له‌و شیعه‌ره‌دا گه‌پانه‌وی سه‌ر لادئ و ژبان و دابونه‌ریتی کۆنی
 کۆمه‌لایه‌تی پیتشینیار کردوه! کاکلی مه‌به‌ستی باوکی تارا هه‌ر نه‌وه‌نده‌یه! باقیه‌کی
 درژدادیه‌کی به‌ن‌که‌لک و پرشه‌ره‌زه له‌گه‌ل که‌سایه‌تی شاعیر. نیازم نه‌بو به شتیه‌ی نه‌و
 براده‌ره شه‌ش لاپه‌ری سه‌روه - بۆ سه‌پاندنی خۆم - داگیر بکه‌م، به‌لام “حافظ” کوته‌نی:

جای آنست که‌خون موج زند در دل لعل
 زین تغساین که‌خوف می‌شکند هازلوش

باوکی تارا له سه‌ره‌تای ره‌خنه‌که‌دا به‌گفت‌ولفتیکی هه‌سه‌ره‌تاوی ده‌لت “ماوه‌یه‌کی زۆر
 بوو که ناویانگی نه‌و هۆنراوه‌یه‌ی کاک سوارم به‌ستبوو. له هه‌ر که‌س باسی نه‌م هۆنراوه‌یه‌ی
 کاک سوارم ده‌برسی به تام‌و‌چیت‌تیک تایبه‌تی و زۆروه‌وه بۆی باس ده‌کردم و لیتی دده‌وا...”
 “به‌م بۆنه‌یه‌وه تا‌په‌یه‌کی گه‌لێک مه‌زن و دیمه‌نیتکی زۆر جسون و پازاوه له باره‌ی نه‌م
 هۆنراوه‌یه‌وه له بیرمدا نه‌خشی به‌ستبوو...” گوایه نه‌و که‌سانه‌ کلاوتیکی گه‌وره‌پان ناوه‌ته سه‌ر
 باوکی تارا یا خود هیچ له شعر نه‌گه‌یشتون، به‌داخه‌وه باوکی تارا‌ش دره‌نگی پێ زانیوه تا
 به‌رگری له ناویانگی به‌ناحه‌قی! نه‌و شیعه‌ره هکات و سه‌می قاتلی نه‌و شیعه‌ره به‌خه‌لکی

بچيته دهر (له بېرله نې ناوېندى ئالماني رۆژه لالت" پش دا برادرانى هاوېيرى باوکی تارا سى سالى ره بهق دیواريان کيتشا و به توور په پيسه وه هاواريان ده کرد. خه لکينه دوو که له هه تانه! که ره سه و مه کينه به هه تانه . هۆه کاني به ره هه مهيتان و ناوېوري شاره، هه تانه (ل ۱۸ ی سروه) به ره وه له نېهرېندى تان وېوې کۆمه لگای دهر به گايه نې و نېستېکياريش! دهر ۆن . نېتر بۆچ لهو شاره ی هه لډين؟ برایاني باوکی تاراش تمنيا به وه توور بهون سواره قوئل له قوئلى دلداره که ی له شارد ا پيسه بکا. (ل ۱۸) خوا لېيان خوش نېن "جاره گول" يان هه بهو و نه يان دهرانى به کارى چ دى؟ چهن د و چوونى نهو شاره بچن له باوکی تارا يا "نېرش هۆنېکېتر" (دېکاتۆرى پرۆلېتاريای ئه لمان) بهرسن که چل وېنچ سالا له بېرلېن دلسى به چه کړچى ره قانده وه!

تا نېره تايبه نهن د يېه کاني شارى په سندی باوکی تارامان ناسى: شارى پېتشکه رتنى مه کينه! چين و توپزه کۆمه لايه تيبه کان . هه ژار و چه وساوه . ساماندار و که ره سه ، مه کينه پېتشکه وتوو، چه کی زۆردارى و قه لای چه وسا نه وه. شارى پاکانه به رۆزى چلکن و دوو که ل (ل ۱۶) سه رمایه و خه بات... هه لېه ت لهو شاره دا ده بېن مېلى نهوین غه واره ی! خوتېمرانى به رېژ خوا وه کيلی نهو شاره له گه ل بېرلېنى "هۆنېکېتر" پېتک بگرن (له مجله ی کهکشان - ژماره ۹ - ل ۱۰ تا ۱۳ - يا ههر سه رچاوه يه کی نه و تو ی دى.) تا بزانت:

**دائى لفلل سياه و خال مهرىان سياه
هر دو جانسوزند اما اين گجيا و آن گجيا**

به به وای باوکی تارا : "هۆنر به چاوکی تېژ و زانستانه وه! ناوړانېته کۆمه لگای شارو ژيانى شارنشىنى و په يوه نده کاني نېوانيان ناناسى و تېيان ناگا... هۆنر توور په له هه مو نېشانه کاني شار و شارنشىنى. که ره سه و مه کينه و هۆه کاني گه شه کردنى شار و شارنشىنى به دوژمنى خۆى دهرانى و له ههر کسې بۆى بهوئ به گۆچانى توور په وړديان ده کا و له نېوان ده با و له ههر کسې بۆى نه لوا و دهرانى قوئل و زنجېرن (يانى غل و زنجېرى فارسى)... و نه و بهان به سستۆتوه. تو بلى نې نه وانه ی له ولاتانى رۆژاوا و رۆژه لاتدا شووشان ده شکېتن و ماشېتان ده سووتېتن و دېواران دهر و خېتن، خۆ پېشان دنان و مانگرتن ساز ده گهن و تېلوتان و رايهل هه لډه بېن (وهک بېرلېنه کمت . ته وای په کينه سۆفېيه ت . چين . ژاپۆن . فه لستېنى داگيرکرو . نافېقاي جنوبى و...) هه مووان ههر له قوماشى سوارمن و هه لډن؟ يا خود دوژمنى شار و شارنشىنى و شارستانېيه تن؟ رهنگه نه وانىش به چه که فېنۆدال بن و به به رده واره که ی عه شېره ت "خۆ بکوتن؟

***

کودتی بهرینهوه: باوکی تارا به پتېچموانه‌ی دروشمی خزی، وتاره‌ک‌ی پره له "بهرورای تاییه‌تی و غمره‌ز و مه‌سه له که‌سییه‌کان" باوکی تارا له تهاوی وتاره‌که‌یدا شو‌عاری پروپوچ و مندا له‌لخه له‌تینی چه‌پیه نه‌خوشه‌کان بۆ لایه‌نگری له کرټکار و چه‌وساوه و دژایه‌تی له‌گه‌ل چه‌وسیتنه‌ر و سه‌رمایه! به‌ره‌للا ده‌کا. نه‌و شو‌عارانه‌ی ساله‌های سال بنیسته خوشه‌کی هونیکټر چانوشیسکو، برژنیف و ستالین و... بوون و هه‌زاران که‌سیان له‌ خاک راگرد تا نیستا به سه‌رشو‌ری دوکانه‌که‌یان ته‌خته‌ که‌ن و خری که‌نه‌وه و به زیندوویی کونه‌مشکیان لټ بیته‌ قه‌یسه‌ری و به مردووی گۆره‌وشاریان ده‌ن و گۆز به‌ گۆریان که‌ن و له زیندانی میژو‌ریان باوین. (ناوا ده‌بټ شو‌عارا) نه‌وانه بوون به‌رورا تاییه‌تییه‌ک‌ی که‌ باوکی تارا حاشای لټ ده‌کا. (دیاره ناشه‌ک‌ی زۆر سو‌یره!).

غمره‌زی هه‌یه: غمره‌ز له‌گه‌ل که‌سایه‌تی شاعیر: پتی وایه ناکرټ کورټی دهره‌به‌گنیک لایه‌نگری زانست و پتسکه‌وتن بټ و حقه‌ن شیعره‌ک‌ی به‌ دژی چینی چه‌وساوه‌ی وه‌ک باوکی تارایه! مه‌سه له‌ که‌سییه‌کان تیکه‌ل ده‌کا: (مه‌نزو‌ری "مسائل شخصی"یه!): ناره‌زو‌ی مرۆفیک، شاعیرتیک، بټ چو‌نه‌وه‌ی باوه‌شی سروشت و ده‌ه‌نی جوانی لادټ ده‌کرټ مه‌سه له‌یه‌ک‌ی که‌سی بټ. شاعیرتکی خوشی نه‌دیترو‌ی به‌ندی کراوه. دوورخراوه. بټ کار. ناو‌مید له‌ دوا‌ین مانگه‌کانی ژیا‌نیدا ناره‌زو ده‌کا به‌چته‌وه نه‌و جتییه‌ی باشت‌ین به‌ره‌وریه‌ کانی ژیا‌نی کو‌وت و خه‌مباری لټ هه‌لگرته‌وه تا له‌وټ بټی:

شه‌م که‌چون قسوی زه‌با به‌مه‌رد
فره‌بند‌زاد و فره‌با به‌مه‌رد
شب مرگ تنه‌ا نشه‌ند به‌ مرچی
رود گوشه‌ای دور و تنه‌ا به‌مه‌رد
گروهی هه‌ر آتند کاین مرغ شه‌دا
کجا عاشقی کرد آنجا به‌مه‌رد

به‌لام ماموستا هه‌ین گوتنه‌تی: " به‌ مردو‌وبیش نیشانه‌ی گولله‌یه نه‌و که‌لله پرشۆره" نه‌و شاعیره حه‌قی نییه بټ یاره‌ک‌ی خزی روون کاته‌وه بټ به‌جی ده‌هه‌لیتی و ده‌چته‌وه دنی؟ هه‌موو رو‌یشتنیک راگردنه؟ (به‌زیر پاس‌ترناکی ده‌ناسی؟) هه‌ر تۆ خۆت پاش سټیزده سال له سه‌رکه‌وتنی شو‌رش نیسلا‌می و تیک‌چوونی رژیمی شای نیگریس زانت نییه ناوت له پای نووسراوه‌ی خۆت به‌ تهاوی و دروستی بنووسی تا خه‌لک بټناسټ و بزانت کرده‌وه و وتارت چه‌ند لیک نزیکن یا دوور؟ (یا نازناوته؟!)

سواره نه‌و شیعره‌ی له تاریک‌ترین ساله‌کانی ده‌سه‌لاتی رژیمی شای فه‌وتاوا داناوه. شاری

سوارهی "بیترلینی" تۆنجیه. پۆژی ئهو "شاره" به دووکه‌لی به‌ره‌م هێنان (تولید) چلکن نه‌بووه. شاری سواره شاری خه‌سارکردنه. گزه‌ی ئهو شاره له چه‌پ و راسته‌وه قۆلی پیاوی ده‌گرن و بێ سه‌روشوتنی ده‌کهن. ناو و یاو و چرای نیتۆنی شه‌وه‌کانه‌ی هه‌ینی کاباره‌کانی تاران. هاره‌ هاری ماشینی ده‌وله‌مه‌نده‌کانه له شه‌قام. تیتل و تان و راپه‌لی، هه‌ر ماله و سیخوپیکی، ساواکییه. دووکه‌له‌که‌ی له مالی ده‌وله‌مه‌نده‌وه هه‌له‌ده‌ستی نه‌ک له کارخانه‌ی پرۆلیتاریای رۆژه‌لاتی! شیره زه‌لیله‌که‌ی شاعیریکی نه‌قورستانی ده‌پاک بوو باو باوی رتوی سهرمه‌خۆری پۆیی شای بوو.

شاری سواره‌ی هه‌ریمی زۆنگ و زه‌لی کاباره و کازینۆ و تریا و تریاک و هه‌سروێن و له‌ساد و بێ‌به‌ندوباری به‌رده‌م و سه‌رده‌می خۆی بوو. قۆنده‌ری دراو پوول و پارته‌ی بوو و زیندانی نینفرا دییه‌کان بۆ نه‌وین ته‌سک و بۆ خه‌فته‌ هه‌راو به‌وین. سواره‌ی بێچاره‌جاره‌گولی بیترلینی نه‌دیوێو تا ناوانی بۆ به‌خواری. هه‌ر به‌ ولاتی خۆی ده‌زانی و رووی له‌ قوبله‌ی رۆژه‌لات و سه‌روپاوه‌بوو.

ئه‌وه‌یه شاری سواره‌ی کاکێ برا. شاره‌ به‌قوبه‌تگیراوه‌که‌ی به‌ره‌ممی بیرێ تۆ په‌سندی هیچ که‌سه‌تکی ناقل نییه‌ و مه‌لی نه‌وین له‌ی غه‌واره‌یه. جا تۆ که‌ رینگای ئهو دوو شارته‌ لێ گۆژاوه‌ ئهو هه‌را و هه‌نگه‌مه‌یه‌ چه‌په‌سازت کردووه و ئهو کۆشکه‌ به‌لوورینه (جام‌خانه‌که‌ت) بۆ ده‌رووخینی؟

نه‌من وه‌ک تۆ نامه‌وێ بیروپرای خۆم داسه‌په‌نم به‌ سه‌ر خۆته‌راند. به‌رده‌ی پێتوانه‌ی زانسته‌نه‌ش! ناهاوێمه‌ جام‌خانه‌ی "شار"ان. چون ته‌نانه‌ت نه‌گه‌ر جام‌خانه‌ش بێ نیسته‌ "سه‌زه‌ی" ناساندنی چاخیک له‌ میشرۆوی ئهو ولاته‌ن. تۆ حه‌قت نییه‌ بۆ هه‌لکردنی نالای به‌روای خۆت نالای خه‌لکی به‌هێنیه‌ خواره‌وه. نه‌منیش به‌یه‌ ئهو زولمه‌ت لێ دووبات ده‌که‌مه‌وه تا بزانی چه‌ند کاریکی ناشیره‌!

به‌لام چه‌ند په‌خته‌یه‌ک له‌ وتاره‌که‌ت:

۱- له‌ ته‌واوی ئهو وتاره‌دا "سواره‌ت" به‌ زه‌مانی حال دواندووه. وه‌ک پیت وابه‌ن سواره نیسته‌ش ماوه! نه‌گینا ده‌کرا و ده‌بوا فیعه‌لکه‌ت "گه‌شته" یا رابردو به‌وایه‌ن. وه‌ک: نایا هۆنه‌ر نازانی... بێ گومان نه‌وه‌ چاک ده‌زانی... (ل ۱۵۶)... چونکه‌ خۆی له‌ لووتکه‌ی خه‌به‌زل زانی و له‌ دیوانی له‌ نیتو خۆدا ژیا نا ده‌ژی و ده‌ترس... (ل ۱۶). سواره له‌ ۱۳۵۴ کۆچی دوایی کردووه.

۲- پیت وابه‌ ته‌وهره‌یی مرۆف له‌ چه‌ند شت "خه‌د و ته‌قیض"ه‌؟ بۆ پیاو ناگرێ له‌ چه‌ند شت ته‌وهره‌ بێ؟

۳. له تەواوی نمو شیعردا سواره به دلداره‌کە ی پێشنیار ناکا دەکەلی کەوێ. یاخود ناگەینێ یاره‌کە ی نمو چوارچۆی هەلبژاردین و . (ل ۱۵ - ستونی ۱ و ۲).
۴. له ستونی ۲ ی ل ۱۷ دا فەرمووتە: ھۆنەر توورە یە له ھەموو نیشانەکانی شار و شارنشین و کەرەسە و مەکینە به دوژمنی خۆی دەزانێ... بۆی پلوی له نژیان دەبا... برا به کارە ی تۆ دەلێن "تەحریف"! له کوێ شیعری شاردای باسی مەکینە و کەرەسە و شتی وا کراوە. بۆچوونی تۆ ھەلە یە و دەیدە پال سوارەو. ھیوادارم قەت نەبیتە میژوونوس!
- له بابەت بۆچوونی ھەلەوە تکایە پێشەکی "رازی تەنیایی - نەحمەد ھەردی - چاپی دووھەم" بخوێنەو تا بزانی به زیندوویی سەری ھاویرێکت چی لێ کردووە. ھەروەھا مامۆستای کورد - ژمارە ۶ - پلویژەنی بۆکت؟.
۵. باسی نەرمکی سەرشارانی ھۆنەر مەندت کردبوو؟ نەرمکی تۆ چیبەو وەک رەخنەگریک؟
۶. له باری رەسەن نەبوونی وشەو سەیری "شار" ت کردووە. سەیرێکی نوو سوارەو کە ی خۆشت بکە! چونکە غوونە - کە دەلەنگێ؟ نەخشی بەستبوو - زانستیانە! - ھەستیار! - مەکینە "رەنگە پیت - کوردی بێ" سەرمایە داران؟ واقعییە، له ھەموو انیش سەیرتر جامخانە کەت. تازە پتووستە بزانی نەسری تۆ ھی سالی ۶۹ یە شیعری سوارە ی ھی پێش ۵۴.
۷. له ستونی ۲ ی ل ۱۵ دا فەرمووتە: نەم جۆرە ھۆنراو یە زۆر تر به شێو ی کلاسیکە (چەند به قێز و پێزەو) و نیشانە ی کەمەتێز ی ھۆنەرە له شێو ی دارشتنی ھۆنراو ی نوێدا! له مامۆستا ھێمنی خوالێخۆشبوویان پرسی فەرمووی: شیعەر نەگەر شتێکی تازە ی پێ بێ با کلاسیکیکیش پێ نوێیە و... "نەو له بابەت شێو ی دارشتنەو. خەریک بڕوم داوای شیعریکی نوێت لێ بکەم، بەلام نمو شیعری "ئاراستە ی" اتارە کەت کردبوو و ھەر چاوم ھا ت و ھەیفم دێ دوویاتی نەکەمەو:
- تاخۆ گە ی پێ سۆزی دەروون به خاتری پاروویە نان
نەسووتیت و بۆکروزی نەگرت ئاسمان
مەولەو ی ددێ: آفتاب آمد دلیل آفتاب.
- نازانم نمو ھینە ھی خۆتە یا شاعیریکی پەسندت. بەلام پیاو له بەیتێک شیعردا کوووی پێو داو! سوارەش نەماو تا بزانی سۆزی دەروون چۆن دەسووتێ؟ - به خاتری پاروویە نان؟ - خوا ھەلناگرت بۆکروزی نمو شیعەرەش گەییو تە ناسمان! وشە ی رەسەنیش ھەر باسی ناگرت سۆز - دەروون - به خاتری - نان - ناسمان... جا ھەتا نمو شیعری تۆ لەو ی پێ کێ گوت دەداتە نایەتی پەراوی دل؟ کەس!

نه دی وه زنده کی؟

۸. زروونی زهمانی و مهکانی شیهری سوارت به تیکرا له بهر چاو نه بووه.

هیوادارم به چاو تیکی پر سه رنجمده پروانیته "طرح"ی پال نووسراوه کهت تا بهزانی نهو نینسانه به بروای تو قه لای خشتجنی کام بهیری کۆن و ویشکه؟ و له شوین په پوهله کام ناواتا وئله؟ خۆزگه "طرح" چالاو تیکیشی له بهر پیتی کتیشا بایهوه.

۹. ره خنهم له سمر دهر به دهری نووسراوه کهت ههیه نه گهر داواکاری هه بوو دهینوسم دهنا پیتم وایه نه وهنده بهس بهن.

سواره یا ههر شاعیریکی دی له رادهی توانینی خۆیدا کاری کردوه و به ره همی ماوه. مه مانان نه گهر پیمان وایه کاری نه وان هه له یه یا که موکووپی تیدایه ده کری قۆل هه لکه بهن و ته وایه که بهن.

۱۰. نه گهر به راستی پیت وایه: هه له بهستی شاری کاک سوارهش تهر وانیشتیکی گشتی و هه مسو لایه نه یه بوژیانی کۆمه لایه تی و کۆمه لگای شار و لادی، له روانگه و بوچوونی تایبه تی شاعیره وه (ل - ۱۵) یا "هۆنراوه کهی کاک سواره له جیگای خۆیدا جوانه و خاوهن هتندیک تایبه تمه ندی چاکی خۆیه تی" نهی چۆنه ههر په کلایه نه هه لته سه نگاندوه و له باری نابوو ریبه وه بوژی چووی؟ چۆنه هتندیک له تایبه تمه ندیبه چا که کانیت نیشانی خۆته نه ده داوه تا بهر له غه ره ز و مه ره زی تو نه کاته وه؟!

سه‌لاح عه‌رمی (ناشتی)

هه‌ر له‌ کۆنه‌وه‌ کۆتووێانه: "مانای شیعر وا له‌ ده‌روونی شاعیرا: واته‌ واتای راست و دروستی شیعر به‌ ته‌واوی هه‌ر ئه‌مو که‌سه‌ ده‌یزانی که‌ ده‌یه‌وێنته‌وه‌.

من لام وایه‌ نهم و ته‌یه‌ هه‌ر له‌ زمانای شاعیرانه‌وه‌ دا که‌ و تروه‌ و به‌لا و به‌ژنه‌وه‌ و به‌ به‌رژه‌وه‌ندی خۆیان که‌لکیان لێ وەرگر تروه‌ و نێستاش هه‌ر ده‌یلتین و ده‌یلتنه‌وه‌ و کردووێانه‌ته‌ "نێشته‌خۆشکه‌".

به‌لام ئه‌مو مه‌به‌سته‌ نابه‌سته‌ به‌لگه‌ به‌ژ نه‌وه‌ که‌ که‌س مانای شیعر نازانی یاخۆ هه‌قی لێکه‌دانه‌وه‌ی نییه‌. دیاره‌ به‌ درێژایی مێژووی ئه‌ده‌ب، شیعرناس و شیعرنه‌ناس هۆنراوه‌یان شی کردۆته‌وه‌ و به‌ پێودانی زانستی یاخۆ به‌پێچه‌وانه‌ به‌یرو رایان ده‌وێریوه‌. جا به‌حه‌ق یا ناحق. به‌راست یا به‌هه‌له‌!

رێستیه‌که‌ی نه‌وه‌یه‌ له‌م ولاته‌ی ئێمه‌ کاتێک شاعیر زیندووه‌. لێکه‌دانه‌وه‌ و شیکردنه‌وه‌ی شیعره‌کانی باش و قه‌ره‌ و ده‌مه‌ته‌قیان که‌مه‌تر له‌ سه‌ره‌، نه‌ما هه‌ر که‌ شاعیر سه‌ری نایه‌وه‌، به‌تا یه‌د ته‌ ئه‌و که‌سه‌ی که‌ پێش مه‌رگی، به‌ هۆی هه‌لومه‌رجی دژوار و نه‌سته‌م، به‌واری چاپ و ده‌ره‌له‌تی به‌لا کردنه‌وه‌ی هۆنراوه‌کانی، نه‌ویش دوور له‌ هه‌له‌ و په‌له‌ نه‌بووین، توێژنه‌ران و ره‌خنه‌گران تووشی سه‌رلێشه‌راوی ده‌کا و هه‌لێش به‌ژ هه‌له‌په‌رستان ده‌ره‌خستین.

کاک سواره‌ یه‌کێک له‌م نامرادانه‌ به‌و که‌ ته‌نیا به‌ ده‌سنووس و به‌ هه‌لکه‌وت و له‌ که‌له‌ندا له‌ تریبونی رادیۆوه‌ شیعره‌کانی خۆی به‌لا و ده‌کردنه‌وه‌.

جا به‌خه‌ته‌وه‌رانه‌ کاکه‌ سوار به‌وخۆی، به‌ ده‌سخه‌ت و قه‌له‌می خۆی، لێکه‌دانه‌وه‌یه‌کی له‌ سه‌ر شیعرێ "شار" کردووه‌ و سالی ١٣٥١ی کۆچی له‌ به‌رنامه‌ی «تاپۆ و به‌ومه‌لێل» دا که‌ له‌ رادیۆ تارانده‌وه‌ تۆمار ده‌کرا. به‌لاری کردۆته‌وه‌^(١).

نه‌ما به‌ راشکاوی ده‌وانم به‌لێم "کاک سواره‌ به‌پێی قۆناخی ناسته‌نگی ئه‌و سه‌رده‌مه‌ زیاتر کۆبه‌ و په‌راوێزی لێ ناوه‌ و گه‌له‌کی ریس و گوړیس به‌ژ هه‌تانه‌وه‌".

"ماله‌م قه‌به‌ره‌" سه‌ره‌رای نه‌مه‌ش نووسراوه‌ که‌ به‌لگه‌نامه‌یه‌کی به‌که‌له‌که‌ و ده‌توانی زۆر لایه‌نی هۆنراوه‌که‌ ده‌ره‌خا و له‌ په‌رده‌دا زۆر مه‌به‌ستی گه‌رنگی نواندووه‌ و ده‌کری و لامه‌ستی که‌م و پوختی ره‌خنه‌گری به‌رێزی بێ. لێره‌دا په‌رسپاریک دێته‌ پێش. به‌ژ کاک سوار وا که‌م و پوخت له‌ سه‌ری داوه‌؟ وا خۆم وه‌لامی ده‌ده‌مه‌وه‌.

"چونکه دهک ناگامان لښه ، له م سهرده مهی ژبانی سواره ، قاره مانې پتیشوی "سوره قهلا" دا ، کمال به موو بهند بو . هر بویه مه بهست روون و ناشکرا نده کورتا و ده که و ته ژیر په رده ی رهمز و رازدوه ، زمان و شته وی سمبولیک دهاته کایه و تنیا پیاری وریا و زیره ک ده پتوانی "موو له ماست ده رکښتی".

جا هر بویه هاته سهر نو باوه ده که روونکړنده ویه کی سیاسی . نده بی و نده بی . میژووی به کم ، به لکو پتوانم به ده رځستنی زمان و زمانې شپه ده که ولامی کی هه موو لایه ندی رخنه گری خوشه ویست بده موه و تا راده ی کی تمواویش خوښه ویست له شک و دوو دلی رزگار کم و به شنه پای حه قیقه ت هه ووه لا رادری و خوره تاوی پاک ده رکه وی.

لږده به پتو یستی ده زانم پوخته ی مه بهسته کانی رخنه گری هیترا و بهیر بیتنه وه . پروانه "سره" ی ژماره ۵۵ ، لایه ی ۱۴ ، ۱۹ ... شاعیر تووړه ی له شته وی تازه ی شارنښنی ! هول و خه بات بؤ به روو پتیش چوونی کومه لی به لاهه خراب و نه نگه ! خوه زلزان و کوره عه شیرت و ترسه نکه ! دوو په رتزه و له گه له کی تاق بؤته وه " و هتد .... نازیزان !

رخنه گری ده ووست ده بن هه میسه له سهره خو و به پاریز هه نگاو هه لښتته وه و ورد پروانې . لښکانه وه ی زانستی بکا و به سهر ویستی ده روونی خو یا زلا بن و به مه یلی خو ی مانا دانه تاشن ، نالږده دا ده بن بزانی که شپه ده که ل نوو سراوه یاخو مه قاله یه کی تمواو سیاسی جیاوازی هه یه . شپه په یرو ی له مه نتیلی تایبه تی خو ی ده کا و بریتیه له نه حساس و ههستی ده روونی شاعیر به رامبه ر به روو داوه کانی ده رو به ر ، که به گوږه ی بؤچوون و توانا و ناوه ز و ټیگه یشتنی شاعیر ده وندرتته وه .

شپه فزمو لیکې رامباری و نابووری نیبه و نه م جه غزه به رته سک و به رته نگانه ی هه لپواردوه و ری و شونښکی تایبه ت به خو ی گرتزه بهر ، به لام به داخوه رخنه گری به رتیز نو مه بهستی له بیر کردوه و تنیا لایه نښکی شپه ده کی وه که هلو تښتیکې تمواو سیاسی خستزه به ریاس ، نوویش به پتی بؤچوونی خو ی ! رخنه گره که ر به به وی بیانو و بگری ، په رکه یه که ده کا به کټیک و به پتچموانه !

شپه رناس ده بن قازی و داوه ریکې داد په روو بن ، یانی لایه نی به هتیز و جوان و رازوه و لایه نی کز و دزیو و ساکاری کاره که ده ریخا و سهر جم ټیکو ل و کاکل لیک جیا کانه وه و نه و سا هلو تښت بگری و حوکم بدا .

بیرورای تایبه تی و غه رز هه ر نو کاره ده کا که تنانته ، "سهر ما به هه تیو ، با به

پهځنه گر لای وایه سواره تیبه پړوونی قوڼاخی دهره به گی بز قوڼاخی سهرمایه داری که په کتیک له پتوړسته کانی زه مانه به خراپ و هله و چوت دهنانی، بهلام له راستیدا ده توانین پیژین: "نمو، گه شه کردنی سیستمی سهرمایه داری به به نیشاندان و دهرخستی مه زهره کانی به که بریتین له: چرای نیشون، دارتیل و دوو کله کارگا گه وره کانی و هند... دمخاته روو. له پیشه سازی توپره نیبه، به لکو بیزار بوو له به شتیکی فهره نگی سهرمایه داری.

شو و رڼو خه لک خه ریکی کار و کویره ورین و دین و دهچن، ماندوو، شه کت، له بهر هارهار ناگیان له په کتر نه ماوه. "ورکه پورژوا" خو ده کوتی و په له یه تی بز بوون به که له پورژوا". کر تکار رڼو به رڼو پتر ده چه وسپته وه و گیرفانی سامانداره کان به حری به نه. له قوڼاخی ناسته نگدا کهس کر تکاری مسکین و هزار به سر ناکاته وه و توپری رڼو شنیر به کردوه جوړه لی لن پراوه و "هر شو یلکه ی له کارایه" دیسانیش شاعیر هر توپره نه بی؟ ژیان و نینسان و نمون مانای خویان له دست داوه. شاعیر دهری، نینسانه و نویندار، بهلام گوله که ی په یمان شکته و هه موو شتیک له زیر و جل و خشل و دراودا ده بیته. چاوی به شعوره که وتوه و شوقی چرای نیشون چورته ی لن پړوه. گوی هه تاو که گرما و روونگی راسته قینه ده به خشی لای نو بزه، به لن شاعیر دهری رقی هه لست نه ویش له تاقه گوله که ی که نه هاتوته جن ژوان و په یمانی به جن نه هیتاوه. پاخو به رواالت هاتوه، بهلام به دل له تک نه ویندارا نیبه شاعیر بیانو به یار دهری و کولو کوژی دهروونی وک تاوه بارانی به هار هه لدر پیژ، بهلام نهک به راشکاوی، یار دهر سیتن، بهتسو نه مجار یی له به لیتی خوت بهتی دهرم، جیت دهرم که چی نا، دلنیا نیبه، بهیری ته نووره دهکا، چه واشه یه، ناسکخه یالی دلناسک، دلی هر ناوړینگان ددها. نای کوپه حهیرانی مالویران، نابی یار کولن له خو به کی. نه گهر گراوی بهتوژ، ده تاری که توژاش؟

شاعیر ما و دنیا بهک خه و په ژاره، نو جار خوی کام داوی یی نه پسا و بز نه گه رایوه دی؟ خو نمو کوپه عمشیرت بوو، کوچکراوی تاوی گهرمی بهر دواړه که گوره مال؟ داخوا گه رانه وه بز گوند هر خه ون و خه یال نه بوو؟ بز چما شاعیر نه پده زانی زمان کوپوه؟ یان نه خیر، پاشی نم گشته نه زمون و چه رمه سهریبه هیتشا له دهروونیا ساخ نه پیژوه و به تهواری نه خش و کری دهره به گی وه لا نه نابوو؟

چما نارای لیک بدهینه وه پهځنه تی نه چن! کاکه سواره دهره بهر و پیش چوونی دهره بهر میژوو فهراموش نهکا و پیبه پیتی نه فکری یی بگا و نیتر به چادر و چیچ و ره شمالي دورانی دهره به گی نه نازی! بوچی؟

بز وهلامی نمو پرسیماره پتوړسته ناوړتیک له قوڼاخی ژبانی شاعیر پیش وتن و

بلاوکردن و دی شیعره که بده ینموه. سواری کوره عمشیرهت، وهک شاعیریکی پیشهروی
 نوی ویزی نویخواز هستی نیشتمانیه روی هانی دا و کهوته ریزی شورشگیران، به نه هیتی
 کاری کرد و هملی دا و پاش ماویهک و ترای هاواله کانی کهوته به ندیخانه، نه شکه نجه درا،
 بیتجورمه تی پشکرا، به لام سولاری به زیپک و زاکوون بوو به قاره مانی "سوره قهلا"^(۱۱).
 ده گیتی نموه: "... به لئی، تنانیت پساوکوژان و نه شکه نجه کهرانی "ساواک"^(۱۲) دانیان به
 جوافتری و نازایه تی نم شاعیره شورشگیریه دا دینا و نه پانوت: سواره نمونه ی غیرهت و
 نازایه تی و خورگریه "نو ماوهمش تپه ری، سواره ده گمل زوری ناواله کانی له به ندیخانه
 رزگاریان هات! هاته وه، دیسان زمان ناژولی...!

هتا رژیپک که سواره شینی "شهنکه سواری"^(۱۳) ای گترا، شینیکی رووه شورشگیریه،
 شیعریکی به هیز و پته وی نه ده بی که له خمی "رووباری چوکی به فیرو چو" دا هونیه وه و
 پتر توشی قهیرانی رووخی و توره یی مه یله شورشگیرانه بوو. خو گنخاندنی ناواله کانی و
 کوی نهدان به هاواری "شهنکه سوار" بوو به بیانویهک که بیژی:

نمیری همر شعیله که کارایه
 دمس پیره لژی تاره قی به ریشتن
 دل همانی کژلوانه
 سر گرگ تاله
 دمار بی خوتن!

سواره تاق بووه. له "خیتی درو"^(۱۴) هلبرا، به لام سه رگه ردان. قهیرانی فکری به رو
 هلدیری برد و به داخوه سه رنگری پتدا؟ به لام هیچ به لگه یهک بز هلدیران و کهوتنی به
 دهسته و نییه...؟

بویه سواری پیشکوهتنخواز نه ده بوو کای کۆن به با بکا، چونکه تازه قوناخی دهره به گی
 تپه ریوو.

دیسان نه گه ر له روانگه یه کی دیکه وه پروانینه مه سه له که بۆمان هه یه به لیتین له و
 سه رده مه دا ده کرا کاکه سوار پروای به خهباتی چینی کریکار نه بووین و زیاتر پروای به
 خهبات و تیکۆشانی شانه شانی دینشینان و جوتیاران بووین.

له لایه کی تره وه ده کوی بیژین: "شار ناوهندی ده سه لاتداری ناحه زانی کاک سواره بووه و
 بویه له دهرونا هیزیک، هیزی ویستی نیشتمان هانی داوه به ره و زنده کهی، به تاییهت که
 لای وابوو: "گونده کانی ولاته کهی بنکه و لانی شورشگیرین ناوایی کانگای وهفا و
 خۆشه ویستین و فریفتل هاری نییه".

دېم پرمو هڅه و هموارۍ باســـــــــــــــه دېم پرمو لادڼ، پرمو کــــــــانگهۍ وهـــــــــا "هېمن" سالی ۱۳۵۳ی هه تاري

تەنانت نمو شيعره‌ی ماموستای نهمر "هېمن" پاش "شار" هونراوته‌وه. با راستيه‌کی دیکه‌ش له پير نه‌که‌ين، نو‌ميش نه‌ويه که نمو کات کړه عه‌شيره‌ت نه‌که‌ر به تمواری قافله‌سالاری شؤرش نه‌بووین له پيزی کارواندا بوون و دم ده سیاست وهردان و خه‌باتيان به لاوه شانازی بووه.

خه‌لکی همزار و چه‌سواوه له‌هر کار و پتگار و چرووسان و سهرکو‌تکران به ددستی کوته‌په‌رستان و له ناکامدا دواکه‌وتوویی فهره‌نگی ژور به کمی ده‌بان‌توانی روو له خویندن بکه‌ن، به‌لام کړه عه‌شيره‌ت به‌پتچه‌وانه پتيان ده‌خویندرا و ماموستای تايه‌تيان بؤ ده‌گیرا و سهره‌نجام ورياتر و به دمودووتر بوون و تەنانت ليره‌شدا پتشیپرکیتی خه‌لکیان دابؤوه. جا ده‌کړی کاک سواره داخ و مه‌غابه‌ت و خه‌فته‌تی نمو‌سای خوارديی و به لای منه‌وه ناوا تاوانیکی ره‌پال نادری به‌لکو چار نو‌وقانندن له ناست حه‌قیقه‌تیکي میژووویی تاوانه، نو‌ميش که به‌ته‌وی که‌سایه‌تی نه‌ده‌بی، سیاسی که‌سیک هه‌لسه‌نگینتی.

نينجا با به‌تینه سهر باسی زمان و کیشی شيعره‌که.

زمانی شيعره‌که، سه‌مبولیکه و باشتيرين به‌پانی مه‌به‌ست بؤ نه‌وسایه.

هونسه‌وه و دارشستی به زاراوه‌ی سؤرانی ره‌سەن تیکه‌لاو به وشه‌ی ناوماله‌کانه. با به‌روانين: وه‌ره‌ز، هاره‌هار، تاوویار، بزه، زؤنگ و زهل، جاره‌گول، ته‌سک، نه‌وین، که‌ش، غه‌واره و هتد...

دیسانه‌وه سه‌رنج به‌دين: عه‌لاج، نیتون، مه‌زه‌هر، میسال، عاتیفه، نینتزار و هتد...

سهره‌رای نه‌وانه‌ش، کاک سواره وینه و ته‌عبیری نوئ و تايه‌ت به خوشی دارشتوه و به کاری هینان، جیتگی سهرنجن، ئن با به‌روانين، رۆژی چلکن، تاوویای شو، چاو له‌به‌ر چرای نیتون شه‌واره، به‌زیته ناو به‌زم، دزی گزەم، په‌یکه‌ری میسالی داوه‌ل، که‌مه‌ندی دوو‌که‌ل، شه‌پۆلی شين، کوچی تاوی گهرم، داره‌تەرمی کووچه‌ی ته‌نگ، پناری پر به‌هار و هتد....

زمانی هونراوه‌که پتیه‌ندی راسته‌وخوی به زمانی شيعره‌که‌وه هه‌یه. نمو دم خویندن و نووسين به زمانی کوردی له کوردستانی نيران نه‌ک باو نه‌بوو، ده‌کړی بلتین، پاساغیش بوو، نه‌وه که هیندیک له وله‌ه‌کان کوردی نه‌بن شتیکی سه‌یر نه‌ییه. کاکه سوار له نيران زیاده و زمانی فارسی تیکه‌ل به عه‌ره‌بی خویندوه و ناکړی نمو دوو زمانانه شونی له سهر دانه‌ننیزو

نوه مهسه له یه کی زانستیه، که چی ره خنډگر دنوسن:

“هر چنده که له باری زمان و روالهت و رهمه بونی وشه کانیه وه بی که موکووری نییه. بزغونه نه گهر سه یزکی نهم به شهی هژراوه که به وردی بکهین. ده بین که دله نگی و به تهواری مانا نابه خشی و وشه یه که هه لیزاردراوه لاواز و به دهسه لاته له گه یاندنی مانادا، وهک ده لئ:

به هر نیگایهک و په تایهکا

نه لئیم هرۆم له شاره کمت گوتم

وه نیره که ده لئ:

له شاری تۆ له بانی عهرشه قۆندهری درلو

دیار نییه که قۆندهری درلو له سر عهرشه یا وهکو هینی خاوهن دراو؟”

باسی وشه ی رهمه و نارهمه فمان کرد و به لگه شمان هینایه وه، به لام نه وهی که فهرموویه شیعه که مانا نابه خشی، راسته و وهبالی بز ده کیشم، چونکه شیعه که به هه له چاپ کراوه و راستیه که ی ناوایه:

به هر نیگایهک و په تایهکا

ده لئیم هرۆم له شاره کمت گوتم

مانای به یته که:

هر جارتیک دپروانم، هر که چا وه ل دئیم، تووشی دهر و په تایهک دئیم، چونکه چاوم به تهواری نهو شتانه ده که وی که وه بیر هینم وهی سیستمی ناخوشه ویستی من، هر بویه ده لئیم بار کهم و هرۆم، به لام نه وه که فهرموویه نهو به یته له نگه، وانیه، پروانین:

به هر نیگایهک و په تایهکا

مَفَاعِلُنْ مَفَاعِلُنْ فَعَلْ

فهرموویانه:

له شاری تۆ

له بانی عهرشه قۆندهری درلو

مانای پروان نییه.”

من نازانم نهو پرسپاره ی بز کردوه؟ خۆ نه گهر ته ناندت به بزچوونی تهوای سیاسی خوشی لیکه دابایه وه مانای هه بوو. واته: نه مفرۆ، لهم سه درمه ده دا قۆناغ قۆناغی سه رمایه داریه و نه وه کهوش و پتلاوی سیستمی سه رمایه داریه که له سر سه رانه و پتی

سرمایه‌داریشی تندباده. سرمایه‌دار که یه‌ته عرش و وه‌پای په‌تی نه‌چوکه و پیتلاوه‌کانی
وا له‌پیتیا. قۆنده‌ره به‌ری پیتی سرمایه‌دار و نمدار راده‌سووست... که‌وشی زقپن له
به‌ری‌مروچکه‌ی ناسمانه، نه‌خیر هر له‌سهر هه‌رده، به‌لام تق‌بلتی نهم قۆنده‌رانه‌هی پیاویکی
رووتی نمدار بن؟ دیاره‌نا، نه‌وانه‌نی چه‌وسینه‌ری ساماندارن؟ کورد ده‌لت:

به‌خیر به‌ی پیتلاوه‌کانت سهر چاوم.

به‌خیر به‌ی پیتلاوت سهر سهران، سهرچاولن.

ده‌کری مه‌به‌ستی ویزهر له‌جووتیک پیتلاوی تازه‌ی ده‌ین نه‌کراو به‌ن که‌کابرا له‌زیر
هه‌نگلی ناوه؟! هه‌نگلی ناوه؟! هه‌نگلی ناوه?!

نه‌مجا با پیتنه‌ سهر کتشی شیعه‌که:

شیعه‌که له‌سهر کتشی عه‌روزی به‌ و له‌به‌ری "هَزَجْ مَقْبُوضْ" مجبُوب "دا هُوزراوه‌توه.
وه‌زنه‌که‌ی ناوایه: (مَفَاعِلُنْ مَفَاعِلُنْ) (مَفَاعِلُنْ فَعْلُنْ) و چونکه "شار" به‌شیه‌ی نوێ
هُوزراوه‌توه ده‌کری ژماره‌ی مَفَاعِلِی عه‌روزی به‌هَی کورتی و درێژی میسراعه‌کان به
یه‌ک نه‌ندازه‌نهن، یا (مَفَاعِلُنْ)، (فَعْلُنْ) ی له‌تکا به‌ن. بۆ وینه:

گوتم! دلم پره له‌ده‌رد و گول

مَفَاعِلُنْ مَفَاعِلُنْ فَعْلُنْ

ده‌لتم پرده له‌شاره‌که‌ت

مَفَاعِلُنْ / مَفَاعِلُنْ

نه‌مما راس‌تیه‌که‌ی نه‌ویه له‌م شیعه‌دا. شار. جار جار وه‌زن شکاوه و ده‌گه‌ل نه‌و
مَفَاعِلِی باسی کرا هاوسه‌نگ نین و پارسه‌نگیان ده‌وی. بۆ وینه:

ده‌ستی گه‌رمی ناشنا نه‌یه که‌ته‌یگوشم

فَاعِلُنْ / مَفَاعِلُنْ / مَفَاعِلُنْ / فَعْلُنْ

یا:

کن له‌شاری تو له‌شاری قاتلی هه‌زار

فَاعِلُنْ / مَفَاعِلُنْ / مَفَاعِلُنْ / فَعْلُنْ

یانێ له‌هه‌ولتی هه‌ر میسراعه‌کا هه‌یجایه‌کی کورت که‌مه، بۆ وینه ده‌کری له‌هه‌وله‌ی
هه‌ر کام له‌م میسره‌عانه: "وه" زیاد به‌کری و ماناش کورت و درێژ نابن نه‌شکری به‌راوه‌ستان
له‌سهر میسراعه‌کان یان خه‌یرا خوێندنه‌وه‌یان هه‌ر "شهرشه‌ل" بن.

جگه‌ له‌مه‌ش به‌راشکاوی ده‌لتم:

"شیعه‌که‌ ده‌ر و ژووری وه‌ک یه‌که، رازاوه و پتمو. پتمو و رازاوه."

-
۱. وینه‌ی تیکستی نهم به‌نامه‌یهم لای حاجی عومهر ناغا ئیلخانی، برا گهرده‌ی خوالیخویشیو کاک سواره دمست کهوت و پر به دلی سهاسی ده‌که‌م.
  ۲. سوورده قه‌لا: زیندانی قزل قه‌لا (قزل قلعه) له تاران، ناوی شیمرتکی کاک سواره‌شه.
  ۳. ساواک: (سازمان امنیت کشور) ده‌زگای سیخوپی ئیران له زمانی پهلله‌ویدا.
  ۴. شهنکه‌سوار: ناوی شیمرتکی کاک سواره.
  ۵. خیتلی درۆ: ناوی شیمرتکی کاکه سواره.

عزیز تر نیکو خان

تاسی دهچن واته کسه دهچوری به زار
جوانه له پتی دهموه پتکتسه غور
بقرته و ههستی دعوون چاوه پتم
بهسته لکه گهانه ههستی و تار

محمد مهد نوری

من نیستاش هه کاتیک سوارم دیتوه بهیر یا له نووسرلوه په کا یادنامه په کی
دهخوتمه ده یا گاهن دۆست و رهفیتیکی باسکی نهوم بۆ دهگترمهوه دلم پر دهبن له دهر و
کول.

وستم بۆ پیتسه کی نهم دیوانه به وهزن سووک و به قیصهت گرانه چهند فرمیتسکیکی
گهرم و گمش له دیده ههلوهرتم و بهیکهم به دیاری بۆ خوتمه ری خوشه وستم و ههستیار،
بهلام به قولی مامۆستای نهم ههمن که له پیتسه کی تاریک و پرونه جوانه کهیدا دهفرمووی
"کتی من له خۆم باشتر دهناسن" له لایه کهوه و له لایه کی کهشهوه بۆ راستکردنهوی ههلهی
چهند نووسهرتیکی بهریز که هه کاتیکیان له نووسرلوه کانیاندا به چهشنیک ههلهیان له سر
ژیانی "سواره" ههیه، قهولم دا نمو بیده نگییه بشکیتنم و ههستی سپی و بهتگهردی خامۆشی
به تیخی تیژی وشه ههلهبرم و به تاریک ژیاننامه‌ی سواره بهگترمهوه و له چاوانیش داوا
دهکم بۆ بهیانی نمو ههسته دهروونییه به ناھهنگی دلته‌ی نهسرین یارمه تهم بهدن، نهم
نووسراوه‌یه نایهوی "سواره" له بهاری هۆنه ریبهوه بهناسیتن، چونکه "سواره" نهستیره په کی
پرشنگداری ناسمانی نهدهبی کوردی و فارسییه و ناوه خوش و له سه‌ر زمانان سووک و له
دلان چهسه کهی "سواره" به تایهت به ناویانگی کاک "سواره" زۆر ناسرلوتر و بهمرزتره که
نیازی به ناساندنی من ههبن، ناوی "سواره" وهک په‌ری سه‌ری نهسپی "شه‌نگه‌سوار"^{۱۱}
نه‌دره‌وشیتنهوه و بهیری تلوعی شیوازکی نه‌ده‌بهی نوی و تایهت نه‌خاته نیو میتشکی هه‌مو
نمو که‌سانه که به جۆزیک دل به‌سته‌گیان به فهره‌نگ و نه‌ده‌بی کورد پیه‌وه هه‌یه، هه‌روه‌ها
وستم و مه‌به‌ستیش نمو نییه که به‌یروباوه‌ری "سواره" بۆ خوتمه‌ر پروون به‌کاته‌وه، که وا بوو
نمو پیتسه‌کییه هه‌ول نه‌دا ژیاننامه‌یه‌کی کورت له ژیا‌نی کورتی سواره به‌خاته به‌رچاوی خوتمه‌ره
به‌ریزه‌کان و به‌س.

جا نیستا من وێرلی سه‌پاسکی که‌رموگور و ریز و نیحترام بۆ هه‌موو نمو مامۆستا و

نوسهرانهی چ له و دیوی سنووره و چ له ژورووهی ولات و چ له دهره وه له سهر "سواره یان" نووسیوه و شینیان بۆ گتیراوه و تهانه ت نهوانهش که رهخه یان له شیعهره کانی گرتوه و به تاییه ت نهوانه که جوابی رهخه کانیان داوه ته وه. ده مه وی به و مه رجه که لیم دلمه ند نه بن هه له کانیان باس بکه م.

۱. کاک عه بدوللا مه ردووخ که یه کتیک له دۆست و هاوکاره کانی نزیک "سواره" به و، له گۆفاری ژماره ۴۸ ی "قالدک" سالی ۱۳۵۴ ی هه تاویدا "سالی کۆچی دوابی سواره" له ژیر سهر دتیری "سرسلامتی" ده نووسن "سواره" له سالی ۱۳۲۰ ی هه تاوی له شاری سه قز هاو ته دنیا وه و پۆلی سهره تای و ناوه ندی له بۆکان و سه قز خویندوه.

۲. "گروه لهجه های اطلاعات و اخبار سازمان رادیوتلوویزیون ملی ایران": که من لام وایه هه کاک عه بدوللا مه ردووخ نووسیوه تی له ژیر سهر دتیری "در سوگ دوستی از دست رفته، انسانی پاکاندیش و شاعری حساس" له گۆفاری "ته ماشا" له سالی ۱۳۵۴ ی هه تاوی ده نووسن "سواره" له سالی ۱۳۲۰ ی هه تاوی له شاری سه قز له دایک به وه و خویندنی سهره تای و چه ند سالتیکی له پۆلی ناوه ندیش له سه قز به وه و دوابی بۆ ته واو کردن چۆته تاران.

۳. کاک نه محمد شهریفی له گۆفاری هیوا ژماره ۳ شوباتی ۱۹۸۵ سهر وه نه نستیتی کوردا ده لتی: "سواره" له شاری سه قز له دایک به وه و خویندنی سهره تای و ناوه ندی له سه قز و بۆکان ته واو کردوه و کاک نه محمد شهریفی له گۆفاری ژماره ۵/۴ ی مامۆستای کوردا له سالی ۱۳۶۶ ی هه تاوی له ژیر سهر دتیری سواره له به ر تیشکی نووسراوه کانی دا ته نیا ده لتی: "سواره" له سالی ۱۳۲۰ ی هه تاوی له دایک به وه و زیاتر له سهر نه م باسه ناروا.

۴. کاک عه زیز که به خوسره وی له گۆفاری ژماره ۴ ی سروه، سهر وه ئینتشاراتی سه لاهه ددین له ورمی ده نووسن: سواره له ته مه نی سیزده و چارده ساله ییدا تروشی فه له چی قسچی به وه و خویندنی سهره تای و ناوه ندی له بۆکان و تاران ته واو کردوه و له لای مامۆستا مه لاهه ده مه نی نه شه ری خویندویه تی.

۵. کاک ح. به فرین، له گۆفاری سروهی ژماره ۱۲ له ژیر سهر دتیری "تاو پتیک وه سهر سواره" دا ده نووسن سه به اهه ت به وه که سواره ی ئیله خانی به چی ته یا سواره ی ئیله خانی زاده و من پیم وایه سواره ی ئیله خانی دروسته و زۆر له نووسه ر و شاعیرانی کوردی ئیران که من دیومن "ئیله خانی" به راست ده زانن، نه بن به مه له ی شاعیر رایان به راه به ر به و شته چی بن "و کاک به فرین نه لتی" روو نه سو نه وه ی نه مه ش زۆر پتیه بسته له مه سه له ی نه مه دا و هه روه ها شتکی سهر پیتی نییه.

۶. کاک "نیازی" له رانییهی عیراقهوه له گۆفاری کاروانی ژماره ۲۲ی ته موزی سالی ۱۹۸۴ لمژیر سەردێری "با سواره باشتەر بناسرئ" دا دهلتی: "له گۆفاری بهیانی ژماره ۹۰، نهیلوولی ۱۹۸۳ له لاپه‌ری ۶۱ - ۵۷ دا مامۆستا نەسەد نەقشەبەندی وتاریکی له ژێر سەردێری "سواره بناسن" دا پلاوکر دۆتەوه و خۆنەر هەست بەوه ده‌کا که مامۆستا نەسەد له‌گەڵ "سواره‌ی" شاعیردا نزیکي هه‌بوه" و هه‌روه‌ها کاک نیازی ئهم حقه‌ نه‌دا به‌ خۆی که پرسیار بکا نه‌ی بۆ له‌گەڵ ئهو دۆستایه‌تییه‌شدا مامۆستا نەسەد نه‌یتوانیوه‌ بزانی چ سالتیک و له‌ چ شوێنیک له‌ دایک بووه و به‌ چ نه‌خۆشییه‌ک و سالی چەند کۆچی دوابی کردووه. کاک نیازی ده‌لتی "به‌تایه‌ت که مامۆستا نەسەد ئاره‌زوویه‌کی فەراوانی نه‌ده‌بی ه‌یه و ئهم شتانه‌ش زانیان بایه‌ختیکی گرینگیان ه‌یه بۆ ئهم‌ڕۆ که و‌ستویه‌تی ئهو بابەتانه‌ له‌ فه‌وتان پرگار بکا " کاک نیازی ده‌لتی: "مامۆستا نەقشەبەندی له‌ لاپه‌ری ۵۷ دا نووسیویه: نازانم چ سالتی هاته‌ دنیا، به‌لام ئه‌زانم که نه‌خۆشی زه‌ردوویی بووه به‌ زه‌ردی و خه‌زانی عومری له‌ سالی (۱۳۵۳) دا، جا ئه‌مجا مامۆستا نیازی باسه‌که‌ی خۆی درێژه‌ پێده‌دا و ده‌لتی: "سواره" له‌ سالی ۱۳۲۰ی هه‌تاوی ۱۹۴۱ زایینی له‌ شاره‌ خۆراگره‌که‌ی سه‌قز له‌ دایک بووه.

۷. کاک عه‌بدولقادر ده‌باغی له‌ سه‌ر سنووره‌وه‌ لمژیر سەردێری "به‌لتی با سواره باشتەر بناسن" ده‌لتی من له‌ گۆفاری کارواندا نووسراوه‌که‌ی کاک نیازی چاوپێکه‌وت" و ته‌نیا ده‌لتی مامۆستا نەسەد به‌هه‌له‌ چوه‌ "شیعری کاک "سواره" قەل و هه‌لتۆ نییه" و "پیره‌ هه‌لتۆیه" و له‌ باره‌ی ژبانی ئه‌وه‌وه‌ نه‌ینووسیوه و بۆچی نه‌ینووسیوه سه‌یره و نه‌گه‌ر کاک قادر ده‌باغی ناوا دووره‌په‌ریزی له‌ مه‌سه‌له‌که‌ کردووه ئه‌ی بۆچی ده‌لتی "با سواره باشتەر بناسن"، چونکه‌ کاک عه‌بدولقادر زۆر له‌ مالی بابی شاعیر بووه و ده‌گه‌ڵ بنه‌ماله‌ی "سواره" دۆستایه‌تی و هاتره‌چی گه‌رموگه‌ری هه‌بووه و له‌گه‌ڵ ئهو شاره‌زایییه‌ش به‌پێچه‌وانه‌ی سەردێری نووسراوه‌که‌ی نه‌ که‌م و نه‌ زۆر و نه‌ باشتەر و نه‌ خراپتر نه‌یناساندوه.

۸. به‌پێرتیکی تریش له‌ ژێر سەردێری "ناوبری له‌ نێوانی برایان نیازی و نه‌قشەبەندی دا" که به‌ ناوی - نووسینی ناشنا - له‌ گۆفاریکی ترا ده‌نووسی: "سواره ئیلخانی له‌ بنه‌ماله‌ی ئیلخانی شاری بۆکانه. باوکی "سواره" سه‌ره‌نگی بازنشسته "عه‌قید، موته‌قاعید" بوو، ناویم له‌بیر نییه‌ وایه‌ بزانم "عه‌بدوللا" بوو. "سواره" سالی ۱۳۲۰ی هه‌تاوی له‌ شاری سه‌قزی نه‌به‌رد له‌ دایک بووه" ئهو برا ناشنایه‌ که له‌ نووسراوه‌که‌یدا وا ده‌رده‌که‌وی زۆر ناگای له‌ حالوبالی "سواره" و دۆسته‌کانی "سواره" بووه و زۆر قسه‌یان له‌ ده‌گه‌رتنه‌وه و ئهو سەردێره‌ جوانه‌ی هه‌لتۆاردوه بۆ نووسراوه‌که‌ی، به‌ راستی ناوڕێیه‌کی باشی کردووه و به‌ قه‌ولی خۆی "کاک نیازی و کاک نەسەد راستیه‌ که‌یان بۆ ده‌رکه‌وت.

۹. بهرېز کاک سەلاح موهتەدی لەژێر سەردێڤی "دە سال دواى کاک سوارە" لە مامۆستای کوردی ژمارە ۱۳ دەلێ: "سوارە لە گوندی قەرەگۆز لە دایک بوو". هەلبەت خۆتەری بهرېزو خۆشەمەست "مەبەستى نېمە لەو بەشەدا تەحلیل و لێکۆڵینەوە و یا ناساندنی "سوارە" لە باری ڕیازی ئەدەبی و فەرەهنگی و هونەریمووە نیشە کە ئەو مامۆستاىانە لێى دواون "ئەو بەشە، بۆچوون و بۆنەچوونە کە بۆخۆیان".

نەم نووسراوێه ڕەخنە نەگرت و دەلێ: نەم مامۆستا بهرېزانە کە بە دلێکی ڕ لە خۆشەمەستی "سوارە" وە، وێستوویانە لەسەر ژایى سوارە تەحقیق بکەن و کاتێ خۆیان دەلێن "شەتە کە هەروا سەریایى نیشە و لە مەسەلەى ئەدەبدا گرێنگە" و ناوێرى ئەکەن و شەر نەکوژننەو و نیراد لە یەکتەر ئەگرن و بۆ نەزانینی سالی لەدایکبوون و کۆچى دواى، "دەست لە بەلەمدى نەکووتن" و نیشەهاری ناشنایی و هاوکاربوون ئەکەن" و لایان وایە شارەزایی نەم زانیاریانە پێوستیە کەو بایەخى بۆ نەمڕۆ هەیه و دەلێن بەلێ "با سوارە باشتەر بناسن"، کە چى لەو بایەتەو مۆرى پێدەنگى لە لێریان نەدەن.

نەبوايە لە نەم و ئەو باشتەر و ڕوونتر و بەرلوتر پرسیاریان بکەدایە جا نەمجار دەستیان دلبایە قەلەم، دەنا هەر بە پاسى بەشە ئەدەبی و لێکدانەوێ شیعەرەکان ڕازی ببوایەن، بەلام ديسانەوێش من بە بەشى خۆم لە هەمىو ئەو بهرېزانە گەلێک مەمنوونم و هیوام وایە ئەو باسانەى من گەردێک ناوێتە سەر دلی ناسک و بێگەردیان. نیشتا دێینە سەر ژایانامە کە بە کوژتى.

سالی ۱۳۱۶ هەتاوی تازه گزنگ لە سەرانى داہوو، زاقە و دەنگى منالێکی نیشک سووک لە ئەندەروونی مالهەو پێکەنین و خۆشیی خستە نێو تالاری دێرەخانێکی گەورە لە گوندی تورجان.

کورپێک چاوی لە سەر دنیای ڕوون هەلێنا و بە شیرى دایکێکی بنەمال گەورە لە تاییفی بدایە سولتان ڕۆژووی کراوە، لەگەڵ ئەوێش کە ئەو کورە دووھەم کورپى ئەو مالهە، بەلام بە گۆژەى یاسای سەردەم خەلکی ناواییە کە و دەوروپەر و خزم و قەوم، دەستە دەستە دەهاتنە پیرۆزبایی باوکی ئەم کورە. کۆری گۆژەیانە لە دێرەخانە هەر گەرمتر و گەورەتر دەبوو، ئەو کورەیان ناو نا "سوارە" و بانگیان بە گوێی دادا.

"سوارە" کورپى ئەحمەد ناغای نیشخانى زادە، کورپى حاجى بايز ناغای حاجى نیشخانى لە عەشرەتى "دێیزکر پێ" باب و باپیرانى سەروک حێل بوون.

ژایى شیرەخۆرى "سوارە" بە شەبا فێنگ و خۆشەکانى کوێستان یەک ڕۆژەى دوو ڕۆژە بوو و نەتکووت بە گوێیانی هەلەدەکیشى گەورەتر نەبوو. "سوارە" ئەوەندە لە منالیدا قەلەو و

گۆشتن بوو زۆر کەس لایان واپوو دەستی گۆژە و بۆ پشەوه چۆتەوه، دایکی زۆری خەم پێتو
 دەخوارد "سواره" هێشتا یەک سالانە بوو باوکی گوندی تووجانی گۆژیپیهوه بە ئاوازی
 قەرەگۆنێز لەسەر چۆمی تەتەهوو (چۆمە زۆینە) و مالی چوو بۆ ئەوێ. "سواره" لەو دێیە پێی
 هەلگرت و بە دایکە ئەو دەم بۆ بەختوکردن درایە دەست "دایەن" و لە مالی دایەن رەفقیە کایە
 پەیدا کرد و هەموو پۆژێ "لە نێتو خاک و خۆل عەینی بیتخەیاڵی"^(۲) تەپۆتۆلوی دەیانبردەوه
 لای دایکی. "سواره" هەر لە کاتی زۆر منالیدا فێری مەلە بوو. پۆژ هەتا ئێوارە لە گەل منالی
 نیتوێ لە چۆم و کێتو و سەحرا بوو، "سواره" راومەاری لە هەموو شتێکی تر لە کاتی مندالی و
 لایدا پێی خوشتر بوو، لە نیتو زەمەند و کەژ و کێتو لە قەرەقرەجی گەرمای هاویندا دەگەرا و
 ماری "سوجە"ی سوور و شینی گایە نکێوی ئەدیبیهوه و بە زیندوویی دەبگرت و دەبێتێناوه
 نیتوێ و هاویاریبەکانی پێ دەترساند، "سواره" زۆر خەسڵەتی تایبەتەندی حێلی و
 دێنشینی وەرگرت و لە گەل خوشی بردنیه نیتو گۆژەوه.

نەم کۆره خوێن شیرین و چاوشین و سەیلکە لانهیه که تازه هاتبوو تێیگا و خوشەویستی
 دایک بزانی، باووشی ئاواله و گەرمی دایکی لێ سارد بۆوه و نەم هەموو ئاوات و نومیئەد و
 خوشەویستیپیه پۆهتێژا نیتو گۆژی تەنگ و تاریکەوه. نەم "پەپوولە بالەسەوز و سووره
 فەری"^(۳) و زەر دەدی مەرگ کەوتە سەر لێوی ناسک و کۆپتکی لە "سواره" گەورەتر و کچیتکی
 لە "سواره" بچووکتری دڵ بریان و چاوبەگریانی لە نیتو دەریای خەیاڵات و خەمان بە جێ
 هێشت، بەلام فرشتەیهکی رەحمت باووشی گەرم و پەر لە خوشەویستی دایکانە ی بۆ کردەوه.

نەم نامتێزە هی باوەژنیکیان بوو که بۆنی زردایکی لێ نەدەهات، ژنی مامتکی خۆیان
 بوو که باوکیان پاش بەرەحمت چوونی ئەو ماری کردبۆوه و "سواره" لەو باووشە گەرمەدا
 پەروەردە بوو. "سواره" یان زۆر زوو لە قەرەگۆنێز لە مەکتەبەخانە ی تایبەت لە لای
 مامۆستایەکی دلسۆز و زانا بە ناوی مامۆستا "شیخ ئەحمەد کەس نەزانی" وەبەر خوێندن نرا.
 "سواره" زۆر زیرەک بوو و هەرچی مامۆستاکە ی بە دەرس پێشەدکوت زۆر زوو پەروانی دەکرد و
 نەهاتە بەری. لە گەل ئەو مەشائەر بەرز و بێتەاری خۆی زۆری لێدان ئەخوارد، "سواره" زۆری
 لە لای نەم مامۆستا گەورە و پیاوچاکە نەخوێند و وەک کۆری عەشیرەت رۆشیتە نیتو
 هاوتەمەنەکانی خۆی لە ئاوابییه که، که هەر لە منالیپیهوه زۆر خوو و تۆلفەتی پیتوگرێتیوون.

"سواره" شاخ و داخ و هەرد و بەرد و چۆم و دەشتی "سەر سەوزی بەهاران" و
 "سوورەوه پووی هاوین" و "بە گێژە لۆکە ی پایزان" مانگەشەوی خەمەروین و تاریکەشەوی
 خەفەتەیتن، کیتووانانی پەر تەجرەبە و چروساوی بەر گەرمای هاوین و سەرمای زستان،
 شۆرەسوارانی تەقلەباز و راوچی عەشیرەت، پیرەپیاوانی بەیتیتێژ و حەکایەتخوین، گەنج و

لارانی "دروینه‌وان و ماندوو، فہ قیتی حوجرہ و ماموستای ناینی لادی و گوندی کردہ زانکز و ماموستای خوی و دهرسی پیپاہتی و جوافتری، نازاہتی و نہہزی، راستی و پاکي و رق و تورہیی، بہ رہم و مستہرہ بانسیان لن فیتہر ہوو و نامادہ کرا بۆ سازان لہ گمل ہممو بارودخچکی جولن و ناحہزی ژیان کہ چاوہروانی لن نہکرا.

ہموای گیانہرورہی کویتسانہکانی پر ہفر و گہردنکشی و مستا مستہفای تورجان^(۶۱)، خوہ و قہلپہزہی چۆمی بہ ہاران و دہشتی پر دہاتی قہرہگویتز لہشی "سوارہ"ی گہورہ کردہوو، چوونہ مہری شہنگہ بھیریان، شیوو کولی کچان و چاوہر کیتنہی رینگای کانی، مہرومالات، خانووی لاروکۆم، بۆنی سہرسہ کۆی بہ کاکل ناوہژاو، ہہلپہر کتی و زہماوہند، جۆراہتن و ہشکیلان، گورزی کویری و ہشکو بہ فوو، شہرہ کمل و شہرہ کملہباب، راوہ تازی و نہسپ سواری و رمبازی، زۆرانہازی و چنگہ پلماسہ، قاری فہقیتیان و شہرہ تۆپی ہفر و قۆچہقانی بہن، گہران لہ نیتوہۆز و عہشیرت، نموانہ و زۆر شتی تیش ہوونہ ہوتن و نوین و رتگا و شۆتن لہ تہمہنی کویتی "سوارہ" دا. "سوارہ" ہر بۆیہ لہ شاریش نو ہیرورہ ییانہی گوند و ژیانہی عہشیرتہی ہر گیز فہرامۆش نہکرد و لہ ہممو شۆتہوارہکانییدا بہ جوانی دہردہ کوئی کہ ہر لہ ہیری سروشت و خۆشہویتی کاتی منالی و لاویدا نوقم ہوو و ہر بۆیہش گولہ کھی لہ شاری قاتلی ہزار^(۶۲) بہ جتن دہہتلی و دہروانہ ہردہواری عہشیرتہ کھی. "سوارہ" ہر لہ منالہیہوہ توتشوری شیعر و نووسینی لہ دیوہ خانہی نەدہہرورہ و پر لہ زانست و نەدہہی بنہمالہی خوی و ہرگرتہوو. زۆر کاتی شو و رۆژانی لہ گمل ماموستاکانی حوجرہی فہقیتیان دہکمو تہ جدہدل و ہاسموہ لہ سر مانای شیعر بہ تاپہت شیعہرہکانی "حافظ شیرازی". "سوارہ" ہر لہو دہمموہ مایہی تہسہلی دواہی و ہرگرت و جارجار و ہک شایہری ہاش شیعہرکی جہفہنگی دہکوت.

ہاوکی "سوارہ" لہ ہاوینی سالی ۱۳۳۳ی ہدتاوی مالی لہ قہرہگویتزہوہ چوہ "بۆکان" و "سوارہ" دلی تاسہباری لہو دیتیہ بہ جتن ہشت.

ہای پایزی تووش و ہتفہم و ہک لوورہی گورگیتیکی ہتچوو خورلو بہ گوئی نەگہیی، سہرگویتلکی دار و گیای تیک دہکردہوہ، دہنگ و رہنگی نوہ پایزہ ہر راستی دزیو و ناخوش نەہاتنہ ہر چاو و گوئیان.

کزہی ساردی پایزی ۱۳۳۳ بۆژینی تال و دژواری "سوارہ" کات ہوو بۆ "گریان"^(۶۳) تہو پایزہ سہرہ تازی رۆژمہشی و کلۆلی لاوتکی تازہ ہتگہ ہشتوو، جوان چاک و خواوہنہست ہوو.

لاویک کہ تازہ نەہات شیرنایی ژیان ہچیتژی و دلی کانگای خۆشہویتی و ہواداری ہوو، لہو پایزہ شووہدا تیک ہلگلا و کەوتہ دہریای ہن و تال و سویری نەگہ تیبہ وہ.

کتردی تیری چه پراح هاته ده ری و پاش چوار مانگ له تهوریز مانه وه، نه دمی بریندار و ژان تیومستار و بئ چه ره که و بئ توانی "سواره" گه رایه وه بۆکان، دوی سن سال له جیدا که وتن وهک مندالی تازه پتیکرتوو وه داره داره کهوت و هه ستایه وه، به لام گۆچانییک به دسته وه و نهیا نیسک و پیست، "سواره" سن که لاسی هه وه لی ناوه ندی له سالی ۱۳۳۶ - ۱۳۳۷. ۱۳۳۸ واته سیکلی هه ره له بۆکان و مرگرت و بۆ تهواو کردنی ناوه ندی چوو بۆ تهوریز و له سالی ۱۳۴۱ ی هه تاوی دیپلومی له ده بیرستانی "لوقمان" ی تهوریز و مرگرت هه ره له و ساله دا "سواره" له تاقیکردنه وهی زانستگهی تاران به شداری کرد و و مرگیرا و له کۆلیجی حقوق بهشی قه زایی دهستی کرد به ده رسوخندن.

"سواره" سالی ۱۳۴۱ ی هه تاوی به داوی بسکی کچیکی نازه ریه وه بوو، نهو "سواره" ی عاشقی بهرموور و خشل و میخه که بندی کچی کرد، وا به ته له وه بوو که ره سم و یاسای عه شیرتهی تیکشکانه و به بئ نیجازهی که سوکار، به دزی و به په له زماوه ندی له گهل کرد و بردی بۆ تاران و دلی پر له نهوینی کچی له باری لادیی دا بهو کیرنه نامزو شارستانییه.

حکومه تی شا له و سالانه دا له بهر نهو هه مسو زولم و سته مهی که له خه لکی نه کرد ته نانه ت سبیهی خوشی لئ بهو به دوژمن و له دار و بهرد نه ترسا. سالی ۱۳۴۳ ی هه تاوی په لاماریکی دپندانه بۆ گرتن و کوشتنی خه لک کرایه سه ره خه لکی نهران، به تایه ت پرووناگیران و سوارهش کهوته بهر نه م هروژه و له به ندیخانهی "قزل قه له" ی تاران بۆ ماوه ی شش مانگ له ژیر بیره حمانه ترین نه شکه نجی و نازاری ساواکدا خۆی پاله وانه راگرت و شیعه ممشه و ره که ی "سووره قه لا"، دایکی به لا" ی گوت که به داخه وه من تا نیستا، که خه ریکی گۆکردنه وهی ناساری "سواره" م وه دهستم نه کهوتوو، له لای هه ره خۆشه و یستیک هه بئ و بۆم به نیری مه منوونی نه بم. "سواره" له هه مسو به ندیبه کانی نهو به ندیخانه په زیاتر نه شکه نجی و زه جری له سه ره بوو، به مشاری بهرقی داغیان ده کرد و تا سه ر نیسکی گۆشت و پیستی نه سووتا و نه قرچا، وای لئ هاتبوو به هه ره هۆبه که وه بانگیان نه کرد نه رشا به وه و "خردا عالمه نهو نه خوشیبهی مه عده ی لهو ده مه وه پیره نووسا" و ناوبانگی خۆراگری و نازایه تی ده کرد.

"سواره" له زیندان هاته ده ری و زه رد و لاواز و بهیواز خوتندنی دانشگای درتزه پیتدا و سالی ۱۳۴۷ ی هه تاوی خوتندنی زانستگهی تهواو کرد، به لام هه ره وهک هه مسو کاره کانی تری بۆ و مرگرتی "دانشنامه" که نهوایه شتیک به ناوی «تیز» بهووسن که مه ترخه می لئ کرد و پاش چه ند سال وه ری گرت.

"سواره" سهره‌رای نهو هه‌موو ناله‌بارییانه‌ی که روویان له ژیانی نهو کردبوو ده‌سکورتی و نه‌بوونیش له‌وێ بویتستن. باوکی سواره که مالی هاته بۆکان، به هۆی نه‌مانی مالی و سامانه‌که‌یه‌وه بوو، له‌به‌ر نه‌وه‌ش که خۆی زۆر پرختزان بوو نه‌یده‌توانی یارمه‌تی پتویست به "سواره" بکا. مامه‌کانی به‌تایبه‌ت خودالته‌خۆشبوو حاجی رحمان ناغای موهته‌دی و کاک سه‌عدی موهته‌دی یارمه‌تییان دهدا و نامۆزایه‌کی له خۆی که‌وره‌تر هه‌بوو به ناوی "حه‌سن" که یه‌کتیک له پیاوه‌هاش و به‌که‌له‌که‌کانی به‌مه‌اله‌ی شاعیر بوو، به‌داخه‌وه سالی ۱۳۶۳ی هه‌تاوی له شاری که‌ره‌ج کۆچی دوایی کرد، نه‌و زۆرتر له هه‌موولن یارمه‌تی نه‌دا و جیتیگی خۆیه‌تی یادیکی له‌ی بکه‌ین و ره‌حه‌تی بۆ بنێژین. کاک حه‌سن روویه‌رووی "سواره" نه‌یگوت "سواره" هه‌ر کات نامهم بۆ بنووسێ و به‌تی: برادر محترم کاکه حسن، نه‌وه ده‌زانم هه‌شتا پوولی ماوه، به‌لام نه‌گه‌ر بنووسێ: کاکه حه‌سن به‌سیار عزیزم، تێشه‌گه‌م به‌ی پووله و ده‌یه‌ی بۆی بنێرم، "سواره" ش به‌په‌که‌نین نه‌م قسه‌یه‌ی ته‌س‌دیق ده‌کرد.

سواره له سهر مالی دۆست و ناشنا و خزم زۆر به‌تعاروف و خۆمالی بوو، مالی خوشی به‌ی‌مۆزایه‌قه‌هی نه‌وان بوو.

سواره سالی ۱۳۴۶ی هه‌تاوی له رادیۆ به‌شی کوردی ده‌ستی به‌کار کرد و بوو به‌ موچه‌خۆزی حکومه‌ت.

"سواره" نه‌واوی ژیانی به‌ ناخۆشی و تالی برده‌ سه‌ر. زۆر جار که ده‌ر‌شایه‌وه خۆین بوو و خۆی به‌ شوخییه‌وه ده‌یکوت له داخی نه‌م ژینه تاله‌ خۆین ده‌ر‌شیمه‌وه. ته‌نگوچه‌له‌مه له ژیانی نه‌ودا ببوو ره‌فیقی گیانی و ساتیک به‌جیتی نه‌ده‌هه‌شت.

"سواره" له په‌خشانی "زولاته‌ترین پتکه‌نینی جیهان" دا ده‌لی: "من په‌روه‌ده‌ی چیا و که‌ژم". هه‌روه‌ها له‌و په‌خشانه‌دا ده‌لی: "دلم پارچه‌یه‌که له به‌یانی پر زه‌رده‌خه‌نه‌ی ناواییه‌ به‌جوکه‌که‌مان که له باوه‌شی چیا‌یه‌کی به‌رزا نارامی گرتوه". "سواره" له یه‌کتیکی تر له په‌خشانه‌کانیدا ده‌لی: "به‌ده‌نگی باوه‌شی چیا به‌ی‌زی‌ونه، هه‌موو نه‌و به‌ی‌ره‌و‌ریانه‌ی کاتی مندالی و ده‌ورانی ژیانی له لادێ له‌گه‌ل هه‌موو کویره‌و‌ریه‌ه‌کانی زه‌مانی نه‌خۆشی و گالته‌ی که‌ردوون له دواي نه‌خۆشیه‌که‌شی، له‌ش به‌باری و تال و سووری ژیان و گۆزان به‌ده‌ستی و شه‌لی، هه‌ی‌را و ناوانی خنکاوی دلی به‌کولی، هه‌موو نه‌بوونه نیله‌ام بۆ شیع‌ر و شوێنه‌واره‌کانی. "سواره" وه‌ک پۆلوی ناگری نی‌ئۆیله‌مۆ جار به‌جاریک به‌کویتی شی‌ه‌ریک نه‌که‌شایه‌وه و ناله‌باریه‌کی ژیان دا‌یده‌مه‌ر‌کانده‌وه، نه‌داهه‌تی نه‌تگوت به‌ به‌ژنی نه‌و به‌راوه. له ده‌ورانی کارمه‌ندیشیدا هه‌ر تووشی نه‌پاری بوو. "سواره" بۆ یله‌ویا‌یه‌ی کارمه‌ندێ نه‌یده‌و‌یست نزم و نه‌وی بژی^(۷) و "بۆ مه‌به‌ست سه‌ر دانه‌وێتی"^(۸) ته‌نانه‌ت بۆ "تاویکی‌ش".

نهو لای واپو ژینی بیتغیز^(۹) یانی نهمان، هدر بویهش بوو که تمعزیم و کرنؤشی لهبهر نهم و نهو ندهکرد و لهگهل به پویه به رابه تی و بهر پرسی رادیو بهشی کوردی مله به مله رانموسهتا و قسه ی ناره وای لن قه ببول ندهکرد و لهو کاتانه دا پاشه پؤژی ندهدهی. "سواره" دور له خهلک و گؤشه گیر، ره نجی نه برد و به هؤی کم تاقه تی که مئر نه بئیرا، به لام پؤج و په وانی "سواره" نمئه سروهتن و نیوگهل و جه ساوه ریان دهو یست، جا بویه "سواره" شیعر و نو سراه کانی به نو تهری خؤی ناره نیو خهلک و بهم چه شنه هم لهشی بیماری رازی کرد و هم گیانی نمسره وتوی نارام کردهوه.

زستانیکی سارد و به فراوی له شاری بؤکان خه بهری نه خؤشی "سواره" وهک بریشکی سهر ساج هه لیه زاندهوه، دواپی خه بهری خه ساوی تر گه یشت و هممو به ره و تاران وه پیکه وتین، له ته وریتز خه بهر به هممو قورسایی و دزتوی خؤی نامبازم بوو و نهمانی "سواره" ی پت کوتین، چاوم تارمایی به سهر کشا و لاقم یارمه تی رۆینی ندهدهام، رۆج له جیه کی سهخته و نایه ته ده ری. پتگی تارلن دریز و دریزتر بوو له چاران. لام واپو چه ند پؤژیکه به پتوهم، گاهیک پهلهم بوو بؤ گه یشتن چونکه دلم مهرگی "سواره" ی بؤ وه رنه دهگیرا، گاهیکیش پتیم خؤش بوو نهو پتگی به هر گیز نه پتسه وه و راستی رووداوه که ههر پوون نه بیتهوه. نه خؤشخانه ی "میساقیه" ی تاران که له بهر کورده کانی دانشتوی تاران مۆنجی ندایه وه، وهک دیوه زمه و هه یولا یه کی پترسین نه هاته بهر چاوم. له بهر خؤمه وه کوتم هه یاران راسته رووداوه پترسیره و سهرلشوانه، به لام مه گهر من برای "سواره" نیم، نه بن له بهر امهر نهو رووداوه تال و دلته زینه و نهو هممو جه ماعه ته دا خؤراگری نیشان بدهم، به شوکر و یادیکی خؤلقنه ری زه مین و زهمان، سکنایی و هیزم دا به دلی سو تاوم.

رۆحی به رزه فری^(۱۰) به رزه مزی سواره جینی گرت له تویی شیعر و له لهشی زاماری مالتا وایی خواست و به ره و شیعر و نو سراه کانیه وه و گیانیکی نازه ی پیدان. تهرمی "سواره" که هه لی نه گرت هه لیگرن به شانان، هاتمه گزستانی پیرۆزی بهنمهالی خؤمان له ناوایی حه مامیان ناوچه ی بؤکان و لهشی بئ تینی که خؤی نه پرسن: تۆ بئتی: بؤ لهشی سارده و بهو^(۱۱) تینی بئ؟ رۆشته دنیای نهمان که تۆ بئتی پاشی نهمان ژینی بئ^(۱۲) دلیک له ته پین که وت و هه زاران دل خۆری که وتی.

نه تگوت سروشت و خیلقت له ژبانی "سواره" دا هه رگیز نه یه توانی بوو گهرمایی و تین به خؤلقنن، ههر ساردوسپی بوو، له سهرمایه کی پاییزدا لهشی بوو به نامنجی نه خؤشیه ک که هممو خترو خؤشی ژبانی لن ستانده وه و له زستانیکی سارد و سه هۆلبه نداندا مۆته ی مهرگ سواری بوو و هیچ به زهی به گه نجی و لاوی نه ودا نه هات و گیانی لن ساند. پؤژیک

زانا و ماموستایه کی دیکه ش به پتیز "کاک یوسف کوردنژاد" به پارچه شیعریکی فارسی
مهرگی "سواره" ماتم و شین نه گیتی و ده لئ:

سواره نوگل خندان باغ کوردستان
بمست جور فلک پزمسید و پهر شد
عقاب اوج شهامت به خاک در غلطید
ولی عقاب بهانش به آسمان پر شد
لایب و شاعر درد آشنای ملت را
دردا که زهر خاک تیره بستر شد
تو ای که خاک سپه روی دل پر از گنجی
تو ای که ظاهر و هر دم به رنگ دیگر شد
کنون که گنج هنر را گرفتند ای در بر
عزیزولر بنوازش که این مقدر شد

نهمه به یوئ داخی مهرگی سواره له زمان ختم و دوست و ناشنا و پیوارانی پنگای
نهمه به یوئ نووسینه که له پیشه کی دهرده چن و ده بته کتیبیکی نهستور و منیش نه
دده یوئ و نه ده توانم کتیبیوس بم که وا بوو لهرده دهرمهوه و ده لیم نه مه بوو ژیا نامه به کی
کورت له ژینی بین تینی "سواره نیتلخانی زاده".

-
۱. نیشاره به شیعی "شهنگه سواری" سواره.
  ۲. "یادی منالی" شیعی سواره.
  ۳. "کچی به بیان" شیعی سواره.
  ۴. "دهستا مستهفا" کتیبیکی به رزه که گوندی تورجانی له نامیز گرتوه.
  ۵. شیعی "شار"ی سواره.
  ۶. شیعی "هه لئ"ی سواره.
  - ۷ و ۸. شیعی ماموستا و زانای نه مری کورد ههزار. "هه لئ".
  ۹. ههزار "هه لئ".
  - ۱۰ و ۱۱ و ۱۲. "هه لئ" سواره.
  ۱۳. نه نامه نیتستا لای منه.

جہلال مہلکشا

رہخندی ندهی، له کوردستانی ئیراندا نەک هەر ڕەگناوژی نەکردوو، بەلکو بۆتە بازارێکی ئالۆز و بێسەرۆک... له راستیدا، ئەوانەى خۆیان وەک ڕەخنەگر له قەلەم دەدەن، جگە له جێتۆفرۆشی و نان بە پەک بە قەرزدان و دارکاری یەکتر، هێچى تر له بەر چا و ناگرنو لەم بەینەدا، ئەوێ که مەترەح ناگرێ بەبەتە ڕەخنەییەکیە. ڕەخنەگری بەرێز، بە جێتگی ڕەخنەى ماقوولانە و بنەرەتی دەست دەکاتەوه، بە جیتی گەلانی مەبەستەکە، له لایەنە شەخسیەکان دەکوژێتەوه، بارودۆخى ژيانى تاییبەتى یەکتر دەخەنە ژێر تیخی قەلەم. کەرەمەت و حورمەتى قەلەم پێشێل دەکەن و زار بە تەشەر و تانۆت و جێتو- که دوور له شەرەفەتى خاوەنى قەلەمە دەکەنەوه... ئەمانش هەمووی بەو بۆنەوێه که ڕەخنەگرە بەرێزەکانمان فارس گوتهنى (کونى دوعایان ون کردوو). نازانن له کوێرەوێه لغاوى کەن. له سەرەتایترین بابەتە بنەرەتیەکانى ڕەخنە بێخەبەرن. نەرکى سەرشانى ڕەخنەگرتى لێزان و بەئەدەب ئەوێه بابەتەکە بخاتە ژێر موتالا و لێکۆلینەوه، بەلام ڕەخنەگرانى ئێمە یان تەنیا لایەنە سستەکان لەبەر چا و دەگرن یان نامانجیان وێرانکردن و ڕووخاندنى کەسایەتى غەنیمەتەکان!! نەرکى ڕەخنەگر چیبە؟ غەبرى ئەوێه وەک سەریشکێکى بە ناوەز و پەسپۆز و داوەرتکى بێلایەن بابەتەکە هەللەجى بکا؟ خالە سستەکان نیشان پەدا و له بەرانبەردا لایەنە بەقەووەتەکانى بابەتەکەش لەبەر چا و بگرێ و نەگەرىش بپوانێ خاوەنى بەرهم ڕێتۆنى بکا؟ مەن کارم بە پۆژنامە و گۆڤارەکانى ترەوه نیه، ئەو بەرهمانەى تا نەستا وەک ڕەخنە له گۆڤارى سڕودا چاپ کراون، بۆ جارىکى تر چاوتکى پێداهەشتین بزانن جگە چەند بەرهمى قامک ژمێر، شتیک وەک ڕەخنە دەبین. ڕەخنەگر یا مەنزورى خۆهەلکێشان بوو، یا نان قەرزدان، یان گۆپال وەشاندن و تەماکردن و تەسفیه حیسابى شەخسى...

ئێمە هێشتا تا گەشتن بە ڕەخنەى عیلمى مەودایەکی زۆرمان ماوه، ئەوانەى که خۆرجیتى ڕەخنەیان له کوژ ناوه و نیدعای ڕەخنەگری دەکەن، لەسەر یەکەم پەلێ پەنجەى ڕەخنەگری ڕاوەستان و بۆ ئاسمان دەروان. قەلەمەکانیان بەرەو ناخى مەبەست شۆڕ نابێتەوه. هێندێ جار تەنانت بێ ئەوێ بزانن خاوەنى بەرهم چى گوتوو و چى ددلى دەستەبەجى تیخی قەلەم له کالان هەلدەکێشن و یالالا، کێ پیاوی شەر... ئەو مەیدان و ئەودش شیرى من!!!

په تابه که و تووشی هووین، په تاي (بوت تاشين) چ پکه يين عاده قاننه. د پين و له په کيک بوت د تاشين. ده پکه يينه بوت و له بهرام سهر يسه و جه چوک داده ده يين و سوجه ده ي بژ ده يين بڼ نه وې هيندئ تنانته شياري نه وې بڼ، بڼ به بوت!! کاتې بوته که مان تاشي جا نستر پياومان دموئ بلتي لعل! پياومان دموئ جورعه ت به خوئ بډا و زيانم لال، بلتي کوږه خو تالهمويه کي سهرې نهو بوته لاره! جا نيره دپاري تير و شير هه لکيشان. ده پته گه له کوږه. خو پين بهر چاوان ده گريئ. به کورتي کاري ده کم نستر که س له م جوړه غه تانه نهکا و خوانه خواسته، چهپ تماشاي بوته که نهکا! هه موو چه شنه توږمه ت و بوختان بژ کابري فزول ريز ده گريئ. هه ر دپهارن. گوډاري سروش چونکه پوه شتي کي نازاد و ديمو کراتي کي هه په و به هه موو قه له من مديان ددها، هه موو نهو بوختان و توږمه ت و تانه و تهرانه چاپ دهکا. هه ر چند من بژ خوږ وهک په کيک له نه دمانې ده سته ي نووسه ران، پرواي پته وم به نازادي قه له م هدي و پتم وايه ده پين به هه موو قه له ميتک به هه ر بير و پروايه که وه مديان بدرئ. نيستېا به و عه قسيده که پشته وم ده پين له م هولا، قه له م ده م هه راش و جنيو فروش و بوختان که ره کان نه ختيک بهر يه ست بکريئ. چونکه نم جوړه قه له مانه که رانه تي نووسه له که دار ده کم ن و شرافه تيان ده خنه ژير پرسپار.

هه رزم کردي. کاتې په کيک بهو به بوت، نستر هيچ قه له من حقي نه وې نيه نهو ناخه پيرزي به دوريدا کيشراوه بشکيني. يان زاتي نه وې بڼ لايه نيکي بخاته ژير په خنه و پرسپار، نه م شپوه نادرسته، سونه تيکي رووخينه ره. راوه ستان و نيستېکي نه دپيه. هيندئ که س، سواره ي نيلخاني زاده ييان گردوه به بوت و هينديکيش وهک مجبوري مه زاري نه دپي سواره گوډيال به ده ست له چه قې ناستانه که يدا راوه ستاون. له پشتي کيلي قه بهر که په وه سده گريان گرتوه و به نه سله حې قه له م که انيان به که س نيزني نه وېش ناده ن تنانته بلتي: کاکه گيان له لاي گوله کاني سهر مه زاري سواره و درويهک شين بهو! نه خير، درو غه له ت دهکا به خوئ نيزني شين بهوون له سهر مه زاري سواره بډا. چاي نيوه کوږه و به جنيگه ي گولې درک ده پين! ناخه مده گر درک ده تواني له گولستاني سواره دپروئ؟ به راستي بري جار نه م مجبوريانه ده پين به ده سته په کي لاي چه قو کيش و...

من به گوږه ي ته منم، سواره م دناسي، له نيزي که وه ده مناسي. چند جار تيکيش پتي که وه دانيش تووېن. لانيکم بهر هه م که انم خو تندرته وه. يان گوږم ليووه، هه موو بهر نامه کاني تاو و بهر وه ليلم بيستوه. له زور لايه ني ژياني سواره خه بهر م هدي که تنانته مجبوريه کاني نيستېا نه يان بيستوه. پتم وايه له قو لايي دلهموه ده ليم سواره په کي له باشتري شاعيري کوردي کوردمستاني نيرانه. چند پارچه پهک له شپهره کاني به راستي شاکارن. هه ر چند

زۆری له په خسانه کانی ودرگیراو وهرگیردراون، بهلام شاکار و بن هواتان. شیعیری
خو بهردینه، ههرچهند نیلها مه که له ماسیه بهر شه چکۆله ی سه مه دی بهر ههنگی وهرگرتوو،
بۆخۆی شاکاریکه. وهک شاعیریکی بهر هه دار، شیعیری نوێی کوردی له نیراندا ره واجدا،
جیگایه کی تایبه تی بۆخۆی ههیه "هه رچهند پێش له سواره عدلی هه سه نیانی و چاره شیعیری
نوێی کوردییان دهست پێکده"، بهلام شیعه فارسییه کانی سواره (جگه یهک دهوانیان) له
ره دیفی شیعه درهجه سه ته مه کانی فارسیدان و هه ر ناویان له نه بری باشته ده من هه رگیر
نا توانم سواره وهک شاعیریکی باشی فارسی وێژ ناو بهم. بهلێ ده توانین سواره نیلخانی
زاده وهک باشتیرین و گه وهرترین شاعیری نوێخوازی کوردستانی نیران بهناسین و بهناسیتین،
بهلام نه وهش نابێته دهلیل نه تر کهس نه توانی رهخنه له سواره بهگری. نه وه نابێته دهلیل نه تر
کهس به خۆی نیران نه دا بهلێ فلاته وڵه ی له فلاته شیعیری سواره دا سست و نا ره سه نه یان
فلاته شیعیری زه عیغه! نیره هیه شاعیریکی گه وهر نادۆژ نه وه هه موو شیعه کانی شاکار بن و
رهخنه یان له نه گیرێ. نازانم هه ندێ کهس به ده یانه وێ سواره بهکته بهت؟ نایا هۆیه که ی
به زه بهیه؟ چونکه سواره ماله ناوایی له دنیا کردوو؟ یان نه وهی که سواره له شه وه نهنگی پێشی
شاهه نشاهیدا به سه ته له کی شکاندوو و له رادیۆ دا تێ و به و مه لیلی به لاو کردۆته وه؟ هه رگیر
نهم هۆیه مه کهن به خالی موسبه تی سواره. چونکه به نه وهی خۆتان بهزانن چ ده کهن له باری
سیاسیه وه سواره دهخه نه ژهر پرسیاری ناله بار! خۆ سواره ناشیلی رووین ته نه به و تهوانی به
زۆری شان و باهو تر و وای رادیۆ داگیر بهکا و زمانێ کوردی رزگار بهکا. ناخه پاژنه پای
ناشیل...!!

کوتم سواره شاعیریکی گه وهریه. چنده شاکاری خسته سه ر گه نهجینه ی نه ده بیاتی کورد،
بهلام بوته نییه. زۆر له به ره مه که کانی چ پهخشان و چ شیعه شیای رهخه نه. له نه ده بیاتی
فارسیدا نیما یوشیج وهک باوکی شیعیری نوێ جیگایه کی بهنرخ و تایبه تی ههیه، به نه رته
دانه ری شیعیری نوێی نیرانه، شاکاری هه زمانێ زۆره، شیعیری زۆر خراپیشی ههیه. نه وهش
قه بوو له کهن هه رگیر نا توانین سواره له گه ل نیما هه له سه نه گیتین. بهم حاله شه وه نیما یان
نه کردوو به بهت. هه زاران رهخه نه یان له سه ر به ره مه که کانی نووسیه. مجتیه ره کانی شیعه قه مه و
ره میان هه له نه کیشاوه، به ره مه که کانیان هه للاجی کردوو، پیره وانی شیعیری نوێی ته نه نه ته
دۆستان و یارانی خۆی نیما، له شاملووه به گره تا به راهه نی و حقووقی و ده سه ته یه
لا به نه سه ته که کانی شیعه ییان خسته ته بهر چاوی خوێنه ر و شاعیرانی لاو. که سه ش
سه رکوتیانی نه کردوو. به راستی نه گه ر شاعیرانی وهک له وێکا نیره و دا هۆگرانی وهک
سواره یان بیا خۆ دنیا نوچی خوێن ده بوو.

مه‌بهستم لهو هه‌موو درێژداد پیه‌په‌خه‌یه‌ک به‌و که‌باوکی تارا له‌ سه‌ر شیعرێ «شاری» سواره‌ نووسی. یاخوا نه‌وه‌ی ئه‌مه‌ دێتمان ئه‌یه‌ نه‌په‌ین، له‌ هه‌موو لایه‌که‌وه‌ قهرمزێنی جنێو دا‌باری. له‌ نا‌کاو به‌رقی شمشیره‌کان چاوی ئاسمانی مۆلق کرد. ناخه‌ مه‌گه‌ر ده‌ین؟ نه‌وه‌ کام کاه‌ری به‌ی دینی لامه‌زه‌به‌ که‌ نه‌جازه‌ی به‌خۆی داوه‌ به‌ سواره‌ به‌لێ (بالای چشمه‌ت ابروست!) جگه‌ له‌مارف نا‌غایی که‌ په‌خه‌یه‌کی ماقوولانه‌ی له‌ جوابی په‌خه‌ی باوکی تارا‌دا نووسی، دێتران هه‌موو به‌ گه‌له‌که‌ومه‌ و جنێودان ده‌ستیان کرده‌ خۆیتشاندانیکی مه‌ستانه‌ و هه‌راوه‌ریا. من نامووی له‌ باوکی تارا دی‌فاع که‌م. ئایا به‌ راستی نه‌م گه‌له‌که‌ومه‌، گه‌له‌که‌ومه‌یه‌کی ناوچه‌یی نه‌به‌و؟ کاکه‌ گیان له‌ زه‌مانی ئه‌مه‌دا «شه‌په‌گه‌په‌ک» نه‌ماوه‌، ئه‌م جۆره‌ شه‌پانه‌ یادگاری ده‌یه‌گایه‌تی و عه‌شیره‌ و عه‌شیره‌ت بازیه‌. زه‌مان، زه‌مانی لۆجه‌یک و مه‌نتیقه‌. په‌نگه‌ باوکی تارا، له‌ هه‌مووان زۆرتر هۆگری سواره‌ و به‌ره‌مه‌کانی به‌.

ته‌نها تاوانی جه‌لیل نه‌وه‌یه‌ که‌ قه‌سه‌ی دلی ناشارته‌وه‌. رووک و راسته‌. تارا، ناوی که‌چه‌که‌یه‌تی و خۆشی باوکی تارایه‌. تاوانه‌کانی دیکه‌ی جه‌لیل نه‌وه‌یه‌ که‌ له‌ سه‌ر بیروبه‌روای تایبه‌تی خۆی په‌خه‌ی له‌ شه‌ره‌که‌ی سواردی گرتوه‌. له‌م دنیا‌یه‌ هه‌ر که‌س به‌پیتی بیروبه‌روای خۆی له‌ دیارده‌کان ده‌روانی. ده‌ره‌به‌گ وه‌ک ده‌ره‌به‌گ، بوژوا وه‌ک بوژوا و مه‌لایه‌ک وه‌ک خۆی و... نه‌وه‌ش سووچ و تاوان نییه‌. هه‌روا که‌ ئه‌وه‌ش له‌سه‌ر عه‌قیده‌ی خۆتان به‌ جنێو بوختان! نه‌نگۆ که‌ خۆتان به‌ پلۆکه‌رانی فه‌ره‌نگ و نه‌ده‌بیاتی کوودی ده‌زانن به‌جیتی نه‌وه‌ی تالانه‌ به‌رواندنی شه‌تلی گۆل خۆش به‌کن، گۆل ده‌په‌وکه‌یتن، کارتانه‌ وێرانکاریه‌. به‌هێلێن با قه‌له‌مه‌کان به‌سام و سل لایه‌نه‌کانی به‌ره‌مه‌ی سواره‌ شی به‌کنه‌وه‌. سواره‌ش وه‌ک هه‌موو شاعیره‌یک هه‌م شیعرێ چاکی هه‌یه‌ و هه‌م شیعرێ خراپ. به‌ شانتاز و هه‌ره‌شه‌ ده‌سی قه‌له‌مه‌کان مه‌به‌ستن، به‌هێلێن با قه‌له‌مه‌ به‌ره‌داره‌کان سه‌مه‌ر به‌گرن. سواره‌ نیازی به‌ مجنۆ و نیسکۆرت نییه‌. به‌ره‌مه‌کانی سواره‌ ناسینه‌ری هونه‌ری سواره‌ن، به‌ داکۆکی نه‌فامانه‌ له‌ سواره‌ به‌ره‌مه‌کانی ئالوده‌ مه‌کن!

کئی کوتوویہ "سوارہ بوتہ"؟

حاجی عومہر تہلخانی

روژتیک بہ شہ قاسمی شارہ کہ ماندا دہ گہ رام لہ بہرامبہر کتیب فرۆشیہ ک چاوم کہوت بہ نووسراودہ یک بہ شیشہی پہنجہرہ کہوہ درابوو مہ تلہب و عینوانہ کانی سرودی ژمارہ "۷۵" ی تہدا بوو، یہ کتیکیان سرنجی راکتیشام "سوارہ بوت نیہ".

نیستا گۆفارہ کہم نہ خویندہ بۆہ زۆر سہرم سورما و کوتم داخۆ دہین "سوارہ" کئی بہ و کئی "سوارہ" ی کردووہ بہ بوت، زۆر بہ پہلہ چوومہ ژوورہوہ و ژمارہ بہ کم و ہرگرت و ہر لہ شہ قامہ کہوہ تا گہ یشتہ موہ مالہوہ جارتیکم خویندہوہ و لہ مالہ و مش جارتیکی ترم خویندہوہ کہ دہروانم نووسہرہ کہ یہ کتیکہ لہ مامۆستا نہ دیب و شاعیرہ ہاشہ کان "کاک جہلال مہلہ کشا" نہو مامۆستایہ کہ لہ پہلہ یہ کی بہرزی نہ دہبیدا جینگای ہدیہ، یا کوتایہ کردبوو لہ ہاشتر نووسینی مہ تلہ بہ کہ یا ہرچی نووسراوہ کہی نہ یثوانیبوو حقی مہ تلہب نہدا ہکا.

منیش ویستم نووسراوہ کہی نوان بکہمہ دوو ہش و لہ سہریان بدویم، نگہر دہلیم بۆہ بہ ہرہوہ کہ گۆل خۆی قسہ بہکم ناویہ نک مہقالہ نووسین.

یہ کہم ہش: کاک جہلال لہ بارہی چہ شنی "رہخنہ گریسہوہ" ہاس دہکا و دہلئی "لہ راستہدا نہوانہ کہ خۆیان وک رہخنہ گر لہ قہلہم دہدہن جگہ لہ جینیو فرۆشی و نان بہ قہرزدان بہ یہ گترہ ہیچی تر لہ ہر چاواگر" دیارہ کاک جہلال زۆر توورہیہ لہ جینیو فرۆش و کوتنی قسہی سووک بہ تایبہت بہ قہلہم، نہو لای وایہ بہ تہشر و تانوت زار دہک نہوہ و حورمہتی قہلہم پیتیل دہکەن و بہ جینگہی، ماقوولانہ لہ لایہ نہ شہ خسیہ کان دہکۆلنہوہ.

مامۆستا جہلال دہ رہخنہ کہی خۆیدا دہلئی: رہخنہ گر یا خۆہ لکتیشانی مہ نزوورہ یا نان بہ قہرز دہدا بہ نەم و نہو و یا دہ یوئی تەسفیہ حیسابی شہ خسی ہکا و گۆپال ہوشینتی و تہما ہکا. ہرہوہا دہ فرموی: رہخنہ گرہ کانی نتیہ لہ یہ کہم پہلہ پہنجہی رہخنہ گری راوہستان و بۆ ئاسمان دہروان و قہلہ میان ہەرہو مہ بہست شۆر ناکەنہوہ ہیشہوہی ہزان خاوەن مہ بہست چی دہلئی، قہلہم وک شمشیر لہ کالان دہردہ کیشن و دہلئی پاللا کئی پیای شہرہ نہوہ مہیدن. جا زۆر ہاشہ من لہ گۆل کاک جہلال ھاودہنگ دہم و دہلیم زار و قہلہمت خۆش کہ وا پتووشوینی رہخنہ گری لہ کوردستانی نیران بہ رہخنہ گرہ کان نیشان دہدہی، بہ لām براکہم تۆ نەم مہ سہلہ فارسیہت نہ بیستوہ کہ دہلئی: «رطب خورہ منع رطب چون کند» تۆ خۆت زۆرت جینیو داوہ. وک عالمیکی ہلاعہ مہل کوتووتہ و عہمەلت یں

نه کردوه، نهی نهو کهسهی نووسراوه کهی تو ده خوینتیته وه نالین کاکه توخوت چوویه سمر مینبهو مهوعیزه ده کهی بوچی نهو شهیره بهرزه فاوسییهت له بهر چوته وه که حافظ دهلی:

مشکلی دارم ز دانشمند مجلس باز پرس تو به فرمایان چرا خود توبه کمتر می کنی

تو خوت به هه موو هیز و توانات بهر یوویه سهروگیلاکی رهخه گرهکان، چما کویندهرت دیش خوریشتر کوتاوتن و هه موو گیانت شه لالی خوین کردوون، نهو نیبه دهفومووی: به داگوکی نهفامانه له سواره، بهر هه مهکانی نالوده مهکن. یا فومووته: بهر پک جاو نم مجتورانه دهین به دهستهیه کی لانی چه قوکیش. بهراستی کاکه تو رهنگه "نهفام" و "لات و چه قوکیشت" پت جنیو نهین.

کاک جه لال تو شه ره گه که کت زووتر بهر یلاو کردوته وه له گه ره کیتی شای "سه نه". کوته کیتی بهر مارپژرت به دهسته وه گرتوه و له سهو گه ره کیتی شای "میریوان" وه جواب هاتوی و له بناگویی خه لکی گه ره کیتی شای "سابلاغت" پاکیشاوه. نهی کاکه گیان به بهروای جه نابتان شه ره گه پک یانی چی، ده مووی عهرزت بهکم نهو تو کی که نانت به قهرز داوه به شاعیر و نووسری گه نج کاک ماوف ناغایی و رهخه کهی خوت له سیحری قهله می نهو پاواستوه، دهین دوو برا کهی دیکه که جوابی "باوکی تاوا" یان داوه تمه نانیان به کتی به قهرز دایین. خو سواره خوئی نهماوه تا دووقات قهرزه کهی لینی وهر گرنه وه:

تو فومووته: به گه له کومه و جینیودان دهسیان کردوه به خویشاندانیکی مهستانه و ههراوه ریا. نه نانت تو نم شتهت به گه له کومه یه کی ناوچی داناوه، کاکه گیان هه نهو که تو باسی ناوچهت کردوه و سنووت جیا کردوته وه خوت دایه ژیر پرسپاره وه که ته عهسری ناوچه هه لیگرتوی و به پیچه وانهی نهو ی که فومووته: نامووی له باوکی تارا دیفاع بهکم. لهسوی هه لیه زیویه وه. نهی مالی دیفاع به قور گرت. دیفاع چونه؟ و ههروه ها دهرده کهوئی جه نانت تو تهستی عهریه ده کیشان و خویشاندانی مهستانهت به نووسریک به لاره تهوین نهین.

فومووته: یاخوا نهو ی نیجه دیتمان نیه نه پیین. له هه موو لایه کهوه قرمرنی جنیو داباری له ناگو بهرقی شمشیرهکان چاوی ناسمانی مولهق کرد. کاکه بهو فوموایشه تدا مه علوم دهین که جگه له م سق کهسه که نووسراوهکانیان له سرودا بلاو بوته وه زور کسی تریش له م باوه وه نووسیوانه، به لام گزفاری سرره نهیداوته دهری. به نهو ی خوت بزانی و به پیچه وانهی تاریفیک و له گزفاری سررهت کردوه له باوی نازادی قهله موه هیناوته ژیر رهخه وه، یا هه خوت پت خوش بووه، شته که گه وره که یه وه و وهک فییره درسی به وشه ی

جوان و رازاوه دوو له شکرته له بهرامبهر په کوهه راگرتوه، د هغه ناروکه کوږاپوه و تو خوت فورت لټی کرد و گمشانده و دهی چاوهروانی جوابی نم و نهویش بیی.

له ناموزگار په کانتدا فرموتته: بهیلتن با قهلمه بهر د لوه کان سه مهر بگرن و به شانتاژ و همپه شه دمی قهلمه کان مه بهستن. کاکه من وهشی خوی سټ نووسراوه له ژماره کانی ۶۲ و ۶۶ و ۶۸ سروده خوتندپوه هره شه تیتدا نه دیبون به راستی که وچه شکوه دوو باره هر سټیکم خوتندپوه و هره شه په کم و بهر چاو نه هات، نه وهش خوی بوختانیک.

جا مه گډ له نووسراوه په قهولی جه نایستان عه رده کتیشه کاند که گوتلاری سره نووسراوه که چاپ نه کردون هره شه کرابی. نیتسه نه مانديتون، په لام جه نایت که دیوتن حقی خوته له بهر قی نم هه مو شمشیره زومور په دنیگار ترسای.

نیتسا کاکه من عه رزت په کم که شپه ر کانی "سواره" پاش تیتناگی، مه گډ نه وه شه ر گډ په یا خوانه خواسته جنتوه به جه نایت و یا بوخوشم نه لای و چه قو کتیشیه، ناخر براله گیان نموانیش هر نموندیان کو توه که تو خوتنت ده ته شتی کردون، جا تو نه گډ نووسراوه که خوت و نمون به ترازو په کی میزان و بیغه رز هه لسه نگیته ده په ملیتی که قهلمی تو زور شپانی تر هاتوته مه یدان و گه لټی دتر دمی کردوته، جا دغه رموی دهبویه زمانی قهلمیان له وهش پاکتر و به عه دپتر بی منیش هر پټم وایه هه روک جه نایت ده توانی تومه تی لات و چه قو کتیشی و مجبوری و نه لای و شه ر گډ په ک و بوژاندنوهی عمشیره و ددره گایه تی له کس نه دهی و مه تله په کشت به گیه نی.

کاک جه لال گیان ده کوتی نووسراوه ی نم دوو برا نووسره ده ده بیندری که گوت بیتیان "سواره" کهس حقی نیسه هاسی بکا و هر کهس هاسی بکا غه لټ ده کا، نه وان به لیکدانه وهی خویان لایه نگریان له راسته قینه په ک کردوه، جا نه گډ نه مه گوناچه، به لټی.

کاک جه لال دغه رمی: په تایه که تووشی بووین، په تای بوت تاشین، چ به کین عاده قانه دین و له په کتیک بوت دتاشین و ده یکه یه بوت و له بهرامبهر په وچوک داده دین و سر جده ی بو دهبین بیتنوهی هیندی شپای نه وهش بن که بینه بوت. به پروای نیتوه و دیاره هیندی شپای نه وه همن بینه بوت، په لام "سواره" نا. به راستی راست دغه رموی په تایه کی پیسه تووشی بووین که بوت دروست ده کین نه وه نیسه زانایه کی وه که جه نایت خوت پی نه پارتیزلوه و هیندی کهس بو بوت بوون به شپاو ده زانی.

فرموتته: "هیندی کهس" سواره تیلخانی زاده یان کردوته بوت و هیندی کیش وک مجبوری هه زاری نه دهی "سواره" گوتال په ده ست له چه قی ناستانه کهی راوه ستاون. کاکه له

"هيندئى كهس" و "هينديك" مه‌نزوورت كئى و چى بووه؟ نه‌گه‌ر مه‌نزوور نه‌و سئ كه‌سه‌يه كه جوابى باوكى تارايان داوه‌ته‌وه يه‌كيان تۆ خۆت جيات كر دۆته‌وه و سه‌هله نان، كوليره چه‌وره‌شت به قه‌رز داوه‌تى. ده‌مى‌نسته‌وه دوانه‌كه‌ى تر نايا وشى "هيندئى كهس" و "هينديكىش" بۆ دوو كهس به‌كار ده‌برى يان دنا نه‌و دووبرا نووسه‌ره يه‌ك به هه‌زارن.

كاكه‌گيان فه‌رمووته: گوڤارى سروش چونكه په‌وشتيكى نازاد و ديمۆكراسى هه‌يه به هه‌سو قه‌له‌مى مه‌يدان دده‌ا ... هه‌ر چه‌ند من بۆخۆم وه‌ك يه‌كيك له نه‌ندامانى ده‌سته‌ى نووسه‌ران به‌رواى پته‌وم به نازادى قه‌له‌م هه‌يه. ... نى‌ستا به‌و عه‌قيده‌يه گه‌يشتووم ده‌ين له‌مه‌ولا قه‌له‌مه ده‌مه‌ه‌راش و جني‌وفروژ و بوختان‌كه‌ره‌كان نه‌ختييك به‌ره‌ست به‌كرين چونكه‌نم جۆره قه‌له‌مانه كه‌رامه‌تى نووسه‌ر له‌كه‌دار ده‌كن و شه‌رافه‌تيان ده‌خه‌نه ژيهر پرسیار. كاكه‌گيان له من ده‌بيستى نه‌و كار مه‌كه، به دوو ده‌ليل: يه‌كه‌ميان نه‌ويه نازادى قه‌له‌م و ديمۆكراسى له گوڤارى سروه ده‌ستينييه‌وه و نه‌وه دۆستايه‌تى نيه‌يه، دوو هه‌ميان نه‌ويه كاك نه‌حمه‌د قازى زۆر وشيار و زانايه و دداني ماري ده‌رديني و له هه‌روى مووى ده‌كاتوه هه‌ر فه‌ورى سه‌ره‌وى ژماره "٧٥"ى له‌هر ده‌ست داده‌نى و ده‌لى: "كويتخا خۆي مه‌شموله"، كه وا بوو مامۆستا گيان تۆ وا باشه هه‌ر نامۆزگاري به‌كه‌ى بۆ نه‌وه‌ى نووسه‌ره لاوه‌كاني نيمه قه‌له‌م خاوتنتر به‌نينه كايه‌وه و خۆشت به قه‌له‌مى شۆراوه به گولاوى كه‌رامه‌ت نم جار و ده‌ر مه‌يدان و له نووكى خامه‌ى به‌هيزت كه‌وه‌هر په‌ژينه نيو خه‌زينه‌ى نه‌ده‌يى كورد ييه‌وه و به‌و شيه‌ره نه‌ر و پارلو و نووسراوه به‌هره‌دارانه‌ت فه‌ره‌نگى زكه‌رسى و زارتي‌نووى نيمه‌ى كورد تيروته‌سل بكه تا نيمه‌ش بليين:

مريزاد ده‌ستى كه‌مردوستانرا

دواى دل و مه‌رهم جهان فرستد

كاتى نه‌وه گه‌يشتوه به‌چينه‌سه‌ر به‌شى دوو هه‌مى نووسراوه‌كه:

ده‌گه‌ل دۆستينيكي نه‌دييم باسى نووسراوه‌كه‌ى كاك جه‌لالم كرد. كسوتى به‌لى خويندوو مه‌ته‌وه به قه‌ولى مه‌نشوور كوته‌نى كاك جه‌لال قسه‌ى دلى بۆ من بن نوویش به‌رواى هه‌روه‌ك باوكى تارايه. نه‌و دۆسته ده‌يكوت زۆر كه‌س لاپان وايه به ره‌خه له نووسه‌ره‌يك يا شاعيريكي كه‌وره و به‌ناو بانگ په‌لى خۆيان ده‌به‌نه سه‌رى و ناو و شۆرده ده‌رده‌كن، من گوتم خه‌يالمه هه‌يه شتيك بۆ كاك جه‌لال به‌نووسم. نه‌و دۆسته كوتى خۆ كاك جه‌لال هيجى نه‌كوته‌وه تا جوابييك هه‌لگري.

كاك جه‌لال گيان، نه‌وه قسه‌ى دۆسته‌كه‌ى من بوو و په‌نگه خۆم هاو فكري نه‌و نه‌يم، هه‌لبه‌ت من "باوكى تارا" نانا سم، به‌لام تۆ له شيه‌ره و نووسراوه‌كانت را دنا سم. لام وايه

تهنیا ته عسوب و غیره تی ناوچه یی هه لیگرتوی و هیچی تر.

نهما کاکه له باره ی "سواره" وه کهمیتک تیتکه له و پیتکه لت کردوه و هه زاره و دوولایی
پزیشتیوی و سهرت له خوتنمر شتواندوه، له لایه کهوه دهفرمووی زۆریه ی په خشانه کانی
وهرگیرا و یا وهرگیرا وون و دهشفه رموی: به لام شاکار و بێ ویتن. هه ر له خوت دهپرسم
هیچ بیرت لی کردوتموه هیچ کات شتی "وهرگیرا" بێ ویتنه و شتی "وهرگیرا" شاکار
نییه؟ جهنابت دهفرمووی: چهند پارچه شیرتیکی بهراستی شاکارن. تو بۆ "خه وهبردینه" که
نه سهری هه ره بهرزی "سواره" یه دهفرمووی نیلهامه له "ماسییه ره شه چکۆله" ی "سه مه دی
به رهنگی"، نه ی شاکارییه که ی له کویتدایه، "وهرگیرا" که نگن شاکاری وهرگیره که یه نه گهر
شاکار بێ هی هه وهلنوسه که یه. من عه رزت ده کهم "خه وهبردینه" کویتی وهک "ماسییه ره شه"
ده چن؟ بهراستی نه گهر هیچ نینسا فمان هه بێ نه وش ده زانی که شه پیتدان و ریتا زاندهری
شیرعی نویتی کوردی له نهران "سواره" بوو و جهنابت ته نانه ت لهو "وهرگیرا" و
"وهرگیرا" وه غه و نه به کت باس نه کردوه. فرموته: شیرعه فارسییه کانی "سواره" جگه
بهک دووانییه له ره دینی شیرعه ده ره جه سیتییه مه کانی فارسیدان، من هه رگیز ناتوانم "سواره"
وهک شاعیریکی باشی فارسی ناو بیهم. هه له بت نه مه قه ووله که هیچ کهس وهک به زمانی
دایک و بابی خوی قسه دهکا ناتوانی به زمانیکی تر ناو ریتک ویتیک و بێ گری وگۆل شیر
به تی و بهنوسن، رهنگه نه گهر فه رمو بایه ت "سواره" له ره دینی شاعیره هه ره بهرزه کانی
فارسی زماندا نییه باشت رلیت وهرگیرا بایه، به لام جهنابت چ بتوانی و چ نه توانی "سواره"
وهک شاعیریکی زۆر باشی فارسی ناسراوه و دهووری خوی گیتراوه و ته نانه ت زۆر کهس
شیره فارسییه کانی ته و یان له کوردییه کانی لا نزمتر نیه.

دهفرمووی: نازانم هیتندی کهس بۆ ده یانه وێ سواره به که نه بوت، نایا هۆیه که ی بهرزه ییه
چونکه "سواره" مالتا وایی له دنیا کردوه؟ جا کاکه خۆ بوت ده بێ بهرزه یی به خه لکدا بێ و
ره هم و چاکه بهکا نهک ته وانه ی سوچه ده بهن بهرزه ییان به بوته کهدا بێ!!

فرموته: یان نه و ی که "سواره" له شه وه زهنگی پزیمی شاهه نشاهییدا بهسته له کی
شکاندوه و له رادیۆدا تاپۆ و بهرومه لیلی تی به لاو کردوتموه. کاک ی خۆم کن نهو به سه ی
کردوه و له چ نووسراوه یه کهدا دیوته و له کیت بیستوه په خشان ی تاپۆی "سواره" ره مز و
پازی موپاره زه و دزایه تی ده گه ل پزیمی شا بووه، فرموته: نهو هۆیانه مه که نه خالی موسبه ت
بۆ "سواره"، چونکه به تته وه ی خوتان بزانی چی ده کهن له باری سیا سییه وه "سواره" ده خه نه ژیر
پرسیاری ناله باره وه، خۆ "سواره" ناشیلی رووینستن نه بووه که بتوانی به زۆری شان و باهز
تروای رادیۆ داگیر بهکات و هیلنی زمانی کوردی رزگار بهکا.

کاک جه لالی پمړیز نه وه. توی خوت د ه زانی چ ده کی و نمو قسه یه خه ریکی دینیه گوی. نموده من کاکه گیان تازه نمو خه نه یه رهنګی نه ماوه و قاره مانی "سوره قه لا" که نه وده من نیمه مانان کونی مشکمان بین قه یسه ری بوو له ژیر نه شکه نجبه و نازاری بیتنه ماندا هه لیا نده قرجاند له باری سیاسیه یه وه قسانه ناچیتنه ژیر پرسپاری ناله بار.

دوو هه من نیمه بزمان پرون نه پوه تو یه کتیک له هوگره کانی "سوره ی" یا ره خه گری؟ چونکه ده نو سوره تدا زورچار له پیکیش دراوه و له ما پیکیش".

فه رمو ته: کوتم سواره شاعیرتکی گوره یه چه ند شاکاری خسته سر گه نجینه ی نه ده بیانی کوردی، به لام بوت نیبه. به پروات په خسانه کانی یا "هر گپه دراو یا هر گپرون" و شیعه ره رزه کی نیلهامه له شاعیرتکی بیتگانه. به پروات شاعیرتکی گوره یه. خو پنه ره به رامسهر نم دوو پروا جه اواز چي بلن و له به ری نو سواره ی شاعیرتکی پایه به رز و نو سهرتکی به ده سه لاتی وه که جه نابت چلون داوهری بکا من لام وایه خو پنه ره دلن ده نو سواره پیچمل پلوچه دا دل و زمان جیران نه بوون و قه لام سهریتچی له ههستی دهر وون کردوه.

پاش تاریف و سه نایه کی زور بو "نیمه یووشیچ" که به راستی جیتی خویته تی فه رمو ته: شاکاری هه مانی زوره و شیعه ری خراپیشی هیه، نه وه ش قویبول بکن که هه رگیز ناتوانن "سوره" له گه ل "نیمه" هه لسه نکیتن به م حاله شوه نه یان کردوه به بوت. به چی بزاین "نیمه" نه گهر ره خه ی لڼ گیرا بین دیفاعیشی لڼ نه کرابن، ده ی جا نه وه نیبه جه نابت نیراد و ره خه ت له "خوه به رینه" هیه و نه رزش و قه دری کاره کی "سوره" ت داوه به "سه مه دی بیتهره نگی" نه وه نیبه پاوکی تاراش له سر یه کتیک له شیعه ره باشه کانی "سوره" "شار" ره خه ی هه بووه و ناویش له ناو ته کانی نه خواردوه، به لام کاکه جه لال گیان" از ما است که بر ماست" ده لڼن "گو تلیکی خومالی به گا نابن". له توی کوردیزانی کوردناسی شاعیر و نو سه ر دور بوو هه رگیز نه توانی سواره ی ده گه ل "نیمه" هه لسه نکیتن و زور بین ترس و خوف له وجدانی نه ده بی خوه به رینه و ماسیسه ره شش نیلهام له یه ک بزانی له کاتیکا به جار پکیشدا نه رنځشتوون، ده گپه نه وه مه لایه که له کوردستانی نیرانه وه ده چیتنه شاری "به غدا" ده گه ل نیماسی غه زالی ده که ویتنه مونا زهره و قسه و له ورتا ده که ویتنه وه ده چته "دینه وهر" که یا شارتکی چکوله یا گوندیکه له ناوچه ی کرماشان و ده گه ل مه لای "دینه وهریش" و توویژ ده کار دواپی مه لای میوان له مه لای خانه خوین دهرسن تو زور له "غه زالی" عالمتر و زانتری، نه ی بو ناووشورت هی نه وه. مه لای "دینه وهر" ده وه لامدا دلن نه وه به غدا گوره ی کردوه و منیش دینه وهر چکوله ی کردوه وه، دپرده مه نزور نه وه نیبه که گویا "سوره" به رزتره له

"نېما"، به لام به هه لسه نگاندينيان ناسمان نارووخې. کاکه تۆزۆرت بۆخۆت هېناوه که به زمانى ناوچهى "سواره" قسه بکەى و "جورنەتت" به "جورعەت" نووسیوه خۆ له موکریان و هەمرو نه و لاتنه هەر ده لێن "جورنەت" و نووسیوته "بالای چشمهت ابرو است" مەگەر نێمه خۆمان له کوردیدا نېمانه که ده لێ: کهس ناوێرى پێى بێى پشتمى چاوت برۆیه.

(۱)

مارف ناغایی

پتیشه‌کی:

کاک "سواره نیل‌خانی‌زاده" یه‌کیتک له‌و گه‌وره شاعیرانه‌یه که هه‌لده‌گرێ زۆری قسه له سهر بکړی. له نیتو به‌ره‌مه‌کانی نه‌و شاعیره‌دا شیعره‌ی "خه‌وه‌به‌ردینه" جیتی‌گایه‌کی تاییه‌تی هه‌یه. دوا‌ی به‌لاو بوونه‌وی نه‌م شیعره له زۆر شو‌تناندا قسه‌ی له‌سهر کراوه، به‌لام به‌داخه‌وه که‌س هیچی له سهر نه‌نووسیه‌وه. گوایه له یه‌کیتک له ژماره‌کانی نووسهری کوردستان. که له شاخ به‌لاو به‌ته‌وه کورته‌باسیتک له سهر نه‌م شیعره نووسراوه که به‌داخه‌وه من نه‌م ژماره‌یه‌م وه‌ده‌ست نه‌که‌وت و مه‌منوون ده‌بم نه‌گهر که‌ستیک هه‌یبێ و به‌ژم به‌نێری.

نه‌م لی‌کدانه‌وی له‌م دوو ژماره‌ی سره‌وه‌دا له‌سه‌وه‌دا ده‌یبێن به‌چوونیتکه سه‌باره‌ت به‌م شیعره‌ به‌رزه. من دل‌نیام زۆرن نه‌و که‌سانه‌ی نه‌و شیعره‌ی له من باش‌تر ده‌ناسن. به‌لام به‌داخه‌وه که‌س تا نی‌ستا ده‌ستی به‌ قه‌له‌م نه‌بردوه‌وه، هه‌رچه‌ند نی‌ستاش دره‌نگ نه‌ییه. ده‌لێن هه‌نرمه‌ندی ده‌نگ‌خۆش سه‌بیده «عه‌لی نه‌سفهری کوردستانی» له دوو حا‌له‌تا ده‌هه‌وه‌که‌ی گولی ده‌کرد و تیبی ده‌چری‌کانه‌، یه‌که‌مه‌یان نه‌و ده‌مه‌ی یوو که‌ کی‌سرتکی جوانی ده‌دی و دووهمه‌یان نه‌و کاته‌ی که‌ که‌ستیک ده‌نگ ناخۆش گۆزانی نه‌وی ته‌قلید کردبێ. هیوادارم نه‌منیش وام به سهر به‌ی و نه‌وانه‌ی ده‌زانن من ده‌نگم له‌وان ناخۆش‌تره لێم وه‌ده‌نگ به‌ی و نه‌هێلن کاک سواره‌ی خۆشه‌و‌ست غه‌د‌ری لێ بکړی.

به‌ر له‌وه‌ی که‌ به‌چه سهر باسه‌که ده‌بێ چ‌ه‌ند مه‌سه‌له‌یه‌ک ږوون به‌که‌مه‌وه:

من ته‌نیا له باری مه‌انا کردنه‌وه له‌م شیعره دوا‌وم هه‌رچه‌ند ده‌زانم ده‌توانی له‌گه‌ل بارو‌د‌خ‌ی سیاسی نه‌وسای نێران هه‌لبه‌سه‌نگینێری و... به‌لام پێمه‌خۆش نه‌ییه شیعرتکی نا‌وا ڤرمانا به‌ مه‌انیه‌کی ته‌سکی سیاسیه‌وه به‌سته‌مه‌وه، با له‌و به‌یره‌دا خوێنه‌ر به‌خۆی نه‌زهر به‌دا. له پتیشدا سه‌نه‌ته‌ی شیعره‌ی و باری فه‌ننی شیعره‌که‌شی باسی لێ کرابوو، به‌وێنه‌ نه‌گهر له وێنه‌یه‌کدا جیناس، ته‌ناسوب، ته‌زاد، شو‌به‌اندن و... هه‌به‌و شی کرابۆوه، به‌لام له سهر پتیشیاری به‌رایانی ده‌سته‌ی نووسه‌ران نه‌م به‌شمه‌م قرتانه ده‌تا باسه‌که تێک‌ه‌ل نه‌بێ.

- ناچار به‌ووم به‌و لی‌کدانه‌وه‌ی شیعره‌که‌کان به‌ند به‌ند لی‌کیان هه‌لبه‌رم و هه‌ر وێنه‌یه‌ک که ته‌واو ده‌بێ له وێنه‌که‌ی دی‌که‌ی جو‌ی که‌مه‌وه، هه‌رچه‌ند نه‌م شتیه لی‌کدانه‌وه‌یه له شیعره‌ی

نوڤدا باو نيسيه چرنكه شيعري نوي له باري ماناوه له ميسوره يكي نهستوني
(عمومودي) دايمو ماناگان به يه كه وه ده به سترينه وه. به لام "ج به كم چارم ناچاره".

- نم شيعره له سر وه زني عرووز دارنژراوه. وه زنه كه شي "فعولن" ي عه به ييه. به وښه:

له چمشنې گمرووي گمو

له عوولون له عوولون

و هه تا دوايي همر بهم وه زنه ده چيته پيش:

گموي دومي يه مخسيري زينداني داري،

له عوولون له عوولون له عوولون له عوولون

- كاك سواره له لاهمدي ۲۰۸ ي كتيبي «تاږ و بوومه ليل» دا كه هيوادارم بهم زووانه

چاپ بگري، سووږه «خه وه بهر دينه» له قاليي نه سر دا بهم شيويه دوپات ده كاته وه:

جو ششي همستي شاعيرانه له نهادي «پتروس دورباني» تازه كه نجدا له هه لقوليني

كانيه كي ژير گاشه بهرديكي زل نه چو كه به هيچ بارتك پتگاي نه بو بهم زهره و زني و

نمده زاندا كه نهو ناوه روون و پاكه له وشكاروي دهشتيكي قاقير و له ژير له شي قورس و

رهقي نهو گاشه بهر ده دا چن نه جو شني و بناواني نه كاته وه كام رووباري خوړو شان.

له چمشنې گمرووي گمو،

گموي دومي يه مخسيري زينداني داري،

پري سوز بهمستي خوړو شاني پاري

ته ره ي باومشي تاسه پاري پناري

زينداني داري: زيندانتك كه له دار ساز كراين. مه بهست ركه و قلمه سه.

بهسته: گزواني سووك و له بار كه هدا و شيعره كاني مايه ي فولكلوريان هدين. مه مقام.

سه وزه بهسته: سه وزه، په نكي ژبانه، كه ویش بهم سوزايي ده خوښي. بهسته بهك كه

سه وزي و ژباني ليد هباري يا بهسته بهك كه بهم سوزايي ده خوښي. ليره دا تاوازيكه كه بهم

نازادي ده خوښي.

پار: بالنده بهك كه دموري زه نه قسوته يي تمواو كرده يي، به لام هشتا نه بو بهسته

بالنده بهكي كامل و سر.

پاره گمو: به چكه ي كه كه هشتا سر نه بو يي.

توره: له لانه تو راو. نهو بالنده ي هيله ته كي جي هشتي.

دوم: هوزيكي كچه بهيه كه باشتين خاسه كيان هديه.

پيشتر پيشته مه سه له بهك روون بگريته وه. شاعير له سه ره تاوه ده بهوي له

تاهه زرزویییه کی قوول بدوئ. بۆ دهه پرنی رادهی نهو تاهه زرزویییه چهند وینه پهک دهخاته بهر چاو. کاتیک که به تهواری خرتنه ره کوته سهر رهوتی شیهره که و توانی تهو هه موو تیشته و تاهه زرزویییه بهتته بهر چاو، نهو جار نه سلی باهه ته که ده کو تن. پتویسته نهو هه مان له بیر بئ که دوازه دتری سهره تای شیهره که که لهه لیکدانه وه ده به چوار بهش نوو سراوه ده که پته وه سهر دتری سیزده و چواره واته بهشی پتتجه م.

پوختهی مانا:

وه کو گه رووی کهو، که ویک که به دهستی دۆم خرابته نیتو قه فسه و له کاتی باری و سهره تای بهلوغیده که هه زاران تاهه نگی خوش و دلبروینی له دهرووندایه و ده په وئ له پتگی گه رووییه ده ریانه پئ، له باوهشی زه مند و سهره وزی بهار دوور خرابته وه.

کاک سواره کاتیک وسته ویه "بهستهی کهو" به نهونه بهتته وه به کهوی ناسایی رازی نه بهوه، به لکو "کهوی دۆمی" هه لپاردوه، چونکه دۆم کهو ناسترین هۆزن که هه موو دهم باشترین خاسه کهویان هه به. نهه کهوه که به دهستی دۆم نه سپر کراوه، خراوته نیتو رکهش. تهوسا سهره دمی باری بۆ کهو هه لده پتتری که گه رووی پر لهو سه وه بهستانه ی که ده بها به به نازادی بۆ شینایی و سه و زایی به خوتتی، به لام نیتستا که له نیتو قه فسه سدا به و له بهاریش هه لپاوه تهواری جۆش خروش و تاهه زرزویییه که ی ده کاته بهسته و له گه رووییه ده دیداته دهر.

کاک سواره له شیهره نوتیه کانیدا هه رگیز به شوتن قافیه ده نه چوه، به لام هتتیک جار که قافیه بهرو پیری شیهره که هاتوه دهستی بهرووییه نه ناوه. لهه شیهره ده "زیندانی داری" و "تاسه باری بهاری" قافیه نه. هینانه وهی "خروشان باری" ش به قافیه داده نرئ هه چهند "رئ" له باری ده له وه وه و له که له پستی "رئ" له وشه ی "دار" و "بهار" په کده نگ نییه، به لام نهه شتیه قافیه به جاروبار له ههیرانی کوریشدا که لکی لئ وه رگیراوه.

شه پزلی له گوئن خوینی شهرمی کهچانه

له سهر روومه تی ماتی بووکی ره زل سووک

به ته تی به تاوینی روانینی زلوا

گه مره تر له پرتگی تاوی به هاری

گوئن: له رهنگ، وهک، به وینه ی

به تاوین: سیفه تی فاعیلییه بۆ "تاوین" نه وهی ده توتیتته وه.

شه پزلیک وهک نهو ره که خوتنه ی که له ناکام شهرمیک کی کهچانه وه له سهر کولسه ی بووکیک ده نشته که بۆ په کم جار گه رمای روانینی زاوا له سهر روومه تی هه ست پتده کا. به واته په کی تر کاتیک بووکیکی جوانی له بهر دلان هه ست ده کا که زاوا چاوی تی بهر به، به تینی

نډو نیکایه که له روانگه ی کپړه کړه له پرشنگی تاوی به هاریش به تهنتره، شرم دایده گړی و سور هلد گمړی تا نډو جینگایه که شه پزل و ږدگه به کی خوین له سهر رومده تی خږ دهنوتی.

کاک سواره له لاپهړی ۸۲ کی کتبی «تاپږ و بومده لیل» دا نډم وینه به له په خشانیکدا که بز پشته کی شیری «شاری نووسیوه بهم شتویه شی ده کاته وه»
«هلام له دې هم سو شت سروشتیه، ته ناندت سورایی نیوه پهنکی لیتی بزه تیزاوی کچن که له ژیر گمرای روانینی لویکی نډیندار شه ونی شرم نډکه وینه سهر گولی گونای و خوینی هسستی پاکي کچانه به پیستی نر می ده سوجاویا نه گمړی، رهنکیکی سروشتیه».

وه گو نر مده ننگاوی لوی بهرو ژوان

له جیژوانی زیندو به گیانی کچی جوان

• نر مده ننگاو: هه ننگاویک که به پیندزکی و به دزی هه لگیري.

له دوو دپړه دا شاعیر ده پوئی تامه زړو پیسه که به «هه ننگاو» ی لویک بشو به پتی، بهلام چ هه ننگاویک؟ هه ننگاویک که بهرو جیژوان ده چن. جیژوانیک به هوی هوونی یاره وه گیانی وه بهر هاتوه. لیره دا شوینه که زیندوه. یار که گیانی به جیژوان به خشیوه و «شون» ی زیندو کردوه ده پتی چ قیامه تیکی له دهرونی لودا ساز کردین، بهلام سهره پای نډم جوشو خرغشه، رزیشتن بهرو جیژوان چه شنیک ترسی له گدله. ده پتی هه ننگاو کان نډم بن. نه لبت نډم نډک بهو مانایه که زور سهر پروا به لکو بهو مانایه که کمس دهنگی پتی نه بیستی، له لایه که وه لای ده پوئی زو بگاته جیژوان و له لایه کی تره وه ده پتی به سترخوست پروا که نډم دوو حاله ته گورو تینکی تاییه تی ده دهن به هه ننگاو.

ته نیا یهک نوسخه له نیو تمواوی نډو نوسخانه ی له لای نیمه هیه. گمره هه ننگاوی «له جیاتی «نر مده ننگاو» نووسیوو. «گمره هه ننگاو» نډه پری تامه زړو پی و گوری لوی نشان ددها و له گمل فزای شیعه که ش به باشی ده خوینتینه وه. بهلام زوری به پریزانی که شیعه که یان له کاک سواره بیستیو رایان له سهر «نر مده ننگاو» بو.

وه گو گمره پیاوی قهش می دستی تاواو

له پرتی دهرای بلورینی بهروئی

پاو: تاو ته ب

گمره پاو: نډه پری پاو، پاوکی به گورو تین.

قهشه: ماسی (چه شنیک ماسیه)

تاراو: تۆریاو - رۆڭشتو، زیز بو
 بۆلۈن: زەمەند، ئەو شېئىرلارمۇ تازە بىن و مەرى وئى نەكەوتىن. (لەم شېئىرلارمۇ بۆلۈن
 مانا پەكى مەجازى ھەيدە).
 پەروى: پەروىك.

پەروى: جۆزى شېئىرى جان و ئەستورە.
 پەروىن: پەروىناسا، ۋەك پەروى. لېرەدا مەبەست سىنگى ۋەك پەروى، لە كوردیدا بارە
 كە سىنگ بە كەشەف دەشوبەتتەن، پېشتەر پېتوئىستە ئاشىرە پەكەين كە لەم شېئىرلارمۇ دەست بە
 قەشە يا ماسى پەشوبەتتەن و سىنگ و پەروىكى يارىش بە دەريا. بە كوردى يانى ۋەك
 ماسى دەستەك كە لە دەرياي سىنگ و پەروىك تۆرىيەن. ماسىيەك كە لە دەريا تۆرىيەن يا
 تۆراندراين ھەتا ئەودەم كە لە پەلەقارە دەكەوئى، ھەر خۇ دەكوتى بۆ گەيشتەنەو بۆ نېئو زەريا و
 دەكەئى ئەو پەرى تامەرزوئى لەو تەبوتابەدا بېيىن. ئىستە لەم شېئىرلارمۇ ماسىيەك دەستە و
 دەرياكەش پەروىك.

پەروى: خۇ بە دېۋارى كېتۈا ئەدا ئاۋ
 لەگەل گاشەپەردا سەر ئىسۋى، سەر ئىسۋى.
 پەروى: بە تەۋرۇم - دەنگى خۇشى ئاۋ
 ئا ئىستە ھەر ۋەتەنەكى شاعىر ھېتاپوئى ھەمەويان دەگەپتەنەو سەر ئەم دور دېرە.
 تەۋارى ۋەتەنەكانى پېشۋو ھالەتى ئەم ئاۋەيان نېشان دەدا. كە ۋا بو ئەم ئاۋە ۋەك "گەروئى
 كەۋەك"، ۋەك "شەۋلى خۇتەكە"، ۋەك "نەرمەھەنگاۋى لاۋەكە" و ۋەك "دەستە تاراۋەكە"
 خۇ بە دېۋارى ئەو كېتۈا دەدا كە تېپىدا يەخسىرە. لېرەدا روون دەپتەنەو كە شاعىر دەپەوئى لە
 ئاۋىك پەروئى كە يەخسىرى دەستى قوۋلەكە و ئەشكەۋتەكە لە كېتۈا و بە تەۋرۇم و تېنەۋە
 دەپەوئى خۇى رزگار پەكا.

شاعىر كاتىك دەپەوئى خۇى زەرىيە كۆتايى ۋەتەكە بوشتىنە پەو پەرى زانا پېيەۋە دور
 جار لە دۋى يەك "سەرنەسۋى" پەكار دېتەن كە كارتىكرەننىكى سەيرى ھەيدە لە سەر خۇتەنەر.
 شاعىر لە ھالىكدا ئەم كارەى كوردوۋە كە لە بارى ۋەزىشەۋە پېتوئىستە بە دوۋپاتكرەنەۋە
 نەبو، يانى پەتالايى ۋەزنى پەن پەن كەردۆتەۋە بەلكو مەبەستى شېئىرى باشتر ئاۋەدوۋە.

كېچى ئور قەتەسى دەستى دېۋى كېتۈ
 لە ئەنگۈستەچاۋى دلى خۇئى كېتۈا
 پەرو دەر پەرو شارى دەريا پەروۋە.

قەتەس: كېر كوردو، پەنگ خواردو (زۆرتر بۆ فرمىسك و ئاۋ و...)

نهنگوښته چاو: زور تاریک. شهو که زور تاریک بو، تا نهنگوست (قامک) له چاوی په کتر
رژنه کمن، کس کس ناهینتی، رهنګه "نهنگوښته چاو" مهبست لهو حالته نه بڼ.
ځټوی کټو:

له فولکلوردا زور شتی وهک کانی و کټو ځټویان هدی و بژ وینه دهلټن مه چو سره فلان
کانیبه چونکه ځټوی هدی و دس دوه شپنټی. له نسلدا ځټویانی ساحیب و غاوند و...
زور بهی وینه شیعریه کانی "خه وهه ردینه" دوو یا چهند مانا هه لده گرن. نهم کټولهی
سهره وه پدکټیکه لهو وټانه. "کچی نور" دهوانی ههم "مانگ" بڼ، ههم نهو "ګانهاو" هی که
له بهر روونی و زولالی به کچی نور شو بهتیرا بڼ. نه گهر به مانگی دابنټین مهبست نهو دیه
که مانگ نه سیری دهستی کټوه، یانی له پشت کټودا ماوه تده و ناوه که له تاریکایی شهودا
بهرو شاری دهریا ریډه پټوی.

من یتیم وایه "کچی نور" مهبست له ناوه که په و ماناکهی ناوایه:
نهم کانیاو دی که له روونیدا وهک کیری نور وایه، به دهستی دپوی کټو نه سیر کراوه و
خراوه ته نټو نه شکو وټیک، لهو تاریکایی و نهنگوښته چاوی بهی که له نټو دلی کټودا به
سهریدا سه پاره ځوی رزگار دهکا و دپته دهر هه تا بهرو شاری دهریا پروا. هټانه ووی شاری
ددریا بش بهلگه پدکټیکه به سلماندنې نهم مه سه له په، کانی که ههمان "کچی نور" بهرو
دهریا دهچن شاعیر بژ نشاناندانی بهجو کچی نهو له بهرانیرم گه ورهیی دهریادا "شاری دهریاتی
هټانهو. یانی کانی یا کچی نور به شیکه له شاری دهریا.
جگه له وټنه بش بهلگه دیکهی نهو په که شاعیر له چهند دپری دوا پیدا دیسان ناوه که
به نور دوشو بهتینتی و دهلټن:

شستی نور بهرووی مانگی هرزا کشاوه

دیاره نهو ههمان نوره یه خسیره که په که نټستا رزگار بووه.
بهلگه تریش نهو په که شاعیر دهلټن کچی نور بهرو دهر، بهرو شاری دهریا به پټوه.
نهم پرسته په دوو مانا دهگه یه نن: په کهم نهو په که بهرو دهر به پټوه، یانی هټشتا ودهر
نه که وتوده، ودریکه وتوده، بهلام دهگه پشستوته "دهری" که نهو دهم ناتوانی نهو "کچی نور"
مانگ بڼ، چونکه له چهند دپری دوا پیدا هاتوده:

له بهر پټی هریری که ووی ستوپه

به پټی مانگ مشو چندراوه

له حالیکدا هیچ بوارتیک بژ نازاد بوونی مانگ ساز نه کراوه و له شیعره که دا زه مینهی
نهم وټنه په وجودی نییه.

نەگەر نا، مەبەست "لە بەرپۆتە" ئەو یەک ئەو دەرهکە وتوو، ئەودەم شاعیر نالێ "لە
 نەنگۆستە چاوی..." چونکە "مانگەشەو" و "نەنگۆستە چاوی" یەک ناگرنەو.
 ھەروەھا قەتیس پۆ فرمیسک و شتی ناوەکی دەکار دەکری پۆ وێنە فرمیسک لە چاودا
 قەتیس دەمێتی کە لێرەشدا ئەم ناو فرمیسکیکە کە لە چاوی کێودا قەتیس ماو و دەپەوی
 پرگار بێ.

گەرووی وشک و چاوی سەبی چاوەکانی

دەرووی روونی ناو

دەروو: دەروو

ھەرچەند کە ئەم سەرچاوەیە ناویکی کەمی تێدایە و رەنگی مردوو لە سەر چاوەکانی
 نیشتوو (چاوی سەبی ھەلگەران، ھالەتی مردن)، بەلام ھیوا و ھومیدی دەروونی کە پەرە
 ناو، روو و بەکەیف و زیندووی راگرتوو. لێرەدا شاعیر دەچیتە ناخی قارەمانی شێعرە
 (ناو)، بە خۆتەر دەلی کە ئەم چاوە بە روالت کە مناو لە دەرووندا ھیوایەکی گەورە و
 روونی ھەیە کە ئەو ھان دەدا پۆ روشتن.

بە فانونوسی ئەستێرە چاوی روونە

لەبەر پتی ھەری گەوی ستۆرە

بە پۆی مانگەشەو چەندراو

ھەرو: پارچە ناویرشم

کەو: کەوگ - شینی ناچن.

ستۆرە: ستێرە - ستێرەگە - گیایەکی سێ بەرگە و تا رادەیک وەک وێنە دەچێ، لە
 قەراخ ناو و رووبارێش دەرو.

پۆ: تێوھەردانی تەو (لەگەڵ رایدەل دی، رایدەلوو)

لێرەدا شاعیر دەپوێ لە پیشوازی سروشت لە لایەک و کارتیکردنی ئەم ناو لە سەر
 سروشت لە لایەکی ترەو دەو.

دەلی: بەرچاوی ئەم ناو بەو ئەستێرە رووناک کراوەتەو کە وەک فانونوس داگیرسارن.
 ھەروەھا گیای شینی ستۆرە بە جوانییەک لە ژێر پتی کانیارە کە راکشاو کە دەلی
 قوماشیکی شینی ناویرشم و بە پۆی مانگەشەو چەندراو ھەتا ئەم پتی نازی بخاتە سەر.

ئەلێی ھووجی ھاویری مێرووی ئەمێن

لە دوزی ھزار خشتی رۆژ و شەوانی

دەلێی چەپی پۆی ھەریانی دایا

خاپوړو: ويران
دړۍ: شكاف - قه‌لشت
چه: سرته

له‌م وټنه‌ي‌دا شاعير له‌چونښه‌ي‌دې دهنګه‌که دده‌وئ:
دهنګيک دئ به‌لام نه‌و دهنګه‌ وهک چي ده‌چن:

ده‌ي پيشستر نه‌وه‌مان له‌پير ي‌ن که نه‌ګر مي‌ژو به "بورج" دابنځين ده‌ي له‌جياتي
"خشت" ي‌ش له "رؤژ" و "شه‌و" که‌لک وهرګرين. چونکه‌بؤ سازګردني بورج و قه‌لا ده‌ي خشت
له‌سر ي‌دک به‌چندري و ي‌و سازبووني مي‌ژووش ده‌ي "شه‌و" و "رؤژ" تي‌په‌ر ي‌ن. شه‌و و رؤژ
همان پټواندي زهمانن، زهمانيش دايکي مي‌ژوه.

کاک سواره که ديه‌وي نه‌و دهنګه‌ له‌و په‌ري خوشيدا بنوټن نه‌نگوست داده‌نيته‌ سر
مي‌ژو. بؤ که‌لک که‌ بورجي مي‌ژوويه‌کي تا راده‌ي‌دک پروخټنراوه و ناګاداري‌په‌کي زؤري له‌
سر مي‌ژووي کوني خؤي ني‌په‌ خوشترين دهنګ نه‌و دهنګه‌ي‌د که له‌ زمان نه‌م دپارده‌ي‌وه ي‌ن.
شاعير ده‌لن نه‌م دهنګه‌ وهک چه و سرته‌ي خوش و روح سوکي ده‌سته‌ي‌دک په‌ر ي‌په، که له‌
ني‌و دړو و قه‌لشتي ني‌وان خشته‌ پروخواوه‌ګاني (که مه‌به‌ست شه‌و و رؤژه) قه‌لای مي‌ژوه‌وه به‌
ګوئ ده‌ګا.

که وا بوو تا ني‌ره نه‌وه‌ روون بؤره که له‌ مانګه‌شه‌ويکي خوشي به‌هار يا هاورندا (که
ولات سره‌سوزه) ناويک له‌ ده‌ستي کټو رزګار بروه و ورټکه‌وتوه، نه‌م ناوه، وهک چه‌ي
په‌ريان ده‌چن (له‌ دهنګدا):

هه‌روه‌ا کاک سواره له‌ لاپه‌ري ۲۴۹ي کتبي تا پؤ و بوومه‌لټل‌دا کاتيک دهنګيکي به‌
ګوئ ده‌ګا ده‌لن (چه‌ي پؤلي په‌ريانه، له‌ کؤري جينګا کونه‌ګانا.)

نه‌لټي پټکه‌نښي کچي سرګوزشته‌ي قه‌مځي

له‌ تمندامي تا پؤي وهکو بوومه‌لټلي

سنووي شه‌وي دولټن، نه‌ورؤي په‌ياني

په‌چه‌ي قورسي نه‌سياني نه‌سياني لادا

سرګوزشته: چيرؤکي رابردو، هه‌مان سرګوزشته.

تا پؤ: تارمايي. نه‌و په‌شايي‌په‌ي له‌ دوروه‌ له‌ چاو دده‌ا و وهک شه‌به‌ح ده‌پيرئ.

بوومه‌لټل: بوومه‌لټله. شه‌وه‌کي. سره‌تاي به‌ريه‌ياني که دنيا تاريک و پرونه.

سنووي: حدود. هټلي ني‌وان دوو زه‌وي.

په‌چه: رووبه‌ندي ژنان.

نهمسان: فەرماوشتی.

نهم دهنگه وهك پتیکه نینیی گیری سەرگوزشته دهچن (لێره دا رابردو گیانی وهه رها تووهو
بووه به کیژ و کیژکه پتیکه نهئ) که له تاریک و روونی نیتوان شمو و پۆزی نه مێژدا،
رووبه نندی قورس و گرانی، فەرماوشتی نینسانی وه لاداووه. مهبهست نهوه به که نهم دهنگه
مێژی وشیار کردۆتهوه و له فەرماوشتی دهی هتیاوه. وهك چۆن نینسان به دهنگیکی له پر
وهخۆ دیتهوه نهم دهنگهش بهم شتیه به مێژی وهخۆ هتیاوه تهوه.

کاک سواره له لایه مێی ۱۸۶ ی «تا پۆ و بهوه لێل» دا ده لێ:

ناده مێژ له بهتیه به له دوین و ئه مێژ و بهیانی

به سرنجدان بهم بۆچونه ده کێی دێری سینه می شیعری سه ره وه. ئاوا لێک به دینه وه:
سنووری شعی دوین، سنووری شعی مێژ و سنووری شعی بهیانی. به واته یه کی تر
نهم تا پۆیه له رابردو و نیتسا و دها تووا وه بهر چاو ده که وێ. نه لیه ته نه ودهم له جیاتی
«مێژی بهیانی» «مێژی» بهیانی» جواتره.

۱. نه لێی دهنگی شمشاله په شمالي دۆلی دپوه

۲. شمالي ده مێ دووره شاری

پشوری پر له عه تری به ماری کچی کورد

به بلوێ شووشی گه روی زهرد و زۆلی

له زه مێزی زۆنلانی سای زینگانمهی شو

به خۆی زه مێ مێی هه لپه وه.

په شمالي: چادر

ده مێ: دۆل و ده مێ. دۆل

زهره و زۆل: وشه دوانه یه به مانای زۆر زهرد و ناسک. (لهم وشه دوانه یه دا «زۆل» به
ته نیایی مانای نییه و نه گه ر له گه ل زهرد بێ نهم مانایه ده به خشی).

زهنوێ: به شوینی بلیند و به مێز ده لێن که هه وابه کی خوش و سازگاری هه بێ.

زۆنلانی: «ده مێزانی» هیه، که به مانای زۆر ده مێزی تێساکه رده، زۆنلانی بۆچوونیکی
شاعیرانه یه به مانای نه وهی که په نگی زۆناسا هه مو لایه کی داگرت. زۆنکاری کراو. به زۆ
کیتلارو.

سا: کات، ده م، زه مان.

زۆنگانمهی شو: نه ودهم که شو زۆر ده رنگ بێ ده لێن شو زۆنگانمهی وه.

خۆی: هه رۆژم. تاووتین.

هه‌لێڤین: ڤلند کردن (لێڤه‌دا)

۱. لێڤه‌دا ده‌نگی ناو به‌ ده‌نگی شمشال شوپه‌تێڤراوه و دۆل و ده‌ره‌ش به‌ چادر و ڤه‌شمال، که‌ وا ڤو نهم ده‌نگه‌ وه‌که‌ ده‌نگی شمشاله که‌ به‌ چادری دۆل و ده‌ره‌دا تێپه‌ڤی.

۲. یا ده‌لێڤی ڤای شه‌مه‌اله که‌ له‌ دۆل و ده‌ره‌ی دوور له‌ شاره‌وه‌ هه‌ناسه‌ی ڤه‌ کردووه‌ له‌ ڤۆنیه‌رامه‌ی به‌هاری کێڤی کورد که‌ له‌ گه‌ردنی زه‌رد و ناسکی ڤلۆڤر ناساڤه‌وه‌، له‌ کاتێکه‌دا که‌ نه‌ستیره‌وه‌که‌ زۆڤ به‌ سینگێ ناسانه‌وه‌ ده‌زڤۆنه‌وه‌ و شه‌و زړینگاه‌وه‌ (مه‌به‌ست نه‌وه‌یه‌ که‌ دنیا ڤێده‌نگه‌ و هێچ ده‌نگێک به‌ گوێ ناگا) به‌ ته‌وژم و هه‌یبه‌ته‌وه‌ ناهه‌نگ و زه‌مه‌زه‌می هه‌لېڤیه‌.

شاعیر له‌ سه‌ره‌تای نهم وێنه‌په‌دا ڤاسی "ڤه‌شمال" و "دۆل" ده‌کا و ڤاشان ڤاسی "عه‌تری به‌هاری کێڤی کورد" ده‌کا.

نهم کێڤه‌ کوردی که‌ سواره‌ هێناویه‌ته‌ دنیا ی شیره‌که‌ی، کێڤی عه‌شیره‌ته‌ و هه‌موو ده‌م له‌ نێو سه‌روشتدا ژیاوه‌ و به‌ ڤۆنی به‌هاری ژیاوه‌ته‌وه‌. ڤۆیه‌ نهم کێڤه‌ ڤۆنی به‌هاری لێڤه‌ دی. هه‌روه‌ها گه‌رووی زه‌رد و ڤاریک و ناسکی کێڤه‌ به‌ ڤلۆڤر شوپه‌تێڤراوه‌. ناسمانیش له‌ نیه‌مه‌شوێنکی ڤه‌ نه‌ستیره‌دا به‌ "زه‌نۆڤیری زۆنلۆڤن" ناو ڤراوه‌.

نه‌لېڤه‌ زه‌نۆڤیری زۆنلۆڤن ده‌ترانێ مه‌به‌ست له‌و شیناوه‌رده‌ش ڤێ که‌ به‌ نووری وه‌که‌ زۆڤی مانگ ڤازاوه‌ته‌وه‌، به‌لام ڤێم وایه‌ مه‌به‌ستی نه‌سلی شاعیر ناسمانه‌ که‌ به‌ نه‌ستیره‌زۆنلۆڤن کراوه‌ چونکه‌ له‌ وێنه‌ی ڤێشسودا کوته‌ڤووی که‌ که‌وه‌ی سێڤه‌ڤه‌ به‌ ڤۆی مانگه‌شه‌و چنڤراوه‌ و دوڤاتی نهم وێنه‌یه‌ لێڤه‌دا جوان نیه‌.

کاک سواره‌ له‌ لاپه‌ڤه‌ی ۲۴۹ی کتێڤی "تاڤۆ و ڤوومه‌لێڤ" دا ڤه‌م شێڤه‌یه‌ له‌ ده‌نگی شمشال ده‌دوێ: "سکالای نه‌وینی لاوێک، سکالایه‌که‌ که‌ چه‌شنی زایه‌له‌ی دووره‌ده‌ستی ده‌نگی شمشالێکه‌ له‌ به‌ره‌ڤه‌ ڤانیڤیه‌ کی زړنگاودا".

۱. به‌ نه‌ه‌جازی نه‌نگوستی ڤاکی مه‌مه‌مه‌د

شته‌ی نوور به‌ڤووی مانگی عه‌مزا کشاوه‌

۲. ترووسکی ڤرووسکی شه‌وی ده‌مه‌هاری به‌مه‌وره‌

له‌ سه‌ر عه‌سمانی زه‌وی راخوشاوه‌

نه‌ه‌جازی: موعه‌زه‌ کردن

نه‌نگوست: قامک - تېل.

شته‌: زێ، چه‌می گه‌وره‌

ترووسکه‌: ڤرێڤه‌.

۱. نیشاره‌یه به موعجزه‌ی حه‌زهره‌تی محهمده (د.خ) که نیشاره‌تی به مانگ کرد و شه‌قی کرد.

لهم وینه‌یه‌دا زه‌وی به مانگ شویه‌ینتراره و نهم موعجزه‌یه له سهر زه‌ویه‌ک ره‌و ده‌دا که حوکمی مانگی پی‌ندراوه. واته نهم ناوه‌ی که وه‌ک ره‌وباری نوور به‌سهر زه‌وی‌دا ده‌کش‌تی و زه‌وی کرد‌وته دوو به‌ش (به‌ش‌تیکیان که‌وت‌وته نه‌وبه‌ری ناوه‌که و به‌ش‌تیکی دیکه‌ی که‌وت‌وته نه‌وبه‌ری ناوه‌که) وه‌ک موعجزه‌ی حه‌زهره‌تی محهمده که نه‌و مانگی کرده دوو به‌ش. به واته‌یه‌کی دیکه نهم ناوه که له‌بهر ره‌وونی وه‌ک ره‌وباری نوور ده‌چی وه‌ک موعجزه‌یه‌کی تازه‌یه که له سهر زه‌وی ره‌وی دای‌تی.

۲. پا زه‌وی وه‌کو ناسمان‌تیک ده‌چی که له شه‌ویکی پر له هه‌وری به‌هاریدا به بریقه و ترووسکانه‌وی به‌رووسکتیک به‌رازیته‌وه. واته نهم ناوه ره‌ونه له سهر زه‌وی به چه‌شن‌تیک ده‌بریق‌تیه‌وه که ده‌لینی زه‌وی به‌رووسکی لیده‌اوه و ترووسکه‌ی دئی.

دیاره که شاعیر به نانقه‌ست له به‌رووسکی شه‌وی به‌هاری پر هه‌وری ناو به‌دوه چونکه به‌رووسکی به‌هاری به‌تایبه‌ت له شه‌ویکی پر هه‌وردا له هه‌مه‌و کاتیک پر‌نوور‌تر و توند‌تره و نه‌مه ورد‌بینی شاعیر ده‌گه‌به‌نی. کاک سواره له سه‌نه‌ته‌ی نیس‌غراقی که‌لک وه‌رگرت‌وه بۆ نه‌وی نهم ناوه به به‌رووسک یا نوور به‌شویه‌ینتی و هه‌روه‌ها موعجزه‌ی پی‌کرد‌وه هه‌تا حاله‌تیکه ته‌قه‌ددوسی پین به‌دا.

له هه‌ر گاز و ره‌بازی وا گازی ناوی نه‌گاتنی

نهایی هه‌زاران گه‌زیه‌ی به‌نازی وه‌دی دئی

نه‌به‌و‌وت‌وهه داری چاکی به وهمی هه‌ناسی

شهمی نه‌رمه‌لا‌وتنی ده‌م پای نه‌خاتنی

گاز: نهم وشه‌یه مانای زه‌ره که لی‌ره‌دا "گاز"ی یه‌که‌م ده‌توانی نهم مانایانه‌ی هه‌یین: ۱. شیو و دۆلی ته‌نگ و باریک ۲. لا، نالی.

هه‌روه‌ها "گاز"ی دووه‌میش به مانای "هانگ" و "ده‌نگ"ه.

گه‌زیه: به‌لازیز. به‌لازیز. گول‌تیکی کور‌ته‌بالای خه‌ت خه‌تی ره‌نگاو‌ره‌نگه که هه‌وه‌لی نه‌ور‌زۆ ده‌شک‌وێ و پاش ماوه‌یه‌کی کورت ده‌ژاکتی. به کوردی شیمال "جانه‌مه‌رگی"شی پی‌ده‌لین. که هه‌مان "جوانه‌مه‌رگ"ه و به هه‌وی زوو ژاکان و مردنی گوله‌که‌وه وای پی‌ده‌لین.

وهم: نه‌هه‌سی مه‌باره‌ک

دل‌ری چاکی: نهم داره ویشه‌که‌یه که له سهر مه‌زاری پی‌سا‌چاکان ده‌عه‌رزی ره‌وده‌که‌ن و شالی پی‌تویه و خه‌لک بۆ مه‌باره‌کیی شاله‌که‌ی لیده‌که‌نه‌وه.

هەر شۆڤن و پێبازێک که دەنگ و خرۆشی نەم ئاوەی پێدەگا دەبێتە هۆی گەشاندووە و بە ناوات گەیشتنی هەزاران گۆلەگەزیزە بەناز.

تەنانەت نەم ئاوە وەمى بەدەستە و بە وەمى هەناسەى دارى ویشكى سەرچاکی دەپوژنێتەووە و سەوزى دەگاتەووە و سۆزە و شەنبەى بۆ دەوانە دەگا هەتا بێلاوێتێتەووە و بە نێو لک و گەلاکانیدا رابەری.

کە هیچ ناسەوارێکی لە ژێر دەپەردا نەماوە، بەلام دەنگ و خرۆش وەمى هەناسەى نەم ئاوە دەپوژنێتەووە.

پێشتر وتمان "بەهار" یا "هاوین"، بەلام لێرەدا روون دەبێتەووە کە نەو وەرزی ئاوەکەى پێیدا دەروا بەهاری. چونکە شاعیر دەلێ "نیازی گەزیزە وەدى دێ" و گەزیزەش گۆلیکە کە تەنیا لە سەرەتای بەهاردا دەروێ و بە قەسەى شاعیر بە ناوات دەگا.

درێژى هەبە

مارف ناغایی

پیشه‌کی:

له ژماره‌ی پیتشوی سروده‌دا، شعرچی به‌شیک له شیعری به‌رزی "خه‌وه‌به‌ردینه" تان چار پتیکه‌وت. له‌م ژماره‌یه‌دا دووه‌مین و دواهمین به‌شی نهم شرحه ده‌خوینینه‌وه.
"سروه"

۱. نه‌لین تاجی زه‌روتی دورگی له سهر ناوه‌ ده‌ریا

هه‌تا چار هه‌ته‌ر کا شه‌پۆله، شه‌پۆله،

له‌هه‌ونا، له‌چوونا

به‌ناهه‌نگه سهره‌ندی به‌زوتی خۆشی

۲. له‌به‌ر خۆزه‌تاوا نه‌لنی سنگی ژینه نه‌هه‌لین

نه‌لنی: هانی هه‌ستانه‌ ده‌نگی خۆشی

زه‌رووت: گه‌وه‌ریکی به‌نرخ‌ی زۆر که‌سکه

دورگه: جه‌زیره

هه‌ته‌ر: مه‌ودای حوكمی چاو

سهره‌ند: له‌گۆزانی‌دا به‌و به‌نده ده‌کو‌ترتی که‌ه‌اش چه‌ند شیعری‌ک ده‌گه‌رتنه‌وه سهری -

چه‌ند وشه‌به‌ک که‌سهره‌تای گۆزانی‌یه.

به‌زوت: نه‌و شته‌ی که‌نینه‌سان ده‌به‌زوتی و وه‌جۆشی دیتی.

هانی: دنه

شاعیر له‌زمان ناوه‌که‌سه‌ ده‌کا. نهم ناوه‌ی که‌به‌روه‌ ده‌ریا ده‌روا، ناوا له‌ده‌ریا ده‌وتی:

ده‌لین ده‌ریا تاجیکی که‌سکی له‌سهر ناوه‌که‌ناوی دورگه‌یه. واته‌ دورگه‌ که‌له‌نیو ده‌ریا‌دا

ده‌بی به‌تاجیک بۆ پادشای ده‌ریا. له‌دیری دووه‌مه‌وه هه‌تا دیری ئاخیری نهم وینه‌یه،

باس باسی "نه‌ه‌ه‌ستان" و "هه‌زین" و "خۆش‌شین"، واته‌ نهم ناوه‌ له‌خه‌یاڵه‌دا ده‌ریا وه‌ک

سه‌مبولی به‌زوتنه‌وه و شه‌پۆل و... ده‌ناسی و ده‌لی: تا چاو به‌ ده‌کا له‌ده‌ریا‌دا شه‌پۆل ده‌به‌یری

که هیندیک تازه ساز دهن و هیندیک له حالی چوندان و نو ناههنگی که له نه لجامی
 خروشانى نم شه پولا نومه ساز دهن سهره نديکى خوش و بزوتير ساز دهکن.
 ۲. نم دريا به بهرانه ر نورى هتاودا، وک سينگى ژيان دهچن. مروت که زيندو
 بن و گياني دهردا بن سينگى دهاژن، بو؟ چونکه قهلبى ليتدهدا و نيستاش له روانگى
 شاعيره وه دريا زيندوه و خروشانى شه پوله کانيشى به ليتداني دلى دريا شوبهاندوه. له
 ديري ناخريدا دهلي نو دهنگى که له نه نجام خروشى درياوه ساز دهن وک ندهويه که هانت
 بدا بزراهرين و همستان.

۱. سرودى خوناوهى بهاره له گرما

له هر شپوه چوبارن هر دشته چو من

۲. له دلمايه بهراى بهرينى به دريا که پشت

له تاريخه تارلوکه کم وا بهسر چو

زهاني ترميگم

نيتر خير و خوشى له رما

خوناو: شومن. خوناو: پريشکه باراني زور ورد و لهسهره خو. نو دلويه ناوهى بهيانان
 له سر گرل دهنيشن.

شپو: دژلوه رى تنگ

تارلوکه: نو شوتنهى که تاراوى ليهه.

ترميگى: تهنيايى - بن لايه نى.

۱. بههار وه رزى زيندو بهونه وه. ناوه کمش که له تارلوکه کهى ره هابروه دهلي گوتم له
 دهنگى پريشکه باراني وردى بههاري (خوناوه) دهن. له هر دژل و شپوتیک جوباريک
 بهرپوه به و هر دهشتیک چو ميکى پيدا دهر وا.

۲. له دلى مندا، بز که پشت به دريا بهرا و نيما نيکى گوره هديه، سهرده مى تهنيايى و
 دوور که وته يى من به سر چو، نو سهرده مى که له شوتنيکى تاريخ و دوور که وته دا
 زينداني بوم. نيتر له موه ووا خير و خوشى چاوه وانه.

۱. وهه به:

که کاني به هرا

بههارة لوو زو نه مست بهرمو شارى دريا

۲. بهلام داخى جهرگم له گل هر بههاري

که راته چله کن سموز دلايى

له خاکینه خه مونی گرانای

له دلما خهم و دایخی نهم دهرده سموزه:
که دهردی گرانای ههموو پتولوی و نموزه.

لویوزو: شتر پورنه وی ناو به تاو.

خاکینه خه مونی: لهو تهرکه پانه به که کاک سواره به شاره زاییه کی زوره وه سازی کردون.
چونکه له سموزه لانی قسه ی کردوه و گیا و سه وزهش له نیو خاکدان، نمو قوناخه ی که نهوان
له ژیر خاکن به "خاکینه خه مونی" ی ناو ناوه. واته خه مونی خاکی.
وه نموز: چورت - خه و برنده و - خه ونوچکه.

۱- لیره به دواوه دیسان شاعیر قسه دهکا، نهک ناوه که. شاعیر دوا ی نهوه ی که له
دروونی ناوه که وه روانییه دهریا نهوجار ده لئ: بهم شتویه که کانی به هیوا و ناواته وه له
وه رزی به هاردا، به ته وژم و تینیکی زوره وه به رهو شاری دهریا پتکه ده پت.

۲- به لام سه د حه یف و مه خابن هر که به هار هات و شینایی و سه وزه لانی لهو
خاکینه خه مونی (که له پایز و زمستاندا هه یانبوو) راپچه کین (وه خه بهر هاتن)، له دلی
منیشدا خهم و هه سه رته ی دهر دیک سه وز ده بئ، دهر ده که شی نهویه که: دهردی گرانای ههموو
پتولویکی، وه نموز و خه ونوچکه به. به واته یه کی تر، شاعیر نهو ناوه به پتولوی پتکای
دهریا ده زانئ، به لام له خه می نهویدایه که له نیسوی پتکادا له ریشتن و لویزه و به ستن
بکه موی و نه توانئ پتکاکه ی دریزه پتیدا. شاعیر نهم راوه ستانه ی به وه نموز ناو بر دوه.

۱- له بهر نووری ختوا

که لئ کویره کانی شهولرن

۲- ژنه ی دم به هاواری هاری دروژن هه زارن

که ته لسمی سهر و ته لسمی بهارن

به مین هه ولی هه لدن و چارانی چارن

کویره کانی: نهو کانیه ی که ته نیا به هاران ناوی هه بئ و پاشان کویره پتته وه.

شهولره: نهم وشه به له نه سلدا به مانای راوی بالنده به له شهودا به چرا. کاتیک نووری
چرا ده چاوی بالنده ده گرن، بالنده چاوی ناهینئ و ده لئین چاوی به شهواره گیراوه. لیره دا
کاک سواره کویره کانی به بالنده داناوه و چراکش به ختو.

ته لسم: شوتنی جادوو کراو

چار: چاره - عیلاج - ده و تان

چارانی چار: دوزینه وی عیلاج.

۱. گدلیک له کویره کانییه کان که نووری خوږیان ویکه وتووه، چاربان به شواره کموتووه
(هر چنده دهوایه له بهر نووری خوږ جوانتر ږیگا بدوژنهوه)
۲. ژورن زمی فربوکار و دروژن که واده نوږن دهیانه وی هاوار بکمن (ږی بکمن)، بهلام
له حه لیکه تدا له بناری کیتودا دهسته و هستان مانه وه و تسلیمی جادووی بنار هوونه که
تداندات بزړکاری و دوژینه وهی ږیگای ږهایی هوولیش نادهن.
۱. به هیوان بگرمیتن ههوی بهاری

ږهاین

- له زیندانی بهردینی غارا.
۲. کهچی واکموی و دستموی دستملاتی ږکی دژل و شپون
له بهر سامی ږی واهزیو و تمزین
له گمل گزچی کردن گزنگن،
چمولشمن له پتچی نزارا

دستموی ږام

- گزچی کردن: فرچک دان.
- چمولش: سهرگردان. سهرلیشتیواو
- نزارا: جیگایه که له بهرزی شاخ و کیتودا که بهر سیتبه وه که متر تاوی لیده دا.
- نومش هر دروژنی ویکه که ی پتیشووه. دهلی:

۱. کویره کانییه به خسیره کان، بهو هیوایه که ههوی بهاری گرمی یی (گرمی ههوی
به هاری بارینی بارانی پتویه و کویره کانی به تمان دواي گرمی ههوی، باران بهاری و نموان
ږه گمل باران بکمن) و له زیندانی بهردینی نمشکوت ږهه بن. (دیاره که نمشکوت له
برده و که به زیندانش دانرا ده پتیه زیندانی بهردین).

۲. نه گهرچی نم نوانه به شپوه یه که وتوونه ته ژیر دست قهقهه سی دژل و دره و
تسلیم هوونه و له ترسی دژواری ږیگا نه ونده خوږیان شکاندوه و بهزیون، هر که تیشکی
ږوږیان له سهر نیشتم نووری هو میدیان لن پیدا هو، (له جیات نه وهی به باشی که لکی لن
وهرگرن) له پتچی نزاردا سهریان لن دهشتیوی. (وهک بالنده یه کیان لن دی که چاوی به
شواره که وتووه).

۱. ههتا بهری تالی گرونی

به دلما گهراوه

ههتا یاد نه کم ناوه بهو ورم بهردینه کاری گراوه

نهلتم سعد مەشاي

وهجاخت كه رووگه‌ي همزاران نژاي شهنه‌هازي به تاسمن

۲. وه‌روژينه‌وي هست و هان و هه‌ناسمن

چلۆنه كه به‌رووي گراوان نه‌بين

له نته‌چاوي نمو خانهدانه

له هي چۆنه به‌تي به‌روه؟

گراو: ناوتيكي مەعه‌ده‌نهييه كه گازی هه‌يه و گهرمه و بۆ ده‌رد به‌كار دێ، ناوي گراو زۆرتر وه‌ك ناوتيكي گه‌نيو ده‌چت كه له شوته‌يكدا په‌نگ به‌خواته‌وه.

روم: خه‌ (له زاراوي هه‌رواميدا) - رووخان - ره‌مان - لهم شيعه‌ردا مەبه‌ست خه‌وه.

مه‌شايه‌ن: مه‌شايه‌ن - هه‌سه‌رت - هه‌يف - مه‌شايه‌ن - (وشه‌يه‌كه له زاراوي كرمانجي

ژووروودا)

وه‌چاخ: وچاخ - خانه‌داني به‌ميوان - مرۆفي ره‌سمن و نه‌جيم.

پووگه: قوبله - نه‌و شوته‌ي كه زۆر كه‌س رووي ته‌ ده‌كهن.

نژا: دوعا - داوا له خوا

هاق: شان و پيل.

شهنه‌هاق: مەبه‌ست له‌و شيناوه‌رده‌يه كه له سه‌ر زه‌وي پواوه و وه‌ك نه‌ويه كه باه‌زيه‌كي

شين بێ.

له‌هي: لافاو - سيتلاو - (وشه‌يه‌كي زاراوي كرمانجي ژوورووه).

به‌هه‌كه‌ت: خيتر - له‌يه‌دا بايه‌خ و نه‌ريش مانا ده‌دا.

۱. هه‌ر كاتيك به‌رم له چاره‌نووسي تالي گراو كردوه‌ته‌وه و يادي نمو به دلما تيه‌په‌په‌وه،

هه‌ر كاتيك كه وه‌به‌رم ديه‌ته‌وه. ناوه ته‌سليمي خه‌موتيكي به‌ردين (له نيته‌شه‌كه‌وت و اتا

به‌رده‌دا به‌وه، ده‌لتم سه‌د هه‌يف بۆ خانه‌داني ناو كه وه‌ك قوبله‌يه‌ك به‌رون بۆ هه‌زاران

پارانه‌وه‌ي بازووي شيني به تاسه‌ي شيناوه‌رد. مرۆف كه ده‌پارته‌وه ده‌ستي به‌رمز ده‌كاته‌وه،

نيستاش كه باس له پارانه‌وه‌ي شيناوه‌رده، "شينه‌هاق" به‌كار هه‌تراه و چون گيا بێ ناو

نازي بۆيه له‌به‌ر خانه‌داني ناو ده‌پارته‌وه كه ناوديري بكا و گياني پت به‌هه‌خش.

۲. نمو خانه‌دانه‌ي كه هه‌ست و نه‌نگيزه و هه‌ناسه‌يان ده‌بوژانده‌وه (خانه‌داني ناو)

نيستا چلۆنه چاويان به‌ره‌دايه ده‌دا هه‌تا گراوي به‌روو به‌بين (گراو كه وتمان زۆرتر وه‌ك

ناوتيكي گه‌نيو ده‌چت، له‌گه‌ل ناو به‌و واته‌يه‌ي كه شاعير به سه‌مبولي جوولانه‌وه و به‌ره‌په‌ش

چروني دلناوه يه‌ك ناگه‌نه‌وه، به‌يه شاعير گراو به به‌روو ناو ده‌با). له نيته‌ چاوي نمو

خانه دانه‌دا چلونه که سیلاو له بیر گراوه. واته بز سیلاو هه‌لناستن تا نهو گراوانه رامالنی و لهو حالت‌ه‌یان و ده‌رخا.

نه سۆزی به‌لاوتنی میری، خوناوی به‌هاری

نه تووکی برای رقه‌ولری

له کاسی خه‌وا، فترتی راسانی ناگن

له مانا، به نامان و بریا

به‌شمانی هه‌رمانی ناگن

سۆزه: سروها - شه‌با - گۆزانی به‌ده‌نگی نزم - سۆز

تووک: نژای خه‌راپ - نه‌فرین.

کاسی: گیتو - وپ - سه‌رتاساو

هه‌رمیان: جاودانه - هه‌رگیز نه‌فوتان.

نه شنه‌ی خوش و دل‌بزوینی میری به‌هار، نه دوعالیکردنی هاوړتی، نه‌م گراوه لهو حالت‌ه‌ کاس و گیتو بیه‌ی که به سه‌ریدا هاتووه. و ده‌ره‌ناخه‌ن و ده‌رسی هه‌ستانی فتر ناگن. هه‌روه‌ها هه‌چ‌کام له‌وانه، به هه‌چ شتیه‌یه‌ک ناتوانن که نهو گراوانه له ژياندا، بز هه‌رمان و جاودانه به‌ون به‌شیمان بکه‌نه‌وه (یانی ناتوانن به هه‌چ کلۆجن، تیتیان بکه‌یه‌نن که له جیتگاه‌ه‌کدا مانه‌وه و گه‌نین مانه‌ای ژیان نیسه، به‌لکو ده‌ق و ده‌ق بکه‌ون و هه‌رمان نه‌فوتانی خۆتان له به‌ره‌و پیتش چوندا به‌پینه‌وه)

۱. وه‌ها گه‌ی لمشی به‌و گه‌به‌ره‌دینه گاوی دراوه

که‌حیل‌تکه، گۆژن و حه‌له‌ی نه‌ماوه

۲. وه‌هایه که هه‌ر گهایه له‌و ده‌شته شین

له سه‌ر ماتمه‌ی تاوه‌به‌ره‌دینه، سه‌ر شین و سه‌ر گه‌رمی شین

گه: (مه‌فسه‌لی نیتسک).

گاودان: پتکه‌ره لکاندن.

که‌حیل: که‌حلان - نه‌سه‌ی نه‌جیب

گۆژن: حه‌له‌ی توو‌ره‌ی نه‌سپ

دریژه‌ی به‌ندی پیتش‌وه، دلتی: نه‌م گراوه (ئه‌لبه‌ته مه‌به‌ست ته‌نیا یه‌ک گراو به ته‌نیا نیسه به‌لکو هه‌موو گراوێک ده‌گریت‌وه) به شتیه‌یه‌ک گه و مه‌فسه‌لی له‌شی به‌و مه‌فسه‌له به‌ره‌دینه‌نه جۆش دراوه و به شتیه‌یه‌ک ده‌پال یه‌ک چوونه که وه‌ک نه‌سپیتکی لیت‌هاتوو که نه‌توانن به‌حیل‌یتنی و کۆژنی نه‌ماین. (شاعیر له‌و وینه‌یه‌دا نه‌وه‌ی گه‌پاندوره که ناو به

حده که توده جوانه و نمسپ به کورژنده، وه ناوتیک که له جینگایه کیدا قه تیس بئ، دهنگی نییه و وهک نهسپتیکه که هیلهی نهما بئ).

۲. له بمر نمو مهبستانه ی سهرهویه که ههر گیایهکی که نمو دهشته دا شین بووه، له خهم و ماته می نمو ناوهی که له نژی دیواری بهردیندا زیندانییه، سهری به نیشانه ی تازه باری شینه و خهریکی شینگتر ییه.

۱. گهلن گۆله نمو چۆله به سهری خاکن

به روو یا گلا وهک چمۆله ی کلۆلی وهریون

۲. گهمارۆی زهلی نقره، وا تمنگی بئ ههلچنوی

که بئ دهره تی پتکه نین به سهد بهرزی زهره ماسی

۳. لهورپ و ههشگل

وهه دور و پشی تمنیون

که بئ فرسه تی چاوهرکی

له گهل عمرشی پاکن

چمۆله: چه مبۆله - پوکواله - بهنجیه به بهلاوی - کاتیک دوعا له که سیتیک دهکن
چمۆله ی لینه نین که چه شتیک به سووک گرته.

کلۆلی: چاره رشی

زل: قامیش - چیت - چیتک ۲ - باتلاغ - ههردی نه ری شل

تمنگ بئ ههلچن: خسته ژیر فشار

ههشگل: چاره که به چاو یه کتر حالی کردن - تینگه یشتن به تماشا - چاو چاوین.

۱. زۆرن نمو گۆلوانه ی که نمو چۆلایه سهدا (تهو شوینه به که ناوه که پتیدا دهروا)،

نهمیری خاکن، ناتوان، رتیکه بهرن. گلا به سهریاندا وهریوه و نمو گهلایانه به شیهویهک له سهر ناوه که نیشتهون که وهک نهویه چمۆله ی چاره رشی له ناوه که بنین.

۲. به شیهویهک له لایهن قامیشی نیشهناساوه دهوره دراو - (دهورویهری گۆله کان

قامیشی لن رواوه) که دهره تی پتکه نینیان نییه، نه له ته چ پتکه نینیک:

ماسی کاتیک دینه سهر رووی ناو وهرده گرتنه سهر پشت و بهرزی - که رهنگی سهیه

. وه دیار دهکهوئ. کاک سواره نهم حاله ته ی به پتکه نینی گۆل داناره که له حه قیقه تدا نمو

به رزگه سپیانه که وهده دهکهون وهک ددانی گۆل دهچن که له کانی پتکه نیندا خۆ دهنوئین.

نیهستا نمو وینه یدا دهلی که نمو گۆلانه به شیهویهک دهوره درلون که ماسیه کان له ترسان

دهره تی نمو کاره یان نییه، یا رهنگه مهبست نمو بئ که ههر ماسی تیدا نییه که نمو دینه نه

به خولقیئن.

۳. گهلا و ورکه داری ویشکېو و پووشپه لاش به شپوه يک دهوروېشتی نوو گومانه يان گرتووه که گزومه کان فرسه تی نهو يان نېپه که تنانته له گمل ناسمانی پاکېش چاوچاوینې بکهن. واته نم ناوانه په خسیری خاکن. به نيزه ی قامېش دوريان دراوه و به لن و همشگل سدریان داېزشراوه.

هه تا جوگه ناوې به وشکی دهېنم
ته لنی مټرگی روخساری کوټکی کال و مناله
به کووړی تممن جارېجواتکی پر خموشواله،
تشمنداره جمرگی برېنم.
مټرگ: چېمن. گياچار. بهلام ليره دا وهک کينايه کهلکی لن وهرگيراه.
کووړی: تخته ی باریک له شپوکردنی زهوی.
کووړی تممن: مهبه ست سهره تاي تممنه. نه ودهم که تازه زهوی تممن ده کتلدری و کووړی لن ده دری.

چار: شپنی گيايدکی تايه تی: نمرکز چار. له وهرگه. زهوی نه کتلدراو. پهریز.
خموش: عېب. که مایه سی.

هه تا جوگه ناوېکی به ویشکی دهېنم هه پټم وابه که مټرگی روخساری (روخساری که کينای تېداېن ...) کچنکی مندالکاره که له سهره تاي تممنه جارېکه جوان، بهلام پر له خال و له ککه. به دیتنی نوو دپه نه جمرگی برېنم تشمندار دهېن و زووخاو دیتته وه.

*

به لن: دووره گهرمټنی دریا
به لن: وابه کانی همزلرن
نمزلم
نموانمی که پاروی ناوې بزلرن.
نمزلم له ریگا،
مه ترسی گلن ژمنگ و ژارن.
پاراو: تیراو

به لن: راسته که گهرمټنی دریا دووره و نهو هه راسته که کانی همزلرن (واته که منان و به زحمت ده توان بکهن به دریا) هه روها دشزانم که له ریگای دریا دا زور مه ترسی وهک مانده (ژمنگ هېنان) و له نیتوچوون، چاوهروانی ناوه کانه.

بهلام کاکه نمو گشته عقلی خمسارن
 له ناو نمو هممو ناوه هر چاوپهک
 باوی ههنگاوی خوشه
 به تمنیا نمو شارهزای گۆسپ و گهندالی رتیه
 ههول مهزلی زتیه، ناواتی بهرزی زتیه
 باوی ههنگاو خوش بوون؛ باش رزیشن. له سهر رهوت بوون.
 زپ؛ چۆمی گهوره - رووبار.
 زئی؛ دهریا.

بهلام کاکه تهواری نمو ناوانه به فیژ دهچن و عقلی خمسارن (عقلتیک که له پښتای
 راست کهلکی لڼ ودرناگیرئ) له نیتو نمو هممو ناوانه دا تمنیا یدک چاوه ناو، به تهوژم و
 تینه و تمنیا نهویشه که هه موو ههواراز و نشینوی پښکا به باشی دهناست و پښکا دهپښوئ.
 ههول مهزلیتیک که نم ناوه دهپوئی پښی بگا، رووباره و ناواتی ههره گهورهشی (که دهپښته
 دووهم مهزلی) گهیشتن به دهریا به.

نمزانی له ههلتیه هانی بههتزی
 له نهسکوند و چالایه ههلدن و گهتزی
 پهژی شینی سهرشانی دهریا به (ینی گهرتزی
 نهسکوند: نهسکوند. حالهتیک له جگ کاتیک که له سهر نووکه که ی دهچه قن. لڼهردا
 مه بهستی شاعیر بلیندایی واته نهسکوند و چال کهوتونه ته بهراهر یدک.
 ههلدن: بهره و بهرزی فزیدن یا روشد کردن.

ههلتی: لڼهردا مه بهست تاجکه یه.
 گهژ خولون: سوورانی با و ناو به دوری خویاندا.
 پهژی شینی سهرشانی بوون: مایه ی ماتم و خهم بوون. قه دیدم له کاتی تازیه و
 نارهجه تیدا پهژیه کی شینان له سهر شان ده بهست.
 گهرتزی: پښکا ناوی به ژژر زه ویدا کتشر او. قه نات.

تهنیا نه و یدک ناوه یه که دوزانی بۆ نموی بهوپهری هتزی خوی بگا دهبن که ندوله ند
 بهرئ و ههروه ها دهزانی که نه گهر ناویک به شیهوی گهرتزی بری، له حه قیه تدا وهک پهژی
 شینی سهر شانی دهریای لڼدئ، واته دهپښته مایه ی نارهجه تی و پهژاره و نهنگی دهریا.

نمزانی له پښ ناگهوی پتیه پتلاوی تاسه ی پياسه ی له پښ پښ
 نهوستان نهوستان به دهستی
 که خارلوی نهش و سوادی سوئی پښ

پتلاو: کهوش. پیتار.

پهاسه: گشت و گهرانی به پتیان.

چارلو: راهاتو له کار

سولو: ساویاک.

سوئی: نازار و ژان. داخ و عززت. تاسه.

نمزانی نمو پتیهی که تامه زوی گهران و ریشتی بی و کهوشی حمزی ریشستی دهین
کردین همرگیز ناوستان. نهوستان (ریشستیک ههمیشهیی) به دهستیک پتیکدی که له
کارکردندا خارابین و به نازار و ژان سوابین.

له همر شوتن راماره، دلماره، کاری تمولوه

نمزانی نمیت همر بی و باروئی، تا بی تا پتین

همنای به همنگاه، نهمروهته کوله کی پروچی ناوه

رامان: دهبرهوه چوون. مات بوون و بیرکردنوه.

دلمان: تمان. مانی و سه رگردانی.

نلوتن: لیتخورین.

باروئی: لیتخورین. تاو بدا.

له همر جینگایک که نیستیک پتیهته وه یا بوشتیک تپیمتین نهر کاری تمواو دهین و
دهیتنه ناوتیکی رلوستای گهنیو. نم ناوه نمزانی که بوشتهوی پتین دهین همر له حالی
ریشتندا بی و بهرویش باروئی چونکه نهفوسی ناو له گمل همنگاهو کانیهتی و کوله که^(۱) ی
پروچی ناو، نارام نگرتن و بهرویش چوونه.

---

۱. نمو قسه به دهگرتنموه سمر نهفسانه ی کوردی که له هتندیک له چیرۆکه کاندانا ناوی باس لن
دهکئی: پروچی دتو له نیتو کوله که یکدایه، نمو دتو دهسلاتی به سمر ههموو شتیک دهشکن،
قارهسانی چیرۆک تا رادهیکی زۆر جهزیه ددها. تنهیا رگای بهزاندنی نمو دتو نهویه که
کوله که ی پروچی بشکینی یا بیدری چونکه همر کاتیک کوله که بشکن پروچی دتو کهش دفرئی و
نهر دتو که دهمرئی. لم شیره دا کاک سواره دهلن "نهمروهتن" کوله که ی پروچی ناوه، واته همر
کات نهمروهتن له نیتو پچن وهک نهویه پروچی ناوه که فیهوه و خوشی مردوه.

تپیمتی:

مانای زۆری وشه کانم راستموخو له "همنبانه بزرینه" ی ماموستای خوشهویستم "هزار"
وهرگرتوه.

محمد محمد حمه باقی

تەمىنى:

نەم وتارەى كە لە ژێرە دەپخوێننەو لە ژمارەى دوو هەمى گۆوارى "نوسەرى كوردستان" لە سالى ١٩٨١ى زايىنى و بە قەلەمى كاك "محمد محمد حمه باقى" پلاو كرابۆو. كاتىك چاومان بەم وتارە كەوت خوێشەال بووین كە بىنەمان سێزە سال لەمەو بەر. كاكە حمه باقى ناوێر وە سواره ئىلخانى زادە داوئەو. ئىستاكە لە ژمارەكانى تازەى سەرودا باسى كاك سواره هاوۆتە گۆزى، بە پێستمان زانى كە نەم وتارەش بەخەپنە بەرچاوى خوێنەرەن. دەستەمى نووسەرەن

نەگەرچى ڕووناكچىرەنى كوردستان بە گشتى، هێشتا تەواوێ نەو چەند شیعەرە كەمەى سواره ئىلخانى زادەیان نەدیو، بەلام لە ڕوانگەى نەم مەشتەو، كە غۆنەى خەروارێكە، «سواره» سەرەتای سەرەلەدانى ڕىيازىكى تازە بوو لە شیعەرى كوردیدا. نەو شیعەرى لە كوردستانى ئێراندا بار بوو و ئىستاك لە دنای شیعەرى «هێمن» و «هەزار» وە نەپێنێ، لە سەر دەستى «سواره» دا، لە سالانى پەنجاکانەو بەداو، سەروین هەموو بناغەكانى هەلوەشایەو و لە هەموو ڕووەكانى تەكنىك و كێش و سەروا و مەوداى وشەو، شەقلێ تازەى بە سەردا هێنا...

نەم شاعیرە، بۆ يەكەم جار لە كوردستانى ئێراندا، ڕچەى لاساى و چاولێكەرى شكاند و نالای دەست پێكردنى تازەبوونەو شیعەرى هەلكرد... تازە كوردنەو شیعەرى كوردى لە كوردستانى ئێراندا، نەگەرچى لەچاوا تازە كوردنەو شیعەرى كوردى لە كوردستانى عێراقدا، بەدواترە، بەلام بۆ كوردستانى ئێران، كە شیعەرى فارسى، زۆر دەمێك بوو، شاعیرانى فارس، شۆرشى شیعەرىیان تیاكردبوو، نەبوايە شیعەرى كوردیش، لەو پارچەیدا، شتىك بكات. «سواره» ش بەو ھۆمەو كە لە كولێزى «حقوق»ى تاران نەپخوێند و ڕووناكچىرەى ھۆشيار بوو، ناگادارى شۆرشە نەدەبىيەكانى كەلانى دوور و نزىك بوو و زۆر زىرەكانە لە شیعەر نەگەشت.

نەو سالانەى سواره، نەم نەركەى تیا گرته نەستق، ڤرندەيەتى ڤژمى دىكتاتۆرى شاى ئێران، لە لووتكەدا بوو... بۆيە شیعەرەكانى سواره، ڤرەن لە وێنە و ڤەرمزى شاراو... نەم جۆرە

شعیرهش که له یهک کاتدا، دوو نیشان نه پیتکی: یه که میان شکاندنی رچهی شعیری پیتش خۆی و دووه میان له نامتیز گرتنی نهو هه موو مه به ستانه ی له چوارچێوه ی رهمز و ههما و نیشا پاتی شاراو ده، شعیریکی قوول دایژراو و پر نه پیتی نه بن... شعیریکی که به راگوزاریانه و به سهر پیتی و خیرا نه خوێند ریشه و لایه نه جوانه کانی، به په له، خۆیان نه دهن به ده ستوه... شعیریکی که به پتوانه ی دهن ده تی سه رده مه که نه بن به شعیره که شدا شوێر به ته وه... شوێر بونه وه بۆ نه یو به شه چر و ته نگ و ناخراوه کانی نهو رهمز و نیشانه... له بهر نه وه له خوێندنه وه ی هه موو شعیری «سواره» دا، وا هه ست نه که ی که وشه کان زۆر توند و توول خراونه ته پال یهک و رسته کانی ش توند تر به یه که وه نوو ستراون که به م کاره، تیگرای هه موو شعیره که، شه ته ی پشه ی و توند و توولی پشه نه پیتنه... شه ته یهک «نه دۆنيس» واته نی: ته کنه یی شیه ره که نه وه نه توند و توول به، وه که پایه ی خانویهک، که نه گهر خشتیک یان به ردیکی لڤ دهر به تیری، سه رتا پای خانویه که نه رووخ... به کورتی شعیری سواره، دیاره یه کی تازه و تایبه تیبه و مۆزکی «سواره» یه تی پتوه دیاره...

من لام وایه، نه گهر نه م شاعیره، لهو ته مه نه دا (۳۸) سال، جوانه مه رگ نه بویه، تازه بونه وه ی شعیری کوردی کوردستانی ئێرانی ش، وا زوو جوانه مه رگ نه ده بوو... چونکه نه وه ی نه م جوانه مه رگ بونه، نه سه لمیتن، کپ بونه وه ی تازه بونه وه که ی سواره به... نیستا نه گهر له کوردستانی ئێراندایه چهن ده نگنکی تری جیاواز له ده نگنکی «هیمن» و «ههزار» هه بن، هه ر هه مان رتبه که ی سوارده و هه چیمان نوقلاته ی دژر په پندانی تازه کردنه وه که ی سواره، به گوئی شعیری کوردیدا ناچریتن... به پتبه وانه ی نهو دیاره و شوێن په نجبه یی که شعیری «گوزان»، له سه ر شعیری سه رده مه ی خۆی و دوا ی خۆی له سه ر شعیری تا نیستای شاعیرانی کورد، به جیتی هه شت...

لیره نه گهر له نگه رتیک به گرین و به لیتن: بژی شعیری «گوزان»، له سه رده مه ی «گوزان» خۆیدا و تا نیستاش، شوێن په نجبه و تارمایی به سه ر شیه ر و تاقیکردنه وه ی «سواره»، به سه ر شعیری کوردی و شاعیرانی دوا ی خۆیه وه، دیار نییه؟! له وه لامدا نه لیتن:

۱. تاقیکردنه وه ی تازه گه ریبه که ی «گوزان»، تاقیکردنه وه یه کی ناوه کی و نامۆ نه بوو، له نه ده بی کوردییا. چونکه «گوزان» نه گهر هه ندێ چا ولتکه ری و تاقیکردنه وه ی شاعیرانی نهو سه رده مه ی «تورک» ی په پره و کس دبن... به لام له به نه تدا «گوزان»، ناوپی له نه ده بی فۆلکلۆری کوردی و کیش... خۆ سه لیه که افغان دایه وه... که به سه ره تانه وه ی نه م جۆره

تاقیکردنه‌وانه، که رانه‌وه بوو بز سه‌چاوه پورنه‌کانی دیرینه‌مان و جده‌ماوهری خوئینه‌رانیش پییان خوش و چاک بوو.

۲. تاقیکردنه‌وه‌ی «گۆزان»، تاقیکردنه‌وه‌یه‌کی تاکه کهمسی و تاقانه و تایبعت به «گۆزان» هوه نه‌بوو، چونکه نه‌گه‌ر ناکامی سه‌رومهری تاقیکردنه‌وه شیه‌رییه‌کانی نمو سالانه‌ی «گۆزان» ی تیا دره‌وشایه‌وه و «گۆزان» له چاو دهمسته شاعیره‌هاو پیکانیا، زیاتر ده‌رکه‌وت... به‌لام له راستیدا تاقیکردنه‌وه‌که، ته‌قه‌لایه‌کی ههره‌وه‌زی و به‌کۆمه‌ل بوو... له به‌ر نه‌وه‌ی له‌همه‌مان سه‌رده‌مدا و، بگه‌ر پیتش «گۆزان» یش، شاعیرانی تری وه‌ک: پیره‌میرد، شتیخ نووری شتیخ صالح، نه‌وه‌حمان به‌کی بابان (کاتب نفوس)، ره‌مزی مه‌لا مارف... که جگه له‌می دواپیان، نموانی تریان، ته‌مه‌ن و تاقیکردنه‌وه‌ی شیه‌رییان، پیتش «گۆزان» یش بوو... له‌مه‌ش تایبعتی تر، ناو‌رانه‌وه و ده‌سپیشکهری دیرینه و زیره‌کانه‌ی «پیره‌میرد» له کیش له‌ خۆمالیه‌کاتمان و گه‌نجینه‌ی شیه‌ری ده‌وله‌مه‌ند و ته‌مه‌ندرێژی شیه‌ری شیه‌ری «گۆزان» ی، که نم شیه‌ره‌ زمانه، له چاو شیه‌ره‌کانی تری زمانی کوردیدا، به‌ته‌مه‌نتر و ره‌گ دا‌کوتاوتر بوو...

۳. له ناکامی تاقیکردنه‌وه‌ی وا گه‌وره و به‌کۆمه‌لدا، خهرمانی تاقیکردنه‌وه‌که‌ش، گه‌وره نه‌بێ... بۆیه جێ به‌نجیه‌ی چنده شاعیرێکی ناوا گه‌وره و به‌توانا و پرتاقیکردنه‌وه، که ههموویان پیتش ته‌قه‌للای تازه‌گه‌ری، شیه‌ری «کلاسیک» یشیان په‌یره و کردوه، له سه‌ر سه‌رده‌مه‌که و دوا‌ی خۆشیان و ره‌نگه تا دره‌نگانێکی تریش ههر بیتی...

به‌لام تاقیکردنه‌وه شیه‌رییه‌کی «سواره»، ناکامی به‌م جۆره نه‌شکایه‌وه، چونکه:

۱. نه‌وه گه‌نجینه شیه‌رییه‌ی که «سواره» تیایدا ته‌قه‌للای دۆزینه‌وه‌ی کیشوه‌ریکی تری نه‌دا، ههر به‌ته‌نیا گه‌نجینه‌ی شیه‌ری کوردی نه‌بوو... به‌لکو چنده په‌نجه‌ره‌یه‌کی تیا بوو، که ههر یه‌کیان، به سه‌ر تاقیکردنه‌وه‌ی تردا نه‌یانوانی، وه‌ک تاقیکردنه‌وه‌ی ده‌وله‌مه‌ند و دیرینه‌ی شعر و نه‌ده‌ی فارسی و ههر له‌ریگه‌ی نه‌ده‌ی فارسیشه‌وه، په‌نجه‌ره‌ی تر بۆ سه‌ر تاقیکردنه‌وه‌ی نه‌ده‌ی ههمه جۆره‌ی گهلانی دنیا...

۲. تاقیکردنه‌وه‌ی «سواره»، تاقیکردنه‌وه‌یه‌کی تاکه کهمسی و تاقانه بوو، که له ته‌مه‌نێکی ناوا کورتدا خهرمانی گه‌وره و ده‌وله‌مه‌ندی وه‌ک سه‌رده‌مه‌که‌ی «گۆزان» له‌دوا‌ی خۆی به‌جێ ناهێت. که غوونه‌کانی نم به‌لگه‌یه‌مان، تاقیکردنه‌وه‌ی «هه‌ردی» به، لای خۆمان و تاقیکردنه‌وه‌ی «پامبو» به، له‌فه‌ره‌نسا.

۳. نه‌وه‌رۆژگار و سه‌رده‌مه‌ی «سواره»، نم تاقیکردنه‌وه شیه‌رییه‌ی «گۆزان» تیا نه‌لجام‌دا، به به‌راورد له‌گه‌ل رۆژگار و سه‌رده‌می «گۆزان» و دهمسته‌هاو پیکانی، دوو رۆژگار و

سەردەمى جىياواز بون، چونكىمىزگارى گوزان و پىرەمىتىرد و ھارپىتكانىيان، رۆزگارى راپەرپىنو ھەلسانەمى بىرى نەتەواپەتى و زمان و ئەدەبى كوردى و ھاتنە دىيائى چەندان و بە يەكەمى رۆژناسەمى گۆفارى كوردى بوو و بەرھەمى تازەگەرىيەكەيان ھەر خىترا و بە ئەندازەيەكى بەرین و بەرلاز، بە چاپىكراوى، بە سەر خۆپىنەراندە بلاو پۆتمەو،... بەلام رۆزگار و سەردەمى تازەگەرىيەكەمى «سوارە»، رۆزگارى گەمارۆدانى بىرى نەتەواپەتى و قاتوقرى رۆژنامەمى گۆفارى كوردى بوو و لە ھەمان كاتىشدا، ژمارەى خۆپنەرانى ئەدەب و فەرھەنگى كوردى، لە ھەر دوو سەردەمەكەدا، جىياوازی نىولان ناسمان و پىسمانە... لە ھەر ئەمى رۆزگارى تاقىكردنەمى پىرەمىتىرد و گوزان لە ژۆر سىتەرى يەكەمىن دەسلەندارىيەتى كوردیدا، بە راپەرپەتى «شىخ مەحمود» بوو، كە خۆپىندى كوردى، كرايە زمانى رەسمى دەولەت و دواترىش و دواى تىكچىسونى دەسلەنە كوردىيەكەش، نەتوانرا زمانى كوردى قەدەشە بىكرى... پۆتە ژمارەى خۆپنەرانى تازەگەرىيەكەمى گوزان و ھارپىتكانى تا ھاتوو بەرلاوتر بوو، بەلام بەپىچەوانە، ژمارەى خۆپنەرانى زمان و ئەدەبى كوردى و لە ھەمان كاتىشدا، شىعرى «سوارە»، تا نىستاش رەنگدانەمى دژارى، لە نىشتمانى «سوارە»دا، لە سەر پەرەپىدانى زمان و فەرھەنگى كوردى ھەيە...

لەبەر ئەمە، لەم ھەمسو گەمارۆدانى «سوارە»دا، گەورەپەتى «سوارە»، لەودا دەرئەكەوئ، كە لە شەوھەنگىكى تارىك و سامناكدا، بە تەنيا و تاكە كەسى، چە و رىيازىكى تايپەتى شكەند... كە بە دلىياپىيەو، نەتوانىن بلىيىن: تازەگەرى «سوارە» يان بە واتەيەكى تر، نەتوانىن بلىيىن: چەند مەزنە «سوارە»، ئەو شاعىرەى لە يەكەمىن تەقەللای تاقىكردنەمى داھىنانىكى تردا، بازەنى شىعرى چالۆپكەرى و يەكتر جونەو و باوى بەجى ھىشت و لە دەرەوئ ئەو بازەنەدا بانگەوازی دۆزىنەمى نىشتمانىكى جىياواز و تايپەتەندى راپەشت و نەخشەيەكى تازەى خستە سەر جۆگرافىاي شىعرى ھارچەرخى كوردى... و بە تەنيا و لە دەرھەتەكى كورددا، چەيەكەگولى شىعرى خۆى، لە گولدانى شىعرى كوردىيا داناو، بۆنەراسە و تايپەتەندى خۆى پىشكەش سەردەمەكەى كرد... كە دلىيان سەردەمەكانى داھاتووش، دەستادەست و پىشتاويشت، بۆ يەكترى نەگۆزىنەو...

ئەم شىعرى سوارە «خەو بەردىنە»، ھەك كاك سەلاھەددىن پىشەكى بۆ نووسىو^(١): (سەرگوزوشتەى ئەو ئاو و سەرچاوانەيە، كە بە ھىواى يەكترگرتنەو، بوون بە چۆم و پى دەكەوتن و بە تەمان بگەن بە دەريا... بەلام لە پىگا، ھەر كام بە دەرديك دەچن و ھەر يەك بە لاىەكا، لادەدن... تەنانەت ئاوى وا ھەيە، راستەوخۆ دەپىشە دژى خۆى، دەپىشە بەرد... خەونى بەردىن دەپىنى. تەنيا سەرچاوەيەك تەواو شارەزاىە، ھەم پىگای

دژبوه تهره هه و ره و باوه ی به تینه، نه زانی له پیشا له گهل چۆکه و جۆباری له یهک نزیک نه یی یهک به گرتهموه و بیی به چۆم - زه به کی گموره - که گه له کهی خۆیه تی... پاشان هه موو چۆمه کان پتکهوه به چنه وه، تا دهریای به شهریه ت...

نه گهر نه و پتسه که یه ی کاک سه لاه، کللی کردنمهی دهرگای ره مز و هیماکان بی بز تینگه یشتن و شهرهی شیهره که. من هه ندی لایه نی تری شیهره کهم هه به سه ت:

شیهره که به پتسه که یه کی درژ ده ست پت نه کا. پتسه که یه کی پ وینه و دیمه نی شاعیرانه. نه م ده ست پت کردانه، به و جۆره پتسه که یه نه له شیهری داستان و به یته فۆلکلۆر یه کهوردیه که اندا به کار هتاران. گهل شاعیری تریشان وه: مه وله وی و پیره میترد و کامهران، بز شیهری کورت و نیستاش زۆر و کهم و جاروبار، شاعیرانان، نه م کاره نه کهن... له راستیدا په یه و کردنی نه م پتسه کی نووسینه، نه گهر بز هتندی به به تی شیهری پتیه ست بکا، له شیهری تازه ی جیهاندا، به کاره ی تانی زۆر کهم بۆتوه، به شتیه یه که شیهره که راسته وخۆ و هروسکه ئاسایی، ده ست پت نه کا، به که مترین وشه و رسته، مه به سه ت کهان نهوترین.

۲. نه وه ی جیتی سه رنجبه، نه م شیهره، سه رومر سیمای رۆمانسییه نه ی پتیه دیاره. که نه م سیمایه، بز شیهری ره مزی زۆر ناته بان... شاعیره رۆمانسییه کهان که م تر توخنی به به تی ره مزی نه کهون و به پتیه وه نه شه وه شاعیره ره مزییه کهان، له رۆمانسییه ت دوور نه که ونه وه... «سواره» له گهل شیهری تریدا، نه م توژیالی رۆمانسییه به سه ر شیهره کهانیا زاله و هه ندی جار تارمایی و جتیه نه جی شیهره رۆمانسییه کهانی مه وله وی تاوه گۆزی و هه ندی جاری تریش بۆن به رامه ی (دوو هاوینه که شه که ی - گۆزان) له شیهری سواره - دا هه ست پت نه کری:

وه کوو نه رمه نه نگاوی لاوی به ره و ژوولن

له جت ژووانی زنده و به گیانی کچی جولن

وه کوو گهرمه یای قه شه ی ده ستی تارلو

له به رۆتی دهریای به لورینی به رۆی

به خۆر خۆ به دهری کتوا نه دا ناو

له گهل گاشه به ردا، سه ر نه سوێ، سه ر نه سوێ...

بان

نه لقی تاجی زمروتی دوورگی له سه ر ناوه دهریا

هه تا چاو هه تر کا شه پۆله، شه پۆله،

له به رونا له چرونا

به ناهنگه سهره‌ندی بزونی خۆشی
له‌بهر خۆزه‌تاوا نه‌لشی سهنگی ژینه نه‌هاژی
نه‌لشی هانی هه‌ستانه دهنگی خۆشی...

۳. به‌لام له ته‌کنیکدا، له مه‌وله‌وی و گۆزان جی‌اوازتره مه‌ودای وشه، روت و به‌لاوه. له پستی وشه‌کانییه‌وه، چهند دنیا و مانای تر هه‌ن... نه‌مه ره‌گه‌زێکی شیعری تازه‌یه. وشه له‌و جینگایه گه‌وره‌تره، که تیایدا دانه‌نرێ... له‌م باره‌یاندا قایل نابین نه‌وه‌نده‌ی خۆی هه‌ن... هه‌ز نه‌کا له‌و جینگایه گه‌وره‌تر هه‌ن که تیایدا دانراوه. هه‌ز نه‌کا له‌ یه‌ک مانا و زاراوه گه‌وره‌تر هه‌ن... به‌لێکو چهند مانا یان چهند مه‌ودایه‌ک له‌ خۆیدا کۆ بکاته‌وه... به‌ جۆزێک نه‌گه‌ر ته‌که‌رای شیعریک له‌م به‌به‌ته به‌خۆتیسته‌وه، هه‌ست نه‌کێ ته‌که‌رای شیعریک چهند مانایه‌کی هه‌یه و هه‌مووشیان جوان و شیاون، به‌پێچه‌وه‌انه‌ی شیعری مه‌وله‌وی و گۆزان. هه‌، که «وشه» هه‌ر مانا فەرهنه‌نگیه‌کێ هه‌یه... یا سه‌یری نه‌م دوو وێنه‌یه‌ی مه‌وله‌وی و گۆزان بکه‌ین:

مه‌وله‌وی:

هه‌سۆی به‌سالات هه‌م‌زێان وه ده‌شت و هه‌م‌ردان
نه‌ه‌ز پای لای تۆم وه‌که‌م گه‌وره‌ردان؟

گۆزان:

له‌ژگالی له‌سۆنالی په‌رشنکی نه‌یگا کال
نه‌ی که‌چه جواره‌که‌ی سه‌رگۆنا نه‌خه‌تی ئال

لای هه‌ر دووکیان «وشه» کوتومت. هه‌ر نه‌و مانایه‌ به‌ ده‌سته‌وه نه‌دا که له‌ دێره‌کاندا نووسراون. مانایه‌کی تر له‌ پشتیانه‌وه نه‌یه که‌چی لای «سواره»، به‌م جۆزه‌یه:

به‌لێن، دووره گه‌رمه‌تی ده‌ریا

به‌لێن، وایه‌ گانی هه‌م‌زان

نه‌ه‌زانم، نه‌وانه‌ی که‌ پاراوی ئاون، به‌ژێرن

نه‌ه‌زانم، له‌ په‌نگا مه‌ترسی گه‌لێ ژه‌نگ و ژارن

۴. سه‌ره‌رای نه‌و تووتژه‌له‌ په‌مانسییه‌ش که‌ به‌ سه‌ر شیعره‌که‌دا زاله، نه‌به‌وايه نه‌تووتژی شیعره‌که‌ له‌وه‌ پرووتتر به‌وايه که‌ چاوه‌ڕوان نه‌کری. که‌چی له‌ هه‌مان کاتدا جۆزه ته‌مێک به‌

سەر مانای شیعره که موهیه... واتا هەر چهنده شیعره که رۆمانسییه، بهلام نهی زۆر له سەر دێرهکان رابوهستی و ورد بیهتهوه، نهوسا دواى شیکردنهوى دێرهکان، له مانای شیعره که نهگهیه. نهم جوژه شیعرانه، لهو بابه تانهن که زوو دهسته مۆ ناین، سرکن... نهی ماندهوت بکهن. رهنگه نهم سرکی و دهسته مۆ نهیونه، هۆی مانا فلهسهفیهیه که یه بته که تیکرای شیعره که له نامێز گرتوه.

جیا لهم سهرنجانهش، نهوى جیتی دلخۆشییه، لهم شیعره و نمو چهند شیهری «سواره»، که من دیومن، ناسۆی بهیری نه تهواویهتی و نیشتمانی سواره، بهرینهتره له ناسۆی تهسکی نه تهواویهتی نهو شیعره کوردیهی له کوردستانی ئێراندا باو بووه. به تایبهتی له شیهرهکانی «ههیمن» و «ههزار» دا... نهم شیعره بهلگهیهکی گهورهی نمو دلخۆشییهیه، چونکه نهو «چۆمه» ی سواره لهم شیهردا مه بهستیتی، نه تهوهی کورده، بهلام نهم چۆمه، چۆمی تری وهک خۆی ناسیوه و له گهلی تیکهله بووه و به تیکهله بوونیان رووباریکی گهوره دروست نهکهن و بهرهو دهريا ههنگاو نهیتن که قۆناغی دوايي «دهریا» که. مه بهست له ههموو مرۆفایه تیهیه، نهم باز دانه، به سهر سنووری تهسک و داخراوی نه تهوایه تیدا و په رینهوه بۆ تیکهله یهون له گهله نه تهوه و گهلانی تر دا، نهک ههر مرۆفایه تی کورده نه نهخا، بهلکو حه قیقه تی مه سه لهی کورده نه سه لمێتی. بۆیه نه مه ی سواره لهم شیهردا کردویه تی، جگه لهو سنوور شکانه نهش، راجه نیی شیهری نه تهوایه تی کوردیهیه، بۆ خۆناساندنی به شیهری جیهانی و شانازی کردن بهوه که نه تهوهی کوردیش چۆمیتکی نه سه روته و نه رۆیتته ده ریای گه وردهی مرۆفایه تیهیهوه.

---

(۱) کاتی نووسینی نهم وتاره، شیهری خهوه به رینهش له ژماره ی پشتر یانی ژماره ی یه که می نووسه ری کوردستاندا بهلاو کرا بۆوه.

هينديک لاييني له سهر ليکدانه‌وه‌ی خه‌وه‌به‌ردينه

محمد قازي

نالي به دلوه شمعري ده‌لملي خه‌پالي شمعير
بوئمو که‌س‌ه‌ی که شاعيره سهد دلو‌ی ناپوه

نالي

دهق و دؤغري ده‌لیم شمعري خه‌وه‌به‌ردينه‌ش که له سهرجه‌می ديواني شاعيردا وهک
دنديکي به‌ري سهرسه‌وزي زه‌نوئر دټه به‌رچاو له باري ناچار و ناو و هه‌واوه هه‌مان حال و
هه‌واي مه‌لېه‌ندي شمعيره‌کاني دیکه‌ی شاعيري هه‌يه و ده‌که‌ويته جه‌غزي جوغرافيايي
بيروباوه‌ري باقي شمعيره‌کاني سواره‌وه، به‌لام له باري زمان و که‌ره‌سه‌وه شاعير تټکوتشاه
خوی له "شعيري موتملق" نزیک کاته‌وه و لم مه‌به‌سته‌دا سهرکه‌وتوه. هه‌ر له‌به‌ر نه‌وشه که
هه‌ر که‌سيک ده‌تواني به قازانجي بيروبوچووني خوی شمعيره‌که ليکداته‌وه. وا تټده‌گه‌م سواره
ليته‌دا ره‌وشي نالي ده‌کار هه‌تاوه و له زور جيتگا داوی بو‌خوينه‌ران ناوه‌ته‌وه که له باري
ماناي رواله‌تي و نيته‌روکه‌وه سهرشک بن له هه‌لټاردني مانادا.

خه‌وه‌به‌ردينه له‌م روانگه‌وه له نيته‌ناسمولري شاعيردا مومتازه. کمونويسته‌کان
ده‌پانگوت سواره له‌مو شمعيره‌دا باسي که‌يشتنی کومه‌لگاي دواکه‌وتوو، به‌لام تټکوتشهر، به
سوسياليزم ده‌کا. عاريفه‌کان ليکدانه‌وه‌يه‌کي دیکه‌پان له شمعيره‌که به‌ده‌سته‌وه ده‌دا و پټيان
واپو باسي که‌يشتن به‌خودا و "فنا في الله‌ی تي‌دا کراوه. بټيلايه‌نه‌کان ده‌پانگوت شاعير
ته‌نيا ويستويه‌تي بلن "ليس للاسان الا ما سعي"، ناده‌ميرزاد ته‌نيا به تټکوتشان و
رانه‌مستان پټده‌گا و سهرده‌که‌وي. هه‌مروي نه‌وانه‌ش خه‌قيان به‌وچونکه شمعيره‌که ودها
"موتملق" بو که ده‌کرا نه‌و مانايه‌ندي لن هه‌لټکرتي.

کاک مارف له مانا کردنه‌وه‌ی په‌که‌م کټيله‌دا له ژير سهرديري "پوخته‌ی مانادا" به
کورتو له سهرديک ماناي کټيله‌که‌ی به‌ده‌سته‌وه داوه که له کټيله‌کاني داوييدا تا
نه‌ندازه‌يه‌ک نه‌و نوسلووه‌ی له دست ده‌ردچي و دست ده‌کا به ليکدانه‌وه‌ی دور و درټر
وچي دیکه پټکه‌مونه‌دي "پوخته‌ی مانا" ده‌کار ناهيتن و نازادييه‌کي زورتر به‌خوی ده‌دا و له
"پوخته‌ی مانا" دست هه‌لده‌گري. نه‌وش به لاي منه‌وه له هټري شمعيره‌که‌وه سهرچاو ده‌گري
که نووسه‌ري وتار ناچار ده‌کا بو به‌ده‌سته‌وه‌داني مانايه‌کي تيروه‌مه‌ل، زياتر په‌له‌قاره‌ به‌کا و
بال به‌کوتن.

با نیتنا شیر به شیر و کزله به کزله به شیر که دا بهینه وه و که موکورو بیه کان باس بکه بن.

۱. له کزله یی یه که مدا مانای "سه وزه به سته" نه وه نییه که ناغایی کوتوبه تی کهو بز سه وزایی ناخوئین. مهبه ست له "سه وزه به سته"، به سته ی شاد و دلبروئینه و هیچی دیکه. نه وه ش له "پوخته ی مانا" دا نیشاره ی پیکراوه.

۲. له دیری "تهری باوه شی تاسه باری بناری" دا "تهره" بیجی که له مانایه که نووسراوه سانایه کی دیکه شی هیه. "تهره" بهو قسول که یه ده گوتربن که گهلانوتوتن یا میسوی نه که پشتروی تندا له تهره دده دن تا زهره بن و پهنگ هه لیئین. له سهر بهک بهو جیگا که و نهو شته ی تیتی دایه ده لیئین "تهره" هه رووک گسوتمان کساک سواره له باری وژه و پیکه شته وه ش وهک نالی کارتیکی وای کردوه شیر که کان مانای جیاواز بدن. نه گهر تهره بهو مانایه بگرن مانای نهو دیره ده بیته:

"له باوه شی یا سینگی که وه که دا تاسه باری و مه یلیچو نه وه بز بناری کیتی تهره بهو و کزوتوه "نه وه ش له باری ته رکیبی وژه ی دیره شیر که وه مانایه کی دروستره.

۳. لیکدان وه ی کاک مارف که ده لئین "نهو که وه له راستیدا دوو جار نه سپهره چونکه به دهستی دوو گیراوه و خراوته نیتو رکه ش!" لیکدان وه یه کی نادرسته. دپاره هه ر که س کهو بگری نه گهر سه ری نه برن به هه ر حال ده یخاته نیتو رکه. جاج دوو بن وچ باهایه کی دیکه! نه سپهری و له رکه دا بهون هه ر دووک یه کن و نه م زنده مانایه لازم نه بهو.

۴. له م کزله دا ته نییا باسی نهو تاسه باریه کراوه که ده گه رووی کهوی دوو دا قه تیس ماوه و باسی نه وه ی ناکا که کاک مارف گوتنه ی "به لام نیتنا له نیتو قه فسه دایه و له بناریش هه لبراه نه وای جو شوخروش و تامه زرو بییه که ی ده کاته به سته و له گه روو یه ده پداته ده ر".

۵. له کزله ی دوو هه مدا که کولمه ی کیژ له ژیر نیگای گهرمی زاوادا سوور هه لده که را. کاک مارف ده لئین "شه پز لینگ وهک نهو ره که خوئینه ی که له سه ر کولمه ی بووکتیک ده نیشتی." ره که خوئین له سه ر کولمه نانیشتی و وهک جو که له یهک به بن پیستدا تینه ده پری و نه گهر هه ر نهو ره که خوئینه سوور هه لکه ری بووک ده بیته پیرژنی چرچوژن که ره کی هه لده ستی و تووره ده بن. مهبه ستی شاعیر سوور هه لکه رانی سه ر کولمه ی بووکی ره زاسووک و بهس که شتیوی سووره گول ددها.

۶. له کزله ی سته هه مدا بز "گهرمه یاو" نووسراوه "یاوی به گوروتین" سیفه تی یاوی به گوروتین هه ر گیمز بز "یاو" یا هیچ نه خو شیه که ده کار ناگری و زووتر مانای چالاک و نازایه تی ددها.

که وا بوو ننگر له ماناگردهوې "گرمه پاو" دا گوتراها "تعبی زور" یا حاله تیک که نه خوژ له بهر یاو "وهک ناوړ دایس" باشر بوو:

۷. به بهرلای من ننگر له لم ډیره شیعه را "له گمل گاشه به را سهر نه سوئ. سهر نه سوئ" "سهر نه سوئ" دوو پات نه کړته وه و هژنی شیعه که تیکه چې و له نه کاو ده پرتو وه و له ننگی و سه کته پتیک دین.

۸. گرووی وشک و چاوی سپی چاوه کانی درووی پرونی ناوه.

کاک مارف ده لیکدانه وې نم دوو ډیره مانای نه پیکاره و نه فرمه مان دده و به لیکدانه و به کی گشتی و دووړه زهین به سهر شیعه که دا تپه پوه. شاعیر دهلی: درووی پرونی ناو، یانی که لاین و درغه تی رزگار بوون بریتیه له گرووی وشک و چاوی سپی چاوه کانی که به و ډیره دروه. لیرده شیکر د نه و به که لازمه. "درووی پرونی" یانی هیوا یا درغه تی رزگار بوون. یه که به یکتی دهلی هیچ درووی پرونی نییه، که به ده له هیندیک شریندا بوته "هیچ دروای پرونی" یانی هیچ پتگی رزگار بوون یا درواز بوون نییه که وا بوو مانای نم دوو ډیره شیعه نه و به: "گرووی وشک و چاوی سپی بووی (مردووی) چاوه کانی پتگی درواز بوونی ناوه. به پتچوانه ی بووونی کاک مارف له هیچ جیگی شیعه که دا باسک که له می ناوه که ده گوترا نییه.

۹. نه لئی بووچی خاپوړی مقووی له مقوین.

نم ډیره شیعه وینې نم چیا و نمشکوت و په وړه به دهسته وه دده که ناوه کی پتدا ډیره در و ده ډیره ډیره خوار، له ډیری دوو همدا نه و چار باسی زه مان دهکا و له مهکان و زه ماندا دهنگی ناو وهک "دلته ی چه ی پوړی پریان" به گوئ دهکا.

۱۰. سیفه تی "روح سوک" بوچه و سرته دروست نییه.

۱۱. له کوتایي نم کوپله یدا نو میویه تی: که وا بوو ناو تیک که له مانگشه و پکی خوژی به هار یا هاویندا (که ولات سر سموزد) ناو تیک له دهستی کتو رزگار بووه. هیچ ناو تیک به هاوین (که ولات زرد و سسوتاره) له نمشکوت و چاوه کانی نایه ته دروه. چونکه هاوین و ورزی هه لچوړانی کانیوا و چوما و ناوه کانه. نه و چار ننگر سهرتاسه ری شیعه که چاوی لیکه یین هه سووی هر باسی به هاره: (ترووسکی پرووسکی شوی دم به هاری به هوره... یا "ده گمل هر به هاری که را ده چله کن سه و زه لانی... له هر گاز و پچای و گازی ناوی ده گاتن... نیازی هزاران گه زیزه ی به نازی و هدی دئ) وهک بزاین گه زیزه یه که م گولی سهر به هاره و... که وا بوو باسی هاوین کردن دژایه تی ده گمل

گیانی سهوز و زهنویر و بههاراندی شیهره که هدیه.

۱۲. نم دتیره شیهره "سنووری شهوری دوتین نووژی بهیانی" دهین بخریته نیو دوو کورته هیلوه و ناوا بنووسری:

- سنووری شهوری دوتین، نمرق بهیانی.

لام وانیه (نووژی)، دروست بن. پتی (ی) زیادیه و به هلهی دستووسی دوزانم. لیره دا باسک له داهاتو نییه سواره دهلی له مهرزی دوتین شو (که له بهر وهنی شیهر کردوویه ته "شهوری دوتین") و نمرق بهیانیدا. یانی له نیوان شو و رزدا یا له تاریکو روونی بهیانیدا.

۱۳. ریکه وندی "زیر ناژن" دسکردی سواره نییه و له زانی کوردیدا زور دهکار دهکری. قدیم مؤدنه سیفاری زو ناژن زور هه بو.

۱۴. ده لیکدانهوی نم دتیره دا "به خور زهمزه می هه لیسره" نووسراوه "به توژم و هه ییه ته وه" ناهنگ و زهمزه می هه لیسره. لیره دا به پروای من ریکه وندی "به توژم و هه ییه ته وه" لیکدانهوی به کی جوان نییه. وژی "هه ییه" بز دهنگ که متر دهکار دهکری. زورتر بز دیم و دیتنه. باشر بو له وژو که لیک وه کشت، گور، گهرم و گور" که لک وهر گیرئ.

۱۵. لم دوو دتیره شیهره که دهلی:

نووژی تهوه داری چاکی به ودمی هه ناسی

شهی نمره لاوتی دههای نهغانی

کاک مارف، داری چاکی بهو "داره ویشکه که له سر مزاری پیواچاکان ده مهرزی روده کن و شالی پیویه..." مانا کردو تهوه. من نهوه رده ناکه موه، به لام نهوه دهلی له کوردستانی نیمه دا داری چاکی، برییه له داریوز یا داریهرو یا داریشتیک، داره یه نیک که له بن سهری پیواچاک دهجه قندری. نم دارانه نه غلب کهم گلا و بن گشه و نه من چونکه جسته که یان وشک و بهی ناوه، به لام زیندون. سواره دهلی نم داره تینوه کهم گلا یانه به ودمی هه ناسی ناو دهووژنهوه و لغوی نی نمر و شلکی تازه دوده کن.

کاک مارف لم لیکدانهوی ده باهسر ریکه وندی "نمره لاوتی" دا تیهیره. له قهراغ چومه گانی موکریان داچشتیک "بی" هه به که پتی دهلین "لاوتی". نم چمنه "بی" به زور نهستور نابی و دهیکه نه سهله و سهوه ته. داریکی ناسک و نمره و له قهراغ چومان به دم ناوهوه شین دهی و ولات داده گری و به شهی با دهشتیهوه و کهرویشکه دهکا. نم چمنه "بی" به له قهراغ ته موهو و جه غتوی نیزیک بزکان زوره و سواره ی سروشت په رست نم ترکیبه ی لیره ده دست کهوتوه. که وا بو له مانا کردنهوی نم دوو دتیره شیهره دهلین:

"دارچاکی په وډمی همناسی ناوکه دهورونتموه
لغویزی وک نه رمدلاوتنی دم شنبا نشتیتموه."
کاک مارف "لاوین" به لاواندنوه مانا ده کاته وه.

۱۶. له مېر نېم ډېره شپېره وه: "له بېر خوره تاوا نه لټی سېنگی ژینه نه هارې." نو سهر
که ده گاته لیکدانه وې "نه هارې" دلته "مروث" که زیندو یې و گیانی دېهردا یې سېنگی
ده هارې. بې؟ چونکه قهلبی لیدده دا و نیستاش له روانگې شاعیروه دهریا زیندووه و
خړوشانی شه پوله کانیشی به لیدانی دلی دمیا شوبهاندووه.

به پتچموانی تم بچوونه "هاژان یا هازین" بې لیدانی قهلب و دلته کوته ده کار ناکړی و
به تاییه تی بې نه فېس کیشانی به پله و کورت ده کار ده کړی. دپاره کاتېیک پیاو ماندوو
ده بې و توند، توند، نه فېس ده کیشتن دلته کوته شی ویده کوی، به لام هاژان کاری به دل نییه و
ته نیا بې همناسه کیشان ده کار ده کړی.

که وا بوو بې لیکدانه وې شپېره که ده بې بیژین:
دهریا وک سینه ی ژبان ده هارې، هه لدمستی و دهنشیتموه. چونکه شه پلان ددها.

۱۷. کوټړه کانی" یانی کانی کم ناو.

۱۸. بې "شمواره" لیره دا مانای "سەرلښتولو" پر به پیسته.

۱۹. "به هیوان بگرمستې هعوری به هاری" ده گهرتسه وه سهر "زنه دم به هاوړه
دروژنه کان" نه ک کوټړه کانیه کان.

۲۰. پتکه وندی "که چی" مانای "ته گهرچی" نادا. زوړتر هاومسانای "در حالیکه" ی
فارسییه، لیره دا باشر بوو، "به لام" مانا بکړیتموه.

۲۱. هتا بهی تالی گراوی

به دلما گمرلوه،

هتا یاد نه کم ټاوه بهو ورمه بهردینه کاری کړاوه.

نه لټم سمت معاین

وه جاشن که رووگې هه زارون نژای شینه باهوی به تاسمن

وهوړنه وې همت و هان و همناسمن.

چلونه که بهیروی گراولن نه بېن.

له نټوچاوی نمو خانمدانه

لمی بچی پتی برلوه؟

ده لټکدانه‌وې نهم شيعره‌دا نه‌گدرچې نووسر زوړی هه‌ولی داوه مانايه‌کې تيروتسه‌ل به ده‌سته‌وه بدا و چې تټيدا نه‌هټلټسته‌وه، به‌لام به ته‌واوی سمرنه‌که‌وتووه و هټندټکيش له ماناکانی دروست نين.

گراو هو ناوه معده‌نښه دلټين که تاهټکي تال و سوتري هه‌يه و ناوه‌که پره له خوتی جوړاوجوړ (اصلاح) و پاش نه‌وې وه‌ټکه‌وت نهم خوتگه‌له ده‌نه به‌رد وچين چين ده‌که‌ونه سهرېک و نايه‌لن ناوه‌که کټيسته‌وه سهرېک و جاري بن. مه‌به‌ست له "ورمه‌به‌ردينه" ده شيعره‌که‌دا هر نهم خوتگه‌لن که ده‌نه به‌رد و ناوه‌که بلاو ده‌که‌نه‌وه و کاری ده‌کن يانی له نټوی ده‌بن. شاعير شکايت له‌م ورمه‌به‌ردينه‌يه ده‌کا که ناوی له تايه‌قه‌نديه‌کانی خوتی، که وه‌ټکه‌وته و تټراوکردنی مه‌زا و شيناوهرد، بن‌به‌ش کردوه. کاک مارف ورمه‌به‌ردينه‌ی به "ته‌شکه‌وتی به‌ردين" مانا کردوته‌وه که هيچ پټوه‌ندی به گراوه‌وه نښه.

ولټه‌ی "وه‌جاغ" بټيجه له‌و مانايانه که ناغايی به‌ده‌ستيه‌وه داوه زوړتر مانای خانه‌دانی شتيخ و سه‌يد و پهاوچاکان ده‌دا. دلټين فلانکس وه‌جاغه جنتیوی پټ مه‌ده، يانی له بنه‌ماله‌يه‌کې سه‌يده، يا نه‌وه شتيخ و شتی وايه. که وا بوو هاری مه‌زه‌به‌يش له "وه‌جاغ" دا هه‌يه. به‌تايه‌تې که باسی دوعا و نزا و روگه‌ش له شيعره‌که‌دا نه‌و زه‌سینه‌يه به‌ده‌سته‌وه ده‌دا.

لټکدانه‌وې "بيژوی گراوان ده‌بين" نه‌وه نښه که ناغايی گوتويه‌تی. لټره‌دا مه‌به‌ست له "بينين" خستنه‌وه و زانه. دلټين فلانه ژن دوو مندالی ديوه يانی دوو زگ زلوه. له فولکلوردا ده‌لټي: (هانه و مه‌ريوان ته‌و ديوه و ديوه - ره‌حمت له‌و دايکه‌ی توی به‌ من ديوه). يانی ره‌حمت له‌و دايکه‌ی توی به‌ من هاورده سهر دنيا. دياره لازمه نه‌وش بيژم که زوړتر به‌و مالات نه‌وه دلټين له شيعره‌که‌دا شاعير ده‌لټي سه‌د مه‌خابن چ قه‌وماوه که بنه‌ماله‌ی ره‌سمنو پيرؤزی ناو له جيات رؤلې ره‌سمن بيژويان ده‌بن؟! بيژوی گراو.

۲۲. له‌و شيعره‌دا:

وه‌هايه که هر گپايه له‌و ده‌شته شټن

له‌و سهر ماتمی ناوه‌به‌ردينه، سهر شټن و سهرگهرمی شټن

لټره‌شدا نهم هه‌له‌يه دووپات بوته‌وه که "ناوه‌به‌ردينه" به‌ ناوی نټير ديواری به‌ردين يا نه‌شکه‌وت مانا کراوه‌ته‌وه. که‌چی مه‌به‌ست ناوی گراوه که له‌به‌ر نه‌ملاحي زوړ ناتوانی پروا و له جيتگاهو ده‌بيته به‌رد و نه‌له‌حق ټکه‌وه‌ندی "ناوه‌به‌ردينه" داهټنانتیکی هونه‌رمه‌ندانه‌يه.

۲۳. له‌م ډيره شيعره‌دا:

که يټ دهرقه‌تی پټکه‌نن به‌ سه‌د به‌رؤگی زمرده ماسی:

کاک مارف دهلی "ماسی کاتیک دپته سمر پروی ناو ودرده گه پښته سمر پشت و بهر زگی که رهنګی سپیبه ودرده که وئ". پښتو سته بگوتی که زهرده ماسی هر گیز ناپه ته سمر ناو. زورتر به بنیچومه و دهنوس و دیت و دهچن و له تمنکاوان دله ودری. نم خق وهر گیز اندهش هر له بن ناودا دهکا و پتی دهلین سپیاو کردن (ماسی سپیاو دهکا). رهنګه هزی نم کاره خق پرکار کردن له چنګ ملتوزم (نه نگل) بن، چونکه ماسی خقی پهرد و خیزی بن ناو دهخشیتی، یا گه رادانان بن که ماسی دهپوئ گه راکان و بن خیز بدا.

۲۴. له کڙله ی ژیره دهدا:

بهلن : دووره گهرمتی دهریا

نمزاتم،

نمواتمی که پاروی ناوڼ بژان.

نمزاتم له پښګا.

مهترسی گلن ژهنگ و ژان.

لهم کڙله یه دا شاعیر سهرحمی باسه که ویک دپښتته وه بز مه بهستی ناخر (نتیجه گیری) او دهپوئ په یامی خقی بدا به خوتنه ر و پتی دهلی:

بهلن راسته دهریا دووره و نهوش راسته که کانی هموار و به قهولی کاک مارف ناویان زور نیبه و بژاره کان لهو ناوه به ناحق پاراو دهن (نم دپره ده لیکدانه و که دا له قه لهم که وتوه) دیسان نهوش راسته که له پښګای گه یشتن به ناواتدا «دهریا» مهترسی تال و تیژو پرزا و توختین زوره، به لام:

کاکه نمو گشته عقلی خسارن

"عقلی خسار" نموه نیبه که کاک مارف گوتویه تی، مه بهست عقل و تجربه به که که پاش زهره ر کردن و دهست دکه وئ. یانی نه زموون و تجربه به که که پاش خسارت و زیان دیتن. یانی دهی له چاره نویسی گمراو یا گزله قه تیسی مساوه کسان و دروزه دم به هاواره چهواشه کان تجربه و درگیری که نمو کانیهی وا باوی هه ناوی خوشه، چاره نویسی نهوان ده زانن و تجربه و درده گری و بهرو دهریا خق دهکوتن.

۲۵ - نه زانن له پښ ناکه وئ پایه پتلاوی تاسه ی پیاسی له پښ

نم وستان نه وستن به دهستن

که خاراوی نیش و سواوی سوئ پښ.

من پیم وایه نم کڙله یه شیعر سوار دی نه مر نیبه، پاشم له بیره کاک سواره که نهو شیعر دی بلاو کرده و نوسخه به کیشی به من گه یشت نهو کڙله یی تیدا نه بو. رهنګه

دوایی خوی لیبی زیاد کردی. یا که سیک نهو کاره ی کردی.

سهمک و شیشه ی نهو کسوله به له باری و وزن و هوننه و هه لیساردنی و لژه زور و شیره گانی دیکه دهچن، به لام له دیری دووه مددا و لژی "نموستان" نهگر به مانای کولنه دلان و ماندوو نه بوون بی، شیره که مانای دروستی نابی، به دلمه و هه سو نهو نوسخانه ی به دهستان گه پشتوون "نموستان" یان نووسیوه. نهگر "نموستان" به کینه که، وستان" شیره که مانای دروست به دهسته و ده. یانی ده پشته نهو که کانیه به هیوا که نه زانی:

له بی ناکه وی...

که وستان نهوستی به دهستی که خاراو بی

له کوتایی نهو و تاره دا، تکام له دستان و شیرناسانی خوشه و یست نهویه نهگر بیرو و او بچوونی تاییه تیپان هه به، یا پیپان وایه هه له بهک له باره ی لیکدانه و ماناگردنه و له و تاره دا پرووی داوه. پیپان را بگه یه نن. مه بهست له نووسین و لیکدانه و ته نیا ناسینی باشر و زانیی هه راوتری شاکاری "خه و بهردینه تی سواره ی نهمره و بهس.

مارف ناغایی

ته‌بیتی:

له ژماره ۸۴ و ۸۵ی گۆزاری سروده‌دا، وتاریک به ناوی "لێکدانوه‌ی خه‌وه‌هردینه" (مارف ناغایی) به‌لاو کرایه‌وه. له سروی ژماره ۹۴دا بیروپای کاک "نه‌حمه‌د قازی"مان سه‌بارت به‌م وتاره‌ خوێندوه. له‌م ژماره‌به‌شدا وه‌لامی کاک مارف ده‌خوێنینه‌وه. (ده‌سته‌ی نووسهران)

کاکتیک کاک نه‌حمه‌د قازی وه‌ک نووسه‌ری گۆزاری سروه، "لێکدانوه‌ی خه‌وه‌هردینه"ی خوێندوه‌هه‌ بانه‌گی کردم و فهرمووی: لێکدانوه‌که‌م زۆر پێ‌جوانه، به‌لام له‌چهند شوێندا پێم وایه‌ به‌هه‌له‌چووی، پێت خۆشه‌ وتاره‌که‌ت ئێسه‌لاح به‌که‌م یا وتاریکی سه‌ره‌خۆی، وه‌کو ره‌خنه، له‌ سه‌ر بنووسم. منیش دوا‌م ئێ کرد که‌ به‌ شێوه‌ی ره‌خنه‌ بێ‌نووست و ئه‌ویش وتی به‌ به‌ک شه‌رت که‌ نه‌گه‌ر نه‌تۆش ولامیکه‌ت هه‌بێ بێ‌نووسییه‌وه. بۆ نه‌وه‌ی نه‌هێلێن باسی "سواره" له‌ سروه‌دا جێگای به‌تال پێ.

کاک نه‌حمه‌د ولامه‌کانی خۆی ژماره‌ لێ‌داهوه‌ که‌ منیش به‌پێتی نه‌و ئه‌ژمارانه‌ زۆر به‌ کوێتی بیروپای خۆم ده‌نووسمه‌وه.

۱. من به‌ سه‌رله‌ج‌دان به‌ فه‌زای شه‌هره‌که‌ هێندیک له‌ وشه‌کانم مانا کردۆته‌وه. له‌ پێشدا وتوووه‌ به‌سته‌ یانی گۆزانی سووک و له‌بار که... پاشانیش وتوووه‌ سه‌وزه‌به‌سته‌ یانی نه‌و به‌سته‌یه‌ی که‌ سه‌وزایی و ژیا‌نی لێ ده‌بارێ. سه‌وزایی بۆ ده‌خوێنێ؟ چونکه‌ که‌و له‌ به‌ه‌اردا که‌ له‌ سه‌وزایی دوور که‌وتۆته‌وه‌ نه‌و به‌سته‌یه‌ ده‌خوێنێ. کاک نه‌حمه‌د بۆخۆشی به‌م شێوه‌یه‌ هه‌ر له‌م وتاره‌دا "شه‌واره"ی مانا کردۆته‌وه. نووسیویه‌ لێ‌هه‌دا "شه‌واره" یانی "سه‌رلێ شێواو". که‌ من پێم وایه‌ دروسته‌، هه‌رچه‌ند نه‌وه‌ مانای مه‌جازی شه‌واره‌یه‌ و مانای فه‌ره‌ه‌نگیه‌که‌ی شتیکی دیکه‌یه‌.

۲. کاک نه‌حمه‌د مانایه‌کی دیکه‌شی پێ زیاد کردوه‌ که‌ جوانه‌.

۳. کاک سواره‌ ده‌لێ "که‌وی دۆمی یه‌خسیری زیندانی داری". ده‌یتوانی باسی دۆم نه‌کا، چونکه‌ وه‌ک کاک نه‌حمه‌د وتوووه‌ که‌وی یه‌خسیر هه‌ر یه‌خسیره‌. به‌ده‌ست هه‌ر که‌ستیک پێ، به‌لام کاک سواره‌ نه‌نکه‌ید له‌ سه‌ر نه‌و قسه‌یه‌ ده‌کا... که‌ من پێم وایه‌ به‌ عه‌مد نه‌و کاره‌ی کردبێ.

۴. له بهندی چواردا کاک نهحمده دهلتي کاک سواره تهنيا باسي نهو تاسهبارييهي کردوه که له گمرووي کهوي دژمدا قهتيس ماوه و باسي نهوي ناکا که مارف گوتهني: "بهلام نيمستا له نيتو قهفسدايه و له بناريش ههلبراوه و تهواوي جوشوخروش و تامهزروبييه کهي دهکاته بهسته و له گمروويهوه دهيداته دهر."

من دهلتيتم تهواوي نهو شتانهي نووسيموه له زمان شيعره کهويه و هيچم له ختمهوه نه نووسيموه. دهليليشم نهويه که کاک سواره له (نيتو قهفسدايه)، پاشان دهلتي: "پري سهوزبهستهي خروشاني باري" که وا بوو جوشوخروش و تامهزروبي هديه تا بيکا به سهوزبهسته، پاشان دهلتي "تهري پاوهشي تاسهباري بناري" دپاره که له بناريش ههلبراوه.

۵. کاک نهحمده دنووسن: "رهگه خوئين له سهر کولمه نانيشن و وهک جۆگه يک به بن پيستدا تهنده پري و نهگهر ههر نهو رهگه خوينه سوور ههلبگهري بووک دهبيته پيريژني چرخ و چول که رهگي ههلبدهستي و تووره دهبن."

من دهلتيتم: مه بهست له رهگه خوئين نهو راپهله باريک و سوورديه که به سهر کولمدا دهگهري، نه شتانه مه جازين. من پرسباريک له کاک نهحمده دهکهم: نهگهر رهگه خوئين بووک بکا به پيريژن، نهدي جۆگه خوئين (که کاک نهحمده وتويه) و شه پولي خوئين که کاک سواره وتويه چ له گوناي بووک دهکمن؟!

۶. نيمه دهلتيين فلاني ياريکي توندي هيه. بۆ ناتوانين بلتيين ياريکي به گمروتين فلان کهسي داگرتوه؟

۷. کاک نهحمده دهفرمووي نهگهر لهم دتريدا:

لهگه له گاشه بهردا سهر نهسوي، سهر نهسوي "سهر نهسوي" يهک لاهرين وهزني شيعره که تتيکده چن. بهلام من دهلتيتم وهزني نه شيعره "فه عولون" و "سهر نهسوي" به تهنيايي يهک "فه عولون" و له شيعري نوئي له سهر وهزني عمرووزدا هيچ قهرارداتيک نيبه بۆ نهوي که له دتريکدا بۆ وینه دهبن چهنده "فه عولون" ههبن، که وا بوو به لاهردني نه شيعره "فه عولون" وهزنه که تتيک ناچن.

۸. بۆچونه کهي کاک نهحمده دروسته.

۹. بهم شتويه شهره که کاملتر دهبن.

۱۰. سيفه تي "رؤح سووک" بۆچيه و سرتي دروسته. تهعبيري بهم شتويه له شيعري کوردیدا زۆره چپه و سرتي دهوانتي رۆحي ههبن. چونکه زۆر جار دهلتيين له رۆحي نهو باههته يا نهو قسهيه نهگه يشتم. ههر شتتيکيش که موحازمن رۆحي ين بدري دهکري بلتيي رۆح سووک يا نا...

۱۱. لَم كُزِيلَه يَدَا كَاك نَه حَمَدَه پَه لَه ي كَر دَوَه. سَابِيَتِي كَر دَوَه كِه وَهَر زَكِه هَاوِيَن نَه بَوَه
بَه لَكُو بَه هَار بَوَه. نَوَه هَه مَان شَتِه كِه هَر لَه وَتَارِيْدَا، بَه لَام چَه نَد سَتَوُون دَوَاتِر مَن بَه مَن
شِيَوِيَه بَاسَم كَر دَوَه: "پَتِشْتَر وَتَان بَه هَار يَا هَاوِيَن، بَه لَام لِيَرَه دَا رَوُون دَه پَتِشْتَه وَه كِه نَوَه
وَه رَزِي نَاوَه كِي پَتِيْدَا دَه رَوَا بَه هَارَه. چَوْنَكِه شَاعِيَر دَه لَتِي نِيَا زِي كِه زِي زِي وَه دِي دِي وَ كِه زِي زِي
گُوْلِيَكِه كِه تَه نِيَا لَه سَه رَه تَا ي بَه هَار دَا دَه رَوِي."

۱۲. نَم بَه نَدَه دَه كِه پَتِشْتَه سَه ر جِيَاوَا زِي نَوَسْخَه كَان كِه بِيَرَوَا ي كَاك نَه حَمَدَه دَرُوسْتَه.
۱۳. كَاك نَه حَمَدَه فَه رَمُوسِيَه "رِيَكِه وَه نَدِي زِي تَوَانِزَن دَه سَكِرْدِي سَوَا رِي نِيِيَه". مَنِيَش
نَه مَسُوتَوَه دَه سَكِرْدِي سَوَا رِيَه وَتَوُوسَه: "دَه رَزِي تَاوَن مَان هَه يَه كِه بَه مَانَا ي زَوَر دَه رَزِي
تِيَرَا كَر دَنَه، زِي تَوَانِزَن بَوُچُو نِيَكِي شَاعِيَرَانَه يَه بَه مَانَا ي نَوَه ي كِه رَه نَكِي زِي تَوَانَسَا هَه مَسُو
لَا هَكِي دَا كَرْت، زِي تَوَا كَارِي كَرَاو."

۱۴. لَم بَه نَدَه دَا بَوُ سِيَه مَن جَار، يَه ك مَه سَه لَه دِي تَه گُزِي وَ نَوِيَش نَوَه ي كِه مَن
وَ تَوُوسَه بَه تَوُوسَم وَ هَه يَه تَوَه نَاهَه نَك وَ زَه مَزَه مَه ي هَه لَه يَرَه، كَاك نَه حَمَدَه وَ تَوُوسَه تَوُوسَم وَ
هَه يَه تَه بَوُ دَه نَك، لِيَكِن دَه مَوَه يَه كِي جَوَان نِيِيَه. "كِه وَ دَك وَ تَم مَن پَتِم وَا يَه دَرُوسْتَه."

۱۵. نَوَه شَه رَجَه دَوُوه مَه ي كَاك نَه حَمَدَه دِيَش پَتِيُو سْتَه.

۱۶. بَوُچُو نَه كِي مَن هَه لَه بَوُ.

۱۷. لَم بَه نَدَه دَا قَسَه ي مَن وَ كَاك نَه حَمَدَه هَر يَه كِه.

۱۸. لَه پَتِشْدَا ش وَ تَم كِه "سَه ر لِيَشْتِيَاو" لِيَرَه دَا مَانَا ي مَه جَا زِي شَه وَا رِيَه.

۱۹. پَتِم وَا يَه دَه كِه پَتِشْتَه سَه ر هَر دَوُوكِيَا ن (هَم زَنَه ي ... وَ هَم كُو تَرَه كَانِي)

۲۰. بَوُ مَانَا ي كِه چِي "بَوُچُو نَه كِي كَاك نَه حَمَدَه دَرُوسْتَه."

۲۱. كَاك نَه حَمَدَه دَه لَتِي: "مَه مَسْت لَه وَ رَمَه بَه رَدِيَنَه دَه شِيَه رَه كِه دَا هَر نَم خُو تِكِه لَه ن كِه
دَه بَنَه بَه رَد وَ نَاوَه كِه بَلَاو دَه كِه نَمَوَه وَ كَارِي دَه كِه ن يَانِي لَه نِيَتِي دَه بَن."

مَن دِيَسَان دَه لِيَشْتَه مَوَه كِه وَ رَم يَانِي خَهو (بَه زَا رَاوَه ي هَمُورَا مِي) وَ رَمَه بَه رَدِيَنَه يَانِي
خَهو بَه رَدِيَنَه وَ نَوِيَش يَانِي خَهو تِيَكِي وَ هَك بَه رَد بِيَن (بَه رَدِيَن). مَن وَ رَمَه بَه رَدِيَنَه مَن بَه
نَه شَكِه وَ تِي بَه رَدِيَن مَانَا نَه كَر دَوُوتَه.

بَوُ بِيَرُو ي گِرَاوَان پَتِم وَا يَه هَر دَوُ مَانَا دَرُوسْتَن.

۲۲. پَتِم وَا يَه نَاوَه بَه رَدِيَنَه، زَوُوتَر مَه مَسْتِي نَوَه نَاوَه بِيَن كِه لَه نِيَتِي نَه شَكِه وَ تَدَا يَه. فَه زَا ي
شِيَه رَه كِه لَه خَهو دَه دَوِي. نَاوِيَك كِه بَوُيَرِي تَه بَه رَد نَه خَوُوتَوَه، بَه لَكُو مَر دَوَه، بَه لَام نَاوِيَك
كِه لَه نَه شَكِه وَ تَدَا يَه خَسِيَر بَوُيَن، خَوُوتَوَه، چَوْنَكِه جَارِي مَاهِيِيَه تِي خُو تِي لَه دَه سْت نَه دَاوَه.

سه‌لاحم‌دین ناشتی (شمال)

هه‌رکات ده‌مه‌وه‌ی بێ‌تیم خزمینه‌ به‌ پێشه‌وه!؟ خێرا بیری خلیسکان، لاری بون، تلاسکه به‌ستان و هه‌لنه‌ستانه‌وه و هه‌کو ته‌زوویه‌ک له به‌ری پێجرا ده‌ست پێده‌کا و له تۆقی سه‌رم ده‌چێته دهر!

ده‌لێی هه‌نگاو ده‌نێم ڕوه‌وه‌چریک، به‌ره‌و ڕه‌هۆل و به‌ودریک، به‌ دۆزینه‌وه‌ی سه‌ریک و سه‌ورێک! ده‌ترسم به‌خته‌ی مه‌به‌ستم، بێنه‌ پۆلوو له سه‌ر ده‌ستم، بجه‌نه‌ گه‌رداوی په‌له و داغم که‌ن و نه‌ساغم که‌ن...!!

ئمو که‌سانه‌ی به‌ره‌و ئاسۆی به‌ هه‌ودای ترووسکه‌چندراو به‌ پێوین و چاویان به‌یوه‌ته ده‌ینی به‌یروینی به‌یانی که‌ داوینی پاک و ساکاری کردۆته پایه‌ندازی ڕۆژیکی نوێ و ژیا نیکی تازه، هه‌قیانه‌ ترسیان ڕه‌نیش و تۆزی په‌ژاره‌یان لێ نیش! ناخر ڕۆژ داها تێ نه‌یا ڕواله‌تی هه‌لسوڕانی ده‌فه بێده‌نگه‌کی خۆز نییه‌!! وا هه‌یه ڕۆژی هه‌تا داها توه‌، به‌لام ژیا پێراها توه‌و به‌ستی به‌ تێخی جه‌للادی زه‌مان داها توه‌!

جا بۆیه‌ تا قمی خه‌نیم و جه‌رده، فریوهر و هه‌لخه‌له‌تێن و گێره‌شێوین هه‌رده‌م بۆسه‌یان ناوه‌توه‌ و مه‌ترسییان له کوێستانی ڕووحا ده‌نگی دلوه‌توه‌!

نامه‌وه‌ی پێشه‌نگی کاروانی پێشکه‌وتن هه‌له و سل که‌م و له کار و کرده‌وه‌ی دوو دی که‌م، به‌لام ده‌لێم بۆ به‌ینی ئه‌و ڕه‌یه نوێیه ناو ده‌لته‌وه به‌ ده‌سه‌کوتی میژوو پێتوێسته! مل پێوه‌نان نا شیرن و نادرسته!

راهر دوو نه‌زمونه، نه‌زمونی تال، نه‌زمونی شیرن! وه‌لانی شه‌رم و شووره‌یییه و ڕه‌ز لێگرتنی مه‌زنیه. کاکلی به‌ که‌لکی میژوو خه‌زێنه‌یه‌کی هه‌رگیز نه‌پراویه و مه‌که‌کی په‌سند و جیتی مه‌تانه‌یه!

ئه‌گه‌ر به‌خرازی له به‌ستینی ئه‌ده‌بی نه‌مرۆی دنیا دا که‌ وا تێکه‌لاوی سیاسه‌ت به‌وه، خه‌ریکه نه‌ناسینه‌وه و ڕه‌ی تێبه‌رین، ده‌بێ ناگادار به‌ن له باروودوخ، قه‌وناخی ژین، ژینی که‌لان! نه‌وسا له خۆمان رامه‌نین، ناستی بووغان هه‌له‌سه‌نگه‌نین، دوايه جوکمی به‌ره‌و پێش و به‌ره‌و دا، له بان کلاو ڕۆژنه‌ی ته‌نگه‌به‌ری زه‌مانیمان را دا ته‌که‌نین!؟

له نه‌ده‌باتی ولانی ئورووپا دا، له نه‌تو که‌لانی له خه‌وابیدا، هه‌ر ڕۆژی شێوه و شێوازی که‌ هه‌یه، سه‌یر و سه‌مه‌ره‌چاک و جیتی سه‌رنج، بێسه‌ره‌یه‌ره، به‌لام قه‌ت نه‌به‌وه

نەدەبیاتی کۆن، شرتوگرم کرێ و "دیزە بە دەرخۆنە" بکری! ھەر داھێنانێک بە نامیانی پاکی
را بردوو ھەوتێن نەکرابن، سست و بێ پێتیز و بۆیان چا نابن، بە ھەزار مەت و موور و سەلسە و
خەشلی پێن ھەلواسرابن!

بۆیە ھاسی ھەندەران دەکەم ھەتا خۆمانم و ھەبیر بێتەو و بە ناوی پرووناکیبیری، دەسکردی
جوان و نەخشینی خۆن لە ھەبیر نەچیتەو!

ھەبیر نەبوو، شاعیری بوو، نووسەری بوو، خاوەن ھەست و شعور و ھەبیر، ھەبیری نازا و
بەھوج و ژیر، لە ھەریەکە ھونەر و ھەبیر و نەدەبیات جیتی را و تەگبیرا
نەو توانی کەوتی گۆزان تی لێرە بەخاتە سەر شانی، بێبیاتە نێو تۆی شەھەر وە و بێکاتە
کری پەخشانی و تەنانت پەرش پێتەلاچن، بێتە نوور، بەل بگری و لە ھەواری شەوکاری
پەشووبەر راجن!

یەکنە ھەبیر، یەکنە نەبوو، شاسواری بوو، کاسواری بوو، سەھەت سووک و لەبەردلان،
کەلامی لە پەلکی گۆلان، کەچی بێ ناز و پەریوەی مەلەبەندی قەتەسی پێدەنگی!
نازانم بۆ ھەرکات دەسەوێت ھاسی شەھەر یا کورەتەچەرۆک و پەخشانی کاک سواری
نێلخانیژادە بەکەم، بەل دەگرم و دەلێی بە مەلەبەندی نەفسانەدا رادەھوورم. لە پێو خواوەندی
شەھری یۆنانیەکانم دیتەو یاد و ھەرا و گرمە و رووژانی عالمەم لا زیندوو دەبێتەو!
بەلێی چ رازیک بێ، چ تەلەسمەتک بێ و تا نێستا نەشکابن؟! بۆچی سواری چەند دەبە
پاش مالاوایی نێستاش ھەر تاقەسواری مەیدانی شەھری نۆیە؟! خۆ نەو لە راستەڕێیانی
لاتەداو، کەچی چۆکی بە وشە داداوە و بە ویستی خۆی تەقلە و جلیتینی پێن کردوون و
بەروو قۆناخێکی تری بردوون.

تۆ بەلێی سواری ھەلکەوتە و دەور و زەمان نەبێ؟ چەن نەگەر وا نوبە، بۆ کەس زات ناکا
بە ناشکرا خۆ لە قەرەیدا؟! چەماچ شتێک غەیری زمان و بیری تێژ دەستاویژی وێژوانە؟!
زمانی پاراو، بۆچوون و لێکدانەوێ نوێ و دڵگەر و بێرکردنەوێ فەیلەسووفانە، دیاردە
ھەرە بەرز و بەرچاوی قەلەمی سواری.

نەو راستی بێ نەو باشووستای زەمانە بوو کە توانی وشە بە وردی تەبەقەبەدا و لە
شوێنی خۆی دەکاری کا، کەسایەتی و دەمار بەدا بە ھێندێکان و رووحیان و ھەبیر بێت و لە
خەمیان پەرخستین!

کەلامی سەرەخۆ، وێنە ناشنا بۆ زەین، وێنەئەندنی تایبەت و خەیاڵی ناسک ھونەر
راپەلویزی شوێنەوارەکانی، کە دەتوانن بەلێن زۆرەیان خۆمالی و خۆشەویست.
کەرچی لە نێو ئەدەبی کوردیدا پەش بە شاعیریکی بەرز و خاوەن شێوازی سەرەخۆ

ناسراوه، بهلام نه‌وی جیگهی شانازی و ره‌زلمه‌ندییه و بۆ سرنج ده‌بی، پەخشان و داستانی
کەم وێنە‌یەتی!

ئەو شوێنە‌وارانە‌ی کە لە پەنجەرە‌ی نێو‌ەتاکی "تاپۆ و بوومە‌لێل"ی بە‌یانا پێشکەشی
کردوون، گەرچی بە‌رنامە‌یەک بوون بۆ رادیۆ نووسراون و هەر لە وێو بە‌لاو کراونە‌وه، بە‌لان
زۆر بە‌یان نووسراوێکی سووک و بازاری نین و نە‌بوون!

گەر بچە‌وێ بۆ هەر یەک لە بە‌رنامە‌کانی شتیکی بنووسم، دە‌بی چە‌ند هیندی نووسراوێکی
کۆتە و پە‌راوێز لێ بنێم و هێشتاش ناتە‌واوه؟!
خوێنە‌ری چاوه‌روان و تامە‌زرۆ!

بۆ نه‌وی له‌گە‌لم هاو‌ده‌نگ و هاوه‌نگاو بی نو‌می‌دم وایه‌ به‌ یارمە‌تی یە‌زدان و خ‌زما‌ن و
دۆستانی کاکه‌ سواره‌ هەر وا له‌به‌ره‌وه، بۆ ده‌وله‌مه‌ندتر کردنی ئە‌ده‌به‌که‌مان و پ‌تی‌وتنی
نووسە‌ران، چە‌ند غۆ‌ونه کۆ‌رتە‌چیرۆک و پە‌خشان و لێ‌ک‌دانە‌وی ئە‌ده‌بی لێ بە‌لاو کە‌ینه‌وه.
لام وایه‌ نێ‌شر هە‌شاردانیه‌ان گونا‌هێکی زۆر گه‌وره‌یه‌ و قە‌له‌می شاعیران و نووسە‌رانی
ده‌روە‌ست هی گە‌له و ملکی تایبه‌تی که‌سی نییه‌ و ده‌بی بێ‌تمه‌وه نی‌تو گە‌ل!

سبه‌ی چۆ‌ن ده‌بی وچ ده‌قه‌ومێ، نازانین؟!
هە‌تا ده‌رفە‌ت له‌ کیس نە‌چوو و مه‌به‌سته‌کانیش ره‌نگیان نە‌گۆ‌راوه، ده‌ی با ده‌ست به‌کار
به‌ین و ته‌یار به‌ین!

صلاح الدین عربی (آشتی)

میتوان هرگونه کشتی راند بر دریا.
میتوان مستلنه با یاری بلم در خلوت آرام دریا راند.
میتوان زیر نگاه ماه با آواز قایقران سه تاری زد، لبی بوسید.

شاملو

بدون تردید «فروغ فرخزاد» (۱۳۱۲ - ۱۳۴۵) را می‌توان یکی از سراینندگان برجسته شعر معاصر ایران قلمداد کرد و در مورد تعابیر، تصاویر، پیامها و دیدگاههای وی پس از یک انقلاب فکری و درونی - از سال ۱۳۳۹ به بعد - به عنوان یک پدیده خاص به بحث و تبادل نظر پرداخت.

به نظر آقای محمد حقوقی، - «فروغ یک چهره دارد با دو نیمرخ. نیمرخ که آینه شاعر «اسیر»، «دیوار» و «عصیان» است و نیمرخ که آینه چهره شاعر «تولدی دیگر» و «ایمان بیاوریم»!

«آینه نیمرخ اول، آینه‌ای کوچک در خانه‌ای محدود، نماینده زنی تنها و معترض، با تموج و تلاطم احساسات زنانه و مادرانه در قیام در برابر آداب و سنن معمول و معهود خانوادگی...»!

«و آینه نیمرخ دوم، آینه‌ای است در جهانی نامحدود، نماینده زنی همچنان با سریان و جریان تخیل و تفکری جهانی، در شعرهایی آزاد و با خط محتوایی که در عمق حرکت دارد...»!

من در اینجا قصد روانکاوی واژه‌ها و یا بررسی عناصر بسامدی اشعار فروغ را ندارم و تنها و تنها برآنم که در حد توان به مقایسه یکی از سروده‌های آن شاعر «لُر» بنام عروسک «کوکِی» و شعر «یک صمیمی» از سروده‌های فارسی «سواره

ایلخانی زاده» (۱۳۱۶-۱۳۵۴) شاعر توانمند گرد، باعتبار تفکرات عمیق فلسفی، سیاسی و جامعه شناسی وی بهرنامم.

شاعری که به سبب ذوق و سلیقه و استعداد فطری و خاستگاه اجتماعی، با سهری شدن بیش از دو دهه از کوچ نابهنگامش، باید هنوز وی را در کردستان یکی از چهره های درخشان شعر امروز گردی پنداشت.

گرچه آفتاب شعر نو گردی نه چندان دیرتر از شعر فارسی طلوع کرده بود، اما این روند تنها زمانی تعالی یافت که سواره و همقطارانش با بهره گیری از انقلاب شعر فارسی و تلفیق آن با ادبیات گردی در راستای تجدیدگرایی پا به عرصه وجود نهادند و بر آن بودند که جریانی اصیل، پویا و بالنده پدید آورند، ولی با کمال تأسف این روند دیری نبایید و می توان گفت با مرگ سواره در کردستان ایران سیر نزولی پیمود و هنوز هم بدان جایگاه رفیع دوران طلایی گنشته خویش صعود نکرده و اکنون به واسطه یک رشته از مسائل مهم در حیطه ادبیات و نوع نگرش سطحی متعیان شعر، همچو شعر فارسی در حال گذر از یک بحران است!

خواننده عزیز!

این پیش درآمد تنها زمینه آشنایی مختصری بود جهت برخورد منطقی یا دیدگاه های فردی و غیرکلاسیک در این برآورد.

شکی نیست که سواره نیز همانند «فروغ» دارای دو نیمرخ کاملاً متفاوت و متمایز است. او در نیمرخ اول جوانی است پرشور، حساس و دنباله رو و تحت تأثیر اشعار کلاسیک گردی با دیدی محدود...!

در نیمرخ دوم، او انسانی است با بینشی عمیق، آزاد اندیش و متأثر از جریانات و تحولات خاص سیاسی جهان، ایران و کردستان. این انقلاب درونی در بافت کارهای این دوره یعنی اشعاری که از سال ۱۳۴۱ به بعد سروده، به خوبی نمایان است.

آشنایی سواره با دیدگاهها و اشعار نفز پدر شعر نو گردی «گوران» و تحولات شعر کلاسیک فارسی که توسط «نیم» پایه ریزی و از سوی «شاملو» «اخوان»، «فروغ» و دیگران دنبال شده بود، او را در دنیایی تازه و پر از اعجاب و اعجاز قرار داد.

«گوران» با گام نهادن در راه یک نوع نوگرایی ویژه که می‌توان آنرا اساساً گونه‌ای «بازگشت به خویشتن» دانست، با درآویختن به دامن شعر هجایی و به کنار گذاردن اوزان عروضی و همچنین ایجاد فضایی کاملاً ملموس در اشعار شاملو از تصاویر و تعابیر تازه می‌توانست برای سواره «گرد» یگانه سرمشق و راهنما باشد... اما از سوی دیگر «نیما» و پیروانش نیز در تأثیرگذاری بر ساختار، تعابیر و تصاویر اشعار سواره نقش بسزایی داشتند، خصوصاً که دانش آموختن وی به زبان فارسی بود! سواره با اینکه نسبت به تحول شعر در کردستان عراق کاملاً آگاه بود و نیک می‌دانست که وزن هجایی یکی از بارزترین خصیصه‌های داستانهای منظوم فولکلوری کُردی است و حتی در چندین مقاله تحلیلی در خصوص ادبیات کُردی وقوف خویش را بر لزوم رهایی از وزن عروضی اظهار می‌دارد و ضرورت بازگشت به آن وزن اصیل را امری طبیعی، منطقی و اجتناب‌ناپذیر می‌داند، اما باز در این راه گام برداشت و سرودن شعر در قالب «عروض نیمایی» را نتوانست رها کند.

***

چنانکه قبلاً اشاره شد «فروغ» با انتشار مجموعه «تولدِ دیگر» که شامل سروده‌های سالهای ۱۳۲۹ تا ۱۳۴۲ می‌باشد و شعر «عروسک‌کوکی» نیز در آن به چاپ رسیده است، دریچه‌ای به سوی جهانی دیگر گشود و به جانب جاودانگی گام برداشت.

«عروسک‌کوکی» که با کلامی آمیخته به طنز سروده شده و یکی از شاخص‌ترین اشعار مجموعه مزبور است، یا تعابیر ملموس و شاعرانه، بیانگر دیدگاه انسانی ملتهب، ناراضی و عاصی است. فروغ در این شعر با تکرار فعل «می‌توان» که ذهن خواننده را هرچه بیشتر به جانب خویش معطوف می‌دارد، با بیانی شیوا، انسان را به وادی «توانستن» دعوت می‌نماید. «توانستن» که بیشتر نمایانگر حرکت غریزی خواسته‌های آدمی و در جهت نمایاندن مظاهر مادی و حسی زندگی پیش می‌رود و در انتها به سوی بازگشایی دریچه‌های معنوی در حرکت است...

او زندگی را با غم خاموشی می آغازد و با نگاههای خیره و بدون هدف مشخص گام برمی دارد و در کنار پنجره ای باز می ایستد، اما بسان کوران و کران. دوباره در این طریق، پرخاشگر و خشمگین و آزرده فریاد کاذب بودن «دوست داشتن»های آنی را سر می دهد و آلودن دامن عقیق عشق را در یک همآغوشی گذرا، یک نوع حرکت چندان آور می ندارد. نفسهای هوس انگیز و تنهای پژمرده در این گونه فضاهای ممکن و متعفن برای او کاملاً آشنا هستند. گوش فرا دادن به این نوع اکاذیب حیل گرانه در نظرش نوعی پستی بشمار می آیند...

و آیا این طنین همان صدای کاذبی نیست که فروغ را با اینهمه درک و فهم به زندان تاریک تنهایی و پوسیدن در پله بیهودگی سوق می دهد و او را به نوشتن غمنامه اعمال و افعال خویش و بیگانگان وا می دارد؟

فروغ می داند که رخنه ها و شکافهای موجود در زندگی محصور را می توان با صورتکها و نقشهای رنگین پوچ پوشانید و خود را بیخبر از درزهای واقعی نشان داد، اما آیا این «خودفریبی» می تواند رضایت خاطر وی را جلب نماید؟

او آگاه است که می تواند همانند یک عروسک کوکی بدون درک و فهم و احساس سر از هر ناکجای آبادی درآورد، اما آیا این «بودن» این «فریاد خوشبختی» زهرخندی نیست بر تار و پود این بازیهای تکراری و چندان آور؟ چرا، به نظر من این همان «بودنی» است که تعدادی از هنرمندان ما را بارها و بارها و بارها دچار تزلزلات فکری کرده و به جانب تردید و سردرگمی سوق داده است...!

شعر «عروسک کوکی» عصیان است علیه جبری تصنعی که روح و روان جامعه را درنور دیده و همین امر است که «سواره» را بر آن داشته که به «استقبال»، «تکمیل» و یا «تفسیر» آن بپردازد.

گرچه جای هیچگونه بحث و گمانی نیست که فکر اولیه توسط فروغ ابراز و انتشار یافته و حتی انعکاس برخی از تصاویر وی در شعر «یک صمیمی» کاملاً مشهود است، اما به جرأت می توان گفت که چگونگی پرداخت و تعبیر و نتیجه گیری «سواره» چنان رساست که یک قدم پا فراتر نهاده، یعنی می توان گفت «سواره» در

برخی از تصاویر به تفسیر و تکمیل تفکرات فروغ پرداخته و دیوار بلند این زندان ملال آور را درهم ریخته و مخاطب را آسوده تر با مسئله «بودن» آشنا ساخته است. «فروغ» برای القاء پیام خویش چندان سر در پی کلام کاملاً ادبی ننهاده و بسیار ساده و بی پیرایه سخن می‌راند، گو اینکه در محظی قصه می‌گوید، در حالی که سواره به دنبال تصاویر کاملاً بدیع و شاعرانه مرکب می‌راند و چابک سواری است آشنا در سرزمین «بودن».

کوا شهننگه سوار؟

سه لاهه ددین عه ره بی (ناشتی)

کوا شهننگه سوار؟

که درهوشانه وی پهری سهری شمسی
چاوژک به خاته بهری تلووعی؟

به ره به یانیک، مرژتیک، پروناکیر، له پهنا په ساریک به تنیایی دانیشته وه و بهیر
ده کاته وه. خه یالی زه مانیک هه لیده گری که ناده میزادی شابالی بالندان شه لالی کانیاوی
هه تا و ده کا و مرژتینی نهنگوتنی به یانی پتیه!

به بۆچوونی شاعیر، نهو نینسانه، ره سزی بزوتنه وه په که که ده توانی له زه مانیک
نهنگوسته چاودا، تیشک و سۆمایی بن بز نیگای باوه رتیک پیروز.

نه ندیشه به کی روون و نه سرموتوو، بز دهر پنی ههستی پاک و به سۆز، ده سه و داوینی
میژوو ده بی و به کروچه و کۆلان و شه قامی ههزار به ههزاریدا دینه خوار و شوینی مه میولی
جوولانه وه و پتیشکوت. که شۆره سوارتیک به دهماره. هه لده گری!

لیره دا باس باسی ناسۆ و دهر ووه کی روونه له تاریکستانی ژبانی گه لیک کی کۆن و
چهره ساره و دواکه و تودا. وا دیاره نه بیون یا دیار نه بیونی ناله لکری کاروان، کۆست و
قۆرتیک کی گه ووه به، بۆیه شاعیر وا گهرم و په ژار ده لالیتنه وه و له قوولایی بهیریدا به شوینیا
ده گه ری: ده گه ری به لکو داشدار وه دۆزیتنه وه! به لام ههزار مخابن، له مهیدانی ژباندا سۆزاغی
ناکا!

شه پۆل و له ره ی ددنگی دووره متمانه و هه مر و هه لای رووخی دانه سه کنیوی شاعیر، له
ده ماری که لاهی گه راوه و زهین له پتیه وهری ده گری و توژتیک توژی نیگه رانی به سهر
ده کشی! به لام با دیسانیش ههست راگرین و بزانی نهو شیه ره بز پسکاوه؟! توژتیک به ره و
دوا ده بیته وه!

- کوا شهننگه سوار؟

کامه سوار؟ شهننگه سوار کتیه؟ داخوا هه خه یال و زینده خه ویکه باسی ده گری، یا نا،
مه بهست ته و او خۆیا به و راسته و خۆ باسی قاره مانیک کی ناسیاوه و هاتروه و تیژ تپیه پیه و
داخی له سهر دلی شاعیر داناوه! وا دهر ده کموتی قه دهر حه دیامیک به سهر کۆچی سووری سوارا

گوزه راوه و نیتسا هوندرور کزنه برینی کولانه وه و تاسه ی دهکا!
 باسی په یامی تا قانه کوی. که ترووسکه و پروناکییه. بۆ کۆمه له دهکا. کۆمه لیک کی که
 خوی پتگای تیدا چوون لهوی تخت کرد! بۆیه نوین و دلخواه یه کی نه هیتی که سهره تای
 شیرعه کوی پتدا گیر ساوه، ده گزئی و ده ته قیته وه و ده بیته رِق و توو په یی:

- نه ی سهرزه یی پر وهوچ
 نه ی هدر هه نا یسه ک نه فله سی دوا بیتا
 تهرمن نه چن!
 ژنی ژانی منالی پتیا دئی!
 ناخو هه موو نه مه یوو نه مهبست!
 دلمیتی ژنی ناده میزاد
 هه لئا ته کن له منال
 له ژانی کرچو کال!

ولات په کسمر مژوته مه، ژبان هه لئیر و نه سته مه! مرؤف هه تا ملان به زه لکاو ی نه زانی و
 نه فامیدا رۆچوو و خهریکه تیدا ده چن و سووری ون ده بن! کۆمه له به دهستی خوی
 هه لکه وته یک ده ناخی رۆده کا و مچو رکیشی پتدا نایه!!
 رۆشن بیریک له نهو نو جه غزه دا ده سوو پته وه، دلته نگ و ناگاداره و ناتوانی پتده نگ
 بئی.

چاوسووری چوو. چ بکا؟ روو ده چی کا غه بری فله سه فه ی بوون و نه بوون؟! بۆ نه وه ی
 دیق نه کا ده بن به جوړیک دلته وایی بکا. ددان به جه رگی داده گری و نارامییه ک به سمری
 ده کشن. پشوریک نوئی ده کاته وه و نه هومن ده بیته وه و ده لئ: - کاتیک مهرگ هه یه و به
 به رجا ومانه وه تهرمی خو شه و بستیک ده بن، بزانی ژبانیش هه یه و ده جاخ هه روا به هاسانی
 کویر نابیته وه. نه وه تا، "ژنی ژانی منالی پتیا دئی" ژان ژانی گه له و ژبان له شو پتیک
 دیکه وه ده ست پتده کاته وه و ناپه ته وه: به لام ژیانیک کی "کرچو کال"، هه بوونیک کی نوئی و ساوا،
 که پتیرستی به زه مان و کاملیوون هه یه.

شه نگه سوار له تنه گزهی قو ناخی تاریک و نوته کدا بوو له بووه و له کل هاتوته ده را!
 له خۆه سمری هه لته داوه و هه روا "له پری، نه بووه به کویری!"
 شاعیر راز و نیاز ده کا و به ته ینیک له ده روونی گه راوه. به خه یالی روانی داری هیواوه
 که یفه خو شه، نه ما هینه ناها و له پر ده نگیک وه خوی ده بیته وه.

- دیتم که پر مه دئ!

من گدرمی بیر و هیوا بووم

پر مهی که چتلی سوازی مهر یوانه!

بیتچاره غۆم

پر مهی گرینی که نجی عه شهرت بو!

هر به خه یالی ناره زووی زه پنه وه راده پهری، نۆخر نیک به ناخیدا راده پهری و
نوستوردهی نازایه تی و پیوا چاکی - که دواتزه سواره ی "مه یوان" ن - دینه یادی! های لهو
خۆشییه، وهی لهم به خستمه رییه! وا دیاره هه لی ده یاز یون له زه ندانی محالاتی
هه لده کوی!

تۆز نیک راده مینتی، باشتر هه ست راده گرئ، هه مو نه نداسی ده بن به گوئ! که چی هه ی
داد، هه ی بیتداد، خۆ نهو ده نگه، پر مهی شین و شه پۆری جمعا وهر بو! نهو که سانه ی قه راری
نهو تیوان نه کرد بو...!! گر یان بۆچی و بۆکت؟!
وا دیاره نه م چه رخ و خوله دژ به ویست و داخوازی شاعیر هه لده سور پی بۆیه هاوار
ده کا:

- نهی سهرده می هه مو بهر ناوه ژو!

دلخ، مه شاپن، خه قه تن

بۆ چاوی شینی تازه هه ار

کوا شه نگه سوار!

وا که وه بهر ته له زمی سماته ی غار

ناسمان نهو نه ده غۆل مه ره

قاز و قورینگ ته بهو تۆزاوین!

چه غما غم دانی هه وری نه مژک

نه ستی و بهرد و بهوشوین

به ده ستی بهری له رزۆک!

هۆنه ده ستی بهر داو نه وه: لهو شین و رۆیدا وا ده رده که سوئ نه دیو بوو و نه مانی
شه نگه سوار راسته قینه به کی ژده راویه!

سوازی چاونا سمانی له نه شکمه وتیدا که وتۆته بهر فرکه فرکی پریشکه ی شالای غه یان و
پروچی به رزی سپاردوه و هه ره تی لای نه واردوه! به دیتی نهو کاره ساته ناکاوه، ناسمان
لێل و داگیراوه و پۆل پۆلی بالنده ی سه ره خۆ و کۆچه ریش، تۆزی خه قه تیوان له سه ر نه شتوه!

لەم قسۆناخەدا شەری چاکە و خراپە ململانێی نوور و تاریکی دوایی پێشمانووە و بە لای ناخۆشدا شکاوەتەووە.

بەداخەووە سوار ئێو سەفەرە گەورە و گرانی پێتووە نەهات. بڕیسکەیک بوو پلەرد و هەلومەرجی چەمبەری پێ ئێو بارەوبار نەکرا! گەردوونی چەپکەرد بە ویستی نەگەرا و تلی پێدا. هەولیدا، بەلام ناگری بۆ هەلنەگیرسا، هەروەک پیرەپیاویکی کەنەفت و کۆلێل کە بیهەوێ لەوێ پێدەسەلاتیدا شان وەرە کارێکی قورس و نەستەم بدا و بۆی نەکێ! ئێو نوکتەپە نالە هەناسەساردیپە لە گەمارۆی چارەنووسیکی شەم و بەسەرھاتیکی تال و توندان. قسە لە تیتکچوون و خاپووربوونی پەنامەکی کۆشکی ناوانە!

ـ رووخان بەداخەووە پێتقەرە

رووخان کۆشکی لە بۆلا

دیواری چین و پەیکەرەیی پلەمەول!

ئەو رووداوە تووش و دزێو، کە بێ دەنگدانەووە و رەنگدانەووەیکی ئەوتۆیە، بۆ شاعیر ئەوێندە دلتەزینە، لە گۆنن جەمێن و رووخانی دیواری گەورەیی چین و پەیکەرەیی هەزاران سالەیی ئەمبولەمەول وایە. ئەو شوێنەوارانەیی کە مەزھەری ھێز و زیاری و پاراستن و لێرەدا سەفەتەکانیان دەچیتەووە سەر شەنگەسوار، ئەو سەفەتەکانی نیشانەیی نرڤ و بایەخی بەرزی چووکەلەسوارێکی جوانمەرگن و هەلنەکێ کۆتەلی بۆ پەرازیتەووە و جۆگەلەیی فرمیتسکی لەدوا هەلپەستێ!

ـ ناخۆ فرمیتسکی روونی دواپەر

بۆ مەرگی زۆی پێتقەر

یا رووباری چوکی بەمەزچووا؟

وێکەر روونە شەنگەسوار دەبێ تازەترین فکری دەوران بووبێ کە هەنگاوی بەرەو شاری دەریا نابێ، بەلام هەنگاویکی کەموکووت و خەماوی. بیری شاعیر بۆ پەچرانەووە و مالاوایی پەگجەرەکی نامادەپە و نالەدۆزی پاشەکشەپەتی و باوەپیشی تەواو کز دەنوێت! ئەو کەسەیی بە بیستی پەرمەیی شیوەنی کۆرە کورانی هۆز بە خۆیدا دەشکاوە، هاتۆتە سەر گریان! باشە بۆ کامیان بگری؟ بۆ زری یا رووبار؟ تەمبیک بە سەر چاوی دەکشێ و ئاسۆی لێ تاریک دەبێ. تۆ بێتیی ئەگەر رووبار نەبێ، زری نەبێ دەشتیکی ویشک و قاقەر و شەپۆل نەچنەووە پیزی نەفسانان!؟

هاوارە! هاوارە لە من و لە دەریا و رووبارا! هاوارە لە چۆماویکی کە نەیتوانی شوێنێکی بەرچار لە خۆی جێ بێتێ و هەلچێ!

نەو وتەپە پتەر لە درۆنگی دەکا، هەتا شین گێڕی! تامی زاری شاعیر گۆراوە و بە
 نووسینی واتە "بەفەرژوو"ن، جوولانە وەکە دەباتە ژێر پرسپار و دوودلی پێوه دیارە!
 وە پتوشوینی شەنگەسوار کەوتن و نەوستان زۆری پێ دەوێ. شاعیر ترسی وەبەر
 نیشترۆ و قەلای نوێمیدی پووخواوە: بەتایبەت کە چاوشی بە "خێلی درۆ" دەکەوێ کە وا
 خەریکی پاساوە هێنانە وەن لە سەر درۆژە نەدانی پێگای پر پەمز و راز! سەرکۆنە دەکا! بەلام
 نەو هەلۆستە دەپێش هەموو کەسدا، پیتی خۆی دەگرێتەو، بە پروانپن،

نەمرۆ هەر شەویەکە لە کارایە

دەس پەرەلۆکی ئارەقی بەرشتن

دڵ هەمانە کولوانە

سەر گرکەتالە

دەمار پێ خوێن.

لە روانگەی هۆنەرەو قسەی زل و فەلسەفە تەنینی پێ هۆ، پێ هۆدەپە. بە بیستی
 وتە بێکەردەو قیزی دەپێتەو؟!

دلی نادەسیرادی ورە بەرداو بە هەمبەنە حیزی دەشوپێت، کە هەتا تیتی بەکی هەر
 دەبیا و سنووری بۆ نییە. خۆیڕیگەری بە سووک دەژمێری و لە دوو چوونی بە نەفامی دادەنێ!
 لای وایە نەو کەسانە ناوا کەوتوونە گێژاوی قەیرانەو، مێشکیان کالە و تۆوی تال و
 پوچی تێداپە. رەگی غیرەتیان ناهێوی و دەمار نەماوە و "خۆین بووە بە ناو".

باش پیشه‌گی

سلاحدین عمری (ناشتی)

من نملتم

هه‌تا هه‌تایه دوری جوتیه.

نهمر گهر هه‌تاو کهمیره. نهماوه ناگر و گری.

مترگی ناسمان به سورتانی هموری لۆکه‌یی نه‌زۆک.

پر له خال و قۆنه!

چینگه‌لێ که چیتوانی پۆله پۆری باریه.

جینگه‌مۆلی که متهار و گورگ و پتویه!

شقرمی که پۆته داری چاکی بێ نمه و شنه،

زه‌لکه گهر ته‌باری تهر و قۆشه‌نه،

خۆشه‌یسته‌کم!

له په‌نجهری نه‌وتاکێ بوومه‌لنمه‌وه

چاروی من له دیمه‌نی کچی په‌یانیه!

له هه‌نجهری زه‌مانه‌وه

گوتم له زه‌مه‌مه‌ی زوڵالی خه‌زه ورده‌گانی گانه‌یه!

هیوایه‌ک پهری ناسا بال ده‌نگیوێ و له مه‌له‌ندی ویشک و قاقری ناویمیدییا ده‌نیشی و به‌خوناوکه‌ی ناره‌ناری په‌هاری ناوهریشکینی گولی ژاکاوی ژیان ده‌کا.

گوێ به‌ بیستنی نمو زه‌مه‌ زوڵال و نوێیه ده‌لاوێته‌وه و روح به‌ لێکه‌دانمه‌وه و ته‌عبیری شه‌پۆلی نمو مورسیقایه‌ به‌رو سه‌ما ده‌چی و دروشانه‌وه‌ی له نه‌ستێران تێده‌په‌ری...

نه‌وه ته‌وه‌ری سه‌ره‌کی بییری باریکی شاعیر و نووسه‌ری هه‌لکه‌وته‌ی سه‌رده‌م، کاک سواره‌یه.

وته‌ی کاکه‌سوار بۆ من هه‌میشه‌ چه‌شنی ره‌هۆلیک وایه‌ که له‌ زیندانی بێ پۆچنی خه‌می هه‌بوون و ده‌ردی نه‌بووندا به‌ره‌و سنووری نوور و بوون ده‌کشێ. هه‌ر به‌راستی نه‌وه‌نده‌م شو و پۆ بێ تێکخستونه‌وه، لێم بوونه‌ به‌ره‌وی نهمری ژبانم و سه‌ره‌ندی گشتی وته‌کانم.

دل کامه‌ هاواری پێخۆشه‌ کاک سواره‌ له‌وێ ره‌شمالی خۆی هه‌لده‌دا و به‌ زمانی شیرین و پاراو میوانداری ده‌کا و نه‌قل و نه‌زیله‌ی دنیا‌ی کۆنه و نوێ ده‌گێرتمه‌وه. لێره‌دا به‌رامه‌ی

سەرخۆیوونی مرۆف تۆمار به تۆمار ولات ده‌ته‌نێته‌وه و ترووسکی به‌یری نازاد خۆ ده‌رده‌خا و به‌رگه‌یه‌وه‌ی بۆ نیه‌یه‌.

نه‌سری کوردی خه‌ریکه‌ که‌سایه‌تی په‌یدا ده‌کا و که‌وتۆته‌ سه‌ر راسه‌ه‌قیان. نه‌م که‌تیه‌یه‌، ده‌ریزه‌ی نه‌و قوتناخه‌ شکۆداریه‌ و به‌ ده‌ستی هه‌لکه‌وته‌یه‌ک له‌ به‌ره‌ی مامۆستایان: هه‌زار، هه‌تمن، قه‌لجی، زه‌هیچی و شوکۆر مه‌سته‌فا به‌هه‌ت‌تر ده‌کری. به‌ لای مه‌وه‌ به‌ینی نه‌و په‌نگابه‌ له‌ لایه‌ن کاک سواره‌و کارێکی په‌گج‌ار گرینگ و به‌ره‌چاوه‌. بۆ؟ چونکه‌ چاپ و بلاوکرانه‌وه‌ی چاه‌مه‌نی به‌ زمانێ کوردی له‌ نێراند‌ا به‌ ده‌گه‌مه‌ن بوو: نه‌وه‌ی به‌ وردی و به‌ پارێزه‌وه‌ کاری له‌ سه‌ر ده‌کرا و تینوگه‌ریکی وه‌هر هه‌ناوی نه‌ده‌ب ده‌نا، زیاتر ده‌سنووس و ناق تاقه‌ که‌تیه‌ی ده‌ستاوه‌ست که‌راوی سنوور په‌راندووی که‌رمه‌ین بوون و هه‌یچی دیکه‌، به‌لام ته‌که‌لاوی نزیکێ کاک سواره‌ له‌گه‌ل کۆز و کۆمه‌لی رۆشنه‌یری کورد و په‌له‌ی به‌مه‌اله‌یی له‌و بارووه‌خه‌دا توانیویه‌انه‌ بالی به‌ سه‌ر به‌کێشن و هه‌لی بۆ به‌هه‌ستێ. جا بۆ ده‌ریزه‌ی مه‌نته‌یقی باسه‌که‌ پێویه‌سته‌ لیته‌دا نیشاره‌ بۆ رووداوێکی زۆر گرینگ له‌ مه‌یژووی نێرانا به‌کری که‌ به‌ "شوێشی سه‌ی" ناودێر کراوه‌. نه‌م پێشهاته‌ که‌ ده‌گه‌یه‌ته‌وه‌ سه‌ر گه‌لاله‌ و زه‌ختی لاهه‌کی، په‌غۆمه‌یک بوو له‌ کۆمه‌لی داخراو و نه‌مه‌چه‌ ده‌ره‌به‌کی ولاتا و به‌ به‌روای زۆریه‌ی په‌سه‌ژان له‌ پێشکه‌وتنی کۆمه‌لا ده‌وریکی مه‌زنی به‌ینیوه‌.

هه‌له‌به‌ت به‌ر له‌وه‌ی نه‌و ئالوگۆته‌ به‌ شینوه‌ی ناشکرا به‌یشه‌ ناراه‌، له‌ ژۆره‌وه‌ جیه‌کا و په‌نگای بۆ خۆش ده‌کرا. بۆ وینه‌ له‌ سالێ "١٣٣٨"ی هه‌تاویدا مانگنامه‌ی "کوردستان" به‌ زمانێ کوردی له‌ تارلن هاته‌ چاپ کران و سواره‌ش یه‌که‌تیک بوو له‌ هاوکارانی، که‌ به‌داخه‌وه‌ ته‌نیا چه‌ند سالێ ته‌مه‌ن کرد.

هه‌ر له‌و سه‌روبه‌نده‌دا به‌شی کوردی رادیۆ کرمانشان کرایه‌وه‌ و بوو به‌ ده‌ریزه‌ی به‌ ره‌سه‌ی نووسه‌ین و خۆینه‌نه‌وه‌ی کوردی: هه‌له‌به‌ت ته‌نیا له‌م چوارچه‌یه‌وه‌دا. زۆریه‌ی نووسه‌ران و هاوکارانی مانگنامه‌ی "کوردستان" به‌ونه‌ کارگه‌ر و هاوکاری رادیۆ کرمانشان.

به‌ کورتی مه‌ودای سالانی چلی هه‌تاوی که‌ سواره‌ تووشی زیندان و به‌گرتن هات و دوا‌ی مساره‌یه‌ک نازاد کرا، هه‌ر ده‌سه‌به‌رداری کاری نه‌ده‌یی نه‌بوو: تا نه‌و جیه‌یه‌ی که‌ توانی شوێنه‌واری به‌نرخه‌ "تاپۆ و بوومه‌لێل" به‌خۆلێتی و له‌ رادیۆه‌ بلازی کاته‌وه‌...

حه‌قیقه‌ت نه‌وه‌یه‌ چونکه‌ تاپۆ و بوومه‌لێل ته‌نیا به‌ستیک و دوو به‌س نیه‌یه‌ و په‌تر له‌ شێه‌ست به‌رنامه‌ی سه‌ریه‌خۆیه‌ و له‌ چه‌ند سالاندا نووسراوه‌. راده‌به‌ین و لێکه‌دانه‌وه‌ی ورد که‌لێک نه‌سه‌تم ده‌کا و لکی زۆر لێ ده‌به‌نه‌وه‌ و به‌یتو به‌کویه‌نه‌ نه‌و لیته‌واره‌ چه‌ره‌، ده‌رکه‌وتنه‌مان نه‌وه‌نه‌ نه‌خایه‌نی که‌ وه‌رمزی له‌ دوو ده‌یه‌ی و له‌ پێش‌ا به‌سی ته‌وه‌ره‌ی سه‌ره‌کی هه‌لوێستی

نوسەر کړا و په همدې دوزانم شه قلی بیرم پخه مه سر دقې بڼوون و روانگه ی سواره و
نوگران.

ناده میزاد بوونه وهرتیکې په مزارویه، جاری وایه دلی خوښه، خوښی بڼوون و پروون
دهیښی، له بازندې شادیدا همدلهدسوړی، هستی دهوون و په ژبانه وه دهخافلی: همدې وایه
خه مناکه. هه موو شتیک له بهر چاوی تمگر توویه و قاپوړی ژبان به زیندان دشو بهیښی:
نیچل له ماهیښی هرکیاندايه، له تمکه میران لا ددا و قول دهیښه وه، بڼه له چیروکی
شهرگه دا به لیکدانه وده کی عالمانه، شهر ودا دهن و دهسکه گولی ناشتی و پتیکه اتن
دهکاته دیاری: پتیکه اتنیک له سر بناغی مروفاپه تی و خوښه ویستی نادهمیزاد.

وهک پروونه گټرانه وې نیوهروکی زوړیه ی چیروکه کان له زمان په کم کسی تاکه وده و
ده توانم بلستم خوښه زوړ چاک به دواي خویدا دهکیشی. فقرمی چیروکه. تمز، په خشان،
لیکدانه وه و ناساندنی که سایه تیبه کان بری له قه لاقه تی نه دهی فارسی نیزیکن، به لام
جیواو زیان زوړه. بهرچاو ترین جیواوایی سواره له گمل نه دیانی سرده می خوښی نه وده که
سهره پای زالبوون به سر فده رهنکی رهسن و زمانی فولکلور و زگماکیدا، به بوونی
چینشکه یه کی (زهق) سهره خو و همدکه وته، نوو سراوه کانیشی وده کو شپهره کانی پرن له
وینه ی جوان و خيال ورووژین و ورده کاری زیره کانه و که متر وایه تیوهروکی نوو سراوه کانی
گری نه درابن به مه به سستیکی گریڼگی به رزی گدی بیده ره تان. کاکه سوار نه وینداریکی
له جوښه و هه موو شتیک له جوانی و خوښه ویستییا دهیښی. یانی مدلی جوانی په رهستی
روحی له ویه پری نارده ته تی و کلولیشدا، سهره پای پروا به نه وینی تاسمانی، هیشتا
نه تیوانیوه خوښی له دواي نه وینی زه وینی تیژتیه پرزگار کا و هه تا جیهه ک چو ته پیش که
لږمه ی کراوه!

به پای من سرجه می بابه ته کانی نهو کتیه ده توانی گه لیک قوژنی تاریک و ونی
روحی نه وای کومه لی کورده واری، به تاییه ت توژی پرووناکیهر و خوښه وار و چو نیه تی
هملو یست و ویستی به رهنکاری و ملکه چی وده در بخا. واته مه ودا یه ک که له نیوان
نوسه رانی ناواری کورستانی روزه لات و همدسوکه و و هملو یستی خدکا به دی دهکرا،
به بلاروونه وې نهو کتیه چاکتر ده رده که وې و میدانی بولیدولن و شپهره وده فره و انتر
دهیښه وه.

سواره و دوو جاز مهرگ

هومر تلهانی

هه یاران ئه دلی غافل کهم نییه له من بهیستی نهری بۆ دهبن سواره دوو جاز شهرهتی مهرگ بهیستی؟ تاره کو وهلامی بدهمهوه بۆ کلتۆلی و سهراشهوای من. ئهری ئه دوو کۆچه بێ وادهیه بۆ ههر له زستانهکی سارد و به فراویدا بوون؟ بۆ نهوهی ملتۆمی چاره رهشی بلیت بزانه من چهند به توانا و بێ بهزییم له م سهرما و سۆله دا جهرگت هه لده قهرچتم و داغی پتوه دهنتیم.

"هاوار بۆ خه لکی بێ هاوار". منم که هاوار و دهنگ له گهروما قهتیس ماوه.

سواره له تهمهنی ژیری چل سالهوه له زستانی رهشی سالی ههزار و سێسه دوو پهنجاو چوار زۆر به پله و بێ مالتا وایی به جیتی هێشتین تهرمی پیرزریان له گوندی "حه مامیان" نهمه مهردی خاک کرد. سواره جارتیکی تر ههر له ژیر تهمهنی چل سالهوه ههر له زستانی تووش و بێ فهدا له سابلاغ بوو به میوانی دوو خانه خۆتی دلوا و به خۆتی. دوو گهوره پیاوی بلیمه تی کورد و له لایمن هێمن و ههژار به خهترهاتن کرا.

"وهرن وهرن شهوه گرتومی بگههنتی هاوار" کتی به هاوارمهوه دێ کتی بێ و بلیتی نهری ئهوه تو شیت بهوی، دهلی بهوی؟ چۆن که سێک دوو جاز نهری؟ تا جوابی بدهمهوه کاکه گیان تازه هانسهو کهم کهمه هه وهل که رهتی مهرگی سواره له بهیر بهر مهوه، که رهتی دووهم دلته زهنتر، گورچوپر تر ههر نه یگوت خواحافیز و زۆی و نه گهراوه. ئهری بۆم نییه سه وایی بێ "خهساری بێ گهرا نهوه" که شاعیر باسی دهکا نه مهیه "نهوانه ی که چوون کوا گهرا نهوه" بهراستی وایه.

نهم چاره "مانی" شی له تهک خۆیا برد و نه بهیشت به گه رتتهوه ئه "مانی" بهی که لهو زستانه دا تهری سواره ی وهک تابلۆیهکی رهنگا و رهنگ کیشاو هاورێ دهگه ل شیعریکی بهرز نار دییه نێو بازاری ئه دیب و شاعیران.

بۆ کتی به گریم بۆ سواره ی سالی ۵۴؟ بۆ سواره ی سالی ۷۶؟ بۆ دهست و پهنجه رهنگینه که ی "مانی"؟ نا بۆ کۆزیه ی لێ به بهاری شیعهر ده گریم. بۆ پهخشانی ساوای بێ ناز ده گریم که وا لارهمل چاویان بهیروته لاوانی ولات.

بۆ دایکی زگ سووتا و تاسه بار ده گریم که بهو پهری له خهوه دووی ماوه دا لهشی سارد وه بهوی کوره جوانه که ی له باوهشی گهرمی ده ریتن و له شارێکی تر بهیشتن. بۆ ئه دایکه کلتۆله که لهو شهنگه بالا یه ههر ماچتیک و نۆخه یهکی بۆ مایهوه.

خۆم بهوه دلدار ی دهده مهوه و جوانه مهرگه کانیش ده لاوتنه وه که رۆژیک جینگاتان بهر ده بهتتهوه، بهلام دېسانه وهش دل ههر له کوله و چاو ههر که یلی سروشه.

به بژنه‌ی بیست و هومتهمه‌ن سالوگه‌ری
مه‌رگی شاسواری شیعره‌ی نوئی کوردی

کوا شه‌نگه‌سوار؟

که دره‌وشانه‌وه‌ی په‌ری سه‌ر نه‌سه‌ی
چاوێک به‌فساته‌ به‌ه‌ری تلووعه‌ی

شه‌نگه‌سوار

مه‌نسور حامیدی

جاروباره‌ منیش وه‌ک زۆرانی تر خۆم لهریو ده‌ده‌م و نایشارمه‌وه و ده‌لیم سواره‌ باش
ده‌ناسم! مه‌گین هه‌ر نه‌و سواره‌یه‌ نالین که شیعره‌ی "خه‌وبه‌ردینه‌ی" گوتوه‌. جا نازانن چ
شیعره‌یکه و نازانم چ شیعره‌یکه! ناخر سه‌یر ترساندووینم، هه‌قمه‌ وا به‌لیم. گویا هه‌ر ته‌نیا
چهند که‌س نه‌یزنیان هه‌یه و ده‌توانن و توانیویانه‌ مانای لێده‌نه‌وه. نه‌وانیش نه‌و خزم و
دۆستو براده‌رانه‌ی سوارن که نه‌وان سه‌رده‌مان خۆی مېوانی ماناکه‌ی کردوون و "شاکلیل‌ی"
خستۆته‌ گیرفانیان و ده‌لین بیتۆ له‌وان به‌ترازی. قسه‌ لێکردنی هه‌له‌یه و نامان! وه‌ک نه‌وه‌ی
سواره‌ هه‌ر نه‌یزانیبه‌ ته‌ئویل به‌ چ مانابه‌که و پتی و بووبه‌ ته‌فسیر و لێکدانه‌وه و نیشانه‌ و
په‌مز و مه‌جاز ته‌نیا به‌ که‌لکی نه‌قل و نه‌زله‌کانی مه‌لا نه‌سه‌رده‌ین دین...

خودا هه‌لناگرێ نه‌و که‌سانه‌ی و به‌ پارێز باسی کاک سوار ده‌کن، زۆریش نا‌هه‌ق نه‌ن، به‌
نایبه‌ت کاتێ ده‌زانن سواره‌ کووی کێشه‌ و که‌ی له‌ دایک بووه‌ و چلۆن ناچار بوو هه‌م‌وو
قورسایی له‌شی به‌خته‌ سه‌ر لایه‌کی یا به‌ مندالی چهن‌دی مه‌له‌ پیتخۆش بووه‌ و که‌ی
زه‌ماه‌وه‌ندی کردوه‌ و چهند که‌ی تر... دیاره‌ خۆ ده‌یناسن. چما نه‌مه‌ که‌سانی ده‌وروبه‌ری
خۆمان چۆن ده‌ناسن. ده‌ی له‌ ماله‌وه‌ ده‌ست پێده‌که‌ین، هه‌راکه‌ت ده‌ناسم، وه‌کی نه‌وه‌یه‌ خۆتم
ناسیبێ! هه‌رچی نووسیۆته‌ با نووسیبت، تۆ هه‌ر نه‌و که‌سه‌ی که‌ خالت دراوستیمانه‌. جا به‌م
چهن‌ه‌یه‌ که‌ تا نه‌مۆ سواره‌ نه‌و جۆزه‌ی شیاوه‌تی نه‌ناسراوه‌. نه‌تستاش نه‌مانتوانیوه‌ ژبانی
هونه‌ری و ژبانی ناسایی هونه‌رمه‌ندیک لێک جیا که‌ینه‌وه‌ و له‌ دوو گۆشه‌نیگای جیاوازه‌وه
بۆی به‌روانین. ویده‌چتی له‌ ڕوبه‌ه‌روو بوون له‌گه‌ل سواره‌دا زۆرتر مه‌به‌ست خۆ ده‌رخست و

خۆهه‌لدانهوه بێ تا ناسینی سواره‌ی شاعیر و نووسەر و به‌ره‌مه‌هه‌کانی. لێره هه‌لده‌گیرێ گله‌یییه‌کی دۆستانه‌ بێشینه‌ ئاراه. به‌راستی نێمه‌ بۆج که‌متر و به‌ ده‌گه‌من پدی به‌ را‌ده‌ی گه‌وره‌ی گه‌وره‌کانمان ده‌بین؟ له‌ چی ده‌ترسین؟ بۆج پێمان خۆشه‌ هه‌میشه‌ تهم و مژ بالایان بشارته‌وه؟ بێشێ له‌به‌ر نه‌وه‌ نه‌بێ تا هه‌ست به‌ به‌چووک به‌ونی خۆمان نه‌که‌ین؟ نه‌ی نه‌گه‌ر رۆژتیک له‌ رۆژان هات و بای به‌ته‌وومی کوێستان، لا‌به‌ری پ‌ه‌رده‌ له‌سه‌ر بالامان و ده‌رکه‌وی هه‌ر ده‌کوژین دوور او‌دوور، سه‌ر له‌ کامه‌ به‌فر رۆ ده‌که‌ین تا که‌س نه‌بین؟! به‌لام سه‌ره‌رای نهمه‌ به‌ دنیایێ ده‌لێم سوارش ده‌ناسرێ، نهما نه‌ک وه‌ک کاک حوسین، تۆفرۆشه‌کی جی‌رانمان که‌ دا‌یم و ده‌ره‌م هه‌ر کاک حوسینه‌ و هه‌میشه‌ی خوداش هه‌ر تۆفرۆشه‌. به‌لێ سواره‌ ده‌ناسرێ، به‌لام که‌ستیک ده‌یناسن که‌ مل به‌ به‌ره‌م‌و‌ری وشه‌ی ر‌ه‌نگاو‌ره‌نگ نه‌بێ و ده‌ست و په‌نجه‌ی کو‌شته‌ی هو‌ای به‌ره‌شتین. که‌ستیک که‌ نا‌له‌ومی عه‌کسی یادگاری نه‌بیتو نه‌یه‌وی له‌گه‌ل سوارش و‌ینه‌یه‌ک هه‌لگرێ و نا‌له‌ومه‌که‌ی له‌پا‌وه‌لێپ کا له‌ ناسنامه‌ی هو‌نهری. دیاره‌ سواره‌ له‌گه‌ل هه‌ر که‌ستیک و‌ینه‌ هه‌لناگرێ، به‌ تابه‌تی نه‌گه‌ر نو که‌سه‌ له‌ تابه‌ و خێلی درۆ بێ، هه‌ر سه‌هر ده‌پاره‌تیتن. چون‌کو زۆر به‌ باشی ده‌یناسن و ده‌یانناسیتن. له‌ به‌ون و هه‌ناسه‌کتشانیشیان به‌گه‌مانه‌:

نتیوہ کتہن؟

مختلی دور

گدلی دم پر لہ ہمارا

نیستیم حتی شاری به گرمه و دووکل

بِسْمِ اللَّهِ:

نتیجہ چکارمن؟

چ کسین؟

خوزگه نه‌وه‌نده ره‌پ و راست مهابینه‌وه که ویراپامان بلتین: از بد حادثه این جا به پناه آمده ایم. چونکوئم توژقاله راستیه‌ش ده‌تیوانی هه‌وه‌ل هه‌نگاوی ناگه‌برونه‌وه و هه‌خه‌هاته‌وه با که به‌داخه‌وه نیسه. ره‌نگه هه‌شبن بلتین سواره رووی شیعه‌ره‌کی له نیسه نه‌کردوه، نه‌وه‌تا ده‌لن: تپوه نه‌ی کرمی کتیب / پاری غاری هۆده. کس نه‌زانی خوا عالمه له سالدا ناقه کتیب‌یکیش لیک ناگه‌مه‌وه چونکو له‌گه‌ل میزاجم نایه‌ته‌وه. ده‌خه‌وم ده‌کا و دیسانیش هه‌روا پێ داده‌گری له‌سەر ناسینی سواره. سویند له‌سەر سویند و سێ ته‌لاقیش به‌ دوایدا که کس وه‌کی نه‌و نه‌یتوانیه‌وه سواره بناسن. له‌وانه‌شه‌ بۆ به‌لگه‌ چنده‌ پهر کاشه‌ری ته‌نابادی که به‌ جه‌وه‌ری سه‌وز چنده‌ شیعه‌ری که به‌سته‌زمانی سواره‌ی لی نووسیه‌ن،

نەوێش پێ هەڵەویەلە، بە سینگماندا ەدا کە بابەلێ ئێوە نێتر لە کوێوە هاتوون؟ بەلێ! چەند دوور راوەستا، سواره لە سەردەمێکدا هاتە گۆ کە گەلی کوردیش وەک زۆریەکی گەلانی رۆژەهلانی نێوەراست لە حالی توێژ هاوێشتندا بوو. دنیا ئالوگۆتێکی سەیری بەسەر هاتبوو. شەپۆلێک هەستا بوو کە هەرچی کۆن و کۆنەوێست بوو راپدەمالی. بێسروباوە و هونەر و سیاست و تەنانەت رووکاری ژبانیش گومانی لێ دەکرا. ئەم خەونە خوشانەی کە لە کاتی خەویدا بواری سەرەلانیان نەبوو لە دڵدا دەگووران و چەکەرەیان دەکرد و سواره و چەند دۆستی شاعیری تری دەبا دلدارییان کردبا، هەلبەت نە بە زمانێکی پولو و سواو، بەلکۆ بە زمانێکی دیکە و پێزی پێشەوێ ئەم "پێشکەوت"ەیان بۆ رووناکییان چۆل کردبوو و رووناکییان هەر ئەو کەسە بوو کە دەبوو خاوەنی ئەو شتە بێ کە ناوی زمانێکی دیکە بوو کە بەداخەو نەبوو، کە نەگەر وا نەبوا "چاوە" نەیدەگوت:

کێ هەبە پێتە یارەتەم؟

خۆ هەوالەکم وەنەوێ خەستۆتە خەو

هەوالەکم، هەوالەکم

قوو بە مالهەکم

پرخە پرخە خەوێتی

راتەکاندێکی لازمە

هەر نەو دەم ئێمە کە مەتر شیعری سواره دەبینین کە راستەوخۆ یا ناراستەوخۆ، ئەو بە رۆلەت رووناکییانەمی نەخستیتێ ژێر پلاری ئەوس و توانج. دەبێ چەندیان وەرەز کردبێ و چەندیان وەرەز کردبێ کەوا دێژێک و بێ باوەرە سەبارەت بە ئێمە:

مەن دەلێم:

پەپوولە پەگ فری بە بالی سەوز و سورەو

مەن دەلێم:

گولێ بە دەم شەمی شەمالەو بەزێ بزووت

تۆ دەلێی:

چ بوو پەپوولە پەگ فری؟

یانە سورەگول، زەرە کەوتە لێوی ناسکی؟

با لێرەش نەلێین کە مەبەستی سواره لە پەپوولە و گولێ چ بوو؟ خۆ لەمە پێشتریش نەیانزانای، ئەوانەمی کە دەبوو بزانن چ بوو؟ بەلێ زانیبێتمان چ قەوماوە و ناگاداری ئەو جیولانەو و سەرەلانیانە بووین؟ ئەدی بۆ ئەمانسە لماند و نینکارمان کرد و گوتمان "چ

بوو په پوله يک فري؟ له جياتي چي باسي چيمان کرد؟ خو و خو و خو و نالي زالي
شوه:

باسي شو مکه، نه شایمري شوم
باسي خو مکه له لای هومندي فتره سرودوم
پتم مدلتن که نالي زالي شو، چاري پتخموي چره
پتم مدلتن نه ماتنمونه نموي که چرون
لهو سردمه نهستم و دژواره دا يه کيکي وک سواره نه رکيکي گموره و گراني لسم
شان برو، چونکه دهيزاني:

لايدکي بوم لای شو گنجه يه
به دمي برين پتکمني!
به شوروي وک پولا لشي
ريگای چه کمي سوري خوتن و
دستي رشي "به عسي" تني!
لايدکي بهرشم لای تو
نا، نهی هنديت وک مانگشمو
نا، دمر يای مندلی چاوبدمو!

به راشکاوې ددوتان بلتين، شيعري سواره، شيعري خزانگري و راوهستانه دژ به
روخان و هره سهيان. شيعري سواره، شيعري هوميد و نيمان و باوړه به هداو و رووناکي
و سرکه و تن.

برووسکه ناسا دي و له شوه زهنگي ترس و سام و شه که تيدا رووناکي دهخاته دل و خو
له چاوان ده تاريخت. هوزراوه سواره رکه بهري شو که سانه يه چاو دهقوچين بن نهوي هيچ
نه بين و ناچار نه بن بهرو پتش باژوين، بزيه ناوا دهنگ هه لده بري:

تسته وا گرمه له کتوان پمزه
مپش نهخاته لشي گا، بوله رزه
توون و توون و لوکدي گوتان
بمسپه تي، بمسپه تي
وا هات، وا چو

يان:

نمري هر شويکه له کارايه

دمس پیرلژی تاریقی پهریشتن
 دل هممانی کولوانه
 سر گرگه تاله
 دمار بین خونیا
 یان:
 نپوه کی شتری جهان
 پرمردماوغزی توله و گورگی گرن
 قاقره گیانه هوای پهریشتن
 شوره کاتیکه کوای خه لئی دست
 زه لکه به کزوه که تان، نپوه زلمن
 هر به پایک نه گه پین بین دهرهست!

شیعر بۆ یه کی وهک سواره گه پ لیدان و پۆز و نیفاده یه کی پروونا کبیرانه نه بوو. شیعر شعور و حوزور و تکی حهسته می کوردانه بوو له زدهمانتیکه گهلن تال و توندا. شیعر په پنجهرده یک هوو که لهوئ را دهیتوانی پروانته هه موو جیهانی ژبانی گه له که ی و له جیاتی هه موو خه و پردوانی دهوری هوار بهرز کاته وه. هاواری وه رمزی له دست شاریکی که ته نیایی سوارانی له کارگاکانی خوتن و خهفت و خوله میشتدا دکرده مه بهستیکی میژوویی و خهفتی هه راو و نهوینی تهسکی ده کرده چاره نووسی شاعیریک که لهشی به داره تهرمی کوچه تهنگه کانی شار پانه هاتوه و فیر نه بووه «به زین و دابه زین». بۆ ناسینی شیعی سواره، دۆزینه وهی کیلی ددرگای دنیای بیر تیرزی، که به ره مز و راز کلۆن کراوه، وهک پتو یستییه که خۆ دنوتن. سهرده می رهش و تاریکی پاشایه تی، سواره بهرو دهرمز و سه مبول پال پتوه دهن و نهویش وهک خاوهن که لامیکی کارا دانامنتن و روح وه بهر قهله می دیتن. بۆ وینه «په پنجه ره» یه کن له م نه هیتی و نیشانه و په مزانه به که سواره ده به هوئ لهوئ را پروناکی پتیشانی کۆمه لگا بدا:

له په پنجه دهی نهوه تاکی هوومه لته وه
 چاری من له دیمه نی کچی به یانییه

***

دهمیکی وادئ
 به هه رچی و له وزی سهوژی په پنجه ره دا

دلی به تاسی من
خبریکه بین نه گهنن.

***

ته وژم و تهن نه گهرا نوتفه دانی په نجهره گان

وه مالی بین زگ وزا

پر نه بو له تزی به هارا

شنه همیشه وه کوو

ویردی زاری په نجهره بوو

نه بو به سمری مندئ

له قامی سموزی زه مه نداا

هرودها کچ له شیره کانی سواردها په مزیکي جتی راماڼ و سمرنجه و کووله کدی رژی

ژیان و مانه و دیه:

شه پزلی له گوین غوښی شمری کچانه

لسمه پرومته مانی بووکی په زاسووک

***

وه کوو نمره ههنگای لوی به ره ژوان

له جن ژوانی زیندوو به گهانی کچی جولان

***

نه لیس پتکه نینی کچی سمرگورشتهی که دیسی

له نندامی تا پزی وه کوو بوومه لیلی

- سنووری شوی دوختن، نه وړه به پانی -

په چدی قورسی نیسانی نیسانی لادا.

***

شمالی دهری دووره شاری

پشوی پر له عهتری به هاری کچی کورد

***

وه عهتری زاری کچی پتوه

خاکی ماجوومی

***

له پهنجهری نېره تاکی پرومېلته وه
چاوی من له دېمنی کچی به پانیه!

***

تو شوره یی نېو شوره کاتکی گهری
لمهر نیگای تاسه باری نموندلارا
خوږه اوښور به لک ووی
گمزیه ی نمری
بهلام نهی کپړ
نهی چاونه رم

نهی خه نجره ی تو له ی رق تپړ

***

بهلام نمری من به شتی کورستانم
کپړی سه بر کوږلوی نېشتمانم

له راستیدا سواره هر جزیریک پتگای بریږی، شونېنیه کی وای چی هیشتووه که
پتپواری راسته قینه هه تله نه یی. هرچند شیعی سواره لهو پهری نیجازی خوږدایه و
هه ولې دواړه زمانی هژواوی کوردی له بهندی دوو پاتپوونه وه و سوان و پوان رزگار کا و
شیعریتی زاتی نم زمانه ده بریږی و به ساز کردنی موسیقی ژووره وه و تعبییری نوی و
ناوردانه وهی به چی له فولکلور، شیعیکی چند توئی و چند مانا بلتی، له هه مانا کاتا به
دانانی په مزشکیتیک که جاروباره وشه یه که و چهلې واشه دیریک یا چند دپره و
هاوشترویه ته نېو جهرگی، لهو ی را ورده ورده دوری هه لکشانې توش دست پتده کا تا
به راستی ده گیه خوت، وک له شیعی "خه وه بر دینه" دا ده بین که کللی کردنه وهی
شیعه که له لوړووی قاسپه ی کوی به ندرکراوا خو نیشان دده:

له چمنی گرووی کوی

کوی دومی به شیری زیندانی دلری

پری سموز به شته ی خرقه شانی باری

تدیه باوشتی تاسه باری پتاری

بی گومان هه چی له شیعره دا هیه و نییه ده گهریتمه وه سر بزوتن و جوولان و بهره و
پتش کرتان که له شه پزلی گهرووی کهودایه. واته شاعیر ده تی ده ی به گهرووی کهودا
رژبینه خوار و له گه ل قاسپه ی کوی دومی گهروکی قهغه زچندا سره هه لده ی نه وه. دیاره که

باسی گهروو دهکا مه‌بهستی مۆنچی دهنگه، چونکه نه‌مه چه‌شتیک مه‌جازه به علاقه‌ی حال و مه‌حمل، یانی باسی مه‌حمل دهکا و مه‌بهستی حاله و هه‌ر له دهنگی که‌ورایه که ده‌گینه ره‌نگی. نه‌م خال و میله‌ی زیندانیکه‌ی به شوول تهن‌درلوی له ده‌وری له‌شی که‌و گرتۆته‌وه و کردوویه‌تی به زیندانیه‌کی هیتروویی و نه‌م ده‌نگ و قاسپه بێ پرا‌نه‌وه‌یه ره‌نگه هاواریکه نه‌زله‌ی بێ له ده‌ست نه‌م چاره‌نووسه شووم و بیتفه‌ره. نه‌م هاواره هه‌مان سه‌وزه‌به‌سته‌ی خرۆشانی باریه که به هۆی دوور بوون له «باوه‌شی تاسه‌باری بنار» به درێژایی زه‌مان ده‌بیته «شه‌پۆلیک له‌گوێن شم‌رمی خوێنی کچه‌نه»، که پاک و بیت‌گه‌رد و پیرۆزه و «به‌ خو‌ر خۆ له سینگی دیواری غار ده‌دا و له‌گه‌ل گاشه‌به‌ردا سه‌ر نه‌سوێ، سه‌ر نه‌سوێ».

لام وایه‌ مانای شیعرێ سواره، قه‌شه‌ی ده‌ستی تاراوه و به‌ هه‌موو تۆز و دلۆێ ناگیرێ. نووسین له‌سه‌ر شیعر و نووسراوه‌کانی سواره یه‌که‌جار که‌من و هه‌تا دۆستایه‌تی گه‌رمیان له‌گه‌ل نه‌گیرێ و تیکه‌لاوییان له‌ ته‌ک نه‌کری، که‌وی نابن و خۆ به‌ ده‌سته‌وه ناده‌ن. خۆشه‌ویسته‌ی سواره دنیا‌یه‌کی پان و به‌ری‌نه و نه‌وینداری هه‌رده‌م نه‌وینداری ده‌وی. نه‌گه‌رچی به‌ خۆشیه‌وه هه‌بوون و هه‌ن که‌سانیک که‌ خۆشیان وسته‌وه و پێزیان لێ‌ناوه، وه‌ک نه‌م خزم و دۆست و براده‌رانه‌ی زانیویه‌نه سواره کێ بووه و خۆیان پێوه‌ مان‌دوو کردووه. لێ‌زه‌دا نه‌گه‌ر باسی میرات پارێزهرانی شاعیر، کاک سه‌لاحه‌ددین ناشتی و خوالێخۆش بوو م‌ارف ناغایی و به‌پێز حاجی عومه‌ر ناغا ئێله‌خانی و به‌ره‌ی نامۆزایانی نه‌که‌م، ناجو‌امی‌تیریم کردووه. چونکه به‌ حه‌قیقه‌ت هه‌رکام به‌ بارێک‌دا شوێنی ته‌واویان دانا له‌سه‌ر نامینی سواره. که‌چی دیسانیش یه‌کی وه‌ک من جاروباره‌ په‌یدا ده‌بن و خۆ ف‌ریو ده‌دا و ده‌لێ سواره باش ده‌ناسم. مه‌گین هه‌ر نه‌م سواره‌یه نالێن که‌ شیعرێ «خه‌وه‌به‌ردینه‌ی» گوتووه. جا نازانن چ شیعرێکه ... که‌ سه‌ر هه‌ل‌ده‌یه‌رین ده‌یه‌نین که‌ سواره هه‌ر وا سوار و چاو‌ه‌روانه ...

نم یادداشتہ پیشکشہ بہ ہرمویری ۶۶ سالہی لدایکپوونی سورہ

۱. "سوارہ و نملالکی پیشروایہ تی"

سوارہ نیلخان زادہ لہو شاعیرہ بہدگمن ہلکہوتوانہی شیعری رڑوہلاتی جیہانہ کہ لہ ہمبہر نہرکی شاعیرانہی خوی ہلوتستی رخنہگرانہ و تیروانینی فہلسفہی و خرتندنموی فیکری ہووہ : لہ ہرامبہر ہر ہنگاوکی کہ بڑ پورہ پیدانی سنووری شیعری ہللی ہٹناوہتوہ لاپہرہیکشی : سہر بڑچرونی جوانی ناسانہی خوی لہ مہر شیعری رہش کردنہتوہ بہ وتہیکشی تر : سوارہ بڑ ہر ہلوتستیکی مؤڈیرنی خوی لہ باہت تازہکردنہوہی چ شیعری و چ پەخشانی : سوردی لیکدانہرہیکشی مؤڈیرنیشی رگمل خستوہ و تہنیا بہ ہلوتستگرتنی : روت رازی نہہوہ : بڑ غوونہ سوارہ وک ہلوتستی تاکہ کدسی خوی زوری باوہر بہ تیکہلی شاعیر و کومہلگاہکی ہووہ و تہنانت نہرکی رپتیشاندہری جہساوہر دہخاتہ نستوی شاعیر بان ہونہرمہند : من لیرہدا نامہوئی لہ سہر ہاری نہرزشی تہم ہلوتستہ داوہری ہکہم : چونکی مہہستی تہم یادداشتہ بہددر لہم ہاسہیہ ، نوہی لیرہدا لام گرینگہ تہوہیہ کہ سوار : لہ پای تہم ہلوتستہی رادہوستی و بہ شیکردنہوہیکشی فیکری : فہلسفہی ، گریمان زوریش بہ ہتہزبان ہی ہتہز ، ہشتی تہم ہوچوونہی دہگری و ریکا نادا خوتنہرہکی تہم قسہیہ وک قسہیک کہ ہر بہ قسیتی دہمیتیتہوہ وہرگری بہلکو بہ چہندبن شتہ پاساری رخنہگرانہی خوی بڑ دیتیتہوہ ، بڑ غوونہ دہلی : "شاعیر نابیتہ شاعیر تا لہ پیش ہموو شتیکا نہیتہ کومہلناس ، نہیتہ نوتنگہی ناواتی سہیتیتی کومہل و مہکزی زانیاری ، دوتیتی کومہل" (۱) ، "ہونہرمہند تہندازیاری کوتشکی ناواتی بہپانی کومہلہ ، رچہشکین و ہاندہر و ری پتیشاندہرہ" (۲) ، "شاعیر نیہہ تہو کسہ وا وشہ لیزگہ تہکا : تہو کسہ ہلہستہچییہ نک شاعیر ، شاعیر تا دہردیکی نہہی ، تا ہروایک لہ دہروونیا نہہی... شیعری نالی" (۳) تہنانت سوارہ بڑ پالہشتی تہم ہلوتستہی خوی ہتہرشتیکی رخنہگرانہ دہکاتہ سہر شیعری عہرووز و دہلی : "لہ راستیا داوخواز و نیازی کومہل نہہو کہ تہو ویزہی (واتہ ویزہی ہدیوہندیدار بہ شیعری عہرووز) کرد بہ ہاو ، ہلکو پیتیستی کہمایہ تہیہیکشی نہشراف و ناریتوکرات وک دہرہگی زل و چینہکانی تری جہساوہر

تیرو ته سمل بوو که نیازی به ویره به کی دور له تیتکه یشتنی چم سواره کان بوو بز
 خه له تان دنیانو گیتز کردنیان^(۱۶) له لم لیکدانه و میشدا نه ونده زیده روی دهکا و توند دمروا که
 بهم جوزه ددوتی: ته لای منموه شاعیری عروزی شاعیر نیسه، چونکه جگه لموه که
 که وتوته شوقن شیوهی شاعیر یکی تر، شاعیره که ی پیتشوش کورد نه بووه.^(۱۷) (دیسان لیره دا
 دوویاتی ده که مسموه که له لم یادداشته دا مه بهستی داوه ریکردن و به هادانام بز نم دید و
 تیبینیاندهی سواره نیسه، هر چه ند جیا و ازیبه کی زور نه بهیم له نیتوان دیدی سواره و دیدی
 خوم بز نم باسه.) به کورتی و له سر دهمستی نم نمونانه وه دهموئ بلیم سواره لهو ماوه
 کورتهی که تمه نی نووسینی ریگای پیتدا، وهک شاعیر و نوره ریگی پیتشوه، هیچ کات
 هملی نمودی نه دا هملو تسته نه دهی و فیکریسه کانی به بن پالپشتی ته حللیکی
 ره خه گرانه، بیتنموه. سواره سهره رای نه وهی دهیزانی له مه پدانیکدا گوی فیکر و قه له
 ده خاته کایه وه که پژهی قمشاکه ران چهن دین قاتی گمه چیانن و بز هه بوو بن نهو
 لیکدانه واته ش قسه کانی هر بکمن و جی بگرن، به لام نهو و شپارتر لهو بز چونه ره مه کیسیانه
 بوو، دهیزانی چاو و گوتی کراوه، که میش بن تیژن و پیایو وریا هم میش هه. جیا له مه
 سواره وانه بوو هر بز نه وهی خوی بدوتی، نهو دهیزانی نه وهی نوئی به پتوه و به گوپتر دینه
 مه پدان، نهو نه وهی به کی له شیعری همرمانی خه وه به دینه دا ناوا باسیان دهکا:

له ناو نهو ههمو ناوه هر چاوه بهک

باری همنگاری خوزه

به تنها نهو شاره زای گوسپ و که ندالی رتبه

هملو منزلی زتیه، ناواتی به رزی زتیه

سواره له مه پدانی نه دهی کوردیدا به گشتی و له پانتایی شیعری نوئی کوردستانی
 نیراندا به تایه تی په کتیک بوو له پیتشوه وانی خاومن دمه لاتی فیکری و مه عریفی، جگه له
 راستیه حاشا هه لنگره سواره پیتشوه یک بووه که نهک هر نه خلای پیتشوه وایه تی ناسیوه،
 به لکو به کرده و هه له هملو تست و رچه و رهفتاری خوزدا ره چای کردوه و پتزی بز
 دناوه. له «تاپو» و بومه لیل دا سواره شش وتاری، راسته و خو و ناراسته و خو، له سر
 گوزان نووسیه، که چی ته نانه ت دپیک باسی شیعری خوی ناکات، هر چهن گومانی تیتدا
 نیسه که ده پتوانی و مافی خویشی بوو. باسی شاعر و په خشانه کانی خوی بکات، به لام
 ویده چی سواره هیند سهرسه خشانه پابه ندی نه خلای پیتشوه وایه تی بووه که ریگای نم کاره
 به خوی نه داوه. سواره نهک هر هه زی نه کردوه تنیا باسی خوی بکات، به لکو هملی داوه
 لهو دهرقه تهی بز هه لکه وتوه. واته بهرنامه ی رادیوی تاپو و بومه لیل. باسی شانز و

شيعری کلاسیکی کوردی و بهیت و هاریش هکا، تهنانت کۆمهلیتیک باسی تییۆزی ئهدهبی هیناوهته گۆژی، وهک ئهو وتارانهی که له سهر پیتاسه و کارکردی شيعرنووسینێ یان ئهو باسانهیی که تیهیدا له بههرهیی شاعیری ددهوێ، یان باسیک که له سهر "ههقیقهتی شاعیرانهو ههقیقهتی عیلمی" وهری گهێراوهته سهر زمانی کوردی.

پهتشرهوايهتی بۆ سواره شیرناهی گهمهی خۆواندنیکێ روژنشینناسایانه نهبوو، بهلکو قورسایێ نهرکی خۆههتکردنیکێ ئازایانه بوو، خۆههتکردن له پیتاوی فیکر و جوانی و نیشتماندا.

٢. سواره و خۆزیای "خهوهبهردینه"

"خهوهبهردینه" نهک ههر باشترین شيعری سواره ئیلخانی زادهیه، بهلکو سههرچێشترین شيعری کوردستانی ئێرانیشه تا ساتهوهختی نووسینێ ئهم دهرانه. به رای من شيعری "قورباڤانی تۆزی رێگهته" ی نالی چهنده پیتاشاندهری کاکلی هزو و نهندیشهی نالییه له مهر نیشتمان، شيعری "خهوهبهردینه"ش ئهوهنده نوێنهری راستهقییهی بیر و بۆچوونی سوارهیه له ههمهر کێشهی نهتهوهیی کورد. سواره له "خهوهبهردینه"دا باوهری بهو راستیهیه که کورد "ناویکه و لهگهڵ گاشه بهردا سهر نهسوێ" پیتشگریمانهی سواره ئهوه نییه که میللهتهکهی هیشتا نهگیشتونته قوتاگی "تاو بوون"، سواره پیتی وایه که لهکهی نهک ههر ناون بهلکو ناویکن "له چهشنی گهرووی کهو پهری سهوزهبهستهی خرۆشانی باری". سواره دۆگماتیک و دهمارگروانه و رهشبینانه بهر ناکاتهوه، به جۆزیک پیتی وایه نیشتمانهکهی شیاوی گهیشتن به دهريا نهبن، ههرچهند دهزانێ کهوی ئهم خاکه: "کهوی دۆمی یهخسیری زیندانی داری"یه، بهلام دهنق کهوی نیو رکه بهی و گهرووشت سههرپۆژی بهسته.

سواره تهنانت لهو ئاوهدا روالهت و سیمای "کچی نوور" دهبینیت و دیاره بزووتنی نوور تهنیا بزووتن نییه له ژێر دهسهلاتی گاشهبهردوه بهروو شاری دهريا بهلکو جێبهجێشتنی تاریکایی ژێر گاشه بهرد و له نامیز گرتنی رووناکایی شاری دهرياشه.

سواره له هینانی دهسته وازهکانی "خهوهبهردینه"دا نهوهپری زانایی و زیرهکی شاعیریتی خۆی بهکار هیناوه، بۆ نمونه "کچی نوور" چونکی بهروو شاری دهريا بهرپۆیه دهکری بلیتین ههمان ئاوه، بهلام ئهو ئاوه له سههریکهوه چونکه کچه، دیاره دهبن دواڕۆژ بهیتنه کانگای پیتو پیتزی مرۆف، ههم مرۆفی لهگهڵ دهری وهک شوو، ههمیش مرۆفی لێ بهرههم دێ وهکو رۆله، ههم مایهیی نارامی ژيانه، ههمیش ههوێتی دواوی ژيان، ههم راگری نینسانه، ههمیش ههلهگری نینسان له سههریکێ دیکهوه چونکی نووره، مانهوهی رووناکایییه و نهمانی

تاریکایی، بوونی گدرمای جیهانه و نه‌بوونی سه‌هولبه‌ندان. نور به حوکی نه‌وی گهره‌مری
 رۆشنا‌ییسه ریئ نشان‌ده‌ره و له سۆنگه‌ی نه‌وی سه‌رچاره‌ی رۆشنا‌ییسه خودی رێبه. که وایه
 کچی نور راسته "قه‌تییسی ده‌سی دپۆی کێوه"، به‌لام هه‌ر ده‌شتی رێگای شاری ده‌ریا به‌گرتنه
 به‌ر چونکی "نهمه‌به‌ردینه کووله‌کی رۆحی ناوه".

سواره له "خه‌وه‌به‌ردینه" دا چاره‌نووسی مرۆفی کورد به‌ چاره‌نووسی نه‌و ناوه‌وه گرتی ده‌دات
 که رێگای شاری ده‌ریای له‌به‌ره و به‌زی هه‌یه له‌ نیسه‌ پێدا هه‌ره‌سی شه‌که‌تی به‌سه‌ری‌دا
 به‌رووخێو به‌یتته گۆل و گراو و بۆن به‌گرتی و چه‌مۆله‌ی کلۆلی به‌ پرویا به‌هری:

گه‌لی گۆله‌ له‌و چۆله‌ به‌خسهری خاکی

به‌ پرویا گه‌لا وه‌ک چه‌مۆله‌ی کلۆلی وه‌هه‌ن

له‌ لایه‌کی دیکه‌وه‌ به‌زی هه‌یه به‌یتته نه‌و چاره‌به‌ی که‌ باوی هه‌نگاوی خۆشه‌ و:

ئه‌زانێ له‌ هه‌لدێره‌ هانی به‌هه‌زی

له‌ نه‌سکونه‌ و چالا‌یه‌ هه‌لدان و گه‌زی

به‌رۆی شینی سه‌رشانی ده‌ریا‌یه‌ ژینی که‌هه‌زی

نه‌و چاره‌به‌ی که‌ ناچاره‌ له‌ به‌ ده‌ریا که‌یه‌شتن و دیتنی نه‌و دیکه‌یه‌ی که‌:

له‌ به‌ر خۆه‌ه‌تاوا ئه‌تیی سینگێ ژینه‌ ئه‌هه‌زی

له‌ "خه‌وه‌به‌ردینه" دا وێده‌چێ شاعیر به‌یه‌وێ هه‌ره‌که‌تی ناو له‌ ژێر ده‌سه‌لاتی "رکه‌ی دۆل و
 شیو" به‌ره‌و "مه‌نزلی زێ" یاخود به‌ره‌و "ئاواتی به‌رزی زێ" به‌گه‌یشته‌وه‌، واته‌ ره‌وا‌یه‌تی
 کۆچ و کۆچباری ناو له‌ به‌مستینی به‌ره‌تسه‌کی گۆلێتی و گراویتی به‌ره‌و پانتایی به‌ره‌فراوانی
 شاری ده‌ریا له‌ کۆله‌ی یه‌که‌می شیعره‌که‌ش دا سه‌ره‌تای ئه‌م "هه‌ولی هه‌لدان" به‌ یاخود
 "چارانی چاره‌ وه‌سف ده‌کری، له‌و شوێنه‌ی که‌ شیوه‌که‌ ده‌لی:

به‌ خۆی خۆ به‌ دیواری که‌هه‌زا ئه‌دا ناو

له‌گه‌ل گاشه‌ به‌ردا سه‌ر ئه‌سوێ، سه‌ر ئه‌سوێ

به‌لام دوا جار و له‌ نیوه‌ی شیعره‌که‌دا خۆته‌ره‌ هه‌ست به‌وه‌ ده‌کا که‌ شاعیر چیتته‌ شوێنه‌ی
 نه‌م کۆچ و کۆچباره‌ هه‌لناگرتی و ته‌نیا به‌ وێنا کردنی نه‌و حاڵه‌تانه‌ قه‌ناعه‌ت ده‌کا که‌ نه‌گه‌ر
 به‌گاتنی چۆن ده‌بین. واته‌ سواره‌ لیته‌دا به‌ قه‌ولی خۆی هه‌قیقه‌ت له‌ واقیع جیا ده‌کاته‌وه‌ و
 نه‌وه‌ی لیته‌ به‌دوا باسی ده‌کات هه‌قیقه‌تیه‌که‌ که‌ له‌ وانه‌یه‌ خۆی به‌ین به‌ واقیع و له‌ وانه‌شه‌ نه‌ین
 به‌ ته‌یه‌کی تر "خه‌وه‌به‌ردینه" له‌ واقیعه‌یه‌که‌وه‌ ده‌ست به‌ته‌ده‌کا و له‌ قه‌واره‌ی هه‌قیقه‌تیه‌که‌دا

درواسی دهن. سواره نهم گپړانه وه سمبولیکه به شپوه پدې کې ناراسته وڅرخو دکاته زمانحالی
به سدرهاتی میللعت و مرؤفی کورد.

له خوټن ریشی ناشارټمه که نهم به سدرهاتی به لاه زور تاله:

هه تا بهری تالی گرلوی

به دلما گه راوه

هه تا یاد نه کم ناوه بهو ورمه بهر دینه کاری کرلوه

نه لټم سمد مه خاښ

وه به خاښ که پروگهی هه زار لڼ نژای شمنه به اړی به تاسمن

وه بوړن ټنموی هست و هان و هه تاسمن

چلوته که به ژوی گرلوان نه بهین

له نهو چاری نمر خاندانه

لهی چو ته پختی پراوه؟

خوټزای "خه وه بهر دینه" خوټزای گه یشتن به شاری دریا به، چونکی کانی له ژیر گاشه
به درانداده دهنه گزلی دواړو و گراوی داهاتوو، به لام به گه یشته دریا ناوی رلو ستاوی کانی
ده بیته "سینگی ژین" و نه هارن:

نه لټن تاجی زمر ووتی دوو گهی له سمر ناوه دریا

هه تا چاو هه تر کا، شه پوله، شه پوله

له بوونا، له چوونا

۳. سواره و دهنکی تاپو و بوومه لیل

زور کس پټی وایه «تاپو و بوومه لیل» کومه لیک په خشانی نده بی سواره نیلخانی
زادهن که له پټگای بهرنامه ی رادیو پیشکشی کردون. راسته نهم زنجیره بهرنامه به
په خشانی تیدا بووه، به لام له «تاپو و بوومه لیل» دا وتاری په خنهی و وتاری لیکولینه و بهی و
وه رگپړانی بابه تی تیوړی نده بی و تنانعت ته نژیشی تیدا به دی ددگری، نمیش نه که هر
له به سستی شیهردا، به لکو له هواری فله سلفی و فیکری و له بابهت ژانری له گوین
شانویشوه و تنانعت هندی جار کورته چیرؤ کیشی، باوه کو زوریش به مانای وردی وشه،
هونه ری نه بن، نووسیوه. که وایه «تاپو و بوومه لیل» ته نیا په خشانی روت نیسه و
کومه لیک هه به رنګ و هه به چمشته له بهار و به ستنه کانی جیا جیای نده ب و تنانعت

فەلسەفەدا. نێمستا پرسبیری من ئەوەیە سواره بۆچی تاپۆ و بوومەلێلێ نووسی؟ هەموومان دەزانین ئەو بارودۆخ و فەزا کۆمەڵایەتی و سیاسییە «تاپۆ و بوومەلێل»ی تێدا نووسراوە تەواو دژ بە چالاکی فیکری و ئەدەبی بە زمانی کوردی بوو و تەنانەت لەو سەروێنەدا گۆڤاریکی کوردی لە نارادا نەبوو تا بەرهەمی قەلەمی شاعیران و نووسەرانی لە جۆری سواره بۆلەو بکاتەوه. ئەمە چۆ و کێ دەنی سوارەیان دا دەست بداتە خوێندانی کۆمەڵەتیک و تارێ پۆشپیرانە بە زمان پاراو و بە نێوڕۆک بە پێژ و هاوچەرغانە؟ مەبەستی سواره لە هێنانە بەر بایەتی وەک «شپەر زیاتر لە فەلسەفە نێزیکە، هەتا مێژوو» چی بوو لە کاتێکدا بەردەنگی ئەو سەرەمی وێژ و نووسراوەی کوردی بە ژمارە کەم و لە عەقڵی ئەدەبیدا پلە نزم بوون؟ نایا سواره تەنیا ویستوویەتی ئەرکی نێداری خۆی جێبەجێ بکا، یان نا، مەبەستیکی گەورەتر و ئاواتیککی بەرزتری لە مێشک و دلدا بوو؟

خوێندەنەوەی وردی «تاپۆ و بوومەلێل» ئەو راستییەمان بۆ دەردەخا کە سواره نامانجی لە نووسینی «تاپۆ و بوومەلێل» نەگەر نەلێن شۆرش، بزوتنە و یەکێ ئەدەبی و زمانی بوو لە خانە عەقل و فیکری کوردیدا. سواره هەلی بەرنامەی رادیۆی قۆزقۆزە و لەم ڕێگایەو زنجیرە باستیکی هەمەلایەنە بە زمانیککی پاراوی کوردی کە لە هەمان کات هەلگری کۆمەڵەتیک بایەتی تازە بایەتی ئەدەبی و فیکری ڕێ هێناوە تا ئاراهە کە هەم زمانی کوردی لە مەرگەساتی نەنووسین خەڵەساند، هەمیش ئەدەبی کوردی لە باس و خواسی هاوچەرغانە و هاوسەرەمانە جیهان پێبەش نەکرد. سواره «تاپۆ و بوومەلێل»ی کردۆتە مەکوێ ئەو ئەدەبی کە مافی ڕەوای خۆی بوو لە دەیان گۆڤار و کتێبدا بوونی دەنگ بداتەوه، بەلام کە ئەو بوونە ڕێگای لێ بگێڕێ، سواره ناچارە لە تەختی شاعیریتی داھەزی و بێهێزە سەر ئەرکی ڕەخنەگرتن و وەرگێڕان و پەخشسان و تار نووسین. بە ڕای من بەرنامەی «تاپۆ و بوومەلێل»ی سواره دەوری ئەو گۆڤارانە دەگێڕێ کە دەبایە ئەو سەردەم بۆلەو بپووناوە و ڕێگا نەدەرا بۆلەو بپنەو. سواره «تاپۆ و بوومەلێل»ی بۆیە کردە بەرنامەی نێداری خۆی چونکە هەستی بەو غیاپە ڕەست ڕەوی نووسینی کوردی و عەقڵی کوردی کردبوو.

«تاپۆ و بوومەلێل» بۆ من بەلگەی بەلگەنەویستی ڕووناکبیرێکە کە کۆلەدانێ تەنیا لە سۆنگەی سووربوونیتی لەسەر نووسین. سواره «تاپۆ و بوومەلێل»ی بۆیە نووسی کە بەر لەوەی بە کوردی بچێ بە کوردی ژباڵێ، لە سەردەمێکدا کە بە کوردی مەردن کاری هەموو «پاراوی ئاوتیک و خێلتی درۆتیک بوو، بەلام بە کوردی ژباڵ تەنیا لە دەسلاتی ئەو کەساندا بوو کە دەیانزانی:

نمويستان نمرستن به دستن
 كه خارلوي نشت و سواوي سوي بن
 له همر شوپتن راماره، داماره، كاري تواروه
 نمازني نمين همر برين و باروين، تا برين تا چمتين
 همناري به همنگاهوه، نمرهوتنه كورلنگه ي پووي ناوه

---

۱ - تاپز و برومه ليل، سواره نيلخاني زاده، ۱۳۷۹، نشر پانييز، ل ۸۳.

۲ - ه.س، ل ۸۴.

۳ - ه.س، ل ۸۴.

۴ - ه.س، ل ۲۴۴.

۵ - ه.س، ل ۲۵۱.

کتابیک له گفتوګه

سه لاهه ددین موته دی

په کتیک له و کتیباندی که ده توانم بلجم به داخوه تا نیستا زور به کمی ناوری لن دراوتهوه، چ له بواری په خنه و چ له بواری لیدوان، دیوانی شیعری "خوه به دینه"، په کتیک له شاګاره کانی نه دهی کوردی، دیوانی شاعیری ګه وری کورد، "سواره نیلخانی زاده" سواره شاعیره.

بۆ قسه کردن له سهر نم کتیبه ش، میوانداری به پز ماموستا "سه لاهه ددین موته دی" مان کردوه که به پز په کتیکه له رزنبیره کان، جګه له و دی که له بواری سیاسه تدا کاری کردوه، ته مننیکي زور له ګل کاک "سواره ی نیلخانی زاده" دوست و هاورتی نزدیکی بووه. جګه له و، هر له ګل کاک "سواره" ماویه کی زور سهرقالي په خنی نه دهی و نه قدی نه دهی بووه. به ناوی بهرنامه که مانوه کاک "سه لاهه ددین موته دی" زور زور به خیر هاتنتان ده کم.

و: سیاستان ده کم.

پ: راستی بۆ من فرسه تیکی زږینه که جهنات له بهرنامه یګا نه بینم و ده توانم له ګل جهنات پاس له کاک "سواره" بکم.

و: سیاست ده کم. پاس له کاک "سواره"، په کیان نه ویه کون نابیت، تا پاسی بکی هله ګری زیاترشی له سهر بدوتی. دوو، بۆ من تنیا لیکدانهوه و په خنه ګریه کی نه ده پیش نییه و بهس. بۆ من زیندو و کردنهوی هه موو بیر و د ریه کاغه. بیر و د ری هه له مندالیموه که نیمه هم رفیق بووین. هم ناموزا بووین، هاوماال بووین، پتیکه و ګه وره بووین، پتیکه و ګه و ښ بووین، پتیکه و دلداریمان کرد، پتیکه و سیاسه تمان کرد، پتیکه و کور دایه تی و هلات هلات و گیران و زیندافان کرد، پتیکه و کاری نه دهی و نووسین و شیعر و په خنه ګریان کرد.

من له شونینکدا ده لیم له پاسنیکي "سواره" دا نهو شیعره دهی دوو پات که موه:

من و هه جنون له هه کتبه بغانه یی عه شقا درس خړن بووین،

نه من خشمی که لام کرد له وه لله پلا به جی ما نهو

راستی نهو له جتیا په کدا به جی ما که به داخوه نیت و ختی نهو بهو خه لک چاو وروانی بهرهم و بهر و زیاتر بوو.

پ. کاک "سه لاج" تاګو نیستا زور کم په خنه ګران و نووسران زور به کمی به داخوه

باسی کاک "سواره" یان کردوه. نه گهر چی من دهین له میانهی نهم بهرنامه به نامازه بهکم به وی که لم دواپاندا گزقاری "زقار" که سهردهم دهی نکات وماره بهکیان ترخان کرد بۆ قسه کردن له سهر سهردهم بهرهمه کانی کاک "سواره"، بهلام به دهگمن نهیینی لم لا و لمو لا نووسینکی رهخه گرانهمان دهین له سهر کاک "سواره".

پیت وایه نهمه بهشتیکی نه گهرتیموه بۆوه که مهسهلن نووسینی کاک "سواره"، نووسینکی سهخته، نمو سهبک و شتوازی کاک "سواره" شتوازیکی سهخته یانی رهخه گران دهرهقه تی نایمن یان شتی تر له نارادایه.

و: وه لالا من پیم وایه به شه زۆره کهی خۆت باست کرد. شیهری کاک "سواره" تینگه بهشتینی دژواره و لیکدانموشی دژوار و سهخته، نهمه لایهک. خۆی زمانیکی وای ههلبژاردوه. وه خۆی شتیه به یانیکی وای ههلبژاردوه، نیمه دواتر باسی دهکمین بۆ، بهلام جگه له وه بریک له لیکدانموشی رهنگه بهچیتیموه سهر جیهانی سیاست و زۆر کهشیش خۆی ناماده نهیینی لم جیهاندا، بیته نپو میدانهوه. سیهمی بریکیان نیشاراتی تیدا ههیه بۆ رووداوی تاییدت. نهوی نمو سهردهمه نهژیابن و له نپو رووداوهکاندا بهشداری نهبوین نیشارهکانیش تیناکا، رهنگه دواتر نیمه باسی بریک له شیهرهکانی بهکین که نیشاره بۆ کوین. ههسو نهوانه بۆته هۆی نهوه که زۆر کهس خۆی له قهری لیکدانموشی شیهرهکانی نهدا، بهلام جگه له وه، خوشمویستی "سواره" و بهرزی شیهرهکانی زۆر جار وای لێ کردوه کهس پیتیستی به وهی نه دیوه که رهخه بهگرتی، بهس ستایش و پیتدا هه لکوتن بووه، رهنگ بێ نه گهر بریک شاعیر له رابردودا و بهستبیتیان نهمه بهشکین، هیرشیکی بهکهنه سهر، جا راستهوخو یا ناراستهوخو لایهنگرانی هیتده به توندی به گزیدا چوونهوه و به کۆمهل و دسته جهمعی جوابیان داوهتهوه نپتر کهس نه یوتراوه قسهی لێ بهکا، یا رهخهی لێ بهگرتی. ههسو نهوانه بهونه هۆی نهوه که بۆچی کهم باسی "سواره" کراوه.

پ: کاک "سهلاح" نه گهر باسی کاک "سواره" بهکین، دهین بێ گومان باسی بزوتنهوی شیهری نوێی کوردی کوردستانی ئێران بهکین. بزوتنهوی شیهری کوردستانی ئێران، جهناپت دهزانی له سهردهمی نهخبروه له سهردهمی دوا کۆماری مههاباد نه گهر باس بهکین، له "هتمن" و "ماموستا" ههزار و له "سهید کامهل نیمامی" و "ماموستا" ههقهقی و نهمانه دا خۆی دهیینهتهوه. بهس نهم پۆله شاعیره که دهگرتی بلهین قوتا بهخانی موکریان پتیک دههتین، دوا جار "سواره" له ههناوی نهمانموه دپته دهرموه. نمو چن ههتشتهوه نمو دلهرانه که کاک "سواره" له وان دهیکا چۆن نهیینهتهوه؟

و: نیمه دهین نهم دوو مهکتهبی شیهر گوتنه، یا وهکو نپوه دهلین نمو دوو مهدرهسی

شیعرییه به تەوای لێک جیا کەینەو. "هەزار"، "هەین"، "خالەمین"، "حەقیقی"، "سەید کامیل" و "محەممەد نووری" و هەموو نەوانە ئەو قوتابخانەن کە دەکەرن پێی بەلێتی قوتابخانە یەک کە "سەیفی قازی" رچەشکێن و مامۆستا و برەو پێدەری بوو.

کلاسێزمی نوێی دەتوانین پێ بەلێتێن لە نەدەیی کوردی لە کوردستانی ئێراندا، بۆیە پێی دەلێت کلاسیسم چونکە ئەمە لە باری گۆتەو، لە باری وزن و قافیەو شێوەی کلاسیکی بە خۆی گرت. وەزنی تێک نەداو، قافیەکانی لەبەرچاو دەگرت، وەک عەرەزوێکانی لەبەرچاو دەگرت، بەلام لە نێوڕۆژدا گۆڕانی هێنا.

لەباتی تەنیا شیعری غەزەلی و دلدار و پێداهەلگوتنی مەعشوقە بێ، مەعنا و نێوڕۆژی کۆمەڵایەتی هێنا گۆڕی، نێوڕۆژی سیاسی و مێللیشی هێنا گۆڕی. لە هەلێژاردنی وشەشدا لەباتی ئەو وشە عەرەبی و فارسییە رەق و تەقەکانی کۆن، کەلکی وەرگرت لە وشە کوردی پەتی کە مەوجود بوون لە نێو کۆمەڵگادا. ئەو جیاوازییە ک دەخاتە بەینی ئەم گۆڕانکارییە کە لە کوردستانی عێراق کرا تا کوردستانی ئێران، لە کوردستانی عێراق زیاتر خەلکی کە ئالاهەلگری نوێکردنەوی بەیانی شیعری کوردی بوون خەلکی شارەکان بوون. نەوانە زیاتر کەلکیان وەرەگرت لە دانان و دلەتانی وشە تازە لە بەرامبەر وشە کۆنەکاندا، بەلام خەلکە کەسێ کە لە سەردەمی "سەیفی قازی" بە خۆی و بە شاگردەکانیشییەو، زیاتر خەلکی دێ بوون، ئەمانە زیاتر کەلکیان وەرەگرت لەو وشانەی لە نێو کشتوکال، لە نێو مەرداری لە نێو گەرمێن و کۆتستان کردنی خێل و عێلە کاندای بە کار دەبرا و ئەوانەیان بە ئەمانەت وەرگرت و مەعنا تازە یان پێ بەخشى. مەعنا تازە لە جیهانی سیاسەت، مەعنا تازە لە جیهانی تەغەزولدا.

ئەم مەکتەبە کلاسیزمە نوێیە کە "سەیفولقوزات" یا وەکو پاشان پێی دەگوترێ "سەیفی قازی" دەستی پێکرد، هەموو ئەو شاعیرانەی سەردەمی جەمهوری کوردستان و کۆمەڵەی "ژ.ک" لەو قوتابخانە دا بوون.

ئەم قوتابخانە یە تا دواى رووخانی جەمهوری کوردستانیش بۆ ماوەیەک دەوامی کرد. ئەوێ دواتر هاتە گۆڕی، لە وێندە "سوارە" و باقی رەفیعەکانی کە بەلێن لە ناخەری دەدەیی پەنجاکان - مەن لێرە هەتا دەلێم پەنجاکان و شەستەکان و ئەو بە تاریخی میلادی دەلێم بۆ وێ هەموو لایەک باشی تێبگم و موشکیلە دروست نەبێ. لە کوتایی پەنجاکان و سەرەتای شەستەکانە وە قوتابخانە یەکی تازە هات، رچە پەکی تازە هات کە ئەمە رچە شیعری نوێی کوردییە. ئەم شیعەرە نوێیە هەموو قەرارداوە کۆنەکانی شکاند.

پ: ئەو قوتابخانە نوێیە، کە پاسی "سوارە" ئەکە، واتە قوتابخانە ی "سوارە"، لە

هناوی شیخری کلاسیکی نوئی کورد بیسوه، واته له هناوی "هینم" و "ههزلر" نو قوتاخانه ی که باست کرد، هاته دهموه یان موتهنمهسیر بوو بهو گۆرانکارییهی که له نێزان له نێو شاعیره فارسه کانا دروست بووه، یان موتهنمهسیر بوو بهو گۆزانه شیخرییهی که له لای "گۆزلن"ی "خزمان لای" شیخ نووی شیخ صالح" هاته ناراه؟

و: نه گهر زۆر کورت جواب ده بده، بهلێم وهلا ههموویان تهنسیریان ههبوو. شیخری کۆنی کوردی، شیخری کلاسیکی کوردی، به کلاسیزمی کۆن و کلاسیزمی نوێ شتیوه که نهجینهیهکی فرههنگی بوون بۆ نهوانیش و بۆ ههر که سی دیکه و نهستاش ههر بهردوام وان، ته بهمن ههموو کهس که لکی لێ وهگرتهوه و کردویهتی به سهرمایهیک له زانستی فرههنگی و نهدهی خۆیدا، بهلام سهردهمیک هات که ههست به نهوه دهکرا گۆرانکاری پیتیسته، نه ههسته بۆده کرا؟

شیخری نوئی کوردیش وهکو ههموو دیاردهیهکی که له ناو کۆمهلهدا سه ههلهدهدا کوتهپر و له ناکاو سهری ههلهدهدا، یا بهرهمی زۆرزانی، زیرهکی یا بهلیمهتی کهستیک یا چهند کهستیک نهبوو بهتهن، به لکو رهنگدانهوی گۆرانکارییهک بوو که له نێو کۆمهلهدا پرووی دا. جا رهنگدانهوهکی وا هاته نێو نهده بهیاتشهوه.

کۆمهلهگای نێزان پرووی کرده گۆزان. له ناخری پهنجاکان و سهردهنای شهستهکانی میلادییه وه. کۆمهلهگای نێزان له کۆمهلهگایهکی عهشایی، نهزیاب و رهعیهتی زیاتر پشت نهستوو به بهرهمی کشتوکالییهوه گۆرا به کۆمهلهگایهکی شارستانی، کۆمهلهگایهکی زیاد بوونی ژماره ی خۆندهوار و خۆپندکار.

پ: له باری شیخری "ههلتۆ"ه پرسبار کرا داخوا کاک "موله"، چ کاتیک نوو شیخری نوسیهوه، به سهر کهیدا یان سهر چهیدا وتویهتی؟

و: نوو شیخره کاتی خۆی "پهوشکین"ی شاعیری روس کوتویهتی. دوايه دوکتور "فهرهیدوون (پهرویز) ناتالی خانلهری" که یهکتیک له نهدهپ و شاعیره گهورهکانی نێزان، کردی به فارسی، چهند سالتیک دواتر که من به پیشمههرگایهتی له کوردستانی نێزانوه پروم کرده کوردستانی عێراق و مامۆستا "ههزار"م دی و بووین به هاومال و رهقیقی سالتاهی لێرهبوونم له کوردستانی عێراق. توانیم نه شیخری بۆ بگێتمهوه.

به شیکێ زۆریشم له بهر بوو، ههر شیخره کانیشم بۆ نویسیوه، نهوی له بهرم نهبوو به پهخشان جیگا بهتاله کانم بۆ پر کرده وه. نهویش له پرووی نهوهوه شیخهتکی کوردی کوت ههر به ناوی "ههلتۆ" دیاره شیخهتکی بهرزه و بهناوبانگوه. ههر له سهروهزنی شیخره کهی "خانله"یشه.

کاتیک من له کوردستانی عیراق گه رانه وه بز کوردستانی نیران نوسخه یه کی نهم شیعه ده سنووسه "همزار" له لا بوو. "سواره" ویستی خوی تاکی بکاتهوه له وه میدانه و چون "همزار" کردبوو به کوردی، نهویش جارتیکی دیکه شیعه که ی "همزار" سهرله نوی پتک خستهوه و کردییهوه به کوردی. بویه میسره عی نهوولی بز نهووی که نیشانی هدا شیعه که ی له "همزار" وهرگرتوه، و نه لهن دزی کردوه. عهینی میسره عه که ی "همزار" دوویات ده کاتهوه.

نهم دهلی: "پایزه دار و دهون رنگ زهره" نهم دهلی: "پایزه دار و دهون بی بهرگه" بهم ترتیبه ویستی بلن که نهوه شیعه تکه وه دووی "همزار" کهوتوه. نهم شیعه زوری دنگ دایهوه. هومید هوارم نهوانی که موسیقا دهزانن و دهنگیان خوشه بتوانن نهم شیعه ی "ههلی سواره" بکمن به سروود، چونکه یه کیتک له باشتیری نهم شیعه رانه که ههله گری بکری به سروود.

پ: نوکات که بامی گوزانکاری، یا لهرهنگی و رۆشنهیرستان نه کرد له نیران، هتدیک گوزانکاری سیاسیش ههبوو، به شداری کردنی کاک "سواره" نوکات له بزوتنهوی خۆبندکارانی چهی نیرانی نه مانه چ ته نسیر و گوزانکاری بکمان ههبوو. ههر له و کاته دا جهنات دهینی بزوتنهوی "سیاه کهل" ته نسیر لکی زوری ههبوو له سهر زوری رۆشنهیران و گوزانکاری به کی زوری دروست کرد؟

و: جا با پیت بلنم چه ره که ته که ی خۆبندکارانی کورد له کوردستانی نیران، پیتش نی "سیاه کهل" یش و هتیک کۆمه لگای نیران گوزا، له ناخموه گوزا، یه یوهندی نابوری گوزا، رینگا نه بوو، نهم گوزا نکارییه ده بوو ته نسیری خوی بکاته سهر نه ده و "فه رهنگ" یش. قسه ی تازه هاته گوزی معنای تازه هاته گوزی. بز معنای تازه تو ده بوو شتوازی تازه به یانی دروست که ی. نهم قالیبه کۆنانه ی شیعه ری نه یانده توانی معنا تازه کان له نیر خۆیاندا به گۆنجین، له بهر نهوه پتویستی هه بوو به شکاندنی قالیبه کۆنه کان و هیتانی قالیبه تازه و نهم له کۆتایی په لجاکان و سهره تایی شه ستهکانی میلادییه ده دهستی پتکرد. نهم کاته یه کیتی خۆبند کارانی کورد له زانستگاکانی نیران دروست بوو. دیاره به نهیستی. که هه موسی نيمه "سواره" ش و منیش نه ندانی نهم یه کیتیسیه بووین. چالاک بوو، وه نهم یه کیتییه له لایه که وه سیاست بوو، به لام له لایه کی دیکه شه وه فرهنگ و نووسین و شیعه و نه ده و بوو، نه مانه تیکهل ده بوو ده گهل فکری چه که له دنیای دهره ویش ده هات بز نیر نیران. خۆبندکارانی نیرانی ده گرتوه، خۆبندکارانی کوردیشی ده گرتوه.

نهم قۆناغی یه که می یه کیتی خۆبندکارانی کورد، به لام قۆناغی دووهی ده گرتیه وه بز

نیوهراسی شسته‌کان. کاتیک من رۆشتم بۆ پێشمه‌رگایه‌تی له‌ نێرانه‌وه‌ بۆ کوردستانی عێراق و سێ سالم پێچوو. "سواره" و ره‌فیه‌ کانیشی که‌ ماوه‌نمه‌وه‌ نوانیش گیران، چونه‌ زیندان نوانیش ماوه‌یه‌کیان پێچوو، جارتیکی دیکه‌ هه‌ر دوو کسان هاتنه‌وه‌ و له‌ کولێژی حقوق یه‌کترمان گرتمه‌وه‌. نهمه‌ له‌ نێره‌ راستی شسته‌کانه‌وه‌ بوو. نه‌وجار بیری سیاسی چه‌پ به‌ سه‌ر هه‌موو نێران و به‌ سه‌ر که‌نجه‌کان و خوتنه‌وارانی نێراندا زالایه‌بوو. دیاره‌ به‌ سه‌ر نهمه‌شدا.

هه‌ر نه‌و کاتمه‌ش بوو که‌ "سمایل شه‌ریف زاده"، "سوله‌یمان موعینی"، "مه‌لا ناواره" و ره‌فیه‌کانیان له‌ چوارچێته‌وه‌ کۆنه‌ ته‌قلیدییه‌ی حیزبی دیموکراتی کوردستانی نێران هاتنه‌وه‌ ده‌ری. هه‌ر وه‌کو چۆن سازمانی ئینقلابی حیزبی تووده‌ له‌ حیزبی تووده‌ی نێران جیا بۆوه‌ و ناوی خۆی نا سازمانی ئینقلابی، نهمانیش ناوی خۆیان نا کومیسته‌ی ئینقلابی حیزبی دیموکرات. له‌ واقیعه‌دا کومیسته‌یه‌کی ئینقلابی بوو که‌ له‌ دژ سونه‌ت و ترادیسیۆنه‌ کۆنه‌کانی حیزبی دیموکرات راست بپۆوه‌. نوانیش هاتنه‌وه‌ بۆ نێو کوردستانی نێران، به‌ شتیوه‌یه‌کی چه‌کدارانه‌.

به‌ینی ئێمه‌ وه‌ک خوتنه‌کارانی کورد و به‌ینی نه‌وان وه‌کو هه‌زی چه‌کدار په‌یوه‌ندی په‌یدا بوو. وه‌کو نه‌وان بوونه‌ بالی چه‌کداری چه‌ره‌که‌ته‌که‌ و ئێمه‌ش بوینه‌ بالی ته‌نزگی و سیاسی و فه‌ره‌نگی پزوتنه‌وه‌که‌. نهمه‌ جاره‌کی دیکه‌ ته‌نسیری کرده‌ سه‌ر شیهری "سواره". نهم جار شیهره‌کانی "سواره"، رووتتر و ناشکراتر خه‌باتگیرانه‌تر و شۆڤشگیرانه‌ تر بوو.

حادیسه‌ی "سیاه‌کهل" له‌ واقیعه‌دا دوا‌ی چه‌ره‌که‌ته‌که‌ی "سمایل شه‌ریف زاده" و وان ده‌ستی پێکرد. بۆیه‌ یه‌کێک له‌ به‌ناویانگترین شاعیرانی نه‌و سه‌رده‌مه‌ی نێران به‌ زمانی فارسی شیعرێکی خۆشی هه‌یه‌ که‌ ده‌ڵتی:

راهی باید زین کوهستان مر سبخت زجنگل مر سبزه

ده‌یه‌هه‌ی بلتی له‌ کوهستانه‌ سه‌خته‌کانی کوردستانه‌وه‌. پتویسته‌ ئێمه‌ رێگایه‌ک به‌که‌ینه‌وه‌ بۆ لێره‌ واره‌ سه‌ر سه‌روه‌زه‌کانی مازه‌نمه‌ران که‌ حادیسه‌ی "سیاه‌کهل" له‌ وی‌ رووی دا‌بوو. نه‌و دووانه‌ ته‌یکهل بوون.

پ: تۆ بلتی نهمه‌ راست یی که‌ "سواره" له‌ سه‌ر مه‌رگیدا له‌ نه‌خۆشخانه‌ گوتوو‌یتتی ته‌نها ئاره‌زووم نهمه‌یه‌ کچێکی جوان له‌گه‌ڵما به‌خه‌وی؟

و: نه‌وه‌ که‌ "سواره" له‌ خه‌سته‌خانه‌ بووی و پێش سه‌ر مه‌رگ ئاره‌زووی نه‌وه‌ی کردبێ که‌ کچێکی جوانی له‌ گه‌ڵ به‌خه‌وی: له‌ راستیدا نه‌وه‌ زیاتر نه‌فسانه‌یه‌، به‌لام نه‌فسانه‌یه‌ک له‌ حه‌قیقه‌ته‌یکه‌وه‌ سه‌رچاوه‌ ده‌گرێ. نه‌و حه‌قیقه‌ته‌ش نه‌وه‌یه‌ "سواره" به‌ناوه‌مێکی زۆر دل ته‌ر

بوو. زور نه‌لې دلدارۍ و عاشقینې و حزل‌کړدویې بوو. په‌نگه‌ من له‌ چنده‌ سمیناردا که‌ گرتومه‌ و له‌ چنده‌ دین‌ مه‌قاله‌ دا که‌ له‌ سمر "سواره" م نووسېږي قه‌ت نه‌بووه‌ پاسې نموه‌ ده‌کم.

"سواره" شاعیرېکې عاشقې، نوینداری، دلته‌رې هه‌میشه‌ گه‌ش بوو و نموه‌ که‌سه‌ش که‌ نموه‌ قسه‌ یې "سواره" ساز کړدووه‌ له‌ ته‌بېعه‌ تې "سواره" زور دوور نیېه‌.

پ: تکاپه‌ روونکړدئموه‌ په‌کمان یې پکمن له‌ سمر په‌نامه‌ی "تاپو و هوومه‌لېل".

و: "تاپو" یانې "شه‌به‌ح، تارمایې"، "هوومه‌لېلېش" دپاره‌ "به‌رې به‌پانه‌ که‌ هېشتا به‌ینې تاریکایې و روشنایې ولات ته‌واو دهرنه‌که‌وتووه‌".

"سواره" له‌ دوو مه‌فه‌ومو که‌ په‌کیان تارمایېیېه‌ و په‌کیان هوومه‌لېلې به‌پانیېه‌، ده‌په‌یوست په‌مزیک یا رازیک دابنې، به‌ینې حه‌قیقه‌ت و به‌ینې نموه‌ شتانه‌ که‌ نموه‌ مه‌جبور بوو له‌ په‌رده‌ دا بېلې.

پ: کاک "سه‌لاح" حمز ده‌کم کات به‌ لهرې ندمم په‌مه‌ سمر ته‌مفسرکړدنی شه‌ره‌گان، تو ده‌زانی دولې نموه‌ که‌ ناوه‌ندی نمفتمشساراتی "سه‌لاحه‌ددین" که‌ دیوانه‌ که‌ی کاک "سواره" یان کتو کړدووه‌، ناوی "خه‌مه‌په‌ردینه‌" یان لېنا. جه‌ناپت ده‌زانی "خه‌مه‌په‌ردینه‌" په‌که‌که‌ له‌ جواتترین و قورسترین شه‌ره‌کانی کاک "سوله"، یې نم ناوه‌ لمم کتېبه‌ نایا هه‌مه‌نمې نم شه‌ره‌ به‌ سمر هه‌مه‌و شه‌ره‌کانی کاک "سواره" وه‌یه‌، په‌ت واپه‌ نم شه‌ره‌ لووتکې نورخوازی و نه‌پداغی کاک "سواره" په‌ له‌ شه‌ریا؟

و: وه‌للا نه‌کمر ورد به‌موی قسه‌ بکم، نه‌ک لووتکې نیېداغ و داهینانی "سواره" په‌ له‌ شیعری کوریدا، به‌لکو لووتکې نیېداغ و داهینانی شیعری کوریدیې له‌ کوردستانی نیران. هر له‌ سه‌ره‌نای ده‌سته‌پیکرانی شیعری نوبی را تا نیستا، نه‌مه‌ ده‌لیلیک. ده‌لیلی دووه‌ نه‌مه‌یه‌، درېترترین شه‌ره‌کانیتی له‌ باری قه‌واره‌وه‌، سته‌دمی گرانترینې، وه‌ هه‌روها پر په‌مرو رازترین و نادیارترین شه‌ره‌کانیشیتې. هه‌مه‌و نموانه‌ وای لی کړدووه‌ که‌ به‌ لای منوه‌ حقه‌ خویان بووه‌ نه‌کمر ناوی دیوانه‌ که‌پان ناوه‌ "خه‌مه‌په‌ردینه‌".

پ: نم شه‌ره‌ زور قورسه‌ و په‌نگه‌ به‌شکې زور له‌ خوښه‌راتی کاک "سواره" له‌ راستیا تته‌نگن که‌ مه‌به‌ستی کاک "سواره" چیه‌ ؟ لهر نموی تو ده‌زانی زمانی شه‌ره‌که‌ زمانیکې په‌مزیېه‌، نه‌کمرچی نم شه‌ره‌ تارمایې رزمانیکې به‌ سمر وه‌یه‌ یان ته‌نسیری رزمانیکې به‌ سمر وه‌یه‌، به‌لام نم شه‌ره‌، شه‌ریکه‌، و دپاره‌ شه‌ریکې په‌مزیېه‌.

ده‌مه‌موی داوا له‌ جه‌ناپت بکم، بلنم به‌ دیدیکې په‌مغه‌گرانموه‌ چن نم شه‌ره‌ نه‌خوښتموه‌؟ چن نم شه‌ره‌ پاس ده‌کې. نم شه‌ره‌ دیه‌موی له‌ چی بلوی؟

و: کمیتیک باسی شیعری نویی کوردستانی نیران دهکا، دهبن نهوه بزانی که ههلوهرجهیک که شیعری کوردستانی نیرانی تیدا دانرا، نهو ههلوهرجه نییه که له کوردستانی عیراق له سالهکانی پیتشو، هر له دهوهری دهسلاتی نینگلیرهکانهوه مهووجود بووه، نهو ههلوهرجه شیهر گوتن نازاد بووه، باسی کورد و کوردستان کران نازاد بووه. ناچار بووه له نیران هر کس شیهر بلن بهتایبست شیعری نویی که نیهورۆکتیکی سیاسی و کۆمهلاپهتی و شورشگیرانهی ههبو، ناچار بوو دهبو پهنا بهریته بهر نهو رهمز و رازه.

نیسته کمیتیک شیعری "شهوه"ی "فاتیح" دهخوینتیهوه، یا بهشیکی زۆر له شیهرهکانی کاک "عەلی حەسەنیا" دهخوینتیهوه سهیر دهکا ههموو ناچار بوون بهو زمانه قسه بکن. بهلام "سواره" جگه لهوه، له راستی خوژی پهی خوش بوو، "سواره" خوژی یهکتیک لهو کهسانه بوو که زهوقی نهوه بوو به زمانیکی پر له راز و نهینی، به زمانیکی نیوه شاردراوه، نیوه نهینی، نیوه ناشکرا قسه بکا و به زمانیک قسه بکا که خوینهر مهعناي جواروجوړی بتوانی لن وههگرئ و هر کسه به زهوقی خوژی بتوانی لیکي بدانهوه.

پ: رهنکه نهوه زۆر ترین داهێنانی کاک "سواره" بئ له شیهر!

و: بهلن رهنکه نهوه زۆرترین داهێنانی ههموو شاعیره کوردهکانی دنیا بئ.

پ: له یهک مهرحهلهیا یهک داهیان دروست دهکا له زمانا، که نهپههروئ یهک بونهادی تر، یهک خانووی تر بئ زمانی کوردی دروست بکات، که تهو خانووه، خانووی زمانی "ههمن"، یا زمانی تمناوت "گۆزان" پش نییه!

و: نا. که شیعری کوردی رچهی خوژی دۆزییهوه له کوردستانی نیران، له راستیدا سهردهمیک بوو، دواي نهو گۆزانه کۆمهلاپهتییهی له کۆمهلگای نیراندا رووی دابوو و پیتوستی بهوه ههبوو قالی نویی بدۆزیتیهوه بئ بهیانی شیعری کوردی. نیتسه له میتژ بوو قسهمان لهوهی دهکرد و دادنهشتین و له نیو چوارچێوهی نهو ریکخواه خویند کارییه پدا که خهباتی سیاسی دهکرد، بهلام بهشی زۆری خهباتهکه، خهباتی فرههنگی، کولتووری نهدهبی کوردی بوو. قسه لهوه دهکا، شیعری کوردی دهبن کام رچه بهگریته بهر؟

پ: حمز دهکهم کاک "سهلاحمددین"، بامتیک لهسهر شیهره فارسپههکانی کاک "سواره" بکا که هر وگه دهنان شیهره فارسپههکانی کاک "سواره"ش کاریگهریکی زۆریان ههبووه لهو مهرهکهتانهی که کاک "سهلاحمددین" بئ خوژی ناساوه یان پتدهکا، بهتایبست هر وهک دهنان که زۆریش له گۆفاری "خوشه"دا که شاعهری گهرووی فارس "محمد شاملو" بهلاری دهکردوه، بهلام دهپۆوه. جا حمز دهکهم له روانگهی کاک "سهلاحمددین" وه کاریگهری نهو شیهره فارسپههانه بزانی چۆنه؟

پرسپاری دووم نموده کاک "سه‌لاحمددین" پتم خوشه شی پکاتمه که میزانی
تفسیریه‌نری تفسیر و مرگرتنی کاک "سواره" تا چ راده‌یک له شیعری نوبی کوردی له
کوردستانی عتراق بو؟ وه تا چ راده‌یک له شیعری نوبی فارسی بو له نیراندا؟

و: نه‌من له پرسپاره دووه‌مه که یه‌وه ده‌ست پنده‌که‌م. چونکه خوشم هر له سهر نه‌وه
خهریک بووم هرۆم. لهو لیکۆلینه‌وه که رهبازی شیعری کوردی ده‌بن چۆن بن نيمه چیمان له
به‌ردست دابوو؟ دیاره که ده‌لیم نيمه. نه‌من شاعیر نه‌بووم، به‌لام من ره‌خنه‌گری نه‌ده‌یی
بووم. کارم له‌گه‌ل نه‌ده‌بیات بوو، که‌سانی وه‌کو "سواره"، وه‌کو "فاتیح"، وه‌کو "عه‌لی
حه‌سه‌نیانی" زه‌وقی شیعریان هه‌بوو، هه‌موو قسه له‌وه ده‌کرا رهبازی شیعری نوبی کوردی ج
بن، ته‌نانه‌ت که‌وت‌بوینه سهر نه‌وه زیندوو کردنه‌وه‌ی به‌یشه کۆنه‌کان، که‌لک وه‌رگرتن له
حه‌یران. نایا نه‌وانه‌ن که نيمه ده‌خه‌نه سهر رچه‌یه‌کی نو‌وه، نه‌جاتمان ده‌ده‌ن له ده‌ست وه‌زنه
عه‌رووزیه کۆنه‌که.

شیعری فارسی نیران له‌به‌ر چاومانه، شیعری فارسی نوبی نیران له "نیمایوشیچ" وه له
"نیمایه" تا "شاملوو"، هه‌روه‌ها ته‌رجمه‌ی شیعری نو‌وو‌پاشمان له‌به‌ر ده‌ستدا بوو که به
زمانی فارسی پلاو ده‌بوونه‌وه. نيمه له و به‌زمه‌دا بووین که دوو دیوانی شیعری کوردی هی
"گۆزان"، یه‌کیان "فرمیسک و هونه‌ر"، یه‌کیان "به‌هه‌شت و یادگار" که‌وته به‌ردستمان. ته‌مه
دنیا‌یه‌کی دیکه‌ی تازه‌ی به نيمه نیشان دا و ده‌رگا‌یه‌کی تازه و هه‌راو و به‌رنیشی بۆ
کردینه‌وه. له راستیدا نيمه زانیمان نه‌و شته‌ی که لیتی ده‌گرین نه‌مه‌یه. چونکه زانیمان پيش
نيمه خه‌لکیتی زۆر کاریان کردوو به‌ دۆزینه‌وه‌ی رهباز و رچه‌ی شیعری نوبی کوردی و کاری
که‌وره‌یان کردوو. "گۆزان" بوو به بو تیک له به‌ر چاوی نيمه. له به‌رمه نه‌و کاته "سواره" له
ته‌وریز بوو، من له تاران بووم، وه هه‌ریه‌ک دیوانیشمان هه‌بوو، لای من بوو، من هه‌ر به
پازده رۆژ، بیست رۆژ جارێک شیعریک له شیعره‌کانی "گۆزان" م هه‌لده‌بژارد، بۆم ده‌نارد و
به‌زۆرینی خۆم له سهر ده نووسی. شێوه‌ی شیعره‌که‌ی، چۆن نيمه ده‌توانین چاوی لێ به‌کین،
چۆن ده‌توانین که‌لکی لێ وه‌به‌گرین، جارێ، ده بیست لاپه‌رهم له سهر شیعریک ده‌نووسی و
به هه‌مان قه‌واره و به هه‌مان شێوه "سواره" جوابی ده‌داوه. یانی نيمه که‌وته‌نه سهر
لیکۆلینه‌وه‌ی شیعری "گۆزان".

له‌به‌ر نه‌وه کاتیک له تاران جارێکی دیکه هه‌موو کۆ بووینه‌وه، به‌و حیسابه که‌یشته‌ین که
شیعری نوبی کوردی، "گۆزان" رچه‌که‌ی شکاندوو، پتویست نا‌کا نيمه به‌یگۆرین یان
گۆرانکاری گه‌وره‌ی لێ به‌کین، مه‌گه‌ر هه‌ر نه‌وه‌نده که نيفتیزای موحه‌یته نو‌تیه‌که‌ی خۆی
بن. نيفتیزای کوردستانی نیران بن. جگه له‌وه شیعری نوبی فارسیشمان له‌به‌ر چاو بوو.

گومانی تیدا نییه، "سواره" ته نسیری زۆری وهگر توه له شاعیره نوییه فارسییهکان، که وهکو دواتر پیاو دهتوانن باسی شیعره فارسییهکی بکا، که کاک "وریا" داوا دهکا باستیکی نهوه بکهین، بهلام من دلوا دهکم نهوه وهختیک بهچین که پرسیاره که بیهته سهر باسی شیعره فارسی "سواره". ههر به بهراوهردیکی کهم بلسیم، "سواره" نهونده به توانا بوو له زمانی فارسیدا. یهک نهویه هیچ مومکین نییه کهستیک شیعره فارسی "سواره" بهخوینته وه و بزانی نهوه زمانی فارسی نهبووه.

پ؛ بهراوهرد نهگهر بکهی له نهوان شیعره فارسییهکانی و شیعره کوردیهکانی هخیا، ههز ناکا به دهریک له دیوهکان نه بههوی ههمان پهپام که به زمانی کوردی ههیهتی، به زمانی فارسیش بهیگه یهتی. نهوه شیعره "هخیتی در" مان ههیه، له لای کاک "سواره" یانی نهوه پهپامی که دهیهوی بهیگه یهتی ههز ناکا له شیعرهکی تری فارسی یا دهیهوی؟

و: راسته، بهلن راسته، نهوه زۆریش نه بهیجیه. شیعره کوردیه کهش و شیعره فارسییه کهش ههر یهک کهسن و له یهک ههست و له یهک داخوازی و له یهک نومیتد و نامانجوه سه رچاوه دهگرن.

شیعره "هخیتی در" تۆ دههتی بزانی هی چ سهردهمستیکه. سالی ۱۹۶۷ و ۶۸ نهوه ههروه که ته چ دکداریهی که من بۆم باس کردی له پێشدا. ههیه چه دکداریهکی "شهریف زاده" و "مهلا ناواره" و "سولهیمان موعینی" و باقی تیکۆشه رانی سیاسی کوردستانی نهیران دهستی پیکردبوو. ئیمه وهکو ههتیکی خۆتندکاری له گهلیان له په یوهند دا بووین. له سهردهمستیکا نهوان داوایان له ئیمه کرد که به هۆی نهوه بریک له سه رکرده کانیان شهید کراون و توانای نهیدامه دانی شۆرشه کهپان نییه، ئیمه بهچینه نهیوانمهوه و خۆتنتیکی تازه بخه یه بهر نهه ههروه که ته چه دکداریه. نهوه بزوتنهوه خۆتندکاری و سیاسیه چه په کی ئیمه ی. که دیاره ئیمه بزوتنهوه یهکی سیاسی، خۆتندکاری چهپی کوردی بووین. نهه ههروه که ته ی له وانهیه بێنیم دوو له تی کرد.

ئیمه بووینه دوو دهسته: دهسته یهک ده مانگوت با بهچین. ئیمه خۆشمان که نهه بزوتنهوه مان دامه زاندوه، بهرنامه مان نهوه بوو کاتیک گه یهستینه نهونده هه لکی چه دکدارو نهونده هه لکی کادر، دههتی دهست بکهین به بهریاکردنی شۆرش له کوردستانی نهیران. ئیستا خۆ نهوان هاتونهوه، چه دکداره کانیان ههیه. ئیمه ش خۆمان کادرهکان به نه ندازی کافی ههین، دههتی دهست پێ بکهین.

جه ماعه تیک بهرامبه بهر به ئیمه راوهستان و ده یانگوت نابێ بهچین، چونکه نهوانه به نه ندازی پتویست چه پ نهین. به نه ندازی پتویست مارکسیست نهین و خۆمان ته ریه تمان

نه‌کردوون، خزمان ناماده‌مان نه‌کردوون، لمهر نموه نابې بچين. يانی له واقعيدا بڼ نه‌چوونی
خوږيان، بڼ ناشوږشگېږتې خويان ده‌ليلی چه‌پيان ده‌پيناوه. به نايات و نه‌حکام و
پره‌نسپه‌کاني چه‌پوه چه‌سپابوون، "سواره" لره دايه که حمله‌يان پتده‌کا:

نټوه گټن؟ خټلی درې
نهی گه‌لی دم پر له هرا

ره‌نگه نممن میسالتکت لټره بڼ بېنمونه له خټلی دروکه‌ی، که نیشاره ده‌کا: نټوه له
وشی چه‌پ و له نیستیلاحتای چه‌پ که‌لک وهرده‌گرن بڼ خوږزېنمونه له شوږش. له حالیکدا
چه‌پ پټیوسته، وسیله‌ی به‌ریاکردنی شوږش بې نه‌ک خوږزېنمونه له شوږش. بڼه ده‌لن:

نټوه نه‌ی کرمی گټېب
یاری غاری هوډه

به گه‌رووی قاسه‌ی کموی گه‌وتارتن
جاری کام گوم بوو نمدن وا به‌هله‌په و به‌ده‌هڅ؟
نټوه،

میراتگری کام جن له وهرن؟
نټوه،

حاشاگری رووهمندی وشه
بووکی بن تارای سوور

ده‌په‌وئې بلنې خه‌لک ره‌نگی سوور ده‌کا به نالا و هه‌لنې ده‌کا، نټوه کردووتانه به تارا و
به سه‌ری خوږتان داداوه بڼ خوږزېنمونه.
پاشان له جیگایه‌ک ده‌لن:

مل به به رمووری وشه‌ی ره‌نگاوړه‌نگ!

خه‌لک وشه ده‌کاته گولله و له سینگی دوژمنی هه‌لده‌کا، نټوه وشه‌تان کردوته
به‌رمووریک و بڼ خوږ جوانکردن و خوږ رازاندنمونه و خوږ ده‌رغستن نم و شانه به‌کار دین. نینجا
له شو نینتیکدا ده‌لن:

خوانه‌کا پای به تمووسی کوږستان
لاهری پهرده له سمر بالاکان

ده‌رده‌کموی، هر ده‌کوئن دوورا و دوور
بڼه ده‌لن: "دوور کوږی، نه‌زیک خه‌سار"

نیسته واکرمه له کتولن به‌رزه

میش ټمخاته لمشی گا بولولمزه

تاقه میشتیک ده توانی نه‌گمر له سهر پیستی گایه کی گوره‌ش نیست، لانی کم
بولولمزه به‌کی له له‌شی گایه که‌دا دروست کا، ده‌توانی لمرزه بخاته نه‌ندامی گایه‌کی گوره.
به‌لام نیته ناتوان لمرزه بخنه نیته ولاته‌که‌ی خوتان:

ټپون و ټپون و لوکه‌ی گوشتان

به‌سپه‌تی ... به‌سپه‌ی

وا هات ... وا چو

جا نه‌مه "سواره"، جارتیکی دیکه له شیعرتکی دیکه‌ی فارسیدا ده پلټنه وه، به‌لام دیاره
له شیعره کوردیبه‌که دا زیاتر ته‌عبیره‌کان کوردستانین و مه‌وزووعی به‌حسه‌که‌ش
کوردستانیبه، به‌لام له شیعره‌که‌ی دیکه‌دا، "زرد، سپاه، رنگی" زیاتر جیهانیبه، زیاتر
نه‌ترناسیوناله. له ژور توژمی نم‌ه‌ره‌که‌ته چه‌په شوژشگرتیبه‌ی که له ده‌یه‌ی شمه‌سه‌کان و
کوژتایی شمه‌سه‌کان ه‌مه‌رو دنیای گرت‌م‌ت‌وه خیلانی به‌ینی دوو نژودگای گوره‌ی جیهانی
کوژمونیزم، خیلانی به‌ینی شوهره‌ی و چین و سه‌ره‌له‌دانی چین وه‌کو پاله‌ویشتیکی گوره‌ی
ه‌ره‌که‌تی شوژشگرتانه له موقابیل نارامی و م‌ندی سیاس‌تی سوژییبه‌تیدا نه‌وکاته و
ه‌دروها نه‌و ه‌ره‌که‌ته گ‌ه‌ورانه‌ی که ده‌زانی له ه‌مه‌رو نوروپا به‌تایبه‌ت به‌وه‌ی پینی ده‌لټن
مانگی مه‌ی، شوژشی خوتندکاران له پاریس له مانگی مه‌ی ۱۹۶۸، هر له ه‌ره‌که‌تی
"لژم‌م‌باه" له نه‌فریقا و تا "گیفارا" له نه‌مریکای لاتین ه‌مه‌رو نه‌وانه ته‌نسیری کرد‌وته س‌ر
سواره و ته‌نسیری کرد‌ه‌وه س‌ر ه‌مه‌رومان. نه‌وه عومقی ناگاه‌تیکه‌یه‌تی، جگه له‌وه نه‌مه
نیقتیزای شیعره فارسیبه‌که‌یه‌تی که زیاتر جیهانیبه، شیعره کوردیبه‌که‌ی زیاتر شوژشتیکی
کوردستانی له‌ب‌ر چاره، به‌لام لی‌ره‌دا ه‌مه‌رو دنیا موخاته‌ب ق‌ه‌رار ده‌دا و ده‌لټن:

زرد. سپاه. رنگی

من و تو

هر دو به طفلی می‌اندیشیم

که بر سینهای ما به‌دار است

با تنی از تب آتش گرم

شیر خون می‌طلبد

و مادر فرهنگش را می‌خواند

من و تو هر دو

با یک خون می‌اندیشیم
 من و تو هر دو به صبحی می‌اندیشیم
 که طلوعش را مرده از رایت انگشت دهم
 من و تو هر دو نیک آگاهیم
 که شب سنگدل پنه به گوش
 به جز از بانگ مؤذن
 روی گلسته صبح
 با سرود آتش و اذانی از تیر
 بیدار نمی‌گردد
 من و تو هر دو نیک آگاهیم
 که دهان‌های انباشته از باد چدل را
 باید بست
 و فصاحت را
 در رواق کوهستان
 از خطیبی که کلامش سری است
 باید آموخت
 تو ظریف زرد، من رنگی، برادرمان زنگی
 همه نیک آگاهیم
 صورت عیسی را
 که بر آن نقش هزاران سیلی است
 در کوثر نفرت باید شست
 و دروغین سحر صلح
 بین گرگ و بره را
 بر فراز دار فلق خونی
 باید آموخت

نامه همان شوهرشگتیریه که له "خیلی درو" داده، به لام له "خیلی درو" داده و
 ساحه‌یه‌کی کوردستانی له‌به‌ر چاره. له "زهره و سیاه و رنگی" دا و به پانایی هموو جیهان و
 هموو شوهرشگتیران و هموو نه‌ته‌وه زورلیکراوانی جیهان موخاته‌ب ده‌کا.
 له‌گمل مامزستای به‌پتیز. مامزستا "سه‌لاحه‌ددین موته‌دی" له سهر په‌کتیک له ناوازه‌ترین

دیوانه شیربیه‌کانی په‌کتیک له‌ باشت‌رین شاعیره‌کانی کوردستانی نیران، په‌کتیک له‌ شاعیره‌ نوڅ‌خوازه‌کانی کوردستانی نیران، کاک "سواره‌ نیلخانی زاده" که‌من قسه‌مان کرد. به‌ داخه‌وه‌ ماوه‌ زۆر کورت بوو و نه‌مانتوانی مافی تمواو بده‌ین به‌ شیرعه‌کانی کاک "سواره". بۆیه‌ من هه‌ر نه‌و کات نه‌و په‌لټنهم له‌ کاک "سه‌لاحه‌ددین موهته‌دی" و مرگرت که‌ جارتیکی دیکه‌ له‌ خزمه‌تیا دانیشینه‌وه‌ و بتوانی تاوتوتی به‌شیکي زۆر له‌ شیرعه‌کانی بکه‌ین. بۆیه‌ به‌ خوشبیه‌وه‌ نه‌م شو به‌ خوشحالییه‌وه‌ نه‌و په‌لټینییه‌مان هینا چن وله‌ خزمه‌ت کاک "سه‌لاحه‌ددین موهته‌دی" داین بۆ نه‌وه‌ی بتوانی به‌شیک له‌ شیرعه‌کانی بخه‌ینه‌ ژیر گفتوگۆ و راڤه‌کردنه‌وه‌.

ب: سهره‌تا به‌ ناوی به‌رنامه‌ که‌وه‌ په‌مختهره‌اتنی جه‌نابت ده‌که‌مه‌وه‌، کاک "سه‌لاحه‌ددین موهته‌دی" و: سپاست ده‌که‌م.

ب: زۆر په‌لمه‌مه‌ له‌وه‌ی که‌ به‌چینه‌ سهر‌ باپه‌ته‌که‌. حمز ده‌که‌م سهره‌تا به‌ وه‌ دست پټ بکه‌ین به‌ خوځ‌ندنه‌وه‌ی "خه‌وه‌به‌ردینه"، شاگاره‌که‌ی کاک "سواره‌ نیلخانی زاده"، خوځ‌ندنه‌وه‌یکي شیکاریانه‌ی جه‌نابت.

و: به‌ سهر‌چاو، له‌ راستیدا، نه‌وه‌ ناواتیکی دیرینی من بوو که‌ دمه‌رفه‌تیکم بۆ هه‌لبه‌که‌وئ و جا چ به‌ خوځ‌ندنه‌وه‌ بۆ ته‌لويزیون، چ به‌ نووسین بۆ رۆژنامه‌ و گۆڤار و له‌ نیتو کتیبدا، له‌ سهر "خه‌وه‌به‌ردینه" قسه‌ بکه‌م.

قسه‌ له‌ سهر "خه‌وه‌ به‌رینه" ماوه‌ و مۆله‌تی زۆر و دوور و درێژي ده‌وئ. ماوه‌یه‌ک له‌مه‌وپیشت گفتوگۆم له‌گه‌ل کرا، به‌لام ره‌نگه‌ له‌ سټ چوار سه‌عات من له‌و باره‌ وه‌ قسم کردبټ، به‌لام نه‌وه‌ی نه‌ورۆ هه‌لده‌گرئ له‌ به‌رنامه‌یه‌کی ته‌لويزیونیدا بپلټی، من هه‌ر وه‌کو داوام لټ ده‌که‌ی به‌ سهر‌چاو وا ده‌که‌م. هه‌م "خه‌وه‌به‌ردینه" ده‌خوځ‌نمه‌وه‌ و هه‌م جه‌ول ده‌ده‌م له‌گه‌ل هه‌ر برکه‌یه‌کیش شیرکردنه‌وه‌یه‌کی کورتی پټ نیزافه‌ بکه‌م. "سواره" یادی به‌غیر ده‌لټ:

له‌ چیشنی گه‌رووی که‌و،

که‌وی دۆمی په‌خسهری زیندانی داری؛

پری سه‌وزه‌ به‌سته‌ی خۆځ‌شانی باری

ته‌ره‌ی باومشی تاسه‌ باری به‌ناری

شه‌پۆلی له‌ گوڤن خوځ‌تی شه‌رمی کچه‌انه‌

له‌ سهر‌ روومه‌تی ماتی بووکی ره‌زاسووک

به‌ تینی بتاوتنی روانی زارا

۲۲۷

هوكه دئ و دهچن و شه پۆل دهدا، ناویش له ناو كێوه كه دا ههر ناوا شه پۆل دهدا.
 له جێگا يهك تهشبههیی دهكا به لاوتك، كورنكي گهنج، كه ههنگاو ههله پێنێتهوه بۆ
 نهوهی بچن بۆ چن ژوان، چن ژوانێك كه زیندوو به گیانی دۆست و یاریکی خۆی.
 جاریکی دیکه بهراوردی دهكا و دهیسهوه پێنێ به دهستێك، دهسته گهش تهشبهه دهكا به
 ماسیهك، یا وهك خۆی دهلێ قهشه - قهشه جۆزێك ماسیهه - وهك چۆن ماسی له ناو، له
 دهريا دوور بهكهوتنهوه، ههله ده پێنێتهوه و بزوتنهوه و جۆلانیهوهی ههیه. دهستی نهو كوروش
 وهكو نهو ماسیهه وایه، بهلام دوور كهوتۆ نهوه له چی؟ ئهم دهسته له دهريای "هلوورینی
 بهروئ" یانی له دهريای سینگ و بهرۆکی یارهكهی دوور كهوتۆتهوه. جا ئهم دهسته كه
 تهشبههیی كردووه بهو ماسیهه نهوه خۆی له تهشبههیی سووه مدها ده پێنێته ناوهكه كه له نێو
 كێوهك دهیه.

له واقیعهدا تۆ ده پێنێ، سن تهشبههیی كردووه. ههر لهو بهرگه چكۆله دا ناوهكه تهشبهه
 دهكا به دهستێك كه له سینگ و بهرۆکی یار دوور كهوتۆتهوه و نهو دهسته ش كه له سینگ
 بهرۆکی یار دوور كهوتۆتهوه، جاریکی دیکه تهشبههیی دهكا به ماسیهك كه له دهريا دوور
 كهوتۆتهوه. ئهمه ههر سێکیان جاری تهشبههیی ناوهكهیه، كاتیك له نێو كێوهكه دا خهريكه
 به خهڕم خۆ به دیواری كێوا دهدا.

پ: ئهگهر وایه كه خۆدی ناوهكش خۆی رهززه، ههیا به پۆشتکی تر؟
 و: بێن گومان نێستا ئهمه ده چینه سهڕ نهوه كه مه بهستی لهو ناوه چیه؟

كچی نوور قهههسی دهسی دێری كێوه
 له ئهنگوسته چاوی دلی خهوی كێوا
 بهرو دهرو، بهروو شاری دهريا بهرتهوه.

ئینجا خهريكه پێنێ دهوئ. ناوهكه تهشبهه كراوه به كچی نوور. دياره ناوهكه تهشبهه
 كراوه به نوور و نووریش تهشبهه كراوه به كچ. ئهمهش دووباره سن تهشبهه له سهريهك له
 يهك دێری شێعریدا. ئینجا خهريكه پێنێ دهرو، بۆ كوئ؟ بهروو شاری دهريا. چونكه مه بهستی
 ههسوو ناوتێك نهو دهیه بگاته شار. شار له بیرت بێ له شیعری "سواره" دا. له ئهكسهڕ
 جێگا دا دوو مهعنا دهههشتن: شار، نهو مهعنا ئاشكرا و ديارهكهی شاره یانی ولاتیك كه
 خهلهكێكی زۆر تێیدا نیهسته جێن، بهلام شار، له یاریكردنی مندالان و گههنجانی
 كوردهواریشدا، بهو مهقهسه ده، یا به ناخری كایهكه دهلێن كه پیاو له راكردندا، یا له كۆتایی
 یاریدا دهبن بێگاتن، دهلێن دهبن بگاته شار.

له بهر نهوهی، نهو دهريایه وهكوو شار وایه كه ناو ده بههوی بێگاتن. بۆ نهوه كه بێگاتن

به کورتدا تپیده پیرئ؟

گهرووی ویشک و چاوی سهی چاوهکانی

دهرووی پروونی ناوه

دپاره گهرووی ویشکه، چونکه هینشتا ناوی پیتدا نه هاتنوه. چاویشی سهیبه، چونکه چاو له نینتزار و چاوهروانیدا سهی دهبن و نمو کانیهش که هینشتا ناوی پیتدا نه هاتنوه عاده تمن خیزدکانی سهین. نموه گهرووی پروونی ناوه. ناو به ویدا هومید دهکا که بیتنه دهئ:

به فانوسی نمستیره بهر چاوی پروونه

له بهر پتی همریری کهوهی ستوره

به پوی مانگه شهو چندراوه.

جا لیره دایه که دهلن بز نم کچی نووره پیشوازی دهکری. نم پیشوازییهی چۆن لن دهکری. نه ستیره ده بیتنه فانوسیک و پرووناکیی بز را ده دیری.

پ: نم تشبیهه ژور سهیره، یانی له شوتهکا کچی نور دپته دهروه و له شوتهکا نمستیره که نویش هیر نووره، پیشوازی لن دهکا نمه پیت واییه تا نتره نم تاییه تیهه تاییه ته به شیعری کاک "سواره". سهیر که کاک صلاح مهسه لمن مومکین نییه له شیعری شاعرینکی دهکده تا شتکی به جوان تشبیه کهی و جوانه کهش به جوانهکی که تشبیه کهی.

و: تو جوانی به چووی کاک "راسان"، هیر هه مسو "خه وهه ردینه" یه کتیک له تاییه نه ندیه کانی نم خسه ته یه. "سواره" به یهک تشبیهه وه ناوه ستی، جاری وایه دوو و سن و چوار تشبیهه دپیتته وه. له بهینی هیر چوار یاندا مونسه به ساز دهکا و جا نم جاره که هه راهه کهی خزی، که ناوه که یه یا ته سورینکه، که ده یه وهی نمو ته سوریه به گوتی خوتنه به یه یه نن به یان دهکا.

پ: له هشتی فانوسه شهوه یهک پرسپاری تر دروست دهبن، فانوس تمشکتکی کهم نهدا، پرووناکییه کی کهم نهدات، بز نمونده به شتی وردهوه نه چهسپن کاکه "سواره" بز به کانیهه کی پچو کهوه نه چهسپن، له جیاتی پرووناکییه کی زیاتر، دئ به فانوسه کی پچو کهوه ده چهسپن.

و: له بیرت بین "گۆزان" یش دهلن:

کانیهه کی پروونی بهر تر یه ی مانگه شهو:

له بنیا بهلرزی مروری زیخ و چهو،

جوانتره له لای من له دهرای بیت سنوور،

شه پښلی پخته بهر تیشکی رږژ شلپ و هوور.

شاعیران همهمیشه لایه نگرې عهزهمهت و گهوره یی نین، جاری وایه زیاتر ناشقی
جوانی و جه مال و تارامین. جگه لهوه له بیرت بیت نمستیره نووره که ی نووریکې نارامه. به
پینچموانه ی رږژ له بهر نه وه تشبیهی نمستیره به فانوس تشبیهیکی زور جوان و پر به
پیسته له جیگای خویدا.

نهمستیره بوی ده بېته فانوسیک و بهر چاوی روون دهکا، له خوارشموه سینه پوره ده لئی
حد بریکې که ده ی شینه راخواه و تیشکی مانگه شمویش به پږی زقوین چنیریتی.

نهمه ویش په کیک له هره جوانیه کانه، له زور جیگا تاییه ته به "سواره".

تینجا دهکاته نمو دهنگه نهمه ی که له ناوه وه دی. شلپه نییه، شه پږل نییه، به لکو
دهنگیکې نهمی ناویکه که جاریه، هشتا نه که یوه ته ده ری. تشبیهی دهکا به چی؟

نهلئی بورجی خاپووری مېژوی لمه تین،

له درزی همزار خشتی رږژ و شموانی

دلته یی چه ی پږلی پهرانی دلا

نهلئی پتکه نینی کچی سرگوزشته ی قه دیی

له نهمدلمی تا پږی وه کور پرومهللی

سنووری شمو فوختن نهموږی به یانی.

په چه ی قورسی نسیانی نهمسانی لادا.

مېژو تشبیه دهکا به چی؟ تشبیهی دهکا به بورجیکې خاپوور، بورجیکې کونی
کاو لکراوی له مېژنه. نهم بورجه به چی دروست کراوه؟ به همزاران خشتی رږژ و شو که له
سر یک داندراون. زمانه له همزاران خشتی رږژ و شو پتکلئی، نه که تشبیهی که یین به
بورجیک.

له درزی نهم خشتانه دا که خشتی رږژ و شون، ده لئی پږلیک پهری لهو دیوی زهمانه وه،
لهو دیوی مېژو چه دهکن و چه ی نهمان وهک دلته یهک له درزی نمو خشتانه وه دهکاته
گوئی نهمسان. نهم دهنگه خورش ی پږلیک پهری که له وپهری سنووری زهمانه وه دپته گوئی،
وهک دهنگی نمو ناوه دهچن که له نیتو کیوه که دایه. جاریکی دیکه تشبیهی دهکاته وه، هره
عینی شت، جاریکی دیکه نهم سرگوزشته قه دیانه ی که بژ نهمه ی ده گترنموه، نهم
نهمسانه، نهمسانه ی کزن تشبیه دهکا به کچیک و گترانه وه که ی تشبیه دهکا به پتکه نینی
نهم کچه، "پتکه نینی کچی سرگوزشته ی قه دیی". نهم پتکه نینه، نمو نسیانی نهمسانه که

نېسان هه يه تي بهرامبهر به رابردوو، وهكو په چه يه ك وايه به سر بيره ودرې نسياني دادراوه ته وه، بهم پټكه نينه هم په چه يه لاده دا له كاتيتكي ديار و نادياردا. به يني سنوړي شهوي دوښت، كه رابردوو و نه وړوي به ياني كه هيشنا نه هاتوه. نهمه هم به ووه ليله يه كه ميژوو له به يني پيش ميژوو و دواي ميژوو له سنوړي به يني ديار و ناديارى ميژوودا ديارى ده كړئ. لهو سنوړوه كچيټك، كه كچي سرگوزه شته كونه كان به، كچي نه فسانه كان به، پينده كنه و هم په چه له سر نېساني نيمه لاددهن و رابردوو وه بير نيمه دپننه وه. هم دهنگه خوشهش وهك دهنگي ناوه كه ده چن له نيو كيوه كدا.

ب؛ مه به ست، كاك سه لاه لهر به شكي تر نه وه نيمه كه مرز لايه تي له هرامو شكي تمولو دا نه وي. هم دهنگي ناوه دهنگيټكه، كچي نوور، كچيټكه كه دي و نه سه لهو هرامو شيه و لهو بن ناگاهيه نه جات ده دا؟

و: به ريوه لا. بؤ؟ تر له وده ده يني كه "سواره" له كمل نه فسانه زور دراوښت و ده به وي نه فسانه بيه ستيتته وه به ژباني نه مرز مانوه. نه فسانه يا نو ستووره په كيتك لهو شتانه يه كه "سواره"، خوي زور پيوه خهريك دهكا و له شيعره كانيدا هر جاري به جوړيټك نيشاري پينده كا، بؤ چي؟ چونكه ژباني نېسان دريژي رابردوويه تي.

نه گهر نېسان وهكو واحد يكي په كگرتوي به شمري چاو لن به كي، نېسان نه نيا له لهزه دا ناژي، له كاني نيتاذا ناژي، نېسان دريژي پيندراوي ميژوويه كي له ميژينه ي چه ندين هزار ساله يه كه بريكي له بيره و بريكيش له بير نه ماوه. "سواره" ده به وي به هوي هم سرگوزشته كو تانه وه، به هوي هم ميژوو له ميژينه وه له خياللي هزاران خستي رزو و شهودا، نه فسانه كونه كان و نو ستووره كانان وه بير بنيتته وه، بويه تر ده يني "سواره"، له كمل "خه به درينه"، ده بان مه به ستى ديكهش دينيته گوزي، جگه له مه به ستى نه وه كه بلن ناوه كه چون هانه دروي و چي كرد، به لام هر يهك له وانه مه به ستكي تاييه تن. دياره ناكري له سر هم مويان زور برزم، چونكه كات زور ده بن.

نه لتي دهنگي شمشاله رمشالي دولي دپوه

شمعالي دروي دورره شاري

پشوي پر له عه تري به هاري كچي كورد

به بلوڅي شوي گهروي زمر و زلي

له زونوري زونوازي ساي زينگانموي شو

به خور زمزمه مي هه لپوه

لیره‌شدا نم تشبیهانه دووباره تیکمل ده‌بنه‌وه، ده‌نگی شمال، یا خود ده‌نگی شمال که دیاره خوشه، به‌لام جاری خودی شمال‌ده‌که‌یه، شمال‌ده‌که تشبیه ده‌کا به گه‌رووی زه‌ردوزولی کچیکی کورد. له‌که‌ی؟ که به پشوی پر له‌عه‌تری به هارییه وه، له‌کاتی زورینگانه‌وی شه که دنیا سپی و زیناونه و دنیا زورینگانه‌وه. له‌م ده‌شته زیناونه به خور زه‌رمه‌هه‌له‌ده‌پئی کچی کورد و له‌و کانه‌شدا وه‌کو ده‌نگی شمال ده‌چن.

ناوه که تشبیه ده‌کا به گه‌رووی زه‌ردوزولی کچی کورد و نم گه‌رووی زه‌ردوزوله‌ش تشبیهی ده‌کا به شمال‌تیک و شمال‌تیکش که له‌نیومه‌ودا ره‌شمالی دۆلی داد‌پروه، دۆل تشبیهی ده‌کا به ره‌شمال‌تیک که ولاتی داگ‌تروه.

به نه‌ه‌جازی نه‌نگوستی پاکی محمد

شەتی نوور به پووی مانگی عمرزا کشاوه.

نوه نیشاره بهو نه‌فسانه‌یدی "شه‌قولده‌مه‌ر" ده‌کا. نه‌مه شه‌تیک نووره، به‌لام له‌سر نوه به‌سر مانگا راکشا‌بن، به‌سر مانگی عمرزا راکشاوه، عمرز تشبیه ده‌کا به مانگیتیک، شەتی نووره‌که به‌سر مانگی عمرزا راکشاوه، نه‌ک به‌سر مانگی عاسمانا.

ترووسکە‌ی پرووسکە‌ی شەوی دەم به‌هاری به‌هه‌وره

له‌سر عاسمانی زه‌وی راخوشاوه.

جارتیکی دیکه‌ش، زه‌وی له‌گمل عاسمان موقاره‌زه ده‌کا. ده‌لتی ترووسکە‌ی پرووسکە‌ی شه‌وتیکی به‌هارییه، به‌لام ناخو نم پرووسکە‌یه به‌تاسماندا راده‌کشن!! به‌لام لیتره نه‌ک له‌سر تاسمانی سه‌ره‌وه، له‌سر تاسمانی خواره‌وه، له‌سر زه‌وی راکشاوه، چونکه‌ ناوده‌که به‌سر زه‌ویدا دئی تیده‌په‌ری.

پ: نم تشبیهه‌هه‌کووسانه، نم ته‌شبهه‌هه‌چیه‌وانانه، له‌شه‌ه‌ری کاک "سولره" یا

زۆر سه‌یره؟

و: له‌زۆر جیگادا نازانی چ تشبیه ده‌کا به‌چی. نه‌وه‌ی عه‌ره‌ب پیتی ده‌لتین "موشه‌به‌هون موشه‌به‌هونین" له‌زۆر جیگادا جیگاکانی خویان ده‌گۆزن و خۆی سونه‌تیک یا ره‌سمیتیک یا نه‌رمیتیکی تازه‌داده‌نن به‌شیه‌ری کوردی، که شه‌رت نییسه له‌گمل هه‌موو پنتوتنی و نامۆگاری نه‌دییه‌ کوته‌کانی زمانی فارسی و عه‌ره‌بی و ته‌نانه‌ت شاعیره‌ کلاسیکه‌کانی زمانی کورد یش به‌گوچن. تشبیهه‌هه‌کانی وا تیکمل ده‌کا، له‌زۆر جیگادا زۆر لێ ورده‌بونه‌وی ده‌وی تا بزانی له‌م دووانه‌ کامه‌یان تشبیه‌هه‌ کراوه به‌وی تر.

جا نه‌مجاره‌هه‌ی نه‌وه ده‌کا، نه‌گه‌ر ناو گه‌یشتن، نه‌گه‌ر هات و ناو به‌گا چ ده‌بن؟

له هر گاز و رښايي وا گازی ناوی نه گاتي
 نيازی همزلران گميزی به نازی ودي دئ
 نه پوړتته و داری چاکی به ودي هه ناسی
 شنه ی نمره لاوتنی دم پای نه گاتي.

خو نه کمر هر گاز و رښاييک، هر شوپتيک که دهنگی ناوی گيشتی. گازی دووم
 مه عنای دهنگه. که دهنگی ناو گيشته هر شوپتيک، نيازی هه زاران گميزی به ناز که
 ناواتی نه وديانه ناو بپانگاتي، نيازيان ودي دئ. داری چاکی که زور پیره، وشک پوه به
 ودي هه ناسی ناو به بهر که تی هه ناسی ناو، داری چاکیش ده پوړتته وه. نم داری چاکيیه
 وشک و رهق و پیر پوه، شنه لاوتنيکی نمری که به دم باوه شنه ی دئ ده کویته داری
 چاکيیه وه. لاوتن نم داره «بی» يديه که فدرقی له گهل داری «بی» گموره نه وديه، داره
 بييه کان بن ده کم و گموره ده بن، به لام نه وانه هر شولي تهرن و ده ميننه و عاده ته له و
 نمره لاوتنه شه که قدر تاله و سه و ته و شتی دیکه ی دارين ده و ندرتته وه، نه وانه ده بی نمر
 بن و نه شکتين.

جا ده بیه و ی بلتی نو نمره لاوتنی که به دم پای شنه ی شه ماله وه، شنه ی دئ چوند
 نمره داری چاکی و ختيک ناو ده پانگاتي ناوا نمر ده پتته وه و جاريکی دیکه گهنج
 ده پتته وه به هزی ناوه که وه.

جا نه ليرده ناو له بهر خزيه وه قسه ده کا. خه لک چاوه پروانی ناوه. نه ی ناوه که چاوه پروانی
 چيیه؟ ليره وار، زوی، درخت، کيتو، هه موو چاوه پروانی ناون. نه ستيره، مانگه شو، به لام
 نه ی خزی ناوه که نيازی چيیه؟ ناوه که چ ته مايدکی هه به؟
 ناو بهر ده کاته وه و ناوا بهر ده کاته وه:

نه لتي تاجی زمروتي دورگی له سر ناوه دمريا
 هه تا چاو هه تر کا، شه پوله، شه پوله
 له پرونا له پرونا

به ناهنگه سمره ندي پړونی خوشي
 له بهر خوره تارا نه لتي سبنگی ښه نه لاري
 نه لتي: هانی هستانه دهنگی خوشي
 سرووی خوناو دی به هاره له گوښا
 له هر شتوه جوباری هر دشته چو من
 له دلمايه بهروای بهرینی به دمريا گه پشق

له تاریکه تاراوگه کم وا بهسر چوو

زهمانی تهریکم

نهر خترو خوشی له پتما

ناو به هیوایه بگاته دریا، نهو نامانجی ناو، که له دلی کتو دپته درئی، بهو نیازه دپته درئی سهره بجام بگاته دریا. جا دریا چونه؟ ناو هیشتا نه پیدیوه. هیشتا نه یکه یشتوتن. خوی دریا ته سوری دهکا له میتشکی ختیدا. ناوا بیر دهکاتهوه:

هه تا چاو هه تمر کا، شه پۆله، شه پۆله

له بوونا له چوونا

هه ره کهت و بزوتن و ژبان، نه م ته سوریه که هاتوته میتشکی نه م ناو سهارهت به دریا ی که هیشتا نه یگر توه. جا نه م ناو، سهره ندیکی هه یه. نه م ناوهنگی دریا یه. سهره ندیکی خوشی هه یه. وهکو سینگی ژین وایه. ته شبیهی شه پۆله کانی ناو که هه لدهستی و دهکه وپته وه خوارئ. ته شبیهی دهکا ده لینی سینگی ژبان له بهر خویموه ده هاژئ و هه لدهستی و دپته وه خوار. نینجا ده لئ من سرودی خوناوی به هارم له گویدا یه. من ده زانم بارانی به هار دهبارئ و ده زانم که بارانی به هار که یشت من پیتی به هیتز دهیم، من پیتی به توانا دهیم و پیتی دهگم به دریا. دلشیم نیسانتیک و پروایه کی بهرینی نهوی هه یه که دهگم به دریا.

سواره لیره دا ده بهموی نه م مه نتیقه نه م دیالیکتیکه ورده بگه یه نن که هه م زه مینه ی مادی هه یه بۆ که یشتنم، چونکه به هار هه میسه دهبارئ، باران هه رگیز تهواو ناهن له جیهاندا، به هار سهرچاوه ی ناو، سهرچاوه ی بوون و ژبانی ناو.

دوو، پروای منه بۆ نهو نامانجدهم. پروایه کی بهرینی به دریا که یشتنیش له سینگمدا یه و له دلحمدا یه. بهرینی نه م زه مینه مادی و نه م زه مینه مه عه وییه، نه تیجه یهک دپته به رهه م که که یشتنی منه به دریا.

به م ته رتیه به نهو ته سموری دریا دهکا و نهر ده لئ خترو خوشی له پتما. جا نه م جار شاعیر خوی ده لئ:

وهایه:

که کانی به هیوا

به هارانه لوژمو ته بهستن به رهو شاری دریا

به لام داخی جهرگم له گدل هه ره به هارئ

که رانه چله کن سموزلائی

له خاکپنه ځموني گرانان

له دلتا غم و داغی تهم دهرده سوزه:

که دهردی گرانی همسو بهواری و نه‌نموزه.

کاشی نهو هیوايه پان ههيه، بژیه ناوا لوزوه دههستی و به خوږ هیتش دههبن و ږوو دهکهنه شاری دهريا، بهلام من خه می چیمه؟

خه‌می نهمه هه‌موو به‌هاریک که سه‌وزه‌لانی وه‌خه‌به‌ر دین و لم خه‌موه خاکی‌نه‌ی که تا نیست‌ا به‌ویانه له نیو گل و خاک وا وه‌خه‌به‌ر دین و به‌رز ده‌به‌نه، له و گاته‌دا خه‌میکی دیکه له دلی مندا سه‌وزه که هه‌موو به‌هاریک مه‌ترسیکی له به‌یگا دایه، نه‌ویش نه‌ویه له نیوه ی به‌یگا خه‌می له به‌که‌وئ، وه‌نموز به‌دا.

پ: نعم لہراموشیہ ہمدان تو شتہ نہیو کہ لہ کوتلہ یہ کا:

- سنوری شهوی دولتتی ثورری بهمانی -

پهچدی قورسی نسمانی نینسانی لادا

دسانگهړتېموره پوښو خدمه گموره کي ښان په را موشي ده کا ؟

و: که نینسان له نیوهی ږیگا پټ ناگا. که لا ددها، که واز دینټی، ماندوو دهین.
ددرتسېو سهره نجام سهری لټ دشتیږی. نعهه چاره نووسی نینسانه.

سواره خدیائی هده بهلیت جا له نیتو هه موو نواندها به تنیا یه کتیکیان پتدوگا. من دوايه ددگمه نهوه، بهلام مه ترسی نهوهی هه به که هه موو رتیبوارتک، شو خه تهری له سر رتیکایه که له نیوهی رتیکادا غهوی له بکموئ.

یەکتێک لە تاییە قەندییەکانی شیعری سواره، کە سەبەبی خۆشییە کە یەتی و سەبەبی بەرزیکە یەتی جاری پێشوووش نیشارەم پێتکرد، یەکتێک لە تاییە قەندییەکانی شیعری شاعیرانی گەورە ی هەموو جیهان یەکتێکیان نەویە کە هەر کەس بۆی هەیە بە دلی خۆی مەعنای لێبەستەتەوە و دەشکۆنێت، مەعنای زۆر هەڵدەگرێ. خۆ ديارە نەوی گۆتگرە خۆشە و یستە کە ی نێتە دە یلێ. دوور نییە لە هەموو ئەو قسانە ی کە لە شیعەرە دا هەیە.

نinja باسمان کرد که ناوکه دپته ده ری. هیوای هیه، پروایه کی بهرینی له دلدا هیه و سهراوه به کی ماددیشی بۆ مسوگمر بوه له عالمدا که نمویش خوناو دی بهاری بهردوامه. بۆیه هیوای هیه پێ بگا، به لام مهترسی نهوه هیه وهکو ههسوو ریتوارتیک له تاریخدا، لابدا، لاری پێ، نهزانی، سهری لێ بهشیوی، بترسی، واز بهینی و ههسوو نهو شتانهی که باسمان کرد.

نېنجا سواره، ده که وټه سړ لټک جیا کړنه وی ندم جزره ناوانه، ندم ناوانه هم موریان له

شعیری "خموه‌هردینه" دا میسالیکن و ره‌مزیکن بۆ‌هره‌که‌تی نینسان له‌کۆمه‌لگادا. هه‌موو نه‌و ناوانه، جوژاو‌جوژی هه‌ره‌که‌ته‌گانی نینسان نیشان دده‌ن. په‌کتیکیان توند و تیه‌زه، په‌کیان نارامه، په‌کیان راده‌وستی تا سه‌ره‌نجام ده‌گاته په‌کتیکیان که له هه‌مووان خراپ‌تره. نمویش نه‌و ناوه‌یه که گه‌روه. که سه‌ره‌نجام ده‌بێ به‌ به‌رد. نه‌وه ناوه مه‌عه‌ده‌نبیه‌کانن، که دوا‌ی ماه‌ویه‌ک له سه‌ر‌چاوه‌ هاته‌ ده‌ری. چهند هه‌نگاو‌یک نا‌روا و ویشک ده‌بێ و ده‌بێ به‌ به‌رد.

نا‌خر ناو ره‌مزی رانه‌وه‌ستانه، ره‌مزی بز‌ووتنه، که چی به‌رد، ره‌مزی و‌ستان و بێ هه‌ره‌که‌تییه، ته‌واو نه‌و ناوه ته‌بدیل ده‌بێ به‌ دژی خۆی. نه‌مه نیتر نه‌م کاره‌ساته‌یه یا نه‌م فاجیه‌یه که جاری وایه روو ده‌گاته نینسان که ته‌بدیلی ده‌کا به‌ دژی خۆی. نایشارمه‌وه کاتیک نه‌م شیعه‌ ده‌گوترا، نیتمه ده‌سته‌به‌ندی زۆر که‌سمان کرد‌بوو که هه‌ر یه‌ک له‌و ناوانه کێ یا چ جهره‌یان و یا چ هه‌ره‌که‌تیک ده‌گرێته‌وه. نه‌م ناوه‌ی نا‌خر که ده‌بێ به‌ به‌رد و هه‌ر بۆ‌یه‌ش ناوی ناوه "خه‌وه‌هردینه" ناوتیکه که خه‌و نه‌به‌ینی به‌ بوون به‌ به‌رد، خه‌و به‌ به‌رد بوونه‌وه نه‌به‌ینی، که ته‌شییه‌مان ده‌کرد، ده‌مانگوت نه‌وه نه‌و که‌سه‌یه که له دژی گه‌له‌کی خۆی شه‌ر ده‌کا. نه‌وه‌ی ناتوانی، نه‌وه‌ی ده‌وستی، نه‌وه‌ی واز ده‌ینی، هه‌ر چۆنیک بێ چارێکی بۆ ده‌کری، به‌لام نه‌ی نه‌وه‌ی ده‌بێ به‌ دژی خۆی؟

جا سواره له "خموه‌هردینه" دا نیهایه‌تی خراپیه‌که‌ی له‌و ناوه‌دا ده‌به‌ینی که گه‌روه و که ده‌بێ به‌ به‌رد. نیهایه‌تی چاکیه‌که‌ش له‌و ناوه‌دا ده‌به‌ینی که ناوه‌ستی، که نیتر نا‌خیری شیعه‌که به‌وه ده‌ینی که "هه‌ ناوی به‌ هه‌نگاوه" نه‌سه‌روته‌ کووله‌کی رووحی ناوه. نه‌مه هه‌ره ناوه چاکه‌که‌یه، دوا‌یه ده‌گه‌ینه سه‌ر نه‌و، به‌لام نیستا بێ بزانی‌ن ناوه‌کان چۆن یه‌که یه‌که دابه‌ش ده‌کا و هه‌ر یه‌که سیفه‌ته‌کی تایه‌تی بۆ ده‌به‌ینیته‌وه.

له به‌ر نووری خۆرا

گه‌لی کویره‌ کانی شمول‌رن

زنه‌ی دم به‌هاواری هاری دوژن هه‌زارن

که ته‌سلیمی سه‌هر و ته‌ له‌سمی به‌نارن

به‌ بێ هه‌ولی هه‌لدان و چارانی چارن

به‌ هه‌ولان به‌گرم‌تی هه‌وری به‌هاری

ره‌ها بێ

له‌ زیندانی به‌ردینی غارا

که چی، وا که‌وی و ده‌سته‌ مۆی ده‌سته‌لانی رکه‌ی دۆل و شه‌ون

له‌به‌ر سامی رێ و به‌زیو و ته‌زیوون

له گەل گۆچی کردن گزنگی.

چەواشەن له پێچی نزارا.

نەمە باسی ئەو دەکا گەلیک کوێرەکانی، خۆیان له سەر پیتی خۆیان پاناوەستن. به هیز و توانای خۆیانەوه پشت ئەستور نین و زۆر کانی هەن که دەم به هاولان دەزانن، زنه له لای نێمه بهو کانیانه ده‌لێن درۆزنه، ئەو کانیانە ی که به‌نیگ ناویان لێ دێ و زۆری پێ ناچن ریشک ده‌کەن. بۆیه ده‌لێ:

زنە ی دەم به هاولری هاری درۆزن هەزلن

ئەم زانانە بۆیەش دەم به هاولان، چونکه له به‌هاردان و ئاوکی یه‌جگار زۆریان لێ دێ به‌ خۆر و به‌ گرمه‌یه‌کی زۆر دینه‌ ده‌ری، به‌لام له‌ ماوه‌یه‌کی کوێردا ویشک ده‌بن، نەمە پێشان ده‌لێن درۆزنه. ئەوانه له‌ نێو کێوه‌که‌ دا زۆر ترسان له‌ پێچاو پێچی کێو، ناتوانن ئەم شاخ و کوێستانه ته‌ ی کەن، ناتوانن چۆل به‌ری بکەن و سه‌خت و کێو به‌بن. هیچ هەول نادەن چاره‌ یه‌ک به‌ خۆیان بدۆزنه‌وه. به‌ هیوان هه‌وری به‌هاری به‌گرمێتی - چونکه به‌شیکی زۆر له‌و کانیانە ده‌لێن نه‌گه‌ر هه‌ور گرماندی سه‌رچاوه‌ی کانی ده‌تۆقی - ئەوان به‌ هیوان هه‌وری به‌هاری به‌گرمێتی و جا له‌ زیندانی به‌ردینی غاردا ره‌ها بن و پێته‌ ده‌ری.

ده‌شیه‌تیته‌ ده‌ری، هه‌وره به‌هاریه‌که‌ش ده‌گرمێتی، ئەوانیش دێن، به‌لام هێند که‌وی و ده‌سته‌مۆ به‌ون له‌ نێو زیندانی دۆل و شێردا، هێند راهاتوون به‌ ژێر ده‌سته‌یی و دیلی و بێده‌سه‌لاتی، توانای نازادی وه‌رگرتنه‌ که‌یان نییه‌. هیوایان به‌ نازادی نه‌ماوه، بۆیه له‌به‌ر سامی ریش، له‌به‌ر ترسی ئەم رێگا سه‌خت و دژوازی - که‌ زۆر جار سواره له‌ شیعره‌کانیدا باسی ئەم رێگایه‌ سه‌خت و دوور و قاقه‌ ده‌کا - له‌به‌ر سامی ریش هێنده به‌زیو و ته‌زیو، له‌گەل به‌یانی گزینگێک له‌ سه‌رانی دا، به‌ خۆی ده‌لێ: "گۆچی کردن" به‌ یه‌که‌مین گزینگێ هه‌تاو چەواشه‌ ده‌بن له‌ پێچی نزاریک و سه‌ریان لێ ده‌شیوی و تازه‌ ناتوانن به‌ون. ئەمانه‌ نه‌و که‌سانەن که‌ باوه‌ریان به‌ خۆیان نییه‌ که‌ له‌ سەر پیتی خۆیان پاناوه‌ستن که‌ به‌ هیوان هه‌وری به‌هاری بۆیان به‌گرمێتی، نەمە نه‌وعێک ناوه‌.

پ: له‌ سه‌ر زمانی یه‌کگرتوی کوردی!

و: به‌لام ئەوه‌ که‌ زمانی ستانداردی یه‌کگرتوی کوردی به‌ کار دێنی یه‌کێک له‌ خه‌سه‌له‌ ته‌ باشه‌کانی ئەو نه‌ده‌یه‌ کوردیی نوییه‌ی که‌ له‌ ده‌یه‌ ی شه‌ست له‌ ئێران سه‌ری هه‌لدا و له‌ نێو په‌راستی شه‌سته‌کانه‌وه‌ که‌یه‌شته‌ لووتکه‌ی هه‌ره‌ به‌ری خۆی و سواره‌ ش نوێنه‌ریکی هه‌ره‌ دیار و به‌رچاویتی، به‌لام ئەوانی ته‌ریش هه‌ر به‌ شێوه‌ی سواره‌ شیعریان گوتوه‌ و ته‌نانه‌ت به‌خشانه‌کانیشیان هه‌ر ناوا نووسیوه‌.

یه کتیک له تایبه نه‌نده باشه کانی، ره‌چاو کردنی نمو نه‌دهه کلاسیکیه یه‌ک‌گرتووه ستاندارده یه له‌گډل نه‌وه که بلتی له دوری "جمهوری کوردستان" و کومه‌له‌ی "ژ.ک" دا زۆر تری نه‌ده‌ی کوردستانی نیران شتویه موکریانی پتوه یو و یا له زۆر جاردا له شاره‌کانی تری هم پارچه‌ی نیستای کوردستانی عیراقدا ده‌بینن، مسۆرکی ناوچه‌یی پتوه دیاره. نه‌ده‌ی ده‌یه‌ی شه‌ستی کوردستانی نیران شیعری نوټی کوردی و په‌خشانی نوټی کوردی له کوردستانی نیران زۆر حملوی نه‌وه‌ی دا که زمانی ستاندارده، یه‌ک‌گرتووه‌که به کار یټن و خزمه‌تیک‌ی باشیشی له‌و باره‌وه کرد، که هم براده‌ره زۆر باشی بزجوده.

هم جار ده‌گاته سهر نه‌و به‌شه ههره تاوه خراپه‌که‌ی که بۆم پاس کردی، ناری گپاو که ده‌بن به بهرد و "خه‌مه‌بردینه"ش ناوه‌که‌ی خۆی له‌وه وه‌رگرتووه.

هه‌تا به‌ری تالی گپاوټ

به دلما گپاوه

هه‌تا یاد نه‌کم تاوه به‌و ورمه به‌ردینه کاری گپاوه

ته‌لهم سهد مه‌لاین

وه جاخن که رووگی هه‌زاران نژای شه‌نه باهۆی به‌تاسه‌ن

وه به‌روټنه‌وه‌ی هه‌ست و هان و هه‌ناسه‌ن

چلۆنه که به‌رووی گپاولان نه‌به‌ین

له نټو چاوی نمو خا‌نه‌دانه

له‌ی چۆنه به‌تی به‌روه؟

نه سۆزه‌ی به‌لاوتی به‌ری، خوناوه‌ی به‌هاری

نه تووکی به‌ری به‌هاری

له کاسی خه‌وا، فته‌ری پاسانی ناگه‌ن

له مانا، به نامان و به‌یا

په‌شمانی هه‌رمانی ناگه‌ن

وه‌هاگی له‌شی به‌وگه‌به‌ردینه گاوی دراوه

که خه‌لټکه، کۆژڤن و خه‌له‌ی نه‌ماوه

وه‌هاپه که ههر گه‌یاپه له‌و ده‌شته شه‌ین

له سهر ماته‌می تاوه به‌ردینه، سهرشین و سهرگه‌رمی شه‌ین.

خه‌یالی هه‌یه به‌تی ناوه‌که ده‌بن به گپاو، ده‌به‌شته دژی خۆی من له سهر نه‌وه روټه‌ش‌نوم

تازه له سهری ناوټم، به‌لام من هه‌تا به‌یر له‌وه ده‌که‌سه‌وه نه‌وه ناوه. به‌لام به‌و خه‌ونه به‌ردینه.

وهرمیش هەر خهونه ـ بهو خهونه ورمه بهردینه ناوا کاری کراوه و کۆلهی کوتراوه. دهلتهم باشه ههزار مهعاهن و ههزار ههیف، ئهم وهجاخه، وهجاخی ناو، ئهوانه پرووگه و قیبلهن بۆ ههزار نزا و ناواتی باسکی شین، باسکی شینی دهرهکان که پروو دهکاته ناو، هاواری بۆ دهکات، باشه وهجاختیک که ههزاران باسکی شین هاواری ناوی لێ دهکمن و ههست و هان و ههناسه دهپروژێشنوه. چۆن ئهوانه بهیروو نهیبین؟ له نێتو چاوی ئهو خانهدانه، له هی یا تۆفان چۆنه پیت و بههرهکهتی تێدا نهماوه؟

نا، نهوهی که میری خوناوهی بههارییه، نهوه ئهفسانهی کۆنه که دهلتی میرخوناوه ههپوو. میرخوناوه له واقیهدا به ئهفسانهی کۆن و متهبۆلۆژی کۆن خواوهندی بارانه، نه خواوهندی بارانی بههارییه، که داوای لێ دهکا و سۆزهی بلاوینی ههیه، نه برای پیواری خۆی که تووکی لێ دهکا و نغزینی لێ دهکا. ئهو برای خۆی که لهگهڵ ناو هاتوو و دهروا و نهم بهجی دهمینتی، نهویش ناخه ههزار تووک و نغزینی لێ دهکا.

جا نهپارانهوهی میری خوناوهی بههار و نه ئهو تووک و نغزینی برای پیواری لهم کاسی خهوا که ترووشی هاتوو تازه فیتی ناکهن. بهراستی فیتی ناکهن راست بهشتهوه و راههری به ههزار ئامان و بریا، ئامان و بهرۆ و بریا هاتبای، فیتی ئهم ههرمان و جاویدان مانهوهی ناکهن له ناو بهرد بونی خۆیدا.

گهی لهشی گاو دراوه، وهکوکه حهتلیک وایه، کۆپژنی حیهلی نهماوه. نهمسپیکهی بێ حیهلهیه. جا ناخریهکهی دهلتی: ههموو ئهو گیایانهش لهو دهشتن، له سهر ماته می ئهو ناویه شین دهگهڕن و سهرشینیشن، سهری خۆیان شین کردوو، چونکه له رابردودا له تازیه و ماته مدها سهری خۆیان شین دهکرد.

جۆرتیکی دیکه ناو بهیان دهکا. نه مجا ئهو ناویه که رادودهستی و ده بهشته گۆل، کاری بێ ناکرێ. راسته نه بۆته گراو و نه بۆته دژی خۆی، بهلام ناشیروێ.

گهلتی گۆله لهو چۆله یهخسیری خاکن
به رویا گهلا وهک چه مۆلهی گۆتلی وههین
گهمارۆی زهلی نێزه، وا تمنگی بێ ههلهچنهن،
که بێ دهرقهتی پتکه نهیان به سهد بهرزگی زهرده ماسی
لق و پۆپ و ههزگهڵ
وهها دهور و پشتی تمنهین
که بێ لهرسهتی چاوههرکێ
له گهڵ عمرشی پاکن.

نه‌وش زۆر له‌ سەر، رۆښستنی ناوئ. وەسفی ناوئیکه‌ که‌ لق و پۆپ و هه‌ژگه‌ل
 ده‌روو‌پشتی گرتووه‌ و ترانای رۆښستنیان نه‌ماوه‌ و بوون به‌ ناوئیکی راکیدی راوستاو.
 هه‌تا جۆگه‌ ناوئ به‌ وشکی ده‌هه‌نم
 نه‌لتی مێرگی رو‌خساری که‌ژێکی کال و مناله
 به‌ کووزی ته‌مه‌ن چاره‌جوانئیکی پر خه‌وشوخاله،
 ته‌شه‌نداره‌ چه‌رگی به‌هه‌نم.

نه‌مه‌ یه‌که‌تیک له‌م شتانه‌یه‌ که‌ باسه‌مان کرد که‌ ته‌شبهه‌ه‌کان ده‌که‌ونه‌ لای یه‌که‌تر. نه‌و
 خه‌یالی هه‌یه‌ باسی جۆگه‌ ناو بکا، به‌لام جۆگه‌ ناوه‌که‌ ته‌شبهه‌ده‌کا به‌ رو‌خساری که‌ژێک .
 که‌ژێکی کال و منال. رو‌خساری که‌ژێکه‌ش ته‌شبهه‌ده‌کا به‌ مێرگی، چون مێرگ دێنی کووزی
 به‌ سەر دادێنئ، جیوتی به‌ نێودا ده‌که‌ی و کووزی به‌ سەر دادێنی، ده‌پروو‌شتنی. رو‌خساری
 نه‌م که‌ژێر کال و مناله‌ش نێستا که‌ بۆته‌ ژنئیکی به‌ر، به‌ کووزی ته‌مه‌ن شوێن شوێن کراوه‌،
 خۆی نێستا جولان نییه‌، به‌لام چاره‌جوانه‌، چاره‌جوانئیکی پر خه‌وشوخاله. وه‌بیر ده‌که‌وتنه‌وه‌ که‌
 نه‌مه‌ کاتی خۆی زۆر جولان بووه‌، نه‌مه‌ ته‌شبهه‌ده‌کا به‌ جۆگه‌یه‌ک که‌ نێستا ویشه‌که‌. به‌لام له‌
 رابردوودا ناوی تێدا بووه‌. نه‌گه‌ر حیسابی که‌ین نه‌مه‌ چوار یا پێنج ته‌شبهه‌له‌ نێو یه‌که‌تردا.

به‌لتی: دووره‌ گه‌رمه‌تی ده‌ریا

به‌لتی: وایه‌ گانی هه‌زارن

ته‌زاتم

ته‌وانه‌ی که‌ پاراوی ناوین بژلین.

ته‌زاتم له‌ رێگا،

مه‌ترسی گه‌لێ ژه‌نگ و ژارن.

به‌لام کاکه‌ نه‌و گشته‌ عه‌قلی خه‌سارن

نالێ هه‌ر عه‌قله‌ له‌ خه‌سارێک، هه‌موو نه‌و خه‌سارانه‌ ده‌هێن بکه‌ون، تا ئینسانیه‌ته‌ ته‌م
 عه‌قله‌ په‌یدا ده‌کا، عه‌قلی ئینسان به‌ره‌مه‌ی نه‌زه‌روو‌نئیکی دوورو‌درێژی پرکه‌وتن و
 هه‌سته‌انه‌مه‌یه‌ و هه‌موو نه‌و خه‌ساره‌تانه‌ پته‌ویستن روو بده‌ن تا به‌شه‌رییه‌ته‌ . و له‌ نێو
 نه‌وانیشدا دیاره‌ مه‌به‌ستی گه‌لی کو‌رده‌ . به‌توانی نه‌م عه‌قله‌ پته‌ویسته‌ په‌یدا بکا که‌ بۆگه‌پشتن
 به‌ ئامانجی لازمی ده‌هێن. جا ده‌گاته‌ قسه‌ی ناخه‌ر.

له‌ ناو نه‌و هه‌موو ناوه‌ هه‌ر چاره‌یه‌ک

باوی هه‌نگاوی خۆشه‌

نه‌زانی له پهن ناکه‌وێ پتیه پتلاوی تاسه‌ی په‌اسه‌ی له پهن پهن
 نه‌گهر پتیه‌ک پتلازیک له پهن کا، که نه‌م پتلاوه تاسه‌یه‌ک پهن بۆ په‌اسه‌ کردن، یانی
 مه‌یلی چه‌ره‌که‌ت له ده‌روونی خۆیدا هه‌بن، هه‌رگیز له پهن ناکه‌وێ، هه‌رگیز ماندوو نابێ و
 ناوه‌ستی بۆیه‌ش ده‌لی: نا - دیاره له چاپه‌که‌دا نه‌وه‌ی تێدا نییه - که ده‌بن ویرگولیک دانێن
 ده‌وی "نه‌یه‌که".

نه، وه‌ستان نه‌وه‌ستی به‌ ده‌ستی

که‌ خاراوی نیش و سواوی سوێ پهن

وه‌ستانیش تازه به‌م ده‌سته ناوه‌ستی، که ده‌ستیک که راهاتین به‌ نیش و ژان و سوا پهن
 له نه‌تو ره‌نج و مه‌یحه‌ت و کوژمه‌وری و مه‌ینه‌دا. نه‌مه‌یه که وه‌ستان پتیه ناوه‌ستی و نه‌نیا
 نه‌وه‌یه که له پهن ناکه‌وێ، نه‌و ناوه:

له هه‌ر شوێن راهاوه، داماوه، کاری تماوه

رامان، لیته‌دا مه‌به‌ستی به‌ره‌بیره و پارایی و وازوازییه، نه‌گهر که‌وته وازوازی و پارایی
 نیشتر دامار ده‌بن و کاری ده‌کرت و له پهن ده‌که‌وێ.

نه‌زانی نه‌بن هه‌ر پهن و باژوێ، تا پهن تا پهن

لیته‌دا، فهرقی به‌ینی پهن و باژوێ - نه‌وه‌ش یه‌کێک له چه‌ره‌که دیالیکته‌کانی قسه‌ی
 سواره‌یه - پهن و ده‌کو چۆن مه‌شکه ده‌ژێ، چه‌ره‌که‌تی ده‌روونییه. باژوێ یانی په‌وا به‌ره‌و پهنش،
 چه‌ره‌که‌تی به‌روونییه. نه‌وی پهنشیا ناوه‌کییه، نه‌وی دواپان ده‌ره‌کییه. نه‌م کاره‌ی نه‌چه، نه‌م
 به‌زووتنه‌وه‌ی که ناو ده‌یکا، نه‌م چه‌ره‌که‌ته‌ی که چه‌ره‌که‌تی مه‌یله‌ته و ته‌شبهه‌که‌راوه به‌ ناو
 په‌تویه‌ستی به‌ دوو به‌زووتنه‌وه هه‌یه. به‌زووتنه‌وه‌یه‌کی داخه‌یلی له ده‌روونی خه‌زیدا و
 به‌زووتنه‌وه‌یه‌کی‌ش به‌ به‌ره‌و پهنش هه‌نگاوانان. نه‌وه‌ی که پتیه ده‌لین به‌زووتنه‌وه‌ی ناوه‌کی و
 ده‌ره‌کی - که ده‌لی تا پهن تا پهن. نه‌مه «تا» ی وخت نییه، نه‌مه «تا» ی عیله‌ته، به‌ نه‌وه‌ی
 پهن، به‌ نه‌وه‌ی پهن ده‌بن هه‌رگیز نه‌وه‌ستی.

هه‌ر پهن و له عه‌ینی حالدا هه‌ر باژوێ

هه‌ناوی به‌ هه‌نگاوه، به‌وه ده‌وی که هه‌نگاو پهن، نه‌سه‌وته‌ که‌وله‌کی رووچی ناوه. نه‌مه
 "خه‌وه‌به‌ردینه" بوو.

به‌لام من هیوادارم مه‌عنا ی بده‌نه‌وه، به‌لام گوێگران و هه‌موو خه‌لکی دیکه ده‌زانن
 پتیه‌ستی به‌ زۆر شیکردنه‌وه‌ی دیکه بوو، کات پهن‌گای نه‌ده‌دان.

پ: پهن خۆشه‌ ولامی نه‌م چهند په‌رساوه‌ به‌ده‌ته‌وه:

له‌سه‌ر تا‌پای نه‌م شه‌هره و له‌سه‌ر تا‌پای شه‌هره‌کانی تری کاک سواره، نه‌چه نه‌پهن

شعری کاک سواره، یانی خودی کاک سواره، له سردهمیتکا ژیاوه که سردهمی چوونه نټو
 نوو شقرشانه و یان نوو جمریانه سیاسیمانه بوه که جمریانی گشتی و کژمه لایه تی بوون،
 به تاییمت جمریانی شار بوون، مسه لمن نم همموو حمزه سیاسیمانه ی که له سردهمی
 خقیدا، نوو جمریانه سیاسیمانه ی له سردهمی خقیدا له نټرانا همبوون، هممووی نوو رپوته
 سیاسیمانه بوون که پنکه که یان شار بوه، کاریان نه گرد بژ فرلوان بوونی نوو پنکه شاریه،
 به لام کاک سواره دهگه پټمونه بژ گونده کان، له شعری شارا، نهمه زور به وازه ی به یان دهکا،
 نوو چار نم له جیمانی نموه له دمریاوه نم رپوته دست پټ بگا، له گانه په کموه نم رپوته
 دست پټ دهکا، نم حالت ته چټن دهیمی؟

و: وهرزبون و بټزاربون له شار. من خټم لام وایه زیاتر لهوه که بیرتکی سیاسی بی،
 هستیکی شاعیرانه و ناسک و خدیالوییه که دهگه پټمونه بژ سردهمی منالی سواره. سواره
 سردهمی منالی زور خوش و گهش رایبوارد. گهران، سوازی، راو، مهله، وهرزش همموو
 نهوانی بژ فراههم بوو و نه ناندت سردهمی په کمهی دلداری و حمز لیتکردن و
 خوشه یستیشی بوو.

پ: ده توانی شتیر له پشت نهموه بی؟

و: من خټم له شیعره شاره که ی زور باوه ناکم، دیاره نهوه که باسی شار دهکا دهلی:
 شار رهمزی ناسن و مناره یه. له تاسنه کهش و له مناره کهش توقیهوه. نایه موئی سهر دابنوتی بژ
 نم خسلدت و تاییه قه ندیییه "شار" هکه.

دهلی: نهوه ی که دټته دهر له مالی دوله مهند، نهوه که مهندي دوو که له. دهلی:
 جیاوازی بهینی فقیر و دوله مهند زوره له شار. دهلی: نم تهلانه ی که دهییم دارده له کان،
 دهلی قه ناره یه و داندراوه، ملی نینسانی پتوه ده کم.

سواره خټی همموو شته کان دهلی، دهلی:

تمسکه بژ نمون و بژ خفطت همراو

نم دهیبه وی، کولانیتکی فراوانتر. دهشتیکی زیاتر، دهیبه وی - نه گهر بیلیتم
 پتدهشته که ی قهرگویتز و شاخه بهرزه که ی حاجی کیمی جارتکی دیکه. سواره، ناره زووی
 باودشی نم شوتنه دهکاتهوه.

پ: پهک شتی دیکه زور بهرچاوه، مسه لمن له سهرتا پای شیعره کاتی کاک سواره به
 جټرټک له نه بهزی، به جټرټک. به تاییمت توش "خموهمرپنه" ت لن تفهسیر کرد. زور
 به گوره، به تمه. بهس له شعریکا، له دیوانی "خموهمرپنه" نه گهر وا بزاتم، "شهنگه سوار"
 له شعره یا زور رهشینه، دهکری به کورتی بلتی نم رهشینه زوره یا کم؟

و: ههتا سالانی ۱۳۴۷ و ۴۸ و ۴۹ ی نیرانی که دهکاته ۶۷ و ۶۹ ی میلادی، سهرده می خهبات و بزوتنهوه و چالاکي سیاسی و نهتینی بوو. نیمه همومومان تیدا بووین و سوارهش تیتیدا چالاک و بهشدار بوو، بهلام له ۶۹ ی میلادی بهو لاهه بهرو ۷۰، دوی نهوه که من گهیرام و کۆره که مان بلاو بوو، هر که سه ریگایه کی گرتو بهر، سواره ناچار بوو بۆ ژبانی خۆی، چوو دامه زرا له نهداره ی رادیۆ تهلوویزیۆی تاران بوو به کارمه مند. ژبانی کارمه ندی. نهوه ی که "گۆزان" هاسی دهکا له شیعره که پدا "ژبانی وهزیفه". نهم ژبانی وهزیفه وای له سواره کرد که پینشی خۆی بهگرت و جلموی ههستی خۆی راگری جگه لهوه. ورده ورده تیکشکانی نهم حه به که ته له سهرده مینکا خۆ نهو تیکشکانه بهر دودام نهبوو، دوايه ههستانهوه ی به دوا دا هات، بهلام تیکشکانی له سهرده مینکا سواره ی ناھومید کرد. نهم تیکشکانه له لایه که وه تیکشکانی خۆمان بوو، سواره دهلی: "رووباری چوکی به فیروچوو" نهوه نیمه یین، بهلام دمشلی: دهرای فراوان باوه به "چین" که نهفکاری "مانۆستۆنگ" نهو کاته سهرمه شتیگ بوو، بۆ شۆرشگری له زۆریه ی زۆری دنیدا.

پ: باشه پیت واتمه به زۆریه ی شیعره گانی سواره، بهشتکی زۆر گه راتهوه ی بۆ لادی بهشتکی زۆر دهراز بووین له شار، موته نه سپهره له نهفکاری "مانۆ".

و: ها، گومانی تیدا نییه نهوه ی تیدا ههیه، سهرده ی نهوه ی که من کوتم، بهشتکی گه رانه وه به بۆ. بۆ خۆی دهلی بۆ "عاتیغه". ی خۆم، بهلام بهشتکی تیدا ههیه. سهرده مینک بوو که "مانۆستۆنگ" قسه مه شهووره که ی ههبوو که "موحاسه ره ی شار له نه ریقی دییه کانه وه".

با بهچینه سهر "چین". چین نهم سیاسه ته ی بهردا. چین سیاسه ته ی شۆرشگری خۆی گۆزیوه به سیاسه ته ی سن جیهان و بریاری دا له گه ل دهوله تانی دیکه ریک بهکوئ و ته نانه ت گه لیک له شۆرشه فراوانه گانی جیهان که چین بهشداري تیدا دهکردن فەوتان، له بهر نهوه که چین پشتیوانی لێ نهکردن. میسر بهکینک لهو شۆتانه بوو که پیاوی وهک "جهمال عهبدولناسر"ی تیدا بوو، حه به که تیکي زیدی نیستی عماري تیدا بوو.

با پیت بهلیم، "شهنگه سوار"، نیدنۆلۆژی شکسته، ده زۆر سهرده مدا نیدنۆلۆژی شکست دهتی. وهختیک حه به که تیک له سهرده مینکا کۆسپی دهکوئیه بهر دهم یا تیکده شکی یا بۆ ماوه بهک بیده نگ دهستینه ته وه، بهلام نهم نیدنۆلۆژییه شکسته به دوو جۆر خۆی دهم دهخا: بهکینکیان بهتزاری و قسه پینکوتن و پشت تیه لکردن و نینکاری راستی و حه قیقه ته که به، بهلام بهشتکیانیش خهم بۆ خواردن و دلسوزی و پیدا هه لکوتن و نا به تیه به لهوه ی که بۆ نه ماود. دیاره "شهنگه سوار"، بهشی دووه مه. نیدنۆلۆژی شکسته. هه رچهند من پیم وایه

نیستاش شاعیره گه لجه کانی نیمه له حلقه یه کی نیدنولژی شکستدا! لهو دیو حله کت ده کمن. به لام نم نیدنولژی به شکسته ی که نیستا شیعی شاعیرانی نیمه ی گرتوته وه، زور فەردییەت بەرجەستە دەکریته وه له بهرامبەر کۆمه لدا و نینکاری زۆریه ی نیدنولژی و بیروباوهره کانی پیتشوو ده کریته وه. من به شتی مه نفی و خرابی نازانم. من پیم وایه نه وه زه مینه خوش ده کا بۆ نیدنولژی تازه، بۆ سهره لدانی تازه.

شيعره کي کاک سواره راست نو مەزمونە بوو، له سالی بليتين هفتاوه، سواره ده لتي:

ناسمان ئومونده غولمه مره

قاز و قورینگ ته پوتقزاوين

نيتر له وه زياتر چيتر بلتي بۆ ناره حه تي زه مانه. له جينگايه ک ده لتي:

ئەي سەرزەوی پر و پوچ

ئەي هەر هەناسە پەک:

ئەفەسی دواييت

تەرمەن ئەچن

ژنی ژانی منالی پەتیا دی

ئاخۆ هەموو ئەمە بوو ئەمە پەست؟

دامەتی ژنی ئادەمیزاد

هەڵناکەتی له منال

له ژبانی کچ و کال.

جا له جينگايه کدا ده لتي:

چەمخا حەداتی هەوری ئەزۆک

ئەستێ و بەرد و پەوشوون

بە دەستی پەری لەرزۆک.

پەروغان بەداخه وه پیتز مه

پەروغان کۆشکی له پۆلا

دیویری چین و پەیکەری بۆله مول

نم لښکدارنومره به شته که له وتوونې کاک سه لاهم ددين موته دي، که ولسريدون
په تجرېته نامادې کردوه.

سيده ري "سواره" هيشتا سيده ريکي سده گينه...

پ: زور سوياس کاک سه لاه ...
نېستا نه گمر پتواني غوټ کوکه پتموه و دووباره به چپمونه نو قوناغهي که گوزرلوه و
تېمېرپوه!!

ده تواني ندمېټک که لمو سي چل سالدا کورداني نيرانی نورسويانه، پوټين بکهي به
سر چمند قوناغ و چمند گروپ و چمند دهمتي جياولزا؟ کتن نه واندې ده گري په لجه پان
بخه پته سر و له نه لقه په کدا کويان بکهي پتموه و پشان بلتي نو پتمري قوناغتيک؟ گروپ ټکتر
له ملاره نو پتمري قوناغتيکي ديکه؟

همدوما پتم غوټه قسه له "سواره" بکهي... قسه له "هزار" بکهي... قسه له
"همن" بکهي، که همدويان دوستي تهره برون... نه گمر بله رمون لمو پوه دست به قسه
بکهي پتموه جاريکي تر...

و: دپاره پرسپاره که ته کيدي له سر نم چل ساله کونايي نده بي کوردستاني نيرانه،
به لام خو ناکري باسي نم چل ساله بکهي نه گمر نه چپته سر نده بي کوردستاني نيران له
قوناغي پيش نم قوناغده!! له راستيدا نده بي کوردي کون له کوردستاني نيران، هر وهک
کوردستاني عتراق واپوه. له کوردستاني عتراق "نالي و سالم و کوردي" برون که شيعري
کورديان خسته سر نم رچه به، نه وان برون شپوه و شپوازي نده بي کورديان له سر وهزي
عده روزي بهم قافيه بهم وهزنه دامه زړاند و خه لک له سهرې رويشت... له کوردستاني
نيرانيشدا تا دهر واته سر دهر وي "وفايي" و "حريق" بهم شپويه رويشتوه. نه مانه
ده بيت بهر اوږد بکري له گهل هاو دهره کاني خويان له کوردستاني عتراق!

له نيتوان شپري جهانبي په کم و دوهمدا ورده ورده بيري سياسي و کومه لايه تي نده بي
کوردستاني نيرانيشي خسته بهر کاريگري. نهمه واي کرد گوانکاريه که به سر شپوي
شيعري کورديا به، هم له شپوازي گوتندا هم له نيتورکي گوتنه کاند. هاموستاي نو
گوانکاريه (که ناو نده که موکريانه) "حه سمن سديفي قازي" (نه بلحه سمن سديفي
قازي) به که له کوندا پتيان گووټه سديفولقوزات، (له دهرې په هله ويدا نم له قه بانه
قه دهغه کران، نم له "سديفولقوزات" هوه گزويي بؤ "سديفي قازي") "نه بلحه سمن سديفي

قازی" ماسۆستای شتیوه گوتنیکه که رهنگه پتی بهگرتیی کلاسیکی نوئی له نهدهیی موکریانیدا... ههموو شاعیرهکانی دیکه که له سهروهختی کۆمهلهی "ژ.ک" و "کۆماری کوردستانی" دا سهریان ههله، شاگردی "سهیفی قازی" بوون: له وانه: "ههژار، ههتمن، خالهمین، سهید کامیلی نیمامی، جهقیی... نهو شاعیرانه به شاعیری کۆمهلهی "ژ.ک" و شاعیری "کۆماری کوردستان" ناسراون!

"سهیفی قازی" وهزنی شاعر (وهزنه عهرووزیکه) ههروهها قافیهدی شاعر و نهوه که ههر دووک میسراعهکان وهکو پیک بن، ههموو قانونهکانی شاعیری کلاسیکی رهعايت کرد! بهلام دوو شتی گۆزی: پیک، نیههروکی باسهکان، دوو شتیوازی گوتی... وشه عهپهیی و فارسی گۆزی به شاعیریکی ساکار، که کهلکی وهرگرت له وشه رهسهنهکانی کوردی، چونکهخۆی کاهراپیک بهو بهشی زۆری ژبانی له گوند دۆیا (لهگهله کاری کشتوکالی و جوت و گا و بهخێرکردنی مهرومالات و چوونی به کۆیستان و هاتنهوه...) لهگهله ههموو نهوانه تیکمل و ناشنا بهو، له بهر نهوه ژمارهیهکی نێجگار زۆری وشه رهسهنی کوردی دهزانی که شاعیرهکانی هاوچهرخ خۆی له کوردستانی عێراق نهپاندهزانی... بهمه جیهاواییهک کهوته نیتوان نهم شتیوه موکریانی گوتنه، لهگهله شتیوه گوتی باهان...! شاعیرانی سولیمانی له نیتوان شهری جیهانیی یهکه و دووهما که ههلهکووتوون، له شار ههلهکووتوون! بۆیه کهسانیک پهیدا بوون که زمانی شارهکه باشتتر برانن تا زمانی لادی... بۆ نهو وشانهش که له زماندا بوونیان نییه و تۆنیشیت پیتیانه، کهوته سهه دروستکردنی وشه نوئی! دپاره نهدهیی کوردی بهوه ههنگاویکی گهره ههلهتینا، له "توفیق وهبی" بهوه ههتا دواتریش... بهلام له کوردستانی ئێران و به تایبعت له نهدهیی موکریادا نهم حالهته رووی نه! ههموو نهو شاعیره گهوارهیه که له کوردستانی ئێران له نیتوان شهری جیهانیی یهکه و دووهما تا سهردهمی کۆمهلهی "ژ.ک" سهریان بهرز کردهوه، نهوانه بوون که له لادی گهوره بیوون! نهمانه گهلهجینهیهکی نێجگار زۆری موفردهاتی وشه کوردییان له لا بهو که خهلهکی شار نهیدهزانی، له بهر نهوه تهناوت بهیانی چه مکی سیاسی و فیکری نوئی، کهلهکیان وهرهگرت لهم وشانهی که له ژبانی خۆیان له گوندا سهروکاریان لهگهله ههبهوه فیری بیوون...

پ: کاک سهلاح "شیمۆس هینی" ههیه، شاعیریکی نهرلهندییه، هاوهنی خهلاتی نۆتیه، یهکهتهک لهو دستکموثانهی که نهو پتهوی دهنازی و نهپیان و رهخنه گران پاسی دهگمن نهویه: "هاوهنی کۆمهلهی موفردهاته که له گوندهکاندا بهکار دهبرن، ههر له "شهیره" وه بهگره تا دهگاته نهدهواتی کشتوکالی!"

و: نهوانیش وهه‌ایان کردا! شیمه‌کانیان جارتیکی دیکه ناماژیه به ژبانی کشتوکالی، به‌لام مه‌تله‌ی سیاسی پت به‌یان ده‌کمن: "که‌نگی عه‌رزتکی ده‌کتیلین بۆ تۆو؟! که‌نگی تۆزیکه ده‌چیتین بۆ شین؟! که‌نگی چیتراوی ده‌گاته به‌روبو؟! که‌ی به‌باهۆی کوره‌کوردتکی ده‌ژین؟!"

چۆن له‌ده‌ری کشتوکال ده‌کری، ده‌بین به‌روبوێ لی په‌یدا بێن له‌سیاسه‌تیشدا هه‌ر نه‌مه به‌کار دێ.

"خاله‌مین" لهم به‌هارییه‌ی خۆیدا که‌ ده‌لیتی، باسی چوونی خیتلات ده‌کا بۆ کویتستان، باسی گه‌رمیان و کویتستان ده‌کا (دیاره‌ چاوی له‌ به‌هارییه‌که‌ی "حاجی قادر"یش هه‌یه‌!) هه‌موو داخوازییه‌ سیاسییه‌کانی خۆی به‌ ناماژیه‌ سه‌فه‌ری گه‌رمیان و کویتستان ده‌ست پێده‌کات و هه‌ر به‌ وه‌یش کۆتایی ده‌نتن...

"حه‌سه‌ن سه‌یفی قازی" چه‌شکێن و ریتۆقێن و دامه‌زرێنهر و مامۆستای نهم رینگایه‌ بوو. "هه‌زار و هینم و خاله‌مین" و هه‌موو نه‌وانی دیکه، هه‌موو به‌ دووی نه‌و که‌وتوون نه‌مه به‌ سه‌ر نه‌ده‌یی کوردیدا زال بوو تا کۆتایی په‌نجاکان...

پ: تا کۆتایی په‌نجاکان نه‌مه قۆناغه‌که‌!

و: نه‌مه قۆناغی په‌نجاکانی زاینیه، له‌ سه‌ره‌تای شه‌سته‌کان و له‌ کۆتایی په‌نجاکان، گۆرانه‌کاریه‌کی زۆر به‌ سه‌ر نه‌راندا هات، له‌ باری کۆمه‌لایه‌تی، له‌ باری ناپووری، له‌ باری سیاسی: "چاکسازی نه‌ری هات، نه‌زامی ده‌ره‌ه‌گایه‌تی وه‌کو نه‌زامی ده‌سه‌لاتدار به‌ سه‌ر ژبانی کۆمه‌لگای گوند و عیلاتی کورده‌واریدا کۆتایی پێهات، شان به‌ شانی نه‌وه که‌ نه‌رخ نه‌وت زیادی کرد له‌ دنیادا و پاره‌ی ده‌وله‌تانی خاوه‌ن نه‌وت نێجگار زۆر بوو و له‌ که‌نجینه‌ی ده‌وله‌تدا که‌له‌که‌ ده‌کرایه سه‌ر یه‌ک... ده‌ست کرا به‌ کاری ئاوه‌دانی... نهم کاره ئاوه‌دانییه له‌ شاره‌کان نه‌نجام ده‌دا و پتووستی به‌ هێزی کاری هه‌رزان هه‌بوو!! نهم فه‌لاحه‌ی که‌ له‌ دابه‌شکرانی زه‌ویوزاردا، له‌ چاکسازی کشتوکالییدا، زه‌ویوزاری (پیتی ده‌لتین: ره‌شایی یان قه‌ره‌!) به‌رنه‌که‌وتبوو، بوو به‌ هێزێکی کاری هه‌رزان و پرووی کورده‌ شاره‌کان... نهمه وای کرد خه‌لکێکی زۆری کورد که‌ تا نه‌و کاته نه‌و نه‌یرانی نه‌دیوو، شاره‌کانی نه‌یرانی نه‌دیوو، "به‌ فراوانی بلاو بۆوه به‌ نه‌و شاره‌ گه‌وره‌کانی نه‌یراندا! دیاره نهم خه‌لکه‌ شتی تازه‌ش فیت ده‌بت، دابه‌ره‌سم و نه‌ریتی تازه‌ش ده‌یتته‌وه، هه‌ر له‌گه‌ل نه‌وه به‌رێک پاره‌ی تازه له‌گه‌ل خۆی ده‌یتته‌وه بۆ نه‌وه‌ی ژبانی خۆی پت بگۆزی و باشتری بکات! هاوکات له‌گه‌ل نه‌وه قوتابه‌خانه و مه‌درسه‌ی زۆر دروست کړان، زانکۆکان په‌ره‌یان پێشدا، مافی ژنان درا و رینگا درا کچ بخوێن و به‌ ئاسانی و به‌ فراوانی بچن بۆ شوێنه زانستیه‌کان! نهم گۆرانه‌کاریه گه‌وره‌ی نه‌و

نیران که هی کۆتایی پەنجاکان و سەرەتای شەستەکانە ، کاریگەریی زۆری لە سەر کوردستانیش هەبوو ، یەگێک لە کاریگەرییە هەرە گەورەکانی بریتی بوو لە : زیاد بوونی ژمارەیی ئەو کەسانەی کە وادی زانکۆکانی نیران بوون! گەنجیکی زۆری کورد بۆ یەکەم جار هاتنە نێو زانکۆکانی نیرانەوه ، لە پێشدا هاتنە نێو زانکۆکانی تارانەوه ، بەلام دوايي زانکۆکانی دیکە وەک "زانکۆی تەرەز" و "زانکۆی ورمێ" لە پەلای یەکەمدا و... پاشانیش ئەوانی تر "نیسغەهان و شیراز و مەشەد" پڕ بوون لە خوێندکاری کورد! کۆبوونەوی ئەو گەنجە کوردانە لە دەوری یەکتر ، فرسەتیکی هێنا بۆ ئەوی گەلی کورد کە تا ئەو کات هەر لە دوورەوه ناوی یەکتریان بیستبوو ، لە نزیکەوه یەکتەر بناسن... مەریوانی و سەیی زۆر کەم لە مێژوودا بۆیان هەلکەوتبوو شۆخی و نەغەدەیی بناسن یان بیاندۆین ، بازگانیی کوردستان دەگەڵ یەکتەر نەبوو تا لە ڕێگەی بازگانییەوه نێمە پەیوەندیان لەگەڵ یەکتەر هەبن . ڕێگای ناسنی گەوره بە نێو کوردستاندا تێنە دەپەری و نێستاش تێناپەڕی . جادەبەکی فراوان و سەرئاسەری ئەو کاتە لە کوردستاندا نەبوو ، نێستاش تەنها یەک جادە هەبە کە گوايه کوردستان لەم سەر تا ئەو سەری بیات ، پەیوەندیگرتن نەبوو . نێمە یەکتەمان نەدەناسی ، نێمە ی کورد بۆ یەکەم جار ناوا بە فراوانی لە زانکۆ یەکتەمان ناسی... بۆیە تا ئەو کات کە حیزبایەتیش کرابوو هەر هی یەک ناوچە بوو ئەو ناوچە پەش "موکریان" بوو . خەلکی موکریان یەکتەمان دەناسی ، هاتوچۆی یەکتەمان دەکرد ، دەیاننوانی لە نێو دەزگای حیزبدا خۆیان تەنزیم بکەن ، بەلام ئەو ڕێکخراوه زۆر بە کەمی پەلای دەهاریشتە دەروەدی ناوچە ی موکریان ، کە وا بوو هەم ژبانی حیزبایەتی ، هەم یەکتەر ناسین و ناگادار بوون لە دەرد و مەرگ و ئارەزووەکانی یەکتەر نێمە بە هۆی زانکۆکانەوه دەستمان پێی گەشت و دەسلەتیمان بە سەریدا پەیدا بوو...

پ: ئەو ئەدیبانە کۆن بوون کە لە زانکۆکاندا پەروەردە بوون؟

و: منیش خەیاڵم هەبوو ئەوەت بۆ بڵێم...

لە پەنجای و هەشت بۆ پەنجای و نۆ ، ئەو ژمارەزۆری خەلک هاتنە زانکۆکانی نیرانەوه ، لە یەکەمین دیداردا نێمە کەسانێک یەکتەمان ناسیەوه ، کە سەیرمان کرد هەموومان جۆرێک لە پەیوەندیان بە ئەدەب و شێعرەوه هەبە ، وەک: "عەزیز ژبان" ، "عەلی حەسەنیا" ... دیارە ئەوانە ی کە یەکەمجار یەکتەمان ناسی ، من لە هەموویان کەم تەمەنتر بووم ، بەلام ڕەنگە ڕابردووی خەریکبوونی من بە ئەدەبەوه ، لە هەموویان لەمێش تەنتر بووبی . بە هۆی دەزگی بنەمالە و عادات و ئارەزووەکانی بنەمالە ، لە هەر شوێنێکدا شتێک پاره ، لە شوێنی نێمەدا قەسەکردن لە ئەدەب و دانێشتن و بەحسی ئەدەبی و سیاسي شەوچەرە ی دیوێخان بوو ، لەبەر ئەوە من زۆر لە مەندالییەوه لەگەڵ ئەو ڕاهاتیبوم! کە هاتیشمە زانکۆ پێم وابوو هەر منم ئەو

شتانه دوزانم و زهوقم له گه‌لی هه‌یه، به‌لام دیتم نه‌خه‌یر خه‌لکی تر هه‌یه له منیش زیاتر ده‌زانو له منیش شاره‌زاتره و ته‌مه‌نیشی له من زیاتره. نه‌وه فرسه‌تیکی زۆر گه‌وره بوو. هه‌شتا "سواره" نه‌هاتبوو بۆ زانکۆ، "فاتیح شیخوڵیسلامی"ش نه‌هاتبوو، نه‌وان پرێک دره‌نگتر هاتن. "سواره" له ته‌مه‌نی نیسه‌دا بوو، ده‌بوو ده‌گه‌ل من به‌ی، به‌لام به‌ هه‌ی نه‌خۆشییه‌که‌یه‌وه که گرتی دواگه‌وت. تۆ ده‌زانی "سواره" له ته‌مه‌نی پانزه شانزه سالییه‌وه تروشی نه‌خۆشییه‌که‌ هات که ناچاری کرد سێ سالی په‌ه‌ق له جیگا‌دا به‌که‌وێ، هه‌له‌شده‌سایه‌وه به‌ نه‌خۆشی و به‌ شه‌لی هه‌له‌دمستایه‌وه. نه‌مه سێ سالی دوا خست، به‌لام سه‌رنه‌نجام نه‌ویش هات.

من خه‌یاڵم هه‌یه میژووی سه‌ره‌له‌دانی شیعیی نوێت له کوردستانی ئێران به‌ی به‌لێم... راستی له‌ ئێته‌ هه‌مووماندا ئاره‌زوویه‌که‌ هه‌بوو که شیعیی کوردی نوێ به‌که‌ینه‌وه.

پ: نه‌و قسانه‌ی که تا ئه‌ستا له سه‌ر شه‌عری نوێی کوردی کراون، راستکردنه‌وه‌یان ده‌وێ، ئایا ته‌م قسانه‌ی جه‌نا به‌ت راستکردنه‌وه‌ن، یان چی؟

و: جا ئازانم چی وتراوه له سه‌ر شیعیی نوێی کوردی کوردستانی ئێران. من وه‌کو قاره‌مانی چه‌ڕۆکێک ده‌بم که چه‌ڕۆکه‌که‌ی خۆی ده‌گیره‌ته‌وه. نیچه هه‌موومان زۆرمان به‌ر له‌وه ده‌کردمه‌وه چۆن شیعیی کوردی نوێی به‌کریه‌ته‌وه، له‌وتنه (ئه‌وه‌ی که ڕووه‌په‌روو بووین) وه‌کو: "عه‌زیز ژبان" و "عه‌لی حه‌سه‌نیانی" و من: هه‌ر سێکمان به‌ یه‌که‌وه له "کۆلیژی یاسا" قه‌بوڵ بووین و له یه‌ک پۆلیش بووین.

پ: که‌ستان رشته‌ی نه‌ده‌یه‌اتان نه‌ده‌هه‌وتند؟

و: که‌سمان رشته‌ی نه‌ده‌یه‌اتمان نه‌ده‌هه‌وتند. "سواره" له "ته‌به‌ریز" ده‌یه‌خوێند. "فاتیح" له "مه‌ریوان" بوو. نیچه نه‌و سێیه (عه‌لی حه‌سه‌نیانی و عه‌زیز ژبان و من) به‌ یه‌که‌وه قسه‌ی زۆرمان له سه‌ر نوێکردنه‌وه‌ی شیعیی کوردی ده‌کرد. له‌گه‌ل "سواره"ش له په‌تکه‌ی نامه‌نووسینه‌وه. "سواره" هه‌م هه‌وێنم بوو، هه‌م ئامۆزام بوو.

پ: زۆر له "له‌تیف هه‌له‌ست" و "له‌تیف حامید"ی ئامۆزای ده‌چن، من له ژماره‌یه‌کی بڵاوکرلوێ "ڕۆژار"دا که ئایه‌ت بوو به‌ "له‌تیف حامید"، په‌راوهره‌تکم له نه‌وان "سواره ئه‌لخانزه‌ده" و "له‌تیف حامید"دا کردوه. "له‌تیف حامید" خاوه‌نی ئامۆزایه‌کی شاعیر و ده‌هه‌نمه‌ که "له‌تیف هه‌له‌ست"ه، "سواره ئه‌لخانزه‌ده" خاوه‌نی ئامۆزایه‌که‌ قسه‌ له نوێکردنه‌وه‌ی شیعیی کوردی ده‌کا! هه‌ر زۆر له یه‌که‌ ده‌چن. نه‌خۆشه‌یه‌که‌ی "سواره ئه‌لخانزه‌ده" و نه‌خۆشه‌یه‌که‌ی "له‌تیف حامید"، دهوره‌ په‌ادی و په‌تشمه‌وایه‌یه‌که‌ی "سواره ئه‌لخانزه‌ده" له‌گه‌ل دهوره‌ په‌ادی و په‌تشمه‌وایه‌یه‌که‌ی له‌تیف حامید" زۆر سه‌یرن!

و: ئەم بۆچوونانەى ئىشمە رېنگاى نەدەردە هیچ جىگايەك. واتە كەلەبەرىگمان نەدۆزىيۆۋە كە لەۋيۆۋە واردى نۆتۈ دىناى تازە بېيىن بۆ شىعەر. ئىشمە نىزىكىتىن شت كە بەدەستمان دەگەشت شىعەرى نۆتى فارسى بوو، مامۇستاي شىعەرى نۆتى فارسىيىش "نىما يوشىج" بوو. دواى نەۋەش خەلگى تر هاتن كە تىپاياندا بوو لە "نىما"ش بەرزتر بوو، ۋەكو: "تەحمەد شاملو" كە ناۋە شىعەرىيەكەى "۱. باەداد" بوو، "مەھدى ئەخەۋان" كە ناۋە شىعەرىيەكەى "م. نۆمىد"، "سپاۋەش كەسرايى" (ئەمە لە دەۋرەى يەكەمەدا)، بەلام ھەر چۆنىتىك بىن دەۋرى مامۇستايى "نىما" لە جىگاي خۆيدا بوو، بە ھەر حال دەستمان كەرد بەۋە كە چۆن دەكەرى ئەم گۆزەنكارىيەى شىعەرى فارسى لە شىعەرى كوردىدا چاۋ لىبەكەين پان تەقلىدى بەكەين پان بېكوردىنەن، بېگونجىنەن لەگەل زمان ۋ نەدەبى كوردى...

پ: لە زمانە كوردىيە نەدەبىيەكدا بېچىنەن

و: بېچىنەنەۋە ۋ بېكەينە شىۋەيك شىعەر كە نۆتى كرايىتەۋە! ئەۋ تايىتەنەندىيانەى نۆتكەردنەۋەى شىعەر كە ئىشمە لەبەر چاۋمان بوو ئەۋە بوو: خۆمان نەبەستىنەۋە بە ۋەزىنە عەرووزىيەكەۋە، خۆمان نەبەستىنەۋە بە ۋەى دوو مىسراۋ بە قەد يەك بىن، خۆمان نەبەستىنەۋە بە ۋەى كە لە دواى ھەر شىعەرەكدا قافىيە دەپىن جارتەك دوۋيات بەكرىتەۋە. ئەمانە لە شىعەرى نۆتى فارسىدا ھەبوون، ئىشمە لەبەر چاۋمان بوون، بەلام چۆن ئەمە بەھىنەنە نۆتۈ زمانى كوردىيەۋە! لەنەكاۋ رەۋادۋىكى زۆر خۆش ۋ باش ۋ بەخىر ۋ بەرەكەت، بەلام زۆر لەنەكاۋ ۋ كەتۈر ھاتە گۆرۈ!! لە پېتى ھەمۋوشياندا بۆ مەن ۋ "عەزىز ژيان" كە لە ئىشمە بە ئەزموونتر ۋ بە تەمەنتر بوو، ماۋەيك پېتى ئەۋە كارى كەردبوو، ھەم لە بوارى سىياسى ۋ ھەم لە بوارى كۆمەلەبەتى ۋ ھەم لە بوارى نەدەبىشدا، بەلام دواى ماۋەيك ھاتىۋە سەر خۆتەندىن لەگەل ئىشمە بۆ "كۆلىرى ياسا" قەبۇل بىسو. "عەزىز ژيان" پىئوۋەندى زۆرى دروست كەردبوو. خەلەك دەھاتن بۆ كوردستانى عىراق كىتەبى تازەيان بۆ دەھىنا. دوو جەلد كىتەبى "گۆران" پان بۆ ھىناپو: "بەھەشت ۋ يادگار" ۋ "فرمىسك ۋ ھونەر"، مەن تا ئەۋكات ھىچ شىتەك لە "گۆران" نەدەزانى، سەرەراى ئەۋەى لە مەندالىيەۋە لەگەل زمان ۋ نەدەبى كوردى خەرىك بوۋد گۆتەم لىن بىۋو ۋ باسى ئەدەبەم لە لا كراپو، بەلام ھەمۋو ئەۋانە تايىتە بوون بە تەدەبى كلاسىكى كوردىيەۋە ئەۋەندەى لە سەر "ئالى ۋ سالم ۋ كوردى ۋ ۋەفائى ۋ مەھۋى" دەمزانى ھەر ھىچ شىتەك لە سەر ئەدەبى نۆتى كوردى ۋ شىعەرى نۆتى كوردى ۋ نۆتەۋەنەۋە نەدەزانى، تا زۆر پەن نەچۈ "عەزىز ژيان" كىتەبىكى دىكەى بۆ ھات كە لىكۆلىنەۋەكەى "رەفىق ھىلمى" بوو لە سەر شىعەر ۋ نەدەبى كوردى "بەرگى دوۋەمى"، ئەۋەى لە كۆتايىدا چاپ بوو.

ئەم دوو كىتەبە، بە تايىتە ھەر دوو جەلد كىتەبەكەى "گۆران" دىنايەكى تازەى لەبەردەم

نیمه‌دا کرده‌وه. دیاره کتیبه‌که‌ی "ره‌فیق حیل‌سی" بیتجگه له "گۆزان" خه‌لکی دیکه‌ی وه‌کو "شیخ نووری شیخ صالح" یشی به نیمه ناساند. نیه‌ستا نیمه تیده‌گه‌یشتین که‌پرۆسه‌ی نوێکردنه‌وه‌ی شیعره‌ی کوردی و دامه‌زراندنی بناغه‌یه‌ک بۆ شیعره‌ی نوی له میتۆده‌هولی بۆ ده‌دری و نیمه ناگامان لێ نه‌بووه و به‌ر له‌نیمه خه‌لکیکی زۆر هه‌ولی بۆ داوه، کاری تیتدا کردوه، پیاوی گه‌وردشی تیتدا په‌یدا بووه. دیاره نه‌مه نا‌ناگایی نیمه‌یه، ره‌نگدانوه‌یه‌کی نه‌م دا‌ه‌رانه‌ی کوردستانه له یه‌ک‌تر، نه‌م دا‌ه‌رانه سیاسی و فره‌هنگی و ئابورییه‌ی که‌چهند سالیکه له کوردستاندا ته‌حمیل کراوه، نه‌مه وای کردبوو نیمه وه‌کو گه‌نج هیچ ناگایه‌کمان له گۆزانکاریه‌کانی نێو شیعره‌ی کوردی له کوردستانی عێراقدا نه‌بین، به‌لام که‌ شیعره‌که‌ی "گۆزان" مان‌بینی، بارودۆخه‌که‌ گۆزا. من شاعیر نه‌بووم، من کارم کاری لیکدانوه و ڕه‌خنه‌گری بوو، نه‌م ڕه‌خنه‌گرتنه و دوو کتیبه‌که‌ی "عه‌زیز ژیان" وای لێ کردم ته‌مجار به‌ چاوکی وردتر و قوول‌تیره‌وه سه‌یری نه‌م نه‌زمرونه تازه‌یه به‌کم، کورد گوتنه‌ی: "به‌ چاوی موشته‌ری سه‌یری به‌کم." با له پێشدا بلتیم شاگه‌شکه‌ بووم به‌ دیتنی هه‌ر دوو کۆمه‌له شیعره‌که‌ی "گۆزان" و تیتگه‌یشتم که‌ نه‌و شته‌ی لێی ده‌گه‌ڕێن نه‌مه‌یه! نه‌مه‌یه تایی ته‌رازوومان بۆ راست ده‌کاته‌وه له به‌رامبه‌ر نه‌و سه‌رچاوه‌یه‌ی نه‌ده‌بی فارسی که‌ له "نیمسا" وه‌هاتبوو بۆ نوێکردنه‌وه‌ی شیعره‌ی فارسی و نیمه ته‌نیا نه‌ومان له‌به‌ر ده‌ستدا بوو بۆ چاوه‌لیکهری! "گۆزان" ته‌رازووی بۆ راست کردینه‌وه و تیتگه‌یان‌دین که‌ له زمان و نه‌ده‌بی کوردیشدا نه‌م تیکۆشان و هه‌ول و ته‌قه‌لایه دراوه، ڕینگه‌که‌ دۆزراوه‌ته‌وه و نمونه‌ی باشمان له‌به‌ر ده‌ستدایه... من نه‌وه‌نده‌م پێ خۆش بوو، نه‌وه‌نده خه‌ریک بووم به‌ "گۆزان" وه‌ ته‌نانه‌ت له خۆشیان ده‌رس و سیاسه‌تیشم له بیر چووبۆوه...

له به‌یره "سواره" له ته‌وریز بوو، من هه‌ر له نێوان هه‌فته‌یه‌ک یان له نێوان ده‌ رۆژ جارێک نامه‌یه‌کم بۆ ده‌نووسی، نامه‌یه‌کی زۆر دوور و درێژ! جاری وا هه‌بوو ده‌ پازده لاپه‌ره‌ا له هه‌ر یه‌ک له‌و نامه‌نه‌دا کردبوومان به‌ عاده‌ت شیعره‌یکم له شیعره‌کانی "گۆزان" بۆ ده‌نووسی، دوا‌یی بۆچوونی خۆم و لیکدانوه‌ی خۆم له سه‌ر نه‌و شیعره (چه‌نده ده‌توانی یارمه‌تییان بدات بۆ دۆزینه‌وه‌ی ڕینگه‌ا) بۆ ده‌نووسی.

پ: نه‌و نامه‌ی ده‌توسین بۆ "سواره"، هه‌چیان ماون؟ بۆ نه‌وه‌ی بزانین توانای نه‌ده‌ی و لیکدانوه‌ی ڕه‌خنه‌گرانه‌ی نه‌و سات چۆن بووه و له چ ئاستیکدا بووه؟ نه‌وه‌ یه‌ک: دووم، ئایا وه‌لامی "سواره" ته‌ له لا ماون که‌ له نه‌رشیفی خۆتدا پارسته‌بێت و تا نیه‌ستا نه‌که‌وتنه به‌راوه‌ستی خۆته‌ره‌؟

و: خۆ نه‌گه‌ر من له کوردستان نه‌ژیابایه‌م و له‌و خه‌باته‌ سیاسیه‌دا به‌شدارم نه‌کردبایه

نیستا نه وانه سهرچاوهی ماده یه کی زۆر باش بوون بۆ چاپکردنی کتێبێک، بهلام نەک تنهیا نهوانم ههچی نهما و ههمووی سووتا و تالان کران (ههم هی من و ههم هی "سواره") بهلکو کاتێک من له سالی ۱۹۶۸ چوممه زیندان و دواى ماوهیهک که پێگا درا نێتر نامه نالوگۆز بهکم و خهڵک بێته دیدارم و جارێکی تر لهگهڵ "سواره" شهڕنامهمان دهستی پێکهدوه، نهوانیشم ههمووی لهوتا!! دیاره نهم سهفهره چونکه دهمانزانای نامه کافان دهخوتندرتنهوه، زۆر به رهمز و راز و له توتی چه نندین پهردهدا دهماننوسینا بهلام لهگهڵ نهومشا نێجگار خوش بوو!! من و "سواره" ههر دووگمان قۆناغیکمان بهربوو. حهوت ههشت سالی پێن چووبوو، یهکه مێن نامه نووسیمان له سهر "گۆزان" وا بزانه له دهوربهری ۱۹۵۹ - ۱۹۶۰ دا بوو، بهلام که له زیندانهوه نامه دهنووسی و "سواره" جوابی دهدهامهوه ۱۹۶۸ بۆ ۱۹۷۰ بوو. لانی کهم نامهکانی "سواره" م لای خۆم راگرتیوو له زیندان، بهلام له کاتی هاتنه دهری ههرچی نامه ی دۆستان و رهفیکان و تهناوت که سوکار و خزمیشم ههبوون که لهگهڵ خۆم بپانهنیمه دهری، ههموویان دهستیان به سهردا گیرا، ههچ شتیکیان پێ نههیشتم جگه لهو جلویهرگی لهبهرمدا بوو!! پێگایان نهدا ههچ شتی که دهگهڵ خۆم بێتمه دهری، حکومهت ههمووی برد و دهستی به سهردا گرت! لهو نامانهدا که نالوگۆز دهکران من بۆچوونهکانی خۆم دهگوت: "چۆن نهم شیعهره دهتوانی بپێته غهوننه و سهرمه شتی که بۆ نێمه؟ جیاوازییه که ی چیه لهگهڵ شیعهره نوتیه فارسییه که؟ چهنده دهتوانی یارمه تیده رمان پێ؟" "سواره"ش له پهرامهردا ههم وهکو نهیب و ههم وهکو شاعیر بۆچوونهکانی خۆی دهگوت. بهرێک لهو بۆچوونهای منی قهههول دهکردن، بهرێکی وهلام دهدهانهوه، بهرێکی روت دهکردنهوه. نهمه وای ئێن کردم تنهیا کابرایهک نهم خوتنه ریم، بهلکو من له سهر "گۆزان" دهست بهکم به کاری لیکۆلینهوه و بهیکه به سهرچاوهی ئیلهام بۆ دۆزینهوهی رچه نۆیهکی شیعری کوردی له کوردستانی نێران. بهلام پێش نهوه له نێو نێمهدا زیاتر شیعهره نوتیه فارسییهکان لهبهر دهستدا بهوون یان نهو شیعهرانهمان لهبهر دهستدا بهوون که به زمانی بێگانه گوترا بهوون وهکو: "فههرنسی، نینگلیزی، نهلمانی" دهشزانی بهزووتنهوهی وهرگێتهران له نێران بهزووتنهوهیهکی زۆر بهربلاو و بهرنخ و دهولهههههه، نێمه غهوننهیهکی زۆری شیعری کۆن و نۆی بێگانهشمان لهبهر دهستدا بهوون که بیکهین به سهرمه شقی شیعری نۆی کوردی. وا بزانه نهگهر من ههله نهکم یهکه مێن کهس که به شتیوهی نۆی شیعری گوت له کوردستانی نێران "عهلی حهسه نیانی" بوو.

پ: هاو قۆناغ لهگهڵ "گۆزان" دا، یان له دهر کاریهگرایی "گۆزان" دا؟

و: کاریهگرایی "گۆزان"، بهلام کاریهگراییهکی جارێ سهرهتایی بوو. "عهلی حهسه نیانی" پێش نهووش که دیوانهکی "گۆزان" مان دهست کهوێ، خۆی ههولی نهوهی دهدا

نموه‌یه‌کی شییری نوتی کوردی به‌خاته روو. شییریکی هه‌بو به ناوی "جه‌لاد" شییریکی ساکار بوو، به‌لام شییریکی پر حماس و پر شۆر و به‌ترانه‌بوو... شییریکی تری هه‌بو ناوی "به‌ژدومان" بوو. هه‌ر دوو شییره‌که ته‌ولو سیاسی بوون. شییره‌که‌ی هاسی به‌مبارانی ده‌کرد، یه‌که‌مێن ره‌نگدانه‌ودی رووداوه‌کانی کوردستانی عێراق بوو له‌ سه‌ر ئێمه، ده‌که‌یه‌تیه‌وه به‌ ۱۹۶۰ - ۱۹۶۱.

پ: کاک سه‌لاح من له‌م قساندا وا ته‌نده‌گم که به‌رکردنه‌ودی ته‌وه له‌ نوێکردنه‌ودی شه‌یری کوردی، به‌ته‌ندایی به‌ "روانگه‌" وه نه‌بووه!

و: زۆر راسته. نه‌ک ناگامان له‌ "روانگه‌" نه‌بوو، به‌لکو "روانگه‌" هه‌تشتا نه‌هاته‌بوو سه‌ر شانۆی کوردی، نه‌مه ده‌گاته کوژتاییه‌کانی ۱۹۵۹ و سه‌ره‌تاکانی ۱۹۶۰.

پ: که واته ده‌توانی "سواره" له‌ به‌تشی به‌تسه‌وه ده‌بتقی و به‌هه‌یه‌ته به‌تشی گه‌روه‌یی "روانگه‌" شه‌وه؟

و: نه‌وه‌یان به‌ ته‌و که‌سانه‌ی لێکوژینه‌وه ده‌که‌ن قه‌زاوه‌تی له‌ سه‌ر به‌که‌ن. ها نه‌وه‌ش به‌لێم که به‌ر له‌ "سواره"، "عه‌لی حه‌سه‌نیانی" شییری نوتی ده‌ست به‌تکرد، دواي "عه‌لی" نه‌ودی زۆرتر هاته‌مه‌یه‌دانه‌وه "سواره" و "فاتح" بوون، به‌لام هه‌یچیان نه‌یان‌توانی نه‌و کاریگه‌رییه له‌ سه‌ر شییری نوتی کوردی ده‌بێت که دواي "سواره" داینا. ئێمه هه‌ر شه‌وه نه‌بوو کاری نه‌دیه‌ی به‌ یه‌که‌وه به‌که‌ین، به‌لکو کوژیکی سیاسی بووین و هه‌یه‌تیکی سیاسیش بووین.

پ: ته‌و هه‌یه‌ سیاسیه‌ گامه‌ به‌وه؟

و: ئێمه له‌ پێشدا (وابه‌زانم ۱۹۵۸ - ۱۹۵۹دا)، له‌که‌ل یه‌که‌مێن سالی چووغان به‌و زانکو) یه‌که‌یتیه‌که‌مان دروست کرد به‌ ناوی "یه‌که‌یتیی خوێندکارانی کورد له‌ زانستگای تارلن".

پێک‌ه‌راوه‌یه‌کی نه‌هه‌تی بوو، به‌لام نه‌وه‌نده به‌ په‌له. نه‌وه‌نده خه‌ی‌را، نه‌وه‌نده ده‌ست‌به‌برد، کاری کرد و له‌ نه‌و خوێندکارانی کورددا له‌ کوردستانی ئێران لایه‌نگه‌ر و هه‌واداری په‌یدا کرد که شه‌ش مانگ یان نه‌وه‌یه‌ی سالی‌ک که‌مه‌تری پێچوو، هه‌یج خوێندکارێکی کورد نه‌ له‌ "زانستگای تارلن" و نه‌ له‌ هه‌یج کام له‌ زانستگا‌کانی ئێران ده‌ست نه‌ده‌که‌وت سه‌ر به‌و پێک‌ه‌راوه نه‌هه‌تی و نه‌ندام نه‌هه‌تی ته‌یه‌دا!! هه‌ر به‌یه‌ش دواي ماوه‌یه‌ک ناوی خۆی گۆژی به‌ "یه‌که‌یتیی خوێندکارانی کورد له‌ زانستگا‌کانی ئێران" به‌و نه‌ودی به‌و هه‌موو ئێران به‌ین.

پ: ته‌قدیری ته‌و پێک‌ه‌راوه به‌و ته‌دیه‌ب چۆن بوو؟ چه‌وه‌جۆلی ته‌ده‌بی له‌ نه‌ویاندا چۆن بوو؟
و: باوه‌ر به‌که پێک‌ه‌راوه‌که به‌ هه‌زی نه‌وه که خوێندکار دروستی کردبوو، به‌ هه‌زی نه‌وه‌ش که پێک‌ه‌هه‌نه‌ران و دامه‌زێنه‌رانی خۆیان نه‌دی‌ب و خوێندکار و رووناک‌بیر و زمانه‌وان بوون، وای لێهاته‌بوو دیاریی نه‌ده‌کرد که نه‌مه ته‌نیا پێک‌ه‌راوه‌یه‌کی خوێندکاریه‌یه‌که کاری سیاسی

دهکات یان کۆز و نهنجومه نیتکی نه ده بیی کوردییه؟! نه دوو ی وا تیکهه لکیش کردبوو له گه له یه کتردا نه ده ناسرانه وه (نیتستا جهنگای باسکردنی نییه)، بهلام نه وه گرینگ بوونی نه ده ب و زمان بۆ مان و بوونی نه ته وایه تیی کورد نیشان ده دا. زمان هه میسه نه وه فاکته ره گرینگه بوو که به درێژایی هه ترووی نهمه توانویه بوونی نه ته وه یی بیاریزی.

باسه که درێژه... با بجمه وه سه ره نه وه به شه که پاش نه م یهک دوو شیعه ری "عه لی" ورده ورده کۆزه که زیادی کرد. سالی پینچه رو "سواره" ش هات بۆ تاران. نه مجار کۆزه که مان ده ولمه ندتر و گفتوگۆکانیشمان گه رموگۆتر ببوون... "فاتح" جیاوازی له گه له زۆریان نه وه بوو که به تنیا شاعیر نه بوو، نه دیبیش بوو.

پ: (بۆ ئه و نه) چه ره کۆی ده نووسی؟

و: نه خه تیر... لیکۆلینه وه ی له سه ره نه ده بی کوردی باش و زۆر بوو، بهلام چه ره کۆی نه ده نووسی... کاربایه کی نه دیب بوو، کاربایه ک بوو سه ره ره ی نه وه ی که نه وکاته ته مه نی که م بوو (شتیک له من منالتر بوو)، بهلام هاته نیتو کۆزه نه ده بییه که وه، زۆر زوو (وه کو که سیکێ ده ره وه ی ناوچه ی موکریان) گه شه ی کرد...

پ: کاک سه لاح نه م پتدا گرته له سه ره ناوی "فاتح" یان له سه ره ناوی دیکه سه ندنه وه ی نه و ته هته به ره نییه له "سواره" و گه تهر نه وه ی بۆ نه و که سانه ی که له ته سلدا خۆیان خاوه نی نه و ته هته به ره ن؟

و: نا... نه مه به خشین زانیارییه که به و که سه ی که نه م زانیارییه نه یی. گه تهر نه وه ی مه تروو به و جه ره ی که واقیعه نه بوو نه رکیتکی سه ره شانی منه. ره نگه نیتستا تۆ نه زانی یا خه لکینک نه زانن که "فاتح" له و که سانه یه که من له بواری سیاسه تدا به ویه پی توندی ره خنهم له سه ری هیه و له دوو ته وه ری زۆر لیک جیاواز و زۆر دژ به یه کتردا راوه ستاوین. له سه ره سیاسه ت، له سه ره مه سه له ی میلی، له سه ره دوا ره زی گه لی کورد و لیکۆلینه وه له سه ره بزوتنه وه ی ره زگاریخوازی کوردا "فاتح" خاوه نی نه و قسه به یه که (به داخه وه!) ده لێ: "هیچ بزوتنه وه یه کی ره زگاریخوازی کوردی. له هیچ ده ره یه ک له زه مساندا، هیچ چه قانییه تیکێ نه بوو، هیچ پتیشه و تنخوازییه کی له ده رووندا نه بوو و نه گه ره ده بی به ره گرپییه کی لێ بکری، تنیا له به ره نه وه یه که داگیر که ره کانی زۆر به تهر حمانه گرتو یانه و کوشتو یانه و له روانگه یه کی مرۆپییه وه مرۆژ ده بی به زه بی پتدا بپتسه..." که سیک وای بلیق و بۆچوونی منیش دژ به وه زۆر ناشکرا و دیاره. له به ره نه وه من ده مه وێ بلیق: هه له تستی سیاسیی نیتستای "فاتح" نابێ ده وری گرینگێ نه و له کۆز و کۆمه له و نه نجومه نه کوردییه کان له به ره چا و ون بکا. نابێ ده وری نه و له دا هه تان و دامه زاندنی نه و به ناغه

به‌هیزی که شیعی نونی کوردی له کوردستان سه‌رنه‌نجام به خۆیه‌وی گرت له‌بیر بکا. سیاسه‌تیک له چل په‌نجای سالی رابردو به‌رده‌وام هه‌بو و من له دژی راوه‌ستاوم نه‌ویش نه‌وه‌یه: "ده‌وری نه‌ده‌یی و هونه‌ری شاعیریک ده‌به‌ستنه‌وه به هه‌لقه‌سته سیاسیه‌که‌به‌وه." بۆ نمونه "گۆزان" که چۆنه‌ته‌نیو "حیزبی شیوعیی عێراق" ده‌وێتر وا حساب ده‌کری که نه‌مه شاعیری "حیزبی شیوعی" یه و ته‌نیا شیوعیه‌کان بۆیان هه‌یه‌ پێیدا هه‌ل‌ده‌ن و نه‌وانه‌ی له‌نیو بزۆوتنه‌وه‌ی رزگاریخوازی کوردا بوون، به‌تایبه‌تی نه‌ندام و لایه‌نگرانی پارسی له ۵۰ سالی رابردو دا هه‌رگیز ناچنه سه‌ر باسه‌کردنی "گۆزان" و ته‌عریف و پێداهه‌ل‌گوتنی.

ب: واته، پخت وایه بزۆوتنه‌وه‌ی کوردی شه‌دای له "گۆزان" کردوه به‌وه‌ی نه‌به‌هشتتوه شه‌زوت په‌یدا بکا! ۱۱ په‌لام هه‌ن ده‌لێن: "شیخ نووری شیخ صالح" پش "گۆزان" پش دا‌هه‌ت‌ان ده‌ست پێده‌کا! که چی به‌و حوکمه‌ی که "شیخ نووری" حیزبکی به‌توانای وه‌کو "حیزبی شیوعیی نه‌وسای عێراق" ی له‌ پشته‌وه نه‌به‌وه، ناوی ده‌رنه‌کردوه! واته، هه‌ن پێچه‌وانه‌ی قسه‌ی جه‌ت‌ا‌هت ده‌لێن: نه‌وه "حیزبی شیوعیی" به‌وه که ده‌وری هه‌به‌وه له‌ گه‌وره‌ کردنه‌وه‌ی ناوی "گۆزان" دا! به‌ هه‌ر حال من به‌وا ناکه‌م "حیزب" یان "پێکه‌خراو" یان "گروپ" و "ده‌سته‌ی سه‌یاسی" به‌توانن تا سه‌ر ناوێک به‌خه‌نه ژێره‌وه و په‌کته‌کی تر به‌خه‌نه سه‌ره‌وه! زه‌مانه‌ هۆی دوا‌جار نه‌م شتانه په‌کلا‌یی ده‌کاته‌وه.

و: جا نه‌یستا نه‌و زه‌مانه‌یه‌ نه‌که‌یه‌شته‌وه‌ له‌ی نه‌یه!! نه‌یه قسه له‌ نه‌یستا ده‌که‌ین.

من دژی نه‌و بزۆوتنه‌م که "حیزبی شیوعیی" به‌وه که ناوی خۆی خه‌ستۆته سه‌ر ناوی "گۆزان" وه، مانه‌ی نه‌وه به‌وه "گۆزان" نه‌و چێگا گرێنگه و نه‌م مه‌قامه به‌رزدی که به‌ راستی شیاوه‌تی له‌ نه‌ده‌یی کوردیدا به‌گرتنه‌وه. "حیزبی شیوعیی" بۆته هۆی نه‌ودی که نه‌وانه‌ی له‌گه‌ل "حیزبی شیوعیی" جیا‌وازن "گۆزان" فه‌رمۆش به‌کمن، وازی له‌ به‌تن، ناوی نه‌هه‌ن.

نه‌گه‌ر نه‌به‌ته بزۆوتنه‌ی کێج وکال یان بزۆوتنه‌ی توندوتیژ (مرۆڤ له‌ بواری نه‌ده‌یدا نابێ نێگه‌جار توندوتیژ و دا‌ه‌راو بێ) نه‌وا من بزۆوتنه‌یکم هه‌یه له‌ سه‌ر "گۆزان": "من دوا‌ی "نالی" له‌ هه‌موو نه‌ده‌یی کوردیدا هێچ که‌س نا‌هه‌م به‌ قه‌د "گۆزان" کاره‌گره‌ی له‌ سه‌ر شیعی کوردی هه‌به‌ویی! هێچ که‌س نا‌هه‌م به‌ قه‌د "گۆزان" مافی خۆی بێ که نه‌م یانا‌وکه‌ فراوان و به‌رین و قه‌وله له‌ نه‌ده‌یی کوردیدا به‌گرتنه‌وه. په‌لام هێچ که‌سه‌ش نا‌هه‌م به‌ قه‌د "گۆزان" شه‌دای له‌ کرای و مافی زه‌وت کرای! نه‌مه‌ش تازه‌ نییه!! له‌ نیته‌ره‌استی په‌نجاکان به‌ دوا‌وه، به‌تایبه‌ت له‌ په‌نجای هه‌شت به‌ دوا‌وه، که ده‌وری سه‌یاسی و چالاکیی سه‌یاسی "گۆزان" له‌ نیو "حیزبی شیوعیی" دا به‌ نا‌شکرا په‌ری سه‌ندن، نیتر نه‌و له‌یک‌دا‌هه‌رانه‌ی به‌دینی "گۆزان"، به‌دینی باقی بزۆوتنه‌وه‌ی رزگاریخوازی کورد رووی دا و وای کرد "گۆزان" نه‌و ده‌وره

گرینگەى نەدریتى!! ڕەنگە ھەندىک کەس بڵێن: (کە لە راستیدا ئینگاریشیان ناکەم!!) نەم
 گرینگىيەى "گۆزان" لەبەر چاوى من. ڕەنگە لەبەر ئەوە بێت کە نێمە بەکەم ناشاناییمان لەگەڵ
 ئەدەبى نۆتى کوردی لە پێگای "گۆزان" ۋە بوو، یان ڕەنگە پێشیان وابوو من خۆم وەک
 نووسەرێک یان لێکۆلەر ۋە یەکى ئەدەبى، کارى زۆرم لەگەڵ شیعەرى "گۆزان" کردووە، لەگەڵ
 ڕاھاتووم، ھەر وەک چۆن پێک کەس پێشیان وایە بە ھۆى لێکۆلن ۋە کەنەم لە سەر "حاجى
 قادر" نێچىگار ناوا موریى "حاجى" م، جا قەى چ دەکا؟ ڕەنگە وابوو... ڕەنگە وابوو...
 بەلام من پێم وایە وەک چۆن شیعەرى کلاسیکى کوردی بە ناوى "نالى" ۋە دەناسرێ، شیعەرى
 نۆتى کوردیش ھەقە بە ناوى "گۆزان" ۋە بناسرێ. چونکە ئەو شیعەرى نۆتى کوردی چەسپاندو
 دايمەزاند و خستىيە سەر ئەم پێچکە، بە پێش ئەوە "شیخ نوورى شیخ صالح" کارى
 گەورەشى کردبێ و یەکەمى ڕچەى شکاندبێ، بەلام خۆ ھەمیشە یەکەمى ڕچەشکێن
 گەورەترین کەس نێمە لە نێو ڕچەکا دا...

پ: بەلکۆ ئەو کەسە گەورەى کە زۆتر لە نێو ڕچەکا دا دەمێتتەو...؟

و: ئەو کەسەى زۆتر دەمێتتەو و لە نێو ڕچەکا دا و ئەو کەسەش کە کارى بەرزتر دەکا
 ئەو کەسەى کە ھونەر و فەندەکەى بەرزتره...

تا نێستا ھىچ کەس لە شیعەرى نۆتى کوردیدا نەگەشتۆتە ئەو ھونەرە بەرزەى کە "گۆزان"
 پێى گەشت... بەلام سەروشتیيە کە چاوەڕوان بێن لە سى چل سالى کۆتایدا، لە ئەدەبى
 کوردی و شیعەرى کوردیدا، چ لە کوردستانی عێراق و چ لە کوردستانی ئەو دیویدا، خەلکى
 دیکە بێت گەشە بکەن و لە "گۆزان" یش تێپەرن... بەلام تەنانت تێپەربوونى ئەوانیش لە
 "گۆزان"، لە مەکانەتى "گۆزان" کەم ناکاتەو...

جا بە پێچەندە سەر شیعەرى نۆتى کوردی لە کوردستانی ئێراندا...

پ: بە من ھەرت پەخەمەو لە کوێرە دەست پێکەنەو. من پرسیم: ئایا شیعەرى کوردی لە
 کوردستانی ئێران دەتوانى بە سەر چەند قۆناغدا داھەش بکەى؟

قۆناغى یەکەمەت ھاس کرد کە قۆناغى "ھەمەن، ھەزار و خالەمەن و سەید کامەل و..."
 نەوانە...

و: کە ھەموویان بە شاگردى "ئەبوڵخەسەن سەیفى قازى" دەناسرێن.

پ: پاش ئەوەى شیعەرى "سوارە" و شیعەرى ئەو گرووپەى کە لە زاتکۆکاندا تەشەنە دەکا
 و جێ پێى خۆى قایم دەکا، بەلام ئایا دەتوانى پاش ئەوانیش گرووپێک یان تاقمێکى ترمان
 بۆ دەستەشێان بکەى؟

و: ھەر ئەو گرووپەى کۆتایى کە شیعەرى نۆتى کوردی دا نا لە (٦٠ - ٦١ و ٦٢) خۆى

قۆناغیکی دووهمی به سهر هات که نیشتر زیاتر گمشی کرد و پهری سه‌ند... نهوه بوو له ناخر رۆژەکانی سالی ۱۳۴۳ ی ئێترانی یان به دایقەتە بێتیم له شەوی نەورۆزی ۱۳۴۳ ی ئێترانی که ده‌کاته ۱۹۶۴ خەڵکی زۆر گیران، نه‌وانی گیران هه‌موویان نه‌و که‌سانه‌ بوون که من ناویان ده‌بهم و باسیان ده‌کهم و له‌ پهره‌گرتن و گه‌شه‌پێدانی شیعەر و نه‌ده‌یی نوتی کوردیدا ده‌ستیان هه‌بوو و ده‌وریان هه‌بوو "من نه‌ین". چونکه‌ من سال و نیوێک به‌ر له‌وه هاتیووم بۆ نه‌م کوردستانی عێراق و پێشمه‌رگه‌ بووم... دوا‌ی سال و نیوێک له‌ دامه‌زراندنی یه‌کێته‌که‌مان پێوه‌ندیم کردبوو به‌ "حیزی دیموکراتی کوردستانی ئێران" وه‌... نه‌و کات ئێمه نه‌ندامه‌تیی نه‌و حیزه‌شمان وه‌رگرتبوو... جا هه‌م له‌ لایه‌ن "کۆمیه‌تی حیزب" وه‌ هه‌م له‌ لایه‌ن "کۆمیه‌تی خۆپێدکاران" وه‌، مه‌یان نارد بۆ کوردستانی عێراق له‌ به‌ر نه‌وه‌ من له‌ گیرانه‌که‌دا به‌شداری نه‌و هاوڕێیه‌که‌م نه‌کرد... به‌لام کاتێک دوا‌ی سێ سال مه‌نه‌وه له‌ کوردستانی عێراق گه‌رامه‌وه بۆ کوردستانی ئێران و گه‌رامه‌وه بۆ نێو کۆره‌ نه‌ده‌یه‌یه‌کان، گه‌رامه‌وه بۆ زانکۆش، بۆ ته‌واوکردنی خۆپێدانه‌ نیوچه‌که‌م، نیشتر نه‌وانیش له‌ زیندان هاتیوونه ده‌رئ و گه‌رامه‌وه بۆ زانکۆ و بۆ ته‌واوکردنی خۆپێدانه‌ نیه‌ر و ناچه‌که‌یان... نه‌وسا نه‌دی نیشمه‌ نه‌زموونیکی زۆرمان په‌یدا کردبوو (دیاره‌ که‌ ده‌لێم زۆر، له‌ چاو خۆمان له‌ چاو نه‌وساش)، گیرانمان دیبوو، زیندانمان دیبوو، هه‌له‌اتمان دیبوو، کوردستانی عێراقمان دیبوو... من هه‌لگری نه‌و بۆچوون و بیروپایه‌ بووم که‌ له‌ کوردستانی عێراق په‌یدام کردبوو له‌ سه‌ر چۆنییه‌تی شۆرش و په‌وابوون یان په‌وانه‌بوون و باله‌کانی... هه‌مسه‌و نه‌و به‌سر و بۆچوونه‌که‌م له‌گه‌ڵ خۆم هه‌تا‌بۆه‌ بۆ "زانکۆی تاران"، نه‌وانیش بۆچوونه‌کانی نیشو زیندانیان هه‌تا‌بۆه‌...

پ: ئه‌ی له‌ سه‌ر شه‌هر هه‌یجته‌ نه‌ره‌به‌زۆه‌ بۆ نه‌وان؟

و: من له‌ سه‌ر شه‌هر هه‌ر نه‌وه‌م برده‌وه که‌ تۆ نه‌یستا ناما‌ژه‌ت پێک‌ده‌... که‌ گه‌یشتمه‌وه پێکه‌وتن: نه‌و جو‌زه‌ی ئێمه‌ ناوا به‌ خۆشه‌ویستی سه‌یری "گۆزان" ده‌که‌ین، ناوا به‌ به‌رزی سه‌یری ده‌که‌ین له‌ کوردستانی عێراق سیاسه‌ت نه‌یه‌تیشته‌وه‌ نه‌و به‌رزی و مه‌کانه‌ته‌ی هه‌ین... پ: کێهان قوت کردبۆه‌ له‌ به‌رامه‌به‌ر "گۆزان" دا، خۆ ده‌ین بۆ سه‌رکو‌تکردنی که‌سته‌ک، که‌سته‌ک هه‌ین له‌ به‌رامه‌به‌ر دا رایگری یان به‌رزی به‌که‌مه‌ته‌وه‌...!

و: زۆر که‌سیان هه‌بوو... به‌لام له‌ په‌له‌ی یه‌که‌مه‌دا "گامه‌ران موکری"...

پ: "گامه‌ران موکری" یان به‌رز کردبۆه‌!

و: به‌لێ...!

گه‌رانه‌وه‌ بۆ تاران... جاریکی دیکه‌ سه‌ر به‌ یه‌که‌مه‌نان، هه‌م به‌ره‌مه‌می سیاسی و هه‌م

بهره‌مندی ندهی...، بهره‌مندی سیاسی که نه‌بوی: نیمه جاری یکی دیگر که ناعاقبتان پیدا کرد دهین نه‌بوی که ناعاقبتان دام‌زیرتین‌نمود، به‌لام زمانه گزواره، بیری نه‌بوی نه‌بوی ناتوانی به‌تنبیله‌م سهرده‌مدا کردد پرگار بکا... . له‌بهر نه‌بوی هم‌بویان به‌بوی ناعاقبتان که نهم‌بیری نه‌بوی تینیه‌بیری پرگار یخ‌بوی کردد، دهین موتوریه‌بیری به‌بیری چه‌ب... . نیمه‌بویان که نهم‌بیری سهر موتالیه‌بیری (ده‌توانم‌بیری) باش و فراوان له‌"نه‌بویان مارکسی" دا و دست‌بمان کرد به‌خویندنه‌بوی... . ناعاقبتان پیدا کرد که هر ریک‌خواه‌بیری تازه‌بیری له‌سهر بناغی "مارکسیزم - لینینیسم" دایم‌زیری!!

پ: ناشی به‌تنبیله‌بیری نه‌بوی که نهم‌بیری له‌"بیری چه‌ب" و "مارکسیستی"؟

و: به‌لای، به‌لام نه‌بوی له‌بهر نه‌بوی نه‌بوی که به‌بیریان دایم‌بیری و به‌بیری. نه‌بوی له‌بهر نه‌بوی به‌بوی به‌بیریان پالی پتیوه‌بیریان و به‌بیری! تو و هختیک شیره‌بیری له‌سهر باوه‌بیری خوژ ده‌بیری، خوژ شیره‌بیری به‌بیری خدک‌بیری؟! به‌لام هولی نه‌بویان ددا که سنووری بایخه‌بیریان نه‌بویان و نه‌بیری به‌بیریان باوه‌بیریان سیاسی که!!

بیرمه "فاتح" شیریکی خوشی گوتیوه‌بیری ناوی "بیرمه مامز": "بیرمه مامز" شیریکی دلدارانی غرامی نیجگار خوش و جوان به‌بوی، به‌بیریکی ساز کردد، له‌بوی حمله‌بیری پتی کرا که: نیستا چ و هختی نه‌بوی شیره‌بیری غرامی به‌بیری، له‌کاتیکدا نیمه‌بوی له‌بویان توندوتیوه‌بیری!! کۆرکی به‌بیری، له‌بوی کۆرده‌بیریان زور به‌توندی دیغام‌بیری کردد! (نیستا ش که به‌بیری نه‌بوی عادت‌بیری به‌بیری، و هختیک ده‌بیری نه‌بوی ده‌بیری توندوتیوه‌بیری قسه‌بیری): خوشی به‌بیری نه‌بوی به‌بیری "فاتح" خوژی له‌بیری به‌بیری به‌بیری، ده‌بیری: "به‌لای کاریکی خرابم کردوه که نهم شیره‌بیری گوتوه!" من به‌بیری توندم له‌سهر نه‌بوی به‌بیری: "نه‌خیر...! کاریکی چاکت کردوه و دیسان دووباتی به‌بیری و به‌بیری نه‌بویان و ناماده‌بیری خوژ له‌بویان دلدار و نه‌بیری و غرام و همت و نه‌بیری تاکه‌بیری و مرزی خوژدا به‌کار نه‌بیری." خوشی به‌بیری نه‌بوی به‌بیری به‌بیریان من نه‌بویان به‌بیریان

پ: تو نه‌بوی به‌بیری ساله‌بیری نیستا، به‌بیری له‌تاکه‌بیری و خود‌بیری شایر کردوه له‌بیری شیره‌بیری، نیستا به‌بیری (کم و زور) ده‌بیری به‌بیری سهر نه‌بوی که شایران و لز له‌بیریان و زیاتر ترخان به‌بیری به‌بیری به‌بیری، زیاتر ترخان به‌بیری به‌بیری نه‌بویان کۆمه‌بیریان!!

و: نه‌بیری و این نیمه‌بیری له‌قسه‌بیری پتیوه‌بیریان شوینیک به‌بیری که حه‌قمن له‌بویان باش له‌بیری تینیه‌بیریان! من نالیم شایران با و این!! نالیم ده‌بیری شایر چ به‌بیری!! بای نه‌بوی کردوه که نه‌بیری کوردی به‌کار قوناغدا تینیه‌بیری، به‌بیری شایران و بایان

کردوه؟ من نهمه لیتکد لوه توه که نهمه ناچار بیان بووه!

پ: بهوره کاک سه لاج... سالاتی گه رانه وتان بۆ زاتکۆکانی نهران (تۆ له کوردستانی عێراقوه و هاورێکانهشت له زیندانوه) سالاتی "قوناغی دوهم"ی گروپه کهی "تۆ" و "سواره" و "فاتیح" و "علی حهسه نهانی"ه؟

و: بهلێ، "قوناغی دوهم"هتی. بهلام قوناغتهکه جیاوازیی کهم نه بوو له گهمل "قوناغی یه کهم". دواي گه رانه ووی من له کوردستانی عێراق و دواي گه رانه ووی براده ران له زیندان، له پروی سیاسیه وه جارتیکی دیکه خۆمان پێک خسته وه. بهلام وهکو هه موو بزوتنه وه یه کی سیاسی که دا بهانی به سه ر دادی و جارتیکی دیکه یه کتر ده گرته وه. مه رج نییه هه موو نه و که سانه ی جاری پێشوو له گهمل بوون بۆ جاری دوهمیش له گهمل بووبن. ئێمهش بهرێک خه لکمان لێ جودا بوونه وه، بهرێک خه لکی تازه مان زیا دی کرد. له وانهی که جودا بوونه وه یان گه رمو گوپییه که ی جارانیان نه ما "علی حهسه نهانی"، "عه زیز ژبان" ... له وانیش که له "دوهری یه کهم" دا له گه لمان نه بوون (چونکه مندا ل بوون) و پاشان ها ته ریزه وه: "موسلیح شیتخو لئیسلامی - برای فاتیح" (وهکو لیتکۆله ر هه م له بواری سیاسی و هه م له بواری نه ده بده)، "عه بدو لا مو هته دی"، "نه میر حه سه نه وور"، "بایز مه ر دۆخی" ... کۆپه که مان له ژیر با ری عاتیفه و ئیحه ساس ها نه ده رێ. بهار کرا یه وه بۆ لیتکۆینه وه له سه ر نه ده ب له روانگه یه کی زانسته ییه وه، ته نه اهت بهار کرا یه وه بۆ لیتکۆینه وه له سه ر بزوتنه ووی رزگار یخوازی کو رد له روانگهی مه ره یییه وه، هه روه ها بۆ لیتکۆینه وه له سه ر میژووی کو رد، شۆپه کانی پێشوو، هه له کان، ته نه اهت شۆپی نه یلو و له هه له کانی...، نه وانه مان هه موو له بهر چا و بوو. رو و دا وه کانی نیئو شۆپی کوردستان و نیئو میژووی گه لی کور دمان لیتکدایه وه رهنگی ده دا یه وه له نیئو شیهره کاغاندا! شیهره مه شه ووره که ی "فاتیح"، شیهری "شه وه"، ره نگه زۆر که س نه زانن یان تا نیسته باس نه کرا یێ، نه مه با سته کی شۆپی نه یلو و له که ده لێ:

"له پێشدا ده نگته کی زۆر خۆش ده ها ته به رگو تێم، پێم وا بوو نه مه ده نگه ی بالنده یه که که شه و ده خو ئێ و مژده ی ها ته ی به یانی ده دا: ده نگه ی که سته که که به نیئو لێره و ار و جه نگه لدا تیده به رێ و دار و دره خت ده بێ بۆ نه ووی رێگا بکا نه وه و مژده بیات بۆ ها و رێکانی، یان ده نگه ناوی کانییه که که ده رژه ته سه ر خیره ورده کان و له دل کاری ده کا! به لام ورده ورده که نه م ده نگه نزیک بۆوه، لێی حا لی به و م که نه خێر نه مه شه قه ژنیه کی تاله! پری کو رد له وه حشه ت: پری کو رد له ترس و به چاوێکی پر خۆف و ترسه وه سه یری نیسته و دا ها تووی خۆمانم کو رد نه مجا لێم بوو به "شه وه" یه ک نیسته منی وهکو منالێک له با وه شی خزی دا کرتو وه خه ریکه ده مخنکته ئی.

شيعری "شعوه" نەو حالەتە دەگێڕێتمەوه... بەلام دیارە نەو کات پێمان باش نەبوو، نەم شەرەجی لە سەر بدری! پێمان وا بوو خوشییەکی لە ڕەمزاییەکیدا، لە نێوڕۆکەکیدا، لە ناو داپۆشراوەکیدا.

هەرۆهە شیعەرەکی "سوارە" "خەو بەردینە"، باسی هەمسو ڕابردووەکان دەکا که (چۆن ناویەک خەریکە لە دەروون و دلی کێوتیکەوه دێتە دەری... نەم ناوێ چەندە خۆشەویستە! هەمسومان چاوڕێتی هاتنی دەکەین! بەلام کە دێتە دەری لکی زۆری لێ دەبێتمەوه، بەلام هەمسو لێکەکان بە ڕینگای راست و ڕەوا دا ناڕۆنا هی وا هەبە سەری لێ دەشیوێ، هی وا هەبە بە لاڕێدا دەروا، هی وا هەبە نێستکای بە خۆی نییە، پالێشتی بە دەروەوی خۆیەتی، بەلام لە نێو هەمسو ئەوانەدا یەک "چاوگ" هەبە کە بە تەنیا نەو شارەزای کۆسپ و کەندالی رێیە... نێمە ئەوکات پێمان وایو نەو ڕینگایە ئەوە بە کە نێمە دۆزیمانەتەوه! نەمە مانیفێستی "سوارە" بوو کە لە واقەدا نەک هەر بۆچوونە ئەدەبییەکان، بەلکو بۆچوونە سیاسییەکانی سەردەمی بەیان دەکرد.

پ: "سوارە" لە "خەو بەردینە" دا، ڕۆشتەر بلتی دەبەوێ بلتی چی؟

و: من خەیاڵم هەبە لە سەر "خەو بەردینە" شتێک بنوسم، بەلام تا نێستا سەرقالیوون نەبێشتوو! سەرقالیی لە لایەک و دۆزایی کوردستان لە لایەک و کاری زۆری سیاسیش کە ماوە بەک پتەوی خەریک بووم لە لایەک و لە لایەکی ترەوه بێر لەوێش دەکەمەوه، نایا من نەم پەردەیه لە سەر نەو ڕۆکە لادەم، نەو جوانییە دەمێتی لەبەر چاوی خەلک کە نێستا هەبەتی؟! یا لێی گەرێم لێتەر نەو تارایەدا خەلک تارماییەک بێیت و خۆیان بە خەیاالی خۆیان بیری لێ بکەنەوه کە دەبێ چەند جوان بێ؟!!

"سوارە" لە شیعەرەکیدا مانیفێستیکی بەیان کرد لە بۆچوونە سیاسییەکانی نەم سەردەمەماندا...

پ: جگە لەوێ کە لە دوو تۆقی شەمەردا و بە شۆبەکی ناڕاستەوێ "سوارە" دەری بێو، نایا گرووی نێو لە هیچ کام لە دوو قۆناغەکی ئانیدا مانیفێستیکی ڕۆشن و راستەوێ و بەرچاوی دەکرد وەک تەوێ ڕوانگە؟

و: نەخێر... لە بواری سیاسیدا نا. لە بواری ئەدەبیدا نێمە پێمان وایو بەرەمەکان خۆیان دەتوانن نەو مانیفێستەبن! من خۆم چەندین چیرۆکی کورتەم نووسی، وەک "بەرێژ"، وەک "کتێ ڕەچی شکاند"، وەک "نان و فێشەک"، وەک "بەرێو بەری قوتابخانە"... خەلکی تێرش دواي من دەستیان کرد بە نووسین، وەک "موسلیح شێخەلئیسلامی"، "مەحمود مەردوخی"... جگە لەوە لێکۆڵینەوه هەبوو لە سەر مێژووی کورد، لە سەر کساری

رۆژه لاتناسی، نه مانه زیاتر "نهمیر همه نهپور" ده یکردن، ههروهه "ههجموردی مهردوخی" ده یکردن. نهمه پیمان واپو بهم کارانه بیر و باوهریک دهخهینه نیتو جه ماوهرده که کوردی بین دهناستین، بزوتنه و هکانی کوردی بین دهناستین، له گه کورد و کوردایه تیدا بیرى چهی بین دهناستین! هههوه له سهه نهو شتانه سوور بووین، بهلام بهشی زۆری کاره هکانی نهمه له "قوناهى دووه" دا دهستی پتیکرد.

پ: نیتو له گه نهوهی پش خوتاندا، به تاپه تی نهوانی که به زیندووی ماپوون و ههتا نهو سالانهی کوتایی ههه له ژاندا بوون، وهگو: "ههمن، ههوار ... به پنتان چۆن بوو؟

و: سهه بههت به "ههوار" نهو له "کوردستانی نهران" نهبوو، "ههوار" نهو کات له کوردستانی عهیراق بوو. لهو بزوتنه وهیه دوور بوو، نه زۆری پته دهگهشت، نه زۆری دهزانى. نه قسهی له سهه دهکرد، نه خویشی لهه بهاره ددها! ... بهلام "ههمن" له گه نهوهی که خۆی نهه پتیاژهی نهگرتبووه بهه، بهلام پشتیوانی لێ دهکرد. پشتیوانی لێ دهکرد و په یامی بز ده ناردهن، یارمه تیی ده داین! دیاره جار جاریش نهوهی دهگوت که وا بهشته نیتو پتوانه هکانی نه دهی کلاسیکی کوردی له بهه چاو بهگرن و لهه پز و پتوانانه ده نهچن! بهلام به ههه حال به پینکی بهشمان له گه لی هههوه. نهمهش وهکو ماموستایه که پش نهمه له بهاری نه دهی کوردیدا ههنگای گه وهی ناوه به پتزهوه سههیرمان دهکرد، بهلام کهسمان نهچوینه سهه نهوه که شتوازه کهی تهقلید بههین و له سهه خه تی نهو بهرین.

پ: پتم بهشه بهس له ئاوهلوهی رۆژ و دهوهرانی دهستی دووهه می پز شنهیری و شهیر و نه دهه له کوردستانی نهژاندا بهکی.

و: نهو قوناهى که وا من بهسی دهکم (4) سالی خایاند. له سالی (1965) دهه که من هاتهوه له پشهمه رگایه تی و نهوان هاتهوه له زیندان تا سالانی (65-66-67-68) له کوتایی یان له نیتو پهستی (68) دا جار یکی دیکه پۆلیس دهستی لێ وهساندینهوه... من چوومه زیندان!

پ: دووباره په پتهوازه بوونهوه!

و: نهه کۆمه لهیه په پتهوازه بوونهوه. لهه قوناهه دا "سواره" به تهواوی گه شهی کرد و ههوه قوناهه کهی خسته ژیر کار بهگهیری خۆیهوه! ههوه شهیره بهشه هکانی "سواره"، ههروهه ههوه شهیره بهشه هکانی "فاتیح" هی نهه "قوناهى دووهه" نه.

"سواره" له بهاری شهیره دا دای ماوه بهک وای لێ هات که نیدی تازه موناقه سه و ملاماتی نهکری!! ههه له "قوناهى دووهه" دهه ههوه مامان بهمان بهمان که قوناهه که له سهه ناوی نهو سههت دهکری!! نههه قوناهى دووهه...

پ: "سواره" په پوهنځي له گڼل نمدپياني کوردستاني عتراق همبو؟

و: له راستيدا له بهر نه وهی من نيټه نيټه له هه لهاتن و خوتاردنوه و هاتنه ودا بووم زور ناگدار نه بووم، بهلام دهمبست نه وان پرتک له نووسراوه کاني نيټو رڼانه کاني کوردستاني عتراقيان پټ دهگه يشت، به تاييه تي له قوتاغي دواي هاتنه دهره وي من له زیندان پاش سالي (۷۰)، من په کم جار (وا بزانه سالي ۷۱ يا ۷۲ بو) شيرکي "شترکو بيکه س"م خوندوتوه، نه وه بوو گوتاريک که وتيسود دهمت "سواره". سواره نهو شيرهي به من نيشان دا! وا بزانه نهمه سالي (۷۲)، بهلام نيتر له و کاته دا نيتمه نه نجوومه نه نه ده بيه که مان وهک خوي نه ما بوو. "سواره" ش تازه نيتر دهری له شيرهي کورديدا نه ما بوو!! "سواره" دواي گيراني من له ۷۰ به دواوه که وته ژير چاودتري، ناچار هم وازی له کاری سياسي و هم تا پاده يک وازی له کاری نه ده بي هيتا ...

پ: باري ته ندروستي سواره خراب بو؟

و: باري ته ندروستي شي هر خراب بوو، وه زعي مادي و بهر تود چورني ژيانيشي له هممويان خراپتر بوو...

پ: وام دزمانی نهو که کوري غتزانتي خانمدان بووه، هرگيز په کی له پاره نه که وتوه!!

و: له هممو ژيانيدا به دهمتنکی و به فغيري ژياوه!! باوکی "سواره" له گڼل نه وه که له راپرودا پياوړيکي به دهمتلات و خاوهن مولک بوو، بهلام کاتيک "سواره" که يشتي هيچ شتيکي نه ما بوو! براکاني خوي يارمه تيبان ددا و ده يانژياندا! له بهر نه وه هيچي وای بو نه ده ما يوه تا يارمه تيبی "سواره" بدا! "سواره" له تاران يکتيک له خوندکاره هواره کان بوو! بهلام له بهر نه وه پياوړيکي هه تا بلتي دلته بوو، پياوړيک بوو همميشه خيريکي نه وين و دلداري و حه زليکرووي بوو، پاره يکي که ميشي ما ياه هه ر جلوه رگی جواني پتده گري و خوي دمرانده وه و رڼي جاريک هيچ نه بوايه دبوو بچي دلداريک ببيني، کچيک ببيني، بهي نه وه هلي نه ده کرد...

له قوتاغي دووه مدا نه گهر نويسي پخشاني حيساب بکهين، چيرکه کاني من له هممويان زياتر ناوی دهر کرد. نه گهر شيريش حيساب بکهين شيره کاني "سواره" بوون به شيری قبول لکراوی قوتاغي دووم. هر که سيکي ديکهش که تازه بهرو لای شير ددهات، چاوی له شيره کاني "سواره" دهر کرد. بزيه نيتر پاش نه وه تا کوتايي نهو قوتاغي "سواره" بوو به شوزه مسواري مه يدا نه که "سواره" له (۷۰) دا پاش هممو نه خوشي و ناره حه تي و نه داريه که ناچار بوو بچي له شوتنيک دابه زري وهکو فرمان بهر. بو نم مه بستمه چهند که ستيک کاريان بو کرد و يارمه تيبان دا، له وانه: (يادي به خير) هامرستاي شهيد "جهميل

پۆڭزەيانى "كە خۆي ئەو كاتە لە تاران بوو و نيشى بۆ ڤاڊيۆ و TV ئىترانى دەکرد. ئەو و كۆمەلەيىكى ديكە يارمەتەيان دا. "سوارە" كە دامەزرا ئىتر نەيدەوتەرا زۆر پركيشى بكا چونكە دەترسا نيشەكەي لە دەست بچن!! واى لىهات لە شيعر كەوتەو! وەك چۆن مريشك لە هيلكە دەكەوئ "سوارە" تازە ئىتر لە شيعر چۆو.

لە دوايىن قوناغەكانى ژيانى ئەدەبىي خۆيدا شيعرىكى بۆ من نارد بۆ زىندان، من ئەو كات حوكسى نيعدام دراڤووم، دواى شەش - هەوت مانگهتەك حوكمەكەم بوو بە ئەبەد. يەكجار ڤىنگايان دا چاوپيىكەوتنم هەبى، لەو چاوپيىكەوتنەدا دايكەم هات بۆ ديدارم، "سوارە" شيعرىكى داڤوو بەو، نەويش لە نيتو چيشت و ناندا شاردەويەو (لە نيتو پاڤراخدا) هەتاي بۆ زىندان. "سوارە" ئەو شيعرەي پيشكەش كەردبوو بە من، ئەو شيعرەيە كە دەلتى: "من دەلەيم پەپوولەيك فەرى بە بالى سەوز و سوورەو" تيايدا كەسپەك وەلامى دۆستەكەي دەداتەو كە يىي گوتووه:

واز بێنە دەنگرن و دەتكۆڤن! فەرموو ئەوانەي كە ڤوشق و گيران چييان بە سەر هات؟
نەميش دەلتى:

من واز ناھەتم، چونكەمنهش واز بێنم خۆ زەمانە واز ناھەتتى!
"دنيا، دنياى جوانهيه، لە پەنجەرهى ئەوەتاكى بومەلەتەو چاوم لە ديدنى كچى بەپاڤهيه!"

نەمە ڤەنگە ناخرين شيعرى "سوارە" بووبى كە پەر بە دل گوتيتتى!! لە دوايدا "سوارە" شيعرەكانى بۆ بۆنەيك دەگوت! يان نارامترى دەگوت! يا شۆڤشگيرانە و ناگيرن نەبوو يا جبار جبار نەگەر زەوقى هەبايە و هاوڤيىكانى زۆر ڤەخەيان لى نەگرتايە، شيعرىكى بە مەعشوقەكانى خۆيدا دەگوت! بەلام تازە نەكەوتەو سەر ئەم شيعرە!

شيعرىكى هەيە "تۆ دەريامى"، ماوەيكە بوو "سوارە" م نەديبوو، جوابى نارد كە شيعرىكەم گوتووه و لەمبۆگوتوومه، بەلام دەرم نەخستووه، با بۆت پەتەرم، من لە بۆكان بووم، ئەو لە تاران بوو. گەرمەي ناڤەهەتى و توند و تيرىي نىجە بوو، وەزەمان زۆر ناخۆش بوو، خەريكى كارىكى نەيتنى بووين و لەئىتر چاودەيدا بووين، ديارە "سوارە" بەشدار نەبوو، "سوارە" سەرى خۆي داخستبوو و لە سەر هيلكەكانى كەركەوتبوو!! بەلام كە ئەم شەردى بۆ من نارد، من بە هۆي ئەووە كە هەم هاوڤى بووين و هەم نامۆزا، شەڤە قسەمان هەبوو، شەڤە جەنۆمان هەبوو، لەگەل كۆلتەك جەنۆر ڤاسپاردەيكەم بۆ نارد كە: "تەم شيعرە دوو بەشە، تۆ نيوەت لە كاتيكدا گوتووه، نيوەت لە كاتيكيتەدا گوتووه..." ديم نيوەي ئەوەلى شەتەيكى زۆر گەشتى بوو بۆ خەبات و بۆ تەيكۆشان و بۆ پەيداھەلگوتن بە جوانهيدا نووسراڤو، بەلام

نیوهی دووم، باسی "شۆڤشی کوردستانی عێراق" و باسی "حیزبی به عس"ی ده کرد، تینگه یه شتم نه مه له بهر دلی "حکومهتی ئێران" ده لێ، چونکه نهو کات ئێران نهو جۆره شیهری هان ده دا! له عێراقیش خه لکیان هان ده دا که به خه بات له کوردستانی ئێراندا هه لێدا و خه لک به ناوی کوردستانی عێراقه وه هه ندێ قسه ی خۆی ده کرد! من ده مزانی حکومه تی ئێران نهو شیهری پێ خۆشه، له بهر نهو جوابم لێ گێنرا به گوتم: "ته لێ نه یزانی!!" گوتم: "ته م شیهره دوو به شه... له دوو قۆناغی جیاوازا گوتوته!!" "سواره" له وه لامدا گوتیوی: "پێنی به لێن بهو "سه گه" دیا ره سیاسه ت هێشتا زه وقی نه ده یی لێ تێک نه داوه! راست ده کا نه مه دوو به شه، به دوو جۆر گوتومه..."

مه سه له کهش به م جۆره بوو:

"وه فدیکی کوردستانی عێراق، وا بزانه م "دارا تۆفیق" و نه وان بووین، چو و بوون بز ئێران، له وێ ده وله ت به رده یونی را دیو و TV یان پێ نیشان به دا، "سواره" شیان وه کو شاعیر پێ ناساندبو و! وه فده که پرسیبوو یان: "شیهری تازه چیت هه یه؟" "سواره" گوتیوی: "به لێ شیهریشم هه یه، به لام هه موو لا به رکهانی له لای خۆم نین، سه به یێن وه رنه وه ده تانده من." سه به یێن نهو شیهری که کۆن گوتیوی دا بوینی و له بهر دلی نه وان به شی دوو هه میشی خه ستبو وه سه ر.

پ: جا "سواره" هه ر به راست له بهر رازیکردنی دلی پێتمه تیک نهو شیهری گوتیو!!

و: نیوهی یه که می شیهره که ی: "تیمه خه لکی رۆژهه لاتین، فێر نه بووین به زین و دا به زین! تیمه خه لکی رۆژهه لاتنی سوورین!" وه ها نه بوو که ده وله تی ئێران ته حه مو لی به کات له هه یج شه رایتیکه دا!! له بهر نهو ده بوو ئی زافه یه کی به خاته سه ر، که "سواره"، "دارا تۆفیق" و نه وانی دیبوو، به فرسه تی زانیبوو نهو ئی زافه یه ی له سه ر به کات و شیهره کانی پێشکهش به وان به کات، بز نه وای به توانی نیوهی یه که می شی به لاو به کاته وه!

پ: با لێره دا را وه ستێ و قۆناغی دوا ی نهو قۆناغه انه م بۆ باس به که ی که جه مانه هشتن.

و: قۆناغی دوا ی نهو ده یێ له خه لکی تر به رسی، من نه وای که بۆم گێنرایتمه وه، وه کو که سێکم که له ئێر چیه ر کێتیکه دا، به لام خۆی چیه ر که که به گێنرایتمه وه! من له و قۆناغه دا له که ل بووم.

له حه فتا به دوا وه تا حه فتا و نۆ، وه ها خه باتی سیاسی توند و تیژ بوو له لایه ن تیمه وه، وه ها لێدان و گرتن و کوشتن توند بوو له لایه ن ده وله تی ئێران وه، هه یج بواریکی وا نه مایه وه بۆ کۆبوونه وای نه ده یی!! نه ک ته نه ها به و به یه کتر به یه نیه وه نه مایه وه، به لکو که س نه ده به رزا تازه به نه ده به وه خه ریک بێ!! تیمه بۆ چوونیکمان هه بوو (نا یا راست به وین پان هه له) نه وه

بوو: "خه باته که له وه توند و تیرتره و له وه دهمستویه خه تره بچی له دووره وه سەنگەر و ستره یی بگری!! (بۆته شه ره خنجەر)... نیمه نه گەر فرسه تان هه بایه، نهو فرسه ته مان بۆ کاری نهیستی، بۆ پتکخستن، بۆ تشکیلات به کار دهبرد. پرتکمان سوور ماینه وه له سه ر کاری سیاسي، پرتکیش سوور نه ماینه وه وه کو "سوارة". "سوارة" خۆی له سه ر کاری سیاسي نالوده نه کرد، دوا ی نه وش نه هات دژی قسه کانی پیشووی خۆی قسه بکات. تازه نیتر بهار نه مابوو بۆ نه م پتبازه شیر به یلن! نه گەر شیر ی بۆ شتی دیکش گوتبایه ده بو هه موو شانازییه کانی خۆی تیک بدا! "سوارة" نه م شانازییه ی هه یه که نهو کاره ی نه کرد! له گه ل نه وه شدا که له رادیۆ بوو (رادیۆ مه رکه زیک بوو له ژیر چاودیری حکومه تدا) و ته کلیفیان لێ ده کرد شیر به یلن، که چی سا به ت مایه وه، هه یچی تری نه گوت!!

"فاتیح" که موته نیو کاریکی سیاسیی زۆر توند و تیر، بهاری شیر ی بۆ خۆی نه هه یشتنه وه! "عه لی حه سه نیانی" چو له "وه زا ره تی نه یوخۆ" بوو به فه رمان به ر، نار دیان بۆ شوړنیک، دوور که موته وه له شیر (نه وه نه ده ی من یی بزانم) نهو قوئاغه له دوا ی حه فتا کو تایی هات. له حه فتا تا حه فتا و نو، به نیسه به ت نیمه وه قوئاغی خه باتی توند و تیری سیاسیه. من لهو قوئاغی حه فتا تا حه فتا و نۆیه دا سێ جار گیراوم!! سێ جار گیراوم و چومه ته زیندان و ها توومه توه. خه لکه که ی دیکه ش کهس حا لی له حا لی من با شتر نه بوو! به لām نه لیه ته هه یچ میله ته تیک قسه ر نا یی و له سک و زا نا که وی، خه لک شتیشی گو توه، نه سلی تازه ها تووه، نه م میژو وه ی نه سلی تازه خودی نه سلی تازه که ده یی بی گه ی نه وه... من تا کو تایی حه فتام بۆ گیرایته وه... یه ک شت له حه فتا و نۆدا بۆ نی زا فه بکه م، نه وه یه که "شوړشی کو ردی" له کو ردستانی ئیران ده سستی پتکرد، نه ی توانی به یی پتو یست خزه ته ی زمان و فه ره نگ و نه ده یی کو ردی بکا!! خه ریک سوون به کاری سیاسیه وه، خه ریک سوون به شه ری پتشمه رگانه وه، بۆ چوړنیک هه له له سه ر زمان که گوایه زمان ته نها هوی ته یکه یشتن و ته یکه یان نه نه، نه شیان ده زانی زمان هوی و جو ودی مرۆفه، هه موو نه وانه وای کرد که له حه فتا و نۆه شتیک و ها له بهاری نه ده ب و زماندا نه گری که قا بیلی قسه لیکردن یی و نا گامان لیبی یی! پرتک سه رو دی نه شتمان یی جوان جوان ده رکه و تن که "فاتیح" ده یگوت، "موسلیح" ده یگوت، "هه حمه بازگر" ده یگوت، "سلیمان قاسمیانی" ده یگوت و که سی وه کو: "هه حمه غولامی"، وه کو "ناسر په زازی" ده یان کرد به سه روود. له وانه یه به ییم نه مه ته نیا ده سته کو تی نه ده یی هه موو نهو قوئاغه بوو (که کو رد ده سه لاتی هه بوو!!) نهو کا ته که ده سه لتمان نه بوو، له ژیر زه خت و زۆری حکومه تدا بوو یی، کاری نه ده ییمان زۆر بوو! به لām نهو کا ته ی که ده سه لات که موته ده ست کو رد و پتگا کرایه وه و رۆژنامه نازاد بوو، به ره ده میتکی وام نه دی! یان په نگه

هه‌بووین و من ناگادار نه‌بوویم!

پ: له سهر قسه‌ی جه‌ناپت نه‌گهر ده‌به‌ی نیتوان ۶۰ - ۷۰ ده‌به‌ی "سواره" و "فاتح" و ئه‌وه‌بووین، نه‌من پتم وایه ده‌به‌ی نیتوان ۷۰ - ۸۰ هه‌ر بۆ ئه‌وان حساب بکه‌ین، چونکه‌له‌م ده‌به‌یه‌شدا هیچ جمره‌وێتکی نه‌ده‌ی له‌ کوردستانی ئه‌راندا نه‌بووه‌ که‌ شایانی باس و مایه‌ی دلخۆشی بێ! ته‌مانه‌ت ده‌به‌ی نیتوان ۸۰ - ۹۰ یه‌ش من پتم وایه ده‌توانین هه‌ر به‌ درێژێری شکره‌مه‌نده‌کانی قوتاغی "سواره" و "فاتح" و ئه‌وه‌ی حساب بکه‌ین، به‌لام له‌ نه‌وه‌ به‌ دواوه‌ تا ئێستا، جمره‌وێتک له‌ ئارادا نییه‌، ده‌توانین ئه‌و قوتاغه‌ به‌ قوتاغه‌کی سه‌مه‌خو حساب بکه‌ین (نه‌گهر که‌سته‌ک نه‌مه‌م ئێ به‌ ئه‌راد نه‌گرێ)...

و: نه‌خه‌تر به‌ لای مه‌وه‌ راسته‌! من نه‌سه‌لێن ناگادار نیم نه‌م نه‌سه‌له‌ نوێیه‌، له‌م قوتاغه‌ نوێیه‌دا، چه‌ند ناگاداری ئه‌و کارانه‌یه‌ که‌ له‌ رابردودا کراون! من پتم وایه‌ زۆر ناگادار بێ، له‌به‌ر نه‌وه‌ باوه‌ر ناکه‌م زۆر په‌شت نه‌ستووریش بێ! هه‌ر چه‌ند نه‌گهر به‌ ته‌واویش ناگاداری ته‌واوی ورده‌کاریه‌کانی "سواره" نه‌بن، به‌لام ئه‌و وه‌کو تارمایییه‌کی ئێجگار گه‌وره‌ و فراوان بالی به‌ سه‌ر هه‌م‌وه‌ ده‌به‌ی نه‌وه‌ به‌ دوا‌ی ئێستای کوردستاندا کێشاهه‌! من نه‌وه‌ له‌ رووی نه‌و هه‌م‌وه‌ باس و گه‌فتوگۆ و له‌ سه‌ر نووسینه‌نه‌وه‌ ده‌لێم که‌ له‌ سه‌ر "سواره" ده‌کرێ! جا به‌رێکی باشی بۆچوون و به‌رێکی باشی بۆ نه‌چوون... زۆر جارێ ته‌عنه‌ ده‌بینم، (به‌به‌ن نه‌وه‌ی ناو به‌ین) به‌ نیشاره‌ و کینه‌یه‌ ده‌لێن: گوايه هه‌ر که‌سته‌ک هه‌یه‌ که‌ ده‌توانێ له‌ سه‌ر "سواره" قسه‌ بکا، به‌لام نایکا! خۆ ده‌زانم به‌ کێ ده‌لێن، به‌لام هه‌م‌وه‌ ئه‌و قسه‌نه‌ نیشان ده‌دا که‌ "سته‌به‌ری" "سواره" هه‌یشتا سه‌ته‌به‌ریکی سه‌نگینه‌" من هه‌ر نه‌وه‌نده‌ ده‌زانم له‌ نه‌ده‌ی تازیه‌ نه‌م سه‌رده‌مه‌...!

پ: من زۆر زۆر خوشه‌اله‌ بووم...

نه‌گهر فرسه‌تی نه‌وه‌مان هه‌بوو جارێکی تر قسه‌ی دیکه‌ بکه‌ین و درێژه‌ به‌ گه‌فتوگۆکه‌مان بده‌ین، ئه‌وا ته‌وه‌ری دیکه‌ ده‌دۆزینه‌وه‌ بۆ گه‌فتوگۆ! به‌لام نه‌وه‌کو نه‌مه‌ کۆتایی باسوخواس و گه‌فتوگۆکه‌مان بێ، نه‌گهر قسه‌یه‌ک هه‌یه‌ بۆ کۆتایی نه‌م باسه‌، ده‌توانی بیلێتی...
و: من قسه‌ی زۆرم کردووه‌ و تۆش که‌مه‌ت نه‌کردووه‌! له‌ به‌ر نه‌وه‌ با نه‌مه‌ دواقه‌سه‌مان بێو سوپاس.

خویندنه ویه کی تازهی سه لاهه ددین موهته دی^(۱)

له سهه . خه وه بهه ر دینه .

پیش نه وهی بهمه سهه خویندنه وه که ی و یه که یه که بهوتان به خویندنه وه و بهزانم نهو شهیره دهلئ چی، دهبن قسه له وه بهکم خه وه بهه ر دینه چۆن به وجود هات. هه ده بنی نه وه یه چ بهلئ. چی ده گه رته وه و بهۆچی بهو زمانه نوو سهراوه.

له راستیدا سهه ره لاندانی شهیری نوئی کوردی له کوردستانی ئهیران ده گه رته وه بهۆ کۆتایی ده یه سی و ده سه پته کردنی ده یه ی چل - دیاره تاریخه کان ئهیرانین - یانی کۆتایی سهه کانی په نجاکانی زابنی و سهه تای شه سهه کان. لهو سالانه دا ژماره یه کی زۆر خویندکار قبول بوون بهۆ زانکۆی تاران، که نهو کاته ش زانکۆ له ئهیران کهم بوون، گه وه ترینیان زانکۆی تاران بوو، دوو هه مینیان ته ورته بوو.

بهو تالوگۆزه نابوری بهی له نهر ئهیراندا، له نه ته یه یه گرانبوونی نرخی نهوت، هاته گۆزئ، پاره یه کی زۆر کهوته ده ست ده ولت. جینگیر بوون و سهه قامگیر بوونی ره یی شا، که توانی ده ست بهکا به بهرنامه ی نابووری و ته وسعه و گه شه کردنی نیهو خۆ له جیهه تی ته قویه تی سهه رمایه داری داخه لیدا بوو. ئه سه لاحتی نه رزیش بوو به بهنچینه یه که بهۆ نه وه ی نهو نه خشه یه به توانی سهه ر یگرئ. له لایه که وه به هۆی ئه سه لاحتی نه رزیه خه لکته کی زۆر بوون به خاوهن زهوی، خه لکته کی زۆر تریش که هه ر زهویان نه بوو له دئ و پشیمان ده گوتن ره شایی یان قه ره، بوون به نیرووی کاری هه رزان بهۆ سهه رمایه داری تازه پته گه یه ستووی ئهیران. نهوانه نهک به دهیان و هه زاران و دهیان ههزار، به لکو به سهه تان ههزار له کورد سهه تانه وه رهویان کرده شوینه کانی دیکه ی ئهیران بهۆ کار کردن له شیرکهت، چۆنکه نهو ناو دهانی و گه شه کردنه کوردستانی نه ده گه رته وه. هه ره کو ئه سه تاش وایه - رهویان کرده به قه یبه ی ئهیران بهۆ کار کردن. نهو خه لکه ی که نه خویندنه وه ره بووه، له دینه که ی خۆی به ده گمه ن چۆنه دهرئ و شاهه کانی نیه یکی خۆشی که مته ر دیوه، وای لیهات ره یی و گه به شه دوو ره ترین شاهه کانی ئهیران: به چه نه مانگ و شه ش مانگ و سهال مایه وه، له تاران و ته ورته و نه هواز و شیراز و ناهادان و گورگان و به لره و جهستان و به نده ره عه بیاس، خه لکی تازه ی دیت، زمانی تازه قهیر بوو، مه یق دارنک وه زعی نابوری بهی که ی باش بوو، پوول و پاره یه کی هه تانه بهۆ مال و مندال، له گه ل خۆی بهر پیک و سهایی ژبانی تازه ی هه تانه. له ره شته ک، که ناره یه که، چراته ر پیک، زه به ته یک، ره دینه یه که. نه مه هه م له باری فه ره نه کی، هه م له باری کۆمه له یه تی، هه م له باری سهیاسیه وه، وه زعی نیهو خۆی کوردستانی زۆر گۆزئ. هاوکات له گه ل نهو دانیه شگا کانی ش

زیادبان کرد. خەلک زیاتر توانی مندالی خۆی بنێرتە مەدرەسە و کە مەدرەسەشی تەواو دەکرد پزوی دەکرده دانیشگا و خوێندن، لە نەتیجەدا ژمارەى خۆتەندکاران لە دانیشگادا زیادى کرد.

سالى ١٣٣٨ نەگەر من هەلەم نەکردە و لە بیرم ماين، بە یەكەمین سال دادەندەى بۆ یەكەمین شیعەرى نوێی كوردی لە كوردستانی ئێران و دەبەشتە ١٩٥٩ ـ ١٩٦٠ ی زایینی. ژمارەىەك خەلک كۆ پزوینەو لە هەموو دانیشكەدەكانى تاران، بەلام بەتایبەت وا هەلەكەوت بەشى زۆریان لە دانیشكەدەى حقوق پزوی، كە هەم لە لایەكەو سیاسى پزوی و بێروباوەرى سیاسى و نیشتمانپەرەرى و كوردایەتییان لە لا هەبوو، هەم لە لایەكەو زەوقى نووسین و نەدەب و شیعریان لە لا هەبوو. بێر لەو دەكرایەو نایا شیعەرى كوردی هەر لە سەر ئەو پچە كۆنە كلاسێكى خۆی پزوا و هەر چۆن وەكو نالى شیعەرى كوتەو تا نیشەش هەر دەین وایە؟ یا شێوێكى تازە دەین بگرینە پەر. من خۆم شاعیر نەبوم و نیشەش هەر شاعیر نیم. بەلام من كاری سەرەكیم لە نێو ئەو جەمەدا، پەخە كریی نەدەى بوو، بۆیە زۆر تێكەل بوم لە گەل ئەو مەسەلەى كە چۆن پێگایەك بەدۆزینەو بۆ شیعەرى نوێی كوردی. نیشە هەتا ئەو كات هێچ نمونەىەك و هێچ غەزەلیك، قەتەەك یا شیعەركى تازەى كوردیان پێ نەگەشتبوو، ناگادار نەبوین كە نایا لە شۆنێ دیکە شیعەرى كوردی هەیه یان نا، تا سالی ١٩٥٩ ـ ١٩٦٠ دوو پێگامان لە پەر پزوا، پەرەستى و بێر هەردوو پێگاكە كەوتیوین. یەكێكیان كە نێزیکتر پزوا، لە پەر دەست پزوا، شیعەرى نوێی فارسی پزوا، جا هەر ئەو شیعەرى نوێیە فارسییەى كە لە «نیم» دەستی پێكردبوو، دواى بە ئەوانى پێشوتر، وەكو فریدوون موشیرى و ئەوانەدا هاتبوو پێش، گەشتبوو نادر نادریور، ئەنجا گەشتبوو سەردەمى شیعەرى نوێی راستەقینە، گەشتبوو دەورانی شاملو، گەشتبوو دەورانی ئەخەولن سالیس. ئەو هەر پێش ئەو كە فروغ وا یەكجار پەرز بێتەو، بەلام دەورانی شاملو و ئەخەولن سالیس پزوا.

چاوتێكردن لەم شیعەرى نوێیە فارسییە پێگایەك پزوا. دوو: نیشە حملولى ئەوەمان دەدا لە پێگای ئەو خۆتەندكارە كوردەى كە زمانى خارێجى باش دەزانن، یا نینگلیسى یان فرانسە، دەستمان بگاتە شیعەرى نوێی ئوروپایی. باشە میلەتەكانى دیکە شیعەرى نوێی خۆیان چۆن دەلێن دیارە نیشە بەشێك دەستمان دەیگەشتى، لە پزوی ئەو تەرجمانەى كە لەو شیعەرە دەكران بە زمانى فارسی. دەزانى كە زمانى فارسی بەتایبەت لە پزواى تەرجەمەكردن وەرگێراندا زۆر دۆلەمەندە.

قەدییش واپزوا، نیشەش وایە هەر بێبەش پزوناكبیری ئێرانى. بە كورد و غەیرە

کوردهوه، هه‌میشه نه‌و به‌وه‌ی بۆ‌ره‌خساوه. که زوو ده‌ستی به‌گاته یه‌که‌مێن به‌ره‌مه‌کانی
 فکرو به‌ر و هۆشی نووسهران و شاعیران و فه‌یله‌سووفان و کۆمه‌لناسانی جیهانی. نه‌وه‌ش
 یارمه‌تی ده‌داین تا پرو‌داویک پرو‌ی دا: بۆ‌نهم پرو‌داوه‌ش خۆم و هۆگرانی شیعری نوی
 کوردی له‌ کوردستانی ئێران ده‌بن له‌ به‌یرمان نه‌چن و سیاسي «عه‌زیز ژيان» به‌که‌ین. عه‌زیز
 ژيان خۆتندکار بوو، وه‌کو نێمه‌ دانیشجوو بوو له‌ دانیشگای ناران، پێکه‌وه‌ ده‌مانخۆتند و
 هه‌م‌هه‌مان له‌ دانیشگای حقو‌ق بووین و له‌ یه‌ک کلاس. عه‌زیز ژيان، قه‌دییم ناری
 «نانه‌واژه» بووه، چونکه‌ نه‌وانه‌ له‌ به‌نه‌ماله‌ی نانه‌واژه‌ی سابلاغیته‌ن. به‌رای حاجی هاشمی
 نانه‌وايه‌ که نه‌و سالانه‌ فه‌وتی کرد، خزمی نانه‌واژه‌دن که له‌ زه‌مانی جهمووری کوردستاندا
 فه‌رمانده‌ی هتیز بوو، له‌ ته‌باره‌که‌ به‌ره‌وه‌ و شه‌هید بوو: یا به‌ریان داوه.

عه‌زیز ژيان له‌ نێمه‌ به‌ ته‌مه‌نتر بوو. هه‌رچه‌ند نه‌و نه‌گه‌ر نه‌وه‌به‌بێتی نیستاش هه‌ر پیتی
 خۆش نییه‌. به‌لام راستیه‌که‌ی نه‌مه‌ بوو له‌ نێمه‌ به‌ ته‌مه‌نتر بوو: ده‌شیو‌ست خۆی ججیل
 کاته‌وه، به‌لام پێم وابه‌و پێنج شمس سال زیاتر به‌ینمان هه‌بوو. نه‌و که ده‌یگه‌تراوه‌ بۆ نێمه‌،
 یه‌کی‌ک له‌ شانازییه‌کانی خۆی، که نێمه‌ش دیاره‌ هه‌ر پێمان زۆر گه‌وره‌ بوو، نه‌وه‌ بوو
 ده‌یکوت: من راسته‌مندالکار بووم، له‌ چاپخانه‌ی رۆژنامه‌ی کوردستان، که له‌ زه‌مانی
 جهمووری کوردستاندا ده‌رچوه‌، له‌ مه‌هاباد کارم کردووه. دوايه‌ که گه‌وره‌تر بووه، کێشه‌ی
 سیاسي و په‌نگه‌ وه‌زعی خۆی و وه‌زعی ژيانی و هه‌م‌هه‌مانه‌ پالیا‌ن پێته‌ ناوه‌ یا ناچاریان
 کردووه‌ به‌روا و هه‌لێ له‌ کوردستانی ئێران و هاتوته‌ کوردستانی عێراق و ته‌نانه‌ت چۆته
 کوردستانی سووریه‌ و سه‌رێکی نه‌ویشی داوه. ته‌مجا هاتبۆوه، وه‌کو کارمه‌ند و وه‌کو
 مو‌عه‌للیش کاری کردبوو. کاتێک که نه‌و هاته‌ دانیشگا نێمه‌ ته‌مه‌غان که‌مه‌تر بوو، هه‌ژده
 سال و نو‌زده‌ سال بووین، چونکه‌ راست ده‌به‌یرستانمان ته‌واو کردبوو و په‌کسه‌ر چوو‌بو‌ینه
 دانیشگا. نه‌و به‌ هۆی نه‌و هاتوچۆیه‌ی که کردبووی بۆ کوردستانی عێراق و خه‌لکی ناسیوو
 و پێش نێمه‌ش سیاسه‌تی کردبوو و له‌گه‌ڵ شیعهر و نه‌ده‌به‌ش خه‌ریک بێوو، زیاتر له‌ نێمه
 کتێبی بۆ ده‌هات، کتێبی ده‌ست ده‌که‌وت، نه‌و کتێبانه‌ی له‌ کوردستانی عێراق چاپ ده‌کران.
 نه‌و ده‌یزانی من چه‌ند خۆم خه‌ریک کردووه‌ به‌ شیعهر و به‌ نه‌ده‌ب و به‌ نو‌وسینی کوردپوه، به‌لام
 غه‌یری شیعری کلاسیکی کوردی هه‌یچی دیکه‌مان له‌ ده‌ستدا نییه‌، راسته‌ نێمه‌ له‌ نه‌ده‌بیاتدا
 خه‌ریک بووین، به‌لام هه‌ر نه‌وه‌نده‌ نه‌بوو: نێمه‌ ره‌فیقی سیاسیش بووین، پێکه‌وه‌ یه‌کیتیی
 خۆتندکارانی کوردستانمان دروست کردبوو که به‌ نه‌هتی کاری ده‌کرد له‌ دانیشگای ئێران و
 به‌راستیش په‌ریه‌کی یه‌کجار گه‌وره‌ و یه‌کجار خه‌یرای به‌خۆیه‌وه‌ دی. نه‌و کاته‌ که نێمه‌ هه‌موو
 خه‌لکمان ده‌ناسی، ته‌ق‌ریبه‌ن پێمان شک نه‌ده‌هات، خۆتندکاریک، خۆتندکاری کورد بووین و

له په کتیک له دانشکه دهکان یا دانشگاګانی نیران قه ببول بووین و نه هاتین و به جوړتک یا راسته وخو یا ناراسته وخو سهر وه په کتیبی خویندکارانی کوړد نمبووین، یانی کس نه مابوو.

هم من و هم عزیز ژبان له گڼل براده رانی تر نندامانی چالاکی نهم بزووتنمویه بووین و کومیتي به پرتویه برش بووین. لهر به نه وې نیمه رهایی بووین، رهایی سیاسی بووین، به لام نه وې له خه لکې دیکې زیاتر لیک نریک ده گردینه وه، نه وې به که رهایی نه ده بی بووین. کاک عزیز ژبان جارتیکی به منی گوت: «دیاربیه کم بو هیناوی بو خوشت باور ناکی». کوتم چی؟ کوتی و هلاهی دو جلد دیوانی شیعه، به دانسته ناردووه و رامسپاردوه و هیناومه و به تابه تیش بو توّم هیناوه چونکه ده زانم توّش چهند له وه ده گرتی رچه په کی نازه بو شیعی نوتی کوړدی دروست بکړی، جا نه وه من سهرچاوه بکت نیشان ددهم که هینای دوو جلد کتیب بو، زور جوانش جلد کرابوون. له بیرمه له دوو جلدی رمشی شیک و جوان. په کیان «به هشت و یادگار»، په کتیکیان «فرمیسک و هرنمر». هر دوکیان نی ساموستا گوزان. نهمه سهرتای ناشنایه تی من و له پتگی منیسه وه، سهرتای ناشنایه تی هممو خویندکارانی کوړد و هممو شاعیرانی کوړدیش بو، له گڼل به رهم و نه سهری گوزان. نه وه پتگیای کردوه که نیمه جگه له شیعی نوروپایی. که وه کو سهرچاوه په ک چاومان نی ده کرد. جگه له شیعی نوتی فارسی، سهرچاوه په کی تازه مان دست کوئی، نویش شیعی نوتی کوړدیه. دیتخان خه لک پتیش نیمه و زور پتیش نیمهش نهم رچه په یی شکاندوه و نه و پتیاره خه لکې پیدا رۆشته وه، نه ک خه لکې ناسایی و کم و یا کم عومق، کم قوولایی، به لکو که سیک که پراویر میتشک و زهن و دهرونی نیمه ی پر کرد له خوشه ویستی و له نیعجاب بهرانیهر به خوی، له تحسین بهرامیهر به شیعه کانی. من هر نو کاته که نه و نه سهری «گوزان» له منی کردوه که بلتین دوروبه ری سالانی ۱۳۳۸ ی نیرانییه، ده کاته ۵۹، که تا نه لئان نه وه په نجاسالتیکه. هرگیز نه متوانیوه خوّم له ژیر تنسیر و کاریگری شیعی گوزان بهر مه درئی.

نه و پتگیای کردوه نیمه بهینه نیر دنیا په کی تازه، نهم دنیا به هر نه وه نه بو دیاره نه وه به شتکی گرینگ بو، گوزان وزن و قافییه شی گوزبوو، درتکی و کوړتیی میسره هکانیشی گوزبوو، له شیعی کلاسیک لایداوو، به لکو گرینگتر نه وه بو که شتیه قسه کردنیشی گوزبوو، گرینگتر نه وه بو نیه وړکی قسه کانیشی دوپاره هر گوزبوو، که و او بو هم له شتواز و هم له نیه وړکدا شتیکتی تازه مان هاته بهر دم. نگمر من هله نه کم په که مین که سیک له کوړدستانی نیران که په که مین شیعی نوتی کوړدی دانا و خوی تاقی کردوه.

عەلی حمسەنیانی بوو. ئەو وەختە ناوی خۆی نابوو «هاوار»، بە ناوی «ناگری» شەو شتی چاپ دەکرد. دواتر دیارە بە «هاوار» دەرجوو. عەلی کە گیرا لە زیندان شیعەریکی چاپ کرابوو بە ناوی «ناگر سابلەخ» کە گۆیا «ناگر» ئەو شیعەری لە سابلەخ کوتوو. بازجوکانی سازمانی ئەمنییەت ئەیانزانن بۆی بێخۆتێنن، دەیانخۆتێند دە «ناگر سا». جا ئە دەیانزانن «ناگر سا» بە تەنیا مەعناى چییە، ئە دەشیانزانن ئەوێ دیکەش دەبێتە «بلەخ»، ئە «بلەخ» چییە؟ لەسەر ئەوێ گەلێکیان لێ دا، ئەو دەلێن ئێ تۆیە، بابە وەللا ئێ من نییە، ناخە «ناگر سا» مەعناى نییە، لە خەلک پێرسن، لە ئەوانێ کوردی دێزان، بزەن ئەمن شتی وا دەتێم؟ ئە «ناگر سا» مەعناى هەیە، ئە «بلەخ» مەعناى هەیە. گۆیا ئەم (-) ی خەتی کە بە یێهان کێشابوو چاپخانە کە بە خرابی دانابوو «سا» یە کە بە سەر «ناگر» خستبوو و «بلەخ» کەشی بە جۆی دانابوو، ئەمە بوو بە نێعمەت.

وا بزەنم ئەو یە کەم کەس بوو، ئەگەر من هەلە ئەکەم، هەرچەند قەسە یە کە هەبە کە لە شاری سنە برادەرێک بە ناوی «کوردۆ» یا «کاردۆ» پێش ئەو تەجەربە یە کە شیعەری کوردیی نوێی کردوو، پێش ئێمە، راستیکە من ئەمدیو، بەلام ئەگەر بۆ شیعەری ئەم دایرە ی ئێمە دا ئەبوو، ئەویش بۆ خۆی تەجەربە یە کە خۆی هەبوو. سالانی کوتایی سێبە کانی ئێزانی و چەلەکان، کاری سیاسی زۆر پەڕی ئەستاندبوو. کاری سیاسی لە لایە کە یە کێتیی خۆتێنگارانی کورد بوو، لە لایە کێشەو ئێمە، دوا یە چوین و تێکەل بە حیزبی دیموکراتی کوردستانی بۆین، دیارە لەسەر پێشنیازی خۆمان و ئێمە خۆمان ناساند بە حیزب و حیزبیش زۆری پێخۆش بوو، تێکەل بۆین، بەلام تا سالی ۱۳۴۳ بەلێن ئەوروژی ۱۳۴۳ کە خەلکە کە گیرا ئەم حالەتە نێدەمە ی پێدا کرد. من پێش ئەو لە نێو راستی ۱۳۴۱ کە دەبێتە تەقریبەن نێو راستە کانی ۱۹۶۲ ی میلادی رۆژتێبۆوم. هەر لەسەر داخواری و پێشنیازی یە کێتیی خۆتێنگارانی کورد کرمیتە ی حیزبی من ئێزانم بەجێ هێشت و هاتم بۆ بەشداری لە شۆرش کوردستانی عێراقدا و ئەو مەجەرە کە ی دوورودرێژە.

سال و نیوێک دوا ی رۆژتێن من کرمیتە کەش گیرا. کە دەکاتە ناخەین شەوی سالی ۱۳۴۲ و پەڕە یانی رۆژی ئەوروژی ۱۳۴۳ واتە ۶۴ ی میلادی. بە مە دەورە یە کە لە شیعەری نوێی کوردی سەری هەلدا و بەلام راشووەستا، چونکە شیعەری نوێی کوردی تا ئەو کاتە ئەوەندە فراوان و ئێقەلمگیر ئەبوو، کە بەلێی بلاو بۆی بێتەو و هەموو کەس ئێستێقەبالی لێ کردبێ و خەلکێکی زۆر وەدووی کەوتبێ. بە پێتەجەوانە مۆخالەفە تێکی یە کە جەبار زۆری دەکرا، لایەنگرانی شیعەری کلاسیکی کوردی کە تەقریبەن یانی هەموو کەس، هەرچی خۆتێندەوار یە کە بوو، لە کۆلکە مەلا و کۆلکە مێرزایە کەو بەگەر هەتا پیاوی خۆتێندەوار

رووناکیبیری سه‌دهم هه‌سووی دژی شیهری نوێ بوون. هه‌سوو پیتیان وابوو نهمه تیکدان و رووخاندنی زمانی کوردی و شیهری کوردیه، به قه‌ولی خۆیان ده‌یانکوت به ده‌وله‌تان ده‌رنه‌هات بناغه‌ی زمانی کوردی، به‌لام ئیوه‌ خه‌ریکن نهم بناغه‌یه له بنه‌ره‌تا ده‌ردپن و زمان تیکده‌دن. له‌به‌ر نه‌وه سن چوار سالی هه‌مه‌لێ، له‌م ده‌وره‌ی یه‌که‌مه‌دا شیهری کوردی نوێی هه‌رچهند حه‌ولی بۆ درا، له‌ لایه‌ن شاعیره‌کانیه‌وه، که نیستتا بۆت باس ده‌که‌م، به‌ سواره‌ی ئیله‌خانیزاده‌وه، به‌ فاتیح شیخ‌ولئیسلامیه‌وه به‌ عه‌لی حه‌سه‌نیاڤیه‌وه، به‌لام زۆر په‌ری نه‌سه‌ند. نه‌ما له‌م سه‌رده‌مه نهمه پتی ده‌لتین ده‌وره‌ی یه‌که‌م، من دوايه باسی ده‌وره‌ی دووه‌مه‌ت بۆ ده‌که‌م، سواره له‌ سالا‌نی یه‌که‌مه‌دا له‌گه‌ل ئیمه، نه‌یتوانی بیته‌ دانشگاهی تاران هه‌ر چهند هاوڕیتی ئیمه‌ بوو، به‌لکو سالتیکیش له‌ من گه‌وره‌تر بوو، به‌لام نه‌و به‌ هۆی نه‌و نه‌خۆشیه‌ که تووشی هات و سن سالی ته‌واو له‌ سه‌ر جینگا خستی دوا که‌وت له‌ خۆتندن. کاتیک چاپۆه بۆه‌ی جارێ ده‌وره‌ی ده‌یروستان ته‌واو کا هات بۆ ته‌وریز بۆ خۆتندن.

ئیمه له‌ تاران بووین، چووبوین بۆ دانشگا، بۆه‌ دوو سالی پێنجوو، نه‌و دوا‌ی ئیمه‌ گه‌یشته‌ دانشگا، به‌لام زۆر نه‌هلی زه‌وق بوو، زۆر شاره‌زا بوو له‌ نه‌ده‌بیاتدا، زۆریش زمانیکی پاراو و کوردیه‌کی جوانیشی ده‌زانی و من و نه‌و جگه له‌ هه‌مه‌رو به‌واره‌کانی دیکه، به‌واری نه‌ده‌ب و شیعر و جگه له‌ به‌واری سیاسه‌ت که به‌ یه‌که‌وه بووین، ره‌فیقی درێژایی ته‌مه‌نی مندالیشمان بووین. له‌ عومری سن سال و چوار و پێنج سالتیه‌ که نه‌نسان شتی وه‌بیر دێ و را‌بردووی وه‌بیر دێ، من و نه‌و وه‌کو دوو نامۆزا، وه‌کو دوو به‌را پێکه‌وه بووین، مالتیشمان پێکه‌وه بوو، هه‌ستان و دانشتمان پێکه‌وه بوو، تا پێکه‌وه گه‌وره بووین، تا پێکه‌وه دل‌داریان کرد تا پێکه‌وه سیاسه‌تمان کرد. له‌به‌ر نه‌وه ته‌بیه‌ی بوو که من ناگاداری به‌که‌مه‌وه له‌و ده‌سکه‌وته تازه‌مان و له‌و دیارییه‌ تازه‌مان که دیوانه‌کی گۆزانه. من چم کرد: هه‌ر به‌ نیتوان ده‌ رۆژ، پازده، بیست رۆژ به‌ گۆزیه‌ی نه‌وه‌ی که له‌ ده‌ستم هاتبێ، شیهرتیک له‌ شیهره‌کانی گۆزانه هه‌لده‌بژارد، که خۆم به‌ لاهه‌وه خۆش بوو یا تاییه‌قه‌نده‌یه‌کی بۆ ئیمه‌ تیندا‌بوو و بۆ ئیمه‌ تازه بوو، شتیکی وای تیندا بوو ده‌کرا لیتی فێر بی، یه‌کیکی ناوام هه‌لده‌بژارد، ده‌گه‌ل نامه‌یه‌کی خۆم، من له‌و نامه‌دا شه‌رحی نه‌و شیهره‌م ده‌دا، تاییه‌قه‌نده‌یه‌کانم به‌یان ده‌کرد، ئیمه‌ ده‌توانین چی لێ فێر بین، نامه‌یه‌ک که هه‌مه‌و جارێ هه‌شت و نۆ و ده‌ لاپه‌ره‌ی ده‌گرت، بێجگه له‌ شیهره‌که و نه‌مه‌م بۆ ده‌نارد به‌ پۆستدا. نه‌و که ده‌یخۆتنده‌وه هه‌م له‌سه‌ر شیهره‌که‌ی گۆزان و هه‌م له‌سه‌ر نووسروه‌که‌ی من بۆچوونی خۆی ده‌نووسی. ره‌نگه به‌ درێژایی سالو‌نیوتیک به‌ ده‌یان نامه‌ی ناوا له‌ به‌ینماندا هات و چو. ره‌نگه سی چلنیک نه‌مه خۆی کتیبێکی زۆر خۆشی لێ دروست ده‌بوو که ده‌یتوانی بێی به‌

یه کتیک له سمرچاوه کانی میژوویی بۆ نهوێ خه لکی دواى نيمه بزانى شيعرى نوێى کوردی له کوردستانى نيران چۆن سه رى هه لدا، به لام به داخه وه نه وه کو هه موو شته کانى تر له هيرشه يه ک له دواى يه که کانى پزى نيران بۆ سمرمان سووتا و هيجى نه ما و په رته په لا بوو، نه ده ستخه ته کانى من نه ده ستخه ته کانى کاک سواره، نه وى له لای يه کمان هه بوو، هيجى نه ما. با نه و ت بۆ بگه رته وه: نيمه جارى کى دى که ش ده ستخه ته کاغان فه وتا، نه ویش نه وه بوو له سالى ١٣٤٧ من گيرام که ده کاته ١٩٦٨ ی ميلادى، دواى ماوه يه ک که هيج پنگا نه بوو، شمش مانگى پتچوو چاوپتکه و تن نه بوو. به لام دواى نه وه ملاقات و چاوپتکه و تن نازاد بوو، نامه نووسين نازاد بوو. چونکه زيندانه کى نيمه له ورمى زيندانى کى تاييه ت به خه لکى سياسى نه بوو، نيمه يان تپکه ل کردبوو به زيندانى نيعتيا دى، زيندانه ناساييه کان، که نه واعى جه ريه و جنايه تيان کردبوو. تاوانى به شى زۆريان هه ر مه وادى موخه دير و تريا کو قه تل بوو، دزى و نه وانه بوون، له به ر نه وه کار به ده ستانى زيندانه کى نه وى پانه ها تيوون له بارى سياسيه وه کونترۆلى نامه بکه ن. نه وان به س کاريان به وه بوو مه وادى موخه دير و تريا کو و هيرۆين ها توچۆ نه کا بۆ نيو زيندان. نيمه له وى نى ستيفاده مان کرد. مزو سواره. به درۆياى زيندان نامه مان پتکه وه هه بوو. جار جار نيمه حيسامان ده کرد مو مکه نه دولت به يسين، پويه حملان ده دا نه و قسه ي ديه کين له تو تى هه زار په رده دا بپتچينه وه، به لام هه ر دوو کيشمان فرسه تپکى زۆرمان له به ر ده ستدا بوو بۆ نووسين.

من ده و رانى ليدان و زيندان و شکه نه ج که م ته و او بپوو، زو ورم هه بوو، له نه و له لى سبه پرا هه تا نيو و رى ده ستوانى فه قه ت به نووسم، له هه موو ره فقه کانيشم دو و ر که و ته و وه وه و به ر م ده کردن. جگه له وه په م خۆش بوو بزانم باشه دواى گرتنى من ده رى چى ليه ها تو وه و خه لک چۆن به ر ده کاته وه.

سواره ش که بين من له واقعه دا - به قه ولى خۆى گۆچانى ده سته کى لى گوم بپوو. له گه ل خه لکه کى ديه که به قه ده نه و نه ندازه ي له گه ل من بوو له گه ل وان ته بايى و تپکه لا وى نه بوو و با وه پى و د نيا ييان نا و به يه که وه نه بوو له به ر نه وه هه رچى له و تيش له نيو خه لکه کى ديه که نه يده کو ت ده يکرده نامه و ده ينووسى، نه و نامه ش هه ر دوو کيان زۆر خۆش بوون. تواناى خۆمان به کار ده برد له وه چۆن به توانى هه موو قسه گانت بکه ي و سانسۆر ش نه زانئى. نيمه بۆ نه وه نى ستيفاده مان کرد له و زمانه ي که دواتر پتت ده ليم زمانى خه وه به ردينه يه. نه م زمانى خه وه به ردينه يه که دوايه بۆ ت باس ده که م زمانه يکه به نيه وه رۆکى کۆمه لايه تى و سياسى و بيه ر و با وه پتکه له ژيتر په رده يه ک ره نگ و روا له تى نه ده يى و قاسيه و وه زن و جيناس و تپکه لکردنى وشه ي ها و وه زن يا ها و بپت، که پتته کانى لى ک نزي ک بن، وا لى کيان ده دا ته وه

که خەلک پێی وایە ئەمە هەر نیشا و نووسینیکە، هەر وشە رازاندنەوێکە. ئەمە کە لەکمان لێ وەرگرت بۆ ئەوە لە ژێر ئەم پەردەدا پێوانێن شتەکانی خۆمان بنووسین. بۆم جۆرە - دیارە نامەی دووهم یا نامەی زیندان ئی دووهری دووهمە - دووهری یەکمەمی تەواو بوو.

من وەستەتەکانی سالی ١٣٤٢ رۆژبەشتم، سالی و نیویک دواي من ئەو خەلکە گیرا. ئەو شتەمان بە سەر هات کە عەلی حەسەنیا ئی لە شیعەرێکدا باسی دەکا، دەلێ: «پۆلە کۆتێک بووین بێ خەم، بێ خەیاڵ، جوانترین مێرگی خودامان بوو...» جا لەویدا دەلێ کە کێ چی بە سەر هات. نیشارە بە هەموومان دەکا. دەبێ ئێمە خۆمان بزانێن ئەمە بە کێ دەلێ و ئەوە بە کێ دەلێ. «کۆتێک سەر پرا و کۆتێک گیرا و یەکشێ لە شەقەقی شابالی دا و فری...» ئەوەیان بە من دەلێ. ئەوێ دیکەش یەک گیرا و یەک چی کرد. دیارە سوارە کە لەگەڵ عەلی حەسەنیا ئی هەم رەفێق بوون و هەم شەرقەسە و گالته و شەرقەجێوی بوو، قسێکیشی پێ کۆتبوو کە دەیکۆت لەو کۆترانە یەک چی کرد و یەک چی کرد و یەک فری و یەکشێ چی لێهات، جا دەیکۆت ئەوەیان کە وای لێهات، ئەوە عەلی خۆیەتی. ئەمە دووهری یەکمەم بوو.

دووهری یەکمەم بە تەسەوری من عەلی حەسەنیا ئی لە هەمووان زیاتر دەوری هەبوو، نەخشی هەبوو، لە هەمووان فراوانتر شیعەری هەبوو. شیعەرەکانی زۆر کەم نەبوون تا ئەو سەردەم. چونکە پێش وان دەستی پێکردبوو. دیارە کە ئەمە من دەلێم پێش، سالتیک پێش وان، یا کەمتر لە سالتیک. دواتر فاتیح، دواتر سوارە، نەگەر بە ژمارە ی زۆری شیعەر و هاتنە نێر مەیدانی گۆتەنەو بێ، بەلام لە سالی ١٣٤٥ من گەرمادەو بۆ کوردستانی ئێران. جارتیکی دیکە هەم لە باری سیاسیدا کۆبوونەوێکەکانی خۆمان و کۆمیتە نێهێتییه کەمان دەست پێکردەو. من لە دەروە هاتبوومەو و تەجروبی کوردستانی عێراق و شۆرش و پێشمەرگایەتیم لەگەڵ خۆم هێناپۆ، ئەوانیش لە زیندان هاتبوونە دەری. تەجروبی زیندان و لێدان و شەنجەیی نێر زیندانیان لەگەڵ خۆیان هێناپوو. جگە لەو دەستە یەکی دیکە تازەشمان پێ نێزافە بوو کە جەوانتر بوون لە ئێمە - تەقریبەن بە نەسلێک یا نیو نەسلێک لە ئێمە جەوانتر بوون - وەکو عەبدوللا موهتەدی و موسلیح شێخولئیسلا می، ئەمەش دەستە یەک بوون. ئەوانە ی لە دووهری پێشوویدا لەگەڵ بوون، وەکو ئەمەر حەسەنپوور، وەکو پایز مەردوخی، وەکو مەحمود مەردوخی، ئەوانیش دووبارە هەر هاتنەو نێر پێزی پێشوو، بەلام لەم سەردەمی دووهمدا کە لە چل و پێنجەو دەست پێدەکا ئێران زۆر گۆراو، ئەو تەحەولە ی من لە ئەو وەلێ قسەکاندا بۆم کردی کە لەگەڵ ئێسلاحاتی ئەززی لە ١٣٤١ هە دەستی پێکرد. راستییە کە لە ١٣٤٥ - ١٣٤٤ هە ئەسەر و کارایی خۆی نیشان دا، کۆمەلگای گۆزی، ئەم کۆمەلگا جەوتیاری و دێهتانییه ی ئێرانی گۆزی و کۆمەلگایەکی کە بە سورعەت بەرو

سەنەتەتی ھون دەروا بە سورەت ھەرۆ زیادبونی ژمارە ی خۆئندکاران دەروا، ھەرۆ گەرھونوئەوی شارەکان دەروا، ھەرۆ زیادبونی دەوری شار لە ژمانی سیاسی و کۆمەڵایەتیدا دەروا. نەم وەزەعە سالی ١٣٤٥ لەگەڵ خۆی ئیندۆلۆژی و بیروباوەری تازەشی ھیتا، نەمە سەردەمی ھەرە توندی گەشەکردنی بیروباوەری چەپە لە ئێران. ھەموو حیزبە سیاسییەکانی کە دوایە لە ئێراندا سەریان ھەرز کردووە و ناوێکیان پەیدا کرد، ئەو چریکی فیدایییە، ئەو نیتیەحادییە کۆمۆنیستە، ئەو سازمانی ئینقلابییە لە نێو سەرتاسەری ئێراندا کە بێلێن - ھەموو ئەوانە ھەرھەمی نەم دەورەپەن.

لە کوردستانی ئێران نەو جەرگەتە چەکدارییە شۆرەگێژانە ھەو کە ھێک لە کادر و ئەندامەکانی دیموکراتی کوردستانی ئێران، سولەیمان موعینی، سمایل شەریفزادە، مەلا ناوارەو رەفیقەکانیان، لە پیشدا لە کوردستانی عێراق بە ھاوکاری ھێک کەس، وەکو سالار حەیدەری، سەعید کۆستانی، لە حیزبی دیموکرات جیا ھونووە، یانی لە سەرکردایەتی حیزبی دیموکرات، سەرکردایەتی سەنەتە، جیا ھونووە شەتکیان دروست کرد بە ناوی کۆمیتە ئینقلابییە حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران. ئەمەش چاوەکەرییە ھەو لەو کۆمیتە ئینقلابییە حیزبی تۆوە کە لە ئوروو ھەو سەری ھەرز کردبۆوە. لە سەرکردایەتی سەنەتە ھەو حیزبی تۆوە جیا ھونووە، ناوی خۆی ناھو کۆمیتە ئینقلابییە حیزبی تۆوەی ئێران. یانی لە واقیعدا کۆمیتە ھەو ئینقلابییان لە دژی حیزبی تۆوە و نەفکارە ھەو پێکھێناھو. دیارە ئەوانە لە دەروە بێ دۆست ھون، ھەشکیان وەک «سمایل شەریفزادە» ھەر گاتی دەورە ھەو ھەو پێکھەو ھونمان لە ھەو کێشێی خۆئندکارانی کورد و لە ھەموو فەعالییەتە ھەو ھەو ھون. لەگەڵ ھەموومان دۆست ھو. ھەشکی دیکەشیان وەکو «مەلا ناوارە» و وەکو «سولەیمان موعینی» لەگەڵ خۆی مەن دۆست ھون، کاتێک کە لە کوردستانی عێراق ھون و ھەو ھەو پێشەرگە ھون، لە ھەر ئەو ھەو ھەو مەن کارێ ئەوان کە ھاتنەو ھەرۆ کوردستانی ئێران ھەو ھەو گرتن ھو لەگەڵ نەمە. ناھەو دوورودێژان دەرۆسی و رایانگیان کە نەمە لەگەڵ بیروباوەرە ھەو نێو ھەو. نێو راستان کۆتووە، چونکە ئەوانە لە دەورە ھەو ھەو کێشە نەمە لەگەڵ حیزبی دیموکرات و لەگەڵ نەحمەد توفیق لە سەریان نەکردنەو، بەتایبەت سولەیمان موعینی ھەر دۆست و ھاوکار و ھاوێێانی «نەحمەد توفیق» ی ھو - بێلێن سەید عەبدوللا نیسحاقی - دەستی راستی ھو ھو، مەخالەفەتی نەمە کردبۆ، بەلام دواي مەو ھەو خۆی ھەو مەخالەفەت لەگەڵ نەحمەد توفیق. ھەو ھەو نێو جەرگەیانە، ھەو ھەو سمایل و مەلا ناوارە کەوت. ئەوانە رایانگیان کە ھەو ھەو راست ھو، نەمە قەسەکانی نێو ھەو قەو و نامادە ھەو ھاوکاری

له‌گه‌ل‌تان. نيمه‌ش وه‌كو به‌كيتي خوتندكاراني كورد و كوميتەي تارلن زۆرمان پيتخۆش بوو: زۆرمان پښ چاك بوو هاوكاريان ده‌ست پي‌كرد.

چا نيمه له ژيتر ته‌نسيري نهم فه‌زايه‌يدا كه له تارلن هه‌بوو، ياني هه‌ر كه‌تي چه‌پ و شۆرشگيتري و پرووناكيسيري كه به خيترايي و به‌رفره‌واني خه‌ريك بوو سه‌ر به‌رز كا‌ته‌وه. نه‌وانيش له ژيتر ته‌نسيري نه‌و هه‌ر كه‌ته‌دا به‌ون كه له نوروپا هه‌بوو له پتي هه‌ر نه‌و كوميتە نينقلابيه‌ي حيزبي تووده‌وه و له پتي به‌عزتيك كه‌سيانه‌وه كه له نوروپا به‌ون. وه‌كو محممه‌د موهتەدي، براي من. كه رفيع و دۆست و براده‌ري سمایل شەريفزاده بوو، پيش نه‌وي سمایل بچن بۆ كوردستاني عيراق و محممه‌د بچن بۆ نوروپا هه‌ردووكيان به په‌كه‌وه له دانيشگاي تارلن به‌ون پتوه‌نديان گرت له‌گه‌ل ېريك كه‌سي ناسراوي نه‌و كا‌ته‌ي سازماني نينقلابي. وه‌كو كۆرش لاشايي كه له چالاكه‌كاني نه‌و وه‌خته‌ي كوميتەي نينقلابي حيزبي تووده‌ بوو: به هاتوچۆي له نوروپاوه‌ بۆ نتيو عيراق و نتيو كوردستان بوو به حه‌لقه‌ي وه‌سل. نه‌و وه‌خته ده‌وله‌تي عيراقيش ته‌مايولي چه‌بي هه‌بوو و له‌گه‌ل شوروه‌ي دۆست بوو و ته‌واو ده‌يانه‌ويست موخاله‌فه‌تي نيران بکه‌ن. له‌هه‌ر نه‌وه پتگاي هيزي چه‌پ و شۆرشگيتري نيرانيان ده‌دا كه به‌توانن موخاله‌فه‌تي شاي نيران بکه‌ن. له‌و حااله‌ته‌دا كوميتەي نينقلابي حيزبي تووده‌ و كۆرش لاشايي و رفيعه‌كاني پارسا‌نژاد و نه‌وي كه من نيستا ناوه‌كانم له بير بن، نه‌وانه له پياوه مه‌شه‌وره‌كاني چه‌بي نيران بوون، هه‌ر چه‌ند دوايه‌ پرووخان و به‌ خاين ده‌رچوون، به‌لام نه‌و كا‌ته له هه‌ره‌ ره‌به‌راني بزوتنه‌وي چه‌بي نيران بوون. نه‌وانه به‌ون به حه‌لقه‌يه‌كي وه‌سل له به‌يني محممه‌د و سمایل شەريفزاده. سه‌رده‌مه‌ت كه به‌الي مه‌كه‌تي سياسي له‌گه‌ل مه‌لا مسته‌فا بارزانيش له نيختيلاقدايه و مام جه‌لال به‌ خۆي و هه‌موو دۆستان و لايه‌نگران و هيزي چه‌بي كوردستاني عيراق مه‌قه‌ريان بر دۆته به‌كره‌جو، بۆيه به‌كره‌جو بوو به مه‌ر كه‌زتيك بۆ هاتوچۆي هيزه‌ چه‌په‌كاني نيران، نهم هيزه‌ چه‌پانه له پتگاي مام جه‌لاليشه‌وه له‌گه‌ل نهم كوميتە نينقلابيه‌ي حيزبي تووده‌ي نيران ده‌ستيان كرد به هاوكاري و پتوه‌نگرتن به سوله‌يمان موعيني و مه‌لا ناواره و سمایل شەريفزاده و به هه‌مويانه‌وه. به‌م ته‌رتيبه‌ نه‌و هيزه‌ شۆرشگيره‌ چه‌كداره له كوردستاني عيراقه‌وه هاته‌وه نتيو نيران. نه‌وان سه‌رچاوه‌ي خۆيان هه‌يه بۆ وه‌ي موته‌نه‌سيران له بيروباوه‌ري تازه، نيمه‌ش له تارلن سه‌رچاوه‌ي خۆمان هه‌يه بۆ وه‌ي ته‌نسيران و درگيرن له هه‌ر كه‌ي تازه‌ي هه‌م نيران و هه‌م جيهاني. نيمه‌ په‌كمان گرت‌وه. نهم زۆر ناچمه سه‌ر باسه‌ سياسييه‌كه، من باسه‌ سياسييه‌كه‌م بۆيه كرد تا زه‌مینه‌سازي بکه‌م بۆ نه‌وي بزاني نهم نه‌ده‌بياته‌ي كه پتي ده‌لتن نه‌ده‌بياتي سالي ٤٦، ٤٧ چۆن دروست بوو.

نەم ھەرەكەتە سیاسییە چەكدارییە، كە لە كوردستان چەكدار بوو، بەلام لە بەقییەیی نێران نێمە بەلە سیاسییەكەیی ھوین، لە واقیعدا ئەوان بەلە چەكدارەكە بە یەكەوێ كارمان دەكرد. خۆشمان لە تاران لەگەڵ ھێزێ شۆرشگێر و نازادیخوازی نێرانی، چەپ و غەیرە چەپ دۆستایەتیحان ھەبوو. ھەموو ئەوانە زەمینیەیان خۆش كرد بۆ ئەو كە نێمە ئەمجار قوولتر، بەرینتر و بە ھەست بە مەسئولیەتیكی زیاترەو دەست بەدەینە پەرەپێدانی ئەدەبی كوردی لە ھەموو ھوارەكاندا. لە شیعەر، لە نەسر، لە لێكۆڵینەوێ كۆمەلایەتی، لە لێكۆڵینەوێ مێژوویی، نايشانامە نووسین و ئەو شتانە. ھەر ئەو سەردەمە بە كە پێك لە نێمە دەستمان كرد بە نووسینی چیرۆکی كورت. من یەكێك لە وانەم، مەحمود مەردوخ یەكێك لە وانە، دواتر مەسلیح ھاتە نێو ئەو ھەلقە، ھەر بە یەكێك لە وانە. لایەنەكەیی دیکە دەستی كرد بە شیعەر، دەورەیی دووھەم. كە لە ١٣٤٥ ھە دەست پێشەكا - لە باری شیعەرەو دەورەیی سوارە، یانی بەرجەستەترین و دیارترین ھەر لە دەورەیی دووھەمدا. من كۆتەم لە دەورەیی یەكەمدا ەلەیی ھەسەنایی بەرچاوتر ھوو.

سوارە لەم دەورەیدا، ھەم بەردەوام ھەم زۆر بە پەلە گەشەیی دەكرد. ەك دەلێن یەك رۆژەیی دوو رۆژەبوو. ەكو مندالێك واپوو. لە ھواری ئەدەب و نووسیندا رۆژ دەگەڵ رۆژ ھەرقەیی دەكرد، شیعەر لەگەڵ شیعەری نیشانەیی كامەل ھوون و بەرزبوونەو و قوول رۆیشتن بە ناخی ئەدەب و بە ناخی فەكروەیی دیار ھوو. دیارە لووتكەیی ئەم بەرزاییە ھەو بەردینە، بەلام ھەزای سیاسیی سەردەم چ لە نێو نێراندا چ لە نێو كوردستادا چ لە نێو نێمەدا ھەزای چەپ ھوو. بە گشتی بێرگەرنەوێكی چەپ ھوو، بەلام ئەم بێرگەرنەوێك، بێرگەرنەوێكی چەپی كوردی ھوو. جا بە «كۆمەلە» بۆخۆیی ھەزار جار تەفسیری سیاسیی بۆخۆیی داھێن كە من چۆن دروست ھووم و چۆن دروست نەھووم، بەلام «كۆمەلە» سیراتگری ئەم ھەزایە. ئەم چەپە كوردییە ئەوئەو سیاسەتی دەكرد دوو ھێندە زیاتر خەریكی ئەدەب و شیعەر و نووسین و خەریكی كاری فەكری و كاری فەلسەفی و كاری كۆمەلناسی ھوو.

ھەموو ئاساری ئەدەبی كە نێستا مەشھورن بە دەورەیی ٤٦، ٤٧ كە دەكاتە ١٩٦٧ی مەیلادی لەو دوو خالەدا خۆیان دەبیننەو: یەك: ئەندیشەییەكی چەپ. دوو: بێرێكی رزگاریخوازی كوردی. لە تێكەڵكێشان و تێكەڵبوونی ئەم دووانە ئەندیشەییەكی چەپ لەگەڵ بێرێ رزگاریخوازی كوردی ھەموو ئاسارە ئەدەبیەكەیی گرتەو، جگە لەو خۆیی شۆرشە چەكدارییەكە و ھاوکاری نێمەش لەگەڵ ئەو شۆرشە چەكدارییە ھەر تێكەڵكێشێكی ئەم دوو فەكەرە ھوو. ھەم چەپ ھوین و ھەم كوردستانی ھوین، ھەم چەپ ھوین و ھەم رزگاریخواز ھوین.

هه موو شیهره کانی سواره، شیهره نه ساسیه کانی، شیهره گرینگه کانی باش نازاندی نه گهر شهنی نزوولیپان نه زاندی یانی نه زانی که بۆ چی داندراوه و کهی داندراوه و ئیشاره به کوئی دهکا. بهشی زۆری شیهره کانی کاک سواره له م سهرده مه دا ئیشاره به رووداوه کانی نمو سهرده مه. که تو شیهری مه سه له ن «دیواری چین» ده خوئینیوه شیهرتیه که نمو سهرده میتیه که نیتو ئیمه دا گومان پهیدا بووه. که جاران هیچ گومانان نه بوو. نه ویش نمو بوو که باشترین پیتیازی شوپشگیتی پیتیازی چینه و پیتیازی نه ندیشهی ماتوتستوتونگه. په که مین گومان له سه ره نمو که پهیدا بوو له شیهری سواردها دیاره، به ناوی «دیواری چین» که باستیکی رووخانی دیواری چین دهکا. نه مه له واقیعه دا باستیکی رووخانی نم نیدنولوتییه دهکا که نمو وهخت نیدنولوتی موسه له ت بوو، ته قریبه نه له بهشتیکی زۆری نیران و له نیر ئیمه ی کوردیدا.

زۆریش به دایوشراوی و سه ره سه باس دهکا، به لام باسی رووخانی دیواری چینه، دهلی: «سه ره میتیه زهمانه شت زۆر ده رووختن، دیواری چین سهرده می رووخانیته». نمو ئیشاره به نم گۆپنی نیدنولوتییه دهکا. یا باسی ختلی درۆ:

نیه کهن؟ ختلی درۆ!

نمی گلی دم پر له ههرا

نمو هه کاتیکه که نم پیتشمه رگانه دوا یه کدوو زهریه که ویتان کهوت داواپان له ئیمه کرد که ئیمه سه ره که کاغان، مه سنوول و به پرتوه به رگه کاغان بهشی زۆریان شه هید بوون، ئیه ودرنه ناومان. ئیمه به نه ندازه ی پیتوست پیتشمه رگه مان هیه، پیتوستمان به پیتشمه رگه نییه، به لام پیتوستمان به کادری سیاسی و به پرتویه هیه. خۆمان پیتش نمو هه توان نمو داواپه مان لی به کن له کتپونه ویه کی خۆماندا به یاری کمان دابوو. ئیمه چونکه به یارمان نمو بوو شه ری چه کداری ده ست پیت به کین، پیتش هاتنه وهی نمو باله چه کدارد، بناغه مان نمو بوو ئیمه چه پین، مارکسیستین، رزگاریخوازی کوردین. له بهر نمو به رزگاری کوردستان له سه ره بناغه ی نه ندیشه و به یروبا وهی مارکسیسم ئیمه پیتوستیمان به به یاری کردنی شه ری چه کداری بوو. نم به یروبا وهه له نیتو ئیمه دا سه لیتندرابوو، به لام دامانابوو کهی؟ خۆم ئیتستا له به ره ژماره یه کمان دانابوو، نه گهر ئیمه سه د کادری سیاسی و دوو سه د پیتشمه رگه بتوانین ناماده به کین ده بی یه که مین حه ره که تی چه کدارانه و په که مین ته قه ده ست پیتبه کین. جا که نه وانه هاتمه و ئیمه هاوکاریمان له که لیان ده ست پیتکرد مه سه له یه ک هاته گۆرئی، ئیمه ده مانکوت خۆ نه وانه له دوو سه ت پیتشمه رگه زیاتریان هیه، ئیمش خۆمان له سه ت کادر زیاترین. که وابوو شه رته کهی که دامانناوه هاتوته دی. به تاییه ت خه بهر هات که سوله یان مو عینی شه هید

کراود، خه‌پیش هات همر لهو پێیازدا سایل شه‌یفزاده شه‌هید کراوه، مه‌لا ناو‌اره‌ش زۆری پێینه‌چو له دیوالان له دتی‌هه‌ که سه‌رده‌شت گیرا و دوا‌یه ئه‌ویش شه‌هید کرا.

هه‌ت‌ری پێشمه‌رگه دا‌وایان له ده‌کردین هه‌رچی زووتر وه‌رن: ئێمه له به‌ینی خۆماندا نه‌مانده‌توانی رێک که‌وین به‌اله سیاسیه‌که، یا به‌لێن به‌اله خۆت‌ده‌کاریه‌که، رێک نه‌ده‌که‌وتین. ده‌سته‌یه‌که لاما‌ن وابوو وه‌ختیت‌ی، به‌لێ ده‌بن به‌چین، ده‌سته‌یه‌که ده‌یانکوت نه‌خه‌یر کاتی نییه و نا‌ی به‌چین. نا‌خ‌رجار که به‌ک‌ترمان دیه‌وه نا‌وا به‌ فراوانی کۆبو‌ونه‌وه‌مان کرد. کۆبو‌ونه‌وه‌یه‌که‌مان کرد، به‌ کۆبو‌ونه‌وه‌ی سه‌ق‌ز ده‌ناس‌یت‌ه‌وه. له‌و‌ی نیش‌ر زۆر نیه‌ختی‌لافی نه‌زه‌رمان په‌یدا کرد، ده‌سته‌ی به‌ینی به‌چین و نه‌چین. ده‌سته‌ی به‌ینی به‌چین و نه‌چین به‌ دوو قۆڵ. جا فات‌یح ش‌یخ‌و‌ل‌ئی‌س‌لامی له‌ لایه‌که‌وه شاعیر بوو، ئه‌دی‌ب بوو. وه‌کو مو‌قابیل به‌ «سواره» وابوو، به‌لام له‌ لایه‌که‌شه‌وه سیاس‌ی بوو. تێک‌ۆشه‌ر بوو به‌ یه‌که‌وه بو‌وین: ده‌یکوت نه‌چین.

ده‌لیل‌یش ئه‌وه‌ بوو ده‌یکوت ئێمه که ک‌وت‌و‌ما‌نه با سه‌ت کادر ب‌ین و دو‌وسه‌ت پێشمه‌رگه ب‌ین، ک‌وت‌و‌ما‌نه هه‌موو کادری مارک‌سیست - لێ‌نین‌یست ب‌ن، هه‌موو پێشمه‌رگه‌کان ته‌ری‌یه‌ت بو‌وین، هه‌موو مارک‌سیست بو‌وین، جا ئه‌وده‌می ئێمه به‌چین ش‌ۆرش به‌که‌ین. خۆ ئه‌وانه وا ن‌ین. نه‌و پێشمه‌رگانه نه‌ باش‌یان ده‌ناس‌ین نه‌ ده‌زان‌ین چه‌نده به‌ی‌رو‌با‌وه‌ریان له‌گه‌ڵ ئێمه د‌یت‌ه‌وه: چ‌ۆن به‌چین!

ئێمه‌ش به‌رامبه‌ر به‌ وان ده‌مانکوت نا‌خ‌ر ب‌ۆ په‌روه‌رده کرد‌نی‌شیان ب‌ن ده‌بن ئێمه به‌چین. ئه‌دی چ‌ۆن‌یان په‌روه‌رده به‌که‌ین ته‌گه‌ر نه‌چینه ن‌ت‌و‌یان؟ نه‌خه‌یر با به‌چین.

جا سواره ن‌م ش‌یع‌ره‌ی ک‌وت که ده‌لێ «ن‌ی‌وه دان‌ی‌شت‌و‌ون وه‌د‌و‌وی ق‌سه‌ی خ‌ۆ‌رای‌ی که‌وت‌و‌ن».

ئێسته وا گرمه له ک‌ه‌ول‌ن به‌رزه

مه‌ش ئه‌م‌خاته له‌شی گا به‌وله‌رزه

ن‌ه‌و‌ن و ن‌ه‌و‌ن و لۆکه‌ی گو‌ت‌ان

ده‌لێ ن‌ی‌وه دان‌ی‌شت‌و‌ون هه‌ر ق‌سه ده‌که‌ن، م‌ی‌ش‌ت‌کی چ‌ک‌زله‌ش ده‌توان‌ی گایه‌ک به‌ن‌یت‌ه له‌رزه‌وه، وه‌خت‌یک له‌ پ‌ی‌سته‌که‌ی ن‌ی‌شت، به‌لام ن‌ی‌وه هات‌و‌ون ق‌سه ده‌که‌ن، که ده‌لێ: «به‌و‌کی ب‌ن تارای سو‌ور»، ب‌ۆیه ده‌لێ خه‌لک په‌نگی سو‌ور ده‌کا به‌ نا‌لای ش‌ۆر‌ش‌گ‌یه‌ری، ن‌ی‌وه په‌نگی سو‌ورتان کرد‌وه به‌ تارا، خ‌ۆ‌تان له‌ ژێ‌ردا شارد‌ۆته‌وه. «م‌ل به‌ به‌رم‌سو‌ری وش‌ه‌ی په‌نگ‌او‌ره‌نگ»، خه‌لک وش‌ه‌ ده‌کا به‌ گ‌ول‌له و له‌ س‌ینگ‌ی دو‌ژمن‌ی هه‌ل‌ده‌کا، ن‌ی‌وه وش‌ه‌تان کرد‌وه به‌ به‌رم‌سو‌ر له‌ ملی خ‌ۆ‌تان کرد‌وه خ‌ۆ‌تانی ب‌ن ده‌راز‌ت‌نه‌وه. ن‌ی‌وه له‌ ژێ‌ر شو‌عاری

چەپیوندا ناشۆر شگرتی خۆتان دەشارنەوه. قسەکە ی نوێه: «خێتی درۆ» هەموو قسەکە ی نوێه. دەلێ نوێه لە ژێر شوکاری چەپدا بە ناوی چەپیون ناشۆر شگرتی خۆتان دەشارنەوه. بۆیه دەلێ وشەستان خەسار کردووه، نالای سووریشتان خەسار کردووه، کردووتانە بە تارای بووگێتی بۆخۆتان. هیچ تەنسیرتان نییه و هەتا دەلێ هەناسە ی نوێه ناتوانی پەردەپەک لە بەر پەنجەرەپەک لابدا. راستە خۆ ئەو شیعرە ئەگەر نەشرانی کە ی گوتراوه و بۆ گوتراوه هەر کەس لە زمانێ خۆیدا دەتوانی مەسداقەکانی ئەمە بپینیتەوه، یانی بزانی مەسداقی خاربیجی ئەمە کێیه؟ شەرت نییه سەردەمێک بێ و بۆ فلان کەس بێ. هەر کەسە بە سەردەمی خۆیدا دەزانی ئەمە بە کێ دەکەوێ بگوترێ و ئەو پەکیک لە خوێشی هەر شاعیرتکە ی پەکیک لە رازی جاویدانە بوون و نەمری شاعیرتکیشە. شیعرەکە ی هەرچەند بۆ موناڵەپەتیکێ تایبەت بگوترێ، بەلام وای گوتوو لە هەر زمانێکدا هەر کەس دەتوانی بە موناڵەپەتیکێ خۆی و بۆ بیروهری بەکاری بێنێ، ئەمە خەسڵەتی شیعرێ حافزە، یا لە کوردیدا خەسڵەتی شیعرێ سواریه. لە شیعرێ نوێدا دەلێم - هەرچەند بە جۆرتیک نالیش ئەم خەسڵەتی تێدا، لە شیعرەکانیدا، لە شیعرێ کلاسیکدا. بەلام لە شیعرێ نوێی کوردیدا سواره لە هەموو شاعیرتکێ زیاتر ئەم خەسڵەتی تێدا، لە شیعرەکە ی وا گوتوو هەر کەس لە هەر سەردەمێکدا دەتوانی ئەمە بە زمانێ حالی خۆی و هی سەردەمی خۆی و هی دۆستەکان و هی رەقیبەکانی خوێشی بزانی. ئەو پەکیک لەو شتانە ی و سواره شیعرێ دیکەشی لەو بابەتە کەم نین. شیعرتکیانی هەر بە موناڵەپەت و خەتیک کۆت کە دەلێ: من دەلێم پەپوولەپەک فەری بە بالی سەوز و سوورەوه. ئەمە کاتێکە کە من گیراوم، دادستان حوکمی نیعدامی بۆ داوا کردووم، هیچ پێوەندیم لەگەڵ دەروە نییه. خەلک بیستوو پانەتەوه داوای حوکمی نیعدام بۆ کراوه، بەلام نازانی نایا نیجرا کراوه یا نیجرا نەکراوه. سواره ئەو شیعرێ بۆ من ناردبوو زیندان کە بزانی بە دەستم دەگا یان نا - ئەو شیعرە دیارە بە دەستم گەشت بەلام درەنگتر، لەم شیعرەدا سواره ئەو دەگێرتەوه کە دۆستەکە ی یا ژنەکە ی پتی دەلێ «وهدووی کللای خوار مەکووه، لە دووی چووان مەچوو، باشە کوان ئەوانە ی رۆیشتن، کەس نەهاتەوه، دەزانی چییان لێهات؟ دە تۆش دامرکت، دامەزێ، نالی زالی شوو چاری بیتخەوی چەر»، لە بەر ئەو هانی دەدا بۆ ئەو واز بێنێ و دامەزێ و دامرکت، چونکە دەلێ «فەرموو ئەواتا ئەو ی تۆ دەلێ ئەو رۆیشتن و ئەو کۆژا، ئەو نیعدامیان کرد. تۆش وات لێدێ، خەلکەکە ی دیکەش هەموو وایان لێدێ، بێفایەیه». سواره جوابتکی دێداتەوه هەموو باری کۆمەڵناسی سەردەمی خۆی تێدا، بەلام بێ ئەو ی تۆ پێت وای ئەو بۆ کەسێکی دیاریکراوه. ئەمە لە هەموو سەردەمێکدا بۆ هەموو کەسێک دەگوترێ. نیشانە ی نوێتەر

ناره زړه بڼه دواړو ژبو نېشانې هېرېږي. هر کس له سمرده مې خږېدا که نېختېناق زړه، که سهرکو تکرږن زړه، که داپلوسين زړه، ده تواني نهم شيعره بېنېتېته وه بڼه پره پېتداني هېوا. ناره زړه و دلتيابي لره که سهره لجام دواړو ژبو هې نېتمه يه. بڼه شيعره کاني سواره هدم جهنېه ي تايېه تېيان هه يه، هدم جهنېه ي گشتي.

جا بېنېتېته سهر خه وه بېردينه. خه وه بېردينه له مه جمووعې نهو فزايه ي که شيعره کاني سواره ي تېدا کړتواوه بېردينه. راسته نهو لووتکې يهرزي شيعره کاني تېتي، به لام هه مووي له دېرووني نهم فزايه فيکريېه. نهم فزايه سياسيېه و نهم فزايه کڅمه لايه تېيېه، له عيني حالدا نهم فزايه فېره دنگيېه ي خوځي که شيعري پېته دکوت و نهم زمانه تايېه تېيېه ي خوځيدايه. خه وه بېردينه دلتي چي؟ خه وه بېردينه ده يروئ حېره که تي کڅمه لايه تي بشوېه تېني به ناو، له پېتېدا ناو له دېرووني کيوتېکدايه حېرېه، سهرچاوه ي ناو عاده تمن له نېو کيڼوه کاندايه. چوڼ حېرېه دېدا يه کم جار بېتېته دېرې. نه من دوايه نهو تان پېن دېلېتم، له گېل مه عناکې. به لام جارې هرې بزانېن خېريکه چي بلتي، خېريکه چي بگه يه نېن. ناو خېريکه له دېرووني کيوتېک دېته دېرې، نه مه ته وه لودې حېره که تېکېه، نه مه له دايېکېروني بزوتنه وه يه کي ديارېکراوه. که دياره نهو کاته نېتمه وامن به بزوتنه وه کي خوځمان و بزوتنه وه جه ماوهرېيېه شوېرگيترانه کي کورديستان ده کړت. که هاته دېرې نهو جار نهو ناوه چي لېدتي، ناوه کان پهرېم پهرېم دېن و چاره نووسي جياواز به خوځانه وه ده بېن. يهک هه يه کاتيېه، به هارن فقه ت کانيېه که ده توقي دوايه ناوي نامېنې. نهو بزوتنه وانه ن که بڼه سهرده مېتېک سهر هه لده دېن و به لام پريشي نېن و ناتوان بېرده وام بېن. يهک هه يه دې، به لام له سهر جېتي خوړاناوستي.

به هېولن بگرمېتې هه وري به هاري.

ره هان

له زنداني بېردينې غارا

يهک هه يه به ژېر عمرزدا دې، پتي وايه دېنې خوځي بشارتېته وه. نهو ژني کارتريېه، پتي وايه دېنې هه تا قياست هر له نهېتېکاري دا بېنېتېته وه. نهو ش دياره حېمله بو بڼه نهو کسانه ي که زياتر ته کيېه يان له سهر نهېتېکاري ده کړد. نه دې کي خوځمان ناشکرا که ين. يهکي دېکه ناوېکه پاش به نېتېک دې و له شوتېنېک ده وه ستي، ده بېتېته گولاو. ناو دېنې پروا، که چي نهو رادوه ستي. هه مو نه وانه دلتي: يهک. دېم به هارن. «زني دېم به هارن هاري دروژن هه زارن» نهو زېن و دېم به هارن و له لا و له لا قسه ده کمن، به لام هېچيان پېن نېيېه. له نېتو هه مو نه وانه دا خراپترينيان و چاکترينيان ده بېنېتېته وه: خراپترينيان نهو يه ته بديل دېنې به دېرې خوځي: ده بېتېته بېردي، چونکه ناو رېمزي بزوتنه وه و حېره که ت و حديات و ژيانه. دېنې نه سهر وې، که چي ته بديل دېنې به شتېک که رېمزي و دستان و نه گورانه. ده بېتېته

بهرد، نه مه گړاوه. نهو کاته نېمه نيستلاختکمان هه يوو، دهمانگوت جا نهوه جاشه. چونکه نهوه کافي نېبه پهوه که ههر له مالي خوی دانېشتن و خهبات نکا و شورش نکا، دهېن به دزی ههړه که ته که ی خوی. نهوه جاشه. نه مه خهون په بهر دوه دهېين، خهون به وهوه دهېينی که له بزوتن و له سهرزېوی دور که وېته وه، بکه وېته ژيانتيکی په ناسايش و نهم، که بزوشی دست نادا په قيمه تی خيانت نهېن، نه مه په ره مزی خيانت.

هه تا چوکه ناوې به وشکی دهېينم.

دهلې مېرگی روعساری کړتکی کال و مناله
په کووړی تممن چاره جوړتکی پر خهوشواله،
تمنه نداره جهرگی برنم.

جا که دهلې نهو گړاوه نېتر وشک دهېن و پاشان دهېن به بهر، دهلې هه موو لایه کیش هولي یو ددهن را نکا. باسی نهوه دهکا که نه بارانی به هار که دې، ده توانې بیبووژتېته وه. چونکه باران سهرچاوه ی ناوه. نه تووکی برلی ریسواری، یانی نه م برایه ی خوی که وهکو نهوه، به لام نیستاش دهر و رتپواره. نهوه هه مووه دوعایه ی لې دهکا و نهوه هه مووه نفرینه ی لې دهکا. کوړه نامهردا کوړه وره! بزوو! هیچ کام له وانه ناتوانن له کاسی خهوا فیتري پاسانی ناکهن. له مانا، له مانگرتنی سخت و بهر دینی خویا فیتري ههستان و پاسانی ناکا.

جا نهو شوېته نیستا له بیرمه. نهوه جینگایه ی که من دستم لېدا و کاک سواره کوتی بهلې حه قییه تی راست نیرویه. من کوتم بیکه ین به مانگرتنی سخت و بهر دینا. دهلې «له مانا په شمعانی هه زمانی ناکهن.» من کوتم رهنکه زور زه حمت بې که سیک تېبگا مه قصود له «مان» مانگرتنه که یه، به لام با بیکه ین به مانگرتن. مانگرتن یانی له جینگای خق مانه وه، نه بزوتن نه مه هره خراپه که یانه یانی هه موو لایه نه کانی دیکه ته و او دهېن، نه م دوو لایه نه دهمیتنه وه. لای هره خراپ، لای هره چاک. لای هره چاک کامه یه، لای هره چاک نه وه یه. که ده زانېن دهېن بزوی، ههړد که ت بکا.

له ناو نهوه هه موو ناوه ههر چاوه یه ک

باوی ههنگاوی خوشه

په تمنیا نهوه شارمزی کوسپ و که ندالی رېمه
نمزانت هه موو منزلتې زېمه، ناواتی بهرزی زېمه

.....

نمزانت نهېن ههړېن و باوړې، تا بزې تا بېتن
هه ناوی به ههنگاوه، نه سروتنه کووله که ی روحی ناوه.

نهم ناره دوو شت ده زانن، په کتيکیان جه وههري وجودی خوی، جه وههري وجود دکي بزووته، نه سره ووته و هره که تکردن. دوو: نه و دختی نيمه ده مانکوت نه مه تاکتيک و نيستراتيژييه، تاکتيک و نيستراتيژييه کهي خوی ده زانن. يا به عيباره تيکي ده قيقتر بلنيم نامانجي دور و نامانجي نيزيکي خوی ده زانن. نامانجي نيزيکي نه وهيه هه موو جوگه و جوباره کان پتکهوه کڅ بېنوه، به هه موويان زتیه کی گه وهه دروست بکمن، نه مه بزووته وهی رزگار خوازی کورده. له هه موو توانا و له هه موو هیزه کان و له هه موو ناوچه کان و له هه موو پارچه کانی کوردستان، له هه جوگه و جوباري، له هه جينگا ناويک ده بېن هه موو بېن و خې بېنوه و پتکهوه بېن به زتیه کی گه وههري به هيزی به توانای خروشان. نه مه نامانجيکي نيزيکمانه که ده بېن به دوستی پېنښ. دواي نه وهی نه و نامانجه مان به ده ست هيتا نه و جبار له گډل هه موو گه لانی جيهان ده بېن بډ دروستکردنی جيهانتيکي گه وههري پر له نازادی، عه داله ت تپيکوژين، نه ویش ده رايه. بډيه له پيشدا نه م ناوه ده پېه وي بېن به زې، دوايه نه م زتیه ده بېن له گډل زتیه کانی ديکه يا له گډل رووباره گه وههري کانی جيهان په کتر بگرته وه و پتکهوه جيهانتيک دروست بکمن که جيهانی عه داله ت و نازادی و به رايه رسي نينسانه. نه مه مه جمووعه ي بيرژکي خه وههري دپنه يه. به لام خه وههري دپنه ماوويه کی زوری پتچوو هه تا داندرا. نه گهر له بيرم بېن په که مين بهی که دانا نه وهيه که ده لن:

وهه يه:

که گانه ي به هيو

به هارانه لووزو نه به ستان به روو شاري ده ربا

به لام داخی جهرگم له گډل ههري به هاري

که دانه چله کن سهوژه لانی

له خاکېنه خه ونی گرانا

له دلجا خدم و داخی نه م ده رده سهوژه:

که ده ردي گرانی هه موو پلورای و نه وههري.

نه مه بهی په که ميتی. بهی په که م له گډل به شه کانی ديکه فاسيله ي کهي زه مانی نيسبه تمن دريژی که ووتوه به پنه وه. زور کهس له دښستان، زور کهس له وانه که له گډل شپهر و نه ده ي کوردي و له گډل کڅه کهي نيمه له نيزيکه وه ناشنا بوون پتيان و ابوو سواره يا ناتوانی تازه نېداده ي بدا يا نابې نېداده ي بدا. برېشک پتيان و ابوو نېتر هه رچی جوانه و جوانييه هه مووي گوتراون، مه عتاکي خوشي داوه، نه وهی که ده بېن بيلی گوترويه، نېتر کافييه. با ليتره بوستين، برېشک ده يانکوت سواره گه يشتو ته لووتکي به رزی شپهره کهي، نه گهر

لهوه زیاتر بهر دیتموه خوارې، له بهر نهو ناتوانې بیلې. من له گڼل کاک سواره له گه لاله کړدنی پېرژکې شیعره که دا پټکهوه بووین، یانې رږژ به رږژ داده نیشترین و قسه لهوه دهکرا نم شیعره چوڼ بچیته پېشن، چی لن زیاد کوی، چی لن کم کوی. دیاره به شتیکی نیمه نهو ونډی که قسه مان دهکرد له شیعره و نه دهب نهو ونډه شمان گالته و شه رهنجو دهکرد پټکهوه، جا باسی نهو شمان دهکرد که نهو یان به کټ بلټی، نهو یان به کټ بلټی. جاری واپوړه رفیقہ کانی خوځمانی دهگرتوه. نهو یان مه به ستمان که س بټ یا جهره یانانی سیاسی نیتو کوردستانی نیران: یا جاری واپوړه جهره یانه سیاسییه کانی نیتو کوردستانی عیراقی دهگرتوه. نممه به کوڼ بلټی و به کټ بلټی، له بهر نهوه هډنگاو به هډنگاو له گڼل شیعره که بروم. من دهمزانی پرژده که دورودرژتر و تولانتر و فراوانتر و بهرینتر، بویه گومانم لهوه دا نه بوو که ده توانی، جگه لهوه نهو ونډهش له گڼل یدک تیکه ل بووین، من له هاری شیعرزاین و توانا نه دده بییه که شیعیه وه و له سهر دسه لاته هونه بییه که شیعیه وه شتیه گومانم نه بوو. بویه دهمزانی دهیلټی، بهلام ماوه یه کی زور پټچوو که ته قریبم هموو کهس نهو ونډه شیعره ی له بهر کړد و پټی واپوړه تهاوه. نممجا جاری دووهم سواره له سهری رږژشت.

سواره له خموه بهر دینه دا نهو ی له بهر چاو گرتوه و هکو باقی شیعره کانی خوځی و باقی شیعری شاعیره کانی نهو سهر دهمه که ده بټ زور زوق و رفق و ناشکرا نه بټ، چونکه نیمه له سهر دهمی زمانی حوکمی پزلیسی دورانی شادا بووین و راسته وخوځ چاپ نه دهکرا و نه دهکرا له نیراندا بالاو بټه وه، بهلام هممیشه نهو مه ترسییه هبوو خه لکی دیکه به داته دست ددولت و نوسخه یه کی دست که وټی. ده بوو واپن تا حه ددی مومکین جیتیگی تهنویل و جیتیگی خو دزینه و ی هه بټ، ده بوو تا حه ددی مومکین تیکه یشتنی مه عناکه ی، تیکه یشتن و کشف کړدنی له لایمن سانسوز چیه کانه وه گران و رفق بټ. نممه به شتیکی که سهر تا پا له بهر چاو گیراوه بټ خه وه بهر دینه و نهو که سانه ی که ده لټن بټچی شاردراویه ده بټ له بهر چاو بگرن که نممه پټداو یستییه کی زمانه بووه، بهلام هر نهو ونډه نییه، یانې نه گهر هر نهو ونډه بلټین ناحه قیمان کردوه، سواره خوځی پټی ناخوځ نه بوو. گه یشتبووه راده یه که له شاعیری که ده به وست شیعریک بلټی نهو چی شاعیری خوی، لووتکه ی شاعیری خوی تیدا نیشان بدا. دسه لاتی له زمانه وانی، دسه لاتی له سهر هیانانی رهمز و رازی جوړاو جوړ، دسه لاتی له سهر ته شیبو و ټچواندنی باریک. ته نانه نهو ی من پټی ده لټم ته شیبو سور که ب، یانې وټچواندنی تیهه لکیش. شتیک به شتیک و تیکه دچوڼی و نهویش به شتیکی دیکه و جاری وایه نهویش به شتی چوارم، یانې جاری وایه سن چوار شت به به کتر ده چوڼی، هتا له نیهایه تدا ده گاته نهو ی که خوځی مه به ستیتی بلټی چیه، نممه له

باری ته‌شبییه‌کانیه‌وه. دووهم له باری هێنانی وشه‌ی کوردیییه‌وه سواره ده‌یه‌یسته نوونه‌یه‌کی زۆر به‌رزێ کوردی - نه‌گه‌ر به‌لێن زمانیکی فاخیر، زمانیکی نه‌شرافی - پێتیه‌ گزێن: که‌ نهم زمانه‌ عاده‌تیه‌ به‌رده‌سته‌ی نێمه‌مانان نییه‌ که‌ ده‌لێن، پڕۆانه‌ قسه‌ی پێده‌که‌یه‌ن یا جاری وایه‌ شتی پێ ده‌نووسین، یا شیعری پێ ده‌لێن. زمانیکی به‌رزتره‌، زمانیکی شیعری، به‌لام ده‌زانێ، تو ده‌توانی به‌ چه‌ندین جو‌ر شیعری به‌لێن، به‌لام زمانیکی هه‌یه‌، وه‌کو چۆن له‌ نێو چینه‌کانی کۆمه‌ڵدا چینی جیاوازه‌یه‌، قه‌دیتر نه‌وانه‌ پێیان ده‌کو‌ت زمانی فاخیر، یا زمانیکی نه‌شرافی. یانی ئه‌مه‌ له‌ نێو جو‌ره‌ زمانه‌کاندا نه‌ک زمانی چینی نه‌شرافه‌، نا مه‌به‌سته‌که‌ نه‌وه‌ نییه‌، وه‌لی زمانه‌که‌ خۆی حاله‌تیکی نه‌شرافی هه‌یه‌ له‌ نێو باقی زمانه‌که‌دا. زمانیکه‌ که‌لک وه‌رده‌گرێ له‌ جوانترین وشه‌.

یه‌ک: وشه‌ی هه‌ره‌ په‌سه‌ن نه‌یه‌ن نایلێ، وشه‌ی عاده‌تی زمانی پڕۆانه‌ی خه‌لک که‌متر به‌ کار ده‌با، نه‌و وشانه‌ به‌ کار ده‌با که‌ په‌نگه‌ نامۆ پێ به‌ عامه‌، به‌لام ناسراون به‌ خه‌واس، جگه‌ له‌وه‌ له‌ باری به‌ یه‌که‌وه‌ گونجانی وشه‌کان، زۆری پێ خۆش بوو رسته‌یه‌ک داده‌پێژی که‌ وشه‌کانی له‌ په‌نا یه‌ک نه‌وه‌تیکی جیناسیان تێدا پێ، پێسته‌کانیان وه‌کو یه‌ک به‌چێ، نه‌گه‌ر شتیکی به‌ سێن ده‌ست پێده‌کا نه‌یه‌ی جو‌مله‌که‌ هه‌ر به‌ سێن ده‌ست پێ بکا، نه‌گه‌ر به‌ شێن ده‌ست پێ ده‌کا به‌ شێن ته‌واوی بکا وه‌ک ده‌لێ:

له‌ هه‌ر گاز و په‌نازی واکازی ناوی ته‌گاتن

نه‌ازی هه‌زار له‌ گه‌زیه‌ی په‌نازی وه‌دی دی

گاف و زێ حه‌وت هه‌شت جار تیکراری ده‌کاته‌وه‌ پێ نه‌وه‌ی ئه‌مه‌ نافه‌سییه‌ی بکا، به‌پێچه‌وانه‌ ئه‌مه‌ فه‌سیحتر و به‌لیفتر و جوانتر و رازاوه‌تری ده‌کا. یانی سواره مه‌به‌سته‌شی بوو ده‌سه‌لاتی خۆی به‌ سه‌ر زمانی کوردیدا ده‌ریخا، جا ئه‌م مه‌به‌سته‌ هونه‌رییه‌ به‌ ده‌رخستنی ده‌سه‌لاتی خۆی به‌ سه‌ر زمانی کوردیدا بوو. ئه‌م مه‌به‌سته‌ی خۆی که‌ پێی خۆش بوو لووتکه‌ی هونه‌ری شیعری، یانی لووتکه‌ی ده‌سه‌لاتی شاعیری خۆشی ده‌ریخا، له‌گه‌ڵ ئه‌م مه‌به‌سته‌ی که‌ ده‌یویست له‌ نێو په‌رده‌یه‌کیشدا خه‌شاری بدا و له‌به‌ر چاوی سانسۆرجی بیه‌شاریته‌وه‌. هه‌موو نه‌وانه‌ وایان کرد خه‌وه‌به‌ردینه‌ بگاته‌ ئه‌م په‌له‌یه‌ی نێستا له‌ شارده‌راوه‌یی، له‌وه‌ که‌ خۆی به‌ ده‌سته‌مه‌ نادا و به‌ هه‌سانی نایزانی. زۆر که‌س ده‌لێ کۆکردنه‌وه‌ی هه‌ندیک وشه‌ی په‌نگاوپه‌نگه‌ له‌ په‌نا یه‌ک، په‌نگه‌ زۆر که‌س وای به‌چێ که‌ خه‌وه‌به‌ردینه‌ ته‌نها هونه‌ره‌که‌ی نه‌وه‌یه‌ به‌رێک وشه‌ی په‌نگاوپه‌نگی له‌ هه‌ندیک رسته‌ی زۆر رازاوه‌ له‌ په‌نا یه‌ک داناون. به‌لام شه‌رت نییه‌ مه‌عنایه‌کی هه‌نده‌ په‌کی‌پێکیشی هه‌یه‌. خۆی شاعیر ده‌یه‌وی خه‌لک واته‌ بگا و نه‌وه‌ یه‌کێک له‌ مه‌به‌سته‌کانی سواره‌ بوو که‌ مه‌گه‌ر که‌سانێک زۆری خۆ پێتوه‌ ماندوو به‌کمن و

پادهی تیکه‌یشتنی هونیری و نه‌ده‌بیشیان بهرز بین، ده‌نا خه‌لکی دیکه با تن‌ده‌کا.

جا نه‌مه دیاره خۆ له سه‌رده‌میتکدا نه‌تۆ ده‌توانی، نه‌وه به‌ عه‌پستک دانینی، به‌لام له سه‌رده‌میتکدا نه‌مه به‌ هونهرتیکی زۆر بهرز حیساب ده‌کری. په‌نگه له کاتیکدا که ولات نارامو نازاده و خه‌لک پتو‌یسته قسه‌کانی خۆی به‌ شتویه‌کی زۆر په‌وان و هاسان بکا، بۆ نه‌م نه‌وه خه‌لکه نه‌م جۆره قسه به‌کی عه‌پستکی تیدا بین، به‌لام له زمانیکدا که له لایه‌که‌وه حکومه‌تیک پزلیسی هه‌یه، تۆ ده‌تووی قسه‌کان و وت‌کانتی لی بشاریته‌وه، له لایه‌که‌وه تۆ ریسالته و په‌یامیتکت پیته که ده‌تووی زمانی کوردی بهرز بکه‌یه‌وه، نه‌ده‌بی کوردی په‌ره بین به‌دی، جوانی به‌کی، به‌یرازنییه‌وه. له‌م کاتانه‌دا نه‌مه هونهرتیکی زۆر گه‌وره‌یه.

من له‌سه‌ر خه‌وه‌به‌ردینه و باسه‌که‌ی په‌نگه هه‌ر نیستنا نه‌وه‌ی له‌به‌ر چاومه هه‌ر نه‌وه‌نده بین که کوتم. نه‌گه‌ر ئه‌وه پرسیاریکتان هه‌یه لیم به‌کن، نه‌مجا هه‌ول ده‌دهم شیعه‌که‌تان بۆ به‌خوینمه‌وه و له هه‌ر جیگا‌یه‌ک که بۆم خویندنه‌وه مه‌عناکه‌ی له‌گه‌ل خویندنه‌وه‌که‌ی به‌یان ده‌که‌م.

له یه‌که‌مین به‌شیدا باسی نه‌وه ده‌کا ناو چۆن له ده‌روونی کتیه‌که‌دا به‌ نیازه بیته ده‌ری، به‌لام هه‌شتا ریگای لی گه‌یراوه و ناتوانی بیته ده‌ری. نه‌مه شه‌رحی گه‌ورانی نوتفه‌ی هه‌ره‌که‌تیک کۆمه‌لایه‌تییه له ژێر کتیی نه‌زانینی فراوانی تووده‌ی بین خه‌به‌ری خه‌لک. نه‌م تووده فراوانه بین خه‌م یا بین خه‌پاله‌ی یا به‌تین ساویلکه‌یه که پشته چه‌ماوه‌تو له ژێر باری سته‌م. چۆن به‌زووتنه‌وه‌یه‌کی کۆمه‌لایه‌تی، سیاسی، فه‌ره‌نگی، فه‌کری خه‌ریکه نوتفه‌ی ده‌گه‌وروی و خه‌ریکه سه‌ر ده‌ردینێ، نه‌مه له واقیعه‌دا وه‌لاده‌تی یه‌که‌مه. له‌وه‌دا سواره که‌وتک به‌ مه‌سال دینێ، که له زیندانی قه‌ه‌سه‌دا یه، به‌لام با شیعه‌که‌تان بۆ به‌خوینمه‌وه جا مه‌عنای لی ده‌ده‌مه‌وه.

له چه‌شتی گه‌رووی که‌و،

که‌وی دۆمی په‌خسهری زیندانی داری،

په‌ی سه‌وزه‌به‌سته‌ی خه‌رشانی باری

ته‌ره‌ی باوه‌شی تاسه‌هاری به‌ناری

وای داناوه که‌وتک دێ، که‌وه‌که که‌وی دۆمه، گه‌یراوه له زیندانیک داریندا. چونکه قه‌ه‌سه‌ی که‌و دارینه‌ به‌ویه پیتی ده‌لتی زیندانی داری. به‌سته‌ی سه‌وز ده‌لتی. به‌سته‌ی سه‌وز دیاره به‌سته‌ی ژبانده، به‌لام نه‌و به‌سته‌ی سه‌وزه هه‌ر نه‌وه‌نده نییه، نه‌مه به‌سته‌ی خه‌رشانیک که‌نجیتیشه، به‌ره‌که‌وه، به‌یری چی ده‌کا نه‌م که‌وه؟ نه‌م که‌وه به‌یری نه‌و کاته ده‌کا که له باوه‌شی به‌ناردا به‌وه و تاسه‌ی نه‌و سه‌رده‌مه‌ی هه‌یه. جا به‌ویه وه‌سه‌فه‌که دوورودریژه. که‌وتکه له قه‌ه‌سه‌ی

دارینی دۆمبیکدایه، گه‌نجه و پره له سموزه‌ی خرۆشانی دورۆی باپتی خۆی، له باوهشی به‌ناریش دور کهوتۆتوه و ده‌نالیانی بۆ مەوتەن و نیشتمانەکی. نەم که‌وه گه‌رووی چۆن ده‌هاژۆی و پره له به‌سته، ناوه‌که له دوروونی کێژکه‌دا ناوا ده‌هاژۆی. نەمه لێره کۆپله‌یه‌که و ته‌واو ده‌بین. نەمجا ده‌جێته سه‌ر به‌مشیکێ دیکه.

شه‌پزلی له‌گوته‌ن خویتی شهرمی کچانه
له‌سهر روومه‌تی ماتی بووکی ره‌زاسووک
به‌تینی به‌تاروتی روانینی زاوا
گهرمتر له‌پرشنگی تاروی به‌ماری

نەمىجا چۆن كاتىك بووكىك لەبەر دەم زاواكە راوەستاو، زاوا بە تىن تىي دەروانى و دەتاوتىتەو، وەكو چۆن بەفر دەتوتىتەو. بەفرىش چۆن دەتوتىتەو بە پرشنگى بەهار. جا چۆن پرشنگى بەهار بەفر دەتوتىتەو، روانىنى زاواش ناوا خوڤن دىتتە «سەر روومەتى ماتى بووكى رەزاسووك». ئەم حەرەكەتى خوڤنە لەسەر كولمەى ئەم بووكەش جارىكى دىكە بە حەرەكەتى ئاوەكە لە نۆر كىتەكەدا دەشوبىنى. نەمەش كۆپلەكە لىرە تەواو دەي.

وہ کو نمرمہنگاوی لاوی بہرہو ژوان

له جغتوانی زندو به گیانی کچی جولن

نەمەش تەشبییهێکە، خۆی شیعریکە. چۆن نەگەر لایەک هەنگاو هەلدیڤیتتە و دەدەچی بۆ ژوان، ژوانێک کە دەزانی نیتسا کچیکێ تێدا، زیندوو جیژوانە، ژوانگە زیندوو بە گیسانی کچیکێ جوان کە نیتسا لە وی چاوەروانی دەکا. نەم لاوە بە چ تین و تەوژمیک هەنگاو هەلدیڤیتتە و بۆ گەشتن بەم ژوانە. ناوەکەش دیسانە بەم تین و تەوژمە لە نێو کێوەکا دەبزوێ. نەمجا کۆیلەیک، دیکە دەست یێدەکا:

و ده‌گو گرمه‌پاوی قمشدهی دوستی تاراو

له برهوتنی دهریای بلوورنی بهروی

نعمه دوو سن ته شېبهه تټکي خستونډوه. له پشندا دوستي شوهاندوه به ماسيهک . ماسي قهشه . چوڼ قهشه ماسي که دوور دهکدهوټتوه له دهريا هلدهبه زې بؤ ناو. ندي نگه ر دوستيک له دهريای پړوټنی سينگ و بهرؤکی مهجوبه کهی خوی دوور کهوتيتتوه، ندي نهم دهسته چوڼ خو دهکوټن بؤ وهی جارټکی دیکه بگاته وه نيتو دهريای سينگ و بهرؤکی ياره کهی. جا نه وهش وهکو ناو ده که دهچي که له نيتو کټوه که دا دوپاره ده بزوي. همدو نه وانه دهلن، جا نه مجار له چټي دیکه دا دهلن: وهکو نه وانه، وهکو نه وانه، وهکو نه وانه.

به خور خُز به دیواری کُتوا نهدا ناو
له گمل گاشمهردا سهر ئه سوئ، سهر ئه سوئ.

نهمه سهره نای هاته دهرتیی. که وابوو نهم پینج شهش کزیله جیاوازه ههر یه که به جیا
بۆ ئهوه به چۆنییه تی بزوتن و گهران و به دهری خۆدا، سوورانی تهقه لای ناو له نینو کیتودا
دهریخا.

کچی نورو قه تهمسی دهستی دهری کُتوه
له نهنگوسته چاوی دلی ختوی کُتوا
به رهرو دهر، به رهرو شاری دهریا بهرتهوه.

ته شیهیهی دهکا به کچینگ که دهریک گرتویه تی، قه تهمسه له دهستی دیتودا که نهو
دیوهش دهری کُتوه. نهمه کچی نورو که ناو مه زههری نورو و ره مزی رووناکیسه. له
کوتیدا، لهم نهنگوسته چاوی که له نهو دراستی دلی کیتودا مه وجوده، خهریکه دیته دهر و
خهریکه بهرواتهوه به رهرو نهو شاری که هی خۆیه تی، که کچی نورو ئی نهو ییه و به لام دهری
کیتو نه سیری کردوه، خهریکه دیته دهری بهرواتهوه به رهرو شاره که هی خۆی، به لام به کوتیدا
دهریا، تا نیره هاتوه، خهریکه بیهته دهری.

سواره لیره دا خهریکه بلتی: وهکو ناو که دهیموی بیهته دهری، دهریش چاوهروانه ناو بن.
من له بیرمه له گمل سواره که یشتینه نهو جینگایه، نهو شیرهی مه ولانا جه لاله ددینمان له بیر
هو که دهلی:

«گر که تشنه آب جوید در جهان آب هم جوید به عالم تشنه گان»

نهمه بۆ جوونیکی فلسفه فی زۆر جوانه. خۆ ههر نهوه نییه خه لکی تینوو وه دووی ناو
که وتوون، کور ناویش له دنیا دا وه دووی نهوه ده که وی کتی تینویه، چونکه ناو پتووستی بهوه
نییه بخوریه وه. نه گهر ناو نه خوریه وه کتی بزانی ناو چیه، چهند خۆشه، چهند پتووسته،
چهند پیروزه. جا نهم دهیموی رابسته یه کی فلسفه فی و مهنتیقی له بهینی نیازی خه لک به ناو
و نیازی ناویش به خه لک نیشان بدا.

سواره لیره نهوه دهلی. ناوه که راسته به ته مایه بیهته دهری، به لام دهریش به ته مایه ناو
بیگانتی. جا بۆیه باس دهکا، دهلی:

گهرووی ویشک و چاوی سهی چاوه کانی
دهروی روونی ناوه

نهوه نییه دهلیین: «فلان کهس دهرویه کی روونی هیه، جینگای نومیده».
چاوه کانی گهرووی ویشک بهوه له توونیان، چاوشی سهی بهوه له نینتیزار. چونکه

چاوی سپی همیشه نیشانه‌ی چاوه‌روانییه بۆیه کانی که‌رووی ویشکه، چاوی سپییه له نیتتیزار، هەر ئەم نیتتیزاری ئەو، ئەو چاوه‌روانییه‌ی ئەو یانی خواستنی ئەو‌ی که ناو بێتە دەر، ئەم خواسته‌ی دەر‌ووی پرونی ناوه، ناو به‌و نۆمێده‌ی دێته‌ دەر چونکه‌ خەلک دەیان‌ه‌وێ، خەلک دا‌وای ده‌کەن. جا هەر ئەو نیه‌یه‌ له‌سەر زه‌وی، له‌ ته‌بیه‌ت هه‌م‌و‌ی دا‌وا ده‌کا.

به‌ فانتۆسی ئەستێره‌ به‌ر‌چاوی پرونه

ئه‌ستێره‌ی بۆ پۆته‌ فانتۆستیک و بۆی گرت‌وه‌ هه‌تا بێته‌ دهرێ.

له‌ به‌ر پیتی هه‌ریری که‌و‌ی سێ‌وه‌ره

به‌ پۆی مانگه‌شه‌ و چن‌دراوه‌.

که‌ له‌ سه‌ره‌وه‌ فانتۆسی ئەستێره‌یان بۆ راگرت‌وه‌، له‌ خوا‌ره‌وش مانگه‌شه‌و که‌ له‌ چیمه‌ن ده‌دا و له‌ سێ‌وه‌ره‌ ده‌دا ده‌لێنی هه‌ریری‌که‌، به‌لام تیشکی مانگه‌شه‌و پۆته‌ رایدل و پۆ پیتی چن‌دراوه‌.

ئه‌لێنی بورجی خاپووری مێژووی له‌مێه‌ین

له‌ درزی هه‌زار خشتی پۆژ و شه‌وانی

ده‌لێه‌ی چه‌می پۆلی په‌ریانی دا‌دا

تا نیتستا باسی ئەوه‌ ده‌کا، ناو ده‌یو‌ی بێته‌ دهرێ، جهم‌اوه‌ر یا خەلک و جیه‌انیش ده‌یو‌ی ناو بێته‌ دهرێ. له‌م دوو نیاز‌وه‌، له‌م دوو ئا‌وا‌ته‌یه‌ که‌ بزووتنه‌وه‌ له‌گه‌ڵ خەلک پێک‌ده‌گه‌ن. بزووتنه‌وه‌یه‌ک ده‌یو‌ی بگاته‌ خەلک، خەلکی‌کیش ده‌یو‌ی بزووتنه‌وه‌ له‌ نیت‌یدا دروست بێ. جا ئینجا که‌ دێته‌ دهرێ باسی خوشیی ده‌نگی ناو ده‌کا. ئەمه‌ی که‌ خوێند‌مه‌وه‌ باسی خوشیی ده‌نگی نا‌وه‌که‌یه‌، به‌لام یه‌ک‌جار زۆر. وه‌کو فارسی ده‌لێ - موعه‌قه‌دی کرد‌وو‌ه.

ئه‌لێنی بورجی خاپووری مێژووی له‌مێه‌ین

له‌ درزی هه‌زار خشتی پۆژ و شه‌وانی

ده‌لێه‌ی چه‌می پۆلی په‌ریانی دا‌دا

ئەم حیسابی کرد‌وو‌ه تاریخ وه‌کو قه‌لایه‌ک ده‌چێ، قه‌لا یا به‌لێن بورجیک به‌ چی دروست کرا‌وه‌؟ به‌ خشت، خشت له‌سه‌ر خشت، تاریخیش به‌ پۆژ و شه‌و دان‌درا‌وه‌، هەر پۆژ و شه‌وه‌ خشتی‌که‌ له‌م بورجه‌، پۆلی په‌ریش ئه‌وه‌ن که‌ له‌ ئەفسانه‌دا دێ، له‌ پێش تاریخ‌ه‌وه‌، بۆیه‌ له‌م بورجه‌ خاپووره‌دا، له‌م بورجه‌ له‌مێژنه‌دا مێژووی قه‌دی‌ی له‌ درزی شه‌و و پۆژه‌کانیدا له‌ خه‌یلا‌لی تاریخی کۆندا ده‌نگی په‌ریانمان پێ ده‌که‌یه‌نێ، ده‌نگی ئەو په‌ریانه‌ی له‌ ئەفسانه‌دان و نێمه‌ هه‌م‌و‌مان پیتی راهات‌وین، چونکه‌ چیرۆکمان بۆ کوترا‌وه‌، که‌ دا‌یک‌مان قسه‌ی بۆ کرد‌وین، که‌ ئەفسانه‌مان پێ کوترا‌وه‌، باسی ئەو په‌ریانه‌مان کرد‌وون که‌ له‌

نه‌فساندی کوندا ناویان هه‌یه. ده‌نگی نوو پهرییه‌یه چهنده خۆشه که له خه‌لالی میژووی له‌میژوین و نه‌فساندی کۆنه‌وه پێشان ده‌گهن نه‌ویش له درزی خستی رۆژ و تاریخدا، ده‌نگی نوو ناوای دپته‌ ده‌رێ به‌ قه‌ده‌مه‌ خۆشه، یانی هه‌موو نوو ته‌شبهه‌انه‌ بۆیه‌ ده‌کا به‌لێ ناوه‌که ده‌نگی خۆشه.

ئه‌لته‌ی پێکه‌نینه‌ی کچی سه‌رگۆزشته‌ی قه‌دی

له‌ ئه‌ندامی تاپۆی وه‌کو به‌ومه‌لیته‌ی

- سنووری شەوی دوینێ و نه‌وڕۆی به‌یانی -

په‌چه‌ی قورسی نه‌سانێ ئه‌نسانێ لادا.

ئه‌مه‌ وا داده‌نێ سه‌رگۆزشته‌ی قه‌دی که‌ ده‌کاته نه‌فساندی کۆن، وه‌کو سنوورێکه‌ له‌ نیتوان دوینێ و نه‌وڕۆدا. شەوی دوینێ و نه‌وڕۆی به‌یانی، ئه‌مه‌ سنووری به‌ینی تاریخ و پێش تاریخه. ئه‌م سنووره‌ نادیاره‌ی به‌ینی دوینێ و نه‌وڕۆ ده‌شبه‌یتن به‌ کچی که‌ ئه‌م کچه‌ له‌و دیوی میژووه‌ که‌ ده‌نگی قاقای پێکه‌نینه‌ی دێ، ده‌یه‌وێ نه‌فسانه‌ کۆنه‌کاغان بۆ به‌گێرتمه‌وه، به‌م نه‌فساندی که‌ نوو ده‌یگێرتمه‌وه‌ بۆ نێمه‌ و له‌گه‌ڵ رابردوو ناشانمان ده‌کا له‌سه‌ر ئه‌م تاپۆیه، له‌سه‌ر ئه‌م شه‌به‌حی تاریخه، په‌چه‌ی قورسی له‌بهرچونه‌وی نینسان لاده‌دا، نینسان شتی له‌ به‌ر ده‌چیتمه‌وه‌ نه‌گه‌ر بیتیو تاریخ یارمه‌تی نه‌دا.

ئه‌م کچه‌ی که‌ سه‌رگۆزشته‌ی قه‌دی ته‌شبه‌یه‌ ده‌کا به‌ کچی که‌ پێکه‌نێ دپنێ له‌سه‌ر ئه‌م به‌ومه‌لیته، له‌سه‌ر ئه‌م تاپۆی به‌ومه‌لیته‌ی به‌ینی سنووری شەوی دوینێ و نه‌وڕۆی به‌یانی ئه‌م نیاقه‌ هه‌لده‌گرێ که‌ نیاقه‌ی فه‌رامۆشی نینسانه‌ سه‌هاره‌ت به‌ رابردووی خۆی. ئه‌مه‌ ناشنا ده‌کاته‌وه‌ جارێکی دیکه‌ به‌ تاریخی کۆن، جا ئه‌م پێکه‌نینه‌ی ئه‌م کچه‌، ئی نوو سه‌رگۆزشته‌ قه‌دییه‌، وه‌ک ده‌نگی ناوه‌که‌ ده‌چن. ئه‌مه‌ش دووباره‌ بۆ نه‌وه‌یه‌ که‌ جارێکی دیکه‌ ده‌نگه‌ خۆشه‌که‌ی ناو به‌گه‌یه‌نن. جارێکی دیکه‌ هه‌ر ده‌چیتمه‌وه‌ سه‌ر به‌نده‌که‌ و ده‌لێ:

ئه‌لته‌ی ده‌نگی شمشاله‌ ره‌شمالی دۆلی دریه‌

شمعانی ده‌ری دوورمه‌شاری

په‌شووێ پر له‌ عه‌تری به‌هاری کچی کورد

به‌ به‌لقیری شووشی گه‌رووی زه‌ردوژۆلی

له‌ زه‌نقیری زۆننازی سای زۆینگانه‌وه‌ی شوو

به‌ خوڕ زه‌مه‌مه‌ی هه‌له‌په‌وه‌

واي داده‌نێ کچی که‌ کورد له‌ ده‌ریه‌کی دوورمه‌شار که‌ پره‌ له‌ عه‌تری به‌هار به‌ گه‌رووی خۆی که‌ ده‌لته‌ی به‌لقیری که‌ به‌ گه‌رووی زه‌ردوژۆلی که‌ ده‌لته‌ی به‌لقیری که‌ کە‌ی؟ له‌و کاتی

زه‌نویری که دنیا زیون‌ناژن کراوه، بژیچی؟ چونکه مانگمشو لیبی داوه و جیهانی سپی کردووه،
بژیچه زیون‌ناژن کراوه ده‌لینی به زیو چاندووته. لهو کاته‌دا که شو ده‌زینگیته‌وه کچی‌ک له‌م
دوله‌دا لهو کاتی به‌هارده‌دا نه‌گهر به خوږ زه‌مزه‌می هه‌لهری و گوزانیسه‌ک بلتی، نه‌نمه وه‌ک
ده‌نگی ناوه‌که ده‌چن.

جا نینجا دیته سهر هاتنه ده‌ری شکلی ناوه‌که. نیشاره به وهی ده‌کا که شه‌قولقه‌مهر هه‌یه
که له‌هه‌دیس‌ی کوندا هه‌یه، که پیغه‌مبهر به قامک نیشاره‌ی کرد و مانگ دوو له‌ت بوو،
پیتی ده‌لین شه‌قولقه‌مهر، ده‌لن:

به‌نه‌جازی نه‌نگوستی پاکی مه‌مه‌مه‌د

شته‌ی نوور به‌رووی مانگی عمرزا کشاوه

نوور به‌عاسماندا ده‌کشتی، به‌لام نهم به‌سهر عمرزا شه‌تیک‌ی له‌نوور راکیشاوه، نه‌ناوا
قامک‌یک هیناویتی.

ترووسکه‌ی برووسکه‌ی شوی دم به‌هاری به‌هه‌وره

له‌سهر عاسمانی زه‌وی راخوشاوه.

چۆن برووسکه له‌سهر ناسمان را‌ده‌خوشتی، له‌شه‌ویکی ده‌مه و به‌هاریدا که هه‌وری زۆره،
نهم له‌باتی به‌سهر ناسمانیدا راخوشتی له‌سهر زه‌وی نهم برووسکه‌یه راخوشاوه. نه‌مه شتیه
ناوه‌که‌یه که دپته‌هه‌ری. جا نه‌مجا ده‌لن نهم ناوه که ده‌گاتی نیسته‌فاده‌کی چیه‌یه:

له‌ههر گاز و پیتاژن و گاز‌ی ناوی نه‌گاتی

نیازی هه‌زاران گه‌زیه‌ی به‌نازی وه‌دی دئ

ده‌هه‌وژته‌وه داری چاکی به‌ودمی هه‌ناسه‌ی

شهنی نه‌رمه‌لاوتی دم پای نه‌خاتی.

له‌ههر گاز و پیتاژنک دیاره ههم گاز و ههم پیتاژ هه‌ردووک یانی شوین، یانی مه‌کان.
گازی دووه‌میش یانی ده‌نگ، یانی سه‌دا. گازی ده‌کا یانی پانگی ده‌کا. جا له‌ههر شوین و
پیتاژنک که ده‌نگی ناوه‌که‌ی گه‌بشتن نیاز و ناره‌زووی هه‌زاران گه‌زیه‌ی به‌ناز وه‌دی دئ،
پیتی ده‌هه‌وژته‌وه. «ده‌هه‌وژته‌وه داری چاکی به‌ودمی هه‌ناسه‌ی». چونکه داری چاکی ره‌مزی
پهریتی و وشکیتی و نه‌هه‌وژانه‌وه‌یه. داری سهر شه‌خس یا داری چاکی، داری پیره و وشکه و
نازه قابیلی بوژانه‌وه نییه. «نووری» ده‌لن:

له‌سهر به‌ستووی ژبان وه‌ک داری چاکی

به‌ته‌نیا مامه‌وه بێ به‌رگ و بێ به‌ر

گه‌لن بێ ته‌نتره‌ تاوی هومبم

له‌زه‌رده‌ی رۆژبه‌ری مانگی هه‌زه‌له‌هر

له شیعرې کلاسیکې نهم سردهمه ی کوردستانی ئیراندا نهمه په کتیک له خوشرین
شیعره کانه، نهم شیعرې نووری.

داری چاکیش که وا پیره و وشکه، ته ناندت نه و ش به بهر که تی هه ناسی ده بوژیته وه،
به ودمی هه ناسی، ده زانی ودمیش نهم هیزه به که به پتی باوهری جه ماوهری خه لک هیزتکی
سبحراوییه. که سیک توانا یا بهر که تیکتی تاییه تی هیه به چاک کردنموه برپک شت، برپک
ماران که سستی پچ چاک ده بیته وه، برپک شیتی پچ چاک ده بیته وه... نهمه پتی ده لیتن ودمی
پتیه». جا نهم داره چاکه به وا پیره و وشکه که ده بوژیته وه، وه هاشی ده بوژیته وه وه کو
داری لاوینی بهر دهم شنه پای لیده کا. ده زانی لاوین داری بیسه، به لام بی دوو جوړه: نهو
بیسه که بن نه ستور ده بی و زه لام ده بی و گه وړه ده بی نهمه جوړیکه. نهمی دیکه که
شو له و خه لکه و ده میتنه وه و سه و ته و قمر تاله ی لی ده چن، نهمه نهمه که به تی. نهم جوړه
بیسه پتی ده لیتن لاوین. جا نهم داره لاوینه هه تا ناخری هه زور نهمه، که با لیتی ده دا
ده شیتنه وه. نهم داری پیری سه شه خس و چاکه و لیده کا وه کو لاوینی بهر دهم شنه با. جا
نهمجا پاش نهمی ناو هاته درئی و درئی کهوت نهمجا ناو بهوختی بهر ده کاته وه.

به پتی نهم بهر کردنه ویه، به پتی نهم وره به ناو ناتوانی بهر او، مه به سستی سواره لیره دا نه ویه
بلتی ناو له خورا ناروا، نیسازتکی هیه، بهرنامه یه کی هیه، نامانجیتکی هیه. وهدوی
خه ونه کانی خوی کهوتوره، وهدوی تامانج و ناره زووه کانی خوی کهوتوره، بهو به له دهر وونی
خزیدا ناو بهر ده کاته وه:

نه لیتن تاجی زوهر و تی دورگی له سه ناوه دهریا

هه تا چاو هه تهر کا، شه پوله، شه پوله

له بهر ونا، له چرونا

به ناهنگه سه به ندی بزوتی خوشی

له بهر خوره تاوا نه لیتی سینگ کی ژینه نه هارن

نه لیتی: هانی هه ستانه دنگی خوشی

سرودی خوناو ی به هاره له گوچما

له هه شه به چوین، هه ده شته چوین

له دلما به بهر و ی بهر ی به دهریا که به شت

له تاریکه تار لکه کهم و ا به سه چو

زمانی تهر یکم

نهمتر خیر و خوشی له پچما.

ناو ناوا بیر ده کاتود. باشه نوو جیگایه من بزی ده چم چیه؟ من نارمزوم چیه؟ من
هله ده دای چیم؟ نهم هه موو حه ول و تهقه لایه له بهر چیه ده دیم؟ من ده موو بگم به ده ریا،
نامانجی من نهویه بگم به ده ریا. جا نهمجا ده لئی ده ریا چونه، ده ریا جیگایه که:

هه تا چاو هه تمر کا، شه پۆله، شه پۆله

له بوونا، له بوونا

ج به وجودی که بوونه که یه، ج به چوونی، یانی بزوتنه که یه تی، نهمه ده ریا یه. ده ریا
سرودیک ده لئی، نهم سروده:

به ناههنگه سه به ندی بزوتنی خوشی

سرودی ده ریا سرودیکی بزوتنه و سرودیکی به ناههنگه. ده ریا چونه:

له بهر خۆره تاوا ده لئی سینگى ژینه نه هارژى

ده ریا راکشاره، له ژیر خۆره تاوا و سینگى که ده هارژى ده لئى عه ینى ژيانه، ده لئى نهمه
ژيانه هه ناسه ددها.

ده لئى هانى هه ستانه دهنگى خروشى

دهنگى خروشى ده ریا دهنگیکه بۆ راپه رین، هاندانه بۆ راپه رین. من سرودی خوناووی
به هارم له گویندایه، من ده زانم باران ده بارئ، بارانی به هاره و نهویشه که هومیدی ژیان و
هومیدی بزوتن به من ددها. له بهر نهووی خوناووی به هار سرودیکه له گویم، به لام چۆن
نهم یهک ده گره وه، هه به ته نهم، من به ته نئیم:

له هه شهوه جۆبارئ، هه ده شته چۆمن

نیمه نه وه هه موو جۆبار و نه وه هه موو چۆمین که یهک ده گره وه. خوناووه بارانی ورده به
گشتی. خوشیه که ی نهویه هه که سه ده توانی مه عنای خۆی لیداته وه، به لام لیره دا ده یه وئ
بلن من سه رچاوه که له خوناووی به هاریسه وه یه. نهم ناویه که ژیان ددها به من،
به رده وامیوون ده به خشن به من. پاکیی خوشی سابهت ددکا که من له وه خوناووه پاکم، به لام
من ناوا یهک ده گره وه:

له هه شهوه جۆبارئ، هه ده شته چۆمن

هه سوومان پتیکوه ده توانین بیسه نه وه، له نه تیجه ی نه وه دایه که هه سوومان یهک
ده گره وه:

له دلما یه بهرانی به ده ریا که پشاق

بۆیه ناوا نیسانم په یدا کردوه که نیمه ده توانین به ده ریا بگه یین، چونکه به ته نئیم،
چونکه نیمه زۆرین.

له تاریکه تارلوگه کم وا بهسر چوو

زهمانی تهریکم

نو زهمان نهواره من له دلی کیتوه کهدا به تمنی تهریک مابیتم و کهسم له گهل نهبن.

نهر خترو خوشی له رتقا.

نهر نهوه کهوتومه ری و نهوه سهده تای حهر که قه، نهوه سهده تای بزوتنه، له بهیره کاتیک له گهل سواره ی به یه کهوه نهو شیرهی «کوش آبادی» مان ده خوتنه وه: «رستگاری قدمیست که زجا برکندت. خسته ای می پرسد رستگاریان کو/ به عبث قله کوهی را در پيله می نمایان/ و کسی نیست بهگوید باری رستگاری قدمیست که زجا برکندت».

نم شیرهی سواره نهویه که من هدر له رتقا وهری کهوتم نهر خیر و خوشی له رتقا. من رزگار بووم له نیتو کیتوه کهدا. نهر ههرچی دیته پیتش تازه رزگاری به. جا تا نهره قسمی ناوه که بوو. نه مجا شاعیر خوی ده لئ:

وهایه:

که کانیه به هیوا

بههارانه لووزو دهستن بهرو شاری ده ریا

نم هه مروه کانیه که بههاری دینه ده ری و روو به ده ریا له بهر نهو هیوا به ناوا ده رن.

بهلام داخی جهرگم له گهل هه بههاری

که رانه چله کن سهوزلانی

له خاکینه غمونی گرانا

نم نهو و ملی بههاره و کانی نهویه که نهر لهو خهوه خاکیه رابه چله کن و وه خه بهر بهن و بهیوزینه وه و بهکونه سر رتقا، که چی لهو کاته دایه من:

له دلتا غم و داخی نم ده رده سهوزه:

که ده ردی گرانی هه موو رتقواری وه نهوزه.

تو ده چی، رتقواری، به رتقادا ده رزی خه ریکی بهگه یه ی، بهلام له نیتو رتقادا کهدا خه ونوو چکه ده رگری و نهوز دده ی و ناگه به مه قسه د. که مده وامی، نهر چلی، نه گه یشتن به مراد و دست هه لگرتن له خه بات میژوی کورده، که نهویش ناوا داخی بو ده خوا و ده لئ به داخه وه له نیودی رتقادا خه لک دهو هستن. نه گهر نهو و مستانه نه پایه ده گه یشتن. بهم ته رتبه نم به شهی خه وه بهر دینه که سواره کوتی، له قو ناخی یه که مدها تا نهره بوو. جا لهره به دو او سواره خه ریکه نهر پهری پتده دا، که ورده ده کاته وه و ورده کاری به کانیشی یه که یه که به بیان دهکا، بهیانی دهکا هه ناوه ی چونه. نم ناوه چونه و ناوه که ی دیکه چونه، ده لئ:

له بهر نووری خۆدا

گهلی کۆتیه کانی شموارن

وهكو باندنه وان. باندنه نهگه له تاریکی را هاته پروناکایی شمواره دهین. کانیش، کانی چکۆله پیتی دهلێن کۆتیه کانی، بۆیه دهلی نهم کۆتیه کانیشانه شمواره دهین، عادهتیهان به نوور نهگرتوه.

زنی دم به هاواری هاری درۆزن ههزارن

دهزانی زنه لهپهرا ههلهدهقوڵی، زۆر بهزۆر و هاره، بهلام بهداخموه ئاوهدکی گهمه و درۆزنهوه هیچی تێدا نییه و بیدهیهوه نه دهبیته کانی و نه دهبیته چۆم. جا خوشییه کدی ئهوهیه ئهتیه دادهنیشتین و دهمانکوت نهمه لهسهر کتی دتهوه و نهمه لهسهر کتی نایهتوه.

زنی دم به هاواری هاری درۆزن ههزارن.

نهمه چۆن، نهم زنامه:

که تهسلیمی سهر و تهسلیمی بنارن

بنار، بناری شاخ هینه ترساندوونی، هینه تهسلیمی خۆی به سهریاندا زالی کردوه که تهسلیم بوون. له بهر ئهوهی تهسلیمی بهاره که بوون، تهسلیمی کتیه کهن. له زیندانه کدی خۆیان ناوێن بینه دهڕی. له بهر ئهوه:

بهین ههولێ ههڵدان و چارانی چارن

له بهر ئهوهی چونکه ئهوان هیچ ههولێک نادهن عیلاجێک بهخۆیان بکهن، ههڵدانێک، بهرزبوونهوهیهک به خۆیانوه بهین، چونکه تهسلیم بوون به شاخ و کتیه که، تهسلیم بوون به زیندانه کدی که تێیدا ههین و تهسلیم بوون بهو کۆمهلهگایه کدی که له نیویدا دهژین و پریشه له ستهم. نهمه دهلی:

به هیوان بهگرمیتن ههوری بههاری

رهها بن

له زیندانی بهردینی غارا.

ئهوه نییه نهگه ههور دهگرمیتن دهلێن کانی توڵی، نهمه به هیهان له دهروه ههوریک بهگرمیتن و ئهوان جا لهو زیندانه بهردینهی نێو غاره که یاندا پرگار بن و بینه دهڕی، خۆیان نهوهنده توانایان نییه وهكو خۆی دهلی سهری دهگهڵ بسوون و سهرهنجام رێگایهک بدۆزنهوه بۆ هاتنه دهڕی. نهمه به تهسای ههوری بههاری بۆیان بهگرمیتن، له زیندانه دا بیانهیتنیه دهڕی، له ئومیدی موعود دهگهڕی، له یارمهتیدهڕتکی دهروه دهگهڕی.

بهلام نهمه دهلی که خۆیان ناتوانن بینه دهڕی. وهریان نییه، به تهمان که سێک له دهڕی

بڼ پرزگاريان کا، له سر پتي خزيان ناتوان راوستن. نه گهر که سه که مش هاتو به جوتک
هينانيه دهرئ له زبنداني بهر دني غاره، نه مچا ناتوان پرژن، رتگا نادوزنموه، بهر دهرئ:
به هيوان بهر مچتن همور به هاري

رهان بڼ

له زبنداني بهر دني غارا.

له دوايه ليتي زياد دهکا، دهلت:

که چي وا که وي و دهسته مزي دهسلاتي رکه ي دژل و شيون

له بهر سامي رڼ و بهزيو و ته زبون

له گدل گزچي کردن گزنگتن،

چمولشمن له پتچي نزارا.

نه وانه هينده که وين، وهان دهسته مزي و که وي برون له موقاييل دهسلاتي رکه ي دژل و
کيتودا، زبنداني (که فسي) دژل و کيتو، له بهر سامي رتگا که و ترسي نه و رتگا دورودريزه
هيند بهزيو و ته زيون هر له گدل گزنگي به ياني ليتي دان، له گدل گزنگي هه تاو گزچي کردن
چمولشه دهرن ده نير نزار کيدا، له پتچي شاخ و کيوتکدا، ياني که له پيشدا ناتوان له
زبندانه که يان بيشه دهرئ تا يارمه تپه دهرتک دوايه دهستيان نه داته دهستي. هاتيشنه دهرئ
ناتوان به رتگا که دا پرژن، له بهر نه وه له رتگا ترساوون. نه مه جوتک ناوه.

نه مچا ده گه بڼه جوتکي دپکه. نه و ناوه ي که رلو مستاوه، نا، نه وه جوتري نه و ناوه به که
خزي دهرئ نه مه خراپش نيانه.

هه تا بهري تالي گراوئ

به دلما گمراوه

هه تا ياد نه که م ناوه به و ورمه بهر ديه کاري گراوه

نه لڼم سد مه خابن

وه خاغي که رووگي هه زاران نزي شينه بها هزي به تاسن

وه پوژنه وي همت و هان هه ناسن

چلونه که بهر وي گراوان نه بڼ

له نير چاوي نه و خاندانه

له ي چونه به ي پلوه.

باسي نه وه دهکا که من وه ختيک باسي بهري تالي گراوتک به دلما دي گراوئش نه و

به رده به. نه و ناوه به له ناست خزي راده وهستي، ناوي مه دهنه که پاش به نيک راده وهستي له

جیڳای خوی، دهبن به بهرد. ناو جهوههري بونی بزوتن و نهوهستانه. بهردیش جهوههري بونی وهستانه و نهبزوتنه. نهمه تهبدیل بوونه به دژی خوت. جا لتهردایه دهلنی من تا بیر لهوه بهکه معوه بهو ورمه بهردینهیه، یانی بهو و خونه بهردینهیه کاری گراوه و ناوا کۆلهی کوتراوه نهوه ناوه. نهوهش ناو. جا دهلنیم سهد مخابن، هزار حهیف. هزار حهیف له نیتو چاوی نهو بنه مالیه دا، بنه مالیه ناو. که زه مانیتک قبيله بوون بق هزاران دوعای باسکی شینی هزاران گیا، هزاران دار و درخت. هر داریک، هر دره خستیک، هر گیایه که بهرز دهبنته وه دهلنی باسکتیکی شینه و هاواری ناو دهکا. نهم هزاران باسکه شینهی که هاواری ناو دهکن روویان له کتی بوو؟ روویان له بنه مالیه بهو، روویان له وهجاخی ناو بوو. نهم ناوهی که بووژینه روه و زیندوکه روهی هست و هان و ههناسهیه. باشه نهو چۆن دهبو بیژویهک بیسین، چۆن دهبو زۆلنیک بیسین، که نهم زۆله گراوه، چۆن دهبو ناوا له نیتو خویدا نهم وهجاخه تهبدیل بی به دژی خوی و چۆنه بیژوی گراوان دهبنن. باشه له چاره نووسی نهو خانداندا بق لهی، یانی تۆفان، لاقاو، لاقاو و تۆفانیش تهناوت بهرکه تی نه ماوه، پیتی پراوه. باشه نیتو خاندانیکن له نیتو نیتو دا تۆفان دروست دهبن، کوا تۆفانه کتان؟ بق بوون به بهرد؟ جا نهمجا دهلنی که خویان که یشتنه نهو قهناعه تهوه بوون به بهرد، تازه نه به تشویق و لن پارانمه، نه به جیتودان و رهخنه گرتن چاریان ناکری.

نه سۆزه ی بلاتینی میری خونوای به هاری

له چیرۆکی کۆندا نهقلنیک دگتیر نهوه: «پادشایهک بوو پیتیان دهکوت میر خوناوکه. نهمه یادگاری نهو زمانهیه که نینسان باوهری بهوه هه بهوه که هر مهزه رتیک له مهزاهیری تهبیعهت خویهکی ههیه. خوی ناو، خوی باران، خوی خۆره تاو و رۆژ و مانگ و با». له زمانی کوردیشدا میر خوناوکه - میری خوناوکه به میری باران دهلن - دهیهوی نیشاره بهم نهفسانه کوردیه بهکا، دهلن: نه نهم سۆزه ی بلاتینه، نهم سۆزه ی که پیتی دهلاوتنیهته وه که خوی باران دهیلاوتنیهته وه، نه نهوهش که برا رپیواره کهی خۆی تووکی لن دهکا و رهخنه ی لن دهگری و قسه ی پتی دهلن (تووک کردن، فرهقی بهینی نزا و تووک: نزا، پارانمه و دوعای خیره، تووک دوعای شهرد و نفرینه) جا نه نهوهی که میر خوناوکه ی بههار دهلاوتنیهته وه، نه نهوهی که برای پیواری تووکی لن دهکا و نفرینه دهکا:

له کاسی عهوا، فتری رسانی ناکن

له مانا، به نامان و بریا

پهشمانی همرانی ناکن

له مانا، یانی له مانه وهدا و له مانگرتندا له مانگرتن و مانه ویدا، ج به ناماندا

به‌زیج به بریا هاتبایدی په‌شیمانی همر مانده‌کدی خژی نا‌کا. یانی جاویدانه‌یی هدی.
تازه له بهرد بونی خویدا قابیلی نیسلاح نییه، تازه ناگزویی.

وده‌ا گدی لمشی بهو که به‌ردینه گاری دراره
که‌چلتیکه، کژپژن و حیلمی نهماره

که، یانی به‌ند، گاو گردنیش نه‌ویه که شتیک ده‌شکن پی پیته دهنوسیتنه‌وه، وده‌ا
گدی لمشی بهو که به‌ردینه‌ی که کراوه، گاو دراره و پیکه‌وه نوساوه، وه‌کو نه‌سپیک ده‌چن
کژپژن و حیلمی نهمابن، تازه له‌وه که‌وتوره بگژپژن. ناخه‌کدی ده‌لن:

وده‌ایه که همر گیایه له‌وه ده‌شته شین

لهمر ماته‌می ناوه‌به‌ردینه سهرشون و سهرگرمی شین

عادت وایه له وه‌ختی تازن و ماته‌مدا قه‌دیم خه‌لک سهری خویان به خم شین ده‌کرد،
خمیان له لکی سوزانی و لهمر شانیان دده‌ا، بزیه پیته ده‌لین سهرشین، سهرشین که‌سپیکه
که تازتیاره. ده‌لن همر گیایه‌ک له‌وه ده‌شته‌یه یا شینه یا سهرگرمی شینه، یا سهری شینه،
یانی ماته‌می گرتوره، ههموو ماته‌میانه که بژ ناو نایه. من لام وایه نم به‌شی که نیستا بژم
خوتندییه‌وه‌ده‌بو ناخه به‌ش بپیش نه‌وی که ده‌گانه نه‌وی ده‌لن:

له نتو نمو ههموو ناوه همر چاوه‌یه‌ک

باوی همنگاری خۆشه

یانی نم دووانه، نه‌وی نیستا خوتندهموه، رهمز و نیشانه‌ی هه‌ره خرابی ناوه. نه‌وی
تریش که ده‌لن:

له نتو نمو ههموو ناوه همر چاوه‌یه‌ک

باوی همنگاری خۆشه

نه‌ویش رهمز و نیشانه و میسالی کامیله بژ چاکی و بژ حیات و حه‌ره‌که‌تی ناو، نه‌و
دووانه ده‌بو به‌کونه ناخه‌ی شیره‌کان، به‌لام له همر حالدا نم نوسخه‌یه وای نه‌کردوه. بزیه
نیستا ده‌گینه نه‌وعیتی دیکه‌ی ناو، نه‌و ناوه‌ی که راده‌هستن، نه‌ویش گۆله.

گدلی گۆله له‌وه چۆله په‌خسیری خاکن

به‌رویا گلا وک چه‌مۆله‌ی کلۆلی وهره‌ن

وه‌ختیک ناو ده‌چن و له گۆلنیکدا راده‌هستن ته‌به‌ن داره‌کانی ده‌وریه‌ری به سهریدا
شۆم ده‌بنه‌وه، که‌لاکانیان که ده‌که‌ویته نیو ناو ده‌لن چه‌مۆله‌ی لن ده‌نن. چه‌مۆله‌ی کلۆلی
لن ده‌نن. دیاره نه‌وه دوو مه‌عنای هدی. یادی به‌ختر، جاری واهو نیسه لهمر نه‌و دوو
مه‌عنایه کیشه‌مان بو، که مه‌عنا نه‌سلویه‌کدی کامه‌یه. تۆ ده‌توانی دوو مه‌عنای لن به‌دی.

«وهكو چه مژله‌ی كلژولی و هریوه» یانی نهم گه لایه‌ی که که مروتوته خوارئ ده‌لیتی چه مژله‌ی به کی کلژولیمه و هریوه. نوونه‌که‌ی دوايه نوونی جمع بئ، نهمه جۆزیکه. جۆزیکه‌ی نه‌ویه بلین. «وهكو چه مژله‌ی كلژولی و هریون»، نهمه دوو جۆزه. بلیتی به پرویا گه لا وهك چه مژله‌ی كلژولی و هریون.

گه ماری زلی نژده، وا تهنگی بئ هه‌لچنیهون،

که بئ ده‌رفه‌تی پتکه‌نیهون به سه‌د به‌رزگی زه‌رده‌ماسی

تۆ ده‌زانی زۆر جار له نیتو چۆمدا که سه‌یری ماسی ده‌که‌ی، ماسی به‌ینتیک خۆی هه‌لده‌گێترنه‌وه به‌رزگی ده‌رده‌خا و به‌رزگی‌شی سه‌یییه، نه‌وه و هه‌رزشیکه ماسی ده‌یکا له‌نیهو ناودا. جا نهم خۆ هه‌لگێترانه‌وه‌ی ماسی نهم به‌رزگ ده‌رخسته‌نی که سه‌ی و جوانه، سواره نه‌وه ده‌شبه‌تێن به‌ پتکه‌نیهون چۆم یا به‌ پتکه‌نیهون ناو، ناو به‌ وه‌سیله‌ی نهم هه‌مووه زه‌رده‌ماسیه که هه‌لده‌گێترنه‌وه و به‌رزگی سه‌یی خۆیان ده‌رده‌خمن ده‌لیتی ددانی سه‌ی خۆی ده‌رده‌خا. بۆیه نهمه به‌ پتکه‌نیهون ناو ده‌شوبه‌تێن.

به‌لام زلی نێزه یانی نێزه‌ی زه‌ل ده‌ واقیعدا، پاش و پتیش کردنه، یانی قامیش، نێزه‌ی قامیش، وه‌ها ته‌نگی بئ هه‌لچنیهو و گه‌مارۆی داوه که ڕیگای نه‌ماوه ته‌نانه‌ت ماسیه‌کانیشی جارێک خۆیان هه‌لگێترنه‌وه به‌رزگی زه‌ردی خۆیان نیشان به‌دن و ناو جارێک وه‌كو پتکه‌نیهون، پتکه‌نیهون بکا به‌ مانه.

لق و پۆپ و هه‌زگه‌ل

وه‌ها ده‌رووشتی ته‌نیهون

که بئ لهرسه‌تی چاوه‌برکێن

له‌گه‌ل عمرشی پاکن.

ناو ده‌بن له‌گه‌ل ناسمان چاوه‌برکێن بکا نه‌مستیره‌کان ڕه‌نگی خۆیان و عه‌کسی خۆیان له‌ نیهو ناودا به‌ینه‌وه، به‌لام هه‌نده لق و پۆپ و هه‌زگه‌ل له‌ ده‌رووشتی کۆ بۆته‌وه و ته‌نیویتی ناسمانی لێ دیار نییه تا چاوه‌برکته‌یه‌کی له‌گه‌ل بکا. نهمه‌ش به‌شیکه. نهمجا به‌شیکه ده‌گاته ناوێک، که نهمه ناوێکه ڕاده‌وستن، که هه‌یج ناکا، ناوێکه که ده‌روا، به‌لام پاش به‌ینتیک ته‌واو ده‌بن و وشک ده‌بن و جۆکه‌که وشک ده‌بن، ده‌لێ:

هه‌تا جۆکه ناوێ به‌ وشکی نه‌بینم

نه‌لێتی مێترگی ڕوخساری که‌رتکی کال و مناله

به‌ کورۆی ته‌ممن چاره‌جوانته‌کی ڕه‌خه‌روشوخاله،

ته‌شه‌نداره چه‌رگی برینم.

چار نهو شته په که پیتشو حاصلتیکي لږ بووه، زهر عاتتیکي لږ بووه، که غتیکي لږ بووه، جوړه کی لږ بووه، بهلام درواوه توهو، نیتسه هیچی لږ نییه، بهلام جیگه که دیاره که نه مه جیگای گنم بووه، نه مه په چاره گنم، نه مه په چاره جو، نه مه په چاره نوک. ده لږ ژنی جوان که سه پری ده که ی با پیریش بیت، نه که خوشی جوان نه بیت چاره جوانه به جحیتلی جوان بووه جا جوکه ناویش وایه، چ نیستا وشک بیت. یادکاری نهو په زمانتیک ناوی پتدا هاتوه، وه کو ژنیکي خاوه نه مه نه که به که چیتلی جوان بووه، بهلام چوڼ؟ ته شیبهی ده کا به روخساری کیرتیکي کال و منال. نه روخسار دوشو بهیتن به مېرگ. ته من وه کو گاسن کووژی به سهردا هیتا بیت، چوڼ مېرگتیک گاسن دپرووشیتن، کووژی لږ ددا، ته منیش له سهر مېرگی روخساری کیرتیکي کال و منال ناوا کووژی خوی دادنه و پیری ده کا و دهیکا به چاره جوان. جا هدمو نه وانه وه کو جوکه ناو تیکن که له پیتشدا ناوی تیدا بوو بیت، بهلام نیستا وشک بوو بیت، نهو په که نو دهیسی ته شیبه کانی سواره سن چوار ته شیبهن له نیو یه کدا. حاله تیک به حاله تی دووهم، حاله تی دووهم دوشو بهیتن دږ به حاله تی سته هم جا له حاله تی چوار هم و پینجه مدا ده کاته نهو جیگایه ی که نهو مه به سته تی، جا ده لږ، که وا ده بینم.

ته شه نداره جهرگی برینم.

ده توانی دوو معنای هیت. په کیان نهو په وږی گتیریه وه، یانی ته شه نداره برینی جهرگم، جهرگم که برینداره برینه که ی ته شه نداره. نه مه جوړتیکه، په کیانیش نهو په، ده بیت بلتی جهرگ به معنای عومقه، یانی قولایی، نهو نییه ده لږن نیو «جهرگه» قولایی برینم ته شه نداره، له بهر نهو جهرگی برینم به هردووک جوړ ده توانی حیساب به کی. برینی جهرگم یا قولایی برینی جهرگم.

پاش نهو هدمو نهو به خوی بیر ده کاته وه نهو هدمو نهو ناوه یه که به خسار چوو، یه که به فیرې رژی، یه که راوستا، یه که بوو به دژی خوی، یه که بوو به جاش، پاش نهو نهو هدموی، ده لږ:

به لږ، دووړه گهرمتنی دهریا

به لږ، وایه، کانی هوارن

نمز انم

نموانه که پاروی ناوڼ بژان

نمز انم له رتکا،

مه ترسی گه لږ ژنگ و ژلږن.

بهلام کاکه نهو گشته عقلی خسارن

نەمە لە دوو مەسەلی کوردی دەپویتی کەلک وەرگرتی. یەکیکیان نەوێه بە کوردی دەلنی «گەرمیتن دوورە بۆ پیاوی هەزار» یان «گەرمیتن دوورە بۆ پیاوی فەقیڕ». قەدیم خەلک لە کویتستانەو دەبوو بێتە گەرمیتن بۆ کار و کاسبی، کار و زەرەعت و فەلاحەت لە کویتستان کەم بوو، خەلک دەبوو برۆ و بچیتە ولاتی گەرمیتن و گەرمەسێر و لەوێ کار و کاسبییەکی بەکا و پاشان زستانەکی [نەوێ پەیدای کردووە] بیهێنیتەو لەگەڵ مالا و مندالی خۆی بیهوا. جا دەیانکۆت خەلکی فەقیڕ ناگاتە گەرمیتن. نەمە یەکیکیان نەوێه بە دەلنی گەرمیتن دوورە بۆ پیاوی هەزار.

یەکیکیانیش لە مەسەلیکی دیکە نیستیفادە دەکا، دەلنی «هەر عەقلە لە خەسارتیک» یانی تۆ دەبێت خەسارەتیکت تەوش هاتبێت، تۆ دەبێت زەرەتیکت کردبێت جا دەرسی لێ وەردهگری، دەلنی بەلێ وایە، ئەو هەموو شتێکی کە تۆ بۆت باس کردم، یا خۆم دیتم بە چاوی خۆم ئەم دەرە و ئەم کۆلەمەرگییە بە سەر ناو هات خۆ منیش ناگادارم، بەلێ وایە. بەلێ دوورە گەرمیتن و دەریا، بەلێ کانیش هەزارن، کویتشمان گەرمیتن دوورە بۆ پیاوی هەزار، ئەو راستە. دەشزانم ئەو ناوانە کە دەژۆن هەموو بە جێگای خۆیان ناگەن: بەشتیکی بۆار ناو ددەن، یانی گیای بێکەلک، نیستیفادە یەکیان لێ دەکێکێ کە لە جێی خۆی نییە. دەشزانم لە پێگادا مەترسی زۆر ژەنگ و ژار و موشکە و دەردەسەری و کۆلەمەرگی هەیە، بەلام ناخو چی بکە؟ نەئێ نەگەر ئەو نەکی چی بکە؟ دەبێت ئەو ئەزمونانە بکە، دەبێت بەم پێگایدا برۆی چونکە کاکە ئەو گشتی عەقڵی خەسارن. «هەر عەقلە لە خەسارتیک» ئەگەر تۆ ئەو خەسارەتت بە سەردا نەیت و هەموو ئەو زەرەرانە نەکی و هەلەمەستییەو ئەزمون پەیدا ناکە. لەبەر ئەوە ناتوانی بە مراد بکە، لەبەر ئەوە سەیر نییە کە ئەم کوێرەوەرپیانەمان بە سەر دێ. ئەوانە هەمووی دەبێت ئەزمونی تازە و هەر خەسارتیک دەبێتە عەقڵتیک. بەم تەرتیبە قەسە ناخو خۆی دەکا. دەلنی ئەم پێگایانە کە کەوتنە بەرمان، ئەم زەحمەتە، ئەم کوێرەوەرپییە، ئەم کۆلەوارپییە ئەمە چارە ناکرێ. ئەمە دەبێت بێ، ئەمە بەشتیکە لە ئەزمونی پێگەیشن، بەبێ ئەوە پێگەیشن نییە. جا ئەمجا دەگاتە سەر ناوی ناخو.

لە ناو ئەو هەموو ئاوە هەر چاوەپەک

باوی هەنگاری خۆشە

بە تەنیا ئەو شارەزای کۆسپ و کەندالی پێتە

چونکە بۆ ئەوێ تۆ پێگەیی موهیم ئەوێه پێگاکەت بزانێ، شارەزا بێ کە ئەم پێگایدا چەندە کۆسپ و کەندال تێدا یە، جگە لەوێ دەبێت باوی هەنگاویشت خوش بێ، دەبێت بە ورە

بی، دهی دلت پتی خوش بی، دهی زموخت لسمری هبی. نو ناره «هوهل مدنلی زییه. ناوانی بهری زییه» هوهل مدنلی که دهی بیگاتی نوویه وکو میللت رزگار بی. لیره دایه که قوناخی یه کم و قوناخی دووهم یا ناوانی نیزیک و ناوانی دور دباری دهکا. ناوانی نیزیک نوویه، نو جوکه و جبارانه ههمو کو بینوه پیکوه بینه زییه و نو زییه شوپهناره به رزگاری میلی. دهی تو وکو نه نووه سهره خو بی. بی نووه تو ناتوانی له گدل دریا یک بگریه و و ابو شرتی لازم نوویه که تو بزانی یه کم هنگاوت دروستکردنی نم زنی گموره یه که بریتیه له یه کگرتنه و میللت و سهره خو بی و رزگاری میللت، بهلام وکو سواره دلتی شرتی دووهمی نوویه، جا به وش نه وستی، ناوانیکی دورتر و بهرتریش هبی، نویش نوویه له گدل به شمریبت، له گدل دریا ی نیشان تیکدل بیه و، بز دروستکردنی جامعیه کی پر له عدالت و نازادی و برابری، جا بزیه دلتی:

هوهل مدنلی زییه، ناوانی بهری زییه

نم زانی له هلدیره هانی بهری

هانی به هیزیه کی کیه. نو کاتهی هلدیره دیردی. تو تا حمودیت به سر نه یه و تا نه کوی و تا هلدیره کوی پتی قوی نابی.

له نسکوند و چالایه هلدان و گتشی

وهختیک جتگاهیک نه سکونده و چاله، بهرزیاییه که و نوییاییه که. نه سکونده که بهرزیاییه و چاله کهش نوییاییه له کاتیکدا، لهو نه دهدا هلدیدا و گتیش دخوا، تا نه چیتته نیتو نم بهر و نرمیه و نه ده توانی هلدیدا، نه ده توانی گتیش بخوا، جا دلتی:

بهری شینی سمر شانی دریا یه دینی گمردی

نم دلتی زبانی که ریزی بز ناره. که ریز نوویه ناره که به ژیر عهرزدا دی. دلتی تا کی به ژیر عهرزدا برزی. «بهری شین» پندیکی له میترینهی کوردیه. نه گمر بهری شینان له سمر شانی که سیک به ستایه نیشانهی عیب و شوروی و شهرمزاری بو.

نم زانی له بین ناگونی پتیه پتلاوی تاسی پهای له بین

نم پتیهی که پتلاویکی له بین، نه و پتلاوش له چی دروست کرابن، له مدیلی پهایه کردن، یانی مدیلی پهایه کردن و حه رکهت بز بویته پتلاویک و چوپتیه نیتو پتیه و، نو پتیه له بین ناگونی.

نه وهستان نه وستی به دستن

که خارلوی نقش و سواوی سوئی بین

وهستانیش، یانی ماندوویون، ماندوویون ناتوانی بهم دسته بویری یا پتی بوستی،

دهره قه‌تی بڼ، که ندم دهمسته څارلوی نښه. شتيک که ده‌څارن پاني راډي. و سواوېشه له ژان و نازار، هيند ژان و نازار و ناروحي تي و مهينه تي چټشتوه، هيند له نيو خدم و خه‌فته و کوټره و مريدا ژباوه و راهاتوه که تازه څاراوه. جا دهمستيک له جيتگاهه‌کي ناو ادا گوره بويي و څارابن و هستان پتي ناوه‌ستی. جا ده‌لي:

له هدر شوتن راهاوه، داماوه، کاري تمواوه

ده‌کړن پلي کاري کراوه. نه‌گه له جيتگاهه‌ک راها، بيړي کړدوه. ليره‌دا مه‌به‌ست له بيړ کړدنه‌وه و ته‌زه‌ل‌زول و راړاييښه. له هدر جيتگاهه‌ک که راها، که‌وته بهر بهر، که‌وته خه‌پالاوي بون، که‌وته سهر ته‌وي گوماني لن په‌يدا بو سهارت به راستي و په‌وايي رتيازده‌کي څو، لهو جيتگاهه‌دا نستر داماوه و کاريشي کراوه. نستر تمواوه. هه‌ناوي به هه‌نگاو. ناو به‌وه که هه‌نگاو بنن هه‌ناوي هه‌يه و هتزي هه‌يه و تواناي هه‌يه. «نه‌سره‌وته کوله‌که‌ي روحي ناوه»، به‌لام هه‌مو زنده‌وه رتيک کوله‌که‌يه‌کي هه‌يه که روحي له‌نيو نه‌وه کوله‌که‌دايه. نه‌گه نه‌وه کوله‌که‌يه شکا روحي‌که‌ي ده‌فته‌وتي. کوله‌که‌ي روحي ناو نه‌سره‌وته‌که‌يه‌تي. به‌م ته‌رتيښه خه‌وه‌به‌ردينه تمواو ده‌بي. جا ليره من حوالم داوه‌له کورترين موده، له که‌م‌ترين و هختدا نه‌وه مه‌غنايه لن بده‌مده‌وه، نه‌گه تر به‌راستي بته‌هوي خه‌وه‌به‌ردينه بزاني، جگه له مه‌غنا راسته‌قينه‌که‌ي، نه‌من ته‌نیا مه‌غنا راسته‌قينه‌که‌م ليک دايه‌وه. نه‌گه بته‌هوي هونه‌ره شيعريه‌که‌شي بيتنيه‌گوږي، پټکه‌وه گونجاندني ندم هه‌موه وشه جوانانه له نيو رسته‌په‌کدا. دارشتني کوټله و مه‌فته‌عه جيا جياگان، جگه له‌وه ده‌ورتيکي که خه‌وه‌به‌ردينه بويي‌تي له به‌ر کړدنه‌وي زمانتيکي فاخير، زمانتيکي هونه‌ري بو شيعري کوردي، ته‌نسي‌ري له‌سهر هاو زده‌ماناني څو، يان سي سال دواي خه‌وه‌به‌ردينه که نيسي‌تا بڼ، نه‌گه بته‌هوي له سهر نه‌وه قسه بکه‌ي په‌کجار زوري و هخت ده‌وي. نه‌من څوم لام وايه نه‌گه عومرم هه‌بي. په‌کتيک له هاشتيني نه‌وه کارانه‌ي که من ناره‌زووم هه‌يه له ژياندا دوو شتن. زور شته، به‌لام لاني‌که‌م دوو شتيان له لام مه‌به‌ستن، به‌لام به‌عه‌زه و هختيک خه‌وه‌به‌ردينه که نه‌وه‌ليانه. پټم خوزه کتي‌تيک بنووسم هدر ناويشي بنټم «له‌سهر خه‌وه‌به‌ردينه». نستر جا هه‌موو شتيک له‌سهر خه‌وه‌به‌ردينه. پټشه‌کيه‌کاني، زه‌مينه‌فکريه‌کاني، زه‌مينه‌فدره‌ه‌نگيه‌کاني، خه‌سايس و تايه‌قه‌ندي زمانه‌که‌ي، ته‌نسي‌ري له چي و ده‌رگرتوه، ته‌نسي‌ري له‌سهر کي داناوه، نه‌وه به‌شي‌کيتي. من له راستيدا پټشم خوزه له پله‌ي دووه‌مدا له‌سهر نه‌ده‌بياتي کوردي سالي ۴۷.۴۶ و ته‌که‌ليوني نه‌وه نه‌ده‌به له‌که‌ل بزوتنه‌وه سياسي و له‌که‌ل بزوتنه‌وه چه‌کداريه‌که‌ي ۴۷.۴۶ پش شتيک بنووسم. چونکه ته‌وه‌يان به تاقي ته‌ني نه‌ده‌بيات نيه‌يه، نه‌مه‌يان به‌شي‌که له تاريخ، له مي‌ژوي گه‌لي کورد. نه‌ده‌بياتي ندم سه‌رده‌مه به‌شي زوري له

پێوهندی له گهڵ نهو چه ره که ته سیاسیه دایه، نهک چه ره که ته چه کداریه که: له بهر چه ره که ته سیاسیه که ی که له دوری دوو هه می چالاکیی ئێمه دا، له سالی ۱۳۴۵ بهم لاوه دهستی پێکرد. بهشتیکی زۆری نهو چالاکییه نه ده بی و فکری و فرههنگیه له گهڵ نهو سه ری هه لدا، جا ته نسیری دانشگای تارانیه له سه ره، ته نسیری راهه پنه کانی نوروو پای له سه ره. ته نه نه ته نسیری چه وادیسی پارسی ۱۹۶۸ ی له سه ره، هه تا ده گاته دوریه که که ۱۹۶۸ ی میلادییه. هه سه رو نهو دوریه هه تا ده گاته ته واپوونی ده هه ی شه ست، ده هه ی شه ست ده هه ی که تاریخییه له میژووی نوروو پا شدا، ده هه ی که جوولانه وه ی فکری، فرههنگی - شۆرشگری و را دیکاله له عاله دا.

ئه م ته نسیره جیهانییه ئێمه شی گرتوه و ئێمه شی برده نیتو باو هشی خۆی، به لام ئێمه رهنگیکی کوردیان لێدا و به م ته رتیه به کتیک له شوعبه کان یا به کتیک له لقه کانی ئه م بزوو ته وه جیهانییه له کوردستاندا سه ری هه لدا، به لای منه وه نهو شه تیکه که تا ئێستا یا ته وه جوهی پێ نه گرا وه یا که می له سه ر نوو سرا وه. هیوادارم نه گه ر عومرم مه ودا بدا له سه ر نهو دووانه به توانم به نووسم - به لام له راستیشدا سی ساله وا ده لێم - له بهر نهو نیتو زۆر به ته ما مه بن.

بۆکان به خه وه به ردینه و به سواره وه جوانه. خۆ دیاره گومان له ودا نییه که سواره ئی هه مه وه گه لی کورده، ئی هه مه وه نه ده بیاتی کوردیه، ئی هه مه وه نینسانیکی ئازادیخوازیه، که بیری له عه داله ت و به راهه ری نینسان کرد بێته وه، به لام هه یچ گومان له ودا نییه که وه کو هه مه وه که س شانازی به که می ئی ولاته که ی خۆ به تی، شانازی به که می ئی نهو شاره یه که زمان و فرههنگه که ی له وئ فیر بوو، له وئ وه ری گرت. جگه له وه له بیرتان نه چیه که بهشتیکی زۆری شانازییه که ی نهک ئی شاره که، به لکو هی نهو دیوه خان و بنه ماله شه که له وئدا زمانی کوردی، فرههنگی کوردی، شیعری کوردی هه یته باو بوو، هه یته به یان ده کرا، هه یته ده کو ترا، جهمدل و لێکۆلینه وه و گوشتوگۆز و شه ره شیعیر به یو به شه وچه له ی دیوه خان. سواره به که مین زمانه وانی و فرههنگ و زمانناسی کوردی له وئ په یدا کرد. جگه له وه بۆکان جێگا یه که که شاعیرانی دیکه ی وه کو هه ژار، وه کو خاله مین، وه کو هه قیقی، وه کو سه ید کامیل، وه کو نووری - لێ هه لکه وتوه، نهو له دوری جمهوری کوردستاندا - پێش جمهوری کوردستانیش ئی وه کو نه ده ب، وه کو سه یفی قازی لێ هه لکه وتوه: راسته سه یف زیاتر رهنگه به ره وه هه هاباد حیساب به کری، به لام نه ته زه زانی له نێزان مه هاباد و بۆکانه نهو پیاهه گه ورنه ی لێ بوون. میسباح خۆی له قوژاغی نیتوان وه فای و سه یفی قازیده. له ساکار کردنی زمان، له پاراوکردنی زمان، له ده رخمستنی شیعره کو نه ره ق و ته قه کانی

عمره‌بی و فارسیی کۆن له‌وانه‌دا نه‌ده‌ب خۆی دوور خسته‌وه له‌ عمره‌بی وه‌فایی و سه‌رده‌می وه‌فایی و پێش وه‌فایی، به‌لام جیاشه‌ له‌ سه‌یفی قازی. راسته‌ زمانه‌که‌یان، زۆر وه‌کو یه‌ک ده‌چێ. هاو‌ده‌م و دۆست و براده‌ریش بون. به‌لام له‌ نی‌وه‌رۆکه‌دا سه‌یفی قازی زیاتر به‌رو نی‌وه‌رۆکی کۆمه‌لاه‌تی. سیاسیی چوو. بۆیه‌ نه‌گه‌ر تۆ به‌ حیسابی دانته‌ی نه‌ده‌ب قۆناغی گواسته‌وه‌یه‌ له‌ وه‌فاییا بۆ سه‌یفی قازی نه‌وه‌ی هیچ گومانی تێدا نی‌یه‌، نه‌وه‌ی له‌ نه‌ده‌بی کوردیدا ده‌بی حیسابی بۆ به‌کۆی نه‌وه‌یه‌ که‌ سه‌یفی قازی مامۆستای شی‌عری کوردیه‌ له‌سه‌ر شی‌وه‌ی کلاسیزمی نوێ. شی‌عری‌که‌ بۆیه‌ پێی ده‌لێن کلاسیک چون‌که‌ له‌ وه‌زن و قافیه‌دا وه‌زن و قافیه‌کانی خۆی تا راده‌یه‌ک پاراستوه. هیچ که‌س نی‌یه‌ له‌ ژێر ته‌نسی‌ری نه‌ودا نه‌به‌وێن له‌ هه‌موو شاعیرانی ده‌وره‌ی جمه‌ووری و پاش جمه‌ووری.

سه‌یفی قازی به‌و نی‌عتی‌باره‌ که‌ شاعیری‌کی کلاسیکه‌ که‌ وه‌زن و قافیه‌ی پرعیادت کردوه، به‌لام کلاسیزمی نوێیه‌ چون‌که‌ دووری خسته‌وه‌ له‌و کلاسیزمه‌ی که‌ ته‌نیا به‌ شی‌عری غه‌رامی‌وه‌ خۆی ده‌به‌ستێته‌وه‌، به‌ عیشق و عاشقی و پێشده‌ه‌ل‌گوتن و زولف و خالی دوله‌ره‌وه‌، به‌ل‌کو شی‌عری خسته‌ سه‌ر ژبانی رۆژانه‌ی خه‌لک و شی‌عری خسته‌ سه‌ر به‌واری لی‌ته‌رسینه‌وه‌، که‌ نه‌و مه‌للته‌ به‌و دو‌اکه‌وتوه‌. هه‌ندێری نه‌وه‌ بوو که‌ نی‌مه‌ ده‌بی راپه‌ڕین، نی‌مه‌ ده‌بی ده‌وله‌تی خۆمان هه‌بی، نی‌مه‌ ده‌بی دو‌اکه‌وتویی خۆمان چاره‌سه‌ر به‌که‌ین. جگه‌ له‌وه‌ مه‌وزووعی شی‌عه‌که‌شی له‌ خه‌یال برده‌ ده‌ری و هه‌تای کردی به‌ واقی‌ع، دێیه‌کی کوردی، زستانیکێ کوردی ساز کرد. زستانه‌که‌ی سه‌یفی قازی شا‌کاری‌تی. «سالی هه‌زار و سێسه‌د و دوا‌زد، بیستی فه‌روه‌ردین داد و بێ‌ده‌ده». یانی بیستی فه‌روه‌ردین بووه‌. خا‌که‌لی‌وه‌. که‌ نه‌و به‌فره‌ زۆره‌ هه‌بووه‌ و مه‌ر و مالات هه‌موو قه‌ریان ته‌ی که‌وتوه‌. نه‌م جۆره‌ی که‌ نه‌و با‌سی ولات ده‌کا زستانیکێ واقی‌عیه‌یه‌ نه‌ک زستانیکێ خه‌یالی، به‌راستی قات و قه‌ری‌که‌ پروی داوه‌. که‌ با‌سی کۆچ و کۆچار ده‌کا، با‌سی عێل و عه‌شیره‌ته‌کان ده‌کا، نه‌و عێل و عه‌شیره‌ته‌ن که‌ هه‌ن، مه‌وجودن، به‌ نه‌سیانه‌وه‌، به‌ زین و به‌رگیانه‌وه‌، به‌ ره‌بازیانه‌وه‌، به‌ مه‌ردۆشیانه‌وه‌.

پاش نه‌وانه‌ ده‌چێته‌ نه‌تو قوولایی بزووته‌وه‌ی رزگاربخوازی کوردی، هه‌ندانی بی‌ری کوردایه‌تی. بۆیه‌ سه‌یفی قازی به‌ مامۆستای دوو شت حیسابه‌، به‌ شی‌وه‌یه‌کی هیچ قسه‌ له‌سه‌ر نه‌هو که‌ ناتوانی که‌س گومانی تێدا به‌کا، یه‌ک. مامۆستای بی‌ری کوردایه‌تییه‌. دوو، مامۆستای نه‌ده‌بی کوردیه‌یه‌، نه‌ده‌بی نوێ. نه‌هه‌ن مه‌به‌ستم شی‌عری نوێ نی‌یه‌، مه‌به‌ستم نه‌ده‌بی نوێیه‌ به‌ مه‌عنا و نی‌وه‌رۆکه‌وه‌. هه‌ر هه‌موو که‌س له‌ ژێر ته‌نسی‌ری‌تی. له‌ نووسه‌رانی نه‌س‌ری‌ش مه‌سه‌له‌ن یه‌کی‌کی وه‌کو قازی کاکه‌ حه‌مه‌، قه‌زنجی، یه‌کی وه‌کو مه‌لا نه‌مجه‌د قه‌لایی، یه‌کی وه‌کو حاجی ره‌حمانا‌غای باوکی من، یه‌کی وه‌کو حه‌قیقی، یه‌کی وه‌کو خاله‌مین، یه‌کی وه‌کو

سەید کامیل، وەکو نووری، هەژار و هێمن بە تەواوی پێشان لە جێگا پیتی سەیفی قازی
داناو و چەکە ئەو شکاندوووەتی. بۆیە نووسین لە سەر سەیفی قازی پەکیک لە مەجمەسە
زۆر گرێگەکانی پاسکردنی ئەدەبی کوردییە لە کوردستانی ئێران و بەداخەوێ زۆر کەمی پاس
لەسەر کراوە. ئەویش تاییەقەندیی خۆی هەیە.

---

١ - ئەم وتووێژە کاک «سەلاحەددین موهتەدی» (سالی ٤ - ٢٠ ز) کراوە کە لە ئینتەرنێت
وەرگیراوە.

له بارى چيښى «بژارده پيښى» دا، رځلان بارت له شونتنيكدا دهلي: «نهو هممو بژارده يه، نهو هممو سهره تايه»^(۱) ورك نهو ي گوتيتي گرفتى دوزينه وى راستيه كان، له راستيدا گرفتى دوزينه وى دهسپيکه كانه و له بهر نهو ي بډ دووان له مهر باهه تتيكه وه. ده كړي چندان دهسپيكي جزواو جزو دستنيشان بكرئ، كه واته هر سهره تايه ك ريگا بهرو حه قيقه تتيكي جيا لهو ي تر دهرده يا. نه كهر نه م ليكدانه و يه له بارى گوت ي بارتدا راست يئ، بډمان ه يه بډچونه ك ي بهم شتويه رافه بكه يئ: «نهو هممو سهره تايه، نهو هممو حه قيقه ته».

نه م گوت يه ي بارت، خزمه يه تتيه كى نزيكي له گمل پترسپيكتيويسمى (روانگه باوه يري) نيجه دا ه يه كه دهلي: «نهو ي من بډ لاي نيجه كيش ده كا، فلا ته يان فيساره كتتيه ي نييه بگره بژارده پيښيه كه يه تى، واته نهو ميتډه ي بډ نووسين ره چاوى ده كا. «بارت دواچار بهم نه نجما ه ده كا كه» له هر چي شوننه بډت ه يه ده فستمرى يادداشته كانت ه لگري و نه نه نديشه يه ك، بگره ته كانيك بنووسي ه وه.»^(۲) و بهم جزوه له روانگ ي بارتوه سات و سه ودا ي مرډف هر به ته نئ له گمل ورده كار يه كاندا ده بئ نك له گمل گشتايه تتيه كان و له م ريگه وه زه ينيه تى نيزا سازي مرډف ده چي ته ډير پرسيا ره وه، به لام مه به ستي من له هينانه وى نه م گوت يه ي بارت نهو نييه كه ريگه بډ نووسينيكي ته و او بژارده پيښانه له مهر شيعري سواره نيلخاني زاده خوښ بكم، بگره مه به ستم نهو يه نه هيلين نهو گوت يه به يئ پرسيا ر ليكران و ره خه كاري له چنگي سه رنجمان قوتار به يئ، يان هر نه بئ وابكه يئ سه لماندني نه م بډچونه له لايه ن نيمه وه دواي خور اگرتني له به را بهر پرسيا ره كان و ره خه كانمان، روو بدا. راسته سهره تاكاني دووان له مهر باهه تتيكي دياروه ده كړي فره جزو بن، به لام نايا هممو سهره تاكان و هكو يه ك شياون بډ خسته سهر پشتي ده رگاي باسو خواستيكي ره دوشتمه ند و مده نتيقي له مهر باهه تتيكي دياريكراو؟ من پيم وايه ده توانين نهو شيما نه يه له بهر چاو بگرين كه هه نديك جار، هه لپار دني هه نديك له سهره تاكان بډچونه نيو جيهاني باسيكي تايه تى شياوتر و پتر جيگاي متمان يه.

نه كهر نه م گوت يه راست يئ به راستي چ سهره تايه ك بډ هينانه به ريا سي باهه تى «شيعري سواره» شياوتره و نه كهر يش نه مانهمو ي به داسه ياندني نه م بډچونه كه تاقه سهره تايه ك ي

باشتر، بۆنم باهه ته له گۆریدا به. باسه كه مۆنۆپۆل بکهین. بێ گومان ناشمانهوی ناوا
 بکهین. وا باشتره پرسیار بکهین ئه و چهند سهرده تابهی وهکو یهك شیای بون به نوختهی
 دهسپێکن بۆ قسه کردن له سه ره شیعی سواره کامانه؟ فۆرمی شیعه کانی یان رافه یان؟
 سه مبولیزمی شیعی سواره یان رۆمانتیزمی؟ چۆنه تی تیه راندن له نه زمونی گۆران یان
 چۆنه تی پیتوهندی له گه له شیعی فارسی؟ له وانه ئه و سه ره تایانه هه موویان بۆ مه بهستی
 ئه مه له بهار بن، به لام من له م وتاره مدا، به دوای دهسته مۆکردنی دهسپێکتیکی ترم. نه
 دهسپێکه «شار»ه، شار وهکو چه مک و وهکو مۆتیتف. چه مک و مۆتیتفی شار له نیتو شیعی
 سواره دا چ رۆلتیکی له نه ستۆدابه، وهکو پاژتیک چۆن له گشتایه تی شیعی سواره دا جیتی بێ
 ده درێ و به چ شتیه یه ک سات و سه وادی له گه لدا ده کری؟

(۲)

مۆتیتفی شار یه کتیک له مۆتیتفه سه ره کییه کانی شیعی سواره و له راستیدا سواره یه که م
 شاعیر و (تا ئیستا تاقه شاعیرتکه که) له چوارچێوهی ئه ده بی گوردیدا، چه مک شاری
 کردبێته مۆتیتفی شیعه کانی. سه رنج به نه نه دوو پاتیبوونه وای ئه م وشه یه له م به ندانه ی
 خواره ودا:

تۆ دهشتی نه وه ر نادپاری
 بۆ چۆله ری له بێن که مۆتو
 تاپۆی شاری

کچی نوور له ته می ده می دپۆی کتۆه
 له نه نگوسته چاری دلی ختۆی کتوا
 به ره و ده ره، به ره و شاری ده ریا به رتۆه

وه هاپه
 که کانی به هیوا
 به هارانه لووزو نه به ستن به ره و شاری ده ریا

نه لێی دنگی شمشاله ره شمالي دۆلی ده ره
 شمالي ده ره ی دورره شاری

زمرستان به پزی باړن هه رسی تانی
 شموزه نگی تمنی
 هه رچی هه به بهرز و نهوی
 شار و دیری لیم گرتنه بهس

نپوه کتن! خنلی درو
 گه لی دم پر له هه را
 نهشته جتی شاری به گرمه و دوو کمل

***

دهبی شیعری «شار» یش به غوونه کانی سهره وه زیاد بکهین که نهم مۆتیتشه پازده جار
 تیتیدا دوویات دهبیته وه.

له قه سیده ی خمو به بردینه دا، له بهر نه وه ی «شار» وه کو (مشبه به) ی «دهریا» که لکی لی
 وه رگیراوه، به شیویه کی سرروشتی هه موو نمو و هه سفانه ی بهز دهریا کرلون، پتیوه ندییان
 به شاریشه وه دهبی، له خمو به بردینه دا، دهریا بهم شیویه ی خواره وه ویتا کراوه:

هه تا چاو هه تر کا، شه پوله شه پوله
 له یوونا له چرونا

به نا هه نگی سهره ندی بزوانی خوشی
 له بهر خوره تاوا نه لتی سینگی ژینه نه هارن
 نه لتی هانی هه ستانه دهنگی خروشی

له قه سیده یه دا، «شار» و «دهریا» دوو مۆتیتی لیک جیانه کراوه. نه گهر به حوکمی
 مانای سه مبولیکی نهم قه سیده به بانه هوئ له گوزاره ی «کانی بهروای بهرینی به دهریا
 که یشتی له دلدا به»، چه مکیکی تر جینشینی چه مکی «کانی» بکهین (بهز غوونه مرۆفی
 خه باتکار) نه ودهم دهبی چ چه مکیکی جینشینی «دهریا» بکهین؟ بئ گومان یه کتیک لهم
 چه مکه ری تیچووانه چه مکی شاره، که واته نه وه شاره که دهنگی خروشی وه کو هانی
 ههستان وایه و دهلیتی سینگی ژین نه هارن و گه یشتن بهم شاره بهروای بهرینی زور له
 تاکه کازو کۆمه لگا کانه. بهم شیویه چه مکی شار له چه مکی بهرلاوتری مۆدیرنیسته گری
 دهری، چونکه هه ره له جیدا بهیچم گرتنی سوژه ی مۆدیرن و ههروه ها هه موو گۆرانکار یه کانی
 نهم سوژه یه، له شویتیکی (تیکه لاری واقعی و مه جازی) به ناوی «شار» دا پرو دهن،
 بهلام له دوو هه مین شیعری به ناویانگی سواره دوا ی شیعری «خمو به بردینه»، واته له

شيعری «شار» دا، روانگه يه کي تەواو جياواز لەم روانگه يه بۆ چه مکي «شار» په چاو کراوه. لەم شيعره دا شار و هاره هاري نمو، گياني مني شيعري وه پەرز ده کەن. لەم شاره دا که په مزي ناسن و مناره يه (پان په مزه که ي ناسن و مناره يه) مه لي نوين نامۆيه و له هەر شه قام و کوچه يه که يه وه شه پۆز و شين به رز ده بته وه. لەم شاره دا شير زه ليله و پتوي باويه تي ...

نەوه جيتگاي سه رنجبه که له هەردوو شيعري «خه وه به ردينه» و «شار» دا که به ناوبانگه ترين شيعره کاني شاعيرن، چه مکي شار به شيوه يه کي به رچار، به رجه سته ده بته وه و له هەردوو کياندا، دهورتي سهره کي ده گيتري و جگه له مه، له چەند روانگه ي جياوازي شه وه بۆي ده ورائي. هەر ليره وه به شيوه يه کي مه نتيقي به م نامناجه ده گين که چه مکي «شار» له شيعري سواره دا، له ناستي مۆتتيفيش به رزتر ده بته وه و ده به به پرس و به پرۆبليمي نيو شيعري سواره. که واته من گوته يه کي پيشترتي نيو نم و تاره که باسي مۆتتيفي شاري له شيعري سواره دا ده کرد، به شيوه يه کي تيروه سله تر دووباره داده پيژمه وه و ده ليم سواره يه که م شاعير و تا نيسستا تاقه شاعيرتکه که له چوار چينه وي نه ده يي کوورديدا، چه مکي شاري کرد بته پرۆبليمي شيعره کان و من پيم و ايه هەر له سۆنگه ي نمو به پرۆبليما تیک کردنه ي چه مکي شاره که شاعير توانيره تي حه قی نم چه مکه بدا. چونکه ماناي شار به م کوپتوه نديسانه که له گه ل چه مکه کاني مۆديرنسته وه و سوژه ي مۆديرندا هه ده تي، له زاتي خويدا چه مکي کي تیکچنراو و کوپمليکسه و روانگه يه کي تاک په هه ند ناتواني حه قی نم چه مکه بدا. هه لسه نگاندين کي ساکار و سه ريبي مۆتتيفي «شار» له گه ل چه ند مۆتتيفي تري شيعري سواره. واته چه مکه کاني «تاپۆ/ تراوکه » په نجهره، «داري چاکي» و «نه سپ/ که حيل/ جانوو»، راستي بۆچوني سه ره وه مان يي دسه ملينن.

هه نديک لەم مۆتتيفانه، له شيعري سواره دا، دهورتي نه گۆري ناسراويان هه يه و له هه موو نمو شيعره ني دهوريان تيدا ده گيتن، که سایه تيه يه کي زۆر و که م پيتاسه بۆکراويان هه يه. له مه نه ده کري ناماژه به مۆتتيفه کاني «نه سپ/ که حيل/ جانوو، تاپۆ/ تراوکه» و هه روها مۆتتيفي «په نجهره» به کين.

مۆتتيفي نه سپ، له گه ل چه مکي سه ره ستي و له گه ل که سایه تيه ي سه ره ستيخواز، پتوه ندييه کي نه پساه ي هه يه و به م شيوه يه شوپتي کي ديار يکراوي له نيو شيعري سواره دا هه يه.

کوا شه نگه سوار

که درو شانمو ي په ري سه ري نه سپي

چاو تیک بخاته به ري تلووعن

دل وک دوو ته پلمی

سولاری گوری

جوانوری نه گپړلو

مهیل نملخاته پال

تدنانمت نمو کاتمش که دهلن (ووها گدی لمشی بهو که بهردینه گاوی دراوه/ کهحتلیکه کوپژن و حیلې نه ماوه) کونتراست و دژوستانیکې بهرچاو له نیتوان دڅخی نایدیال و چاوهروانکراوی نه وروستان و سهریستی له لایهک و دڅخی نه خوازرای دامان و بین دهریستی له لایهکی تر، ساز ده درن. موټیشی «تاپز/ تراوکه» ش نه گهرچی و هکو وینه، کارکرده کهی سازکردنی تدم و مژتکی نه و تویه که ناهیلن دیارده کان به شتویه کهی بهرچاو خویان بنوین، بهلام هر نمو وینه و نمو کارکرده، و هکو وینه و وژلیکی پیناسه بؤکراو، بؤ نمو موټیشه چه سپاون.

نملشی پتکهلمنی گچی سهرگوزشتی قه دیی

له نندامی تاپزی و هکو بهر و نه لیلی

- سنووری شوی دولن، نمو و به پانی -

پهچی قورسی نیمپانی نینسانی لادا.

تو تراوکهی جارن دیار گاهن نادپاری

هپوای تنوختی پتواری

بهلام له پړوسه و هگهرخستنی موټیشه کاند، له دم دڅخه ناماره پتیکراوه. که تپیدا موټیشه کان، به شتویه کهی نه گور دهن به خاوهنی وژلیکی دستنیشانکراو. هر په که تپیکې بهرچاو بؤ لای شتوه به کارهیتانیکې تپیکچتراوتر و کوپلیکستر و بهرچاو ده که وئ. موټیشی (داری چاکې) خاوهنی نم شتوه وژله فره لایه نه یه.

له هه نندیک شویندا «داری چاکې بن نغشه و شنه» سه مپولی په که و ته یی و له کار وروستانه. له هه نندیک شوینی تردا وک «به هر بومبای سووتینه ریک پیشمه رگه یهک/ داری چاکنیک دانه قرچن» داری چاکې، سه ره پای به تاقکه و تنی، دیارده یه کی هه لکه و ته یه و به شتویه کهی نیجایی بؤی ده و ناری. هر له کاتمشدا چیه تی «داری چاکې» بؤی هه یه بؤ ماهیه تی «شور» و به پتچده وانه شوه. بگور درن و نم دوو موټیشه له بووتیقای شیمری سواره دا، دهن به دیارده یه که به دوو سیمای جیاوازده. له هه نندیک شویندا، شور بهی جیگه و پتیکه خزی له گمل لایه نی سلبی داری چاک ده گوریتوه (شور بهی که بؤته داری چاکې بن نغشه و شنه/ زه لکه گهر ته یاری تیر و قوشه نه/ خوشه ویسته کهم له په نجه رهی نیوه تاکې

بوومه لیتسه وه / چاری من له دینه نی کچی به یانیسه ، به لام نه گمر داری چاکی به ودمی
 هه ناسه یه کی پیروژه وه بیروژته وه ، ته نانه نه گمر له نیو شوره کاتیکیشدا به تاق که وتبین ،
 نه خشی بیروژته ره وه ده گپری .

تۆ شۆرهبی ناو شۆره کاتیک گمری

له بهر نیگای تاسه باری نموندارا

خۆداپۆشوه به لک وپۆی گه زه ی نه رمی

کاتیک له مۆتیتی وهک نهمسپ و تاپۆوه دست یه به کین و به ناراسته ی تیکچنراویدا
 به گه به «داری چاکی / شۆرهبی» ، بۆمان هه یه نهم پتره وه کۆمیلکسه به ره و به شتریش به یه .
 له نیو سه رجهمی شیعی سواره دا ، مۆتیتی شار له وپه یی تیکچنراوی خۆیدا ، له لیوتکه ی
 به پریلیما تیک کردندا راوه ستاوه . له جیهانی شیعی سواره دا نهم چه مک له سن
 کۆشه نیگای جیاوازه وه بۆی روانراوه . نهم روانگانه بریتین له :

ـ (ا) کۆشه نیگای نیجایی : (تۆ ده شتی نه وپه ی نادیا یی / بۆ چۆل به یی له یی که وتوو /
 تاپۆی شاری) و (کچی نووری قه تیزی ده سی دپۆی کتیه / له نه نگوسته چاوی دلی خپۆی
 کتیا / به ره و دهر ، به ره و شاری دهریا به ریوه) .

ـ (ب) کۆشه نیگای سه لبی : (وه پز بوو گیانی من له شار و هاره هاری نه و / له پۆزی
 چلکنی نه خۆش و تاو و یاوی شه و / نه لیم پۆم له شاره که ت / له شاری چاو له بهر چرای
 نیئۆن شهواره که ت) و (نیه کتین؟ خیلێ درۆ / گه لی دهم پر له ههرا / نیسته جیتی شاری
 به گرمه و دوو که ت) .

ـ (پ) کۆشه نیگای به ی لایه ن : (نه لیتی دهنگی شمخاله ره شمالی دۆلی دریه / شه مالی
 دهری دووره شاری) و (زمستان به پۆی بارن هه رمسی تانی / شه وه زهنگی ته نی / هه رچی
 هه یه به رز و نه می / شار و دهری لیم گرته به س) .

هه ره له بهر نه و تیکچنراو بوونه ی چه مکی شار له شیعی سواره دایه که نیسه به تانی
 روانگه یه کی تاک ره هه ندانه بۆ نهم چه مکه . وه لای ده قی نهم شیعرانه هه ولتیکێ ته زێ له
 په له پرووزی و ناواقیع به نانه یه .

(۳)

نمو ناواقیع به نییه ، جگه له پشتگوێ خستنی روانی تیکچنراوی سوژه ی شیعی
 یان منی شیعی بۆ چه مکی شار له خۆپه ندانه ی شیعی سواره دا ، له ناراسته یه کی گشتی
 دیکه شه وه سه رچاوه ده گری ، که نهم ناراسته له نگ و لۆره تا نیستا کاریگه رتیبه کی سه لبی

له‌سه‌ر خوتنده‌وه‌ی میترووی نه‌ده‌یی کوردی داناوه. نهم ناراسته‌یه بریتیه له به‌رتسه‌ک کردنه‌وه‌ی په‌خنه‌ی نه‌ده‌یی به‌رتسه‌ق‌ای شیکاری نیتوه‌روکی پرووت. نه‌و کاته‌ی ده‌قی نه‌ده‌یی به شیتوه‌یه‌کی تاک په‌هه‌ندانه هه‌ر به‌ته‌نیا وه‌کو مه‌خه‌زنیکی مانایی چاوی لێ ده‌کرێ و «چی گوتن» ده‌بێته تاقه‌ پرسیاریک که ناراسته‌ی ده‌ق ده‌کرێ و «چۆن گوتن» به‌ ناشکرا هه‌له‌په‌ستێردی و نارووشتمه‌ه‌ندانه بن گۆم و بێ شوێن ده‌کرێ، نه‌و کات «دانه‌ر»ی ده‌قی نه‌ده‌بیش، نیت نه‌ک وه‌کو نووسه‌ر، بگه‌ر وه‌کو نووسیاریک چاوی لێ ده‌کرێ و که که‌له‌له‌ی نه‌ک زمان و قوولاییه‌یه‌گانی بگه‌ر هه‌ندیک بابته له ده‌ره‌وه‌ی زمانه، وه‌کو بابته‌گانی کۆمه‌لناسانه یا سیاسی یا فله‌سه‌فی و... هتد.

هه‌ر له‌سه‌ر نهم په‌نمه‌یه که بۆ نه‌وه له خوتنده‌وه‌ی میترووی شیعرێ کوردیدا، شیعرێ حاجی قادری کۆبی وه‌کو نوخته‌گۆڕانیکی به‌رچاو قسه‌ی له‌سه‌ر کراوه. نه‌وه له حالیکه‌دایه که نه‌گه‌ر وه‌کو نافرانندیکی هونه‌ری چار له شیعر بکه‌ین، ده‌بینن شیعرێ حاجی له شیعرێ شاعیرانی وه‌کو نالی و کوردی و سالم تیی نه‌په‌راندوه و بگه‌ر له باری هونه‌رییه‌وه له ئاستی شیعرێ نهم شاعیرانه ژێراته. هۆی ده‌رپین و ده‌رگتیه‌ری نهم بۆچوونه ناراسته، هه‌ر نه‌و ناراسته‌یه که دا‌کۆکی سه‌ره‌کی له‌سه‌ر شیکاری نیتوه‌روکی پرووته و شیعر نه‌ک وه‌کو نافرانندیکی هونه‌ری زمانی، بگه‌ر وه‌کو وتاریکی کۆمه‌لناسانه یان سیاسی له به‌رچاو ده‌گرێ. حاشا له‌وه ناکرێ که شیعرێ حاجی له باری نیتوه‌روکه‌وه، شیعرێ کوردی به‌ره‌و ناراسته‌یه‌کی نه‌مه‌وه‌خوازانه به‌رد. من پێم وایه نه‌گه‌ر به‌لێن بیرێ حاجی نوخته‌گۆڕانیکی له میترووی بیرێ مرو‌فی هه‌رفانی کورد پێک هێنا، بۆچوونیکی راست و واقع بینانه‌مان په‌چاو کردوه، به‌لام پێم وایه، شیعرێ حاجی له باری هونه‌رییه‌وه وه‌رچه‌رخانیکی له شیعرێ کوردیدا پێک هێنا.

هه‌ر نه‌و پوانینه نارووشتمه‌ه‌ندانه‌یه که شیعرێ حاجی زیاتر له‌وه‌ی هه‌یه سه‌رخستوه، هه‌ولێ ژێرخستنی شیعرێ سواره‌ی داوه. هه‌له‌یه‌ت هاویمه‌شیه‌که له به‌پێوانه‌کردنی بیرێ نه‌ته‌وه‌خوازیدا نییه، بگه‌ر له به‌کێشانه‌کردنی شیکاری نیتوه‌روکی پرووتدایه. هه‌ندیک له په‌خنه‌گران کاتیک پوانیویه‌ته شیعرێ سواره. هه‌له‌یه‌ت پوانینه‌که‌شیان هه‌ر به‌ته‌نێ شیعرێ «شار»ی گرتوه‌ته‌وه - سواره‌یان وه‌کو کۆمه‌لناسیک له به‌رچاو گرتوه‌ که خه‌ریکه بۆچوونی کۆمه‌لناسانه‌ی خۆی فۆرمه‌وله ده‌کا. راسته سواره له نووسینی شیعره‌کانیدا که‌له‌له‌ی فیکری جێزواجۆزی هه‌بووه و له نووسراوه‌گانی سواره له «تا‌پۆ و به‌ومه‌لێل» دا ده‌رده‌که‌وی که نه‌و به‌روای به نه‌ده‌یی ده‌ره‌وست هه‌بووه، به‌لام له بیرمان نه‌چێ سواره له پله‌ی یه‌که‌مه‌دا شاعیر بووه و هه‌ر نه‌بێ نه‌وه‌نده‌ی که‌له‌له‌ی نیتوه‌روکی هه‌بووه، که‌له‌له‌ی فۆرمه‌شی هه‌بووه. نه‌و

له شیعره کانیدا ویستوویه تی قالبی تازه و داپشتنی نوو و سیستمی جیواواری رۆزانی وینه و ڕیکخستنی پدیف به تاقی بکاتهوه.

نهم باسانه لهوانه به رهرو و روی پرسپاریکی میتۆدۆلۆژیکمان بکهنهوه: لیکدانهوهی نینوهرۆکی دهقی نهمی جیتگه و پیتگه یهکی له رهخنهی نهمه پیدایه هیه و ههتا چ ناستیک دهتوانی پهل باوێژێ؟ من پتیم وایه لیکدانهوهی نینوهرۆکی دهقی به دوو مهرج دهتوانی جیتگه و پیتگه یهکی شیوا له رهخنه یهکی ڕیکویتیگ و بهرنامه بۆ داپۆژاودا بدۆزیتهوه. نهم مهرجانه بریتین له:

• له رهوتی لیکدانهوهی دهقدا بۆ وهلامدانهوهی نهم پرسپاره که «نهم دهقه له بارهی چیدایه» نهو خاله دهبن له بهرجاو بگرین که نهگهر وهلامی نهم پرسپاره به لگه نهویست بێ، نیشه له کایه ی راهه دا خپچاوین و کایه که مان داناوه.

• راهی هیرمینۆتیک دهبن بپیتنه بنهمایه که بۆ ته تله کردنی بووتیقایی (له ته تله کردنی بووتیقاییدا، رهخنه گر مانایه که یان کارکردیکی دهقی وهکو مانا و کارکردیکی فیکس له بهرجاو دهگرێ و نهو پرسپاره دپیتنه گۆڕی که چ ته مهیدگه لیککی فۆرمیک بوونه ته هۆی وه دیهاتنی دهقی وهکو مانا و کارکردانه و دواچار ههولی وهلامدانهوهی نهم پرسپاره دهدا.)

مهرجی یه کهم له سههر بناغه ی بۆ جووتیکی جاسانان کالێر دامه زراوه. کالێر بۆ روونکردنهوه ی بۆ جوونه که ی نمونه یه که دپیتنهوه. نهو دهلێ: نهگهر له وهلامی پرسپاری «دهقی هاملیت له باره ی چیدایه؟» بلتین «دهقی هاملیت له باره ی شازاده یه که دانیما رکیدایه» لیکدانهوه که مان نهگه یشتووته ناستی راهه یه که سههرکه وتوو، بهلام نهگهر بۆ نمونه بلتین دهقی هاملیت له باره ی ترسی پیاوان له ههوه می جینسی ژناندا یه توانیومانه پیتشه کیه که بۆ راهی نهم دهقه دا پێژین⁽⁴⁾. من ههر له سههر بنهمای بۆ جوونه که ی کالێر له روانگه یه که تازوه چاو لهو باهه ته ده کهم و دهلیم وهلامی پرسپاری «نهم دهقه له باره ی چیدایه». نابێ له قالبی گوزاره یه که شیگراو (ته حلیلی - analytic) دا بدریتهوه. (گوزاره ی شیگراو، گوزاره یه که که بهکرێ مانای محموله که ی له مانای موزووعه که یهوه دهریکه وێ، وهکو «پیاوی سهلت بێ ژنه» یان «پیاوی سهلت، سهلته.»)

بۆ نمونه کاتیک رۆمانی «بالتدکانی دم با ی عهتای نهایی دهخویننهوه، هه موومان دهتوانین زۆر ساکار به جاریک خویندنهوه ی نهم رۆمانه، له سههر نهمه ڕیک که وین که نهم رۆمانه باسی دوو که سهایه تی سههره کی دهکا که دوا ی دۆراتدنی ته مه نیان په ی به تراویلکه بوونی ناو ته کانیان دهبن و تووشی خه مۆکی دهبن، بهلام لهو رسته یه دا که نیشه له وهلامی پرسپاری «نهم رۆمانه له باره ی چیدایه؟» دروستی دهکین، نهم کورته شهرحه ی

سهره وه له حوکمی مهوزووعی رسته که ماندایه و نه گهر ئیمه ههر بهونده شه رحه وه بوهستین (یان بکری هه مسو لیتکدانه وه کاغان لهو رسته یه دا کورت بکری ته وه) له راستیدا هیچ راقه یه کمان لهو رزمانه به دهسته وه نه داوه. له بهر نه وهی وه لایمی ئیمه بهم شتویه بهوه:

«ئو دهقه که له بهر دۆرانی ژبانی دوو که سایه تی له پشناوی ناواتیککی تراویلکه ییبه، له باره ی به ناوات نه گیشتن و تیتداچوونی ته مهنی ئو دوو کهسه دایه.»

دهبین له رسته یه ی سهره وه دا، مانای مهحموله که، له راستیدا ههر بریتیه له مانای مهوزووعه که. له بهر امهر ئهم وه لامه دا ده توانین وه لامیتکی دیکه به شتویه کی تر ریک بهین:

«ئو دهقه له بهر دۆرانی ژبانی دوو که سایه تی له پشناوی ناواتیککی تراویلکه ییبه، له باره ی سهره میتک ددوئی که له سهره مه دا، پتکهاته یه کی کومه لایه تی و شارستانی ئوتو زاله که ههرس به نایدولژیه کان و ریوايه ته هه راوه کان دین.»

ئهم دهرینه تا ناستی راقه یه کی سهرکه وتوو بهرز ده بشته وه. به لام ههر ئو کاته ی بهو سهرکه وتوو ییبه که یشتین، دهین به گوێره ی مهرجی دووهم. ئهم سهرکه وتوو ییبه به کین به بشته کی هه لئانه وهی هه نگاوکی دیکه و راقه که مان به کین به به مه ی ته تله کردنیککی بووتیقایی.

نه گهر به گهرینه وه بۆ باسی شیعرى سواره و بمانه وئ وه دیهاتن یان وهی نه هاتنی ئو دوو مه رجانه له شه رجی شیعره کانی که له لایه ن هه ندیک ره خه گهروه کراوه. به تاقی به کینه وه، دهبین هیچ کام له مر جانه لهو لیتکدانه وانده ره چاو نه کراون.

شیعرى «شار» به پتی دیارترین چینی مانایی خۆی باسی سوژه یه که دهکا که دهیه وئ شار به جی بیلێ و به جی بۆ دئ. له بهر نه وهی رۆژه کانی شار، چلکن و نه خوشن و شه وه کانی ش تاو و یاوین، به لام بهاری پر به هاری دئ، رهنگی سوور و شین له شیعر و عاتسفه ی که شی ده دا. ئو سوژه یه پهروه ده کراوی ژیر دواوی عه شیره ته. ههر لیتکدانه وه یه کی وا ئو مه به ستانه ی سهره وه که له دیارترین چینی مانایی ده قدا خۆیان ده نوێن، دوویات کاته وه. ناتوانی بگا به ناستی راقه یه کی شیوا.

هه ندیک لهو لیتکدانه وانیه ی بهاری ئهم شیعره دا کراون. کهم و زۆری ده کری له قالبی گه زاره یه کی شیکراودا بهرهم بته وه بۆ نه و نه:

«ئو سوژه یه ی له بهر چلکن بوونی شار دهیه وئ شار به جی بیلێ و به جیته وه نیتو ژبانی پاقری دئ، له شار توو ریه و پهروه ده کراوی ژیره واری عه شیره ته». ههر ئو کاته ی له زمانى سوژه ی گوێنه وه باسی چلکن بوونی شار ده کهن ده توانین په ی به توو ریه ی ئهم

سوورژه‌ی‌ش بیهین. نموه له‌حالتیکدایه که مەرجی دووهمی رافەمش وەدی نەهاتووه و نەو لیکدانەوانە بۆ هیچ چەشنە تەتله‌کردنێکی بووتیقایی کەلکیان لێ وەرنەگیراوه.

هەر لەسەر ئەو پەنەمایە کە لیکدانەوێ مەرجداری نێو پۆکی دەقی ئەدەبی دەتوانێ بۆ رەخنە‌کارییه‌کی پەکانگیر و رەوشتە‌مەند ڕیگا خۆشکەر بێ. هەول دێدەین لەم بە‌شە‌ی وتارە‌کە‌ماندا، رافەیک لە شیعری شار بە‌خێنە روو و هەر لەم ڕێگە‌وه رۆانینێکی دروست لە پرس و پڕۆبلیمی «شار» لە شیعری سواردا دەستە‌بەر بکەین، هەتا بتوانین لە بە‌شە‌کانی تری ئەم وتارە، بپەرژێنە سەر هەندیک لایەنی بووتیقایی شیعری سواره.

من ئەو رافەیه بە هێنانە هەر باسی دوو خەڵک کە بە هروای خۆم دەتوانم لەم بارە‌وه‌دا بە‌کە‌لک بێ. پەرۆ‌ه‌رده دەکەم.

ئەلف - ئەو تێروانین و تێفکێنە‌ی سوورژه‌ی ناسکاری نێو شیعری شار پەرچاوی دەکا. و واش نییه کە ئەم سوورژه ناسکاره، ناچاره‌کی خودی سواره بێ - بە‌شیکه له چاروا‌ه‌ی (بافت) ئەو تێروانین و تێفکێنە‌ی وەختی خۆی باو بووه. لەو سەر‌ده‌میدا، شۆ‌رش‌ی چە‌پی مانۆ له ولاتی چین بی‌وه هۆی ئەو‌ی رۆونا‌کیرانی چە‌پ، لەو پارادایمه مارکسیستییه‌ی له ناویاندا بار بوو بکە‌ونه گومان و دڕدۆنگی و هەول‌ی خۆ‌پێ‌دە‌وه‌یه‌کی نوێ له مارکسیزم بە‌دن. لەم خۆ‌پێ‌دە‌وه‌ نوێیه‌دا، دێ وە‌کو نوخته دەستپێکی شۆ‌رش دادە‌نێ نە‌ک شار. چونکە له ولاتیکی وە‌ک ئێران و بە‌تایه‌تی له کوردستاندا پڕۆلیتاریا‌یه‌ک کە بەو راده‌یه له هێز گە‌یشتین پتوانی بێ‌تته دایه‌مۆیه‌ک بۆ وە‌دیه‌تانی گۆ‌زان‌کاری به‌رچاوی کۆمه‌لایه‌تی و سیاسی، بوونی نییه و له به‌رامبەر ئەو پڕۆلتاریا و ههمیه‌دا، ئەوه وەرژێره‌کانی گوندین کە ده‌توانن هێزێکی خۆ‌پێ‌ک‌خەر و بزۆینه‌ر بێ.

ئەم تێروانینه. به چارپۆش‌یکردن له راده‌ی مە‌نتقی بوونی، کاتی خۆی کاری‌گه‌رییه‌تی له‌سەر شیعری «نیما یوشیج» یش هه‌بووه و ناشت سواره ئا‌گاداری بۆ‌چوونی ئەو رەخنە‌گه‌رانه نە‌بێ کە باسی هەندیک ئاماره له شیعری «هرف» ی نیما، بۆ شۆ‌رش‌ی چین دەکەن. نیما لەو شیعردا، باسی شۆ‌رش‌ی «سوور» ی ولاتی «زە‌رده» ی چین دەکا و ئێرانی شت‌وا‌ری زە‌مانی رە‌زا شا له‌کە‌ل ولاتی چین کە خۆ‌ری شۆ‌رش‌ی لێ هە‌لانووه به‌رتاو‌رد دەکا. وشە‌ی دیوار لەم شیعردا هێما‌یه‌که بۆ دیواری چین.

زودها بی خود قرمز نشده‌اند

قرمزی رنگ نه‌ئە‌دلخته‌ است

بی خودی بر دیوار

صبح پیدا شده آن طرف کوه «آ‌ز‌اک‌ه» اما

«واژنا» پیدا نیست

گرته‌ی روشنی مردی بر فی همه کارش آشوب

بر سر شیشه‌ی هر پنجره بگرفته قرار

واژنا پیدا نیست

من دلم سخت گرفته است از این

مهمانخانه‌ی مهمان کش روزش تاریک

که به جان هم نشناخته انداخته است

چند تن خواب آلود

چند تن ناهموار

چند تن ناهشیار

هر لیره‌دا ده‌بین‌ی و شه‌ی «سور» له مه‌نزومه‌ی شیهره‌کانی سواره‌دا، وه‌کو سه‌مبول،

خزمایه‌تی له‌گه‌ل و شه‌ی «قرمز» ی شیهری نیما‌دا هه‌یه. نه‌و کاته‌ی ده‌لن:

نیه

حاشا گرگی پرویه‌ندی و شه

بوکی بن تارای سور

یه‌کتیک له‌ دل‌اله‌ته پرتیچووه‌کانی نه‌م شیهره ده‌توانی نه‌وه بی که «خه‌لک ره‌نگی سور

ده‌کا به‌ نالا و هه‌لی ده‌دا، نی‌وه کوردو تانه به‌ تارا و به‌ سه‌ری خوتان داداوه بز

خوت‌زنده‌وه» (۵).

زور به‌لگه‌ی نه‌وتو به‌ده‌سته‌وه‌یه که نیشان ده‌دن سواره و پرای بالی رادیکالی

بزوتنه‌وه‌ی کوردستان له‌و سه‌رده‌میدا، نه‌و خوت‌دنه‌وه‌ی نوپیه‌ی له‌ تیف‌کرنی چه‌پ، قبول

کردبو.

له‌سه‌ر به‌نمای نه‌م راه‌یه، به‌م راستیه ده‌گه‌ین که جار راه‌یلانی سوژه‌ی ناسکاری

شیهری، له‌ شیهری شارد‌ا بز پروکردن له‌ دئ، دوا جار گه‌رانه‌وه بز شاری به‌دواوه‌یه، به‌لام

نه‌و شاره که سوژه‌ی بوی ده‌گه‌پتیه‌وه، نیتر هه‌ر نه‌و شاره چل‌کن و نه‌خوشه‌ نییه که له‌ شیهری

گوریندا له‌ روانگه‌یه‌کی سه‌لبیه‌وه بوی روانراوه. بگه‌ر نه‌و شاره‌یه له‌ شیهری خه‌وه به‌ردینه‌دا

به‌ شتیوه‌یه‌کی نیجایی چاوی لی کراره. که‌واته بز شیکاری مانایی شیهری سواره،

شیهره‌کانی «شار» و «خه‌وه‌بردینه». ده‌بی وه‌کو ناوال دووانه چاویان لی بکری. سوژه‌ی

ناسکاری شیهری له‌ «شار»‌دا به‌رو دئ رتگه ده‌گرتیه به‌ر و له‌ «خه‌وه‌بردینه»‌دا به‌

رتک‌خستی ته‌کووز و له‌سه‌ر به‌نمای هه‌ندیک بزچوونی نامانیدا دیسان ده‌گه‌پتیه‌وه بز شار.

ئەو بۆجۈنە تەتەلەردىنكى شىاومان لە بارەى تىكچىراۋىيۇنى مۆتىقى شار لە شىعەرى سوارەدا بۆ دەستەبەر دەكا.

ب - «چۆلگەنگ فۆن گۆتە» لە بەرھەمى خۆى دا. (فاوست) دەپتە گىتەرەۋەى گۆرانكارىيەكانى سوۋەى مۆدېرن لە كاتى داپرانيەۋە لە سونەت ھەتا گەپشتى بە سوۋەىيەكى بەتواناى گەشە پىتەر. گۆتە باسى گۆرانكارىيەكانى سوۋەى مۆدېرن لە سىن قۇناغ يان لە سىن سەفەردا دەكا^(۱). ئەۋە پىتەۋەندى بە باسى تىمەۋە ھەيد. ھەر بەتەنيا قۇناغى يەكەمى گۆرانكارىيەكانى سوۋەى مۆدېرنە. لەم قۇناخەدا سوۋە لەسەر بناغەى ھەندېك خەۋن و خەيالى تازەۋە ئاسۋى پوانىنەكانى زۆر ھەراۋر دەكا. ئەۋ خەۋن و خەيالاۋە دەپن بە پىشەكى ئالۋگۆزىكى زۆر بەرىلاۋ لە رەۋتى بەرەۋپىش چۈنى سوۋەى مۆدېرنەدا و ھەرچى نىۋەزۋىكىيان دەۋلەمەندتر بىن. سوۋە لە پۇششتى بەرەۋ مۆدېرنىتە بە ھەشتاۋ و تاۋاننىكى پىتەرەۋە پىگەى نۆپىۋەنەۋە دەگىرتەۋە. بەلام بەرەۋپوۋوۋەۋەى ئەم سوۋە خەۋن دىتۋە لەگەل واقىقى دەۋرۋىشتى دوو دۇگەۋەى جىاۋازى تىدا بەدى دىنى:

- دۇۋازى جىھانى نىۋە خەۋنەكانى سوۋەى مۆدېرن لەگەل جىھانى پاۋەستاۋ و داۋەستاۋى دەۋرۋىشتى لە قالبى ھەندېك دەنگ ھەلپىن و شۆرش و ياخىيۋندا ۋەدىار دەكەۋى. سوۋەى مۆدېرن نىۋە ھەۋسەنگىيەى كە پىشتەر لەگەل جىھانى دەۋرۋەرى خۆى ھەيۋە لە كىس داۋە و ناتوانى ۋەكو پىشۋە ئارام و رەزامەندانە تەعامولى لەگەلدا پەكا.

- ئەۋ ھەستە شۆرگىتەرەنە ھەر ناۋا خالىس و روۋت بېچم ناگىرئ و ھەر بەتەنيا روۋى لە داھاتوۋ نىپە. بىگەر بە ئاگاپانە يان ناھەئاگاپانە لەگەل ھەستىكى نۇستالزىكىش ئاۋتە دەپن. «پاۋرۋەكىى جوانى لە دەست چوۋ، دەپتە بابەتى خەۋن بىنن و شەۋلى سۆزى لە كىسەراۋ و ئەۋىن و ئاۋات و دۇفانىيەكان. لە زەيندا ۋەگەر دكەۋن و لەم رىگەيەۋە سوۋە، خۆى بە كانگەى ۋەزى ئەتۇ دەبەستىتەۋە كە دەتوانن بىپوۋزىتەۋە... كاتىك فاوست توۋشى ئەم حالەتە دەپن، ھەرەتى مىندالى دىتەۋە بىر. ئەۋ پىتەۋەندە، ھەمان پىرۋەى رۇماننىكى رىزگارى رۇخى و دەۋرۋىيە كە لە پىرۋەى مېۋىۋى مۆدېرنىزاسىۋن و لە پانتايى شارىزى مۆدېرنەدا سالانى زۆر دۋاى نوۋسراۋەكىى گۆتە، لە سەرەتادا بە رۋاننىكى نۇستالزىك بۆ راپىرۋو و دۋايش بە رۋاننىكى ژيان بەخش بۆ چىراۋە كۆنەكان ۋەدى ھات^(۲)».

ھەز دەكەم سەرنج بەدەن رىستى دۋاۋىن پەيلى سەۋەۋە و لەگەل دوو ناراستەى جىاۋاز لە شىعەركانى شار و خەۋە بەردىنە، پەراۋردى پەكەن. سوۋەى شىعەرى «شار» ھەردوۋ ناراستەى سەۋەۋى گىرۋەتە بەر. ياخىيۋن و مىل رانەكىشان بە دۇى نۆمەكانى «شارى مەۋجۋد» لە لاپەك و ھەستىكى نۇستالزىكىش بۆ گەرانەۋەى فاوست بەرەۋ ھەرەتى مىندالى. كە لەم

شیرددا له قالبی گهړانه وه بڼه ختیا دهیږي - همدو وکیان وک یک له «شار» ی سواره دا ودهر چار دهکون.

من پټم وایه نه گهر نهو سووړه یه، به شتویه کی به ناگایانه روانینه مه یله و ماتوښتیه که په چارو دهکا، نه مجاره به شتویه کی ناهه ناگایانه ودهر شه پټلی نه و روت و گټرانکار یانه دهکوی که همدو سووړه مؤدینه کان کم و ژور دهگړته وه و گوته له قالبی گټرانو هی سهریوردی فاوستدا، تاوتویان دهکا.

نم دوو خاله ناماژه پټیکراوه، لم شوته دا یک دهگړنه وه که له همدو وکیاندا سووړه ی شیرعی ددهه وئ له سر بنه مای پر ژویه کی رزگاری که هاوکات خاوه نی لایه نی شوږش گټرانو لایه نی رومانیکه، به گړته وه بڼه و بهمه شه و نهوښت و جار یکی دیکه به پر ژویه کی تازدو روو له شار بکاته وه، به لام نم شاره، همدان شاری موجود نیسه، به گره شاری مؤدینه که سووړه له خونه کانیدا دیو به تی. پروانه نم رږشتن و گهړانه وه یه لم دوو پاژه ی خواره وه دا:

نه لږم پر دم له شاره کت

گولم هر لمی ژونگ و زل

چلون دهمته چاره گول

وده ایه

که کانی بهمیا

بههارانه لووړو نه به ستان پهرو شاری دهریا

له کوتایي نم شیکاریه ماناییه دا که تیتیدا باسټیکشمان له پټوهندی شیرعی سواره له گهل شیرعی کی نیما دا کرد، له سر بنه مای لیکوژینه وه زیاتر له سر نهو پټوهندیه نیوان ددقیایانه و هر له چوارچینو ی نهو هنتقه ناوه رږکیه دا که لهو به شه ی وتارده ماندا په چارومان کردووه، هولي دهنیشنان کردنی هندیک له پټوهندیه کانی تری شیرعی سواره له گهل شیرعی شاعیرانی دیکه دده یږي.

تا نیست، له سر بنه مای پټوهندیه کانی نیوان ددقی، ته نانه ت له تاقه لیکوژینه وه کی شدا، هولي دهنیشنان کردنی هندیک لهو پټوهندیانه شیرعی شار له گهل تیکسته ناسراوه کانی بهر له شیرعی سواره له نیو نه ده بی گهلانی هاوستیدا نه دراوه. له حالتیدا په کتیک له بهر چاروترین وینه کانی شیرعی شار - که ته عبیر له دژوهستانی نیوان تیشکی دسکردی چری نیشتون و تیشکی سروشتی مانگه شه و دهکا، له چامه یه کی به ناوبانگی سؤهراب سپتیهری واته له چامه ی «خشیه ی پتی ناو» وه وده گیراوه سؤهراب

دوای نه‌وی باسی داپرووشان و خه‌وشداربرونی سه‌فای مسروشت به‌هژی سه‌ره‌لدانی
هه‌نده‌سی دیارده‌کانی نینو شار ده‌کا، دوای باسکردنی شه‌ره‌کان و هتیره‌کان و ده‌ستیه‌سه‌ر
داگرتنه‌کان. ده‌گاته باسی قه‌تله‌کان و له‌م باسه‌شدا دوای:

قتل یک جفجغه روی تشک بعد از ظهر

قتل یک قصه سر کوچی خواب

قتل یک غصه به دستور سرود

ده‌گاته نه‌م وینه باسکراوه‌ی نینه:

قتل مهتاب به فرمان نئون

شاعیری شیعی شار نه‌م وینه‌به‌ی داپشتوتوه و گزرانکاری به‌سهردا هتیاوه:

ده‌لیم برزم له شاره‌کعت

له شاری چاو له‌به‌ر چرای نقتن شواره‌کعت

برزمه دئ که مانگه‌شه و بزخته ناو برزم

چلن برزم له شاره‌کعت

که بر به‌دل دزی گزوم

به‌لام سه‌رکه‌وتوویی به‌رچاوی شیعی سواره له‌وه‌دایه که له‌و که‌لک وهرگرتنه‌ی له‌ نه‌ده‌بی
که‌لانی تر، وینه‌کانی زور ساویلکانه وهرنه‌گتیراوه‌ته سه‌ر زمان و شیعی کوردی، بگره به
دوباره داپشتتکی هونه‌ریه‌وه له‌ نینو نه‌زموونی تایبه‌تیی خقیدا قالی کردوونه‌ته‌وه. حمز
ده‌که‌م نه‌م سه‌رکه‌وتوویییه‌ی سواره له‌گه‌ل نه‌و وهرگتیرانه وشه به وشه‌به‌ی شیعی فارسی
هه‌له‌سه‌نگیتیم که هه‌ندیک شاعیری کورد، سی سال دوای سواره نه‌م وهرگتیرانه، به ناوی
نه‌جره‌به‌ی شاعیرانه‌ی خویان به‌لاو ده‌که‌نه‌وه. هه‌روه‌ها نه‌و چه‌شنه سه‌رکه‌وتوویییه‌ی به‌ سانایی
نه‌و بۆچوونه روت ده‌که‌نه‌وه که ده‌لئ سواره هه‌ر به‌ته‌نیا که‌لکی له‌ شیعی نیما وهرگرتوه و
کاریگه‌رتتی شه‌پۆله تازه‌کانی شیعی فارسی زه‌مانی خوی به‌ شتیه‌کانییه‌وه دیار نییه و نه‌و
شه‌پۆلانه‌ی نه‌ناسیوه.

هه‌ر له‌ سۆنگه‌ی نه‌م سه‌رکه‌وتوویییه‌وه‌یه کاتتیک ده‌نگی سۆهراب ده‌بیستین که ده‌لئ:

شهر پیدا بود:

رویش هندسی سیمان، آهن، سنگ

سقف بی کفتر صدها اتوبوس

گل فروشی گلپاش را می کرد حراج

هست بهوه دهکین بهر له خولقانی شیعرې شار له م شیعره شدا له بهرامیږ هندیک
 دیاردهی ژبانی شارنشین، دنگ هلېرداوه و هروها هست بهوه دهکین نم شیعره له
 باری نیتورکوه له هندیک بهوه له گڼ «شار» ی سواردا هاوېشی هیه، دوزینه وی نه و
 هاوېشیپانه، به هیچ کلوزجیک بهم ناکامه مان ناگهینې که «شار» له بهر هل لگرتنه و په کی
 سووک و چرووک و بې تاو له م وټانه یه، بگره به پیچېه وانه بهم ناکامه دهکین که نه زمونی
 سواره که لک و ږگرتنی له هندیک سه چاوهی جیواو از - که چامه ی «خشیپه ی پتی ناو»
 به تنه ی پکیتک له و سه چاوانه یه - نه زمونیکی تایبست به خویه تی و مژکی دیاری په یقی
 سواره ی پتویه و ناسینه وهی وټنه و ټکچوره کان و ته عبیره هاوېشه کانی له گڼ هی
 شاعرانی تر، نیتجگار دژاوه:

له شاره کت که ره مزی ناسن و مناره یه

ملی نمون غمواره یه

نعلی له دوری دست و پتم

نوهی که تټل و تان و رایله، که له به یه

نوهی که په پکمره میسالی داوه له

نوهی که دارتله، مه زهری قناره یه

له شاره کت که مندلی دوو که له

که دټه دږ له مالی دولم مند

وه تیشکی بې گوناوی غور نه خاته بهند

***

(۴)

بریار و ابو خوندنوهی تلماتیکي شیعرې سواره بکهین به بنه ما و بیانوی شیکاری
 بووتیقایی نم شیعرانه. نه گهر نم راقیه که له بهشی پتشیوی نم و تاردها خستمانه روو،
 راست بې ددوانین بهم نه نجامه مهنیقیه بکهین که له شیعرې سواره دا به گشتی روانینی
 سووړه ی شیعرې بز بابه ته کان و دیارده کان روانینیکي ټیکچنراو و کوپلیکسه، هندیک
 چاو هه تا نه و راده یه ده چیته پیش که هر وه کوپیشتر باسما ن کرد به شیک له و بابه ته
 به ریاسانه، به شیهی پرس و پرزیلم بهرهم دینتته وه. پرسیار لیره دایه که نایا نم به
 پرسکردنه هر به تنه ی له ناستی نیتورکي شیعردها ماوه توه یان له ناستی فزومیک و
 پتیکهاته یی شیعره کانیشدا پرۆسه ی به پرزیلماتیک کردن له گزېدا هه بووه. به دهر پینتیکي

دیکه نایا هر نښه به تنه نیا له ناستی نښوونکي شیعري سواره دا له گڼل ټيکچنراوی بهر وروین یان له ناستی فزومیکشدا تووشی کومپلیتکس دهینهوه؟
 به سوکه سرنجیک بزمان ددردهکوی که هاوپړهیی (تناسب) و پتیکه گونجانیکی
 زور له نیتوان فزوم و نښوونکي شیعري سواره دا بهدی دهکړی. هرووک چوڼ له خویندنهوهی
 پهکهمی سرجهمی شیعرهکانی سواره دا لهوانهیه ټيکچنراوی نښوونکي شیعرهکانی
 سرنجمان بۆ لای خوی راکیشی. هر ناواش دهکړی ټيکچنراوی فزومی و پتیکهاتهپیشیان
 هر له خویندنهوهیدا، له لایین خویندنهوه پشتر است بهکړی. نښوونکي کومپلیتکسی شیعري
 سواره له چوارچینهی فزومیکي کومپلیتکسدا بیچم دهکړی.

سیستمی ټيکچنراوی رزانی پیف و خولقاندنی نيمار له لایین سوارهوه، هر له پهکهم
 بهندی چامدی خوه بهردینه دا وهديار دهکوی. له بهنده سهرهتابیهدا، ټيکچنراوکردنی فزوم
 له دوو لاینهوه کاری بۆ کراوه. له پلهی پهکهمدا بۆ ویناکردنی ناویک که به تاسه و
 تاسهزویبیهوه دهیهوی رکهی بهردین بهجی بیتلی و به دریا بگا، چوار وینهی جیاوازه له
 پال پهک دائرون و به شپوهپهکی «عرضی» وینه ټيکچنراوهکی دوايبيان پتیکهیتاوه:

له چمشنی گمرووی کمو

کهوی دومی پهخسری زندانی داری

پری سوزه بهستنی خروشاننی باری

ترویی باومشی تاسهباری بناری

***

شهپولی له گوین خولتی شهرمی کچانه

له سمر روومهتی بووکی رهزا سووک

بهتمنی بتاوتنی رواننی زاوا

گرمتر له پرشنگی تاوی بههاری

***

وهکونمره ههنگاوی لای بهرو ژون

له جیژوانی زیندوو بهگیانی کچی جوان

***

وهکو گرمه پاوی قشعی دمستی تارو

له بژوتنی دمرای بلورینی بهروی

له گڼل گاشههردا سمر نهسوئی، سمر نهسوئی

***

«نم ناوه وهك گهرووی كموهكه، وهك شه پۆلی خۆینهكه، وهك نهرمه ههنگاوی لاوهكه و وهك دهمته تاراوهكه، خۆ به دیواری نم كۆتیهدا دهدا كه تێیدا یهخسیره»^(۸)، بهلام پهوتی نم تیکچینه، ههر به لهپالیهك دانانی وینه عمرزیهكان كۆتاییهكان یه نایه. بگره له پلهی دووههدا ههندیک له وینهكان، جیا لهوانی تر به شیهوکی «طولی» و به سازکردنی وینهی بهنیویهكداچوو، بهرهو تیکچنارویی زیاتر دهوۆن. بۆ نمونه لهو جیگایهدا كه تامهزرویی ناو بۆ گه یشتنی به دهريا به تامهزرویی دهمتی تاراو له سنگ و بهروۆکی خۆشهوهریستیک شوپهتێراوه، تامهزرویی دهمتی تاراویش جاریکی دیکه به تاسهی ماسیهکی له ناو دهرهاوێژراو شوپهتێراوه. بهم شیهویه له دوو تهشبههی بهنیویهكداچوودا، سن ماسهکی جیاوازی: ناوی دوورگهوته له دهريا، دهمتی تاراو له بهروۆك و ماسی دهرهاوێژراو له ناو لهسهه بهنهای مهتقی شیعی، پتهوهندیهکی گونجاویان له نێواندا ساز کراوه.

له چهشنی نم وینه بهنیویهكداچوونه، نمونهی تریش، ههر له م چامهیهدا دهوۆزێنمهوه. بپروانه نم برگهیه:

هتا جۆگه ناوی به وشکی دههیم
نهانی مێرگی روخساری کهرتکی کال و مناله
به کووزی تهمهن جاره جواتیکی پر خموش و خاله
تهشهنداره جهرگی ههیم

له م برگهیهدا، جۆگه ناو شوپهتێراوه به روخساری کهرتکی کال و منال و روخساری کهرتکەش شوپهتێراوه به مێرگیگ. «چۆن مێرگ دینی... جووتی بهنیویدا دهکە و کووزی بهسهردا دینی و دهپرووشینی، روخساری نم کهرتک کال و منالهش نیهستاکه بۆته «روخساری» ژنیک پیر (که) به کووزی تهمهن، شوین شوین کراوه»^(۹).

ههر نم تیک تهنران و بهنیویهكداچوونی پهیف و وشه وینهیهیه كه له ساكارترین شیهوی خۆیدا به چهشنی «تایع اضافات» بهرههه دێتهوه:

منق که گزگی تاوی گهرمی بهردولرهکە ههشهرتم (۵ نیزافه به دواي یهکدا)
به دارترمی کووچه تهنگهکاتی شارهکەت (۳ نیزافه به دواي یهکدا)
راتمهاتوه لهشم

***

بهو دهمته كه بۆنی سهه بههاری لێوه دئ
بۆنی دهمتی بهختیاری باوهری چپای به دهمتی با
به گۆل چنای لێوه دئ (۷ نیزافه به دواي یهکدا . لهگهڵ دێری پێشوو)

بۆنى سەر سەككىزى بە كاگلى بە ئاۋ پىژاۋى لىتو دەي (۳ نىزانە بە دۋاى يەكدا)

پىتم مەلىن كە داگوم

جگە لە تەنمۇ پىتدانى وىنە بە دوو ئاراستەي جىاۋازدا، ھەر لە ھەنرەتدا سىستىمى
ۋىنەسازى لە بىۋىتقاي شىعەرى سۈارەدا، سىستىمىكى جىاۋاز لەۋ شىتو ۋىنەسازىيانە بە ھەر
لە شىعەرى سۈارە تەجرەمە كراۋن.

دەزانىن لە ئەدەبدا وشەكان «بە شت دەكرىن». لە دۆزەخىكى ئارامدا، وشەي نىتو
دەخىكى ئەدەبى، نەك ۋەكو نىشانەي شىتەكى تر، بگرە ۋەكو شت يان چىشتەكى (ەين)
سەرەخۇ چاۋى لىن دەكرىن. ئەم گوتەيە ھەم مانايەيە لە نىتو دەقى ئەدەبىدا، ۋەك دياردەيەك
دور دەگىتەن كە ھەر لەۋەي پىتۋىست پىن فام بكرىن، گەرەكە بە گىشتىترىن ماناي ھەست
پىتكرنەۋە. ھەستى پىن بكرىن، بىرۆكەي بە چىشت بۈۈن يان كرىستالىزەبۈۈنى وشەي نىتو
دەقى ئەدەبى، دەكرىن تەنەۋەي پىن بدەي و دەقى ئەدەبى لە گىشتايەتى خۇيدا، ۋەكو شىتەك
كە دەكرىن راستەخۇ ھەي نىتۈنچ ھەستى پىن بكرىن، لە ھەرچاۋ بگىرەي. بەم شىتوئەيە نووسەر
دەتۈانن بە سىتراتىيەيكى تازەۋە، ۋىنەيەكى تەۋاۋ زەينى لە دياردەيەك ساز بكا كە ئەم ۋىنە
زەينىيە بىتۈانن ھەمان ئەو شۈپىندانانە ۋەدى بىتەن كە رووداۋە ۋاقىيەيەكان لەسەر زەينى
دادەنەن. لىتو دەلەتەن ئەم ۋىنەيە بە شت كراۋە.

ھەر لەۋەي قسە لەم شىتو تازەيەي ۋىنەسازى بگەين، با چەند غمۈنەيەك لە شىتوئەي كۆزى
ۋىنەسازى بىتەنەۋە. پىتەكەۋە ھەردوۋ بگرە شىعەرى خۋارەۋە دەخۋىتەنەۋە:

ھىمىن:

ۋەنەۋوشىشەي جىۋانى خۇش پىق
ھاتە دەر لە لىتوئەي جىۋى
دار دەري كىرەردوۋە چىرە
كەروىشكىمى كىرەرد گەنم و جىق

كۆزان:

قىزگالى لىتوئالى، پىرشنگى نىگا كال
ئەي كچە جۋانەكەي سەرگۈتا نەختى ئال

لەم دوو شىعەرەدا دوو ۋىنەي جىاۋاز خۇلقاۋن، بەلام لە ھەردوۋ كىياندە كەلك لە
شىتوئەيكى ھابەشى ۋىنەسازى ۋەرگىراۋە. لەم شىعەرەدا، راستە كە دوو چىشتى كرىستالىزە
كراۋە زەمانيان لە ھەردەستدايە، ئەمما لەۋانەيە ھەمان ئەو شۈپىندانانەي خۇپىندەۋەي ئەم ۋىنە

شيعريپانه له سر زهښمان دهېن به بهينی دور دېهني واقعيېش وه دی بېن، بهلام نو وېنه پي خواروه دهخوښنه وه، پي بهم راستيېه دهېين که گهرچي نم وېنه په تا راده پي کي زور زهينيېه و نېمه لاسر بناغدي تيگه بشتني هاوېشمان (Common sense) ناتوانېن له جېهاني واقعدا تووشی وېنه پي کي ناوا بېن، بهلام نو وېنه شيعريېه زهينيېه هر نو شونتدانه له سر زهښمان بهجن دېلي که دېهنيکي واقعي دېين.

گهلي گوله لمو چومه پهسپري خاکن

به رويا گلا وک چه موله کتولي وريون

گماروي زلي نږه، وا تنگي پي ههچنېون

که پي دېره تي پتکېنېن به سم دېرزي زهرده ماسي

له م شيعر دا، دېهني نو زمرده ماسيپانه مان پيشان ددري که له پي ناوي گولتيک دا، خوښان ودره گيړن و نه گهر روون بېن، بهم کارهيان دېرزي سپييان وهديار دهکوي. (له زماني کورديدا بهم خورگرانه ي ماسي دهلېن سپياو کردن^(۱۰)) شاعير نو دېرزي سپيپانه به دداني مروتيتک دادېن که له کاتي پتکېنېندا وهديار دهکون و دېه پي بلېن نم گولانه که گلاي وريويان وک چه موله ليتراوه دېره تي پتکېنېنيان لي سندر اوته وه. به ناشکرا دېينېن که ليتره داسي وېنه ماسي، سيستمکي جياوازه. ليتره دا، وېنه پي کي ناواقعي، پتک وک دېهنيکي واقعي نېرژه کتيف کراوه و قهباري پي دراوه. غوړنه ي نم چه شنه قهباره و بارستانه به ديارده پي زهيني، له م وېنه پي خواروه شدا به دي دهکري:

کوا شمنگه سوار

که درهوشانوي پوري سوري نمېي

چاوېک پخاته بهري تلوعن

هر له سر بنه مای نم روونکردنموه، دهتوانېن پي به چوښه تي تيپه راندني شاعير له شتوي رزاني پي پي بهر له خوي بهين کاتيک سواره دهلي:

له په لېسېرې نېره تاگي بووم ملتلموه

چاوي من له دېهني کچي بهيانم

له لېسېرې زمره مانموه

گوتم له زمره مې زولالي خيزه ورده کاني کانېه

زور پتکاي تېدهچن بؤ وسفي خيزه ورده کاني کاني، که لکي له م شيعريېه گوزان وهرگريېن:

کانیبه کی پوونی بهر تریفه‌ی مانگه‌شمو
له بنیسا پلمرزی سروری زیخ و چهو
جوانتیره له لای من له ده‌یای بن سنوور
شه‌پولی باته توشکی پلا شلپ و هوور

ئه‌وه له حالیکه‌یایه دیمه‌نی خیزی وردی بن کانیبه‌کی بهر تریفه‌ی مانگه‌شمو، له شیعی گۆزاند، هه‌ر له ناستی وینه‌یه‌کی رۆمانتیکیی ساکاردا ده‌میتێته‌وه. که‌چی سواره‌نهم وینه‌یه‌ی وه‌کو ماده‌یه‌کی خاو، بۆ دروستکردنی وینه‌یه‌کی تیکچنراوتر به‌کار هیناوه. نهم وینه‌ تیکچنراوه، به‌ پالدانی ده‌نگی «زه‌مزه‌یه‌کی زولال» وه‌لای نهم خیسزه‌ وردانه‌ که «له‌ حه‌نجهری زه‌مان» وه‌ ده‌گانه‌ گوتی منیک‌ی شیعی، که‌ ئه‌و منه‌ شیعی‌یه‌ش له «به‌نجهری بوومه‌لیته‌وه» ده‌روانیتیه «دیمه‌نی کچی به‌یان»، بیجم ده‌گرێ.

هه‌ر تیکچنراوبوونی فۆرمی ئه‌و شیعرانه‌یه‌ که‌ شیعی سواره‌ی - تا کاتی خۆی - کردوه به‌ شارێترین شیعی کوردی. له‌ پیکهاته‌خوازی رسکانه‌ییدا (ساختارگرایی تکوینی genetic structuralism) بایسی ئه‌وه‌ ده‌کرێ که‌ له‌ پڕۆسه‌ی پیکهاته‌نی ده‌قدا، فۆرماسیۆنی کۆمه‌لایه‌تی پێوه‌ندی له‌گه‌ڵ دارشت و پیکهاته‌ی ده‌قی به‌رهمه‌یاتو له‌و کۆمه‌لگایه‌دا ده‌بن. نه‌گه‌ر ئه‌و گه‌رمانه‌یه‌ قبوول بکه‌ین که‌ «شار» وه‌ک چه‌مک و وه‌ک چشت، به‌به‌تیک‌ی تیکچنراوه، دواچار ده‌توانین هاوشیوه‌ی نهم تیکچنراوییه، هه‌م له‌ نیوه‌رۆک و هه‌م له‌ فۆرمی شیعی سواره‌دا بدۆزینه‌وه. - هه‌روه‌ک چۆن نه‌گه‌ر لیکتزازان و له‌به‌ریه‌ک هه‌له‌وه‌شانه‌وه‌ی پێوه‌ندییه‌کان له‌و کۆمه‌لگایه‌ی «وێرانه‌ خاک» ی ه.ت.س نه‌لیوتی، تێدا به‌رهمه‌ هاتوه‌ قبول بکه‌ین، هاوشیوه‌ی نهم لیکتزازانه‌ له‌ فۆرم و پیکهاته‌ی ئه‌و قه‌سیده‌یه‌شدا به‌ جوانی به‌دی ده‌کرێ. -

من پیم وایه‌ چه‌واشه‌ترین ئاراسته‌ که‌ لهم‌ باره‌یه‌دا ده‌کرێ به‌ نیسه‌تی شیعی سواره‌ ره‌چاو بکری ئه‌وه‌یه‌ که‌ هه‌ر به‌ به‌لگه‌ هینانه‌وه‌ له‌ موفه‌داتی شیعی سواره‌ و له‌سه‌ر به‌مه‌ی لیکدانه‌وه‌یه‌کی مانایی په‌تی، بمانه‌وی به‌ دوا‌ی روونکردنه‌وه‌ی سروشتی ئه‌و شیعرانه‌دا بن. راسته‌ له‌ گه‌ران به‌ دوا‌ی نهم موفه‌دانه‌دا، زۆر جار له‌گه‌ڵ مۆتیفی نه‌تۆ به‌روو ده‌بینه‌وه‌ که‌ باری رۆمانتیک یان ناتوورالیستیانه‌یه‌، به‌لام لهم‌ باره‌وه‌ نابێ دوو خالمان له‌ بیر بجی:

- رۆمانتیزی شیعی سواره‌ گونجاو له‌گه‌ڵ سه‌مبولیزمه‌یه‌تی و سه‌مبولیزمه‌ک‌ه‌ش گونجاو له‌گه‌ڵ رۆمانتیزمه‌که‌یه‌تی. هه‌ر نهم تیکه‌لاه‌بوونه‌یه‌ که‌ سروشتیک‌ی تایبه‌تی داوه‌ به‌ شیعه‌کانی سواره‌.

- ئاراسته‌ی ره‌شانه‌تر ئه‌وه‌یه‌ که‌ بۆ دۆزینه‌وه‌ی سروشتی شیعی سواره‌ نه‌ک له‌ موفه‌داتی شیعه‌کان، بگه‌ر له‌ پله‌ی یه‌که‌مه‌دا له‌ سینتاکس و هه‌روه‌ها له‌ پیکهاته‌ی

شيعره‌كان ورد بپيښه و له دووهه مدا، راډي هه راوېوڼي جيهاني نو مانايانه شيهر
دهيانخولقيتن بکهينه پيوانه ي راډه پرېنمان.

نه گهر نو ناراسته ناراسته ي باسي ليوه کرا ره چاو بکهين، دهين بليين له زهmani نيمادا،
شيهری نيمه نمونده گوند پيرين شيهری کاتي خوئی بروه. چونکه موفره داتي شيهری نيمه
زوره بيان دهالمت دهکڼه بؤ ژباني نيو سروشتيکی دهست لن نمدراوی دووره شار، پروان لنم
نمونه شيهری خواړه وي نيمادا، چؤن سينتاکس کؤمپلتيکسي شيهره که، موفره داتي گوندي
هه نديک جار رومانتيک و هه نديک جار ناتوراليسي شيهره که يان له رايه لويه کی توکمه ي
نه وتؤدا پتيک خستوه که وات لن دهکڼه ههست بکه ي نه م سيستمی په يشه، نهک له
زهينیکی ساکاروه بگره په پيچموانه له زهينیکی سيستماتيکی تيکچنراوه، سه رچاوه ي
گرتهوه:

ترا من چشم در راهم شاهنگام
که می گيرند در شاخ «تلاجن» ساپها رنگ سپاهی
وزلن دهستگانست راست اندوهی فراهم،
ترا من چشم در راهم
شاهنگام، در آن دم که برجا دره ها چون مرده ماران خفتگانند:
در آن نوبت که بندق دست نيلوفر به پای سرو کوهی دام
گرم ياد آوری يا نه، من از يادت نمی گاهم
ترا من چشم در راهم

هه ر بهم شپوهيه، ته نيا بؤ ساتيکيش ناتوانين بير له وه بکهينه وه که نو سيستمه
دارشته ي لهو پرکه يه ي خواړه وي شيهری سواردها به دي دهکړی له سيستمیکی تيکچنراوی
به رهمه مېناني په يث که تاييهت به زهينيه تيکی کؤمپلتيکسه به رهم نه هاتېن:

هدتا بيري تالی گراوې
به دلما گه رلوه
هدتا ياد نه کم ناوه به و وره به ردينه کاری کرلوه
نه لچم سه مدخاين
وه چاخې که رووگي هه زار لن نزاي شنه باهوې به تاسمن
وه بؤ زينه وي ههست و هان و هه تاسمن
چلونه که به ژوي گراولن نه مين
له نهو چاوی نو خاندهاته
له هي چؤنه به يتي براه

قسمه کردن له بابه تی تیکچنراوی یان ساکاری فزومی شیعر، دهرغه تیکی له باره بۆ هه لسه نگاندن تیکی شیکارانیهی شیعرى سواره له گه ل شیعرى گۆزان. له وانه په په که مین جیوازی و دژوستان که له خویندنه وه په کی بهر اور دکارانهی سه پرینی بهرهمی ههردوو شاعیری سهروه سه رنجمان بۆ لای خوی راده کیشن، ساکاربونی چنراوی شیعرى گۆزان له بهرام بهر تیکچنراوی شیعرى سواره دا بین، نهم ساکاربونه وای کردوه دهره تانی نمونه هه بی شیعرى نوتی گۆزان. جگه له چهند نمونه په کی دهگمن. له لایه زهینی خویندنه ریکی ناناشنا به شیعریش به سانای هه لتاوتندری.

کوږ:

بهروانه شایمه چه په لوه مساله
گویی بهر زه نایه دهه ل شمساله
زهرد و سهوور تیکه ل بهون، ژن و په ساو هه رایه
له و ناوه هه هاره ی هه یاسه ی تۆ نایه

کچ:

گویی نه بهی به سهرم، نال چه به کۆ زهرد چه به کۆ
ناهم به زه ماوند ناهم به هه له به مرگن

له بیرمان نه چن که ساکاری یان تیکچنراوی نابین وه کو فاکته ریک له لای فاکته ره کانی دیکه چاویان لښ بکړی. له راستیدا ساکاری یان تیکچنراوی له نه بجامی تهرکیبی چهن دین فاکته ری ورد و هه راوی فزومی و مانایی، بهیچم ده گری. به دهر پرین تیکی تر، دوق بهر له وهی له سهر ساکاربون یان تیکچنراو بهون ساغ بهیته وه له سهر هه ندیک فاکته ری دیکه ساغ ده بهیته وه که کۆی نهم فاکته رانه ده به هوی ساکاربون یان تیکچنراوی دوق.

خالی شیواوی سه رنج له سهر شیعرى گۆزان نه وه په که له شیعره کلاسیک و عه روزیه کانیدا. له چاو شیعره نوتیه کانی. تیکچنراوی په کی قوولتر و بهر فراوانتر به دی ده کړی. له راستیدا هه لگه په رانه وهی گۆزان له رنساکانی شیعرى عهرووزی، هه لگه په رانه وه له فزومی گرلن رۆیشتنی به ره و جوړه په یشتیکی ساکاریش بوو. هه ر بۆیه تیکچنراو ترین و فزومیکترین شیعرى گۆزان، کاتیک ده نووسن که شاعیر دیسان سیله چاوتیکی کردوه ته وه رنساکانی شیعرى عهرووزی. به بهروای من «جیلوهی شانۆ» تیکچنراو ترین و پیکهاته مه ندترین شیعرى نوتی گۆزانه:

له چمرگی پردوهه تک تک دلوتی عود نهړا

به نووگی تنسیری

تروپ نهاته غروش تالعی سرور نهړا

به ناهی دلگیری

کمان - شهیق و زهیری فرشتهیی نهان -

نهکوته ناو دلی مردویش همناسی هه پمجان

دهزانین نم په کم پله پوونه له باره پتیکهاته مهنديیه وه له شیعی سواره، به بالای «خموه پردینه» ده پتی. هر له سر نو پروایم کللی سهرکسه وتویی بۆ پتیکه وه هه لسه نگاندنی شیعی گوران و شیعی سواره، به اوردی نتوان نو دوو شیعرانه په. خالی شیای سرنج نه وه په که خودی سواره له شیعی «خموه پردینه» دا ناماژه په کی زور زیره کانه مان بۆ نو به اوردکارییه ده داتی.

نه لقی پتیکه مینې گچی سرگوزشتهی قدیمی

له نهندامی تا پتی وکوو پوومه لقی

- سنووی شوی دولتی نه پوړی به یانی -

په چدی قورسی نیسانی نیسانی لادا

سرنج بدنه ته عبیری نیسانی لدم برکه یه دا. هردو وشه نپو نم دهسته واژه په به جیا له نپو شیعی «جیلوهی شانوی گوزاندا هن و لدم شیعه دا پوونه ته وشه سروا:

مه تاهیبی گوزران

هتولش هتولش نه تکتته دموونی نیسانتیک

که ره می له زده ته، میفتاحه بۆ تله می ژبان

ژبانی نیسانتیک

جگه لدم چه مک خواسته هنده کییه، هیچ چه شنه ویکچوونیک پتیکهاته یی و مانایی دیکه له نتوان نم دوو شیعه دا پوونی نییه. به به اوردکردنی نم دوو شیعه، به سانایی ده یسه لپنین که سواره شیعی نوینی کوردی به روو جوغرافیا په کی دیکه و کهش وه وایه کی دیکه گواسته وه.

حهز ده کم بۆ ساتیک بیر له وهلامی نم پرسپاره به که نموه که درتیه مهننتی شیعی گوران و شیعی سواره، هر کامه یان به جیا بۆیان هه به روو ج ناقاریک ریگه بپرن؟ ره خه گرانی نیرانی پنیان وایه شیعی نیما وکوو روواریک وایه که شاعیرانی دواتری له هر شوقنتیکی نه روواریه که ویستوویانه، ناویان هه لگرتوته وه. مه به سستی نه

په‌څخه‌گرانته نه‌وایه که بڼه‌غونډه شیعرې ساکاری شاعیرتیکې وه‌کو فدره‌یدوونې موشیرې و
شیعرې تیک‌چنراوې شاعیرتیکې وه‌کوو په‌دوللا پوښایی هه‌ر‌دووک وه‌کو په‌ک، ریشه‌پان
ده‌که‌پټه‌وه سر شیعرې نیما. شیعرې نیما دهره‌تانی هه‌ر دوو شتیه په‌رهمه‌پنانه‌ی شیعرې
هه‌په.

داوه‌ریبه‌کی لم چم‌شنه له باره‌ی شیعرې‌گوزاندا وه‌راست ناگه‌رئ. هه‌ر لم سونگه‌په‌وایه
که له شیعرې شاعیرانی نه‌وی پاش‌گوزان، واته له شیعرې شاعیران‌تیکې وه‌ک کاکه‌ی
فد‌ل‌ل‌اح و ع. ح. ب و کامهران موکریدا، د‌وزینه‌وې به لیت‌شاوې شیعرې ساکار و سست و
ناهن‌و‌ری، کار‌تیکې د‌ژوار نیبه. نه‌و مه‌ن‌تیقه‌ی بنه‌مای نو‌وسینی شیعرتیکې وه‌ک نه‌م شیعرې
خواره‌وې کاکه‌ی فد‌ل‌ل‌احی پتک هیتاوه، مه‌ن‌تقی باوې ز‌ور شیعرې شاعیرانی د‌وای‌گوزانه:

خواهر‌مست بم، له خوا زیاتر

خ‌وم خ‌وش نه‌وئ

نه‌گه‌ر دنیا‌په‌رستش بم

ز‌ور ز‌ور لم دنیا‌په زیاتر

خ‌وم خ‌وش نه‌وئ

نه‌و‌نده من خ‌وم خ‌وش نه‌وئ

له‌به‌ر ت‌ویه، ت‌وم خ‌وش نه‌وئ

هیچ کام له شاعیرانی د‌وای‌گوزان. له‌گه‌ل نه‌وې که هه‌ندئ جار جیاوازیبه‌کی ز‌ور له
نیتوانیادا به‌دی ده‌ک‌رئ و بڼه‌غونډه شیعرې نه‌حمده هه‌ردی له شیعرې هاوالانی به‌ر‌چاوتره. له
گوزانیان تینه‌په‌راندووه. من پتیم وایه نه‌م تیتیه‌راندنه له کور‌د‌ستانی پاشور‌دا، هه‌تا
سه‌ره‌لدانی گه‌ر‌پان‌تیکې نه‌ده‌پې وه‌ک روانگه پان سه‌ره‌لدانی شاعیران‌تیکې وه‌ک په‌ف‌یق
سابیر له دهره‌وې جه‌غ‌زی روانگه‌دا، د‌وا ده‌که‌وئ. په‌ش‌تیک له ه‌ویه‌کانی نه‌م د‌واکه‌وته
ده‌که‌پټه‌وه بڼه‌سروشتی شیعرې‌گوزان.

نه‌و تیتز‌تیکې ناراسته بل‌تین وه‌ک چ‌ون شیعرې نیما به‌گ‌و‌م‌تیک، شیعرې فارسی نوئ
کرده‌وه. هه‌ر ناواش‌گوزان به‌ت‌کان‌تیک شیعرې کور‌دی نوئ کرده‌وه، به‌لام تیتز‌ی ناراست‌تر
نه‌وایه بل‌تین شیعرې‌گوزان له نو‌ت‌کر‌دنه‌وې ش‌تیرې کور‌دیدا د‌ور‌تیکې که‌می هه‌ب‌وه. من پتیم
وایه له نیتولن نه‌م دوو بڼه‌غونډه ناراسته‌دا، ده‌توانین تیتز‌تیک په‌چاو بکه‌ین که له‌گه‌ل واق‌عی
میت‌رو‌ی نه‌ده‌ی کور‌دیدا، ز‌ور پاش‌تر پ‌تیک ده‌که‌وئ: شیعرې کور‌دی نه‌ک به‌گ‌و‌م‌تیک و
له‌سه‌ر ده‌ستی تاقه‌که‌س‌تیک‌دا، به‌ر‌ه به‌ش‌تیه‌ی پر‌وسه‌په‌کی به‌ر در‌ی‌ز‌تر وه‌کوو گه‌ر‌پان‌تیکې
میت‌رو‌یی نوئ ب‌و‌وه. په‌که‌مین گ‌و‌م‌ سرکه‌وت‌وانه له لایه‌ن‌گوزانه‌وه وه‌دی هات. له شیعرې

گۆزانداجگه له تێكدانی پێساگانی وهزنی عهرووزی، له گهڵ هه ندیک تایبهتمه ندیی وهک پێکهاتنی جوانیناسییهکی پارێزناهی ماددی، له بهرامبهر جوانیناسیی گشتیپنانه و لاهووتیی شیعرێ کلاسیک و ههروهها پێکهاتتی کهش وههوایهکی دراماتیکی زیندوو، له زۆریه شیعرهکاندا بهرهو پروین. نهم گوژمه بهرایبیه تهکانیکی له گوژن گوژمی شیعرێ سولهی پتویست بوو ههتا پێکهوه، لانی خوارووی مهرحهکانی تازهکردنهوهی شیعرێ پێک بێت.

نکۆلی لهوه ناگرێ که به هۆی باروودۆخی تایبهتی و لێکداپراپی بهشهکانی کوردستان، مێترووی نهدهیی کوردی له دهیهکانی رابردوو، له کات و شوێنێکدا نووسراوه تهوه که نووسهرهکانی ناگاداری ههموو گهڕانه نهدهیهیهکان نهپوون. حهق نییه که توێهران و پهختهگرانی تهرز، که ناستیهکی بهرفراوانتریان له بهر چاوه و زانیاری زۆرتریان له بهر دهستایه، به شێوهیهکی پهختهگرانه رهوتی نووسهرانی مێترووی نهدهیهیی گهلهکهیان تاوتوێ نهکهن.

من پێم وایه له نوێکردنهوهی شیعرێ کوردیدا، شیعرێ سواره، گوژمی دووههم بوو، گوژمێک که قهرهپووی هه ندپک له کهم و کووڕیهیهکانی شیعرێ گۆزانی کردوه.

(٦)

سه مبولیزمی شیعرێ سواره، سه مبولیزمێکی کۆمه لایه تیه. واته مانای شاراهوی نهو شیعرهکانی، زۆر جار ناراسته یان به رهو باهه تگه لی کۆمه لایه تی و سیاسیه. هه ر نهم تایبهتمه ندیه وای کردوه هه ندیک جار شیعرێ سواره له جیاتی که لک وه رگرتن له سه مبولی فره مانای نهوتو که بۆ مانایه کی ده سنیشانکراو دانا به ژن دزین، لهو چه شته کۆدانه وه ر بگرێ که به پیتی هه ندپک گرێهه سستی دیار یکرار، مانا گانیان پوون و ناشکرایه. هه ندپک جار شیعرهکان لهم دۆخه ش ده ترازین و مه به سه تکهان تییاندا ده روو تێنه وه. نه مه لایه نی به هێزی شیعرێ سواره یه. نه گه ر بهم پێوانه یه بهروانی نه شیعرێ سواره، له گه ل دوو جه مه سهری دژ به یه ک به رهو روو ده یه نه وه:

جه مه سه ریک که تییدا سه مبولیزمێکی هونه ری فره مانا وه به رچاو ده که وێ و له نمونه ی وهک «کوا شه نگه سوار/ که درهوشانه وه ی پهری سه ری نه سپی/ چاوێک به خاته بهیری تلووعن» وه دیار ده که وێ و جه مه سه ریکیش که تییدا، ناماژهکان ناشکرا ده بن و «تا پۆ» له کهش وهه وای کاتی «به و مه لیل» ده رده که وێ زه ق و زۆپ له چاو تدا خۆی ده نوێت، وهک: «به لاه نه مرز/ که هه ر ساتی دلی دایکێ/ له کوردستان هه لته قه رچن/ به هه ر به زمبای

سووتینه‌ریک، پیتشمه‌رگه‌بدک / داری چاکتیک دانه‌قرچن / نه‌تکوتبایه لایه‌کی بیرم لای
تویه»

نم ململاتییه به ناشکرا له شیعی سواره‌دا وه‌دیار ده‌که‌وی. سواره له لایه‌که‌وه خه‌ریکی
گواستنه‌وه‌ی تازه‌ترین ته‌جره‌به‌ی هونه‌ری و ته‌کنیکیه‌کان بۆ پانتایی شیعی کوردی ده‌بی و
بۆ نمونه له شیعی «بانگه‌وازی په‌نجه‌ره» دا، سه‌رکه‌وتوانه هاوشتیوه‌ی نه‌و نه‌زمونه‌ی فرووخ
فه‌روخزاد به‌که‌لک و درگرتن له راویژ و زمانی ناخافتنی رۆژانه تیپیه‌راند، به‌تاقی ده‌کاته‌وه.
به‌چه‌شنیک که زمانی نم شیعه له‌که‌ل زمانی «خه‌وه به‌ردینه» ته‌عبیر له دوو ته‌جره‌به‌ی
زمانی سه‌رکه‌وتوی ته‌واو لیک جیاواز ده‌کن:

ته‌وژم و تین نه‌گه‌را
نه‌گه‌را نوتفه‌دانی په‌لجهره‌کان
وه مالی یی زگ و زا
په‌ته‌بو له تۆری به‌هار
شنه هه‌میشه وه‌کوو
وێردی زاری په‌لجهره
ته‌بو به‌سه‌ر به‌ندئ
له قایی سموزی زه‌مه‌ندا
دوو‌پات نه‌کراوه
منه‌ش دلم پشکووت
به‌لته‌نی ده‌هوه‌تی ره‌نگینی په‌لجهره‌ی تاکی
به‌ره‌و به‌هاردا

له لایه‌کی دیکه‌شه‌وه کاتیک سواره بۆ هه‌ری می شیعی فارسی ده‌روانی، ده‌بینی
ته‌نانه‌ت «پیتشمه‌رگه» وه‌کو مۆتیفتیک چۆته نیو شیعی سیاسی فارس‌شه‌وه. نیتر له‌م
پێودانه‌دا، شاعیر نه‌یتوانیوه خۆی له ختوکه‌ی رووتاننده‌وه‌ی هه‌به‌ست به‌وێری. شاعیریک به
ناوی «میرزا آقا عسکری» ده‌لن:

ای نه‌رد افزارت هه‌م
مه‌ربانی و انتظار
هنگر
از کوه به‌زهر می آورند پشمرگه‌را
په‌چیده در شولای بلند مرگ
نامش شهایی است سوزن

هەر لښم سۆنگه یه وه ده بین شیعریکی وهک «کچی به یان» که خاوه نی ده سپتیکتیکی
به رزو هونه ریه، کاتیک ده گاته نهم دیرانه ی خواره وه، له باری هونه ریه وه نه تر به ره و لیرایی
ده چی:

نیمه نوینمیری خهباتی روزهلات

روزهلاتی سووری ناگیر

فکر نه بوین به زین و دله زین

رانه ها تو وه چاوی قارمانی کوود

به شونمی گیر

به لام نه وانه «نه سکوند و چالی» شیعری سوارن. تو ناتوانی نه سکونده کانی شیعری
سواره بناسی هه تا چاله کانیشی نه ناسی. نه زمونی شیعری سواره به گشتی، نه زمونیکی
سه رکه وتوو بوو. هه مو نه و نه زمونه سه رکه وتوانه، نه زمونه سه ره تاییه کانی سواره بوون.
له وانه به به رزترین شیعره کانی سواره، نه و شیعرا نه بوین که قه ده ره نه بهیشت هه رگیز له
گه رووی پری سه وزه به سته ی، به لوزو وهرژینه ده ری و چاویان به دنیا ی روونی نه ده ب
هه لیب.

***

* مانای هه ندیک وشه و زاراوه ی نیر نهم وتاره:

گووم: (ته کانی توند)

بزار ده بیژی: گزینگویه، قطعه نویسی

تیکچنراو: پیچیده

تیکچنراوی: پیچیدگی

دژوهستان: تقابل

خیجان: سوختن در بازی

ته تله کردن: تبیین (explanation)

یه کانگیر: منسجم

ناچاره کی: ناگزیر

چنراوه: بافت

گوندی: (خه لکی دی)

ریتیتچوو: محتمل

شیمانه: احتمال
 گۆرین: مذکور
 ته کووز: منظم
 ههشتاو: شتاب
 ههراو: ۱. وسیع ۲. کلان
 دهنگ ههلهیهین: اعتراض
 داووستاو: (مهییو)
 هاوسهنگی: تعادل
 پتودان: ۱. (رئ و شوین) ۲. حالت
 ناراسته: ۱. جهت ۲. جهت گیری
 خوقیا بوون: ظهور کردن
 له بهره لهگرتنهوه: کپی (Copy)
 هاو پتزهیی: تناسب
 هاو پتزه: متناسب
 به نیتیوه کداچوو: متداخل
 ته نموه پیتدان: بسط دادن
 چشت: (تشت) - عین
 رسکانه: ژین (gene)
 رسکانهیی: ژنتیک، تکوینی
 ههلتاواندن: هضم کردن
 ههلتاوتیندران: هضم شدن
 هه ندهکی: جزئی
 هه مهکی: کلی
 گرتهیست: قرارداد

---

(۱) - بابک احمد، ساختار و تاویل متن، نشر مرکز، تهران، ۱۳۸۰، ص ۲۱۳

(۲) - همان، ص ۲۱۳

(۴) - جانائان کالر، نظریه ادبی، ترجمه ی فرزانه طاهری، نشر مرکز، تهران، ۱۳۸۲، ص ۸۲

(۵) - ئەم لێکدانەوهیە هێ سه لاهەددینی موهتهدییه . بهروانه ئەم سه رچاوهیه:

- محمدهد بهرهمر، سواره و پهخشانی کوردی، دهزگای چاپ و پهخشی سهردهم، سلیمان، ۲۰۰۵، ل ۲۶۳

(۶) - پروانه نهم سهرچاوانه:

- یوهان ولفگانگ فون گوته، فاوست، ترجمه‌ی م.ا. به‌آدین، انتشارات نیلوفر، تهران ۱۳۸۲

- مرتضی هادی مقدم، شهر و مدرنیته، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران، ۱۳۷۹

- مارشال برمن، ترجمه‌ی مدرنیته، ترجمه‌ی مراد فرهادپور، انتشارات طرح نو، تهران ۱۳۷۹

(۷) - مرتضی هادی جابری مقدم، شهر و مدرنیته، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران ۱۳۷۹، ص ۱۱۱

(۸) - نهم لیکدانه‌وه‌یه هی مارف ناغایییه، پروانه سهرچاوه‌ی ژماره ۴ ل ۱۶۸

(۹) - نهم لیکدانه‌وه‌یه هی سلاحه‌ددین موته‌دیه، پروانه سهرچاوه‌ی ژماره ۴ ل ۲۸۲

(۱۰) - نهم لیکدانه‌وه‌یه هی نه‌محمد قازیه، پروانه سهرچاوه‌ی ژماره ۴ ل ۲۰۴

وتووێژ لە گەڵ فاتیح شیخوونیسلامی

سەرچاوە: رادیۆ ھاوێشتی، ۲۰۰۳/۶/۱۴

من هیچ پرۆدۆتکی ئەدەبی و فەرھەنگی بە جیاوازی لە زەمینەی کۆمەڵایەتی و سیاسی نایەم. ئێستا گەڕانەوە و باسکردن لە حدودی چل سال لەو پێش دیارە لایەنێکی ئەدەبی و ئەوانەی ھەیە، بەلام قەتەن لەم وتووێژدا ناکرێ لە لایەنی کۆمەڵایەتی و سیاسییەکی بە تەواوی چاوپۆشی بکەین.

ئەویش [سوارە] ھاتۆتە دانیشتگای (جامیعی) تاران، منیش لە جامیعی تاران بووم، پێش ئەوی کە ئەو بێ. سالی ۱۹۶۲ یانی چل و یەک سال لەو پێش. ئەوی کە من پتوانم وەبەر خۆمی بەیستمە، ئەو وەختە ھاوکات بوو لە گەڵ مەرگی گۆزان. گۆزان مرد، ئێمە لە جامیعی تاران جەماعەتێک خۆتەدکاری ئەم سەردەمە کە لە گەڵ ئەدەبیات و شیعەر و ئەوانە سەرۆکارمان بوو، ھەولتیکمان دا بۆ ئەوی کە ژمارەیەکی تاییبەتی رۆژنامەیەکی کوردی، کە ئەو سەردەمە لەوێ دەرئەچوو. بە ناوی «کوردستان» دەرئێنێ، بە بۆنەی مەرگی گۆزان و بۆ رێزگرتن لە گۆزان. دواي ئەو بوو، یانی لەو کۆششە دا کە ئێمە کردمان سوارە تیا ئەبوو. سوارە دواي ئەو ھاتە تاران. لە دواي ئەو ئێستەر ئێسمە بە یەکەو ھاوێی بووین، ھەتا وەختێک کە من تارانم بە جێھێشتوو و ھاتوو ئەو بۆ کوردستان، بۆ ئێشکردن لەوێ. کە من ئەو وەختە موعەلیمی سانەویە بووم. ئەو ماوێ، تەقریبەن پێنج سال، ئەمە بە یەکەو بووین لە تاران. زۆر نزیک بووین. دواي ئەو ھەش بە ماوێ ھەوت سالی تر کە من لە کوردستان ئەو ھاتم بۆ تاران، ھەموو جارێک سوارم ئەدی. دیارە ئەم ھەوت سالی دواي کە من لە کوردستان بووم ئەویش لە تاران لە رادیۆی بەشی کوردیی ئەو وەختە نیشی نەکرد و ئێستەر سالی جارێک، سالی دوو جار، یەکتەمان ئەدی. دیارە ئەو پێنج سالی ئەو لە زۆر لە یەک نزیک بووین، چ لە باری دۆستایەتیە، چ لە باری زوق و چ لە باری ئەوی کە ھەردوو کمان رۆلتیکمان ھەبوو لە نوێکردنەوەی فۆرمی شیعەر و ھەتتا نێوەرۆکی شیعەر بە دەرەجە یەک، شیعری کوردیی ئەو سەردەمە. ئەمە تەواوی ما جەرگە یە.

لە سالی ۷۵ ئێستەر سوارە لە بەین چوو. زۆر لە نا کاو و لە سەردەمی جەوانیدا، ئەگەر جەوان لە خوار چل سال دابنێت، ئەو لە خوار چل سالەو ھوو وەختێک کە بەو پروداوە، کە پروداویکی ناگەھانی بوو، ماشین (سەیارە) لێی دا، بەلام دوايە کە بەردیانه خەستە خانە،

له وئ تووشی نهخوشتینی زهردوویی (په‌ره‌قان) بوو. بهو نهخوشتیه له بهین چوو. زستان بوو، له کوردستان بووین، ناگادار بووین و دوايه چووین بۆ سه‌رده‌خوشتی له بۆکان. نه‌مه کوللی ماجة‌رای دۆستایه‌تیی من و سواره‌یه، به‌لام هه‌روه‌ک باسم کرد نهو سه‌رده‌مه سه‌رده‌میتکی تایبه‌تی بوو. دوايه نه‌توانین به‌چینه نه‌توه‌وه که چ سه‌رده‌میتک بوو له باری کۆمه‌لاه‌تیه‌یه‌وه و هه‌روا له باری سیاسیه‌وه.

من په‌تموایه‌ نیستا، نهو شتانه‌ی که له بهیست سالی رابردودا دیومن له باری سواره‌وه نووسراون، به‌شیتکی میتۆلۆژی تیکه‌له، به‌شیتک نه‌فسانه دروستکردنی تیکه‌له. دیاره من سه‌ر و ساخه‌تیکم له‌گه‌ل نه‌فسانه دروستکردن نیسه، به‌لام رۆژنیک زۆرم هه‌یه بۆ به‌یه‌وه‌ریه‌یک و بۆ ژانیکی نهم سه‌رده‌مه که له‌گه‌ل سواره‌ بوومه. زۆرم خوشت وسته‌وه و نه‌لشایش خوشت‌ویستی له دلمایه. دیاره که به‌چینه نیتو به‌حسه‌که باسی نه‌وه نه‌که‌م که نه‌فسانه‌سازیه‌یک که مه‌عمول‌ه‌ن له ده‌وری نهنسانی هه‌نهرمه‌ند و نهنسانی مه‌شه‌وور نه‌کرت، له مه‌وری‌دی سواره‌دا چۆن بووه تا نیستا.

«سواره و عه‌لی حه‌سه‌نیانی و من هاوکات بووین، له یه‌ک سه‌رده‌ما بووین. سه‌رده‌میتک بوو که شیعری کوردی له کوردستانی نهران له شیعری کلامیک و سونه‌تی و کزنه‌وه ته‌یه‌ر بوو بۆ سه‌رده‌میتکی فۆرمی نوێ و نیتوه‌ژکی نوێ، به‌لام دیاره نهم سن که‌سه هه‌ر یه‌ک به‌ جۆرتیک به‌شارد بووین. ... عه‌لی حه‌سه‌نیانی نه‌قشیتکی وا زۆر به‌رجه‌سته‌ی نه‌بوو، نهو جۆره‌ی که سواره به‌جیه‌دی گرت. منیش هه‌ر نه‌قشیتکی وه‌ک سواره‌م نه‌بوو، به‌لام نه‌کرتی به‌لێم من و سواره وه‌کو یه‌ک ته‌قربه‌ن نه‌قشمان نواندوه‌وه. نه‌وه‌ی که وه‌کو یه‌ک ناومان نا‌هری دوو هۆی هه‌یه: یه‌ک نه‌وه که سواره به‌جه‌وانی مرد، یانی جوا‌نه‌مه‌رگیی سواره بۆته هۆی نه‌وه که نا‌وه‌بانگیکی زیاتری له‌و په‌یوه‌نده‌دا ده‌رکردوه. یه‌کیش هۆی سیاسی هه‌یه. ....»

«لام به‌ه‌ج‌که له‌وه، به‌ه‌روای من ناسیۆنالیزمی کوردیش هه‌ر ته‌نسیری بووه له‌وه‌دا. به‌لام یه‌ک شت من نه‌سه‌لمێم، نه‌ویش نه‌وه‌یه که سواره به‌شیه‌یه‌کی پروفیشناڵ شاعیر و نووسه‌ر بوو، من وا نه‌بووم. من هه‌یج کات، نه‌و ما‌وه‌ی پێنج سا‌له که باسم کرد، نه‌وه نه‌کتیوترین ده‌وره‌ی نه‌ده‌یبی من بووه که له‌و کاته‌شا هه‌ر کاری نه‌سله‌یی من نه‌بووه. من خۆم وه‌کو شاعیر یان وه‌کو نووسه‌ر نه‌ناساندوه‌وه. ... له‌حاله‌یکدا سواره عه‌مه‌له‌ن وای لێهات. من زۆرتر وه‌کو نا‌کتیوتکی سیاسی بووم. ....» به‌لام به‌هه‌ر حال له‌و ده‌وره‌دا نێمه‌ نه‌قش و ده‌وری‌کمان بوو له‌هه‌تانی شیه‌یه‌ی نوێ له‌شیعری کوردی له‌کوردستانی نهران. له‌کوردستانی نهران نه‌وه روه‌تیکی تازه‌ بوو که له‌سا‌له‌کانی ٦٠ ده‌ستی پێک‌کرد. من و سواره و چه‌ند که‌سی تر. دواتر مه‌سه‌له‌ن رهبوار (موسلیح شیه‌خولئیسلامی) ته‌نسیرمان به‌وه له‌سه‌ر نه‌و روه‌ته، به‌لام

گیترا نه‌وی نهو میژووه وه‌کو یه‌ک نییه. له‌چهند روانگه‌وه ده‌توانی بی‌گیت‌په‌ته‌وه. په‌یوه‌نده به‌وه که‌تۆ له‌کوێ راوه‌ستایی و چۆن ته‌ماشای نهو میژووه بکه‌ی. به‌هر حال سواره، نه‌لپه‌ته نه‌ومش بپه‌تم که‌په‌خشانی زۆر جوانی نه‌نوسی، له‌شيعره‌کانی زۆر جوانتر به‌ون. «تاپۆ و بوومه‌لپه‌» په‌شیک له‌کاری نه‌و بوو که‌به‌پروای من چ به‌حه‌جم، چ به‌فۆرم، زۆر غه‌نیستر و ده‌وله‌مه‌ندتر به‌ون تا شيعره‌کانی. سواره سه‌رحه‌م شازده شيعری کوردی له‌ ماوه‌ته‌وه، به‌لام نه‌ستر وه‌کو شاعیر ناوی ده‌رکردوه. نه‌وش پۆخۆی به‌حسێکه که‌له‌نیو ولاتی پۆژه‌لاتا، به‌تایبه‌ت له‌نیو کوردا، نه‌گه‌ر که‌سێک ده‌نه‌وه‌دی شيعر، په‌خشانی نووسیه‌ی، به‌لام نه‌گه‌ر چوار شيعری نووسیه‌ی هه‌ر به‌ناو شاعیر ناوی ده‌نه‌کن.

هه‌ر وه‌ک باسم کرد، به‌تایبه‌ت له‌فه‌ره‌نگ و نه‌ده‌بیاتی کوردیا، که‌ناسۆنالیستییه، شاعیر به‌هێک میژۆلۆژی تینکه‌ل نه‌کری. شاعیر نه‌کری به‌نێسانێکی تۆزیک زیاد له‌حه‌د، له‌حه‌دی نێسانیی خۆی گه‌وره نه‌کریته‌وه و نوورێک به‌ده‌وریا دروست نه‌کری. بۆ سوارده‌ش هه‌ر وا به‌وه. له‌حالی‌کا سواره زیاتر نووسه‌ر بوو، زیاتر په‌خشانونوس بوو، دیاره هه‌ردووکی هه‌ر ژانری نه‌ده‌بی به‌ون. به‌لام سواره نووسه‌ری په‌خشان بوو، زیاتر له‌وه‌ی که‌شاعیر به‌ن. به‌لام شاعیریه‌که‌ی زیاتر به‌رحه‌سته کراوه‌ته‌وه. دیاره نه‌وه نه‌لپه‌ته نه‌شکالیکی وای نییه، یانی موشکله‌یه‌ک نه‌یجاد نا‌کا، به‌لام هه‌ر وه‌کو ته‌بaste کرد په‌خشانی سواره زۆر زۆر پاراو و جوان و سوار بوو و خۆشی ده‌نگێکی زۆر خۆشی بوو بۆ شه‌خت خۆینه‌نه‌وه، مه‌نزورم نه‌وه بوو په‌تیرفۆرمه‌تس و نه‌یجراکه‌ی له‌پادیۆه له‌توولی چوار په‌تیه‌ج سالدایا بوو به‌باعیسی نه‌وه که‌سواره له‌لایه‌ن پادیۆه ناوبانگی ده‌رکرد. چونکه‌نه‌وه وه‌خته شيعر به‌دسنووس نه‌نووسراوه، زۆر مه‌جالی نه‌وه نه‌بوو که‌شيعر چاپ بکری و به‌ناشکرا به‌لاو بکریته‌وه، به‌لام پادیۆ مه‌یۆمیتکی مونا‌سیر بوو. سواره به‌و به‌ونه‌وه ناوبانگی ده‌رکرد.

... نه‌گه‌ر شيعره‌کانی من له‌به‌ر چاو بگری، هه‌ر هی نه‌و سه‌رده‌مه، که‌منیش خلودی به‌ست شيعره‌یک هه‌یه، هی نه‌و سه‌رده‌مه، زۆر شه‌تیکی وا عه‌جایب نییه، به‌لام فه‌رقه‌تیک که‌له‌به‌ینی شيعره‌کانی من و شيعره‌کانی سواره دا هه‌یه له‌و به‌ته‌وه‌یه که‌سواره زۆر خۆی به‌ند کردبوو به‌زمانیکی په‌تیی کوردی و هه‌رچی کوردیکردنی کوردی. من به‌په‌تیه‌موانه زۆرتر زمانیکی که‌مه‌لاهه‌تیه‌م به‌کار نه‌برد، نه‌وه‌ی ژبانی خه‌لک بوو، زۆر په‌تی نه‌بوو و هه‌ر له‌ویش نه‌یشاره‌یه‌که‌م که‌به‌هه‌ر حال له‌و که‌سانه‌ی که‌نه‌و ده‌وره‌یه، له‌حه‌یاتی نه‌ده‌بیی نه‌و ده‌وره‌یه له‌کوردستانی ئێران، نه‌کتیو به‌ون، دوو ره‌وت نه‌که‌وته‌ی که‌ره‌وتیکی به‌ره‌و کوردایه‌تی چو و ره‌وتیکی به‌ره‌و کوردایه‌تی نه‌چوو و به‌ره‌و چه‌پ و به‌ره‌و که‌مۆنیزم و به‌ره‌و سیاسه‌تی چه‌پ هات. که‌نه‌مه‌ره‌نگی داوه‌ته‌وه له‌مه‌سه‌له‌ی چاوه‌لیکردن له‌ژبان و له‌شيعر و له‌فۆرم و

نیوهرۆکی خەوه‌به‌ردینه‌ی حەڕە‌که‌تی کانییه‌که‌ که‌ نه‌یه‌وێ پڕوا به‌ره‌و ده‌ریا، به‌و ساده‌گییه‌ و نه‌م شته‌ له‌ نه‌دیه‌یاتێ نه‌و زه‌مان و له‌ نیتو‌رووناکیبیری نه‌و زه‌مانی موخالیفی وه‌زعی مه‌وجود ته‌مسلیتیک به‌وو. مه‌سه‌له‌ن «ماهی سیاه کوجولو»، هی «سه‌مه‌د بیتهره‌نگی»، نه‌ویش حاڵه‌تێکی ناوای هه‌یه‌. به‌ پڕوای من سێ، چوار دێری ناخبری خه‌وه‌ به‌ردینه‌ هه‌موو نیوهرۆکی خه‌وه‌به‌ردینه‌یه‌ که‌ باسی نه‌وه‌ نه‌کا، نه‌لێ:

«له‌ هه‌ر شوێنێ راماره‌، داهاره‌، کاری ته‌وله‌
نه‌زانی نه‌ین هه‌ر بێق و به‌لۆق، تا بێق، تا بێق
هه‌ناوی به‌ هه‌نگاوه‌،

نسه‌روته‌، کوله‌که‌ی رووحی ئاوه‌.»

باسی نه‌وه‌ نه‌کا و نه‌سه‌لمن ناوی خه‌وه‌به‌ردینه‌، ناوه‌که‌شی نه‌ویه‌. کانی نه‌گه‌ر به‌توانی پڕواو حەڕە‌که‌ت به‌کا و رانه‌وستن، نه‌کا به‌ ده‌ریا و نه‌گه‌ر راوستن نه‌ین به‌ به‌رد، وه‌کو گراو، یانی نه‌گه‌ر خه‌وی لێ به‌کوێ. نه‌گه‌ر وه‌نوز بدا، نه‌گه‌ر له‌ حەڕە‌که‌ت به‌کوێ. نه‌مه‌ ته‌مسلیتیکه‌ بۆ حەڕە‌که‌ت و نیشاوه‌م کرد به‌وه‌ که‌ سواره‌ فکرتیکی پێشکه‌وتنخوازی به‌و، یه‌کیان هه‌ر نه‌مه‌یه‌: عه‌قیده‌ به‌ حەڕە‌که‌ت، عه‌قیده‌ به‌ ئالوگۆز، عه‌قیده‌ به‌وه‌ که‌ رانه‌وستی، به‌ره‌و ئامانجێک به‌روێ و هه‌ولده‌ی که‌ به‌و ئامانجه‌ به‌گی و له‌ پێگا خه‌وت لێ نه‌که‌وێ و داوه‌مینی. چونکه‌ نه‌گه‌ر داوه‌مینی، رانه‌مینی و نه‌ی به‌ به‌رد و موخه‌مه‌ید نه‌ی، موته‌حه‌جیر ده‌ی. نه‌مه‌ نیوهرۆکی خه‌وه‌به‌ردینه‌یه‌، به‌لام نه‌ستر نه‌وه‌نده‌ی ته‌فسیلات ته‌ئدایه‌، له‌خه‌وه‌به‌ردینه‌دا نه‌نسان نه‌حساس نه‌کا که‌ سواره‌ به‌ شوێن که‌لیمه‌دا چوه‌، به‌ شوێن وشه‌دا، وشه‌یه‌کی تر رایکێشاهه‌، نه‌لێته‌ زۆر هه‌نهرمه‌ندانه‌ به‌ شوێن وشه‌دا رۆشستوه‌، به‌لام خه‌ته‌که‌شی به‌رنه‌داوه‌، یانی نه‌کرا نه‌و شته‌ کوڕته‌ر بێ، شاکاره‌که‌شی وا له‌وه‌ دا که‌ درێژشه‌، به‌لام نه‌گه‌ر که‌ستیک لێی ته‌بگا وه‌ه‌ز نابێ.

نوکه‌ته‌یه‌کیش له‌ باهه‌ت وه‌زنه‌که‌یه‌وه‌ به‌لێم: ئێمه‌ نه‌و سه‌رده‌مه‌ له‌ دوو شت موته‌نه‌سیر به‌وین، یه‌کتیک له‌ گۆزان و نوێکارییه‌کانی گۆزان له‌ شیعردا، که‌ من پێموایه‌ ئێستاش نه‌و نوێکارییه‌کانی که‌ گۆزان له‌ شیعری کوڕدی کوڕدویه‌ له‌ کوڕدستانی عێراق زۆر ته‌نسیه‌رتیکی موهممی به‌وه‌... من زۆر پێز بۆ گۆزان قایلم. ئێستا ناتوانم به‌چه‌م نیتو نه‌و به‌حه‌سه‌وه‌. به‌حرێکی که‌ه‌ورده‌ نه‌و به‌حه‌سه‌، به‌لام به‌ هه‌ر حاڵ گۆزان وه‌زنی په‌نجه‌ی هێنا. دیاره‌ نه‌و ناوی نا وه‌زنی نه‌ته‌وايه‌تی که‌ من پێموایه‌یه‌ وه‌زنی په‌نجه‌ وه‌زنی نه‌ته‌وايه‌تیه‌یه‌. وه‌زنێکه‌، به‌لام وه‌زنێکی ناشایه‌، ناشانتره‌ به‌ گرتی خه‌لکی کوڕد زبان. به‌ ده‌لیلی نه‌وه‌ی نه‌کسه‌ری فزیکلۆژی کوڕد زبان به‌ وه‌زنی په‌نجه‌یه‌. ئێمه‌ وه‌زنی په‌نجه‌مان له‌ لایه‌ک وه‌رگرت. له‌ لایه‌ک

شیعری نوتی نمو وختی فارسی. دوی نیما که سهره‌تای دامه‌زراوند، شاملو له نه‌وجی خویا بو و فروغ فخرخزاد. نیمه، هم من، هم سواره زور موعجیب برون به شاملو وه فروغ فخرخزاد، کاری نمو دوانه له کاری نیمه دا رنگی داوه‌توه، به‌لام نمو سهردهم هیمن به نیمه‌ی نموت، به بت وهی نیمه بیینی، له دوروهو چه‌که‌ته‌که‌ی نیمه‌ی باش هه‌لته‌ده‌سنگاند. نه‌لته‌ته دوی هیمن نه‌زهری گوزا لهو بابه‌تدا، به‌لام نمو وخته به نیمه‌ی نموت «جوجه گوزان»، «جوجه له گوزان»، به‌لام واقیعیته‌ی نه‌وه‌یه نمو وخته نیمه هم له گوزان موته‌نه‌سیر برون هم له شاملو و فروغ فخرخزاد و له شیعری نوتی نمو زهمانه‌ی فارسی و نو‌تکاریه‌کانی نمو زهمانه.

...خودی سواره له‌گه‌ل شانامه زور ناشنا بو. که‌س‌یک به ناوی «ره‌زا به‌راه‌نی» هاتبو وه‌زنی شانامه‌ی شکانده‌بو، دریتی کرد‌ه‌بو. زور هم‌واپه‌کی خوشی بو نمو وه‌زنه. من و سواره به‌پارمان دا که بهو وه‌زنه شیعری کردی بلتین. بق‌یه‌کم جار، نمو خه‌وه‌بردینه وت، منیش هم‌وته‌وانان. نم دوانه هه‌ردوکی له‌سهر وه‌زنی شانامه‌یی، به‌لام وه‌ک شانامه دوو دتپیی نیسه. دتپیکی مومکینه چوار که‌لیمه بت، دتپیکی ده که‌لیمه بت، ناوا نیتر. نم وه‌زنه‌ش وه‌زنتیکی تازه بو و به داخه‌وه هه‌ر ته‌نیا خه‌وه‌بردینه و نمو شیعری من که «هم‌وته‌وانان» و ناوا دست یی نه‌کا:

«به‌لای وای ته‌تو»

وه‌ک زلماری بن غه‌وتی مانگشمو

به‌مندی شک‌دلار و گه‌وره و گرانی»

نمایش:

«له‌چمشی گه‌رووی گه‌و»

که‌وی دومی یه‌خسیری زیندانی داری»

نهمه‌ش وه‌زنتیکی زور سوار بو، نه‌بخوارد بهو نه‌وه‌رۆکه که چه‌که‌نی ناو به‌رو ده‌ریا و نه‌وانه بو. له‌م به‌روه سهرکه‌وتنتیکی باش و نوی بو، هم بق سواره، هم بق من، به‌لام وه‌ک باسم کرد دوی نمو، که به داخه‌وه عومری زور نه‌کرد، منیش کاری شیعری زور نیدامه نه‌دا. که‌می تریش نم وه‌زنه‌ی به‌ده‌سته‌وه نه‌گرت، یا نم جۆره نو‌تکردنه‌وانه. به نه‌زهری من نیستا شیعری نوی له کوردستانی نیران له سهر بچه‌ی نمو شته‌ی و نیمه دامانه‌زراوند نه‌و‌یشته‌وه. نیستا گه‌راوه‌توه سهر نمو نو‌تکاریه‌ی کوردستانی عیراق، دوی مه‌کته‌یی پروانگه. زۆرترو وه‌زنی نه‌ستیره‌کان، نیستا له کوردستانی نیرانیش باوه. به به‌روای من وه‌زنتیکی زور خوش و موته‌نویع نیسه. به هه‌ر حال نه‌ویش وه‌زنتیکه به‌خۆی. به هه‌ر حال

نهمانه باری فهننی شیعر دکانن، بهلام قهسدم نهمه بوو نیشاره بهکم بهوه که سواره چۆن به شوین نوټکار بیا نهگهرا و چۆن له شیعر ی نوټی فارسی کهلکی وهر نهگرت، وهکو منیش هر لهو سهردهمه دا و خهوه بهردینه په کتیک له کاره باشه کان بوو. حموته وانانی منیش نهو سهردهمه هر بهو بهزنهوه زۆر ناوبانگی دهر کرد و دهست به دهست گهرا. نهمه نهو وهخته تیکه لټیک له وهزنی عهرووزی و وهزنی په نجه کارمان له سهر کرد. بۆ هیچ کامیان ته عوسیمان نهبوو، مهسه لهن وهزنی عهرووزی به چټی بټلټن به حیسابی نهوهی که گۆیا نهوه وهزنیکی عه ره بیه و بیتگانه یه. نهو سهردهمه نهمه وامان بهر نه نه کردهوه و سوارهش وای بهر نه نه کردهوه.

نهوهی که جه ماعه تیک پتیا نوابن ره خه له سواره نابن بگیری، به بهروای من ناسیونالیزمی کورد سواره ی موساد ره کردهوه، سواره ی کردهوه به هی خۆی و بو تیکی لټی دروست کردهوه. نهفسانه یکی لټی دروست کردهوه نهگۆر. بۆیه پتی خۆش نییه هیچ نهوعه ره خه یهکی لټی بگیری. له حالنیکا سوارهش وهک من، وهک تۆ، وهک نهوعی به شه رییهت، نهکری مهوزووعی ره خه بن، نهکری مهوزووعی لټیکۆلینهوه بن. نینسان نهوه یه که نینسان بزانی سواره له جه سهردهمه تیکا ژیاوه و نهو شتانه ی که له شیعر ی سواره دا خۆی دهر خستوه نیشانه ی چیه.

... به هر حال پروناکبیری نهو سهردهمه له نیرانا به هۆی دژایه تی له گه ل پژی می شا و به هۆی ته حه ولاتی کۆمه لایه تییه ک که نهو سهردهمه، مهسه له ی لاچوونی مونا سباتی فیتوردالی و نیسلاحاتی نه رزی بوو، که وتبونه رقه به رییه کی، به بهروای من، دواکه وتوانه به رامبه ر به مۆدیر نیزم و به رامبه ر به شار و به رامبه ر به گه رانه وه بۆ دئ. ... نهو سهردهمه سهردهمه ی بوو که زۆریه خه لکی عادی له کوردستان و له باقی نیران له دێوه باربان نه کرد، نه هاتن بۆ شار، بهلام پروناکبیری نهو سهردهمه به شتیک له چه وتبینییان نهوه بوو که له سهردهمه تیکا که خه لک نه هاتن بۆ شار، نهوان له شار وه نهچو نه وه بۆ لادی. نهمه قه تعه ن کۆنه په رستانه یه، قه تعه ن به ره دوا گه رانه وه یه. شیعر ی «شار» نه گه ر به خۆ تییه ته وه نه مه یه، بهلام من خۆ شم نهو وهخته هر شیعر ی وام هه یه. مهسه له ن من شیعر ی تیکم هه یه، شیعر ی حموته وانان، دتیریکی ناوایه، باسی سهرنج نهکا، باسی نیگای خۆی نهکا شاعیر، من گوتهومه: «سهرنجم ده مه تیکه زولا لیبی نه ماوی چه په لگی هه راسانکه ری گه وره شار». نهو وهخته من پتیموا بوو شاری گه وره چه په لگیه، نینسان هه راسان نهکا و سهرنجی نینسان له نیشو شاری گه وره دا زولا لیبی نامیتن، نه بنی به گه رتیه وه بۆ دئ، بۆ داوینی ته به به عه ت تا سهرنجت زولا ل بیتیه وه. نه لنان وهختی من ته ماشای نه کم، نه به یمن نهوه دواکه وتوانه بوو.

شاری گه وره و به تاييبت لهو ده ورانه. نهوه ده وره يک يوو، ده وره گوزراني کوټمه لگای نيران له فينډواليپوهه يو سهرمايه داري، زور شتي ناحه ز و خراپي تيا يوو، زور مالويزراني خه لکي تيا يوو. سهرمايه داري له هه موو جيتگه يک له نير خوتن و ناروقي خه لکا هانوته پيش، مه علوممه خو. ... نيمه له زور باه ته وه نه سانزاني که نه مه باشه. من خوټم يه کټک لهو که سانه يووم که موخاليفي نيسلاحتاني نه رزي نه يووم لهو سهرده مه دا، له حالکا کوردايه تي، ناسيونا ليزمي نيراني، لهو سهرده مه دا، موخاليفي نيسلاحتاني نه رزي يوو، به لام نير نه مه يوو نهو شته. سوارش ته حتی ته نسيري نهو جهوه يوو و خوڅي له بنمهاله يه کي فينډواليپي گه وره بيوو. من پيتموايه سهرده مي لاوي سواره هاوکات يوو له گډل نهو سهرده مه که بزوتنه وه يه کي جووتيساري له ناوچه ي ټوکان يوو و تايغه ي نهوان ده رگير يوون له گډل جووتياران. نهوه به شتيکه له ميژوو که من پيتموايه قه تعمن ته نسيري کردو ته سهر سواره که زور ته مايولي به لادئ و به نه فسانه کردني لادئ، نيده ناليزه کردني لادئ، يوو. نهوه له هه موو شيعره کانیا ته قريبه نه هه يه. من پيتموايه نه گهر که ستيک نهو ره خنده به گري نيمرو، ره خنه لهو شيعره نه گري نه له سواره. سواره نينساني نهو سهرده مه يوو، روونا کييري نهو سهرده مه يوو. دواکه و توو پيه کاني نهو سهرده مه ي روونا کييري نيران و کورده ستاني له خوڅيا نيشان داوه، نه ز جمله له پيرونه له گډل شار و دئ. ... من خوټم پيتموايه نهو ره خنده دروسته، به تاييبت نيسا. نيسا تو بيتي شار به شتيکي خراب دابنتي و دئ به شتيکي باش دابنتي، خودي خه لکي دئ لټت تووړه نه بن، به حق.

«کچي به يان» م پي يه کټک له جوانترين شيعره کاني سواره يه. «بانگه وازي په نجه ره» ش هره شتيکي باشه. من پيتموايه «کچي به يان» نوم يديکي تيدا يه، ره بتيکي تيا يه به يني نينسان و سياست، نينسان و خه بات، که ره بتيکي واقيعي يه. له هه موو جيتگه يه کي شيعره کاني سواره و ا نييه. له زور جيتگا نينسان فيداي سياست کراوه، نيساسات فيداي خه بات کراوه. من پيتموايه کوللن له نه ده بيانا کارتيکي باش نييه، ياني وه جيتکي باش نييه له نه ده بيات. نه ده بيات مه جالتيکه يو نه وه ي که نينسان يوني نينسان، نينسان يه تي فدردي نينسانه کان زور تر خو بنونتي و نه گهر زور بي به سياسي، زور بي به خه باتکارانه، زور بي به شوعار، نه وه ي خوڅي له ده ست نه دا. له بير مه ماياکو فسيکي شيعريکي هه يه، مه شهوړه به ناوي «لټين». من هه ميسه، له سي سال بهر له نيسسته وه، هه موو جاريک نهو شيعره م خويندو ته وه، به شتيکي هه يه زورم پي ناخوڅه، شوتنيکه باسي فمرد و حيرز نه کا. نه لن: «فمرد چييه؟ فمرد نه گهر به هه موو دنګي خوڅي هاوار بکا، دنګي رنګه فقهت بګاته ګوتي ژنه کې، نو ييش به شهرتيک که ژنه کې نه چووين يو کړين. فمرد چييه؟ فمرد هيچ

نییه. نه‌وی که هدییه حیزه.» به هر حال حیزب معلومه ..... به‌لام له ته‌قابول له‌گهل فهدر، له‌گهل نینسان، ناوای لئ بکری من زۆر موخالیفی نه‌وم و زۆر موخالیفی مایاکۆفسکی بووم له‌و شیعره‌دا که فهدر ناوا لئ نه‌کا. به هر حال نیتسه جینگه‌ی ره‌خنه‌ی مایاکۆفسکی نییه، به‌لام سوارش له‌چهند شوئینگ نه‌و کاره‌ی کردووه، مه‌سه‌لن شیعره‌کی فارسی هدییه «زرد و سیاهو رنگی» و له‌چهند جینگه‌ی تر نه‌و هدییه، به‌لام په‌کینگ له‌خه‌سه‌ته‌کانی سواره نه‌و بوو که نینسانیکه‌ی موته‌نویع بوو، جۆر به‌جۆر بوو، به‌هروای من خۆی شه‌خه‌من نینسانیک بوو نه‌هلی عیشق بوو، نه‌هلی خۆشه‌ویستی بوو، نه‌هلی گوزهرانی خۆش بوو. زۆر ده‌سته‌نگ بوو، به‌لام زۆر هه‌زی نه‌کرد له‌ژیان. هر کام له‌شیعره‌کانی نه‌و خه‌سه‌ته‌ی خۆی تیا ده‌رغستووه. به‌هروای من شیعره‌کی جوانه. «کچی به‌یان» له‌وانه‌ی و «بانگه‌وازی په‌لجهره‌ش هر له‌وانه‌یه، تیا نه‌و هه‌سته نینسانیه، هه‌ستی عیشق و نه‌وانه ده‌رکه‌وتوون.

من نه‌ومه پاس کرد، وتم نه‌و سئ که‌سه، له‌زۆر جێیان ناوی نیتسه سئ که‌س به‌یه‌که‌وه براوه، وه‌کو نه‌و که‌سانه‌ی که‌ پۆلیان بووبن. دیاره نه‌و دوو که‌سه‌که‌ی تر (سواره و عه‌لی خه‌سه‌نیانی) نه‌ماون به‌داخه‌وه، به‌لام من وه‌کو شتیکی نۆژیکتیو و عه‌ینی ده‌مه‌ویست نه‌و پاس به‌که‌م که‌ له‌نێو تم سئ که‌سه‌دا سواره زیاتر ته‌نسیری بووه، عه‌لی خه‌سه‌نیانی که‌مه‌تر ته‌نسیری بووه. ... مه‌به‌ستم که‌مه‌کردنه‌وی جیگا و پتگای نه‌و نییه، نه‌ویش دۆستی زۆر خۆشه‌ویستی من بووه. هه‌تا ناخیری ژیاڤی پتیه‌ندیان، نه‌و نه‌دی توانیومانه، به‌یه‌که‌وه هر بووه..... به‌لام وه‌کو واقع پتیه‌یه عه‌لی خه‌سه‌نیانی له‌هوازی نوێکردنه‌و و ده‌ره‌تانی شیهری له‌کوردستانی نێزلن، له‌ره‌وتی نوێ، نه‌و ته‌نسیره‌ی نه‌بوو که‌ سواره بوویه‌تی. دیاره من به‌اسی خۆم ناکهم، چونکه‌ من حیره‌یه‌ی شاعیر نه‌بووم، نه‌بووم به‌شاعیریه‌کی حیره‌یه‌ی.....

نه‌و سه‌رده‌مه‌ دوو هه‌ره‌که‌ له‌ سه‌ر رووناکبیر ته‌نسیری دانابوو. په‌کینگ هه‌ره‌که‌ی چریکی نێزلن، بێجگه‌ له‌وه له‌سه‌خه‌ی جیهانی‌شا هه‌ره‌که‌ی چریکی نه‌میریکای لاتین..... نه‌و سه‌رده‌مه‌ نه‌و هه‌ره‌که‌ته‌ی نه‌میریکای لاتین و هه‌ره‌که‌تیک که‌ له‌نێزلن موته‌که‌س بووه، هه‌ره‌که‌ی چریکی، وه‌هه‌روه‌ها هه‌ره‌که‌ی سالی (٤٧، ٤٦، ٦٧، ٦٨ زایینی) له‌کوردستانی نێزلن، که‌ به‌ناوی سمایی شریفزاده و مه‌لا ناواره‌و مه‌شه‌وره، ..... رووناکبیران بپوون به‌دوو به‌ش نیتسر. تم «خه‌لتی درۆ» و هه‌روه‌ها په‌ک دوو شیهری فارسی‌یه هدییه سواره، له‌ژێر ته‌نسیری نه‌و جه‌وه‌ دایه، ... له‌شیعره‌ فارسییه‌که‌شیا مه‌سه‌لن به‌اسی نه‌و نه‌کا که‌ نه‌گه‌ر تۆ نه‌ته‌وی حه‌قیقه‌ت بپرسی، حه‌قیقه‌ت نه‌بێ له‌زبانی

خه تیبهوه،...، مهسه له نهلن:

«من و تو هر دو نیک آگاهیم
که دهانهای انتباهت از باد جلد را
باید بست
و لصاحت را
در رولاق کوهستان
از خطیبی که کلامش سری است
باید آموخت».

... من پتمرایه له ژبانی خویا سواره وانهوو به تهوری واقعی، بهلام نهوش فزایهک بوو، جمونیک بوو، هات و زال بوو، وه دواي نهوش سواره هر ما و هر له گهل نهوشا نهما، بهلام نیتر شیعرهکانی ماون. «خیتلی درۆ» هی نهو سهردهمهیه. مهسه له نهلن «کرمی کتیب»، «یاری غاری هۆده»، نهوش یه کتیک له نیختلافاتیک بوو که نهو سهردهمهش له نیو نهو جه ماعه تدها بوون. من خۆم یه کتیک له وانه بووم که پتموانه بوو نه کرئ به که سیک بلنی «کرمی کتیب»، چونکه کتیب نه خوینتتهوه. کتیب خویندنه ووم پین بایه ختیک باش بوو، یا جه ده لکردن، ... به هر حال نه مهیه. نیستا کئ نه مرۆ «خیتلی درۆ» دووباره دینن باسی نه کاتهوه، به پین نه وهی به قه ولی تۆ له رابتهی واقعی و تاریخی خۆی، نهو رۆژدها باسی بکری. نهوه نیشی من نییه نیستا باسی له سهر بکهم. نه گهر شتیک کۆنکریت با نینسان ده یه توانی جوابی بداتهوه، بهلام به هر حال وهک باسم کرد نه فسانه دروستکردن له سواره به شیکه له میژووی سواره شناسی ناسیونالیزمی کورد. نه فسانه ی لئ دروست نه کهن، بوئی لئ دروست نه کهن، وهک نه ووی سواره هه همیشه ههروهکو «خیتلی درۆ» بییری کردۆتهوه. له حالینکا مهسه له ن شیعرهکانی تری ته ماشا که ی، ته ماشا نه که ی نه وشی وای تیایه، نه ویریشی وای تیایه. دوايهش نهو شیعره ی بۆ «تهختی» و توه، تهختی کوشنیگیر، که زۆر ناسیونالیزمی نیرانی تیایه... شیعره که به فارسییه، ناوی «امشاسپند هشتم»ه. به پروای من نهو شیعره زۆر کۆنه پرستانهیه. ... بهلام به هر حال سواره وهکو مه و جودیک و واقعی، زیندوو، که ژیاوه، نانی خواردوو، عیشقی کردوو، سیاسه تی کردوو. شیهری و توه، نووسراوه ی ههیه، له زهمینه ی واقعی میژوویی خویا نه گهر باسی لئ بکری، به پروای من جیتی پتزه. جیتی خوشه ویستییه، بهلام جیتی بوئ کردن و نه فسانه کردن نییه. نهو همره که یه، همره که یه کی فهره نگی، سیاسی بوو، له سالهکانی شهمستهکانا، له کوردستانی نیران، که تیکه لاوه له گهل وه زعی نهو وهختی نیران، له گهل وه زعی نهو وهختی

کوردستانی عێراق، که ئەو شتە یەکێتی ئەلێن شۆرشێ ئەیلوول، تازە دەستی پێکردبوو، بەلام
 ئەو کەسانەی که لەو سەردەمدا و جۆرەیان بوو، جۆرەیان بوو، فەعال بوون، زیاتر بە دوو
 ڕەوت هاتن. دیارە سوارە ئەما تا شۆرشێ ئێران، بەلام بە دوو ڕەوت هاتن. بە دوو ڕەوت
 چوون. کە مەسەلەن، فەرەز کەین عەلی حەسەنپاشا بۆ ئێران لە ڕەوتی ناسیۆنالیزمدا ماوە و
 لەوێ جێگیر بوو. بۆ ئێران مەسەلەن مەنیش لە ڕەوتی ناسیۆنالیزمدا ئەما مەسەلە و ئەلێن
 بە کێشێک لەو کەسانەی که دزایەتی ئەکەم لە گەڵ کوردایەتی و لە گەڵ ناسیۆنالیزم. لەم
 تاریخەدا، ئەمانە لە ئەزەر ناگیرێ. وەک ئەوەیە که مێژوو هەر لەو سەردەمدا قەتەس
 ماوە.... ئەوەی که لەو کەسانەی که ئەو سەردەمدا فەعالی ئەو ڕەوتە ئەدەبییە بوون، بۆ
 ئێران دوا پێتوار [موسلیح شیخوولئیسلم] که شاعیریکی ئەکتیو بوو، تا ئێستاش هەر
 بوو، یا دواتر سولەیمان قاسمیانی [کاکە] یا سەردەمێک من... ناسیۆنالیزمی کورد ئێمە
 بە سەرمایە خۆی دانان. بەلام سوارە، چونکە ئەوانێکی بێکا بە سەرمایە خۆی، بە ڕوای
 من ناسیۆنالیزمی کورد شاعیرەکان و ئەدیبەکان مۆسەدەر ئەکا، ئەیانکا بە مالی خۆی و لە
 حالەتی واقعی و ئێنسائی خۆی دەریاننەهێن. ئێستا من باسی ئەم ڕەوتی چەپە ناکەم،
 بەلام باسی ئەوە ئەکەم که سوارە لە ئاوتنە ناسیۆنالیزمی کورد تەسویریکی واقعی لێ
 نەدراوە و ئەو تەسویری لێی دراوە، «سەروە» که تەسویریکی مەزەبەشی لێ داوە که بە
 ڕوای من جەختیکی زۆر قەتێزە، بەلام ئەوانەش که تەسویریکی ئەو ناسیۆنالیزمی
 کوردییان لێ داوە، بە ڕوای من تەسویریکی واقعی نییە ئەو. ئەلێن بوو، بەلام بەو
 ئەندازە نەبوو. بە هەر حال باسی مێژوویەکی سی، چل سال لەو پێشە، زۆر شتی هەیە. بە
 تایبەت من ئەوەوەست زۆر تر باسی ئەو لایەنە بکەم، لایەنی تەحەولاتی کۆمەڵایەتی، که
 کۆمەڵگای کوردەواری، بە تایبەت ئەو وەختە لە ژێر مۆناسباتی فێنۆدالی دەرنەهات. ئەچوو
 بەرەو سەرمایەداری. ئەو وەختە ئێمە، بە هەر حال بە تەقاروت ئەو شتەمان دەرک ئەکرد یا
 دەرکمان نەکرد و ئەلێست بەرامبەر بەو لە شیعری سوارەدا، ئەمانە بە ڕوای من ئەو
 شتەنەپە که ئەکرا، یەعنی لە ئەدەبیاتی ئەو زەمانەدا من خۆم شیعیریکەم هەیە: «لە
 ڕۆڵەتێکی قەتیسە نەزیری چ ناچێت». ئێستا وەختی ئەوە نییە، بەلام بە هەر حال ئەگەر
 فۆرسەتێکی تر بێ باسی ئەو بزووتنە ئەدەبییە لە ڕوانگەی کۆمەڵایەتی و سیاسییەوه
 بکری، ئەو وەختە جێگا و ڕێگای سوارەش و هی کەسانی تریش باشتەر دەرنەکەوی.

نه‌دهبی و دۆزینموی لایه‌نه داهینه‌ره‌کانی زمانی له دوو توقی ده‌قدا.

نهم دوو جه‌مه‌سره پتیکه‌ینه‌ری «پتیرسه‌پتیکتیو» یک نین که نیتوهراستیان هه‌بی و تیکه‌لاویک له هه‌ر دووکیان بیتته جۆره‌ پروانینتیک. به‌لکو هه‌ردوو ده‌لاکهن و به‌س. به‌ له‌ونیک که له‌ یه‌ک ناند هه‌ر له‌ یه‌کیان پاروانین بۆ ده‌ق مه‌یسهر ده‌بی.

خوتندنه‌ودی ده‌ق له‌ ره‌ه‌ندی نانه‌ده‌بییه‌وه له‌ یه‌که‌م هه‌نگا‌دا به‌ سه‌رینه‌وی به‌ره‌می زمانی بوونی شیعه‌روه‌ ده‌ست پتیده‌کا. له‌ درێژه‌شدا هه‌نگاو زیاتر له‌ باسه‌ نانه‌ده‌بییه‌کاندا رۆده‌چن و له‌ politic دور ده‌که‌وتمه‌وه. نهم شیعر خوتندنه‌ویه و گه‌ران به‌ دوا‌ی نیشانه‌کانی کۆمه‌لناسی، نایدیلۆژیک، ده‌رووناسی، فه‌لسه‌فی و... و دیاریکردنی کارکردی نهم چه‌مکانه له‌ دوو توقی ده‌قدا و شیوه‌ی بۆچوون و لیکدانه‌وی سه‌یستمی تیفه‌کری‌نی به‌ره‌مه‌هینه‌ره‌کی سه‌بارت به‌م دیاردانه له‌ جیتی خۆیدا شیای سه‌رنجه، به‌لام له‌ ناکامدا هه‌ر نانه‌ده‌بییه، له‌به‌ر نه‌وه‌ی ده‌لاقه هه‌له‌بێژێردراوه‌که بۆ چوونه نیتوهرۆوری باسه‌که له‌ سه‌ره‌تاوه نانه‌ده‌بی بووه. واتا له‌ رووی میتۆدیکه‌وه، شیواز و ره‌ه‌ندی نانه‌ده‌بی گرتووته به‌ر و نه‌گه‌رش جار نا‌جار لاری بیت و بۆ لای باسه‌ زمانی و نه‌ده‌بییه‌کانه‌وه تووشی نالۆژکاری میتۆدیک ده‌بی و باسه‌که مه‌نتقی لیکدانه‌وی خۆی ده‌دۆزێتن. نهم شیواز به‌ راشکاری به‌دوا‌ی چی گوتندایه‌ نه‌ک چۆن گوتن.

ره‌ه‌ندی دووه‌م واتا نه‌ده‌بی سه‌ره‌تا به‌و پتیش‌فه‌رزوه‌ ده‌روانیتته ده‌قی نه‌ده‌بی که به‌ره‌مه‌مێکی نه‌ده‌بی و زمانیه‌یه. به‌و پتیه‌ لیکدان و لیکۆلینه‌وه زمانیه‌یه‌کان ده‌کاته ته‌وه‌ری باسی خۆی و له‌ پال نهم باسه‌ سه‌ره‌که‌یه‌دا، ناو ده‌داته سه‌ر لایه‌نه‌ مانایی و نیتوهرۆکی و چه‌مکیه‌کانی ده‌ق و چۆنیه‌تی هه‌له‌سوکه‌وتی له‌ ته‌ک زمان و نۆزۆنی و ژيانده‌نوه‌ی لایه‌نه زمانیه‌یه‌کان و چۆنیه‌تی خولقاندنی مانا ده‌بیتته هه‌وینی باسی نهم شیواز ره‌خنه‌بییه. واتا چۆن گوتن، ناوه‌ندی باس و خواسه‌کانیه‌تی.

نهم دوو ده‌لاقه و میتۆده‌ ره‌خنه‌بییه، هه‌ردووک بوونیان هه‌یه و نکۆلی له‌ هه‌یچیان ناگرێ. هه‌ردووک لایه‌نیش لایه‌نگری تایبه‌تی خۆیان هه‌یه و خوتنه‌ری خۆیان.

تێجۆری نه‌ده‌بیی مۆدێرن، له‌ ره‌ه‌ندی دووه‌مه‌وه ده‌روانیتته نه‌ده‌ب و ره‌خنه‌ی مۆدێرن به‌گشتی. به‌ره‌می نه‌ده‌بی و به‌تایه‌ت شیعر سه‌ره‌تا به‌ به‌ره‌می زمانی و خولقاوی زمان ده‌ناسن و نه‌وه‌ی بۆ ره‌خنه‌گری مۆدێرن سه‌ره‌تی هه‌یه، کایه‌ زمانیه‌یه‌کان و چۆنیه‌تی ته‌قینه‌وه‌ی زه‌رفیه‌یه‌ته‌که‌له‌که‌به‌وه‌کانی زمانه له‌ ناخی ده‌قدا. نه‌وه‌ی مۆژ تووشی سه‌رسوورمان ده‌کا و دژوازیسه‌کی سه‌یر پتیک دیتن، نهم رووداوه‌یه که‌ تا‌قممێکی نوێ‌خواز و به‌پروای خۆیان نالانگارد (که‌ حازر نین یه‌ک به‌ستیش لهم پله‌یه‌ دابه‌زن) له‌سه‌ر به‌ره‌مه‌مێکی ته‌واو نه‌ده‌بی

(دهقی شیعی نئی) به دهلاقی نانه‌دهی و نامۆدیرنه‌وه دهره‌وان و حوكمی بۆ ده‌دهن.
 نه‌نانه‌ت له مه‌ودای شۆبۆنمه‌وه یان له‌م ده‌لاقیه‌وه بۆ ده‌قی نه‌ده‌ی، سووكه‌ناوړیكیش
 له‌لایه‌نی زمانیی ده‌قه‌كه‌ ناده‌مه‌وه. نه‌م جۆره‌ پارادۆكسه‌ سه‌یرانه‌ش له‌وانه‌یه هه‌ر له
 كۆمه‌لگای قه‌یراناوی و ناشی مَجَبۆرانه‌ی خۆماندا به‌دی به‌كړی، كۆمه‌لگای سونه‌تی،
 مۆدێرن‌خوازی پۆسته‌مۆدێرن‌گه‌را! دیاره نه‌م ئالۆكاویه له‌ به‌واری په‌خنده‌دا، هه‌له‌ی مِیتۆدی
 ساز ده‌كا و هه‌ر له‌ به‌هه‌رتدا لێكه‌دانه‌وه و بۆچۆنه‌كان له‌ مه‌نتقی په‌خه‌یه‌ی و «تخلیلی» به‌یه‌ش
 ده‌هن.

***

۲- شه‌یری سواره، مۆدێرنه‌ یان نامۆدێرنه‌؟

سالی ۱۳۰۱ی هه‌تاوی ۱۹۲۲، سالی خولقانی «نه‌فسانه‌»ی نیما و نوڤیونه‌وه‌ی
 شه‌یری شه‌یدار و تۆزای و گن‌خوای فارسییه. نزیک له‌ چل په‌نجای ساڵ به‌ر له‌ خولقانی
 «خه‌وه‌به‌ردینه» و «شار»ی سواره.

نیما، به‌ ته‌ریك بوونه‌وه له‌ شار و دیاره‌كانی و هه‌راوه‌وریای شارنشین و كه‌شه‌وه‌وای
 ئاكادیمیک و ده‌مه‌ته‌قه‌ی ده‌رس و مه‌درسه‌ و زانسته‌گاكان و (كه‌ به‌ له‌و نێك دۆستی دێرنه‌و
 شاعیری جاران و مامۆستای زانكۆی ناسراوی نه‌یستا. دك‌تۆر ناتل خا‌نله‌ریشی و ده‌نگ
 هێناو مۆزكی لادیتی و پاشكه‌وتوویی و دووره‌په‌رتزی له‌ نیمادا) له‌نیۆ ده‌لی دارستانه‌كانی
 چه‌رویری گیلان و له‌ به‌ناری شاری ده‌ریا و چۆم و كانیاو و شالیزاره‌كاندا. كۆشك و ته‌لاری
 ئانتیک و تۆزای و درزبردووی شه‌یری فارسی تووشی هه‌زان كرد و هه‌ولێ پرووخان و
 به‌نه‌ماشكێتی و دووباره‌بنیات نانه‌وه‌ی شه‌یری فارسیدا.

له‌ سه‌رجه‌می شه‌یره‌ نه‌زموونخواز و پارادایم ناساییه‌ی نیمادا، دیه‌نه‌كانی سروشتی و
 دیاره‌لادیتی و ناسارییه‌كان، له‌گه‌ل گاشه‌به‌ردی تێرمه‌كانی سوا‌ی شه‌یری فارسی سه‌ر
 نه‌سوێن.

...

چه‌ در آن كوه‌ها داشت می‌ساخت

دست مردم به‌آلود در گل

***

سالها طی شدند از پی هم

یک گوزن فراری در آنجا

شاخه‌ای را ز برگش ته‌ی کرد

***

گلمی چند بز در چراگاه
بعد از آن، مرد چوپان پیری
اندر آن تنگنا جست خانه

«بهشتک له نعلسانه‌ی نیما»

۱. رهنه‌ی ناندیمی:

سهرجمی نعلسانه‌ی نیما، ویناگردنی جیهانی لادیتی و ناشاره، کتو و دهشت و لهره‌وارو
شوان و رهوه و... کژله‌که‌کانی شیعی نیما پتیک دیتن. کژی نهم مۆتیه‌فانه و کارگردیان،
پازتلی تابلوی نندیشه به‌ره‌مه‌پینه‌ره‌کی پتیک دیتن، نندیشه‌یه‌کی ناشاری و لادیتی.
واتا نهم واره نامۆدیرنانه. وه‌ک تیز و نانتی تیز، له‌ناکامدا رتکه‌به‌ک جگه له‌سه‌نتیزی نهم
بۆچونه ناگره بهر.

۲. ره‌ه‌ندی نهمی:

نهم شیعه‌ی نیما، له‌چهند باره‌وه له‌شیعی کلاسیکی باوی بهر له‌خۆی تییه‌راندوه و
بینای فه‌زایه‌کی نوئی شیعی دامه‌زاندوه.

۱- گوتاری باوی شیعی کلاسیکی وه‌لاناوه و له‌گوتاری سۆنرکتیو و ده‌ره‌ست و
رۆمانسیه‌ی ناسیاو هاتوه‌ته‌نیو فه‌زایه‌کی به‌ره‌ست و نابهرکتیوانه‌ی نوئی و
دارشتنی دیمه‌نی ده‌وربه‌ری خۆی.

۲- فۆرمیکی ناسواو و ده‌کارنه‌کراوی به‌خۆره‌گرتوه، که‌نه‌شه‌زله و نه‌قه‌سیده و نه
هه‌سهنه‌وی و نه‌فۆرم تایبه‌ته به‌م شیعه‌روه، فۆرم و نیوه‌رۆک پتیکه‌وه خولقاون. سه‌روا
سه‌روه‌ری خۆی له‌ده‌ست داوه، به‌پیتی پتویست و بۆخولقاندنی مۆسیقای ده‌روونی ده‌کار
کراوه. «داشت، می‌ساخت/شاخه‌ای/ بعد از آن، چوپانی، اندر آن/...» هه‌ر به‌م چهند
کارکردمه، بناغه‌ی گوتاری شیعی نوئی فارسی دامه‌زاندوه.

له‌نێو بینای تازه‌ی نیما و هه‌وای نۆزه‌نی نهم فه‌زایه‌دا، شیعی نوئی فارسی چه‌که‌ره‌ی
داو که‌شه‌ی کرد و لق و پۆیی وه‌ک «نوسره‌ت ره‌حمانی، نیه‌تیهاج، که‌سرای، شاملو،
نه‌خمان سالس، نادرپور، ناته‌شی، فروغ، رۆیانی، سپته‌ری، سپانلو، نه‌حمه‌دی و...» و
سه‌دان داهینه‌ری دیکه‌ی لێ‌که‌موتوه. له‌ ۱۹۲۲ه‌وه تا‌که‌وه‌نوکه، که‌لێ له‌سه‌ر لایه‌نه
جۆز و جۆزده‌کانی زمانی، جوانی ناسی، مانایی و ته‌نانه‌ت نیوهرۆک و که‌سایه‌تی داهینه‌رو...
وتار و نووسراوه و باس و خواس دامه‌زراوه، به‌لام که‌متر هه‌بووه شک له‌مۆدیرین بوونی نیما‌دا

بکەن و گوزاری داهاتوو پتیک هاتین:

«نیمما، بە پیتی ئەو وڵە و دیاردە و دیهەنە لادییی و ناشارییانەی لە نیتو بەرھەمەکانیدا کەلکی لێ وەرگرتوون لادییی و نامۆدیزنە».

(بە پێچەوانەی فەزای شیعری و ڕەخنەیی نێمە کە بە سانایی ئەم گوزارە بەناراستەیی زۆر شاعیر و لەوان سوارە دەکری).

بۆچ لە پانتایی شیعری فارسیدا ئەم گوزارە بە پتیک نەهاتوو؟ دیارە سەرچەمی نووسەرەن و ڕەخنەگران و شاعیرەن دەلاقە و ڕەهەندەکیان لێ تێک نەچوو. زانیویانە و چاوەڕوانییان ھەر نەمە بوو کە نیمما نە کۆمەڵناس بوو، نە فەیلەسووف و نە دەروونناس. نیمما شاعیر بوو، ڕەفتاری شاعیرانەشی لێ چاوەڕوان دەکرا. ئەرکی شاعیر، سەرەتا پالاوێتی زمانە. نیمما پابەند بوو بە بایەخەکانی نەخلاقێ نەدەبی. ئەم بایەخانە لە جیھانی نەدەب و لە پانتایی شیعردا، لە روانگەی شاعیر سەبارەت بە نایدیالۆژیا و کۆمەڵگە و ئەخلاق و... پتیک نایە، بە لێکۆ لە بۆچوون و ھەلسۆکەوتی سەبارەت بە زمان دەردەکەوێ و ئەو شاعیرێ ھەلسۆکەوتی لە تەک ئەم دیاردە بە مەنتیقیتکی شاعیرانەو بێ و خۆی بە پالاوێتیەو مەاندوو بکا، نەخلاقێ شاعیرانەیی پاراستوو و ئەرکی خۆی بە جێ ھێناو، نەک بە دەکارکردنی سەربیتی زمان و پتێھە لاگوتن بە مۆدیزنە و نوێگراییی و نوۆزەنی.

دەروونی نێمە خاوەنی چەند دەنگ و ڕووچی جیساواز و دژ بە یەک ئەرکی شاعیر سەبارەت بەم ڕووحە چەند پارچە و دژوازی دەروون و ھەمزیادی (دژمەن) نیشان پێدان بە و دەنگ هاتنی ئەم دەنگە دژانەیە، دیارە ئەم ئەرکەش سەرەتا لە ڕێگەی زمانەو بە جێ دەگە بە نرێ. بەم پێشە نەخلاق و ئەرکی نەدەبی، خزمەت بە زمانە بۆ ئەو دەنگە دژەکان و دەنگ بێن.

نیمما بەم نەسلە سەرەکییە زانی و ئەرکی زمان و نەدەبی بە جێ ھێنا و خۆتەرەن و ڕەخنەگرانی جیددیی شیعری فارسیش ئەم ھەولە نیممایان قوتسۆوەتەو، بۆیش گوزارە کۆزینە کە ڕێگەی پتیکھاتن و تەنەو کردنی نەبوو.

***

سوارە، لە پانتایی شیعری کوردیدا، ھەولیتکی مەیلەونیمایی داو و شیعری کوردی نوێ کردوووەتەو، زۆرکەس لەسەر ئەم ڕوایە نین و گۆران بە نوێکەرەو شیعری کوردی دەزانن و سوارە بە پەرەوێ گۆران دادەنێن.

کێشەکەیی مۆدیزنە بونی نیمما، بە لەونێک بۆ گۆرانیش لە ھەوێ شیعری کوردیدا

سەروا، يەكسانى بېرگەيى دېرەكان تەواوى فۆرمى بەرھەميان تەتبوتەتوھ و ھېچ جەسارەتتەك سەبارەت بە فۆرمى كلاسېك لە رەھەندى ئائەدەبىيەتوھش بۆ مۆدېرنىسوتى ئەم بەرھەمە نادۆزۆتەتوھ.

بە كۆرتى ئەم ھۆنراوھە، تەواوى ماكەكانى شارىيوت و لادىيى نەبوتى (بە پىتوانەى دۆستان) پىتوھ ديارە، بەلام نەگەر باسى ئەتۆم و ئىنترنېتتېشى كۆرەپايە، ديارە خاوەنى تەواوى چوارچىتوھ تەسك و داھىژراوھەكانى شىعەرى كلاسېكە. نە نۆيە و نە مۆدېرنە و تېشى مۆدېرنخاوانە، زمان و پىتكەتە ھەر كلاسېكە و كۆن.

گۆلم ھەرىقى ژۆنگ و ژەل

چەلۆن ئەبەتتە جارەگۆل

لە شارى تۆ، لە بانى عەرشە قۆندەرى درلو

شارەگەت

ناسكە جوانەكەم

تەسكە بۆ ئەوین و بۆ خەفەت ھەراو

مەنى كە گۆچى تاوى گەرمى بەر دىوارەكەى عەشەرەم

بە دابەتەرمى كوچە تەنگەكانى شارەگەت

پانەھاتوھ لەشم

(سوارە نىلخانىزادە. خەوہەردىنە - شىعەرى شار)

دەقى شىعەرى سوارە، بەپىچەوانە، پەرە لە دەلالەتەكانى دژە شار و دەسكەوتەكانى و سوارەش ھەر لەو دياردانەى گۆران پىتبان ھەلدەلن (ھەلبەت لە دەسكەوتە دژتوھەكانى) ھەلدن و پەنا دەباتە دىيەكەى. ئەم تىنمە دژە شارە، لە قەوارەى بەرھەمىكى شىعەرى ناكلاسېكدا چى دراو. پىتكەتە، قالب، سەروا و زمان تەواو نۆى كراونەتوھ و لە شىعەرى كۆن و قالبە داھىژراوھەكانى و سەرواى داسەپاوى دووپاتسو و زمان و وىتە و پىكەوھەند و دەستەولژەى سواو، خۆى رزگار كۆدوھ و تەواو لە ھەواى نۆى و تازەدا ھەناسە ھەلدەكەيتى. ۱- يەكسانى عەرووزى (فاعىلا) تەكانى بەپىتى پىداوېستى شىعەر و رزگار كۆردنى لە زۆر بلىيى و دىژدادى بۆ پەرگەرنەوھى جەدوھلى كىش تىكشكانە.

شارەگەت... فاعەلۆن (۱)

ناسكە جوان / نەكەم ... فاعەلۆن فەعەل (۱/۵)

تەسكە بۆ/ ئەوین و بۆ/ خەفەت ھەراو /... فاعەلۆن مەفاعەلۆن مەفاعەلۆن (۳/۵)

۲- تابووی سه‌روا و حزووری داسه‌پاوی وه‌لا نا و سه‌روا لهو جیگایانه‌ی که شیعر ده‌خوازی ده‌کار کرا. موسیقی شیعر، نه‌ک هر به‌ه‌رووز و سه‌روای داسه‌پاوی ده‌ره‌کی، به‌لکو به سه‌روای ناوه‌کی و هارمۆنایی پیته‌کان دل‌بزوینتر هاته خولقان:

گولم همریمی زلنگ و زمل

چلۆن نه‌پیته جاره‌گول

له‌م دوو دێره‌دا، دوو‌پاتبوونه‌وی سێ پیتی (گ، ز، ل) به‌بێ حزووری دباری سه‌روا، موسیقایه‌کی سه‌رنج‌راکتشی خولقاندوه. به‌ر له‌وه‌ی که دوو‌پاتبوونه‌وی پیتی (گ) حزووری «گول» چهند قات تۆخ ده‌کاته‌وه و به‌دووباره‌ بوونه‌وی پیتی «ز» ناحه‌زی و ناله‌باری همریمی دژه‌گول و جوانی «شار» له‌نیو گۆچکه‌دا ده‌زنگێتێته‌وه. چوار جار هاتی پیتی «ل» ش له‌م دوو ناکه‌یه‌دا، وه‌ک چوار گولم‌یخ وێنه‌ی خولقاوی دێره‌کان پته‌و ده‌کا و فۆرم و بێجهمیان ده‌دات. هر به‌م پێشه. خوێنهری ژێر نه‌م جۆره موسیقا ده‌روونییه‌ی له‌ به‌شه‌کانی دیکه‌ی به‌ره‌م بۆ ده‌دۆزێته‌وه.

۳- پێکه‌وه‌ند و وێنه‌ی نوێ و نه‌سراو و ده‌کار نه‌کراوی هێنایه‌ نیو زمانی شیعر و تابووی تێرم و پێکه‌وه‌ندی فۆرمۆل‌ناسای کۆنی تێک دا. میتافۆزی نوێ «قۆنده‌ی دراو» و خوازه‌ی «داره‌ترمی کووچه» دوو نمونه‌ن بۆ خوازه و میتافۆزگه‌لی نوێ و نه‌سراوی نیو به‌ره‌م و نه‌م جۆره دارشته‌ شیعریه‌ نوێیه‌ له‌ زمانی سواره‌دا دێته‌ به‌رچاو.

۴- شیعر و وه‌ک جه‌سته‌یه‌کی پته‌و و تۆزگانه‌یک که ته‌واوی ساکه و پاژه‌کانی پێکه‌وه پێه‌ندی پته‌ویان هه‌بێ، خولقاند و نه‌جازی گه‌یاندنه‌و په‌ری و جه‌شو و زێده‌ و وشه‌ی له‌ قه‌واره‌ی ده‌ق هه‌لاوارد. به‌م حاله‌ نایا فۆرمۆله‌ گۆرینه‌که ئیستر کارکردیکی ده‌میتێ؟ له‌ هر دێرێک له‌ شیعر و شار، پاژێک له‌ شاری مه‌به‌ستی شاعیر وێنا ده‌کری و سه‌ره‌مه‌ی نه‌م پاژانه‌ پێکه‌وه ته‌واو‌که‌روه‌ی جه‌سته‌ی شارن، به‌م جۆره ده‌ق ده‌خوازی که به‌ شێوه‌ی نه‌ستوونی به‌خوێنێته‌وه، نه‌ک ناسۆی. ته‌واوی وێنه و ده‌سته‌ولا‌ه‌کان پێکه‌وه ده‌لکێن و به‌بێ یه‌ک نا ته‌واون.

نه‌م چوار نمونه‌ و به‌لگه‌یه‌، هه‌لبژارده‌یه‌کن له‌ کۆی ته‌واوی نه‌و به‌لگه‌ و خالانه‌ی ده‌کری بۆ مۆدێرنیسم و شیعر و سواره‌ بێتێنه‌وه. دیسان پێویسته‌ بوتری که نه‌م خوێندنه‌ویه، له‌سه‌ر یه‌ک به‌ره‌م (شار) دواجار له‌سه‌ر به‌شێکی کورت له‌م به‌ره‌مه‌ نه‌نجام درلوه. دیاره‌ هر به‌ قیاسێکی ساده‌ش ده‌ره‌که‌وه‌ی که باس له‌سه‌ر ته‌واوی به‌ره‌مه‌کانی سواره، تاج را‌ده‌یه‌ک ده‌ستی ره‌خنه‌گر و خوێنهر بۆ به‌لگه‌ هێنانه‌وه ناوه‌لا ده‌کا.

به‌م حاله‌ ته‌ش، له‌به‌ر نه‌وه‌ی تاوانبار‌که‌رانی شیعر و سواره به‌ شیعر و لادیتی، نامازه

دهكهنه نيومړۍ ډك و مانای په تاييبت شيعری (شار)، نيمهش يو پاراستنی ميتوزدولوی و وتار و باسهكه مان، همر بهو شتويه و لمسر نم شيعره باسهكه مان دريژه پت دهدين.

***

نمه حاشاهه لنگره كه بهين كمشي پيوه نديي پاژه كاني نيو دق له كمل پك و له تك جهسته دق، مانا كاني دق نادوزرته وه. وانا مانا كاني دق نو شتانه نين كه ولژه كان پيمان ده لټين. بهلكو نو شتانهن كه ولژه كان يو يكتري دهركټين.

همر دالټك مه دلولولټكي هه په و له مابهيني نم دوواندا ده لاله تټك ساز دهين. نمه تيوزيه به ناوبانگه كې سوسوزه كه «دريدا» بنه ماي نم تيوزيه ده شكټي و سمرله نوټ ناوا ليكي ده داته وه:

مه وداي مابهيني دال و مه دلولول جاري وايه زور دوورودريزه و جاريش هه په كه همر نه پراويه، نم مه ودايه له ده قې نه ده پيدا و په تاييبت له شيعردا خاوه ني زورترين پله په. كمشي نم مه ودايه و زنجيره ي دال و مه دلولولكان، تا نو جټكه په ي پلوي نركي سمرشاني ره خنډگره، وستان لمسر په كم پيوه نديي دال و مه دلولول، له لاي خوټنه راني ناسايي چاو هروان دكرټي، بهلام خوټنه ري چالاك و ره خنډگر ناتوانن قه ناعت به ونه ده بكا و چاو له زنجيره ده لاله ته كان داپوشن.

«شار» له په كم خوټنه ونه ودا و له توټي په كم مي ده لاله ته كاندا، خاوه ني نيشانه و ده لاله ته كاني به رواالت دزه شار و دسكه و ته كانيه تي، بهلام له توټي دووه مي ده لاله ته كاندا و كمشي زنجيره كاني دال و مه دلولول، ماناي جياواز به رهم دي.

(۱)

له شارد، دوو كاراكتيري «من» و «شار»، دموړكي بهرچاويان هه په. شار، له روانگي «من» وه كومه لټك ناوه لټاوي ده درټه پال. زوريه ي نم ناوه لټاوانه دزيو و ناحه ز و دزي جواني و پاكين، بهلام شار لټيكي ديكه شي لي كمو تروه ته كه كاركي نېجايي به نسيه ت «من» وه هه په، نمويش كاراكتيري ته ماوي «تو» په. نم كاراكتيره قهت په شتوي سمره ست نه هاتوه ته كايه، بهر دموام لكاهو ته چهند ولژه و ديارده و ناوه لټاوه وه.

كولم

دلې پرې له دورد و كول

نملټم پرېم له شاره كت

ندلیم به جامن ناوی گانهای دتیه کم
عیلاجی کم گولی دلی پر، له دردی نینتیزاره کت

...

له سرله بهری ده قدا، دئ و دیارده کانی خراونه ته پال «من» که له شار هه لدئ و شار و
دهسکه وته کانی له گه ل «تق» ی لکاو هاتووه ته کایه.

گولم - شاره کت - نینتیزاره کت

دل - دتیه کم

«تق» به چهند ناودل ناوی پلاوین و نهوینداراندی دیش له نیو ده قدا جزووری هه یه.

گولم... ناسکه جوانه کم

بهم حاله «من» له لایه ک خولای دتیه و له لایه کی دیش شهیدای «تق».

به لام کارا کتیری «تق»، له گه ل شار بهرده وام تیکه لاون و له زۆریه ی ده قدا، شار به تنیا

نه هاتووه و لکاوه به «تق» وانا «شار» ی «تق».

سرله بهری دهق بهم پتوهندیانه وه پتمان دهسلینن که نه گه ر «شار» دیارده گه لی دزۆی

وهک «هاره هار، رۆژی چلکن، شهوی پر تاو و یار، غه وارده بونی مه لی نهوین، که مه ندی

دووکه ل، دهستی چیتی، زه لیل بوونی شتیر باو بوونی پتی، په تاداری بونی نیگاگان،

تهسکبوونی مه ودا بۆ نهوین و ههراویون بۆ خه فته، داره ترمی کوچه کان و... ی لی

که وتووه توه، دیارده یه کی دلگیر و خۆشه وستی وهک «تق» شی بهرهم هیتاوه. به کورتی شار

دوو لقی لی بووه توه:

- دیارده سه لیبیه کان

(هاره هار، رۆژی چلکن و...) شار

- دیارده نیجاییه کان

(که تق سه مبولی ته وای نه م دیارده نه به)

له زنجیره ی دووهمی دال و مه دلوزله کان «تق» ده بته نیشانه یه ک بۆ ته وای دیارده

نیجایی و به کهلک و باشه کانی «شار» که «من» له گه ل نه وای له دهست دیارده سه لیبیه کان

را ده کا بۆ لای پاکی و هیمنی دئ، چاوشی له «تق» وانا دیارده نیجاییه کان که رۆژیک

بۆی بگه رته وه، وانا منی شیعری به روانگه یه کی په خه گرانه ده روانتته شار، وهک که سیک

پسپۆزی کتیه کانی شاری مۆدیر نیسته بئ و شاعیرانه پروانته هه ردووک لایه نی نه م

دیارده یه. له وانه به جزووری «تق» له م دهقه شیعریه دا، هه ر به بهرده نگیتک بۆ توخکردنی

باری دراماتیکی و عاتیقی شیعره که دابنری و بهمن، به لام نهمه همر ته نیا دلاله تیکی ساکار و خوتندنه وه یه کی پروکمش پازوکانی بهرهمه. نم خوتندنه وه به له گهل پتیکهاتهی پتهو و تیکچرژاو و نیجازی بهرچاوی دهق یهک ناگریتموه و پتویسته دان بهودا بنیین که هیچ ولؤه و دیارده یهک بهین کارکردیکی شوتین دانهر و بهین پتوهندی له تهک یهک و له گهل دهق نایه ته کایه. بهم جوزه، دابه زاندنی نم کاراکتیره شیعریهش تا رادهی بهرده نگیکی شیعری، خوتندنه وه یه کی تهقلیل گرایانه یه. له پشت لکاندن بهرده وامی «تۆ» به «شار» و چهند پاته کردنه وهی له قهواره ی دهقدا، دلاله تیکی همراتر له بهرده نگیکی ساکار خوی حهشار داوه. دهق له سر سیکوچکوی «من، شار، تۆ» دامه زراوه. که وابهو، «تۆ» بۆی ههیه کارکردیکی شوتین دانهرتری ههین له بهرده نگیکی خهساو و «منفعل» که ناماژی پیدرا.

(۲)

عهقلانییه تی زالی شار و ناوهنبوونی نم عهقلانییه ته بۆ معریفه و کهمشی حهقیقهت، بهرهمی فیکری سهدهی ههژده بوو، که پتکوپتکی و عهقلانییه تی دهرخاند و جیهانی به ماشینیکی گهوره دهشوپهاند که پازوکانی پتیکه وه کار دهکن و شار بۆ زهینییه تی عهقلخوازی سهدهی ههژده، ناوهندی هونهر و نهدهب بوو. نم بۆجونه، له ناخر و نۆخری سهدهی ههژده و سهههتای سهدهی نۆژده و دواي شوپشهکانی نهمریکا و فهره نسه نالوگۆزی بهسهردا هات. له باری نهدهییشدا به بۆجونهکانی «ویلیم وردز ورس»، نم روانگه به تیکچرو، نیتر نهمه شار نهبوو که مهکۆی کهمشی حهقیقهت بین به جهستهی وهک ماشینی و عهقلانییهت و پتکوپتکی خۆی و ناوهند بین بۆ هونهر و نهدهب، به لکو شهرود بوو به رتگا چاره ی کهمشی حهقیقهت و جیهان نهک به ماشینیکی که به نهندامینیکی زیندوو و بهردووم له حالی گهشکردندا دانرا و گوند و لادئ و پاکي و خاوتنی و هیمنییه کوی بوو به شوپشه یهک بۆ مرۆف تاکو له پهناي دا فتره معریفه بین و حهقیقهتی دهروونی خۆی تیدا بدۆزیتوه. بهم حاله، نهگهرکو سهلهفی و کۆنه پهرستی و نوتهخوازی و مۆدترین بوون بههستینه وه به هاوتریبی له گهل زهمان و نالوگۆزهکانی فیکری، سواره له شیعره کیددا سهه به نالوگۆزه فیکرییهکانی دواي سهدهی ههژدهی تیپه راندوه.

(۳)

لیکۆلینه وه له سهه خهسله تهکانی نیتوان دهقی له نیتوان دهقه شیعرییهکانی سواره و دلاله تهکانی پتهوکه ری نم دهقانه، وتاریکی تیروته سمل و سهههخۆ دهخوازی، به لام بۆ

نوهی جوتیکی دیکه‌ی سه‌ماندنی مۆدیرن سواره بخه‌ینه همرچاو، سووکه‌ناورپیک له‌م لایه‌نه‌ش دده‌ینه‌وه:

نه‌گه‌ر ده‌قی شیعرێ «شار» هه‌لاته له شاری تووشی ده‌سکه‌وته دزیوه‌کانی مۆدیرنیته هاتوو، نه‌مه هه‌ر لایه‌کی کێشه‌که‌یه و رووه‌که‌ی دیکه‌ی نه‌م هه‌لاته‌ گه‌رانده‌یه‌کی ریفورم‌خوازانه و هیسوادارانه‌ی به‌دواوه‌یه. شاری کۆمه‌لگای سوننه‌تی، به‌پیتی دۆخی تێپه‌رانندو له لایه‌کی دیکه‌ش خێرای هێرش دیاره‌کانی مۆدیرنیته و پیشه‌سازی، ده‌بیته ناشی مَجیویتیکی سه‌یر و دیوه‌زمه‌یه‌کی ناحه‌ز که سواره‌ش له‌به‌ر نه‌م ناپتیکویتیکی و سه‌رسامیسه هه‌لتی، به‌لام به‌م حاله‌ش چاوی له داها‌توه که له‌ودا، لایه‌نه ناحه‌ز و ناپتیکه‌کانی هه‌ردووکی دۆخی سوننه‌ت و مۆدیرنیته له کۆمه‌لگادا وه‌لا بنه‌قین و ولات به‌بیته تابلۆی جوانی و گه‌شه و پاکی و هه‌سانه‌وه.

خۆشه‌بوسته‌که‌م

له په‌نجه‌ره‌ی نه‌وه‌تاکی به‌ومه‌له‌توه

چاوی من له ده‌قنی کچی به‌یانیه

له هه‌نجه‌ره‌ی زه‌مانه‌وه

گوتم له زمه‌زمه‌ی زوالاتی هه‌زه ورده‌کانی کانیه

...

(کچی به‌یان، خه‌وبه‌ردینه)

* په‌راوتز:

(١) مێزگردي رۆژه‌لات - سالی یه‌که‌م - ژماره ١٨، ٢٧ی رهنه‌ری ١٣٨٣

* سه‌رچاره‌کان:

- ١- تکه‌خوانی دو صدایی - گفتگوی اوکتاویو پاز
- ٢- ره‌خنه‌ی نه‌دبه‌ی و قوتابخانه‌کانی، وه‌رگیتلوی عه‌بدولخالق یه‌عقوبی، (نوسینی چارلز بریسلیر)، ده‌زگای ناراس، ٢٠٠٢
- ٣- خه‌وبه‌ردینه - کۆمه‌له شیعرێ سواره نیلخانی‌زاده
- ٤- دیوانی گۆزان
- ٥- مجموعه اشعار نیما.

له نښان هه له مویه لهدا

جده غفر حوسین پور (هندی)

نیمه له میڼه گیرۆده ی ساغرکړنه وی شیعرې شاعیرانی راپردوومانین، به داخه وه
هه لومهرجی ناله باری راپردو و نه پورنی نیمکانی چاپ و بلاو کړنه وه، هوونه کوسپی
سهره کی بیت هله و په له مانه وی شیعرې نه و شاعیرانه و سهر نییه که چند بهرې دوا
نه و شاعیرانه ش هره سهرقالتی ساغرکړنه وی دیوانه کانیان بن: به لام سهره که دیوانی نه و
شاعیرانه ی هیند له میڼ نییه کۆچی دوا بییان کردوه و سهره می ژبانیان سهره می بیت
نیمکاناتی و «بیت دفته ری» نه پوه، دیوانه کانیان په له ی تن که وی و ناچار بیت خه به
ساغرکړنه و یانه و خه ریک بکه بن.

دیوانی «خمو به ردینه» ی سواره نیلخانی زاده» ده لاهه ری (۲۶) دا، شیعرکی بیتا به
نیری «کۆزیه ی لیویه بار»: نه و شیعره نی کاکه سواری نییه و به داخه وه له ناکامی هست به
به ریسایه تی نه کړندا که وتۆته نیو دیوانه کوه. وهک له بن شیعره که نو سواره، نه و شیعره
دیاری کاک «نه حمه د شریفی» یه. به پیتی نه و ناگادارییه ی نه من هه مه و له راستیه کی
دلنیام، دوو ناشانی کاک نه حمه دی شریفی نه و شیعره یان نو سیه و به گالته، وهک
شیعرې سواره دوا یانه به کاک نه حمه د. کاک نه حمه دیش که له میڼه هوگری بهر هه مه کانی
سواره یه و له پیتا و کۆکړدنه و یاندا دلسوزانه له هه ولده پوه، به داخه وه لهو کاته دا که وی لی
بوته زه که و نه و شیعره ی وهک شیعرې سواره قوازتۆته و پاشان ناردویه بق «گوفاری
هوا» و له ناکامیشدا که وتۆته تویی «خمو به ردینه» وه

به پتوستانی نازانم نه و مه سه له یه زیاتر به شکم، به لام به نه رکی سهر شانی ده زانم تکا
له بلاو کمره وی دیوانی کاکه سواره بکم هه تا له چاپی دوو هه می «خمو به ردینه» دا نه و شیعره
ده راوی و نه و په له یه له دیوانه که به سرتیه وه، هیوا مه هوگری شیعرې سواره ش، که
دیوانه که یان له بهر دهمته، خه تینکی راست و چهپ به و شیعره دا بیتن و له بیر خویانی
به رنمود.

حه ز ده کم له پاشکزی نه و قسانه مدا باسی شیعرکی دیکه بکم که به داخه وه نه ویش
به هله، وهک شیعرې «هیتن» بلاو کراوه توه! لهو دوا یانه دا به هه لکه وت چاوم به چاپی
دووه می «پاشه رۆک» ی مامۆستا هیتن که وت: له سهر پشته رگی «پاشه رۆک» ی چاپی
دووه مدا نه و چوارینه یه به دی کرد:

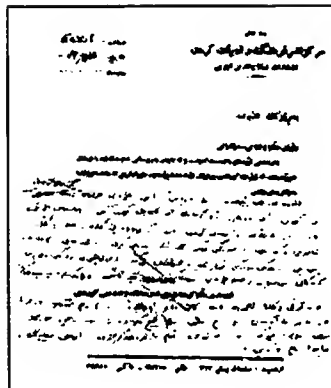
تاقه‌دلاری کزری پیری عه‌ودالان دهمنی هتمنی هتنامه خه‌مال
 وه‌کوو نمو تاک و تهریک لهم لهر! غه‌یری سقرایی گراو نه‌په‌چتر!

به له بهر چاو گرتنی نه‌وه‌ی که کۆمه‌لێک نووسراوه‌ی مامۆستا هتیمم به ددسخته‌نی خزی له‌بهر دستن و ددسخته‌ته‌که‌ی ده‌ناسمه‌وه، ناشکرایه که نمو چوارینه‌یه به خه‌تی هتیمم نووسراوه‌ته‌وه، به‌لام نیمزای بن شیهره‌که نی هتیمم نییه و له‌وانه‌یه‌شاکارتکی دیکه‌ی بلاوکه‌ره‌وه‌ی «پاشه‌روک» بێ! هه‌رکس له‌و نیمزایه ورد بپته‌وه ده‌زانێ قه‌له‌می نیمزاکه نمو قه‌له‌مه نییه که شیهره‌که‌ی پێ نووسراوه، ته‌وجار شتیوازی نووسینی شیهره‌که‌ش ده‌گه‌ل «شتیوازی موکریانی» ی هتیمم نایه‌ته‌وه. له‌وانه‌یه مام هتیمم نه‌و شیهره‌ی، که بزوی نووسراوه، به دل بووین و له سهر کوته‌کاغه‌زکی نووسیبپته‌وه و پاشان که‌وتبپته دست بلاوکه‌ره‌وه و نه‌ویش له ناشاره‌زایی لیتی بووین به شیهری هتیمم و نیمزا و تاریخی لێ زیاد کردبێ! به‌پیتی تاریخی بن نیمزاکه، شیهره‌که سالی (٦٤) نووسراوه، به‌لام نه‌من نمو شیهره‌م زۆر پێش سالی (٦٤) له‌بهر بووه و به شیهری «فاتیحی شیخولئیسلامی (چاوه)» م زانیوه و نیتستاش شیهرناسان هه‌ر به شیهری «چاوه» ی ده‌زانن و له‌وه دلنیا که نمو چوارینه‌یه نی هتیمم نییه. هیوادارم تامه‌زروزیانی شیهر نمو گرتیانه بکه‌نه‌وه و نه‌هیلن لیبان بپته‌ گرتپه‌وچکه.

تالمان - زستانی ١٩٩٨

سه‌رچاوه: گۆفاری «سروه»، ژماره ١٤٤، لا‌په‌ره ٢٩

بهرقز: کاک هیلدی وقرای سلاو و ناواتی سمرگهوتن

بهره می نئودمان به دست گه‌یشت و له‌لایمن به‌ریرسانی نهم به‌شده و به‌وردی خویندراده.
له‌تیره و کورتی به‌رورای نئیمه ده‌خویننده. هیوادارین له‌اها توشدا هاوکاریمان بکهن.
نامه‌کدی جه‌نا به‌تمان پیگه‌یشت. زور سه‌اس که‌باسی چو‌نیه‌تی خولقانی «کۆنیه‌ی
لئویه‌بار» بۆ کردین. نئیمه ده‌زانین نه‌و که‌ساندی نه‌و کاره‌یان کردوه‌کیتن! ده‌ستیان خوش
یین. ته‌نیا فهره‌نگ و نه‌ده‌بیاتی کوردی مهابو که‌قوساری پین بکهن. حه‌یف نه‌یه
گالته به‌شاعیرتکی وه‌ک سواره‌یا دلسۆزتکی وه‌ک کاک نه‌حمه‌د شهریفی بکرن. به‌هر حال
نهم مه‌سه‌له‌یه‌پتو یستی به‌روونکردنه‌وه‌یه‌کی قوولتر هه‌یه. هیوادارین رۆژتک له‌چارچێوه‌ی
وتاریکدا، ههم ناوی که‌سه‌کان بنووسرن و ههم چو‌نیه‌تی رووداره‌که. نئیمه‌کاتیک
دیوانه‌که‌مان چاپ ده‌کرد، به‌چه‌ند قۆلی (کاک نه‌حمه‌د قازی، کاک مارف ناغایی و...) له‌م
شیعره‌دوان، ههر چه‌ند مانا که‌مان بۆ ساغ نه‌بۆوه، به‌لام هیچ فکرم‌ان بۆ نه‌وه‌نچه‌و هی کاک
سواره‌نه‌بین، چونکه‌به‌ر له‌نئیمه‌ش نهم شیعره‌بلاو کرابۆوه. با بزانیین له‌چاپه‌کانی دوا بیدا چ
ده‌که‌ین! ۱۳۷۶/۶/۱۱. ئارشهری هیلدی

کورتە وه لاميک و ږوونکردنه وهديه

نه محمد شريفی

برام کاک جه عفر حوسين پور (هتي دی) ده کورته و تاريخدا، ده سروی ۱۴۱۷
پوشه پری ۱۳۷۷دا، ديارده ده کهن که شيعری «کزيه لتيوه بار» شيعری سواره نييه و
دهنووسن: «دو ناشنای کاک نه محمد شريفی نهو شيعره يان نووسيوه و به گالته، وهک
شيعری سواره، داويانه به کاک نه محمد و...».

قسه کهی کاک جه عفر راسته، به لام دوو ناشنا نه بوون و يهک کهس هوو. نهو شيعره
کاک علی خزی، که نهوکات پتکه وه له کرماشان بووین، دایمی و کوتی شيعری سواره يه و
منیش له کهل شيعر و شوتنه واره کانی تری سواره دا نووسيوه ته وه. نيستا نه کهر شيعری
سواره نييه و کاک علی خزی گالته ی به من و به سواره و خوتنه ر و ميژووی نه ده بی
کوردي کردوه، نه من تاوانتيکم نييه و با خوتنه ر بزانی کتی تاوانباره.
نيستا که نه م چهند دپره ده نووسم دهستی راسته م له چوار جیگادا شکاوه و ناتوانم
خاسی بنووسم، ده نا نهو هه ويره ناويکی فرديتری که رهک هوو.

سه رچاوه: گوڤاری «سروه»، ژماره ۱۵۱، لاپه ره ۷۴

***

روونکردنه‌وه‌ی روونکردنه‌وه‌یه‌ک

عەلی خەزە

بە‌پێ‌ز کاک ئەحمەد شەریفی لە «سەرۆی ژمارە ١٥١، لاپەرە ٧٤»دا لە بە‌خە‌یال روونکردنه‌وه‌یه‌کدا، بێ‌ئە‌وه‌ی هە‌موو باریکی مە‌هە‌ستە‌که هە‌لسە‌نگێ‌تی زۆر دیزە و گۆزە‌ی بە‌ دەستی خۆ‌ی و ئە‌م و ئە‌و شکا‌و! لە‌ سە‌ری مندا دە‌شکێ‌تی و بە‌ حورمە‌تی دە‌ستی راستی لە‌ چوار چێ‌گادا شکا‌وی ئە‌ها، گۆ‌یا خاستری دە‌نوو‌سی و ئە‌و هە‌ویرە چە‌ندی نا‌و هە‌لگرت‌با نا‌وی لێ‌دە‌نا. بە‌لام هە‌ویر شێ‌لان، ئە‌ویش بە‌ دەستی چە‌پ، دە‌ستا‌وێ‌کی چا‌وێ‌دا‌خ‌شا‌ندە‌وه‌ی گە‌ڕە‌ک بو‌و، کە‌ دڵ‌نیام ئە‌و کات کاک ئەحمەد بۆ‌ی روون دە‌بۆ‌و کێ‌ گال‌تە‌ی بە‌ سوارە و خۆ‌ینه‌ری سەر‌و و مێ‌ژ‌ووی ئە‌ده‌یی کوردی کرد‌و‌و؟ دە‌بو‌و بە‌ گێ‌تر‌انه‌وه‌ی چۆ‌ن‌یه‌تی روودا‌وه‌کە ئە‌و د‌ل‌و‌ه‌ری و قە‌ز‌ل‌و‌ه‌تە با‌وێ‌تە ئە‌ستۆ‌ی خۆ‌ینه‌ران، ئە‌ نه‌وه‌ کە‌ نا‌وا بە‌ کە‌م‌ل‌وت‌فی حوکم بە‌دا.

بە‌هاری سا‌لی ٦٧ هە‌تا‌وی بو‌و، من و کاک ئەحمەد لە‌ را‌دی‌ۆ کوردی کر‌ما‌شان کار‌مان دە‌کرد. کتێ‌ب‌ت‌یکی کوردی کوردە‌کانی «نێ‌ر‌ه‌وان»م دە‌ست کە‌وت‌بو‌و کە‌ بە‌ پێ‌ستی رو‌وسی نو‌وس‌راب‌وو. دە‌مه‌ه‌و‌ست بیهێ‌ت‌مه سەر پێ‌نو‌وسی پێ‌ستی عەر‌بی و ما‌نا‌ی هێ‌ندێ‌ک وشە‌ی نا‌مۆ‌و گرانی‌ش لێ‌ک‌ده‌مه‌وه، بە‌لام هێ‌چ فەر‌ه‌نگ و قام‌و‌س‌ت‌یکی وام لە‌ دە‌ست‌دا نە‌بو‌و، هە‌تا رۆ‌ژ‌ت‌یک لە‌ ما‌له کاک ئەحمەد چا‌وم بە‌ کتێ‌ب‌ت‌یک کە‌وت کە‌ هەر‌چە‌ند قام‌و‌س نە‌بو‌و، بە‌لام کاری منی تا ر‌اده‌به‌ک پێ‌ی جێ‌به‌جێ‌ دە‌بو‌و. د‌ل‌و‌ای ئە‌و کتێ‌ب‌م لێ‌ی کرد، بە‌لام ئە‌و لە‌ سەر ع‌ادە‌تی خۆ‌ی ئە‌و کتێ‌به‌ی تە‌نا‌ه‌ت بە‌ ئە‌مانە‌تیش نە‌دام‌تی. دە‌یک‌وت کتێ‌به‌کانم هە‌موو هی تۆ‌ن، بە‌لام بە‌ مەر‌ج‌ت‌یک لە‌ ما‌له خۆ‌م نە‌چ‌نه دە‌رئ!

دیارە منیش دە‌مه‌ه‌و‌ست وەک مەر‌ج‌ع ما‌وه‌به‌ک لە‌ لام پێ‌. هەر نێ‌وه‌نێ‌وه لێ‌م دو‌و‌یا‌ته دە‌کرد‌وه، بە‌لام پێ‌ سو‌ود بو‌و. بە‌ره‌به‌ری ها‌وین‌ی ب‌رای بە‌‌پێ‌زم کاک جە‌ع‌فەر شێ‌خ‌ول‌ئی‌س‌لا‌می (نا‌شتی) بۆ‌ سەر‌دا‌تم ها‌ته کر‌ما‌شان. کاک ئەحمەد ئە‌و کات بە‌ گە‌رمی خە‌ریکی کۆ‌کرد‌نه‌وه‌ی شۆ‌ینه‌واره جوانە‌کانی سوارە‌ی نە‌مر بو‌و. رۆ‌ژ‌ت‌یک لە‌ را‌دی‌ۆ سێ‌‌ه‌س‌ت دانی‌ش‌ت‌بو‌وین، کو‌تم: کاک ئەحمەد ئە‌گەر بێ‌ت‌شو ئە‌و کتێ‌ب‌م بە‌‌ده‌یه‌ی شێ‌ع‌ری‌کی ب‌لا‌و نە‌ک‌را‌وه‌ی سوارە‌ت دە‌دە‌م‌تی. کو‌تی: باشە، سێ‌ه‌ی بیهێ‌ت‌نه، منیش کتێ‌به‌کە‌ دێ‌تم، ئە‌گەر شێ‌ع‌ره‌کە‌ هی سوارە‌ی بو‌و ئە‌وه سە‌ودا‌مان سەر دە‌گرێ‌.

شو «نا‌شتی» پرسی جا بە‌ راست تۆ شێ‌ع‌ری‌کی وات هە‌یه؟
کو‌تم: نا، بە‌لام هەر ئە‌وه‌نده چە‌ند وشە‌ لە‌و وش‌انە‌ی کە‌ سوارە‌ی نە‌‌م‌ر زۆ‌ر‌تر لە

شيعره كانيدا كه لکيان لن و مرده گري له پنهانايه ک دانيم و دوو سڼ رسته ي کورت و دريژيان لن دروست کم دېهه خاوه ي کتېبه که له سمر نهو مه به سته باس تيگي تېرو ته سمل و خست و خول دامه زرا. «ناشتي» لای واپوو کاک نه محمد ده زانن و سر ناگري. په پينځه وانه من لام واپوو نه تنيا کاک نه محمد به لکه زور کسی ديش به داخه وه نه ونده ي سرنج دده نه سؤر و شه قل نه ونده گوئ ناده نه ناوک و نيسو وړک. بؤ سه لماندنې نهو بروايه هه ولم دا تنانته شيعره که هيچ مانايه کي نه بڼ، چونکه نه گهر ماناي بروايه ده کرا بلتين نهو شيعريکي لاوازي سواره يه.

بهو شيتويه شيعري «کوږيه ي لتيويه بار» بڼ نهو ي هيچي به سمر هيچ وه بڼ له دايک بوو. بؤ به ياني ته ماشا مان کرد کاک نه محمد کتېبه کي هيتاوه، که شيعره کم بؤ خوښنده کوئي باومر که چنده ساله لهو شيعره ي ده گهر تم!! بيس تبوم، به لام نه مده زانن کڼ هه يه تي. فهرموو نهو هس کتېبه که!!!

نهو زور تر جه فنهنگيکي دؤستانه بوو، نهک نهو گالته يه ي کاک نه محمد باسي دهکا. يهک دوو هه وتو ر ابردر، راستيه کم بڼ کورت، به لام باوره ي نه کرد و لای واپوو گالته ده کم! زوري بڼ نه چو له وپه ي سهر سوړمانه وه ديم گؤفاريکي دبره ي ولات نهو شعري له چاپ داوه. همر به دواي ويدا گؤفاريکي دي به ناوي ديار ي کاک نه محمد شريف ي چاپي کردا نهو دم کاک نه محمد هاتېوه سمر نهو بروايه نه گهر هي سواره ش نه بوو بڼ نهو جار بوو به هي سواره ي!!!

نهو هه ويره ي کاک نه محمد باسي دهکا، بؤيه زور ناو هه لده گري چونکه ده بوو نهو دم نهو راستيه بؤ نهو دوو گؤفاره بنووسن، نهو هس ياني زده دار بووني متمانه يه کي که نهو وهک نوو سهر، وهر گيتي، ليتکوله ر، کارناس، فولکلورناس، شيعرناس، ديرينه ناس، دينناس، کوږمه لناس، زمانه وان و.... پيکي هيتاوه.

چنده سال ر ابردر، مه به سته که به روا لته له بهر چوپوږوه. وا ديار بوو شيعر دېن خوي شيعر بڼ و به هؤي کړج و کالي نه فو تن، نه نهو که ناوي شاعير بېهار تيژي. که چي کتېبي «خه وه بردينه» له ژيتر چاپ هاته ددر و ديم نهو کوږيه ناشيرنه نه تنيا نهو مرده وه به لکه له جيتگاي دوو هه مين شيعري جواني سواره قوت بؤ نهو و داواي ميراث دهکا، وهک مه سه ل نهو له «خه وه بردينه» نه بڼ له واني تر جوان ته!!!

دياره همر ده بوو سه بار ته بهو زده دار نه بوو نه کاک نه محمد نهو کوږيه يه به کوږيه ي به ده قاي سواره بقه بلتين و سوور بڼ له سمر نهو که خوي شاهيدي له دايک بووني بووه! پاش در چووني «خه وه بردينه» چاوم به خواله خوشبوو مارف ناغايي کهوت و روو داوه کم بؤ باس

کرد، زۆری یېن تېڅچمو، بهلام نه يکوت چ دهکا و پاشانېش چم نه دی.

جا با کلایو خۆمان بکهینه قازي و هينديک به دلقراواني و پشوو له سمره خۆي نهو مهبسته هه لسه نگينين. نهو رووداوو مهبستېکي خه مهنهر و تاهه يکي به ژانغان، که له ميژه پتي گيرژده بن، لئ زفق ده کاته وه و نهو رتگا کۆن و پر کمندوله ندهمان دينته وه بهر، که به داخه وه وهک چه يه کي باوه ر پتکراو له ميژه نيحه پتيده ده رزين، ناهۆي له خۆبايبيوون و لهو توپلک و قايتزه زل په مرسته ده حاسن بوون! دياره که مسترين زباني نهو رتگه يهش نهو به بيره کان له باز نه يکي به رته نگدا ده خولپنمه وه هه ستي به ديھتنان و خولفاندين له کزي دده من. هونهر و نه دهب له پاواني تاقمېکي تايبه تيده، له خۆبايبيوون و خۆ به زل زانينتيک به دي ديني که نهو تاقمه دينه سمر نهو باوه ر ناسمان کون بووه و نهوان رژه شترانه ته خوراي! ههر نه گهر بهروانينه دهو روه مري خۆمان زۆرن نهو که سانه ي که لايان وايه له ههر قامکيان هونهر تېک دهباري! به مانايه ک، هيچ شتيک نيبه نهوان نه يزائن، جا چونکه نهو نبيديعا به له نيتو خزيده بۆشه، ميلودرامې وا پتکه نين هينهر ده خولقي.

بهلام نه گهر نهو باز نه يه که لپن و ده لاقه يه ي تيده بن که رووناکايي پتيده بپته ژوو، نهو کات وشي «بۆم؟ قوت ده پته وه و نيحه به چاري خۆمان جوان و ناحه زه کان ده بين و پتيويست ناکا که س چاويلکه ي رهنگيمان به داتن و مافي سمره خۆ بير کردنه و ده مان لئ زهوت بکا، نهو که شوه ووايه ده رفه تېک به دي ديني که له خۆمان رابيينين بير و بهرواسان به تهراديوي رابيتين و فتر بين و فتر که ين و له ناکامدا قهرهنگ و نه ده بان گه شه به ستي. خزمهت به نه دهب نهو نيبه لامان کفر بين قه لسه لهو خۆ به زل زانيبه بگيترين! خزمهت به هونهر نهو نيبه لامان کفر بين به چاري ره خته بهروانينه کاره کان. خۆشه ويستي سواره نهو نيبه بين نهوي بهروانينه کاکل و نيتو رۆکي «کۆيه ي لتيوه بهار» به دووه مين شيعري جواني سوارې له قه لدم بده ين. که دهروانينه پيشه کيي کتيبي «خه وه به ردينه» و پرزي نهو به رتزانه ده بينين که به شيعره کاني سوارده چوونه وه، جگه له کاک عومهر ئيلخاني که له لايه ري ١٧، پاراگرافي دووه مه دا نيشاره يه ک به شکتېک دهکا، سهرت سوور دهميتن که نايه ده کري نهو لپترنه به هتزه نهو بينه ناله بهاره يان نه ديي؟ يان ديويانه، بهلام چونکه لتي حالي نه بوون نه يانويتره و باسي بکه ن؟ يان ره خته له سواره يان به کفر زانيوه؟

کاک نه حمه دي به رتزه «کۆيه ي لتيوه بهار» گالته نه بوو، دمه لاسکه يه ک بوو لهو حالي نه بوونه، قه لسه گيترانتيک بوو لهو خۆ به زل زانينه! شکاندنه وي قۆلنجي نهو ده سته بوو که له ههر قامکيکي هونهر تېک دهباري. رهنگه نهو جار روون بهو پته وه لهو نيتو ده کتي تارانه به؟

سهر نه‌دیه شیعرى نو گزانیپانه‌ی که به ناوی شیعرى گومان‌لیکراوی خوالیخ‌وشبوو سواره ده‌ریانه‌اویشتون (چونکه دیویانه ساکار و سادهن) راست شیعرى سوارمن، یان وچ‌چوتر نه‌دیه بلیم نو به‌ریزه زور شیعرى بز گزانی داناون. له بیرمه کاک نه‌حمده نو کات له کرماشان بوین له پروی شریتی گزانیپه‌کان نو و شیعرانه‌ی نووسینه‌وه.

رادیو کرماشان یه‌که‌م رادیو کوردی به‌هیز بو (چونکه بهر له‌ویش رادیو کوردی بو) که خاوه‌نی نارشیوکی زور بایدار بو (که به‌داخوه فموتا) به‌پیتی باوی کاری رادیو که گزانیپه‌ک تۆمار ده‌کرا، ناوی گزانیپیتز و شاعیر و موسیقار و نویتراتور و کات و ساتی تۆمارکردنی، له پشت قالبی نو و شریته ده‌نوسرا، نه‌من ماوه‌ی هه‌شت سال له‌وی کارم کردوه، چاوم زور به‌و شریته که‌وتوه که به ناوی شاعیر ناوی «سواره نیلخانی‌زاده» یان له‌سهر نووسرا‌بو و جگه‌له‌په‌خشان و گزانی، ته‌نانه‌ت به‌یتی «لاس و خه‌زال» یشم دیوه و سواره‌ی نهم به‌شیوه‌ی چیرۆک ده‌ریه‌یتاوه و خوشی ده‌وری تیدا گتیرابو، که وایزنام کاک نه‌حمده ده‌یده‌تی.

به‌هروای من، خوالیخ‌وشبوو سواره شاعیریکی به‌توانا و به‌ده‌سلات بو، هه‌رچه‌ند زور که‌س لای وایه نو بز دارۆتتی شیعر، هه‌ولی داوه لاسای شاعیرانی فارسی نوێ‌بیتز بکاته‌وه، به‌لام به‌هروای من نه‌گه‌ر هیندیک به‌وردیپیه‌وه سرنج به‌دینه‌په‌خشان و شیعر و کاره‌کانی تری سواره، ده‌بین نه‌و وا قالی باوه‌شی سروشت و پاکیی ژبانی دور له‌شار و ناوایی بووه و له‌ش‌به‌باری، نه‌ویش له‌هه‌رته‌ی که‌نجی و کاتی فیتربووندا و نیزیک بوون له‌دیوه‌خان و هه‌رته‌ی باوی به‌یت‌بیتز و حیکایه‌ت‌خولان و هه‌یران‌بیتز و... سه‌رجه‌م، به‌باو و نه‌ریتی په‌سه‌نی کوردی و گوشت درابوو، که شوقنه‌وارۆکی به‌دی ناکی به‌شویه‌کی زور به‌ر چاو، نو ره‌نگ و بۆنه‌ی تیدا هه‌ست نه‌کری و سواره که‌ده‌لی: «گولم دلم به‌ر له‌درد و کرل»، نه‌وه تارمایی نو ده‌نگ به‌سۆزه‌ی هه‌یران‌بیتز پیره‌راوژ خوشه‌که‌یه، که له‌تارانی به‌ر له‌دروکمل و ده‌نگ و هه‌را، نیستاش وه‌بیر هاته‌وه‌ی ئۆخزنی ده‌داتی و جوانترین موسیقایه که‌دیکوت «نای‌یی‌ی غه‌می له‌دلم چهنده‌ زۆره‌ عه‌زیزه‌که‌ی له‌دنیا‌یم، نای له‌به‌ر نه‌وی غه‌م، نای له‌وی زولس و...». سواره شویه‌کی زور په‌سه‌نی شیعرى کوردی وه‌بیر هیتاوه که به‌ر له‌ویش «گزلان» ی نهم نه‌رالا‌که‌ی هه‌لگرتبوو. هه‌روه‌ک ژبانی نینسان پله و قوئاغی جزاوجزى هه‌یه، ژبانی نه‌ده‌ببی شاعیریکیش سه‌رده‌می جزاوجز تته‌به‌ر ده‌کا. شیعه‌کانی سواره‌ش نو په‌سه‌یان به‌روه، که وابه‌و هیچ سه‌یر نییه شیعرى لاوازشی هه‌بێ و تارازووی هیندیکیان له‌وانی دی سه‌ر بکه‌ن.

نیسه ده‌بی هه‌موو کات نه‌وه‌مان له‌به‌ر چاو به‌ن که: شاعیره‌کان شیعر ده‌خولقیتن و

شعیره‌کان شاعیره‌کان و نه‌ده‌یی گه‌له‌که‌یان. ب‌لن، نه‌وه راس‌ته که سواره شیعری زیندوی زۆرن و نه‌وه ته‌مه‌نه کورته و نه‌وه سه‌رکه‌وتنه و نه‌وه پ‌ئ ژۆده پ‌ینه و ا‌ ب‌له‌ز، توانا و ه‌ت‌زیک‌ی زۆری ده‌وئ که سواره بو‌ی، ب‌لام سه‌رکه‌وتو‌یی شاعیر کاتیک ده‌رده‌که‌وئ که ب‌ پ‌انانی کاره لاواز و ب‌ه‌ت‌زه‌کانی قوناغه‌کانی ژبانی نه‌ده‌یی نه‌وه، ب‌ناس‌رین. نه‌وه ناما‌نج‌ه‌ش کاتیک د‌ت‌ه دی که نه‌وه ب‌واره ه‌له‌ب‌ست‌ین، له قه‌ده‌ر توانامان له کاران ر‌و‌یت‌ین و ده‌رگای ب‌یروپ‌ا گ‌ۆزپ‌نه‌وه‌ش ناواله‌ ب‌ن، نه‌گ‌ینا ه‌م له خ‌ۆمان و ه‌م له‌وه که سانه‌ش «نوستوره‌ی در‌و‌ین» دروست ده‌که‌ین و م‌س‌ئ‌و‌ی نه‌ده‌پ‌ان پ‌ر ده‌ین له چاووپ‌او و پ‌ت‌ده‌ا ه‌له‌خ‌و‌یت‌دن و «نه‌وه‌پ‌ری ب‌ه‌ش‌ره» خ‌ول‌ق‌اندن. له حال‌ت‌یک‌دا، نه‌وه که سانه زۆره‌ی زۆریان، له ژبانی خ‌ۆیان‌دا، خاکی و ب‌ن ف‌یزو‌ه‌وا بو‌ون و له نوستوره‌بو‌ون جازز و وه‌رز.

ب‌یرو‌ه‌در‌یه‌کی خ‌ۆشم له مام ه‌یم‌نی نهمر ه‌یه که نووس‌ینی ل‌ت‌ره‌دا پ‌ه‌نگه ج‌یتی خ‌ۆی ب‌ن. چ‌ه‌ند مانگ ب‌ه‌ر له دامه‌زرانی ن‌ین‌ت‌شاراتی سه‌لاحه‌د‌ینی ته‌ب‌ی‌و‌یی و گ‌ۆف‌اری «س‌روه» خ‌وال‌ت‌خ‌ۆش‌بو‌و مام‌ۆستا ه‌یم‌نی نهمر، له‌گ‌ه‌ل چ‌ه‌ند هاو‌پ‌ئ و د‌ۆستی تر، له کرماشان م‌ی‌وانم بو‌ون. خ‌م‌ریکی کار له سه‌ر به‌یت و حه‌یران و .... بو‌وم، شه‌و‌یک‌ی دان‌ه‌ش‌ت‌بو‌و ته‌ماشای ده‌کرد‌ین، له نو‌وس‌راوه‌که‌دا چ‌اوی به‌و د‌پ‌ره که‌م‌وت «ژن ده‌ین به‌ شه‌ووگ‌وردی م‌ی‌تردی ب‌ش‌ن»، ف‌ه‌رم‌و‌ی:

- نه‌وه‌م ب‌ۆ ل‌ت‌که‌ده‌وه.

له وه‌لام‌دا کو‌تم:

- شه‌ووگ‌ورد له دوو وشه‌ی «شه» و «گ‌ورد» پ‌ت‌که‌ات‌وه، «شه» نه‌وه موو پ‌ان خ‌وری پ‌ان مه‌ره‌زه‌یه که پ‌ت‌س‌راودو ناما‌ده‌یه ب‌ۆ کاری ج‌ۆلا‌یی، «گ‌ورد» که‌ره‌سه‌یه‌کی ج‌ۆلا‌ی‌یه که وه‌ک «شانه» یه‌که ه‌هر دوو لای گ‌یراب‌ئ و له دار دروست ده‌کر‌ئ. جا ب‌ۆ و‌ینه ب‌ۆ چ‌ن‌ینی پ‌ۆیه‌ش‌م‌ین له «شه» یه‌ک که‌ل‌ک وه‌رده‌گیر‌ئ که زۆر ورد پ‌ت‌س‌راب‌ن و ب‌ۆ چ‌ن‌ینی ج‌اج‌م له «شه» یه‌ک که درشت ب‌ن. نه‌وه «شه» یانه به‌ ده‌نکه‌کانی نه‌وه «گ‌ورد» انه‌وه ده‌کر‌ن. ه‌هر «شه» یه‌ی «گ‌ورد» ی خ‌ۆی ده‌وئ. «شه» ی درشت له «گ‌ورد» ی ب‌اریکه‌وه ناچ‌ئ و «شه» ی ب‌اریک‌یش له «گ‌ورد» ی درشت‌دا کاره‌که ناحه‌ز ده‌کا. مه‌به‌ست نه‌وه‌یه ژن ده‌ین ب‌زان‌ن بار و ه‌ه‌وای م‌ی‌ترده‌که‌ی چ‌ۆنه، ناوای ده‌گ‌ه‌ل پ‌ن پ‌اک‌ت‌ش‌ن.

ف‌ه‌رم‌و‌ی نهمن نه‌وه‌م نه‌ده‌زانی، «شه‌وگ‌ورد» م به‌ یه‌ک وشه‌ دانا‌بو‌و، لام وابه‌و یانی «لاوی شه‌وگ‌ه‌ر». نهمن نه‌وه کات پ‌ت‌م ناخ‌ۆش بو‌و مام‌ۆستا ه‌یم‌ن ب‌ل‌ن فلان ش‌تم نه‌زانی. ب‌ه‌لام نه‌وه‌ی خ‌ۆی له خ‌ه‌یالی نه‌ده‌هات نه‌وه بو‌و. نه‌وه‌ی نه‌یده‌زانی خ‌ۆ به‌ زل زانی بو‌و. له پ‌رسیار و ف‌ت‌ی‌بو‌ون نه‌ده‌ه‌ستا و ب‌ه‌راست لای وابه‌و ده‌ین له زۆر شیعری خ‌ۆشی پ‌ازی نه‌ب‌ن،

به لام وهک وینهی سمرده میتکی تایبه تی له ژبانی، بوونیانی به پتیوست ده زانی. هر لهو
سه فهدا گتپایه وه:

ماوه یهک هوو له وشه ی هاوتای «مرنی» و «نامرنی» ده گه رام. پتیم سهیر هوو چوژن ده بین
کورده نو وشانه ی نه بین، ماوه یهک له مه وه بهر گوتم لئ هوو ژنیک تووک و دوعای له یه کتیک
ده کرد و ده یه کوت: ره بی تیری نه به دیت ویکه وی!

لام واهوو بارکی گرانم له سهر شانی هه لگیراوه، چونکه بۆم روون بۆوه «به دی» و
«نه به دی» ته و او پر به پیستی «مرنی» و «نامرنی» ن.
خزمهت به فدره ههنگ و نه ده ب، یانی کردنه وه ی دهرگای پیری نهو نینسانانه و پشکنینی
ده روون و ناسینیان.

فهنلاند - ۱۹۹۹/۶/۲۵

نهو باهه ته له نارشیوی جده فهدر حوسینهوور (هتدی) وه رگیراوه و پتستر بلاو نه کراوه ته وه.

***

کاتیک ژماره ۱۰۸ ی گۆزاری مه‌هاپام به ده‌ست گه‌یشت و سرنجی بابه‌ته‌کانم دا، زیاتر له هه‌مووان «کۆریک به‌ سواره... / نه‌نیسته‌تۆی خانی» سرنجی پاکیشام و به په‌له لاپه‌ری سی و دووم هه‌لداده و به وردی راپه‌رته‌که‌م خوێنده‌وه. یه‌کتیک له‌و که‌سانه‌ی که له‌و کۆره‌دا وتاری خوێنده‌تۆه کاک سه‌عید نه‌ججاری به‌وه و له راپه‌رته‌که‌دا هاتوه:

«له درێژه‌ی نه‌م کۆره‌دا سه‌عید نه‌ججاری (مامۆستا ناسۆ) وته‌یه‌کی پیشکه‌شی ناماده‌بو‌ان کرد و ناماژه‌ی به‌مه کرد که هه‌رچه‌ند سواره زۆری له سه‌ر کوتراره و زۆری له سه‌ر نووساره، به‌لام به‌م جۆره‌ی که پێیوسته نه‌ناسراوه و قسه‌ی له سه‌ر نه‌کراوه و سه‌باره‌ت به‌ روانین و تاییه‌مه‌ندییه‌کانی که‌سایه‌تی سواره ناخواتنی پیشکه‌ش کرد و ناماژه‌ی به‌ پۆلی هه‌والانی سواره (عه‌لی حه‌سه‌نیانی (هاوار)، فاتیح شتخولئیحسامی (چاوه‌)) کرد و کوتی: زۆر راشکاوانه ده‌لێم که شیعری «تۆ ده‌ریامی» ه‌ی سواره نییه و ده‌لن: کاتیک سواره له رادیۆ تاران به‌رنامه‌ی تاپۆ و به‌رومه‌لیتی پیشکه‌ش ده‌کرد، شیعری زۆر شاعیری تری له ده‌فته‌ره‌که‌یدا ده‌نوسین، تا به‌یانخوێنته‌وه. دوا‌ی کۆچی دوا‌ی سواره به‌ هه‌له به‌ ناوی نه‌و له چاپ درا‌ون.

دیوانی «خه‌وه‌به‌ردینه» دوا‌ی نه‌وه‌ی تاپ ده‌کری، له لایه‌ن ژماره‌یه‌ک که‌سایه‌تی و شاعیر و نووسه‌ر ده‌خوێندریته‌وه و نێره‌پۆکی کتێبه‌که به‌ تیکرای ده‌نگ په‌سند ده‌ک‌ن. سالی ۱۳۷۲ دیوانی «خه‌وه‌به‌ردینه» له ناوه‌ندی به‌لا‌وک‌س‌رنه‌وه‌ی فه‌ره‌ه‌نگ و نه‌ده‌یی کوردی (نینه‌شاراتی سه‌لاح‌دینی نه‌ییویی) چاپ کرا و به‌لا‌و به‌وه.

له «تییینی» ی لاپه‌ره (الف) ی کتیبی «خه‌وه‌به‌ردینه» دا که خوالێخۆش‌به‌رو مارف نا‌غایی نووسیه، نووساره: «نه‌م دیوانه دوا‌ی نه‌وه‌ی تاپ کرا، له لایه‌ن کاک قازی نه‌حمه‌د به‌ نه‌نیایی و به‌رتزان مه‌لا محه‌مه‌د عه‌باسی، کاک نه‌حمه‌د مه‌ولانی، کاک فه‌تاح نه‌میری، کاک حوسین موه‌ته‌دی، کاک هه‌مزهی عه‌لیار، کاک سه‌لاح عه‌ره‌بی، کاک سه‌عید نه‌ججاری، کاک سه‌عدوللا مه‌جیدی و کاک عومەر ئه‌لخانی به‌وه به‌ کۆمه‌ل خوێندراوه و نه‌گه‌ر دلسۆزی و پێداهاتنه‌وه‌ی وردبێانه‌ی نه‌و به‌رتزانه نه‌بویه، دیوانه‌که به‌م شێوه‌یه‌ده‌رنه‌ده‌چو.»

شیعری «تۆ ده‌ریامی» له لاپه‌ره ۳۸ ی دیوانی «خه‌وه‌به‌ردینه» دا هاتوه و مامۆستا ناسۆ ۱۷ سال له‌مه‌وه‌یه‌ «وه‌هال» ی له‌سه‌ر کێشاوه. که ئی سواره‌یه. هه‌نوکه باوه‌ر به‌ قسه‌ی ۱۷

سال بهر له نیستای ماموستا ناسو بکهین پان نهو وتاره تازه‌بی که له کزری پزگرتن له سواره، له ورمنی پیشکشی کردوه؟! ماموستا ناسو له وتاره‌که‌یدا ناماژه به دفته‌ری یادداشته‌کانی سواره ده‌کا و ده‌لن: «شعیری زور شاعیری تری له دفته‌ره‌که‌یدا دنوسین، نا بیانخوینتسه‌وه. دوی کزچی دوی سواره به هله به ناوی نهو له چاپ دراوین.» نهو دفته‌ره‌ی که سواره شعیری شاعیرانی تری تیدا نووسیوه بو تاکو نیستا له باسی نه‌کراوه؟ نه‌گه‌ر نهو بزچونده‌ی ماموستا ناسو راست بی خن به‌شیک لهو هله‌بی‌ی کراوه خوشی ده‌گرتسه‌وه، چونکه بزخوی په‌کتهک بووه لهو که‌سانه‌ی به دیوانه‌که‌دا هاتوته‌وه. په‌نگه نهو گومانه بو خوتنه‌رانیش بیته پیش و بلین له‌وانه‌یه هیندیک له شیعره‌کانی دیکه‌ی کاک سواره له‌گه‌ل شعیری شاعیرانی تر تته‌کل بووین. ماموستا ناسو دوی کزچی دوی سواره که به دیوانه‌که‌دا چوته‌وه له سهر سواره‌ی کردبن به‌مال و پاشان همر خوشی لیتی له هه‌للا دا و بیزنی، «زور راشکاوانه ده‌لیم که شعیری «تو ده‌ریامی» هی سواره نییه». ماموستا ناسو له زوری نهو کز و کزبونه‌وانه‌ی بز پزگرتن له سواره به‌پتوه چوون به‌شداری کردوه و بیرو پای خوی له سهر که‌سایه‌تی و شیعره‌کانی سواره ده‌ریوه و نیشاپه‌ی بهو دفته‌ره نه‌کردوه که سواره شعیری زور له شاعیرانی تری له دفته‌ره‌که‌یدا دنوسین، نا بیانخوینتسه‌وه. دوی کزچی دوی سواره به هله به ناوی نهو له چاپ دراوین....».

ماموستا ناسو بو نه‌ودی خاترجهم بی که شعیری «تو ده‌ریامی» نی سواره‌یه، با بزانی کاک سه‌لاحی موته‌دی، ناموزای شاعیر، له کتبی «سواره» و په‌خشانی کوردی، ل ۳۱۴، چاپ و په‌خشی سهرده‌م سالی ۲۰۰۵ «چیمان پین ده‌لن: کاک سه‌لاح به‌م جزره باسی شعیری «تو ده‌ریامی» ده‌کا: «شعیری‌کی هه‌یه «تو ده‌ریامی». ماوه‌یک بوو «سواره» م نه‌دییوو. جوابی نارد که شعیری‌کم گوتوه و له‌میتزه گوتومه، به‌لام درم نه‌خستوه، با بوژ بنترم، من له بوکان بووم، خه‌ریکی کاری نه‌تینی بووین و له ژیر چاوه‌د‌پیدا بووین. دیاره «سواره» به‌شار نه‌بوو، «سواره» سهری خوی داخستوو و له سهر هیلکه‌کانی کر که‌وتبوو! به‌لام که نهم شیعره‌ی بو من نارد، من به هو‌ی نه‌وده که ههم هاو‌ری بووین و ههم ناموزا، شه‌ره‌قسه‌مان هه‌بوو، شه‌ره‌جیتومان هه‌بوو، له‌گه‌ل کۆلتیک جیتو راسپاردیه‌کم بو نارد که «نهم شیعره دوو به‌شه، تو نیوه‌ت له کاتیکدا گوتوه، نیوه‌ت له کاتیک‌کی تردا گوتوه...! دیم نیوه‌ی نه‌وه‌لی شتیکی زور گشتی بوو، بو خه‌بات و بو تیک‌کۆشان و بو پیداه‌ل‌گرتن به جوانیدا نووسراوو، به‌لام نیوه‌ی دووه‌م باس و شۆرش کوردستانی عیراق و باسی «حیزی به‌عس» ی ده‌کرد، تیکه‌یشتن نه‌مه له به‌ر دلی «حکومه‌تی نیران» ده‌لن، چونکه نهو کات نیران نهو جزره شیعره‌ی هان ده‌دا! له عیراقیشدا خه‌لکیان هان ده‌دا که به خه‌بات له

کوردستانی ئێراندا ههلبێدن و خه‌لک به ناوی کوردستانی عێراقه‌وه هه‌ندێ قسه‌ی خۆیان ده‌کرد. من ده‌زانی حکومه‌تی ئێران نه‌و شیعره‌ی پتێخۆشه، له‌به‌ر نه‌وه جوابم لێ گێترایه‌وه، گوتم: «نه‌لێ نه‌یزانی» گوتم: «نهم شیعره دوو به‌شه... له دوو قۆناغی جیاوازا گوتووته!!» «سواره» له وه‌لامدا گوتبووی «پتیی بێلێن به‌و «سه‌گه»، دیاره سیاسه‌ت هێشتا زه‌وقی نه‌دده‌یی لێ تێک نه‌داوه، راست ده‌کا، نهمه دوو به‌شه، به دوو جۆر گوتوومه».

***

سه‌رچاوه: گۆڤاری مه‌هاهاد، ژماره ١٠٩، ل ٢٢

وینہ کانی سوارہ

خوشه‌کارانی زانگونی حمودنی ناران . ۱۳۴۲/۱۲/۲۵
 ربري پيشه‌پوه ، لمراسنه ، شريف عزيزي ، نعيم حسنه پوپر ، رحمان شريفزاد ،
 سياره شيندخاني زاده ، قانبح شينخوئي اسلامي (چاودا) ، ياريد ميره‌ؤخي
 به پيوه ، لمراسنه ، سماعيل شريفزاد ، يوسف نه‌وراني ، اړوك ميوان ، محمد محمدنمين داودي

سەرچاوه‌كان:

- ۱- گۆفاری سروه، ژماره ۴، سالی یه‌كهم، زستانی ۱۳۶۴، لاپه‌ره ۴۴ تا ۴۷.
- ۲- گۆفاری سروه، ژماره ۱۲، سالی سێهه‌م، لاپه‌ره ۱۲ تا ۱۵.
- ۳- گۆفاری مامۆستای كورد، ژماره ۴ - ۵، سویدی، ئه‌ستكه‌لم - ۱۹۸۷.
- ۴- گۆفاری مامۆستای كورد، ژماره ۳، سالی ۱۹۸۶.
- ۵- گۆفاری سروه، ژماره ۵۵، لاپه‌ره ۱۳ - ۱۹، رێبه‌ندانی ۱۳۶۹.
- ۶- گۆفاری سروه، ژماره ۶۲، سالی هه‌وتهم، خه‌رمانانی ۱۳۷۰.
- ۷- گۆفاری سروه، ژماره ۶۶، سالی هه‌وتهم، به‌فرانباری ۱۳۷۰.
- ۸- گۆفاری سروه - ژماره ۶۸، سالی هه‌وتهم، رۆشه‌مه‌ی ۱۳۷۰.
- ۹- خه‌وه‌به‌ردینه - سالی ۱۳۷۱.
- ۱۰- گۆفاری سروه، ژماره ۷۵، سالی هه‌شتم، رۆژه‌ری ۱۳۷۱.
- ۱۱- گۆفاری سروه، ژماره ۸۴، پووشپه‌ری ۱۳۷۲، لاپه‌ره‌ی ۳۲ - ۳۴.
- ۱۲- گۆفاری سروه، ژماره ۹۴ - ۹۳، سالی ده‌هه‌م.
- ۱۳- سروه، ژماره ۹۳ - ۹۴، خاكه‌لیتوه - بانه‌مه‌ر، سالی ده‌هه‌م، لاپه‌ره ۲۴ تا ۲۷.
- ۱۴- گۆفاری سروه، ژماره ۹۶ - ۹۵، سالی ده‌هه‌م.
- ۱۵- گۆفاری نابیده‌ر ۱۶ - ۷۶/۹/۴.
- ۱۶- گۆفاری سروه، ژماره ۱۴۱، سالی سێزه‌هه‌م، لاپه‌ره ۶۰، خاكه‌لیتوه‌ی ۱۳۷۷.
- ۱۷- گۆفاری زرتیبار، ژماره ۳، جۆزه‌ردانی ۱۳۷۷، لاپه‌ره ۴۲ تا ۴۴.
- ۱۸- گۆفاری روفار، ژماره ۵، سالی ۷۷.
- ۱۹- تاپۆ و به‌رومه‌لێل، ئه‌سه‌رخانه‌ی زاده - سواره، پێشه‌كسی سه‌لاحه‌ددینی عه‌ره‌یی (ناشتی)، لاپه‌ره‌ی ۹ - ۱۳، چاپی یه‌كهم سالی ۱۳۷۹، به‌لا‌كردنه‌وه‌ی پانیز.
- ۲۰- گۆفاری مه‌هاباد، ژماره ۱۰، سالی یه‌كهم، به‌فرانباری ۱۳۸۰، لاپه‌ره‌ی ۱۴ تا ۱۷.
- ۲۱- گۆفاری سروه، ژماره ۲۰۷، سالی هه‌ژده‌هه‌م، لاپه‌ره ۵ تا ۷ و "نوسخه‌ی نووسه‌ر".
- ۲۲- به‌رنامه‌ی كێتیبێك له‌ گفتوگۆدا - ته‌له‌ویزیۆنی كوردسات، ۲۰۰۳.
- ۲۳- گۆفاری گه‌لاوێژی نوێ، ژماره ۳۴، حۆزه‌یرانی ۲۰۰۴.

۱. حەزرەتی نەبەرھەم
۲. کۆیلە ی پەرھەم
۳. زەوی چاک
۴. گوندی نەبەرھەم
۵. تەنەکاوا
۶. سوارەو پەرھەمەکانی کوردی
۷. نامەبۆ مەناڵیک کەھەرگەز لەدایک نەبەرھەم (نامادە ی چاپ)

کتابخانه چاپگرلو دهکائی
کۆری زانیاری کوردستان و نه‌کاسمائی کوردی

کۆری زانیاری کوردستان:

- (١) فەرھەنگی زاراوہ (عەرەبی - کوردی)، بەئران ئەحمەد حەبیب، ھەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرورەدە، ساڵی ٢٠٠٢، (١٤٢ لاپەرە).
- (٢) کوردی تورکمانستان - مێژوو - ئەتفۆگرافیا - ئێدەب، د. مارف خەزەندەر، ھەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پۆشنیری، ساڵی ٢٠٠٣، (٢٥٨ لاپەرە).
- (٣) زاراوہی یاسایی، لیژنەی زاراوہ لە کۆپی زانیاری کوردستان، ھەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پۆشنیری، ساڵی ٢٠٠٤، (٤٠ لاپەرە).
- (٤) زاراوہی کارگێڕی، لیژنەی زاراوہ لە کۆپی زانیاری کوردستان، ھەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پۆشنیری، ساڵی ٢٠٠٤، (٤٧ لاپەرە).
- (٥) من ینابیع الشعر الکلاسیکی الکردی، ج ١، رشید فندی، ھەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پۆشنیری، ساڵی ٢٠٠٤، (٢٤٠ لاپەرە).
- (٦) پێنووسی یەکترتووی کوردی، بەئران ئەحمەد حەبیب، ھەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرورەدە، ساڵی ٢٠٠٥، (٥٦ لاپەرە).

- (۷) رێزنامانی کەسسی سەپێهەمی شاک، د. شێرکو بابان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی
 ڕۆژنێبیری، سالی ٢٠٠٤، (١٥٩ لاپەرە).
- (٨) چوارنێن خەيام، د. کامیران عالی بەدرخان، وەرگێڕانی لە لاتینیەوە. د. عەبدوللا
 یاسین ئامیدی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی ڕۆژنێبیری، سالی ٢٠٠٤، (٩٤ لاپەرە).
- (٩) شێوەی سلێمانی زمانی کوردی، د. زەرێ یوسوڤزفا، و: لە ڕوسییەوە. د. کوردستان
 موکریان، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرەدەرە، سالی ٢٠٠٥، (٢١٦ لاپەرە).
- (١٠) المروض فی الشعر الكردي، احمد هردی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی ڕۆژنێبیری،
 سالی ٢٠٠٤، (٢١٨ لاپەرە).
- (١١) ژانرەکانی ڕۆژنامەوانی و مێژووی چاپخانە ١٤٥٠ - ١٥٠٠، د. مەغید سەپان،
 هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرەدەرە، سالی ٢٠٠٥، (٢٧٨ لاپەرە).
- (١٢) زارلوهی ڕاگەیاندن، لیژنەی زارلوه لە کۆپی زانیاری کوردستان، هەولێر، چاپخانەی
 وەزارەتی پەرەدەرە، سالی ٢٠٠٥، (١٠٨ لاپەرە).
- (١٣) فەرھەنگی زارلوهگەلی ڕاگەیاندن (ئینگلیزی - کوردی - عەرەبی)، بەدران
 ئەحمەد حەبیب، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرەدەرە، سالی ٢٠٠٥، (١٦٥
 لاپەرە).
- (١٤) ئەدەبی منداڵاتی کورد - لیکۆلێنەو - مێژووی سەرھەلدان، حەمە کەریم هەرمانی،
 هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرەدەرە، سالی ٢٠٠٥، (٤٠٦ لاپەرە).
- (١٥) گیرەگێن زمانی کوردی، د. فازل عمر، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرەدەرە،
 سالی ٢٠٠٥، (١٣٤ لاپەرە).
- (١٦) ل دۆر ئەدەبی کرمانجی ل سەد سالانۆدی و بیستی زاییینی، تەحسین ئیبراھیم
 ئۆسکی، هەولێر، چاپخانەی وەزارەتی پەرەدەرە، سالی ٢٠٠٥، (٢٧٦ لاپەرە).
- (١٧) دەنگسازی و بڕگەسازی لە زمانی کوردیدا، د. شێرکو بابان، هەولێر، چاپخانەی
 وەزارەتی پەرەدەرە، سالی ٢٠٠٥، (٢٠٦ لاپەرە).

- ۱۸) هۆنراوای بهرگری له بهرهمی چهند شاعیریکی کرمانجی سه روودا ۱۹۳۹ - ۱۹۷۰،
د. عبدالله یاسین علی نامیدی، ههولێر، چاپخانهی وهزارهتی پهروهرد، سالی
۲۰۰۵، (۲۲۰ لاپهه).
- ۱۹) یوسف و زولهیفا، حکیم مهلا سالح، ههولێر، چاپخانهی وهزارهتی پهروهرد،
سالی ۲۰۰۶، (۴۰۷ لاپهه).
- ۲۰) زمانی کوردان - چهند لیکۆلینهوهیهکی فیلۆلۆجی زمان، پ. د فریدریش موولیر
ئهوانی تر، و: له ئهلامانییهوه د. حمید عزیز، ههولێر، چاپخانهی وهزارهتی
پهروهرد، سالی ۲۰۰۵، (۱۹۲ لاپهه).
- ۲۱) پتیهری بیبلۆگرافیه کوردیهکان ۱۹۳۷ - ۲۰۰۵، شوان سلیمان یابه، ههولێر،
چاپخانهی وهزارهتی پهروهرد، سالی ۲۰۰۶، (۴۰۰ لاپهه).
- ۲۲) فهرهنگی گهرهه من. د. کوردستان موکریان، چاپی یهگهه، ههولێر، چاپخانهی
وهزارهتی پهروهرد، سالی ۲۰۰۶، (۸۰ لاپهه).
- ۲۳) دیوانی عزیز - محمهد علی قهرهدهلی - ههولێر، چاپخانهی وهزارهتی
پهروهرد، سالی ۲۰۰۰، (۱۴۴ لاپهه).
- ۲۴) زارلوهگهلی کاروباری مین - جهمال جهلال حوسین - دلێر سابیر ئیبراهیم - دهزگای
گشتی ههریم بق کاروباری مین، ههولێر، چاپخانهی وهزارهتی پهروهرد، سالی
۲۰۰۶، (۸۰ لاپهه).
- ۲۵) زارلوهی راگه یاندن - کهمال غههبار - ههولێر، چاپخانهی وهزارهتی پهروهرد، سالی
۲۰۰۶، (۹۶ لاپهه).
- ۲۶) زارلوهی نهدهبی - ناماده کردنی: لیژنهی نهدهب له کۆپی زانیاری کوردستان،
ههولێر، چاپخانهی وهزارهتی پهروهرد، سالی ۲۰۰۶، (۲۸۰ لاپهه).
- ۲۷) ئیندیکسی گۆزاری کۆپی زانیاری کورد (۱۹۷۲ - ۲۰۰۲) - شوان سلیمان یابه -
ههولێر، چاپخانهی وهزارهتی پهروهرد، سالی ۲۰۰۶، (۲۴۰ لاپهه).

د. جهمال رهشید، ههولتیر، چاپخانه‌ی وهزاره‌تی په‌روه‌ده، سالی ٢٠٠٦، (١٠٧)

(لاپه‌ره)

(٢٩) فره‌ه‌نگی کومه‌لناسی - عوبید خدر - چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس - ههولتیر، سالی ٢٠٠٧، (٨٣ لاپه‌ره).

(٣٠) بزالی پزگاریخو‌لای نیشتیمانی له کوردستانی پرژمه‌ل‌ئادا (١٨٨٠ - ١٩٣٩) - د.سه‌دی عوسمان هه‌روتی - چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس - ههولتیر، سالی ٢٠٠٧، (١٥٥ لاپه‌ره).

(٣١) شو‌رشی شیخ عوبه‌یدول‌لای نه‌هری له به‌لگه‌نامه‌ی قاجاری دا، نووسینی: هه‌سه‌ن عه‌لی خانی گه‌پروسی، وه‌رگێپانی له فارسییه‌وه: محم‌د حه‌مه باقی - چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس - ههولتیر، سالی ٢٠٠٧، (٢٠٤ لاپه‌ره).

(٣٢) شو‌رشی شیخ عوبه‌یدول‌لای نه‌هری له به‌لگه‌نامه‌ی ئه‌رمه‌نیدا، نووسینی: ئه‌سک‌نده‌ر غوریناس، وه‌رگێپانی له فارسییه‌وه - محم‌د حه‌مه باقی. چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس - ههولتیر، سالی ٢٠٠٧، (١٢٨ لاپه‌ره).

(٣٣) فره‌ه‌نگی کوردی - فارسی، وه‌رگێپانی له فارسییه‌وه - محم‌د حه‌مه باقی. چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس - ههولتیر، سالی ٢٠٠٧، (١١٢ لاپه‌ره).

(٣٤) شو‌رشی شیخ عوبه‌یدول‌لای نه‌هری له به‌لگه‌نامه‌ی ئینگلیزی و ئه‌مریکی دا - نووسینی - وه‌دیع جوه‌یده. وه‌رگێپانی له عه‌ره‌بییه‌وه - محم‌د حه‌مه باقی. چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس - ههولتیر، سالی ٢٠٠٧، (١١٦ لاپه‌ره).

(٣٥) شو‌رشی شیخ عوبه‌یدول‌لای نه‌هری له به‌لگه‌نامه‌ی قاجاری دا، نووسینی: عه‌لی خان گوته‌خان ئه‌فشار. وه‌رگێپانی له فارسییه‌وه - محم‌د حه‌مه باقی. چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس - ههولتیر، سالی ٢٠٠٧، (٤٢٦ لاپه‌ره).

(٣٦) شو‌رشی شیخ عوبه‌یدول‌لای نه‌هری له به‌لگه‌نامه‌ی قاجاری دا، نووسینی: عه‌لی ئه‌کبر سه‌ره‌نگ. وه‌رگێپانی له فارسییه‌وه: محم‌د حه‌مه باقی. چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس - ههولتیر، سالی ٢٠٠٧، (١٩٢ لاپه‌ره).

- (٣٧) چه پێكێك له زاراوێ گه‌لی كشتوكاڵ - ئاماده‌كردنی - همه‌ سالح فه‌ره‌ادی - چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس - هه‌ولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (١٤٤ لاپه‌ره‌).
- (٣٨) شۆوشی شیخ عوبه‌یدوللای نه‌هری له‌ به‌لگه‌نامه‌کانی وه‌زاره‌تی کاروباری ده‌ره‌وه‌ی ئێران دا. وه‌رگێڕانی له‌ فارسییه‌وه‌: محمهد همه‌ باقی. چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس - هه‌ولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (٢٧٠ لاپه‌ره‌)
- (٣٩) فه‌ره‌نگی دیوانی شاعیران (نالی، سالم، کوردی)، نووسینی - د. محمهد نووری عارف، چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس - هه‌ولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (١٠٠٠ لاپه‌ره‌).
- (٤٠) یه‌که‌م فه‌ره‌نگی تۆ، وه‌رگێڕانی: د. کوردستان موکریانی، چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس، هه‌ولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (٨٦ لاپه‌ره‌).
- (٤١) ئه‌ده‌بی منداڵانی کورد نوای پاپه‌ین، نووسینی: همه‌ کریم هه‌ورامی، چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس، هه‌ولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (٣٦٨ لاپه‌ره‌).
- (٤٢) فه‌ره‌نگی هه‌رشان، کۆکرنه‌وه‌ و داپه‌شتنی: کۆمێت مامۆستا، چاپخانه‌ی ده‌زگای ئاراس، هه‌ولێر، ساڵی ٢٠٠٧، (٣٣٦ لاپه‌ره‌).

ئه‌کادیمیای کوردی:

- (٤٣) ئه‌لبوومی که‌شکۆل، ب ١، داترۆی: محمهد عه‌لی قه‌ره‌داغی، چاپخانه‌ی خانای - ده‌وک، ساڵی ٢٠٠٨، (٣٥٣ لاپه‌ره‌).
- (٤٤) الألب الشفاهي الكردي، علي الجزيري، چاپخانه‌ی خانای - ده‌وک، ساڵی ٢٠٠٨، (٢٠٠ لاپه‌ره‌).
- (٤٥) به‌رکۆتیی زارلوه‌ سازیی کوردی، ئاماده‌کردنی: جه‌مال عه‌بدول، دووه‌م چاپ، چاپخانه‌ی خانای - ده‌وک، ساڵی ٢٠٠٨، (٣٣٠ لاپه‌ره‌).
- (٤٦) دیوانی قاصد، سافکرنه‌وه‌ی: شوکر مسته‌فا و ره‌حیم سوورخی، چاپخانه‌ی خانای - ده‌وک، ساڵی ٢٠٠٨، (٣٥٣ لاپه‌ره‌).
- (٤٧) چه‌ند لیکنۆینه‌وه‌یه‌ک ده‌ریاره‌ی میژووی کورد له‌ سه‌ده‌کانی ناوه‌راسته‌دا، نووسینی: دکتۆر زه‌لر سدیق توفیق، چاپخانه‌ی خانای - ده‌وک، ساڵی ٢٠٠٨، (٢٠٨ لاپه‌ره‌).

- ٤٨) کیمیای ژدهری ده سترکرد. نووسینی: پ.د. عزیز نه محمد نه مین، چاپخانه ی خانی - دهۆک، سالی ٢٠٠٨، (٢٠٨ لاپه ره).
- ٤٩) پۆلی سهریازی کورد له ده ولته و میرنشینه ناگوردیه کان له سهردهمی عهباسیدا، نووسینی: مه هدی عوسمان حسین ههروتی، چاپخانه ی خانی - دهۆک، سالی ٢٠٠٨، (٣٦٨ لاپه ره).
- ٥٠) دور نواب السليمانية في المجلس النيابي العراقي (١٩٤٥ - ١٩٥٨)، دانانی: سالار عبدالکريم فندی الدومکی، چاپخانه ی خانی - دهۆک، سالی ٢٠٠٨، (٣٠٤ لاپه ره).
- ٥١) عبدالله گورن، رائداً لحركة تجديد الشعر الكوردي، دانانی: که مال غه مبار چاپخانه ی خانی - دهۆک، سالی ٢٠٠٨، (٣٢٠ لاپه ره).
- ٥٢) وئائق بریطانیة عن تشکیل دولة کوردیة مستقلة ١٩٢٤ - ١٩٢٧، دانانی: د.عبد الفتاح علی البوتانی، چاپخانه ی خانی - دهۆک، سالی ٢٠٠٨، (٢٦٨ لاپه ره).
- ٥٣) سالنامه ی نه کانیمای کوردی، ئاماده کردنی: پروفیسور د. وریا عومەر نه مین - چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩، (٥٦ لاپه ره).
- ٥٤) مەمى و زینى، ئاماده کردنی: جاسم جلیل، نوکتور عیزه دین مستهفا ره سهول خستویه تیبه سهر نووسینی کوردی عیراق و پێشهکی بۆ نووسیوه و لێی کولیوته وه، چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩، (١٦٨ لاپه ره).
- ٥٥) ههنگاوێک له سهر پێگه ی لیکۆلینه وه ی (نیوانی سالم) دا، مه مه ده عه لی قه ره داغی، چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩، (٨٠ لاپه ره).
- ٥٦) که ره سه به تاله کان له روانگه ی تیقزی ده سه لات و به سته وه ((شپۆمه زلی کرمانجی سه رو))، نووسینی: فیان سلیمان حاجی، چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩، (٢١١ لاپه ره).
- ٥٧) هیز و ئاواز له دیالیکتی کوردی ژوررودا، نووسینی: عه بدوله هاب خالید موسا، چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩، (١٤٦ لاپه ره).
- ٥٨) گه پنامه ی مێرگولان، نووسینی: ره سه ول ده رویش، چاپخانه ی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠٠٩، (١٧٦ لاپه ره).

۵۹) دۆڭەكانى ژۆيره وه لای فیلمو وه هندی لایهنى پسته سازى كوردی، ئاماده كړنى: يوسف شهريف سهعيد، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولير، سالى ۲۰۰۹ (۱۳۴ لاپهړه).

۶۰) هندی لایهنى ريزماني ده سلات و به ستنه وه (GB) له زمانى كوردید، ئاماده كړنى: د. سه باح ره شید قانر، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولير، سالى ۲۰۰۹ (۱۷۲ لاپهړه).

۶۱) الحياة الاجتماعية للکورد بين القرنين (۴ - ۹هـ / ۱۰ - ۱۵م)، دانانى: دکتوره فائزه محمده عزهت، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولير، سالى ۲۰۰۹، (۲۷۲ لاپهړه).

۶۲) العلاقات الايرانية - السوفيتية ۱۹۲۹ - ۱۹۴۷، دانانى: نزار ايوب حسن الكولى، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولير، سالى ۲۰۰۹، (۲۹۰ لاپهړه).

۶۳) ببليوگرافىای كوردناسى له سه رچاوه فره نسيه كاندا، د. نه جاتى عه بدوللا، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولير، سالى ۲۰۰۹، (۵۲۸).

۶۴) ببليوگرافىای كوردناسى له سه رچاوه ښنگليزيه كاندا، د. نه جاتى عه بدوللا، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولير، سالى ۲۰۰۹، (۴۴۸).

۶۵) امير امراء كردستان (ابراهيم باشا الملى ۱۸۴۵ - ۱۹۰۸)، دانانى: ا. د. عبدالفتاح على البوتانى - على صالح الميراني، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولير، سالى ۲۰۰۹، (۱۶۰ لاپهړه).

۶۶) ديولتا مه لا محمده دى سهيدا، به هه فكار: سه يد جه لال نزملى، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولير، سالى ۲۰۰۹، (۸۸ لاپهړه).

۶۷) داستانى هياسى خاس و سولتان مه محمود، نووسينى: محمده سالح سه عيد، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولير، سالى ۲۰۰۹، (۲۲۶ لاپهړه).

۶۸) كيمياى ژينگه، پيسبوونى ئاو وه وا، پ. د. عزيز نه حمده ئه مين، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولير، سالى ۲۰۰۹، (۱۶۰ لاپهړه).

۶۹) گه شتنامه ي پوژولا بۆ كوردستان سالى ۱۸۲۷، وه رگيترانى: د. نه جاتى عه بدوللا، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولير، سالى ۲۰۰۹، (۱۹۸ لاپهړه).

۷۰) ريزماني كوردی، وه رگيترانى: د. نه جاتى عه بدوللا، چاپخانهى حاجى هاشم - ههولير، سالى ۲۰۰۹، (۱۴۴ لاپهړه).

- (٧١) یونانی زمان له شیعی هه‌وچه‌ری هه‌وچه‌ری کوردیدا، دانی: د. نازاد نه‌مه‌د مه‌مه‌ود، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، سالی ٢٠٠٩ (٢٥٨ لاپه‌ره).
- (٧٢) الحركة الشيوعية في تقارير مديرية الامن العامة ١٩٥٩ - ١٩٦٢، نووسینی: د. عبدالفتاح علی البوتانی، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، سالی ٢٠٠٩ (٢٨٨ لاپه‌ره).
- (٧٣) فه‌ره‌نگی سۆفیان‌ه‌ی دیوانی (جزیری و مه‌حوی)، نووسینی: د. ئیبراهیم نه‌مه‌د شوان، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، سالی ٢٠١٠ (٣٦٠ لاپه‌ره).
- (٧٤) چێژکی منداڵان له ئه‌ده‌بی کوردیدا (١٩٩١ - ٢٠٠٥)، دانی: د. رازو په‌شید مه‌بری، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، سالی ٢٠١٠ (٢١٢ لاپه‌ره).
- (٧٥) هه‌ولێر له سه‌رده‌می نه‌تبه‌گیاندا، نووسینی: پ. د. موحسین موحه‌مه‌د حوسین، عثمان علی قادر کردویه به‌ کوردی، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، سالی ٢٠١٠ (٤٧٣ لاپه‌ره).
- (٧٦) هه‌ولمان باشت بێناسین، نووسینی: مه‌مه‌د ره‌شیدی نه‌مین، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، سالی ٢٠١٠ (٩٦ لاپه‌ره).
- (٧٧) فه‌ره‌نگا کانی، نووسینی: مه‌مه‌د سالح بێندروسی (ه‌گه‌ر سۆن)، چاپخانه‌ی سپرێز - ده‌وک، سالی ٢٠١٠ (٦٣٩ لاپه‌ره).
- (٧٨) وشه‌نامه، نووسینی: جه‌مال حبیب الهه (بێدار)، چاپخانه‌ی سپرێز - ده‌وک، سالی ٢٠١٠ (١١٤٧ لاپه‌ره).
- (٧٩) بێلیۆگرافیا ئه‌کادیمیای کوردی، ئاماده‌کردنی لیژنه‌ی بێلیۆگرافیا ئه‌کادیمیای کوردی، چاپخانه‌ی سپرێز - ده‌وک، سالی ٢٠١٠ (٤٠٠ لاپه‌ره).
- (٨٠) ئاسوورییه‌کانی باشووری کوردستان، نووسینی: د. عه‌بدوڵڵا غه‌فور، چاپخانه‌ی سپرێز - ده‌وک، سالی ٢٠١٠ (٢٠٨ لاپه‌ره).
- (٨١) جوگرافیا ئابووری نه‌فت له کوردستاندا، چاپی سێیه‌م، نووسینی: د. عه‌بدوڵڵا غه‌فور، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، سالی ٢٠١٠ (٣٠٥ لاپه‌ره).
- (٨٢) فلسفه‌ العشق الإلهی فی شعر الجزیری، تألیف محمد امین دوسکی، الطبعة الثانية، مطبعة سپرێز - ده‌وک، سنة ٢٠١٠ (١٩٦) صفحه.

٨٣) فرهنگی کوردی - فرهنگسی، نووسەر: نۆگست ژابا، بلاوکەر وهی زانستی: فێردیناند یۆستی، وههگیرانی پیشهکی و دووباره له چاپخانه وهی: د. نه جاتی عهبدوللا، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠١٠ (٥٥٥) لاپهه.

٨٤) فرهنگی ئابووری، دانانی: پ. ی. د. سه لاهه دین کاکۆ خۆشناو، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠١٠ (٢٥٦) لاپهه.

٨٥) الوسائل التعليمية ومواقفها في تدريس العلوم، رشید فندی، مطبعة سپیریژ - دهوک، سنه ٢٠١٠ (١٣٠) صفحه.

٨٦) سلیکۆلۆژی زمان

٨٧) الکورد فی مؤلفات المقرري التاريخية - دراسة تحليلية، الدكتور فرهاد حاجی عبوش، مطبعة سپیریژ - دهوک، سنه ٢٠١٠ (٤١٨) صفحه.

٨٨) من معالم الحياة الكردية في سوريا / تأليف ميديا عبدالمجيد محمود، مطبعة سپیریژ - دهوک ٢٠١٠، ٢١٦ صفحه.

٨٩) نێل و نوجاخیێن کوردال کوردستانا ئێرانی، وههگیرانا مه سعود گولی، چاپخانه سپیریژ - دهوک ٢٠١٠، ١٤٠ لاپهه.

٩٠) سمکویی شکاک و شۆهه شای د به لگه نامه یێن ئێرانیدا، ئاماده کرن و تویژاندن فاخر حه سه ن گولی و وههگیران و پێداجوون نازر نه یوب گولی، چاپخانه سپیریژ - دهوک ٢٠١٠، ٣٨٤ لاپهه.

٩١) الفارقی ومنهجه من خلال كتابه تاريخ ميفارقين وکمد، تأليف سلطان محمد سعید کوجرا، مطبعة سپیریژ - دهوک ٢٠١٠، ٣٠٨ صفحه.

٩٢) په نندی کوردی، نووسینی هه مید ره شاش، چاپخانهی سپیریژ - دهوک ٢٠١٠، ٣٢٤ لاپهه.

٩٣) دو فرهنگیێن فه هاندی نووبار و (مرصاد الأطفال) به ره فکرنا ته حسین ئیبراهیم دۆسکی، چاپخانهی سپیریژ - دهوک ٢٠١٠، ١١٢ لاپهه.

٩٤) دو فه هیۆکۆکێن کرمانجی د علمێ ته جوییدی دا، به ره فکرنا ته حسین ئیبراهیم دۆسکی، چاپخانهی سپیریژ - دهوک ٢٠١٠، ١٠٠ لاپهه.

٩٥) لیکۆلینه وه و ساغکردنه وهی به شیک له دیوانی موخلیس. د. ئیبراهیم نه حمه د شوان، چاپخانهی سپیریژ - دهوک ٢٠١٠، ٣٢٤ لاپهه.

- ٩٦) دیولتا نه فعی، ساخکرن و بهرە فکرن ته حسین ئیبراهیم ئۆسکی و مەسعود خالە گولی، چاپخانا سپرێز/ دهۆک ٢٠١٠، ٣٦٠ لاپەرە.
- ٩٧) بنیاتی جۆرەکانی پووداو له پێمانی کوردی باشووری کوردستان، نووسینی رێزان عوسمان (خالە دێو)، چاپخانهی سپرێز/ دهۆک ٢٠١٠، ٢٧٦ لاپەرە.
- ٩٨) تورک له بولگاریستان، کورد له تورکیا، نووسینی، عزیز نەسین، وەرگیزان و نامادە کرنی، بەکر شوانی و سیروان رەهیم، چاپخانهی حاجی هاشم/ هەولێر ٢٠١٠، ١٤٠ لاپەرە.
- ٩٩) الدولة الأيوبية وفق نظرية الدولة لابن خلدون، تأليف: د. حکیم عبدالرحمن البایبری، مطبعة، حاجی هاشم/ أربیل ٢٠١٠، ٣٢٠ صفحە.
- ١٠٠) فەرەنگی پزشکی، دانانی د. جەمال رەشید، چاپخانهی حاجی هاشم، هەولێر ٢٠١٠، بەرگی یەکەم ٨٤٠ لاپەرە.
- ١٠١) فەرەنگی پزشکی، دانانی د. جەمال رەشید، چاپخانهی حاجی هاشم، هەولێر ٢٠١٠، بەرگی دووەم ٧٩٦ لاپەرە.
- ١٠٢) فەرەنگی پزشکی، دانانی د. جەمال رەشید، چاپخانهی حاجی هاشم، هەولێر ٢٠١٠، بەرگی سێیەم ٦٨٠ لاپەرە.
- ١٠٣) راسپاردەکانی کۆنفرانسی بەرە و پێنۆسیکی بە کورتووی کوردی، نامادە کرنی: لێژنەی زارلوه لە ئەکادیمیای کوردی، هەولێر سالی ٢٠١٠، چاپخانهی حاجی هاشم - هەولێر، (٦٤) لاپەرە.
- ١٠٤) رۆژنامە نووسی پێرفیشناڵ و ئیتیکسی رۆژنامەوانی، نووسینی: محەمەد سالح پێندروسی (جگەرسۆن)، چاپخانهی حاجی هاشم - هەولێر، ٢٠١٠، (١٨٤) لاپەرە.
- ١٠٥) رەوتی نوێکرنەوی شیعری کوردی لە باشووری کوردستان لە سالاڵی (١٩٨٠- ١٩٩١) دا، نووسینی: د. حوسێن غازێ کاک ئەمین گەڵاڵەیی، چاپخانهی حاجی هاشم - هەولێر، سالی ٢٠١٠، (٢٣٥) لاپەرە.
- ١٠٦) فەرەنگی میدیا (کوردی- کوردی)، بەرگی یەکەم، نووسینی: د. ئەوێدە حمەنی حاجی مەرف، چاپخانهی حاجی هاشم - هەولێر، سالی ٢٠١٠، (٢٨٩) لاپەرە.
- ١٠٧) لایەنە رەوانبێژیەکان لە شیعری کلاسیکی کوردیدا، نووسینی: د. ئیدریس عەبدوللا مستەفا، چاپخانهی حاجی هاشم - هەولێر، سالی ٢٠١١، (٤٢٥) لاپەرە.

۱۰۸) فهره‌نگی زارواه‌کائی شاور، نویسنده: ناهیده تاله‌بانی - دخالید به‌رزنجی -
فه‌یروزه‌سه‌ن عه‌زیز، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، سالێ ۲۰۱۱، (۴۲۸)
لاپه‌ره.

۱۰۹) مذكرات دولة الرئيس حسني بك البرازي رئيس الوزراء السوري الأسبق (۱۸۹۵-
۱۹۷۵) تقديم: الدكتور عبدالفتاح علي البوتاني، مراجعة الهوامش: علي صالح
الميراني، مطبعة الحاج هاشم - اربيل، سنة ۲۰۱۱، (۱۲۴) صفحة.

۱۱۰) عه‌قیده‌نامه‌یێن کرمانجی، کۆمکرن و به‌ره‌ه‌فکرن: ته‌حسین ئیبراهیم دۆسکی،
چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، سالێ ۲۰۱۱، (۴۲۵) لاپه‌ره.

۱۱۱) المعجم التاريخي لإمارة بهدينان، تأليف: الدكتور عماد عبدالسلام رؤوف، مطبعة
الحاج هاشم - اربيل، سنة ۲۰۱۱، (۴۲۳) صفحة.

۱۱۲) ما من مكانٍ نخشئُ فيه، مذكرات ممرضة بريطانية في العراق ۱۹۵۴-۱۹۹۱، تأليف:
سوزان فرانكس و أندريه كروفس، ترجمة: ابتسام نعيم الرومي، مطبعة الحاج هاشم -
اربيل، سنة ۲۰۱۱، (۲۹۵) صفحة.

113) Aspects of the Verbal Construction in Kurdish, Author: Dr.

Waria Omar Amin, Printed in: Haji Hashim Printing House,
Erbil- 2011, (179) page.

۱۱۴) پیره‌وه‌رییه‌کائی عه‌لی ته‌که‌به‌رخانی سه‌نجاری سه‌ردار موقتێر، ساغکردنه‌وه‌ی:
لکتۆر که‌ریمی سه‌نجاری، وه‌رگێڕانی: دکتۆر هه‌سه‌ن جاف، چاپخانه‌ی حاجی
هاشم - هه‌ولێر، سالێ ۲۰۱۱، (۶۸۷) لاپه‌ره.

۱۱۵) شیعیری شانۆزی له‌ ته‌ده‌بی کوردیدا (باشووری کوردستان ۱۹۲۵ - ۱۹۶۱)،
نوسه‌ر: عه‌بدوللا ره‌حمان عه‌وللا، چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، سالێ ۲۰۱۱،
(۶۹۵) لاپه‌ره.

۱۱۶) شواهد المقبرة السلطانية في العمادية (دراسة تاريخية - أثرية)، المؤلف: الدكتور
عماد عبد السلام رؤوف - الدكتور نرمن علي محمد أمين، مطبعة الحاج هاشم -
اربيل، سنة ۲۰۱۱، (۱۱۴) صفحة.

۱۱۷) تقسیمات کیشوری ئه‌ر شێرێ کوردستان، گه‌ردآورند: لکتۆر عه‌بدالله غه‌فور، چاپ دوم،
چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر، سالێ ۲۰۱۱، (۴۴۸) لاپه‌ره.

- ١١٨) الكورد في جيش الدولة المملوكية البحرية، المؤلف: عزت سليمان حسين، مطبعة الحاج هاشم - اربيل، سنة ٢٠١١، (٢٠٠) صفحة.
- ١١٩) قصائد كردية مترجمة ومقالات نقدية، ترجمة وتقديم: كمال حسين غمبار، مطبعة الحاج هاشم - اربيل، سنة ٢٠١١، (٤٢٤) صفحة.
- ١٢٠) نيزدياتي (جفاك، سه مېزل، ريتووهل و ميت)، نووسەر: د. خاننا تۆمهرخالی، چاپی دووهم، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر سالی ٢٠١١، (١٩٨) لاپهه.
- ١٢١) گهشتیک به کارگه ی چۆلایی نا، نووسینی: عهبدوللا سه مه دی، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠١١، (١٢٢) لاپهه.
- ١٢٢) فرههنگی ناهید، نووسینی: محهمه ناهید، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠١١، (٨٢٦) لاپهه.
- ١٢٣) دراسة في أدب الفولكلور الكردي، الدكتور عزالدین مصطفى رسول، الطبعة الثانية، مطبعة الحاج هاشم - اربيل، سنة ٢٠١١، (١٧٦) صفحة.
- ١٢٤) زمانه وانێ، پروفیسۆر د. محمد معروف فتاح، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠١١، (٢٤٤) لاپهه.
- ١٢٥) تۆسمان سه بری و ئالییه ک ژ سه رێڤا وی یا ئه ده بی، نووسینی: کۆنان خانکی، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠١١، (٣٢٦) لاپهه.
- ١٢٦) ببیلیۆگرافیا ی کوردناسی: کورد و کوردستان له سه رچاوه پووسییه کاندا، نووسەر: ژ.س. موسانیلیان، وه رگێترانی له پووسییه وه: د.ئه فراسیا وه ورمی، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠١١، (٨٢٦) لاپهه.
- ١٢٧) شعر و په خشانێ سواره، لیکدانه وه و شیکرینه وه ی به ره مه کانی سواره، کۆکرینه وه و ناماده کرنی: محهمه به هره وه ر، چاپخانهی حاجی هاشم - ههولێر، سالی ٢٠١١، (٤٠٦) لاپهه.